

PRO PATRIA.

BIBLIOTECA NAZ.

141

F

23

NAPOLI

BIBL. NAZ.

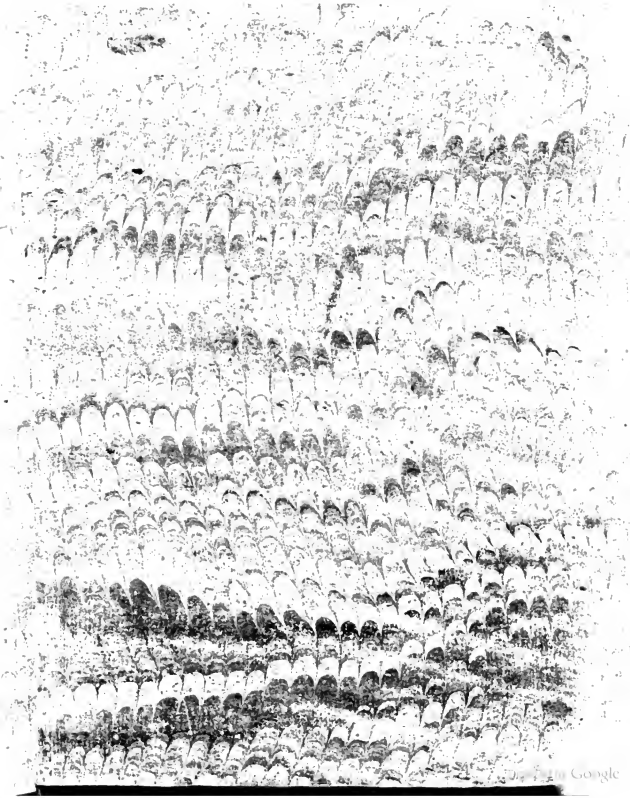
VIII - NAPOLI F III

141

F

23

NAPOLI

~~_____~~
J. G.
Barry / Evon / Mistrata Sacciae, Sweden.

68-8-8-8-8-8

Swea Rikes
S i s t o r i a,
Ifrån de äldsta tider

Til

De närvarande

första Delen,

Som

Innefattar Riket^s öden, ifrån des
början til år 1060.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Carl Stolpe, och på des förlag,

År 1769.

Kongl. Maj:t

Och

Sveriges Rikes

Högstbetrodde Man och Råd, Lunds Aca-
demie Cancellor, Riddare och Commendeur
af Kongl. Maj:t Orden,

Den Högwälsborne *Baron*,

**Herr GUSTAF
ADOLF HJÄRNE.**

Nådige Herre!

Svens Excellences högt uplysta ögon underkastas denna Första Del af Swea/Rikes Historia, i den wördsamma förhoppning, at min dristighet intet onådigt uptages. Det är wäl ej möjligt, at anföra något nytt uti så urgamla händelser, om ej det kan anses för nytt, at man intet inbillat sig weta det, man intet wet. Fordna tidens mörker tillåter okunnighet i många mål, som intet bör ursäktas wid andra omständigheter: och den, som intet är med tilförlätelige underrättelser försedd, då han ärnar skrifa om nyare tider,

tider, gör til åfventyrs långt större upbyggelse, om han skrifwer intet, än då han med stympade underrättelser förställer och wanhedrar sanningen. Det kan också vara, at jag åfven gjort försiktigare, om jag lämnat utarbetandet af Svenska Historien til wärdigare Författare. Ingen ting hade varit lättare, och ingen ting mera öfwerensstämmande med hushållningen. Men åstundan likväl at göra något, då man utan flander hade kunnat göra intet, torde dock förtjena någon bewågenhet. Och om Eders Excellence tackes anse med nåd detta ringa försök, gör jag mig också försäkrad om almänhetens bifall. Arbetet är imedlertid öfwerensstämmande med min plikt och skylda. Blifwer frukten därutaf någorlunda swarande emot min önskan, lär jag alltid uti Eders Excellence kunna wörda en Hög och Nådig Förman, då jag också hoppas at städse få den nåden, at blifwa räknad ibland

Eders Excellences

Lund. d. 23 Junii,
1769.

Hradsminstare Tjenare.
SVEN BRING.

Innes

Innehållet

Af

Första Delen.

	Sid.
F örledningen, om gamla Swenska Historiens Fromårdighet och äldsta tillräkning	1.
Capitlet 1. Sveriges äldsta inbyggare och Jerniötherska släkten	30.
Cap. 2. Om Odens ankomst	52.
Cap. 3. Anglingiska Konunga Ätten	74.
Cap. 4. Iwar Widfadme och Efterkommande til Bråwalla-slåg	127.
Cap. 5. Sigurdska Släkten från Sigurd Ring til Emund Gamle	145.
Cap. 6. Åttilliga Herrar och Män, som under de sista Konungar varit namnkunniga	281.
Cap. 7. Swea Rikets fordna gräntor, länder och tilhörigheter,	301.
Cap. 8. Om Fylkis Konungarna	333.
Cap. 9. Konungarnas makt och myndighet	351.
Cap. 10. Swenska Folket i almänhet, des fördelning och sammankomster wid större och mindre Riksmöten	370.
Cap. 11. Mindre Landsushällningen, Lagskipandet och Försvårsvärket	382.
Cap. 12. Enskilda Hushällningen, Åkerbruk, Fiskeri, Handtverk och Handel	406.
	Cap.

Innehållet.

Cap. 13.	De Gamlas lefnadsfätt, bygningar, husegeråd, Kläder, gästbud, giftermål och begrafsningar	Sid. 428.
Cap. 14.	De fordna Swears witenfkaper och witterhet	449.
Cap. 15.	Gudalära och Gudstienst	482.
Cap. 16.	Christna lärans början och fortplantande i Sverige	498.
Cap. 17.	Om de Utsittningar, som skede från Norden	540.

Föreläningen;

Om

Den gamla Swenska Historiens Trovärdighet, och äld-
sta Föreläning.

§. 1.

Så de man aldrig så litet wil kasta ögönen på Swenska Historien; finner man, at den stiger til en ganska hög ålder, och at man går tillbaka långt för Christi Födelse, då man wil uprekna Landets och Folkets forðne Märkvärdigheter. Detta kan förefomma en eftertänksam Läsare betänkeligt, och snart sagt otroligt, när man intet har med upmärksamhet pröfwat Trovärdigheten, af de Skrifter och Handlingar, på hvilka dessa berättelser äro grundade. Hos de gamle Greker och Romare finnes ganska litet om våra Nordiska örter antecknat. Men däremot finnas många Nordiske och i synnerhet Isländiske Sagoskrifware, hvilka nog kunna ersätta bristen, af de förras felande vittnesbörd. Deras anseende och värde bör undersökas.

¶

§. 2

§. 2.

Den namnkunnige Lagmannen på Island Sturleson är tvifvels utan den förnämste, af alla våra gamla Häfde-teknare. Eiden, på hvilken han lefvat, är nog bekant, emedan han blef ihidslagen uti et upror på Island, midt år 1241. Hans trowärdighet hafwer warit öfwer allt twifvelsinål, så at han icke allenast hos Swenska, Danska och Norriska, utan och hos andra Auctorer wunnit et odddeligt anseende (1). När man öfwerwägar hans omständigheter, finner man, at hans ursaga bör äga et wälförrent wärsord, i synnerhet uti Swenska, Danska och Norriska saker. Han lefde uti en fri Republik, utan någon förbindelse af undergifwenhet, som kunde förmå honom, at berätta annat, än det han trodde wara sant. Wid år 1219 for han til Norrige, hwat han sig länge uppehållit, och warit så som Skald hos Skule Jarl och andra flera, och utom des är han brukad af Konung Hákan Hákanson uti wiktiga ärenden (2). En mogen insigt lyser öfwer allt i hans skrifter, så at man har stellig ordsak, at hwila uti en sådan mans witnessbörd. Man tror Livius, som skrifwit Romerska Historien, anskönt han anför omständigheter, hwilka tildragit sig för mer än sjuhundra år. för hans tid; i den biktiga förredöstan, at han troget följt äldre skrifter och handlingar, fast de nu intet äro til fångs. Hwar före får intet Sturleson njuta samma rådwisa.

(1) Om war Sturleson yttrar sig Th. S. Weyer uti sin Disertation om Basergera, uti Acta Petropolitana T. 4. p. 292. De Regibus Suionia Snorro Sturlaus, quo viro omni in memoria gravior integriorque Autor, meo quidem sensu ac judicio, non exstiter.

(2) Wormius, uti Brevelet til Norriska Riksdagen, och Peringsbörd uti Brevelet til Heims Riksdagen.

§. 3.

Wit man säga, at Livius haft trowärdiga ledare, så at det är det sant. Men den äldste Romerske Historieskrifware är Fabius Victor, som lefde under det andra Puniska kriget, och blef stickad til Oraklet i Delphi i Grekeland, efter Hanniska slaget, 537 år efter Roms grundande, och at han alltså nog afstod ifrån de äldsta tiderna; men detta har hwarken betagit Fabius eller Livius sitt värde. Äldre Skribenter hafwa öfwen wissat Sturleson wdgen. Åre 1760 eller den Wisse, född på Island år 1668, har

har varit den förste af Islands-boarne, som, på gamla Skandiska språket, författat och skrivit Fornsagor. Sámunder, som är tolf år äldre, än Ase, har ock skrivit ärskilligt, utom ärskilliga yngre. Sturleson gifwer sielf up de källor, utur hvilka han hämtat sin Historia. Han nämner Ase Frode, vidare beropar han sig på Thiodolfer från den Gwin, som var Harald Harsfagers Skald, och lefde i nionde århundrad, därnäst nämner han gamla Eldtregister, Langfredgatal och Rynqrvislor, gamla Wisor, och gamle måns Berättelser, så at han icke en gång kan misstänkas, för bedrägeri.

§. 4.

Men man bör också kan hända undersöka, huruvida de ledare, Sturleson följer, kunna gifwa ljus i de längst afslagna tiderna. Med det Långsedgatal, som Sturleson sig här återopar, förstås egentligen den Förtelning, på de forna Swenska och Danska Konungar, hvilken uti åttilliga gamla handskrifna böcker förvaras. Afskrifterna komma allesamman af werens, hwar Swenska Konunga-längden beträffar. Åre Frode har gifvit oss en aldeles lika förtelning, i anseende-till Ynglinga-slågten, uti sina Schedæ p. 76. Thiodolsfer lämnar oss en dylik återaktning, hvilken också stadfästes af Gundin Noregur. Det ser alltså ut, som denna förtelning har all den trovärdighet, som kan åstundas. Thiodolsfer uppräknar en längd af trettio Årteleder ända till Oden, af hvilka de tjugufyra första angå Swenska Konungarne af Ynglinga-Åtten. Vil man tro, att dessa Konungars släktlinia intet varit skrifwen, utan blott genom minnet bibehållen, kan det också wara troligt. Större delen af Ynglingarne woro lagde i hög wid Upsala; det war då ingalunda obegripeligt, huru man kunde bibehålla deras namn, när man af selskwa högarne därom kunde påminnas. Ut i nionde århundradet wiste man, hwar alle Ynglingarne woro begrafne, ty Thiodolsfer uppräknade dem, och deras Lägerställen, uti sin Skaldesång. Något när wid samma tid gick man neder uti Frens hög, för att söka statyer, som uti denna Konungens lefwerne skal vidare omröas. Om man nu wetar, uti hvilken hög Fren war lagd, mer än niohundrade år efter des död, hwarföre skal man då tro, att wåre försäder borgeidut, uti hvilka högar de andra Konungars aska hvilade? Således kunde äminnelsen af våra gamla Konungar äfwen utan skrift förvaras uti långliga tider. Men detta också, att det aldeles obewist, att Skrifkonsten varit aldeles okunnig

för våra forna landsmän. Vil man intet tro, at Oden tufört Rumor, wet man wärkeligen intet, när man börjat skrifa här i Norden. At man skrifwit bref uti Sverige uti det nionde århundrad, är oemofägeligt af Kimbertus (1). Så at man därutaf kan och bör sluta, at Skrifkonsten i vår Nord, är äldre än Christendomen. Antingen man då brukat Runor eller andra bokstäfver, gör ej aldeles lika mycket. Våra förfäders uggamla resor til England och andra orter, som woro under Romerske Herras wälde, hafwa snart nog kunnat gifwa begrep om skrifwande, om man intet wil blifwa wid den gamla meningen, at konsten af Oden blifwit införd.

- (1) Kimberti witnessbörd uti Kingarii Lestwerne C. II. lyder så. Peracto itaque apud eos (Suiones) altero dimidio anno, praefati servi Dei, cum certo fux legationis experimento, et cum literis, regia manu more ipsorum deformatis, ad serenissimum reverti sunt Augustum. Här finner man, at Konung Vidri hellsk skrifwit bref til Keiser Ludovicus Pius, år 831. Jag wet intet, om mer bewis behöfs i detta mål. Något mer i detta ämne förekommer likwäl uti §. 7.

§. 5.

Sedan man förmodeligen bewist, at våra gamla Langfedgatal äga en tillförlätelig trovärdighet, wil man ock med några ord betrakta de gamla Sagolied eller Skaldeqväden, som Sturleson fölgt, uti förfatningen af sin Historia. Deras sanfärdighet kan först dragas i twifwelsmål; och sedan kan man til äfwentrys intet föreskälla sig, huru de kunnat blifwa bibehållna, uti flere hundrade år; och anteligen torde äfwen deras witsord därigenom förkwagas, at Skalderne uti dem intet brukat en sådan ordning, som Historien kräfwet. Dessa inkast eller twifwelsmål dro dock likwäl til äfwentrys intet så blindande, som de wid första påseende torde synas. När man fullkomligen förstod dessa wissor, höllos de för aldeles sanfärdiga. Sålunda dömdo Sturleson därom, och annat förståndigt folk den tiden; och jag wet intet, huru wi kunna wara berättigade, at förkasta en ting, som osanfärdig, hwilken våre förfäder för sira, fem, sju eller åttahundrade år tillbaka trodt wara sant; då där frågas om någots som stiede och händt är, uti hwilket ingen tydelig orimlighet wijar sig. Jag medgifwer gerna, det uti många Skaldeqväden ingen historisk ordning kan utredas; men när en Skald uti sin sång sreat först fadrens bedrifter, sedan sonens och sonessonens m. m.; har han följdt samma ordning, som Historien fordrar. At sådana Skalde-sånger kunnat

så længe forvaras, de mindre begriplige. Deriden var endnu intet så
 besværligt af sladder og visor, som nu før tiden. Særlig længe
 voro de intet. De angik de store og mærkværdige maa, og voro sam-
 mansatte af sådant folk, hvilkas visser var i stor højaktning hos almind-
 heten. Man finder et eksempel af Skaldeqvæden, som ofternæstliden voro
 ganske gamle. Thiodolfers Verser voro næsten syrahundrede år gamle
 i Sturlesons tid. Brage den Gamles Sanger voro vel femhundrede
 år, til at færtiga flere. Og når en visse opnåede en så værdig alder, kan
 den formentligen leve endnu uti flere hundrede år. Den, som er opvokset i
 de Nordiske lænd, og er noget underråttad om folkets seder på lands-
 bygden, vet uogsamt, at Almogens Julekar og Sanger dro meget gamle;
 og Bønderne sjunga endnu gamle forbrækkede latinske visor, som oftest
 dro minnen af Påskedagene, og formentligen aldrig varit skrifne. Om
 nu sådant stræk, som hvarken er med sinde sammensat, eller innehæller
 nogen mærkværdighed, kunnet bibeholde sig i så længe tider; huru meget
 mer bør man medgifske, at mærkværdige sanger blifvit i akt haldne og
 bewarade.

§. 6.

Wil man nu særskilde besværlige de visor, som Sturleson i synners
 betragtning sig utaf i Svenske Historien; så komme vi åter til Harald
 Harskagers Skald Thiodolfer af Hvine. Utaf hans sanger er Ynglinga
 Sagan fornemligst tagen. Uti detta Skaldeqvæde upræknas trettio Atteder
 inda til Oden, og innehælder således denna sängen en længde af tusende år
 vid på. Om Thiodolfer intet hast ældre minnesmærken at sølde, hade
 man skal at tvivle, om des troværdighed. Den tvivelsmålet forsvinner;
 så snart vi påminne os, at ældre Skalder visat honom vøden. Skalde-
 Fødslen lær oftest voro indfødt med Oden. Den højaktning, som denna
 Konst var uti, gjorde, at icke allenast Kongerne helse og andre flere
 Herrer roade sig med Skaldeqvæden; utan de underhøld og vid sine Hof-
 anstaltige Skalder, som frade både helse og deres Jærfæders
 bedrifter. På detta sätt var det intet svært, at kunne påminne sig de for-
 na tider. Vi helse endnu navn på mange af de gamle Skalder. Och
 Starkader er vel den ældste af alle dem, hvars visor endnu dro i be-
 håll. (1). Denne Starkader lede under Alf og Erik, Upsala Konger,
 hvilkas Regementstid infaller vid trehundrede år efter Christi fødsel. At
 være forde Sver og Götter hast endnu ældre Skaldeqvæden, kan slutas

af Jorndandes, Om berættar, at hellska Gjødhernas utgang från Skandien varit uti deras utåldriga werkar omrörd. (2). Harald Hildetans Skalde nämnas uti Sagebrottet om Bråvalla slag, och sedan den tiden hafwa wi en oafbruten längd af Skalde, ända til trettionde århundrad. Det är skada, at större delen af dessas Sångar äro förlorade.

(1) Många af denne Starkaders werkar äro bevarade, och finnas intygte uti Edderik och Kolsa Saga, s. 21 följ.

(2) Jorndandes de R. Geticis C. 4. yttrar sig på detta sätt om Gjødherna: *exinde jam velut victores ad extremam Scythiæ partem, quæ Pontico mari vicina est, properant, quemadmodum & in præsent eorum carminibus pæne historico ritum in commune recolitur.* At Jorndandes här talar om de Gjødher, som gåt ut från Sverige, är oemöjligt. Om man därföre kan påstå, at alla Gjødherne haft sitt ursprung ifrån vår Nord, blifwer en annan fråga, som framdeles på sitt ställe skal vidare utredas.

§. 7.

Deffa Sångar äro i allmänhet til barn och barnabarn genom minnet forplantade. Det är dock troligt, at många varit genom skrift från glömdeskan förvarade. Således finne wi uti Eigils Saga, at en Thorgerd bad sin fader Eigil, at han wille göra arfwade öfwer Bodmar, hwilket hon sedermera wille tista uti trä (1). Om K. Harald Hildetand berættar Sapo, at han låtit ristå Runor uti et berg i Blekingen, til åminnelse af sin fader (2). Våre förfäder hafwa dock låtit utgräfwå på sina Sködar, stundom gifwarens namn, och underfundom andra minnesvärda omständigheter. Således intyggar Edda, at det war brukeligt, at skrifu på kranken af Sköden (3). Håkan Jarl gaf åt Eigil Skatlagam en präktig Sköld, på hwilken fogningarne woro alt öfwerkrifne med gamla märkwardigheter. (4). Vidare beriente man sig af wäggar och tak i husen, til at på dem uptefna märkwardiga händelser. En gammal handskrifwen bok, som man kallat Lerdåla, gifwer wid handen, at en Dlof på Hiardathult låtit bygga et stort hus, uti hwilket på wieskar och sparrar märkwardiga fornsagor warit skrifu (5). På samma sätt hafwer dock Thorkil Hake antecknat på sin stol och på sin sång sina egna bedrifter (6). Hvem kan wäl neka, at ju Jorndskare af sådana minningsmärken kunnat hämta mycket hjelpreda, hwar,

hvarigenom de senare Historiekrifwares arbete med stål hos efterwerlden vunnit all trovärdighet.

(1) *Egins Saga* C. 79. Nu wilde ef sadir, at tu þrftir erfiwadi eftir Bodmar en ef minn þissa a fæsti. Se Bartholinus Antiqu. Dan. L. 1. C. 9. p. 151.

(2) Man kan läsa om Runamo uti Bellingens, Eccl. Mitzels Disputat. om Bråttne. Hrab.

(3) Edda uti Skaldarhætt. Jfr. Torfåus Ser. R. Danw. p. 51.

(4) Torfåus och Bartholin, på de ofwansföre andragna ställen.

(5. 6.) Bartholin Ant. Dan. p. 150. Torfåus Ser. p. 51.

§. 8.

Sjelfwa myntesliga berättelserna, som Sturleson sig öfveröar, kunde of lämna trovärdig kunskap om ganska gamla händelser. Det är wålstundom sant, at nu för tiden wet en son något om sin fader, något mindre om sin hader, fader, men ingen ting om det, som är längre bort i släkten. (1.) Men detta kan inter lämpas på andra, än de ringaste af almogen. De, som äro af större släkt, minnas nog sina förfäder, då de warit märkwardiga, och deras bedrifter förtient någon hogkomst. Men när deras hela lefwernesbeskrifning kan innefattas i de orden, at de drit, dreckte, sofwit och dödd, äro deras efterkommande nog ursäktade, om et sådant lefwerne råfat, i glömska. Ännars är ofc sjelfwa Nordiska almogen inter så okunnig, som mången föreställer sig. Wisse Konungar och wise förnåme Herrar blifwa i et långt minne, då de antingen för gode eller ondt äro namnkunnige. Knapt någon bondgäse i Dalarne lär wara okunnig om Rånkhyttan, och om R. Gustaf; och bönderne i Dalby weta äfwen, at tala, om R. Harald, som där är begrafwen, änskjönt de aldrig läst därom uti någon bok. Man war ofc i fornda tiden mera om minntesliga berättelser, innan skrifkonsten blef almån, och deras wärde och angelägenhet har offallsit ganska mycket, sedan man börjat almdanneligare, af, genom skrifwande, förwara de gamla handlingar, från sin förgångelse.

(1) På detta sätt yttrar sig Herr Mallet, uti sin Introduction à l'Histoire de Danemarck, p. 33.

§. 9.

När man lägger alt detta tiffamman, märker man nog, at Sturlesons arbete bär äga så mycket trovärdighet, som en Historiekrifware kan begära. Det, som, uti Swenska Historien, är ädwe än Oden, är

ragit af en gammal Saga, som kallas Sundin Noregur. Man har svårt för att upröfva en gammal Historia, som är mindre uppländad med stråfsagor, än denna. Hon innehåller nästan intet annat, än en blott Genealogisk förteckning, på de gamla Nordiska släkterna. Och som lederna slutas med sådana personer, hvilka lefwat uti det nionde. och tionde århundrad, kan man därutaf något när gifva, när Auctoren lefwat. Man kan nog finna, att denne Historiekrifware intet wetat med dikter förvilla sin läsare, utan har han lämnat oss släktlederna, som han dem funnit, och således mycket felande. Han skrifwer på samma sätt, som de äldste Nordiske Håfdeteknare, utan tideräkning, så att man af andra omständigheter måste sluta, när desse personer lefwat, och om de äro äldre eller yngre än Oden. Dock detta lilla tvifvelsmål försvinner snart, hwad Swenska Historien angår, när man finner, att Gylfe och Oden varit samtida Konungar. Ty sedan detta är afgjort, lär det vara oskräpelig, att Gylfes förfäder böra sättas längre tillbaka. Jag har mig nog bekant, att Torfäus gör Forniother till jämnåldrig med Oden. Han medgifwer oss wäl self, att Gylfe och Oden lefwat på en tid, och när Forniother genom sin leder är Gylfes stamsfader, påstår det intet rådt wäl, att sätta Oden och Forniother tillsammans. Att man sedermera under Ynglinga-slåkten träffar Finska Förstar, som haft lika namn med Gylfes förfäder, lär förmodeligen intet kunna tillfåsta det, som nu är påmint; sådana lika namn förtäda ofta en Historiekrifware att tro, att där talas om en och samma person, då likwäl andra omständigheter gifwa ögonförligen wid handen, att personerne måste vara olika. På samma sätt hafwa våre Sagoskrifware varit af den tanken, att allt hwad som talas om Starkader, böra tillägnas åt en och densamma. Men den owanliga och otroliga ålder, som Starkader efter den räkningen upnått, utwisar tydeligen, att frågan måtte vara om aldeles olika och åstilda Rikampar. Största swårigheten yppar sig, när man jämför de släktleder, som äro yngre än Gylfe, med Ynglingiska Ätten. De Herrar, som uti Norriska Genealogierna förekomma, äro allt för få, att kunna uppfylla alla de år, som Ynglinga-slåkten regerat i Upsala. Men de förre äro också, i anseende till Upsala Konungar, ganska små personer, och är det intet otroligt, att många af deras förfäder, hvilka intet haft tillfälle att wisa sig på något utmärkt sätt, blifwit bortglömda, då selfwa Upsala Konungasläkten bibehåller Ynglinga-slåkten uti ett stadigwarande minne; hwilket likwäl några af dem för sina personliga egenskaper litet eller intet förtjenta.

tient. Skunda wore det annika betänkeligt, at vilja rätta Swenska Konungatälden efter några Norriska Småherraras Längsedgatal och Utträkning.

§. 10.

Äf dessa Sällor har man förnämligast hämtat den äldsta Swenska Heltien, ifrån Forniother til Ingiald Irkæda, den sidste af Ynglinga Ätten, som warit Konung i Upsala. Ifrån Widfædmes och Harald Sili detands Historia är hämtad af det gamla Sagobrott, som handlar om Bråmalla Slag. Det är troligt, at grunden af denna berättelse är författad af den Starkader, som hells bewistat detta ryktbara Fältslag, emedan man wët, at han upfatt en omständelig underrättelse derom. Huru Konungarne af Sigurdsska släkten följt efter hwarandra, lär man af Längsedgatal, jämsförde med Herwarar Sagan och Sturleson, så wida han haft tillfälle, at uti Norriska Konungarnas lefwärne omtala Swenska Handlingar. Men dessa Isländska häfder förekomma några Fornälskare såsom mindre påliteliga, och synes det nog besinnetligt, at man skal söka Swenska Historien på Island (1). Twiweismåter kan synas billigt, och bde man derföre bjuda til at bemöda det. Wd år 870 började Harald Hårfager at lägga hela Norrige under sitt Herrawälde. Härutaf blefwo ätskilliga hushåll, som intet wille underkasta sig et sådant öfwerwælde, förantlåna at flytta sina boställen til Island. Så friset älskande tankar falla sällan på ringa och gement folk, och är det säkert, at Island blifwit bebodt af de hederligaste släkt i Norden. Ibland detta landets första inbyggare finner man en Oleif af samma stam som Harald hells, nämligen af Kongliga Swenska Ynglinga Ätten, och igenom denna Oleif är Åre Frode i rätt nedstigande linie en Ättlagg af våra forna Konungar (2). Likaledes träffar man en Kollauger, Broder med Koll första Hertigen af Normandie, som leder sitt ursprung från Swenska Konungen Gore Gylfes Fadersader (3). Utom des finnes ibland Islands äldsta inbyggare en Bodwar, Prinseskan Goias, Gores Gylfes efterkommande, af hwilken Samunder leder sin ätt, en Floke af samma blod, hwilken och gifwit Island sitt namn, en Koll och Ingemunder, Ättlagg af Nore, Gores Broder, en Eldttu bidn, en Thor af Hofde, som leda sina anor til Widen Jämsida i Swerige (4), utom flera andra af de yppersta släkt i Norden. När man öfwerwägar denna omständighet, blifwer det intet så förunderligt, at de kunnat bibehålla en del af den gamla Swenska Historien, emedan

de då endast påminde sig sin egen släkt och försäder. Island var väl intet fritt för oroligheter, men så häftiga stormar, som skakat både Sverige och Norrige, woro likväl i detta landet okände, då många handlingar kunnat blifwa förvarade på Island, som hos oss gäddt förlorade. Man har sig widare bekant, at Skalderne, som uppehöll sig wid Nordiska Högren, woro til en stor del Isländare, hwiika genom deras dageliga omgång och anseende hos hellska Konungarna, blefwo mera i stånd, at upfatta Landets och Konungarnas Historier, än hellska de inhemske. Och som Skalderne gemenligen til slutet förfogade sig hem i sitt fadernealand, at det intet obegripeligt, på hwad grund man bör leta efter Swenska och andra Skandiska häfder ibland Isländarnas. Det blifwer alltså lika obetänksamt, at förkasta Isländarnas witnessbörd i gamla Historien, som det wore dåraktigt at rådfråga dem i den nya. Ingen må föreställa sig, at detta Isländarnas anseende är endast upvärdt i de nyare tider. De äldre hafwa dömt om dem på samma sätt som wi. Sveno Aggonis, en Dansk Historiekrifware, af tolfte århundrad, beropar sig på Isländska handlingar (5), och Saxo Grammaticus, som skrifwit på samma tid, talar om Isländarnas slit och insigt med mycken högsäkning. (6). Det är skada, at denne senare utan wal och ordning slarfwat tillhoppa allt, hwad han öfverkommit, och tillika ofstast lärt påstina en allt för stor wärd uti de mäl, som han inbillat sig röra sitt lands och folks heder. Det är utan twifwel billigt, at wid alla tillfällen söka, at bestämja sitt fadernealands ära. Men samningen är dock den högsta lag, som förpliktar en Historiekrifware, och det är wäl en nog mager sylla, at ljuga för sitt fosterland. Man har fördenksuld sunnit sig nödsakad, at merendels öfwergifwa Saxos berättelser, då han stifier sig för wida från andra trognare rådgledare.

(1) Herr Mallet uti sin Introd. à l'Histoire de Dannemarc p. 33. gör detta insat emot Isländska Sagorna. Hans ord förtiena at införas. Si les Annalistes Islandois n'ont pu savoir avec certitude ce qui seroit passé loügteins avant eux en Islande et en Norvege, leur autorité n'est-elle pas encore plus faible pour ce qui concerne un état éloigné comme le Dannemarc; qui n'avoit pas alors sans doute avec ces parties du Nord les mêmes liaisons, qu'il a eu depuis. On sent aisément, que presque tout ce qu'ils ont pu savoir se bornoit à des traditions populaires et à quelques hymnes; qui de loin en loin se répandoient en Islande par le moyen de quelque Scalde Islandois, qui treouroit dans sa patrie. Man torde kunna märka af det som redan är anfördt, huru wida detta kan förswaga Isländarnas witsord, och wet jag intet wäl, huru det kan kallas bruits populaires, som innehåller betydande och förnämligt folks berättelser.

- (2) *Åre Frode* p. 76.
 (3) *Åre Frode* p. 12.
 (4) Om dessas Ått kan man se *Torſei Hiſt.* Norveg. T. I. nämligen om Bodwar och Floſe p. 261, om Rolſ och Jagemund p. 256, men Slättubidens och Thors ſtätte ſås igen uti *Torſei Ser.* RR. Dan. p. 370.
 (5) *Sveno Aggonis* Opuscula p. 8, a quo (Skjöld) primum modis Iſlandnåbus Skjöldunger ſunt Reges nuncupati.
 (6) *Saxo* p. 3, *Stephanii* uplag. Nec Tylenſium induſtria ſilentio obliteranda, qui cum ob nativam ſoli ſterilitatem nutrimento carentes officia continuz ſobrietatis exercent, omniaque vitæ momenta ad excolendam alienorum operam notitiam conferre ſoleant; inopiam ingenio penſant, cunctarum quippe nationum res geſtas cognosſe memoriaque mandare, voluptatis loco reputant. Med detta Saxos vittneſbörd bör man och hophoga Theoderici Monachi utlåtelſe uti ſin Hiſt. C. I. Hunc numerum annorum Domini, inveſtigatum prout diligentiffime potuimus, ab illis, quos nos vulgato nomine Iſlandingos vocamus, hoc loco poſuimus, quos conſtat ſine ulla dubitatione, præ omnibus aquilonaribus populis in huiusmodi ſemper et peritiores et curioſiores extitiſſe.

§. II.

Det hade likväl varit bättre, om man kunnat lära Swenſka Hiſtorien af Swenſka Skribenter. Men det kan mera tänkas än wänſkas, i anſeende til gamla Hiſtorien. Det är oförnekligt, at wåre fordrne Konungar haſt ſina Skilder, hvilka utan twiſwel upſatt åſkilliga gråden til ſina och de förre tidernas minne. Men det är ännu oförnekligare; at alla deras wittera arbeten nu äro förlorade, undantagandes hwad uti Iſlåndarnas ſkrifter kan wara förwaradt. Zuga Hiſtorieſkrifware kunne wi upwiſa åttre än af det ſemtonde århundrade, då wi haſwe författarne af de ſina Årdnifkor, ſom Meſenius utgiſwit, och Ericus Upſalienſis Deſſe gå med ſina underrättelſer ganſka långt tillbaka uti Hedendomen. Det är ofelbart, at de haſt äldre handlingar, hwarefter de upſatt ſina magra berättelſer om fordrna tiden. Och har wår högförörte Arkebifkop Erik Benzeliuſ, uti ſina Monumenter, låtit trycka (1) en Förtckning på Swenſka Konungarna, hwilken är af det fiortonde århundrad, och i många mål bliſwit efterſögd af de nu nämnda Auctorer. När man jämför denna förtckning med Thiodoſſer, Åre Frode och Sturleſon, är den aldeles den ſamma, ſå länge Ynglinga ſläkten råder. Någon fiſkaktighet finnes wål uti namnen, men den är ſnart rättad. Som detta Monument, hwilket är tagit af det gamla Regiſtrum Upſalienſe, mycket beſtyrker Iſlåndſka handlingarnas tro-

värdighet; de det nödigt, at man gör en omständelig jämförelse emellan de Konungar, som denna förteckning utvisar, och den, som hos Isländska Auctorerna förekomma.

Registrum Upsaliense:

Inge,
Herod;
Frey,
Siolra;
Swerker;
Waland,
Wisbur,
Domald;
Domar,
Digwir,
Dagbir,
Alarik,
Ingemar;
Ingeld,
Jorunder;
Haquinus,
Sigil Wendelkråla,
Olar,
Anonymus;
Östen,
Ingwar,
Brautamund;
Ingelder,

Are Frode:

Angue.
Niordr.
Freyer.
Sioln.
Swegder.
Wanland.
Wisbur.
Domalder.
Domar.
Dygwe.
Dager.
Alrek.
Agne.
Angwe.
Jorund.
Aune.
Sigil Wendelkråla.
Ottar.
Adils.
Eisten.
Ingwar.
Brautanund.
Ingiald Ilrada.

Den släktlighet här finnes i namnen utvisar mera olikheten i afkrifterna, än någon stridighet i hellska saken. Herod är ofelbart Niorder, hvil-

fen

ken i lilla Rimefronika kallas Nordian, och af Ericus Upsaliensis Med-
arch, samt de annars inskiftat en hop andra Konungar, man wet ej
hwarifrån. Ingemar och Agne äro nog olika namn, men at personerne
äro de samme, kan slutas derutaf, at Registrum Upsaliense säger, at
Ingemar blef upphängd af sin egen gemål med en guldskäja, hwilket hände
Agne. Om Ingiald heter det, at han blef ihjälslagen af sin broder för
hustruns otidighet; detta kommer öfverens med Historien om Alf och
Yngue. Som Afkrifswaren intet kint någon Konung, hwilken hetat
Aune; idr han trodt, at det borde läsas Afun, då han däraf flaffat
fram Haquinus. Om honom berättas, at han war på slutet så gans-
mal, at han måtte matas som et barn. Sådant war Aunes öde. Den
onådnde Konungen är ofelbart Adils. Om honom säges, at han föll af
håsten och dödde, då han red omkring Diane Tempel. Man kan slu-
ta af Förteckningen, at Auctoren sedt nämnas Disar-salen, och der utaf
trodt, at här war frågan om Dianas Tempel. På detta sätt lyfrade
Adils sina dagar, hwilket och lilla Rimefronika wid handen gifwit.
Af hwar som nu är anfördt, kan tydeligen intaggas, at den äldsta För-
teckning på våra forna Konungar af Ynglinga Ätten, hwilken i våra
egna handlingar är at tillgå, kommer aldeles öfverens med Isländarnas
berättelser. Men som denna Konunga-längd förmodligen hwarfen wa-
rit lång eller gran nog, hafwa våre Håfverkeznare af femtonde århundrad
funnit tienligt at öka antalet, twifwels utan med några Fylkskonungar,
såsom Gddrik, Gilmer, Hernit, Osantrix och flera, som man, til en del,
intet wet särdeles reda uppå. Hwilket efterdome Johannes Magnus
federmera tagit sig til regel, då han hos Sago funnit öfwerflödigt til-
gång. Men man lämnar dessa nyare förbättringar, och stadnar ännu
något wid våre gamla Förteckning, som sätter Ynglinga släkten utom alle
twifwelsmåll. Men han är så mycket ensaldigare uti Sigurdska Ätten.
Iswar nämnes wål, men intet säges der, at han warit Konung i
Sverige. De andre Konungar intil Olof Skötkonung äro följande,
jämeförde med det Isländska Langsedgatal.

Registrum Upsaliense:

Olaf Trätelja,
Haldan Switben,
Inge,
Erik Wäderhatt;

Langsedgatal:

Ragnar Lodbrock.
Biörn Järnsida.
Erik Biörnson.
Erik Kessilson.

Erik Segersäll,
Erik Årsfall,
Olof Skötkonung.

Emund och Biörn
(på Håga.
Erik Emundson,
Biörn Erikson.
Erik Segersäll.
Olof Skötkonung

Äf denna jämförelse finner man en stor olikhet emellan denna gamla Förteckning och Isländarnas handlingar. Och är det nog be synnerligt, at man varit mer underrättad om de äldre än om de nyare Konungar. Orsaken til denna okunnighet hos Historiekrifvarne är snödt at utgrunda. Ty det är oförnekligt, at man ock i vårt fädernesland fordom haft et långt redigare begrep om Konungarna efter Ingiald Järåda, än det här uti Registrum Upsaliense förekommer. Olof Skötkonung säger hett hos Sturleson (2), at han var den tionde af sin Ätt som regerat i Upsala, hvilken uttåtelse fullkomligen bestyrker Isländarnas Längsedgatal. Ty Olof Skötkonung är den tionde ifrån Sigurd Ring, Ragnar Lodbroks Fader. Thorgun Lagman i Thiundaland upräknar de sista af Sigurdska släkten på samma sätt, som Isländarne, nämligen Erik Emundson, Biörn, Erik Segersäll och Olof Skötkonung (3). Det är således oförnekligt, at Isländska handlingarna böra äga mera vitsord, än den Förteckning, som Registrum Upsaliense innehåller, hvilket de snarare Historiekrifvare afkrifvit. Och måste man medgifva, at Författarne af de lina Krönikor af femtonde århundrad, visa prof af en mycket ringa insigt i Swenska Historien, då de likväl äfwen af Saxo funnat så närmare uplysning om Sigurdska tiden. Ty Sigurd eller Håkan Ring, Ragnar Lodbrok, Biörn Järnsida, Erik och Styrbiörn nämnas alle hos Saxo. Man kunde då snart falla på den tanka, at man med flit gått förbi dessa Konungar, efter de intet woro af äldsta Konunga Ätten, och til utseende af Dansk härkomst. Man började redan vorida Historien efter affigter och Politiska anläggningar. Men til at fylla bristen har man infördt Olof Träteljas söner, och gjort Erik Segersäll och de öfriga Konungar til Attidaggar af samma stam. Det förtienar likväl upmärksamhet, at ingen af dessa Konungar, som Registrum Upsaliense uppfördt i stället för Sigurdska släkten, äro updiktade. Haldan Hvitben och Inge eller Ingiald äro af Ynglinga Ätten, Erik Wäderhatt nämnes hos Saxo

(4), Erik Segersäll är allmänt bekant, och Erik Årsäll war hedning och lejde efter Dlof Skötkonung. Denna omständighet synes vittna, at Författaren haft sina egna uträkningar wid förteckningens upställande, och vårdfulligen wetat annat och mer, än det han skrifvit. Man kan också sluta af hvad som redan är påmint, at här uti Sverige warit gamla förteckningar på våra Konungar, som med Isländarnas Sagor kommit öfverens, fast tidernas förvirrade omständigheter nästan gjorde ända på allsammans. Det blifwer då en fullkomlig nödvändighet, at uti Swenska gamla Historien ättla Isländska handlingar, och några andra utländska Auctorer, såsom Rimbertyus, uti Ansgarii Lefworne, och Adamus Bremensis, hvilka i synnerhet företagit sig, at beskrifwa Historien om Christendomens förplantande uti Sverige. Jag wet likväl intet, om brist af inhemska Historiekrifware (ändr. våra urgamla förfäder til så stor affaknad. Endr. om winner vår gamla Historia så mycket högre grad af sannolikhet, då hon finnes af den wara upteknad, som för inga enskilda affigter behöfde dölja eller bemantla sanningen.

(1) Benzeli Mon. Eccl. p. 68.

(2) Sturleson T. I. p. .

(3) Sturleson T. I. p. .

(4) Saxo L. IX. p. 175.

§. 12.

När man sålunda med örnadighet wil pröfwa de hit intil andragna omständigheter; idr nog gamla Swenska Historien behålla en anständig trovärdighet. Det är icke desto mindre ofelbart, at man här och där måste stadna uti någon villräda. Skaldernas konstlade talesätt och tiltagnas måtningar, såväl sammanhängen af Historien esomofast uti et oundwärligt mått. Men i synnerhet hafwer en öwarsamhet hos några Sagoskrifware, som af namnens likhet blandat samman helt åtskilda personer, och en öwag lätrogenhet förordfakat, at våra Nordiska Häfder råkat i et slags förakt, så at hellsa ordet Saga, som efter gamla språket är det samma som Historia, nu i allmänt tal intet betyder annat, än dikt och osanning. Detta kan likväl med en förnuftig eftertanke hjälpas. Det, som är så insvept i mörker, at ingen redig mening deraf kan hämtas, kunnat man utan sknad uti sin helgade ro och wälsförtjenta hwila. Det som åter värfar willa och öredighet i tiden, kan jämnas efter Langfredgatal, och Sturlesons bättre sammanhängande berättelser. Utom dess råkar man också i de

i de gamla Sagor mycket troldom, R-sar, ofantliga djur, ormar och andra vildunder, jämte otroliga stora värk och obegripeliga hjetedater. Men detta är nästan gemensamt med alla gamla Historiekrifvare; och man finner exempel derutaf både hos Olaus och flera andra. I spannerhet hafva Munkarne, som merendels äro värre enda Häfder:knare i M-deltiden, utmärkt sig med denna slags witterhet. Alt är troldom, alt är jättekn och undervärk. Skulle en Prins födas, eller en rik adelig Fru falla i barnsång; straxt woro alle Helige i rörelse med uppenbarelser, spner och drömmar. När et Kloster eller Kyrka skulle anläggas, war ingen ända på undervärk, som beräknade rummets helighet. När man läser Franska Historien, finner man en Ängel, som wid Ehlodowai dödpelse, från himmelen nederförde icke allenast den heliga Olsan, utan och Riks-baneret. Ja, äfwen våre nyare Historiekrifvare äro intet aldeles fria från sådana dräpeliga märkvärdigheter. Spanke Skribenterne förbära m-d en nitisk och ganska Catholik afvarsamhet, at solen stadnade som i Josue tid, på det. at Keiser Carl den V måtte få en så mycket större seger öfwer Rättarna i Saffen. När Hertig Carl i Södermanland i öfrian af Konung Johans regering inföll i Skåne; hade Klockorna i Syngehrad, som ringt af sig sjelfwa, haft redan besvär, at förkunna denna olycka; och när Konung Christian den IV i Danmark skulle födas, hafwer och en wälsfäddad Haf-Fru insunnit sig med moraler och spådomar, m. m. Om nu någon skulle hafwa den olyckan, at inter kunna tro så upbyggeliga sannsagor, twiflar han derföre intet hwarken om Ehlodowai dödpelse, Keiser Carls Seger, Hertig Carls inbrott, eller Konung Christians födelse. Den, som tror sig berättigad at twifla om dessa och flera sådana berättelser, kan ju betjena sig af samma frihet, när han läser gamla Sagorna, och på detta sätt blifwa många stöstenar i gamla Historien af wägen rödge.

§. 13

sedan man nu pröfwat grunden til Swenska Historien, blifwer det äfwen nödigt, at lämna någon underrättelse om sjelfwa Tideräkningen. Det är ofelbart, at våre förfäder intet haft någon tideräkning eller wif Epocha, innan Christna Religionen blifwit rotad i landet. De gamle Sagoteknare nämna wäl Högalöden, Bränneåldren, och Christendoms-åldren, men af dessa ord winner tideräkningen ingen ting. Det blifwer derföre nog så swårt, som nödvändigt, at skaffa sig ljus i detta mål. Deri genom

genom at tvåra Fornsagor gifvit oss en tydellg Åttråkning ifrån fader til son, at det lått at weta, huru den ene Konungen följt på den andra. Men när frågan blifwer, huru långt en Konung regerat före eller efter Christi födelse, yppar sig egenteligen själwa swårigheten. På det man intet aldeles skulle famla i mörker, hafwa wittre Håföfckare bjudet til, at skaffa någon slags dager, när man antingen wetat reda på de fordna Konungars Åttlångder, eller ock haft förteckning på antalet af de regerande. Wid den förra omständigheten har man trodt, at tre. leder swara emot et hundrade år, men då man endast haft afseende på de regerandes årtal, har man hållit före, at fem regeringar utgjöra något när en lika lång tid, eller hundrade år. Det förra räkningssätt har man följt alt ifrån Herodotus, ända til Newton, hwilken dock ej eller ogillat det samma (1). Icke desto mindre har Newton hells öfwergifwit det förra tidmätningssättet, och aldeles följt det sednare. Den stora Newtons namn har gjordt, at man ansedt denna wilkorliga sats eller hypotesen nästan som en mathematisk grundfanning, hwilket ock warit förmodeligen orsak, at man berjunt sig af samma tideräkning uti wår nya Swea Rikes Historia, och räknadt fema Konungars regering, såsom swarande emot en långd af hundrade år. Jag wet likwål intet, om Herr Newton ej gjordt lika så wål, om han blifwit wid den gamla räknekonsten, efter han hells ansedt den för riktig. Ut hans nya hypotesen är likwål ak wilkorligt och öwift. At en Konung regerar et, två, fyra, tjugo eller trettio år, är lika naturligt, lika troligt och lika möjligt, när man intet wet, huru gammal han war, då han tilträdde Regeringen. Och ju mera buller, oro och twedräkt är uti en Stat, ju större blifwer gemenligen Regenternas antal, utan at derföre tiden blifwer längre. Ut Constantinopel ifrån år 306 in til år 1453, då Mahomet intog denna Hufwudstad, hafwa regerat öfwer ottatis Kejsare, då, efter den nya af Newton införda tideräkningsslag, detta Riket bort hafwa stådt i et tusend och sex hundrade år. Afwen de af honom hells anförda exempel wisa osäkerheten och öwifheten af hans grundsats; när aderton Konungar i Juda hafwa regerat 390 år, aderton i Babylon 209, tio i Persien 208, ellofwa i Egypten 277 och så widare. Om nu tio Konungar i Persien regerat så länge, som aderton i Babylon, ellofwa uti Egypten sutit wid Regeringen huttio år längre, än alla Babylons aderton; huru kan man då påstå, at antalet af Regenter böc tagas til grund, när man wil weta, huru länge et Herradöme eller Rike warat. Ut hela denna nya tideräkningen är, som redan sagt är,

ingen ting skidigt och fast, allt är wiskfortligt och waklande. At tre Konungar kunna följa på hwar andra på et eller två års tid, är ganska naturligt och möjligt, har och hänt underfundom: men at tre nedstigande släkteder blifwa friljörbörade på et eller två år, är en pur omöjlighet, och fordras wäl semtio eller septio år der til ättningstone. Men så mycket tidiga giftermått, hwar i fordrna dagar intet warit särdeles almåna. Hwem finner då inter, at här är ättningstone någon naturlig ordning och grund i den gamla meningen, då deremot är aldeles ingen i den nya. Det är nog rätt, at Primiar gista sig förr än de äro tjugo år, och många ägtenkap skje sedan de äro trettio och flera år gamle: men det är intet rätt, at första frukten af giftermåttet äro flickor, hwila uti fordrna tiden woro utslutna från Regeringen. Utom dess är det ej orwanligt, at de förstfödde barnen dö borte i sin späda ungdom, då släkten genom de yngre sönerna forplantas, så at man i almånhet kan skidsigen utklirja hwar Ättel til 33 eller 34 år, hwilket, som förr är nämndt, gör tre leder på hundrade år. Ingen swårighet är at bewisa wissheten af denna tideräkning genom många exempel, men som ingen nefar dess riktighet, kan denna widlyftighet sparas (2).

(1) At man intet må tro, at jag tillägnar Newton en mening, som han intet haft, wil jag anföra hans egna ord, som förelomma uti dess Chronologia veterum Regnorum emendata p. m. 43, uti dess Opuscula: Singulae generationes a Patre ad filium extendi possunt ad tres aut quatuor annos supra triginta, unam alia pensando, id est tres generationes ad centum annos circiter. Sed si procederetur per filios natu majores, ex forent breviores, & tres ultra septuaginta vel octoginta annos non conficerent.

(2) Utom Newton tillskrifwer Herr Hof. Cancelleren von Dalin, at trettio år mid pås böra räknas på hwar släkted. Se dess S. K. Historia D. I. p. 558. n. c.

§ 14.

Genom det, som nu fortelligen är anført, synes nästan wata demot skelligen bewisat, at man bör intet öfwerigifwa den räkning, som wisar tidens lopp genom Ättlederna, när man kan hafwa en wälskruten släktlinia. Men i brist härpå kan man i nödfall afmåta tiden genom sem Regerande på hwart hundrade år, dock för wälskuld allenast. Ty man kan altid wära wiss, at det är en blott händelse och slump, om sielfwa tiden träffar in med denna räknestonst. Sedan man altså lagt en sannolik grund, hwar efter tideräkningen någorlunda kan utstakas, wil man genom alla ledernas an-

antecknande från Forniother, in til Olof Skötkonung, som kom til Regeringen något för än är tusende ifrån Christi födelse, på en gång föreställa hela Attartalet af våra fordna Konunga-släkter, med bifogade listor, som både utvisa ordningen emellan de Regerande, och utsäta något när åren för och efter Christi Födelse, då de lefwat. Denne Företeking är sådan.

Forniother.

- 1 Kare. (Wid år 360 för Christi Födelse.)
- 2 Froste.
- 3 Snär. 300 f. E. F.
- 4 Thor.
- 5 Gore.
- 6 Beiter. 200 f. E. F.
- 7 Erlse.

Oden.

- 8 Angue.
- 9 Norder. 100 f. E. F.
- 10 Freier.
- 11 Siolner.
- 12 Swedger. Christi Födelse.
- 13 Wanlander.
- 14 Wisbur.

15 Domalder. 100 ester E. F.

16 Domar.

17 Dygwe.

18 Dager. 200 e. E. F.

19 Alrik.

20 Agne.

21 Angue. 300 e. E. F.

22 Jorunder.

23 Aune.

24 Egil. 400 e. E. F.

25 Ottar.

26 Adil.

27 Eisten. 500 e. E. F.

28 Anguar.

29 Brautanunder.

30 Ingvald. Iråda. 600.

31 Olof Tråtelja. e. E. F.

Iwar Widsadme.

Auda.

32 Randwer.

- 33 Sigurd Ring. 700.
- 34 Ragnar Lodbrok.
- 35 Björn Järnsida.
- 36 Reril. 800.
- 37 Erik.
- 38 Emund.
- 39 Erik. 900.
- 40 Björn.
- 41 Erik Segersäll.
- 42 Olof Skötkonung. 1000.

§. 15.

På detta sätt kan man något när finna, när dessa Herrar lefwat; men man mistager sig, om man der af wil utmärka tiden, då de regerat, som ej eller någre leder mer eller mindre bör utmärka någon särdeles stinnad i tiden, wid jämsförandet af samtida Konungar, eller sådana, som man finner hafwa lefwat på en tid. Hvem wet intet, at det hånder understundom, at en Broderson är äldre än dess Faderbroder. En noga och tydelig tideräkning kan aldrig winnas genom sådana medel. Det är nog, at man på detta sätt kan utan särdeles misräkning utmärka, i hwilket århundrad en Herre lefwat, och mer bör man intet begära i sådana omständigheter. Man hafwer ock å fido satt i denna tideräkning alla Poetiska eller Skalde-regeringar, som tillägnat är wiisa Konungar en nu för tiden orrolig lifslängd, såsom Snär, hwilken skal hafwa lefwat trehundrade år, Munk som skal lefwat nästan lika så länge, och Harald Hildetand, Konung Rand.

Kandvers hafsbroder, som man skänkt en lifstid af hundrade femtio år. Jag wil derföre intet inlåta mig i någon twist om sannolikheten af en så lång lefnad. Jag har mig någorlunda bekant, hwad de gamle hårom skrifwit; i de nyare skrifter finner man ock åtskillige sådant anmärkt. Uti de Engelska Bills of Mortality träffar man en sör år 1739, som lefwat 138 år. År 1635 dödde uti England den så kallade Old Par wid 152 års ålder, och år 1671 afsonnade Henry Jenkins i Dorsetshire, 168 år gammal m. m. hwilket dock wida öfverträffas af Biskopen i Starwanger, Auden Ewindsen, hwilken dödde år 1440, uti sitt 210 ålders år, som Ramus berättar (1). Jag har intet så swårt sör at tro äfwen detta senare, i synnerhet om Ramus intet funnit denna anmärkning i samma Archiv, som han funnit öfwer Ulyssis bedrifter, då han agerade Oden. Men man kan likwäl umbära alla dessa undervisningar, när man i tideräkningen rättar sina omdömen efter släktlederna. Ty dessa kunna wara de samma, uti en fort och hög ålder. Antingen en man lefwat hundrade eller fårare år, kan han hafwa haft arfwingar, då han war trettio år gammal. Eljest medgifwes gjärna, at tiden kunde ock något förkortas i anseende til lederna, när släkten blifwer bibehållen genom de förstfödda. Men som uti et långt tidevarf de yngre Söner somostast blifwa sina Fäders efterträdare; är en sådan förkortning intet särdeles nödig. Detta har ock händt åtskilliga gånger, uti våra Swenska omhwalfningar. Wisburs Son, som kom på Thronen efter sin Fader, war af andra gifter. Aune hade til efterträdare sin tionde Son; Widen Järnsida, som förekommer i Swenska Konungalöngden efter Ragnar Lodbrok, war icke en gång den äldste Sonen af andra gifter. Detta har kunnat hända flera gånger, åtsjönt der intet finnes antecknat. Utom des wet man af Edsars och Taciti vittnesbörd, at våra Nordiska folkslag intet hastade mycket med sina giftermål.

(1) Ramus Norriges Beskrifvelse, p. 126.

Wil man nu jämföra vår tideräkning med andra omständigheter, hwilka nuan med säkerhet kan hänföra til någon wäl tid, skal man ock til äfwentryks finna; at han påsar sig wäl nog. Tacitus, som warit Landshöfding i Gallia Belgica eller Nederländerna i första århundrad, och skrifwit sinna wäl wid år 90 efter Christi Födelse, talar om de Swenska, såsom om et folk, hwilket under en wäldig Konung war rikt och mäktigt, både til sjös och

och lands. Vil man följa nya tideräkningen, syster detta wimesbörd på Fornlorherfka släkten. Men våra Fornsagor äro aldeles okunniga, om någon särdeles magt och rikedom, innan Odens ankomst. Men efter den här anförda räkning måste Taciti utfaga röra Waulanders eller Wisburs Regering, hvilka bägge woro mäktiga Prinsar. Hvad senare tiden berättar, så wet man, at Iwar Widsadme, Harald Hildetand, Sigurd Ring och Ragnar Lodbrok regerat icke allenast öfwer Sverige och Dannemark, utan och öfwer en del af Tyssland och England. Efter nya räknings sättet har Iwar regerat wid år 780, Harald wid år 800 och så vidare, den tid nemligen då Keiser Carl den Store war uti sin högd, och tvingade Saxarna, hvilka borde wara til en del Iwars undersåtare. Är det då troligt, at de Franske Historiefrifware kunnat wara okunnige, om en så förfärlig och länge warande magt i grannkapet, så framt den då eller någon tid derefter warit beständande. Efter den här uppgifna Konungalängd, falla Keiser Carls Saxiska bedrifter in wid Kefil och Eric Kefilsons tid, då Dannemark och Sverige woro skilda från hwarandra, och Nordiska magten således war mindre betydande. Ut i heltroa Historien, som sedermera förefommer, har man gjort samolikt, at Ragnar Lodbrok døde uti en hög ålder, wid slutet af ottonde århundrad, och lär förmodeligen Riket warit delt innan han døde, och hans widlystiga länder kringade någon tid förut. Men ingen ting wisar mer otvifveligheten af den nya tideräkningen, än Sigurd Kings Regering. Det är ofelbart af våra Sagor, at Sigurd fört krig med Ingiald, West-Saxiska Konungen Inas Broder, hwilken oförnekkeligen lefwat wid år 730, 740, eller der omkring, ty då blifwer det aldeles omöjligt, at Iwar Widsadme, som war Sigurds Faders Moderfader kunnat regera wid år 780. Man wet utom det, at Sigurd Ring och många af hans förfäder haft rättighet och warit regerande i Northumberland. Efter den här amagna räkning, höra dessa rättigheter til de tider, som gå något när in til Saxarnas första inkräktningar. Och i det hänseende kan det wara sant, som våra Nordiska Sagor berätta, men flyttas Iwars Regering til slutet af ottonde århundrad, blifwer i alla mål Engelska Historien, stridande med våra Sagor.

§. 17.

Den förste Konung i Sverige, hwars döds år man med wisshet kan utfatta, är Erik Emundson. Han døde tio år efter Harald Hårfager hade

hade underlagt sig hela Norrige, som Sturleson uttryckeligen intygat (1). Harald blef Konung 864, och tio år tillbragtes med Norriges underkufvande (2). Det blifwer altså ofstridigt, at Erik Emundson dödde 884. Detta påstår sig nog med vår tideräkning, ty Erik Emundsons tid uträknas til år 900. Men den nya Chronologien ombyter eller förändrar detta, och Eriks Regerings början sättes wid år 900, och således 26 år sedan han verkligen war död. Likaledes ändras Harald Hårfagers både födelses och Regements-år. Det förra föres fram til 873, och det senare til 883, tvadert emot Ane Grodes vittnesbörd, som säger, at han tillträdde Regeringen år 864 (3), då han war tio år gammal. Hvem kan väl tro, at vi nu äre bättre i stånd, at weta Konung Haralds födelsestid, än Ane. All denna oredda uti nya tideräkningen kommer derutaf, at en Ragnar Lodbrok finnes wara död år 860. Men denne Ragnar Lodbrok war hwarken Konung i Sverige eller Danmark, hwilket i sielfwa Historien skal wisas, och således behöfwer man intet på något sätt jänka hwarken Swenska Historien eller Tideräkningen efter honom. Det måst lysande inkast emot den här antagna tideräkningen, tages af Thorgny Lagmans Tal, hållit på Riksdagen wid Upsala wid 1020; då han säger, det hans Fadersfader kunnat minnas Erik Emundson, och berättat, at Konung Erik, då han war i sin lättaste ålder, gjort ärfwitliga sättag m. m. Konung Eriks lättaste ålder sättes efter Torfars mening, som intet särdeles är stridande med den räkning här följes, wid år 830, och hålles widare före, at Thorgnys Fadersfader warit Konung Erik Emundson följaktig i dessa härfärder, och sålunda åtminstone femton år gammal; då han borde wara född år 815: på hwilket sätt tre åldrar från Fadersfader til Son och Sone son intagit öfwer två hundra år. Men detta inkast rör hwarken Sturleson eller tideräkningen. At Erik Emundson war gammal, då han besökte Ake Bonde i Wärmeland är klart. Man kan anses för gammal, då man är sentio år, och i sonnerhet i jämförelse med en, som ännu intet fyllt sina tiugo, hwilket Harald ännu intet gjort, och med honom skjedde jämförelsen. Om nu Konung Erik war femtio år wid år 870, måtte han wara född 820, då hans lättaste ålder insfaller emellan 840 och 850. Men denna omgång behöfs intet. Där finnes intet spår til hos Sturleson, at Thorgnys Fadersfader tient under Erik Emundson, där säges endast, at han kunnat minnas honom. Om man nu wil hålla före, at Thorgnys Fadersfader warit tio år gammal wid Rosingens död, kunde han nog minnas honom, och sedermera, då han blif-

wit

vit gammal, berättar för sin Sonson, hvar andre sagt för honom uti des ungdom. På detta sätt skulle Thorgnys Fadersfader wara född 874, och tre åldrar efter den räkningen innehålla 146 år. Men detta är hwar-ken omäntligt eller ornaturligt. Ifrån Henric den Störes födelse i Frankrike år 1553, til des Sonsons Ludvig XIV: des död 1715, äro 162 år förflutne, andra exempel at förtiga; så at äfwen detta inkast ingalunda försvagar sannolikheten af den tidmätning, som efter Antlederna här är antagen.

(1) Sturleson, T. I. p. 105.

(2) Sturleson, T. I. p. 59.

§. 18.

Undersöker man och jämförer tiden, då Ansgarius kom första gån- gen til Sverige, med wår upatta räderäkning, påfar den sig: och wäl- nog. Denna omständighet kan intet wara många tvifvelsmål underkastad, ty Ansgarii ankomst skedde 829. Man har aldrig haft någon misstänka, at ju den Koning, til hvilken Ansgarius ankom, besat Björn, och som Emund Ericsons Bror, Björn på Håga, finnes lefwat wid den tiden, har man trodt saken wara aldeles afgjord. Men detta strider aldeles emot nya räderäkningen. Fördenskund har man funnit sig föranlåten, at ombyta nam- net Björn eller Bero, som han i Ansgarii Brevstykke nämnes, uti Beli, och sätta Ansgarii första predikning i Björks under Eistens Belis Regering, fört än Ragnar Lodbrok war Koning i Upsala. Ut så efter godtycke ombyta namnen, anses med skäl för eftertänksligt uti Historien. Des- utan stämmer denna ändring intet aldeles så wäl ty med släktlederna, och än mindre med Eistens sinnetag, ty Eisten war den ifrigaste afgudsdyr- kare i sin tid. Ansgarius blef däremot wäl emottagen, och man finner äfwen, at Konungen i Sverige genömt en ordentlig beskickning til Kejsar Ludwig anhället om Christna Lärare, hwilket man intet wäl kan wänta af Eisten. Man finner således nogsam, at alla de märkwärdigheter, hwilka man med säkerhet kan föra til wiß tid, äro wäl bekräftade den räderäkning, som efter släktlederna är upstätt.

Denna omständighet gör, at man med större trygghet kan biuda til, at urstaka rättat tiden för aflägnare händelser, uti hvilka man intet kan wdnta sig biträde af Romerska eller Latinska Händetegnare. Man har för nämligast afseende på Oden, och hans ankomst til vår Gdihista Nord. Alla våre Sagoskrifware komma enhälligt derom öfwerens, at det skedd för Christi födelse. Redräkningen bestyrker det samma. Men nya tideräkningen afviser afwen från denna mening, och Odens antändande til Sverige flyttes til år 120 efter Christi födelse. Men så vida denna mening grunvar sig aldeles på Newtons tideräkning efter fem Konungar på hundra år, är i detta målet förmodeligen redan andragit så mycket som behöfs. Men skulle man tro, at nya tideräkningen påfar sig bättre med Engelska Håfver, tager jag mig den friheten at försäkra, at det förhåller sig länge annorlunda, och at saken derigenom hjälps på intet sätt. Engelländarne dro i denna saken warckeligen intet klokar, än annat folk. Släktlederne från Oden dro uti årtiffliga Familier nog olika, och wil man då tillika följa Newtons räkning, måste Odens antändande til Norden, sättas långt senare än år 120 e. E. F. Beda Venerabilis, som dödde år 735, gifwer oss et sådant Släktregister af Hors och Hengist, hvilka anförde Angel-Saxarna, som år 449 kommo til Engeland (1)

Woden.

Wecta.

Wetgisl.

Hors.

Hengist.

Nennius sätter en Gueta, emellan Wecta och Wetgisl, och dese dro de äldste Engellske Skribenter, som talat om Oden. Häraf borde man sluta, at Oden lefwat wid år 300 (2). Munkn Simeon från Durham (Simeon Dunelmensis) går med Odens Släktregister ända til Noachs Son, som blifwit född i Arken, och hetat Siref, och dro femton leder ifrån Siref til

till Oden. Efter denna vackra anmärkning hade Oden hört lesiwa något
 när wid samma tid, som Jacob for nedre i Egypten, at besöka Joseph.
 Men ledarne från Oden till Ethelwulf, som regerat wid år 850, dro al-
 lenast tjugu en. Följer man nu Newtons räkning och innesluter fem per-
 soner i hundra år, har Oden borde lesiwa wid år 400. Flere släktlinier
 från Oden till de Anglo-Saxonska Konungarna kunna uti svårighet
 och midta anföras, och finner man en lång rad utaf dem, uti den så kallade
 Textus Rossensis, som Thomas Gale utgifwet, och Carl Bertram in-
 rymt uti Bretalet till Nennius (3). I almänhet kan anmärkas, at som-
 liga Aftarsgå gå närmare, somliga något längre ifrån de här omtalade les-
 der. Men ibland alla Engelska Skribenter äga utan twifwel Beda
 och Nennius främsta rummet. Men derföre bör man ingalunda för-
 kasta våra Nordiska berättelser. De Engelska Skribenter, då de an-
 fära sina Hjältars Attråkning, kunna intet beropa sig på annat, än nå-
 gra nakna namn, som blifwit bibehållna ifrån en fullkomlig glömska. Men
 hwarcken underdåta de oss hwad desse Herrar warit, eller hwad de gjort.
 Det är då intet underligt, om många leder blifwit förglömda, och man
 således lämnat efterwerlden ett ganska felaktigt släktregister. Efter allt ut-
 seende hafwa desse Saxiske Anherrar warit smått och ringa folk, som in-
 tet warit särdeles namnkunniga. Utan lär det allena kunna slutas af
 Engelska Monumenter, at de Saxiske inkråtare föregifwit sig alla wara
 efterkommande af Oden, fast de warit okunnoge om hellsiwa släktlederna,
 då man ännu antetigen anteknat så många, som man haft namn uppå, och
 de andre blifwit aldeles bortglömda. Hwad deremot våra Nordiska
 Herrar beträffar, hwilka också leda sina anor från Oden, så woro de
 regerande Herrar och widt frågdade personer, som intet så lätt kunna
 råka i glömska, och till hwilkas minnes bibehållande hos efterwerlden fle-
 re omständigheter kommit tilhopa. Skulle man wilja måta Historiekrif-
 wernes trovärdighet efter tiden, på hwilken de lesiwa, blifwer skinnas
 den emellan de Engelska och Nordiska Skribenter antingen liten eller in-
 gen. Beda lefde i ottonde århundrad, Thiodolfen i det nionde, och
 denne hade ofelbart äldre Skaldar at följa, som man också kan wara öf-
 werttygad, at Starkader warit äldre, än både Beda och Nennius. Men
 hwem Beda kunnat hafwa till ledare uti Anglo-Saxonska Historien,
 wet man aldeles intet, ty Gildas, som wärkeligen är äldre, nämner al-
 deles intet Oden uti sin Planctu Britannie. På detta sätt förmodar
 man, at hwar omöjlig lär finna, det intet sticl är at föredraga Engelska

Historiekrifvarne, främ för våra Sländska Händer. Skulle någon falla på den tanken, at de Engelske Händeteknare tala om en annan Oden, än den, som i Nordiska Handlingarna förekommer; så heter det till svar, at det skal likväl vara en och samma person. En Engelländsk nas Oden är Freolafs Son: hvarföre och alla Skärlinier uti Tertii Rossens slutar med Oden Freolafing, eller Freolafs Son, och Alberticus vittnar uttyckeligen, at den Mercurius eller Oden, som regerat i vår Nord, är Stamsfader för Engelska Prinsarna (4). Hvar af öfwen är tydligt, at Engländerne hafit sig bekant, at Oden varit Koning i Sverige, fast än Alberticus sätter Odens Regements tid uti tionde tiden efter Christi Födelse, hvilket hvarken påfar sig med den här anförda, eller den nya tideräkningen.

(1) Beda Hist. Eccles. Gentis Anglor. L. I. C. 15. Oper. T. III. p. 14.

(2) Nennius Historia Britonum C. 28.

(3) Se Beeträm i Förtalet til Nennius. Här finnes Inas släkt på detta sätt utford til Oden. Ine, Cenred, Eeswald, Eudwulf, Eudwine, Celin, Eynric, Ercoda, Eerdic, Aluca, Sitwis, Brand, Beldag, Woden, Freolafing.

(4) Alberticus, Monachus Trium Fontium p. 23. yttar sig om Oden sånunda vid år 271: In hac generatione decima ab incarnatione Domini, regnasse invenitur quidam Mercurius in Gotlandia insula, quæ est inter Daciam et Russiam, extra Romanum imperium, a quo Mercurio qui Wuoden dicitur, descendit genealogia Anglorum et multorum aliorum.

§ 20.

Uti denna undersökning om Tiden, har jag intet följt andra sedare än hellska släktlängderna: och kommer den i våra Nordiska Sigor ansett uplöst Torstaus i tideräkningen här med nog öfverens. Samma grund är öfwen antagen, och utford uti en Dissertation som här vid Academiens är utgifven, de Fundamentis Chronologiæ Suegoticæ. Den, som vidare behagar jämföra, hvad som främdeles uti hellska Historien är andragit, torde och så annu flera bewis och fjäl, til at bisatta den här antagna grund.

grund-mening, så wäl om Od:ns ankomst, som angående andra märckwärdiga omständigheter uti vår Historia. At jag har hwarcken Epistie eller widerlagt hward Johanne's Magnis, Lyschander, Petrejus, och flere sådana om forndra Nordens Konungar berättat, förmodar jag lär wara stedt med mine Läsares goda minne. Här är endast frågan om gamla Historien, och jag har den oförgräpelig tanke, at dese Herrar icke en gång böra nånnas. wäl det tillfälle. Men derföre betager man dem intet i andra mål sin wälsförtienta heder. Och om jag intet bedrager mig för mycket, lär detta som redan anstätt är, kunna wara tillräckeligt, både til at bewisa gamla Swenska Historiens trovärdighet, såsom och til at skaffa någon reda i tideräkningen. Dock nekar jag intet, at den senare puncten behöfde ännu mera ljus, om det stod at wänta. Igenom alla de hjelperedor, som man hit til kunnat utstaka, har man dock intet hunnit längre, än at man något när kan utsätta på hwilken tid en Konung lefwat. Men hwarcken kan man härigenom göra någon Chronologisk jämförelse i äldsta tiden, med andra Författar, än de som uti hellska Sagorna omtalas; ej eller kan man utmärcka tiden eller Konungen, under hwilken de ryktbara utskifningar af Gdiher, Longobarder och flera sådana sig tildraget. Sådana gifningar, som wilja uplåcka dessa förborgade hemligheter, äro nästan för drifliga, eller rättare sagt, förmodna. En Historia är ingen Roman, och andra gifningar böra intet sålas uti Historien än sådana, som tagas af uppenbar och bestyrkt sanning. Blifwa på detta sättet våra gamla Häfder mindre rörande och behageliga, blifwa de och så mycket kortare; och en Läsare, som är intet allt för omständlig, bör intet låta försträcka sig, hwarcken af en hop orwäntliga och underliga namn, ej eller af en ofonstlad berättelse, uti hwilken intet många storsgrep, intet många hjärlets saker, och intet många hofrånkor kunna blifwa införda. Det är tillwäls ofelbart, at sådant hände så wäl i forndra dagar, som nu. Människan är sig nog lik, uti alla tider; men när sådana omständigheter intet äro af de gamla upreknade, gör man säkrast, om man går förbi dem. En naken sanning bör wara uti

Historien mera angänd, än en fofsig
och prälande dist.

Swea Rikes Historia.

I. Capitlet

Om

Sveriges äldsta Inbyggare, och Forniofhersta Släkten.

§. 1.

Sveriges
äldsta In-
byggare.

Sär våra Nordiska och Götiska Länder fått sina för-
sta inbyggare, äro vi aldeles intet underrättade.
Denna okunnighet är of gemensam, med alla andra
Europeiska Riken. Våra Säger gå intet så långt
tillbaka, och om deras berättelser än hade undervist
of, om en så urgammal märkvärdighet, sketjente de intet at blifwa
trodde. Det är wäl lösgifwit för Johannes Magnus, at för-
säkra of, det Noachs Soueson Magog funnit tjenligt, at fluta
sina resor i Sverige; men det lår twifwels utan of wara of til-
skietat, at intet tro det. At det kostat mycken möda at bewisa,
det Platos Atlantica måste wara Sverige, kan man nog finna der-
af, at man warit tvungen, at flapa Elephanter til Wagar, och
göra wår lust så blid, at han kunnat bringa fram Frukt både
winter och sommar. Den, som intet finner sin räkning wid såda-
na förwandlingar, gör såkraft, om han låter Atlantica förblifwa i
sitt wärde, och Sverige i sitt. Dese meningar göra wäl Swe-
rige nog gammalt, dock har Doctor Bång wetat bewisa sin Pa-
triotiska nit på et ännu märkeligare sätt, då han förmått wår
Stamsader Adam, at sätta sig neder i Sverige.

§. 2.

§. 2.

Wår tid har förlorat denna fina Alderdoms smak, och tror man nu, at der afgår wårt Fädernesland ingen ting, om det blifwer några hundra år äldre eller yngre. Det är afgjort, at ingen kan med tillförlitelig säkerhet bewisa, hwilket land i Europa först blifwit bebodt. Det är troligt, at de emot öster belägna orter först tagit emot wåra wandrande Färfäder. Men det är dock möjligt, at den wästra kanten genom någon öf obekant händelse funnat så inbyggare, före än åstiftliga andra trakter åt öster blifwit bebodde. En nogare ransakning här om skulle fördjupa mig i en stor och suddig widlyftighet, och efter många gissningar, och efter många gamla Auctorens anförda witnessbörd, skulle det ändå blifwa slutet, at wi i detta målet wore lika så kloke förr som sedan, och at wåre ledare intet dro klokar än wi. Fördensfulla lemnar man med nöje alla sådana förslags meningar, som intet lära öf annat än Auctorens gissningar, och frågar man hellre efter, hwilken af de gamle Historiekrifware först talat om wåra Nordiska orter, och då hafwa wi ingen äldre, än Pytheas från Marseille.

Emmerlaes
dette år
byggare.

§. 3.

Denne Pytheas har, wid, fyrahundra år för Christi Födelse, på et farfart från Marseille, gjort en widlyftig resa åt Norden, och ändtill sedan han seglat förbi Britaniska Darna, anländt til et land, som han kallat Thule, hwilket låg så långt i Norden, at natten om sommaren intet warade mer än en eller två timar. Hvad det war för et land, twiflas mycket. Men när man påminner sig, at Procopius, som lefwat i Herse Arhundradet efter Christi Födelse, utan omswep, nämner Sverige eller Skandien med detta namn, synes oemotfärdigen, at med Thule måtte förstås den Skandiska halften, som innesfattar Sverige och Norrige. Sjelfwa belägenheten kommer wäl öfwerens både med Skandien och Ziland. Men som detta senare war öde och obebodt ännu år 860, och man har ingen särdeles anledning at tro, at det warit bebodt och upbrukat tillfröene, synes det oselbatt, at här

Sveriges här med betecknas wåre Nordiske orter. Af de Latinska Skribenter får man ingen redig beskrifning om Thule, och kan man af deras utfager intet utstaka des beldgenhet. De inbyggare, som Pytheas har funnit, woro något spjelsatte med åkerbruk, lespe och af grönsaker, rötter och frukter, samt et slags gryn, som Latinerne kallat Millium, och gemenligen öfwerfätes med Hirs-gryn. Han fann och i dessa orter såd och honung, hwär af invånarne lagade sin dryck. Pytheas berättar och, som en besynnerlig märkvärdighet, at såden tröskades uti der sll upbyggda hus eller lador. Låma djur woro der ganska få (*). Men det besynnerligaste, som han der sedt, war en slags materia, hwilken han kallat hafs swamp, som hwarken war jord, warin eller wäder, utan en blandning af alla tre. (**)

(*) Strabo 4. Vol. 139. f.

(**) Strabo 2. Vol. 31. f.

S. 4.

Denna sista anmärkning, och något mera dylikt, hwarmed Pytheas riktat Naturkunigheten, har förordfakat, at hela hans resa blifwit ansedd för fabelaktig; i synnerhet har den berömda Polybius hjudit til, at wända altsammans i ålsbje. Men en slags försiktighet är wäl alltid nödwardig, när man läser resebeskrifningar, och man måste noga stilla Auctorens afseningar ifrån des andra berättelser. Om Pytheas funnit uti Norden en materia, som han intet kände, och gifwit henne et besynnerligt namn och egenheter; bör man derför intet misstro honom i andra mål, sett han genom en örwiswelsaktig förfarenhet funnat märka. Wit man på det säre dömma out andra resebeskrifningar, måste man afwen förkastat onckeliga sanningar. Föreställer man sig en främling från Medelhafwet, med intet större kundskap, än man den tiden hade, som af en händelse får se wåre kras-is, hwarigenom strömmar icke allenast understundom stadna, utan och wåtnet förwandlar sig i en rick gröt eller wålling (*); och han dertil med, intet hast tid at långe uppehålla sig på stället, ej efter förstådt landfens språk, är han nog ursäktad, om han trodt, at denna gottja warit en bland

blandning af Luft, Jord, och Væden. Den Slutelse, han videre gjorde, at denra materia torde være jordens første urdanne eller Chaos er nog dristig, men dog intet uhørt hos de Philosopher, som, med en liten Kundskab i visse Deler af Naturlæran, tro sig i Stånd, at begribe och forklare alt, som forekommer. Dog antingen Pytheas af Krasien eller något annat blifwit förledt til denna underliga mening, bod en sådan omständighet intet betaga honom sin trovärdighet i annat, hvarom dogen allena kunde lemna öfvertygelse. Och derföre bod man intet tvifla om det öfriga. Vi sinne således, at våre forne Thuleboar på et visst sätt idkade Åkerbruk, och at de varit wane, at tillaga sin dryck så af såd som af honung. Denne senare omständighet tyckes och wisa, at Thule intet kan wira Island, hwar inga vi sinna, så wida mig de bekant (*). Hvad det Millium angår, som Pytheas säger, at Thuleboarne brukat, så är det väl förstået, om icke omhjelat at säga hwad det varit. Dog är omwifvelaktigt, at folket i Skåne samlat frö af et gräs, hwilket brukas som grön, och kallas af allmogeen Måragrön. Wic store Naturkännare, H. von Linne, beskriver detta gräs i sin Skånska Resa, 349 sidan, hwar man och ser, at detta gräs är allmänt öfver hela Riket. Til öfwenlyst torde det wåra samma slag, som Pytheas kallar Millium.

(*) Om Krasien kan man se Doctor Blocks Namärkningar öfver Wotala ströms flödnande 7. sid. Om någon wille tro, at Pytheas med sin hafs-swamp ment Medusa, är det i detta mål et och det samma.

(**) Om vi sinna på Island, låra de intet blifwit förslände i den wæstra Beskrifning, som Herr Torreboe utgifwit om Island 1752.

§. 5.

Detta är den endaste beskrifning om dessa afslagnare Nordiska orter, hwilken blifwit bewarad til vår tid, och kan föras til denna urgamla älder. Det är dock troligt, at Carthaginenserna hafte någon Kundskab om Thule. Sikkert är, at detta mågtiga och handlande folk, då det war i sin högsta flor, utfickat wärdne Flottor, den ena under Hannons, den andra under Himilcons anförande, til at upöka obekanta länder. Hannon borde taga wägen mot söder kring Afrikanska kusten, men Himilco mot

Sweriges
äldste In-
byggare.

Norden, kring wästra stranderna af Europa. Hannons resa är nit en del ännu i behåll, men Himilcos berättelse är förkommen. Man wet likwäl, at Phoenicierne, som woro et folk med Carthaginenserna, haft mycket at berätta om Thule; och har en gammal Auctor wid namn Antonius Diogenes, hwilken lefwat wid Alexanders tid, skrifwit et widlyftigt wärk om Thules orroliga märckwürdigheter, hwilket skal wara tagit af Tyriska Monumenter. Thule råfåde dock strax derpå uti sin gamla mörker. Carthaginensernas handlande nygirighet uphörd med deras lycka, och Romarne, som blefwo omsider mästare af deras länder, hade en lång tid mer lust, til at underkufwa den bekanta werlden, än at up söka någon ny. Så at de Romerska minings märken intet kunna gifwa någon uplysning i våra aldradista Handlingar. Man har mycket twiflat om namnet Thule, hwad det skulle betyda, och hwad minne här af kunde finnas i Norden. Men jag wet intet, om ej detta är et onödigt arbete, så länge man intet har bekant, antingen detta namnet varit i bruk hos Thuleboarna, eller blifwit tilkagt landet af de resande. Man wet noggsamt, at China, Peru, Amerika och andra Länder hafwa namn, som ländernas gamla inbyggare dro aldeles okunnige om, så wida de intet lärde dem af Europeerna. Det wore således et wädeligt arbete, at söka sådana namns uprinnelse, uti inbyggarnas egna språk. Det som hände de nu upräknade Landskap, kan och hafwa händt Swerige. Utomdes förbråkas ofta namnen, genom utlänningars besynnerliga ljud och utspråk, at de aldeles dro oigenkännliga. Man kan allenast påminna sig, huru Chineserne kalla Sverige, nemligen Se: se: ja: se: co (*), för at märka onödigheten af bekymmersamma undersökningar, hwad de hos gamla och utländska Skribenter understundom förekommande Nanin måtte betyda. Jag wil derföre intet inlåta mig i widlyftighet med någon här om, utan antingen Thule bör tagas af Phoeniciskan som Bochart menar, eller af Telemarken och Thulesbo, gör det mig lika mycket.

(*) Samlung Rus. Gesh. T. I.

§. 6.

Bornio-
sherska
Ären.

Sil at dömma af den stämpade beskrifning, man lånt af Pytheas, skulle man tro, at Nordens inwånare lefwat den tiden uti

en naturlig frihet. Våra gamla Nordiska häfder äro intet stridiga med denna gifning. Och den förste, som här i Norden är bekant, under hedersnamnet Kung, är Joriniother. Efter Gundin Noregur såges han hafwa regerat öfver Totaland, Finland eller Quenland, som woro gemensamma namn för de landskap, som gränsade, öster intill Botniska wiken. Huru långt Joriniothers wäld sträckt sig, är aldeles obekant. Det är ock säkert, at våra gamla Sager warit nog gifmilda med Konunga titlar, och skulle många af forna tidens Konungar kunna warit belärne nu för tiden med et långt mindre arenamn. Men antingen Joriniother warit en widt rådande Herre, eller ock et seitt Hufvud för en talrik släkt, böde wi nu hwarken misunna eller betaga honom et namn, som hela Alderdomen honom tillägnat. Jag wet ock intet, om jag bedrager mig rätt mycket, om jag tror, at ordet Konung uti sin äldsta bemärkelse intet betecknade annat än en hufvader, som efter gamla werldens wana styrde sina barn och hufvfolk med et naturligt, och efter omständigheterna nödwändigt anseende.

Hurudan Joriniothers regering warit, är nu förtiden ingen underrättelse. Och om man wil dömma efter det, som gamla Sagan gifwer wid handen, kan man tro, at den intet warit beskrad af annan storm och owäder, än dem selswa årstiderna föra med sig. Man finner der ingen märckwärdighet antecknad, hwilket wil så mycket säga, at inga stora olyckor, och inga stora ogjeringar timat. En stilla tefnad, som dock utgör en menighets förnämsta sällhet, har sällan eller aldrig i syneliggande Häfder tecknats. Stora omhwalfsningar blandade med olyckor och lysande ogjörningar hafwa, snart sagt, warit de endaste ämnen, som i äldre tider ädragit sig Sagostrifwares och efterwerldens upmärksamhet: och et samfund, som hwarken plägar andra eller sig self, har merendels alltid stadnat i glömska.

Det märker, som öfwerhölder Joriniothers regering, sträcker sig ock til hans Söner och Sönesöners tid. Slår som ock kallas Age, Kare och Loge, Joriniothers söner äro endast bekante til namnet. Kare war Frostes eller Jokuls Fader, och Froste Söde den Snår den Gamle. Et qwinneordn och således en ogärning har ändtligen fatt Historien i rörelse under Thor Endres Son. Den

Joriniother.
Athen.
Joriniother.

Thor.

Kornis-
therika
Atten.

ne Thor hade efter forðna tidens wana förenat uti sin person öf-
wersta prästämheten med högsta myndigheten. Och war han så-
ledes tillika sitt folks Konung och Öfwerste-präst. Det war hans
sed, at om midwintern abra et stort offer til Gudarna, hwilket
man i Norden kallade Thora-blot. Hwaras förste månaden i
året kallades Thor-månad. Under en sådan högtidelighet hände
det, at Goa eller Goia, Thors dotter saknades. Efter et långt
och såfångt letande, anställer åter Thor, sedan en månad war
förfliden, et stort offer, antingen i tanka at förmå Gudarne til
en önskad uplysning, eller ock at så någon underrättelse, af det
folk, som merendels plågar samlas wid sådana högtider. Men
afwen denne andakt war fruktlös; Gudarne svarade intet, och so-
ket wiste ingen ting. En sorg, som är blandad med hopp, qwä-
rdes intet så lätt, som en obotlig anstöt, hwilken esomofkast plå-
gar dämpas af hellsma tiden. Thor blef oröfkelig, och des twän-
ne söner Tor och Gore påtogo sig ändteligen, genom et heligt löf-
te, at upöka sin syster.

§. 7.

Tore
och
Gore.

På den grund, som Goia skulle betyda det samma, som Tyska
ordet Gau, Land, hafwa någre fallit på den tankan, at en poe-
tisk hemlighet här skulle ligga förborgad. Men man bör intet gö-
ra gåror af ensaldiga och jämna berättelser. Hwad kan wara
simplare, än at en Fader haft två Söner och en Dotter, och
at en Fader gjerna welat få igen sitt förlorade barn. Utom-
des har man sog at twisla, om dese gamle Finnar någonsin
talat Tyska. Man behöfwer intet leta efter mörka och gåtaktiga
omständigheter, i gamla Historien, de möta oss nog ändå. Wi-
låte derföre war gamla Thor oförtränkt behålla sina barn, och
twisla ej eller på det sålrig, som des Söner sedermera företo-
go i tanka, at föra sin syster tillbaka til sin Fader. Men som
de intet wille reka, som wandrare och peregrimsfarare, förledde
de sig med tillräckeligt följe, och förborgade, under et sådant
stjen, et kanste ådlare, men ock tillika et oräfsfärdigare anda-
wål. De satte sig nemligen före, at med det samma utwidga
sitt herrawälde. Människliga naturen är sig allestädes nog lik,
och

Görta:
Görta:
Liten.

och ifrån Arabien ända till vår kalla Nord har lusten, at vinna land, varit en hedersvärd drifkraft till mycket öfvermått. Ja hellså Nordiska skälen äro innet föra för en inkräktares begärfser, som efter sitt tänkesätt är fiende både af sut och andras lugn. Det war och mot Norrige, som More satte sig före at leta efter sin syster. Der emot tog Gore wägen till sjöns mot Swenska skären. Han seglade längs åt kusterna till Danmark, och derifrån längre åt Norden, utan at finna sin syster. Resan war dock innet äldst utan nytta. Allt hwad som bodde sidan en utöf, blef underlagt hans wäld. Man finner innet spår till, at denna inkräkning varit särdeles blodig. Swär om at det troligt, at landsens fringskrödde inbyggare, som förmodligen lefwat utan gemensamt hufwud, innet wägade et onyttigt motstånd mot en öfwerlägsen magt. Den låra och kostbara friheten war och innet särdeles inkränkt, genom en sådan undergiftighet, uti dessa heroiska tider, då blotta äran at bita resgerande, utan wår uplysta wärlds snålhet, war förenämsta ända målet af Landwinnares ära. Det at och wårdes sannosikt, at Swenska kusterna och de derwid belägne dar varit bebodde af sådant folk, som ledde sin härkomst från Finland, och således funno mindre betänksligt, at erkänna för Öfwerhet en Prins af samma blod och folkslag. Och bestyrkes denne senare mening af men derigenom, at Sagan berättar, det Gore tråffat i Danmarks, på Låf, sina förwanter Hårs efterkommande.

§. 8.

Flere swärigheter mötte Nor uti sitt förhållande, och blef det genant en blott händelse lyckeligare, i anseende till hufwudpresten af resan. More hade föresat sig at förskilla sitt skande på wåstra sidan af bergsryggen, som de gamle kallat Rjöln, och som hellså naturen synes hafwa förordnat till gräns emellan Swertige och Norrige. Landet, hwarigenom resan anställdes, at öfwerstått med höga berg, och affskurit med strida strömmar, segt fastade i wägen betydnande hinder. Men More, wand wid Nordiska landets art och stränghet, upplade sin resa till wintern, då han kunde betjåna sig af Skidföre. Straxt i början instälde sig

Fornio-
chersta
Nuten.

Rapparne, som från urminnes tider haft sina kjoar här omkring, och budo til, at hindra Nore at råga längre. Men de blefwo snart stingrade. Sedan fördiupar han sig uti en will ödemark, som intet ägde andra invånare, än foglar och rofdjur. Här wart Nore tvungen at blifwa öfwer winteren, utfart för alla de swårigheter, som en odrägelig fjöld, fäsligit yrwäder och brist på lifsmedel föra med sig. Arrån til et odddeligt namn måste wara nog stor, då man utan trängande ordsaker underkastar sig sådana omständigheter, och det endast för at vinna den förmån, at slä ihjäl andra, eller blifwa ihjälslagen sjelf. Men det war hwarken den första eller sista gång, som förnustet såde tåga för aretystnaden. Sedan Nore råslat med naturen, fick han ändtligen folk at sätta med mot våren. Norrige war den tiden bebodt af åtskilliga små samfund, som lefde under sina enstyla höfwidsmän eller Små Konungar. Landet war ganfka skarpt, och wida affskilde från de bequämligheter, som nu kunna minfka swårigheten af et hårt Elimat. Men dertföre war man intet hägad, at öfwergifwa sina hemwist, för en swärm af wåldsamma och obudna gjäster. Man förswarade sina nakna klippor med samma enwished, som någonsin Romarne såktat för de fruktbara sålten i Italien. Konungarne We, Hunding, Hemming och Sokene dro bekante för det de gjort motstånd, och sullit för Nores segrande Wapen. Hrolf eller Rolf, en liten Konung öfwer Hedemarken, blef likwål häraf intet försträckt, utan manade ut Nore til enwige. Denne Rolf hade tagit Goa, och bågge desse Herrar efter en enwigs kamp, blefwo icke allenast wänner, utan wänfkapen blef ock stad såktad med et dubbelt Swägerskap. Rolf behöll Goa, och Nore giftes med Rolfs syster. Hwarpå Nore behöll med frid de ländar och folk, som han sig redan underlagt.

§. 9.

Litet för än Nore igenfunnit sin syster, mötte han sin broder i Eeknadalen. Bägge bröderne gjorde då et förbund sig emellan, i kraft af hwilket Nore borde behålla det han intagit, och Gore förblifwa Herre öfwer hela Sverige och alla dar, som woro med så breda sund affskilda från fasta landet, at det satyng, som Gore
sa.

Kornis-
cherka
Häen.

farit på, kunde segla derigenom. Historien är öfveralt upblandad med småfakter, så at fartygets namn Ellida ännu intet råkat i glömska. Denna är väl den öfsta Delnings-Tractat, som omtalas i Svenska Historien. Men jag wet intet, om den varit den allrättfärdigaste. Så mycket man kan dömma af hufvud Sagan, woro många orter och land i Norden, som desse bröder hwarcken sedt eller hört nämnas, mycket mindre intagit. Dock kunde de förmodeligen wara likså väl besögade, at dela Sverige och Norrige emellan sig, som Påfvarne i Rom varit berättigade, at dela östra och västra Indien emellan Spanien och Portugal. Hvad del Thor tagit uti sina Söners framgång, finnes intet upräknat; men Gore blef igenom denna förening åtminstone af sin broder erkänd för Herre öfver Sverige, en del af Danmark, och äfwen något af nu warande Norrige. Men om alle landsens invånare, utom de som bodde wid stranderna, erkänt samma öfvervälde, är ingalunda derföre afgjort. Det ser och ut, som Gore intet särdeles befunnat sig derom; utan lär hans förnämsta omsorg varit wänd på sjöfarter, hwarföre han och blifwit af de gamla kallad Sjökung.

§. 10.

Geiter
och
Veiter.

Gore lämnade wid sin död dessa widsträckt länder åt sina söner Geiter och Veiter, andra lagga til Meiter och Seiter. Denna lilla stridighet fatt man och utan särdeles saknad lämna ord: några Barbariska namn mer eller mindre göra intet stort til saken. Et widlyftigt och til en stor del obegripligt land kunde väl skaffa angelägnare sysslor, än at oroa sina släktingar och grannar med inbördes krig. Men det war ännu intet tidens smak, at genom upodlingar föröka sin magt och styrka. Wärdjan war ännu den förnämsta wägen til heder. Hwarföre och Gores söner med beständiga inbrott förörlämpade Nöres efterkommande uti sin arfweedel, oaktat den emellan föräldrarna träffade Vanddelning. Sålunda ser man i detta målet liken skilnad emellan denna grofwa och vår tids fina smak. Man uprättade förbund och Tractater då som nu. Man lyckade och med dem på samma sätt, den mågtigare gjorde sådana förklaringar, som woro mera grundade i styr

Gornio-
rberga
Ktten.

styrka än rådwisa, och man wille ändå hållas före at lefwa efter
astal. Veiter wiste härpå et tydligt prof, då han tillägnade sig
den delen af fasta Landet i Norrige, som ligger wäster om Naum-
dalen. Detta syntes wara stridande mot den förr omrörde Huf-
wudtractaten; men Veiter såt draga fartoget. Elida öfwer land,
sittande hiesel wid styret; och på detta sätt, dröwen i förmågo af
sieskwa föreningen, gjorde sig mästare af et widlyftigt härad. En
enkaldig och halssöfswande Tolisman kan utan möda finna rådwisan
af et sådant steg. Men store Herrar hafwa understundom en an-
nan rådwisa, än annat folk. Man gör hwad man lyfter, och
magten uppfyller hwad som brister i rådwisan. Det är wärdeligen
en nesa för wår nya werld, at så gammalmodiga påfund ännu
intet blifwit afslagde. Detta konstgrip är et af Veiters ryktbara-
ste storwerk. Om Heiter wet man intet annat, än i almänhet,
at han så wäl som des Bror war en mäktig Konung, och
eljest en mäktig Herre. Annars är Heiter och dersöre
namnfunnig, at den berömda Hertigen af Normandie Nello el-
ler Rolf, leder sina Anor och Härförst i rätt nedstigande
linia från honom, fast åtskilliga af de mellankommande Åtuf-
der, för tidens längd, äro bortglömda.

§. 11.

Gylfe.

De andre Gores Söner äro endast i anseende till namn
net bibehållne i Historien, och denna omständighet kan intet gif-
wa dem något umärkt ställe ibland Swenska Prinsarna. Wei-
ter lämnade två söner efter sig, Glamr och Gylfe. Om den
förra wet man ingen ting, men den senare är så mycket märk-
wärdigare. Han följde sina förfäders efterdöme, och med sig
wäsende förwärfwade sig af efterwertiden namn af Sidskonung.
Men hans wisshet och iakttaghet har warit hos våra Nordis-
ka förfäder i stor högsakning. Man finner här en Prins, som
kräfte sin estertanka til de swäraste och djupaste ämnen. Wer-
dens uprinnelse, människans skapelse, hjälens ursprung, det on-
das upphof, hjälens tilstånd, och warande efter människans dö-
d och mera dylikt äro frågor, som röja et djupare tänkesätt, och
mognare insikt, än den man fullt förmoda af sådana tider och
om-

omständigheter. Och sedan föreställes likväl Gylse uti Edda. En så mogen läraktighet hade förrent en bättre läromästare, än Oden, hvilken under Gylse antände til Sverige, och med sina konster förvillade Norden. Men denna ryktbara mannens lefverne bespares til nästa Capitel. Gores Söner och efterkommande, som satte sig neder i Norrige, höra intet vidare til Swenska Historien, än at man då och då til äfventyrs kan finna nödigt, at nämna något om dem, til mera uplysning uti våra egna Håfder.

Gornio-
theiska
Niten.

§. 12.

Det, som redan är anført, är wäl det hufvudsakeligaste af alt, som kan sägas om detta äldsta rikehwarfwet i Swenska Historien. Men wi böre ock något nogare gå igenom folkets lefnadsart, Religion och andra märkwärdigheter, så wida nemligen wi kunne finna någon reda härutinnan, af gamla Handlingar. Och wid detta tillfälle bör man äfwen något sölja gamla Håfdeteknars sedwana, och anställa undersökning, hwad egenteligen det war för folkslag; som i dessa äldsta riker innehade wår Nord. Wi hafwe sedt tilförene, at Forniother warit Konung öfwer Jotaland, som kallades Finland, hwat af man kan sluta, at Finnar och Jotar warit et slags folk. Det är nog troligt, at Skandiens äldste inwånare warit af samma stam. Gifningen bestrykes af hufwud gamla Sagan. Ty här säges icke allenast, at Gore fann sina släktingar af Vår i Dannemark, som förr är nämnt, utan på äfkilliga ställen kallas ock de gamle landens inwånare Jotar. Således säges, at Rolf Nores swäger war Son af Swada Jotun. Sammalledes berättas, at Ramm Nores Son gifte sig med Bergfins Dotter, och war denne Bergfin Son af Thor Jotun i Werma eller Wermeland. På detta sätt har man fog at tro, det Sveriges äldste bebyggare warit Jotar eller Finnar.

§. 13.

Ordet Jote på gamla språket betecknar ock en Jätte eller Riese, och lär förmodeligen den gamla sägen, at här i Norden bodt Jättar, tagit sin första uprinnelse af hufwud ordets twetydighet.

§

Uti

Kornio-
heriska
Nitten.

Uti våra gamla Sagor förekomma esomofkast berättelser om Resar, hvilka Sago gamla mycket fördröft. Ja om man vill döma efter Herwara Sagan, hafwer Landet nästan warit öfweralt bebodt af Resar och Halfresar, wid Odens ankomst. Om våre Nordiske Handlings-skrifwäre något sig dermed, at Landet warit intaget af et folk, som til kroppen warit mycket stort, kunde man wäl tro deras utsagor; men när de tillagt dem femton ja tiugo och flera alnars längd, kan man håpna både wid storleken och beskrifningen. Det som är måst undran wärdt, är at man icke allenast funnit sådana berättelser härpeta uti våra urgamlaste Fabelteknare; men man finner ock sådant uti nyare tider, under Konung Magni Smeks regering wara anmärkt: nemligen at en femton alnars hög man blifwit ihjälslagen i Norrige år 1338 (*). Denne kunde likwäl anses som en Dwärg emot andra, såsom den Voccacio säger blifwit funnen i Sicilien 1342, och warit åtminstone 150 alnar, och den, som blifwit upgräfwen i Thekalonica 1691, hvilken skal hafwa warit 48 alnar lång m. m. Man måste hafwa et tillräckeligare förråd på gedrognhet, än man gementligen denna tiden har, om man skulle hålla sådant för twifligt. Och äro wäl nu för tiden intet många som twifla, at de stora benrangel, som underfundom finnas i jorden, äro ben af elefanter och hafödnir (**). Dock synes det swårare, at förneka Nerska Krdnikan sitt tilbörliga wälsord, om ej förhufvet tydeligen wiste omöjligheten deraf. Wid tio års ålder måste denne Norrman något när våra halfsvuren, och således nästan högre än våra wanliga wåningstrum, och han skulle icke en gång kunna krypa innom någon dörr m. m. Dersöre måste berättelsen antingen wara aldeles osann, eller måste ziffrerna uti handskrifna boken warit skruffade; hvilka är troligare. Men dersöre nekar man intet, at ju stort folk warit til, så intet så osannligt. Den, som upnått fyra fem eller sex alnars högd, har säkert intet ordsak at klaga öfwer menwärdt, och kan med skäl så namn af Zätte. Sådane kunna, kan hända, hafwa warit här i Norden, efter de warit på andra ställ n. Plinius berättar som åsapa wime, at under Clandias warit en Araber i Rom, hvilken warit nio fot och nio tum hög, och at uti Augusti tid lefwat en annan, som warit et quarter längre (**). Herr Dionysius anförrer äfkilliga personer af

af förra Ärhändrad, hvilka warit nägre fyra, nägre sent alnar höga (***). Man har ock här i Sverige den så kallade Tunbopilten, som warit öfwer fyra alnar lång, och långa Finnen, ännu i godt minne. Archiater von Linne har uti en graf på Öland funnit människo ben, af hwiiskas längd man kunnat sluta, at den där begrafne warit mot fyra alnar i högden (*). Jag förbigår med litet det, som omtalas i Bibeln, och det som berättas om de Americanska Jättar, såsom allmänt bekant (**). Jag tror mig således besogad at påstå, at hwad i våra Sagor anförres om Jättar, intet alldeles böde förkastas, utan jämnkas efter en anständig och lämpelig storlek, emellan fyra och sex alnar, och de wäl derta senare mått, den högsta längd, som man kan på förnufstigt wis unna dessa widunder; hwilket öfwen Herr Mahudel påminnt uti Franska Witterhets Academiens Handlingar Del. 5, 262 sidan.

(*) Norriska Krönikan s. 836.

(**) Den bekante Hans Sloane har lätit inrycka uti Philosophical Transactions en artig undersökning om Jättar, som förtienar at läsas. Phil. Transactions abbridgh T. VI. s. 23. 31.

(***) Plinius, L. 7. C. 17.

(****) Molyneux, uti Phil. Transact. abb. T. III. s. 2.

(*) Bl. och Gotl. Resa, s. 81.

(**) Man kan eljest läsa om Jättar, hwad Verelius anför i Herwaras Sagan, Calmets Bibliske Untersuchungen, och Mosheims Namärtsningar derwid.

§. 14.

Man medgifwer alltså, at Skandiens urgamle inwånare warit Jotar eller Finnar, och at nägre af dem warit större til wäxten, än folket gemenligen är: men at alle haft så obädeliga kroppar behöfwer man derför intet inbilla sig. At wårt lands äldste inbyggare warit Finnar, synes ock kunna slutas deraf, at ätskilliga lands och byars namn, hvilka ännu äro i bruk, intet wäl kunna af Swenskan eller Gidchiskan förklaras, då man af Finskan kan hämta et långt tydeligare ursprung. Hwilket så wäl kan märkas af de orter, som äro längre mot Norden belägne, som af

Kornio-
cherfka
Atten.

dem, hvilka man finner längst i söder. Sålunda är det nog
frådt, at i Swenskan finna något stamord, hwar af Wermeland
bör ledas, men i Finskan betydde Wuori eller Wari et berg, och
Ma betecknar land, som det och i de äldsta tider kallades Werna
utan widare tillökning. At förklaringen af ordet passat helt wäl
med landets beskaffenhet, wet en hwar. Utom des är bekant, at
en stor del af Småland blifwit i fornda dagar kallad Finnveden.
Det synes och sannolikt, at Forniother och des efterkommande
warit en släkt med nu warande Finnar, när man wil undersöka
betydelsen af så wäl hans, som des Söners namn. Forniother
kan ledas af Wuori, berg, och Noita en wis Man eller Tro-
fari, så at des namn skulle utmärka den Wise på berget. Här
kommer nog öfwerens med Lairo, som betyder en waf på isen,
och kan wäl wara troligt, at han blifwit född intet långt ifrån en
sådan öfning, eller och, at någon annan nu obekant händelse, gif-
wet anledning til namnet. Kare kan swara emot Cari, som be-
tydde en klippa. Wuori betecknar på Finska en ung Man, och
kommer nog öfwerens med Nore. Coria betyder wacker, hwilket
ord intet särdeles skiljer sig från Gore. Med ordet Coi betecknas
Morgonrådnan på Finska, och Goia synes wara et och samma
ord. Den, som wil göra sig möda at söka i Juslens Lexicon,
lär, utan särdeles besvär, finna flere sådana likheter. Det är in-
tet af nöden, at man här drifwer denna etymologiska undersök-
ning widare; det kan wara nog, at man med dessa så exempel
wisat, at de uti Sundin Noregure förekommande namn, kunna med
nog lätthet hämtas från Finska språket, och det äfwen så wäl,
och kanstie bättre, än af något annat. Man bör utom des på-
minna sig, at wåre gamle förfäder, på samma sätt, som andra
folkslag, brutit främmande ord och namn efter sin mundart, så at
det understundom ser ut, som namnen äro Gidskiska i grunden, än
skönt de äro likwäl af en hel annan beskaffenhet. På detta sätt hafwa
de gjort af Eboracum, York, Jorwik; af Rothomagus, Rouen;
af Kyssa namnet Wsewotod, Wsewaldur, och så widare.

§. 15.

Så länge som Historien går tillbaka, finne wi ingen anle-
ding, at något annat Folkslag än Finnar innehafte det Land, som
nu

Gornis.
theriska.
Heten.

nu i allmänhet kallas Finland. Af Ryssarna kallas Finnarne Schudi, hwilket namn synes hafwa mycken likhet med Scythia, hwarföre och den lärde Bayer i Petersburg, fallit på den tankan, at Finnarne woro de forna Scythernas afköda. Och tillstår jag gierna, at intet hufwudsakeligt kan invändas mot denna gissning, fast än inga särdeles bindande Historiska bewis i en så urgammat omständighet kunna wäntas. Finnarne kalla sig hiesel Suomi. Ordsaken här til wet jag liksom lärer, som hwarföre de af oss och andra ät wäster boende Europeer kallas Finnar. Nog har jag mig bekant, at Suomius betyder siffidall, men jag kan dock intet se något skäl, hwarföre en hel Nation skulle sådant namn af en så ringa omständighet, och det är intet troligt, at de gifwit sig hiesel öknamn. Därföre måtte wäl namnet hafwa någon annan grund, fast det så wäl, som mycket annat, förlorat sig i ålderdomen. Jag håller betänksligt, at begräfwat min läsare i flera ordsökningar och etymologiskt gräl. At Finnar och Lappar äro et Folk, intaga både språken och namnen. Lapparne kalla sig hiesel Same, och hafwa de bodt i dessa Nordiska orter sedan ueminnas tider, ja de tro och, at deras försäder innehafit hela Smerige (*). Hwilket på et wißt sätt kan inbegripas, så wida man anser dem, såsom af en stam med Finnarna. Och på denna räkning, skulle både Finnar och Lappar wara et Scythiskt folk. Den utmärkta skilnad som annars rönes emellan dem, kan tillskrifwas lefnadsfätter och Elimater. Men sedan man något nogare förklarar, så wäl Finnarne som Lapparnas språk, har man uti senare tider fallit på en annan tanka, och trodt, at dessa folken måtte wara en lämning, antingen af Cananeerna, eller af de nio eller tio Israels Stigter, som af Salmanaşar blifwit bortförde. Isländaren Arngrim Jónas, har i synnerhet trodt det förre, men den senare mening är af våra inländska Skribenter med många skäl gjord sannolik. Olof Rudbeck har i Förtälet til sin Beskrifning om Lapland anfört wäl 200 ord i Lapska språket, som hafwa mycken gemenskap med Ebreatan. Widare hafwer han och i sit Bref til Profes-sor Utrénier (**) anmärkt, at många byar i Finland äro aldeles lika med namnen af ättilliga orter i Persien, hwar de bortförde Israeliter ut äfwentryts någon tid bodt, såsom Hallola i Persien, och Hallola i Sawastland, Olau i Persien, och Ula i Österboin,

Kornis-
bersta
Nuten.

Ehemechee i Persien, och Kestimechi i Finland. Och bjuder han til at bewisa, at Landet Arsareth, til hwilket desse fångne Israelliter ändteligen begifwit sig, som berättas hos Esdras i des 4 B. 13 C. skulle wara wårt Finland. I synnerhet har Hans Excellens Riks-Rådet Gref Wonde, sat denna gifning i et ganska stort hus, och Hof-Rådet Herr Arkenholz, har afwen uti et Bref til Auctorerne af Journal Encyclopedique med många skäl sökt at bestyrka det samma. Utom des förckenma hos Lappar och Finnar många urgamla sedwänjor, som synes hafwa mycket gemenskap med Israelitiska inrättningarna. Dessa äro til en del samlade af Sögsström (*), och röja, somliga en större, och somliga en mindre likhet. Framför alt är det nog be synnerligt, at Lögderdaggen hålles hos Lappen i stor wördnad och mycket heligare är Söndagen, hwilket man afwen märkt hos Finnarne. Herr Doctor Mennander har anført en än betydligare sed i Karelen; där inwånarne på St. Olofs dag, eller den 29 Jul. steka et Lam helt och hållet med be synnerlig aktsamhet, at intet ben får sönderbrytas. Indisworne tagas ut, och gräfwäs i jorden, ingen knif får brukas derwid, och ingen fremmande smaka steken (***). At detta hafwer någon öfwerenskommelse med Påskalambet, kan wäl intet ykas. Och i miut tycke bewisa sådana be synnerliga sedwänjor, som af grannarna intet kunnat lånas, mer än hellswa språkets öfwerensstämmande, ty man har trodt sig finna den uti alla tungomål. Et folk som Finnarne, hwilke lefwat i sin ensaldighet utan handel, och utan särdeles blandning med andra Nationer, borde til afwen tyrs hafwa bibehållit uti sitt språk en tydligare öfwerenskommelse med Ebreisken, än man nu kan finna, om de warit wärkeligen Israelliter. Enare kan man föreställa sig, at Finnarne äro wärkelige Scyther, men at ibland dem afwen en flock af flyktige Israelliter kunnat sätta sig neder.

(*) Sögsströms Beskrifning öfwer Lapmarken. s. 39.

(**) Acta Literaria Svecicæ. T. II. p. 300.

(***) Sögsströms Beskrifning öfwer Lapmarken. 2 C. 10. §.

(****) Mennanders Praefagia Tempostatium in Carelia. p. 14.

§. 16.

Korn-
skersta
Aften.

Om den gunstige Våfaren, efter öfvervägandet af dylika påminnelser, tror sig mer vara i stånd, at utnämna Finnars äldsta förfäder, än han varit tillfrue, är det mig så mycket hjärnare, som det nästan skjedt emot förmodan. At wære Vårader intet lefwat utan Gudsstienst, är tydeligt af hwad, som redan är anseet. Man gjerde offer til Thor om midvintern, hwilket kallades Thorablot, och hafwer Thormånad eller Januarius här af sået sitt namn af Skandiens inwånare. At Thor varit anseet som råddande öfwer lust och wäder, kan slutas der af, at man öfwen i vår tid kallar Åfvedunder, Thordön. Men hwad namnet egenteligen betyder, och antingen under detta namn den rätte Guden, eller någon affominad hielte blifwit wördad, wet man intet. Uti Chronicon Alexandrinum talas om en Konung hos Assyrierna, Turres bendind, som blifwit dyrkad som Gud, hwilken Fader hetat James (*). Om denna widskieppelse gifwit anledning til de gamla Skandiers Thor, eller om James uti annat, än uti bokstäfverna kommer öfwerens med Finnars och Lappars egenteliga namn, Suomi och Same, kan man iniet försäkra. Men det är utan all twifvel, at Thors dyrkan varit wida fringsprid. Ty hans namn har varit wördet af alla Skandiska folkslag, uti Sverige, Danmark och Island. Uti Sawastland har man länge hedrat Thurrisas såsom Krigsguden (**). Uti forna Gallien eller Frankrike, nämndes han Taranis. Uti England har han och varit bekant, som man kan se af en gammal predikan, eller Homilia, som Bhelece anseet widd Bedas Historia Ecclesiastica (*). Ja öfwen i vår tid dyrkas Thor af Hedningar i Ryssland, som kallas Tjurwahti (**). Men i synnerhet kan det förtiena upmärksamhet, at Thors offer skjedt i Januarii månad. Procopius berättar, at de aslagne Thuleboar, som hafwa fyratis dagars natt om winteren, på det tretonde semre dygnet, wid Åfåadandet af teckn til solens återkomst, anställa frögedmåltider. Man wet at det varit J. dniffa werldens sed, at sluta deras offer: högtider med gästebud, och faller Thor-offret in widd samma tid, som Procopius utmärker, nemligen, i början af Januarii månad. Så at man kan skäliggen hålla före, at Thuleboarnas frögedgästebud, uti Procopii-tid, varit en påföljd af deras

for.

Fornio-
theriska
Ettén.

forna försäders inrättning. At Thor haft sitt hemvist långt up i Norden, kan slutas af des Söners tåg, emedan Lapparne woro de förste, som Norr mötte uti sin resa, och Gore bdrjade sin uppe i Borniska Wiken. Såsom Thormånads namn bdr hämtas från dessa uråldriga tider, så finner man också här ordsaken, hwarföre Februarius hos Skandierne blifwit kallad Gdjemånad. Ty sedan en månad war förliden, efter Thora blotningen, anställdes et nytt offer, som warit kallad Gochlot, eller Goias offer, hwilket sedermera under hela Hedendomen finnes wara i akt taget.

(*) Et Vossius de Theologia Gentil. L. I. p. 126.

(**) Bångs Hist. Eccl. p. 208.

(*) Vetus Homilia Saxonica ad Bedam, p. 495. Thor eac and Eouthen the haethene men herjat Swithé. Det är: Thor och Oden, som Hedningarne mycket prisat.

(**) Strahlenbergs R. D. Theil v. Europa s. 347. Gmelins Reise d. Sibirien. T. I. p. 45.

§. 17.

Når man, i sin willa och twiswelrådighet, wändt sin wödenad emot wanmåktiga ting, är det intet underligt, om man söker hjelp och råddning på många ställen. Wåra brister dro i sig self nog stora, och de ökas oändeligen genom vår medfödda ordlighet. Dersföre man ock altid sedt, at afguderiet haft i följe med sig många Gudars tilbediande, eller Polytheismus. De äldste Skandier hafwa i detta målet intet warit klokare, än andra folk. Utom Thor, som med et högriddeligt offer dyrkades om midwintern, hafwa de ock wöddat flera. Besonnerligen hafwa Forniothers Söner efter döden blifwit ansedde som Gudar, och trodde man, at Kare rådde öfwer wind och wäder, Ege öfwer elden, och Edr öfwer warmet. Uti denna mening lyftat Thiodolfer på Ege uti sina wisor, når han säger, at Forniothers Son förtärde Dios Erdteljas kropp, då han wardt innebränd. Det är ock troligt, at, som femte dagen i weckan blifwit kallad Thorsdag af Thor, den sjunde dagen blifwit kallad Egerdag af Ege. Edrs andra namn war Agir, och finner man Eggers ibland Kareternas afgudar,

dar, fast hans förnämsta systa blifwit utfatt, til at värda fäl och dröter (*).

(*) Wång, Histor. Eccles. p. 209.

Görnis,
theriska
Stten.

§. 18.

Detta är förmodeligen det tillförläteligaste, som kan anföras, om dessa uråldriga Skandiers Gudatära. De öfriga irrmeningar, hända Oden til. Under Gore finner man början, hwad Sverige beträffar, til Borgeliga Regeringens inrättning. De förra Husfäder blefwo nu uti et större samfund inneslutne; men at deras frihet blifwit på något särdeles sätt inskränkt, är ingen eller liten anledning. Deras förnämsta, och kanske enda plikt, bestod uui en skyldighet, at sölja sin Konung uti krig och härfärder, och dessa woro wäl intet särdeles kostsamt. Och har denna plikt, at sölja Öfwerheten i krigstid, varit almän och länge i bruk. Skatter har man intet wetat af, förr än i Odens tid. Efter denna anledning, har en husfader ägt sin grund med alla de rättigheter, som dermed af hufwa naturen äro förknippade. At Gylfes wälsde varit nog widsträckt, kan synas deraf, at han skänkt Seland til Gefion Skölds, Odens Sons, Gemål, ty annan mening kan intet tagas af Brage den Gamles Skaldqwäde, som innehåller denna omständighet. At Konungliga Högheten följt manliga Linien, så at Sönerne i gemen fört Konungslig Titel, kan slutas af hwad som förr är sagt.

§. 19.

Huru dan de gamla Skandiers Hushållning varit, kan någorlunda finnas, af det som Pytheas berättat. Åkerbruket idades åtminstone på många ställen. Och som sådan tröskades i hus och lador, kan man med säkerhet sluta, at folket äfwen bodt i hus, och intet i tjäll, bergsreswor eller kulor. At inbyggarne brygt öl och midd, gifwer Pytheas äfwen wid handen, så at man noggsamt märker, at Sveriges inwånare varit, i sin wälscher, mindre grofwe än andra mot Norden boende folkslag, och äfwen mindre wille än Finnarne, hwilkas hela lefnad til
G brage

Fornio-
herka:
Atten.

dragtes, efter Taciti utsaga, i jagt och fiskande. Och detta synes wara ordsaken, hwarföre Thors barn walde sin boning i Sverige och Norrige, och således öfvergifwa sitt rådda Fädernesland. Genom alla tiders och Historiers försärehet finner man, at, när Landwinnare blifwit mästare öfwer något annat Land, som warit mera upodlat, hafwa de merendels i det senare utwalde sitt hemvist. Arkebiskopen Erik Benzeliuss har uti sin lilla Historia gjort en artig anmärkning, at Upland synes först blifwit bebyggt af våra Swenska Landskap, emedan de der intil gränsfande orter, sådt namn af belägenheten, i anseende til Upland, såsom Westmanland, Södermanland och Norrland. Detta synes och någorlunda bestrykas, af det som sedernera skal berättas om Öden, at han utwalde sin boning i Upland wid Sigtuna, efter där war et fruktbärande Land. Om de södra Länder i vår Nord den tiden warit upbrukade, hade det warit nästan barnsligt, at för fruktbarenheten öfvergifwa Fyn, Seland och Skåne, och sätta sig neder i Upland.

§. 20.

Om någon til öfwenlyts skulle hålla för otroligt, hwad som nu är anförd om Åkerbruket, han behagar påminna sig, at grunden til denna berättelse är tagen af Pytheas. Och om man har swårt at tro, at Thule är Sverige och Norrige, utan wil helre föreställa sig, at Island ligger under detta namn förborgadt: så kan man, utom hwad tilförene är påmint, föreställa sig en söresa långt lättare til Sverige eller Skandien, än en dylik til Island. De gamle, utan Compass, följde i sina söfarter hållt stranderna, så framt nöd och storm intes fastade dem i wildda hafwet: och när man sålunda tog kofan längs de kusterna, skulle man nödvändigt omsider komma til våra Skandiska stränder. Phoeniciernas handels försigtighet, lämnade intet många orter obesökta, som man kunde komma til, utan alt för mycken swårighet. Och har wid et sådant tilfälle lätt kunnat se, at inbyggarna sådt såd af dessa sina gäster. Men det är förmodligen onödigt, at länge uppehålls i sig med gissningar om möjligheten, då waraktigheten är bewist. Våra urgamla försäders hushållswett, är för öfrigt intet bekant.

At

At de hafst sina samwård och gästebud, kan man wäl intet draga i twifvelsmål. Alminstone finne wi, at Zulen hos dem varit i aft tagen med någon högtidelighet. Således hafwer Raum Nores Son, haft samdrycko eller gästebud med sin Swärfader Bergsin om Zulen. Ordet Samdrycko, som fullkomligen uttrycker Grekernas *συμπόσιον*, synes bestyrka hwad som förr är sagt. Ha de de hwarcken haft öl eller mjöd, wet jag intet, hwad de den tiden skolat dricka. Ty det är långt owisare, om de haft särdeles förråd på mjölk, och deraf kunnat laga stärkeande dryck. Et godt rus war wäl då som sedermäta, det bästa bewis på en anständig wälsågnad. Zulen firades likwäl intet i gamla dagar på samma tid som nu, utan i Februarii månad, som är tydeligt af Herwarat Sagan (*), och är des högtidelighet; så mycket man wet, först lämpad efter de Christnas sed i det tionde århundrad af Konung Håkan i Norrige (**).

(*) Herw. Sagan c. 14.

(**) Sturleson, T. I. p. 140.

§. 21.

Men ingen ting kan förekomma en lärare mera otroligt, än hwad som berättas om Gylfes eftertänkeliga nygirighet, at lära sådana saker, som nästan aldrig kunna falla på Barbarer. Alminstone finner man ingen anledning til sådant hos Tyskarna, och flere nästgränsande folk. Men jag wet intet, om detta är et tilräckeligt skäl, at förkasta hwad de gamla underrättelser oförnekliggen gifwa wid handen. Utom des är det ofelbart, at våra gamla förfäders lefnadsart, war wida afskild från andra Nationers upförande. Et ouphörligt farande til sjö, hwilket spelsatte äfwen hufwud Konungarna, utwidgar altid wår kunskap, och begrep, man får se och tala med mycket folk, af hwilka någre äro klofare, någre okunnigare. En widsträcktare kunskap om werlden och des inwånare, upväcker merendels en annars söfwoande eftertänka, och et någorlunda upmärksamt sinne, är gjerna bendaget at wilja weta ordsak, til hwad man ser och hörer. En sådan åstundan är äfwen begripelig hos en, hwaras förnuft annu intet är särdeles upståndat. På detta sätt bör man föreställa sig Gylfe, ty hade

Fornis-
historia
Nitten.

hans förstånd varit något mer upbrukat, hade han väl aldrig lärt sig nåja med sådana svar, som honom underfundom gifvas i Edda. När man och något närmare betraktar de omtalade frågor, ser man, at en sådan omhugsamhet varit nästan almän, hos våra Nordiska folkslag. Lapparne, som säkert från inga andra, än sina gamla stamsfäder, leda sina Fornsagor, bräka äfven sin tränga hjerna med sådana spörsinål. De föreställa sig et ständigt råflande emellan det goda och onda, och hafva många berättelser om Jubmel, som ursprunget til det goda, och Serkel, ursprunget til det onda, och sträcka de denna stridighet ända til werldens skapelse (*). Hvem ser intet, at desse äro qwarleswor af gamla Chaldeiska Philosophien, och de Österländska Wisas beskrifningar på Dromasdes, och Arimanius. Så at äfven denna omständighet synes röja Lapparnas forna ursprung, från dessa Österländer. Men huru man och vil anse Gylfes estertänksamhet, antingen som prof af et ovanligt, eller måtteligt förstånd, måste man medgifwa, at han är wärd större högaktning, än många så kallade tänkande i vår tid, som hwarken fråga efter källan til det goda, eller onda, och anse werlden såsom upkommen af sig self, då icke en gång den ulyste bondkoia, eller skrakeliga gaste söphög kan upkomma af sig self. Men Odens ankomst til Norden öpnar för oss et mera lysande tidehvarf i Swenska Historien, då äfven Gylfes Handlingar något widare warða utförda.

(*) Man kan läsa här om Gylfes Beskrifning om Lapland. II C. s. 175.

2 Capitlet.

Om

Odens Ankomst til Sverige.

§. 1.

Om
Oden.

Nedan Gylfe delte sin tid emellan sjöfarten och andra sysslor, kallades småningom mer vår Nord, en swärm af wandrande Scyther, under sin ryktbara Höfding, och anförare Oden.

Oden. Sedan han tågat genom Ryssland, Preussen, och en del af Tyska orterna, anländer han äntligen til Gyn i Danmark, hwar orten, på hwilken Oden någon tid uppehållit sig, ännu bär namn af honom, och kallas Odense, men efter gamla språket Odemvi, och betecknar namnet et sådant ställe, där Oden fördräut sina offer. Af Edda ser man, at Gylfe under namn af Gangler, gjorde en resa til Asgård, Odens gamla Hufvudstad, för at hämta wisshet och underrättelse i den fordna Nordiska Philosophien. Men antingen denna resa skedd för, eller efter Odens ankomst i Norden, wet man intet. Det synner man, at Oden afsände från Gyn, en af sina Hof-Jewar, eller Fröknar til Gylfe, som med sin behaglighet och qwickhet, så intagit denna Herren, at han skänkt henne Seland. Et land mer eller mindre, war intet något betydande föremål för en Herre, som regerade öfwer flera ödemar-ker, än han kunde, och wille upodla. Ja, Gylfe fan så mycket behag uti dessa främlingar, at han tilböd Oden, och hela hans följe, at sätta sig frit neder uti sitt Rike, hwar dem behagade. Oden intagen af landets godhet fring Rådaren, urvalde sig såte dersamma städes, och bygde gamla Sigtuna. Hans son Sköld, som blef gift med Gefion, blef qwar på Seland, och bygde Dan narfs gamla Hufvudstad, Lejre eller Ledro. De andre Odens söner, som intet redan sat sig neder, dels i Ryssland, dels i Tyska orterna, flyttade med Oden til Sverige. Thor bodde på Thrudwanger, och Walbur på Breida Blück. Hans förnämste Herrar togo sig och boningar här i landet, Niorder i Moatun, Freyer i Upsala, Heimdaller på Himieberg. m. m. Alom Upsala och Ledro är nog swårt, at umärka hwar dese orter warit belägne. Och lämnar man denna undersökning, som mindre oom-bärlig, så wida framdeles siffwa Historiens sammanhang intet gifwer någon anledning til sannolika gisningar.

§. 2.

På detta sätt blef Oden bosatt i wår Gidchiffa Nord, utan wäld, utan frig, och härsmagt. Wåra gamla Sager komma alla derutiinnar öfwerens, at han war Konung öfwer Asahen,

Oden. et land som war beläget i Scythien, eller Stora Tartariet, öster om strömen Don eller Tanais, hwilken våra Nordiska Håfder kalla Banauisfel. Han hafwer ock warit rådande öfwer en stor del af det Land, som gamle Turkarne innehade. Denna berättelse, som intet är tagen, hwarken af Grekiska eller Latinska Skrifter, wisar noggsamt, at den af inhemiska källor leder sitt ursprung. Och lät det wara onödigt, at swara på Eccards och andra utslämmingars infäst, hwilke af någon likhet, som finnes i några Tyska orters namn, utaf egit wälbehag gdra Oden til Tysk. Sådane Grammaticalska eller Etymologiska hemligheter, äro blinde ledare i Historien, när de sättas emot tydeliga witnessbörd af gamla och trovärldiga Historiekrifware. Men oaktadt våra Nordiska Håfder i detta mål, intet kunna hämtas från andra sansagor, är dock berättelsen sådan, at den kan lätt bestyrkas, uti wiså omständigheter, af andra Auctorer, uti hwilka våre äldste Skilder och Saggoftkrifware aldeles intet woro bewandrade. Afemanni sättas af Ptolemaeus öster om Tanais emot, och i Siberien. Och är förmodeligen så wäl namn som folk de samme, som Herwarar Sagan kallat Asienån, som tillika med Turkarna kommo hit i Odens sällskap. Asarne omtalas ock af Plinius (*) då han upräknar Asåi bland de förnämste af Scythiska folkslagen, mot berget Caucasus, i de åt Norden belägna Länder. Strabo nämner Asborg (ασκηνουργιοι) i samma negd, och andre gamle jordbeskrifware och Geographi, gå ej heller förbi detta folkslag (**). Efter alt utseende äro ock dessa de samme, som Chineserne kalla Ou-si-oun (***). Men jag wet intet, om Nors båda blandas med Asarna, åtminstone hedrar man intet hwarken Sverige eller Asarna med detta släktkap, ty Nors woro Scythiske trålungar (*) At Turkarnas sädernesland, eller Tyrkialand, som våra Sagor det nämna, warit fordom i dessa tracter, är lika vemotsfjeligt. Plinius talar om Turkarna, som bodde i negden af Tanais (**). Deras deltagande uti Persiska och Romerska oroligheter, wisar tydeligen, at de ej bodt långt från Caspiska hafwet, som man kan se af Paulus Diaconus och andra (***). Denne sistnämnde Auctor berättar ock, at en flock af Turkar warit kallade Chasarer. Om dessa warit et slags folk med Asarna, eller ock om de warit et särskildt folkslag gör intet till saken. Det är nog, at man wist, at

at Turkar och Asar bebodt de orter i gamla tider, som wåre Oden.
fordne Skadler och Historiekrifware dem tildgna.

(*) Plinius H. L. 6. C. 17.

(**) Man kan se, hwad Doct. Celsius lätit inslyta uti Að. Literar. Sue-
cia 1736 p. 193; och jämsföra hwad H. E. v. Dalin ann. s. 101.
Mallet Int. à l'Hist. de Danneemark p. 37, och de där anförda Au-
torer.

(***) Deguignes Hist. Generale des Huns. T. I.

(*) Plinius L. 4. C. 12. Hamaxobii aut Aorfi, alias. Scythæ degeneres
& a servis orti.

(**) Plinius L. 4. C. 7.

(***) Paulus Diaconus Hist. Misc. L. 18. C. 28.

§. 3.

Oswer detta folk war Oden, innan han kom til Swertige,
en wäldig och ansedd Konung. Naturen hade begåfwat honom
med beynnerliga förmåner. Hår war et stort förstånd och myc-
ken försarenhet sammanfogade, med et fördelaktigt utseende, och
han syntes wara skapad, at bedraga och styra andra i okunnig
och mörk tid. Hans förnämsta säte och Hufvudstad war As-
gård, hwaräst den tidens Gudstienst, som förmodeligen bestod
uti offer, idkades. Oden, som Konung och Oswerste Präst, ha-
de til bisittiare tolf af de förnämsta i landet, hwilka kallades
Hof, Gudar, Drottar och Diar, och utom sina offer:ämber,
äfwen woro sysselsatte med Lag och rådwisans skipande. Et äres-
girigt sinne dr sållan något med det närwarande, ehuru godt
det än dr. Oden fann ock sitt tilstånd alt för trångt för sin
gåsfande ärelösmad. Dersföre började han först med krig, at ut-
widga sitt anseende. Lyckan fogade sig gierna efter största för-
ståndet, der makten intet dr alt för olika delad. Hans wäpn
woro ock merendels altid segrande. Des underhafwandes förtro-
ende gick härigenom så långt, at han åkallades nästan som Gud
i all slags fara, och segren förmentes wara i hans hand. O-
den blandade uti alt sitt förhafwande, widskieppelse med för-
sikthet, hwarföre han ock twiswelsutan, som Oswerste Präst,
då

Oden. då des förnämre Ämbetsmän utskickades i Krig, eller andra för-
rätningar, lade händer på deras hufvud, och wälsignade dem,
hwarilket gylfieri troddes wara af en dräpelig wårkan.

§. 4.

Et sådant anseende hade kunnat wara tillräckeligt, om något
kunde wara nog, för et widlyftigt och tillagset snille. Oden wille
altså än mer utwidga sin kundskap, och företog sig långa och af-
lägsna resor, uti hwilka äfwen tillbraktes understundom många år,
då Odens bröder, Wi och Biler, inemlertid förwaltade Reges-
ringen med en trohet, som man nu förtiden intet alltid skulle fun-
na wänta. Men under en sådan Resa, då Oden war utom
wanligheten länge borta, delte ändteligen hans Bröder, både Ri-
ket och hans Gemål Frigga emellan sig. Oden kommer dock om-
söder hem, och hans Bröder, som woro tillika hans trognaste un-
dersätare, lämna honom, utan motstånd, allsammans tilbaks,
så at hwarcken ärgirighet, eller andra retelser kunde förswaga
wännskapen emellan dessa släktingar. Ärlighet war alltså räknad
hos detta folk för den största heder, mot hwilken både Krona och
Spira förlorade sitt anseende. Sålunda blef ro och stilhet bibehållen i riket, men kunde intet så någon boning uti Odens huf-
vud. Wanerne angripas derför med krig. Orsakerna der til
så wäl som krigets egentliga omständigheter äro obekante. Man
wet endast, at Oden fann här wärdiga fiender, och at segren,
som tillförne följt Oden, utan omwäpning, war nu twetydigare,
så at de råfande lednade på bägge sidor wid kriget, och gjorde
frid, och friden bekräftades med gyllan.

§. 5.

Hade Oden kunnat instänka sin höghet inom de gränser,
at blifwa hällen för en stor Konung, hade han förmodeligen kun-
nat wara tilfreds med sin förwarfswade högaktning, och tiden ha-
de kunnat blifwa wäl använd, at stadga undersätarnes lycksalig-
het. Men alla des göromål umärcka en kantsie högre, men tilli-
ka dårafvigare åttå. Oden wille nödwändigt blifwa wördad, som
et

et Gudomeligt växende. Han hade någorlunda vunnit sin önskan, i anseende til sitt eget folk. Men det var dock swårt, at bringa dem fullkomligen på sådana tankar, hos hvilka menniskligheten, sakat all förståining, twifvels utan förrådet sig alt för ofta. Dersföre war det angeläget, at söka denna wördnad hos andra, och där låta lysa sina förmåner med all den glans, som konster och behändiga idrotter kunde åstadkomma. Om han welat utprägla sådant fram för Greker och Romare, hade tilbudet förordsa-
 tar åldje, och arbetet warit fruktlöst. Dese woro mera släp-
 at bedraga andra, än at låta bedraga sig i sådana mål. Ba-
 nerne kände honom för grant at blifwa hans åfallare, och Par-
 therne med Chineferne woro ej heller särdeles lättrogne. De Nor-
 diska folken i Europa loswade en lyckeligare forgång för konstiga
 Gyskelwärd; och stadnade fördensskuld Odens wal egenteligen på
 desä, och i synnerhet på wårt Sverige. I detta ändamål öf-
 werlämnar åter Oden Riket åt sina Bröder, We och Wiler,
 tager med sig alla Diar, eller Rikers högsta Månd, och et stort
 antal af folk med hustrur och barn, och deras förnämsta egen-
 dom, så at magten borde utföra, hwad konst och behändighet in-
 tet kunde åstadkomma. Man måste intet föreställa sig, at denna
 flyttande menighet kommit farande, såsom en swärm af landstry-
 kande Zigener. Twärtom, de förde med sig mycken egendom, och
 stora rikedomar, så at äfwen deras prast skaffade dem an-
 seende ibland enfsldigt folk. Hade de kommit framkryppandes ur
 usla och slarfwiga stimpelsar, hade twifvelsutan upmärksamheten
 blifwit liten, och högaktningen där efter. Det hade ock warit
 mindre läte för Oden, at öfweralt, hwar han ser fram, insätta
 sina Söner til Regenter, om ej någon utwärtens glans in jagadt
 wördnad hos folken, hwars upmärksamhet merendels fastnar wid
 det yttre, och tränger sålän längre igenom. Wi sinne således,
 at Odens Son Sigurlam blifwit Konung i Gardarike, eller
 Ryssland. Oden uppehöll sig något längre i Tyska orterna, hwil-
 ket Land i våra gamla Skrifter kallas Sargland, hwar tre an-
 dre hans Söner blifwit rådande. Weldeg, nemligen öfwer Östra
 Sargland, Weldeg öfwer Västra Sargland, som sedermera he-
 tat Westphalen, och Sigge länger i Söder mot de trakter som
 nu nämnas Franken, eller Frankland, efter våra Sagors talesår.

§. 6.

Och.

Så wida man i Odens upförande, wil söka anledning til hans Resa; lär förmodeligen äregirigheten, och en omätlig ärrä til högt och Gudommeligt anseende, warit des förnämsta ögnemärke. Denna östundan lyser fram utur alla des gidsningar; hwilka och lära wara de tryggaste medel, at utgrunda stora Herrars egentliga affikter. Så hos Sturleson som i Företalet til Edda berättas, at Oden warit begåfwad med spådoms anda, och sedt förut, at hans efterkommande, i synnerhet i wår Nord, skulle komma til et högt och långwarigt wälde. Man kan utan nödda tro, at han sagt det; men som ingen nödwändighet förpliktat oss at söka, eller finna Gudomliga egenheter hos Oden, kan det wara nog, at man anser hans Prophetie, som en wäl grundad, och sanswoll uträkning. Man gör tryggast, när man sätter lagom tro til hwad stora Herrar säga, men mer til hwad de göra. At Odens flyktadt undan för Romarna, finnes ingen särdeles anledning hos Sturleson. Han säger allenast i allmänhet, at många Hårdingar flyktade undan för deras magt. Men om Oden förebares den nyssigen ordtagna Prophetien. Företalet til Edda sätter likwäl ut både tiden och anledningen til des tåg, nemliken, at Oden flyktade, då Pompejus härjade eller förde krig i Asien. Om denna utläteise bör äga witsord, kan intet särdeles twifwelsmål wara om början til denna Resa, emedan efter denna räkning, den bort flie wid år 66 eller 65 för Christi födelse. Wil man åter hålla före, som och är sannolikast, at Auctoren efter egit hufwud påsat tiden tillsammans, är där ändå intet flåt, at flytta Odens Resa efter Christi födelse. Atminstone är ingen tid mera olämpelig än år 125 efter Christi födelse, så framt Oden flydt för de Romare; ty då regerade Adrianus i Rom, som på intet sätt oreade Scythiska Prinsarna, som bodde Norr om Caucasus. Oden hade wist en alt för nedrig och nellig rådhåga, om han allena påfwat, då ingen annan fruktade. Men hwarföre han utsedt Upland förnämligast til sin egen boning, är swårt at utgrunda. Sturleson gifwer wid handen, at Landets godhet i synnerhet förmåt honom där til. Om så är, måtte Upland warit mera upbrukat än de andra Länder han igenomfarit, hwilket och intet kan hållas för
oros

otroligt. At jag intet upphåller min Väsare med uprepande af Oden.
 de gamla Epythiska Konungar, förmodar jag icke blifwa så
 mycket mera ursäktadt, som jag intet kunnat finna, at deras
 Historia har någon särdeles förbindelse med vår Svenska.
 Jag går och förbi all beskrifning om Geterna; ty så mycket
 man af våra gamla Sagor kan fluta, war Oden ingen Geta.
 Och det är och blifwer mycket owist, om Mars och Tursars
 författningar warit särdeles öfverenskommande med Geternas.
 Alle woro wäl Epyther af sitt ursprung, men deras tänkesätt
 och lefwerne beskäffenhet, kunde icke destomindre wara vida år-
 skilde.

§. 7.

Sedan man följt Oden något tillbaka. uti des förra Vä-
 dernes bygd, försoge wi oss til des nya hemvist i Sigynna.
 Et af hans förnämsta gäromål blef här, at på Marsnes en
 inrättat en mera lysande och präktigare Gudsorienst. Et stort
 Åsgudahus, eller Hof uprättades, och offren blefwo ordentligare.
 Derjämte blefwo alla de konstier, och heliga bedrägerier utöf-
 wade, som någonsin af en Åsgudiskt Offer-föreståndare dro bru-
 kade. Allt gick derpå ut, at inbilla folk, det Oden och hans
 Diar woro af et högre och Gudsomneligare wäsende, än andra
 människor. En beqvämertig förmån, eller egenkap, som han ågt,
 at åtaga olika upsyn, gjorde, at folket trodde, det Oden efter
 behag kunde skapa sig, i hwad djur han wille. Och på denna
 wackra öfwertryggesse, inbillade man sig, at han på kort tid kun-
 de inhämta underdåttelse från fierran afslägsna Orter, ansejndt krop-
 pen låg imedlertid stilla som halfdöd, eller sofwande. En egen-
 skap, som man afwen i senare tider, wisfwelsutan med lika grund
 tillagnat Papparna. Med några ord, at släcka eld, stilla et bru-
 sande haf, och wända wind och wäder efter behag, blefwo då
 ansejndes som småsaker för Oden. Det är dock troligt, at han
 ganska sparsamt lämnat prof af denna undergörande kraft, och
 en liten behändighet, med någon slags insikt i wädergifningar,
 icke warit hela grunden til denna sällsamhet. At han efter gam-
 la Sagan kunnat upwäcka döda, och med några ord öfna de

Oden. dödas högar, och sedermera gifwa sig i samtal med dem, war et annat konstgrepp, hwartil något nyt gyckleri, utan twiswel gifwolt anledning. Oden hade godt förråd på sådant, hwilket den tiden utdrättade mycket, men hade nu gjort ingen ting. Historien nämner ock twådane samma korpar med wärd samt äreninne, hwilka efter et widlyftigt fringslyggande, altid återkommit til sin Herre med wiktiga tidningar, förmodeligen på samma sätt, som Sertorii rågar. Utom des förde han med sig et människohuswud, som han genom starka frydder förwarat för förrumme, med hwilket han esomofast höll samtal. Alla brödlösa konstner nu för tiden, men då mycket betydande idrotter. En af Odens minst betydande undergäfwor är wäl den, at han hade en besynnerlig skickelighet at upleta nedgräfsna statter. Om en sådan förmån warit särdeles rikande i de tider, kan man stäligen twifla, och är det troligt, at om han uphittat några lönande fynd, har han self, eller hans medhållare lagt dit dem.

§. 8.

Allt detta, som något hwar lär medgifwa, war et blot förblindande gyckelwark. Men derföre nekar man inter, at Oden kunnat åga ättilliga warkelige konstner, som nu dels kunde wara mindre nyttiga, dels obekanta. At han hast et slags saring, hwar med han kunnat i hast sätta öfwer sidar och wisar, och hwilket warit lätt, och kunnat laggas tilhopa som en duk, är intet så särdeles otroligt. Detta saring kallades Skidbladner. Hans wälsatlighet har ock warit efter allt utseende mycket intagande, och har denna konst i alla tider haft en besynnerlig wärkan, efter den talandes skickelighet, och åhörarnas mer eller mindre okunnighet. Wälsatligheten syntes så en ny högd genom en slags orranlika raft, och wersaktig klang, som wåre gamle Häfdeteknare kallat Skaldskap. Detta talesät infördes med Oden, och hafwer warit i långt warigt anseende i Norden, fast än nu des egenteliga smak och wigt är obekant. Med Oden och Asarne infördes ock et besynnerligt läke- och stademedel, som kallades Seid, och lagades med kokande, och många widskieppeliga årbörder. Med detta skal man kunnat betaga både förstånd och krafter, samt tillsynnda och bota sjuk-

do;

domar efter omständigheterna. At sådant intet är öfvernaturligt, Oden. wot en hwar. Hans oförskräckt och rådgiga tapperhet, lär gifwit anledning at tro, det han kunnat döfwa sina fienders wapn. Men som alla dessa konster, blandades med Runor och sång, blef öfwen Oden hållen för trollkär. Denna konsten förstår jag intet, men det är nog bekant, at store män bland öföfsarit folk blifwit hållne för Hårnåtare. Och är denna tilwittelse snarare prof af owanlig insigt, än på någon wärkelig förbindelse med Andarna. Den som eljest wil tro, at Oden kunnat håra, ätnar jag intet iulåta mig i någon twist med. Ware jag öfwertrygad, at han wärkfelgen gjorde de gjärningar, som honom tilläggas, kunde jag öfwen tro det samma. Men det myckna som pratas, och det lilla som finnes i hellska wärket, gör at med all fog kan twiflas om, hward som i gamla Historien om dylika saker berättas.

§. 9.

Den enfsldigt hep, som trodde sig wara oafsakliga witsnen til alla de salsamheter, som Oden syntes utdöfwa, kunde snart falla på den tankan, at han war något mer än människa. Och denna widskieppeliga skrundran öftes mycket genom et annat konstgrepp, hwarigenom Oden länpade på sig och sina Åsar alt det, som menigheten tillsörne wördar, som högt och Gudommeligt. Af Götetalet til Edda ser man också, at Oden warit mycket mån om, at tilägna sig Trojanernas namn och bedrifter, hwaras man kunde sluta, at dessas fabelblandade öden, måtte warit bekanta i vår Nord. Denna anledning är tilräckelig för et syndigt hufwud, at göra de äldsta Ständier til Trojaner. Men ehuru upbyggelig denna updagning torde wara i Historien, unnat jag helre en annan den heder, at utföra et så wiktigt ämne. Jag wil ännu upphålla mig något litet wid Oden, som genom dessa upräknade och dylika andra påfund, lade grund til sin och sina efterkommandes Regering, på et mycket betydelligare sätt, än landers forna Regenter kunnat åstadkomma. Ja, han wann öfwen den förmån, om det är någon, at han wördades såsom Gud medan han ännu lefde. Sedan saken war så vida brakt, blef det låt at införa en ny Gudalära bland menigheten. Ut i denna

Oden. finnas wäl många dyra sanningar, men merendels illa lämpade, och med osmakeliga tillseter fördräta. Werldens skapelse af Asfader, själens åskilda wäsende från kroppen, och des odödlighet blefwo wäl sätte utom allt twifwelsmål: men dessa grundfanningar blefwo intet anwändade til sitt rätta bruk, som består uti upriktigt sökande efter den rätta och waraktiga löfsaligheten; twär om blef alting wriddt efter Politiska afsikter. Tapperheten hopfogad med förfäkt för döden fick högsta rummet bland dygderna, och den som dödde uti krig och härnad, utläswardes en utmärkt lycksalighet hos Oden i Walhal. Men jänste denna sligs ädelmodighet, inplantades äfwen hos folket en outsläktlig törst efter rikedomar, uti hwilken begärelse icke senare efterwerlden wansläktats från sina fordnar Åttsider. Ty efter Odens förordnande, skulle de dödas förnämsta egendom med dem läggas på bålet och upbrännas. Och ju flera dyrbarheter, som den afledne på bålet förde med sig, ju mera wälkommen war han i andra werlden. Inrättningen hade wäl den nytta med sig, at föräldrarernas förwärfwade egendom intet kunde försänka barnen i welslighet, men härigenom utäpripades dock en slags wanmagt til hela Riketskroppen, då rikedom altid sammansträpades, men aldrig nyttjades. Denna stadga hade sitt förnämsta afsiende på den dödas wälfstånd i andra werlden: men til upmuntring för efterkommande besattes tillika, at högar skulle upresas efter förnämte folk, men stenar efter dem, som gjordt sig berömda för mod och tapperhet. Det lämrades eljest frött, at sålra den dödas aska i jorden, eller ock at kasta den ut i sjöar, eller annat watten. Det förra synes likwäl wara måst bibehållit wid de förnämres jordsättning, ty sällan kan man nu upkasta någon grashög, uti hwilken kruk och aska intet finnas. Wägge dessa stadgar blefwo i långliga tider efterlefwade. Attelagar och gräsbäckar träffas öfwer alt i landet, och på många ställen ser man en oändelig hop upresta stenar, som synes vittna om et almlätt gräfställe för dem, som med utmärkt tapperhet gjordt sig förtiensta af efterwerlden, och när någon förnäm man äfwen genom dräpeliga gjerningar gjordt sig älskad, hedrades han både med hög och baurasten.

§. 10.

Deſa lagar ſyftade egentligen på, at inblåſa folket et ädelt Oden. modigt förakt för döden, och en manlig tapperhet. At hålla menigheten alltid uti en kropps och ſamhälle, inrättades trenne ſtorra högtider, ſom hwart år med offer firas ſkulle. Den ena Feſten ſkulle hållas om efterhöſten, mot winteren, eller höſtdagjämningen, ſom nu efter Aſiatiska årſräkningen blef årens beäppneſe. Denna högtidelighet förättades för et godt och lyckligt år i allmänhet. Den andra Feſten ſkulle hållas om midwinteren för en ſkellig årswärd, men den tredje urfattes til ſommaren, då man blotade för lucka i krig, hwarföre det egentligen wardt kallat Sigurblot. Men til at än widare ſtadsäſta bandet emellan rådan- de och lydande, åtog ſig menigheten at betala en penning för hwart hufvud eller nåſa, och Oden deremot förpliktade ſig, at värja landet för ofrid, och waka för offrens wid makt hållande. Detta är näſtan allt hwad man wet om Odens inrättningar i wår Swerſka Nord. Och kan jag intet wäl begripa, hwad anledning detta kan gifwa at tro, det Oden med omwilforlig och oinſkränkt magt, herſkat öfwer landets inwånare (*). Troligt är, at han genom ſin förvärdfwade högafening, kunnat förnä folket til hwad han wille, men däraf kan man intet ſluta til något ſådant enwålde. En Konung, ſom äger folkets förtröende, är ofta mera i det hänſeende enwåldig, öfwen i en fri Regering, än en annan, ſom har magt at befalla efter godtycke. Et ſlut bör man ihog- komma, at Oden inrättade en Domſtol af ſina tolf Diar eller Drottar, ſom tillika med honom ſkulle icke allenäſt värda offren, utan ock afgöra alla förekommande twiſtemål ibland menigheten, ſom intet med kamprätten afgjordes.

(*) Om Odens makt yttrar ſig likwäl Herr Maſſet uti ſin Introd. à l'Hiſtoire de Dannemarc p. 42. på följande ſätt: Odin gouverna avec un empire abſolu.

§. 11.

Ändeligen ſlutade Oden ſina dagar i Swerige på ſamma ſätt, ſom han lefwadt. Och den regerſjuka förſtånings- gäſtwan öfwer- gaf

Oden gaf honom icke en gång i det yttersta. Han försäkrade sina vänner, at han nu skulle fara til Gudarnas boning eller Gudhem. Och på det han, som alltid satt värde på en blodig och våldsam död, intet måtte afkomma på et alt för fredligt sätt, lät han sig stunga med et spiut til slutet, hvarjämte han tillägnade sig alla dem, som dödde för hvar, och bad dem vara välfemna efter. En så ofog död, förskade än mer hans värdenad, och twiflade folket ingalunda, at ju Oden lefde nu mera ewinnerliga i Asgård. Hans afkallande blef alltså än mera inrotat, och inbillade sig den oförfarne och enfaldige hopen, at Oden esomostast uppenbarade sig för dem, i synnerhet wid öfverhängande faror och förestående fältslag, då somliga trodde, at Oden tillsade dem seger, andre åter, at han böd dem til sig, hwilket ansågs för et säkert förebåd, at de skulle blifwa slagne. Det war just intet underligt, at folket, som isåen barndomen intet hört annat nämnas än Oden, kunde drömma om honom i sömnen, då ingen ting kunde förmena dem at tro, det sådant war en Gudomelig uppenbarelse, men det kan spinas mera umdransvärdt, at så wäl de som drömde om seger, som de, hwilka på detta sätt förvisades i sin tanka om döden, woro på bägge sidor förnöjde med sina öden. Så förtjusar en från barndomen implantad willetära, at äfwen döden afhes för god, då den wärkeligen är ond, och nu; då war död altid kan genom Guds nåd wara god, kalkas man dock med häfwan och förskätselse detta lyckeliga ögnablick. Sedan Oden war död, blef han til följe af sin gjorda stadga, efter tidens beskaffenhet med præk upbrunnen, och et nyt röi blef tillika uprätt i Gudalåran. Ty ju högre röken af bålet steg i lusten, desto hårligare trodde man den dödas sate blifwa i andra werlden. En besynnerlig tid, då trosartiklar afwen af rök och wäder tillkapades.

§. 12.

Öfwerwägar man något litet Odens upförande, måste hwar en medgifwa, at han wärkeligen warit en stor man. At underlätta sig så widsträcka länder, där insätta sina barn til Konungar, och därjämte i en så hög grad intaga sina undersåtars hjertan, är ingen ringa, utan snart sagt en af de största egenskaper hos

hos en stor Herre. Man medgifwer gierna, at folket war ensaf- Oden.
digt, men så enfsldige Tyfkarne än woro, så kunde ändå inrer
Romarne hwarcken med konst eller makt utdräta det, som Oden
utan wåld med förstånd och någon konst satte i wärksdällighet.
Hans äreminne är och bibehållet ända til vår tid, och det icke
allenast i Sverige, Dannemark, Norrige och Island, utan äfwen
i Tyfkland och Engeland: så at alt hwad förnämit war i dessa
Länder, ansågs för at leda sin uprinneise från honom. Således
finner man, at de förste Saxiske inkräktare i Engeland, Hors och
Hengst, tildagnade sig samma ursprung, och at alle de andre An-
glosaxoniske Konungar enhälligt erkändt Oden, för sin almänna
Stamfader. At wåre Nordiske Konungar gjordt det samma, wet
man förut. Det är wäl befunnerligt, at uti de äldre Latinska och
Grekiska Skrifter, finnes intet nämndt om honom. Men denna
omständighet synes bewisa, dels deras okunnighet, dels och, at
Oden til äfwentyrs lefwat långt för Caesars tid, hwilken är wäl
den förste bland Romarna, som gifwit oss någon omständelig, fast
stympad beskrifning på Tyfka orterna. Tacitus kände Tyfkarne
bättre än Caesar, och är det owist, om han warit aldeles okun-
nig om Oden. Ofelbart är, at han talar om Ulyfhes, som want
i Tyfkland, och där byggt Nieburg wid Renströmen. Jag har
aldeles intet den tankan, at Oden och Ulyfhes warit en och sam-
ma person. Men det är oförnekeligt, at Ulyfhes äfwen hetat och
kallat sig Utis, hwilket Tacitus intet warit okunnig om, och såles-
des lätteligen kunnat falla på den tankan, at, då Tyfkarne talt
för honom om Oden, Ulyfhes därmed borde förstås. Något dy-
ligt har händt Romarna, då de inbillat sig, at Judarnas Sab-
bath warit inrättad til Bacchi heder, efter han bland andra namn
äfwen blifwit kallad Sabbasius. Staden Nieburg, som denne
Ulyfhes skal byggt, har så mycken likhet med Odens Alfgård, som
af Strabo och andra kallas Ascipurgium, at man har någorlun-
da fog at tro det, som om Tacitus är påmint. Efter Tacitus
blef Romarnas kundskap om Tyfkland, allt större och större, och
är det nästan omöjligt, at någon sådan färd, som Odens, kunnat
ske genom Tyfkland i senare tider, och likwål ingen ting därom
skulle uti någon Romersk Historieskrifware wara antecknat.

Oden.

Hwad Odens namn egenteligen betyder, är onödigt at undersöka. Etymologiska Historier hafwa merendels den förmån, at man kan få dem at säga hwad man wil. At innet Swenskan eller Gjochiskan tilräckelig, kan man söka ordens bemärkelse hos Greker och Araber, ja äfwen hos Mungaler och Kalmucker, och wore det nog besynnerligt, om man intet då skulle få, med liten tillfäst, at örd at betyda hwad man åstundade. Det passar sig mera med. mit ändamål at betrakta, hwad ändring hans ankomst förorsakade, i våra orter. Denna är nog märkelig. Den ferna Konunga-slåkten i vår Nord, lämnade rum åt en ny, nemligen Odens. Gylfe, så mycket man wet, har intet haft någon son. Des enda Döter Heidis, blef gift med Odens Son Sigurlam, Konungen i Gardarike. Gylfe försvinner eljest aldeles, så at man hwarken wet om han döde hemma, eller företagit sig något utländskt tag. Någre Prinsar af Forniotheriska stammen, wore wäl i lifwet, men man finner intet, at de haft någon särdeles förbindelse, eller twist med Asarna. Bygde wilmarker och afslagna skädr, gäfwro tilräckeligt utrymme för alla dem, som intet wille blandas sig med dessa mäktiga Främslingar. Och är ingen anledning, at allt det som nu begripes under Sverige, warit under Odens Herravälde. Ty den delen, som war underkastad Odens spira, wardt kallad Mannenheim, då de mot Norden belägna Landskap, behöllo sut gamla namn, och kallades Jorunheim. Detta mindre Jorunheim beskrefwes i Herwara Sagan wara beläget nedan för Ömslånd eller Umeå in til Sandwiken i Helsingland. Mannenheim blef Sverige kallat af Asarna, i anseende til Godheim, Odens gamla Fädernesbygd, och wille de därmed gifwa tilkänna, at här i Sverige bodde människor, men där Gudar. Sedermere är vårt Land kallat Swithiod det Mindre, i anseende til stora Scythien, som våra gamla Sagor nämna Swithiod det Stora, eller det Kalla. Man har gjordt sig mycket bekymmer at utforska, hwaras Sverige eller Swithiod fått sitt namn, och här man trodt, at det säkrast kan ledas frän et af Odens tilnamn Swidrir. Enfaldigaste meningen, och förmodligen den rätta är, at Swithiod och Scythia är allt et, och betyder de

Scy

Scythers Land. Stora Scythien kallas Swithiod af våra gamla Förfäder. Och som det wore orimligt, at föreställa sig, det stora Scythien sader nämnt af Oden, de kan hända lika orosligt, at vårt Swithiod därpå blifwit så kallat. Junwänarne i landet äro härpå först kallade Swithar, och sedan Swiar, och den äldste Auctor, som nämmit folket Swiar, Suiones, de Tacitus.

§. 14.

Men detta war innet den första Förändring, som vår Nord undergick efter Odens ankomst. Af våra gamla härder finner man, at Gidchiska språket med honom kommit i landet. Denna omständighet finnes icke allenast anmärkt i Företalet til Edda (*), utan ock på andra ställen. Och på denna grund måste nöd wändigt Oden talt Gidchiska, och Gidchiskan i sin ursprung wara et med gamla Turkiskan (**). Arminstone har man swärt för at draga annan påföljd af Sturleson, och andra gamla Handlingar, om man innet wil påstå, at han bedragit sig, hwilket först bår bewisat. Urom språket äro ock Runorne af Oden införde. Sturleson säger uttryckeligen, at Oden utdrowade åtskilliga af sina konstler med Runor och sång; och i Runa Capitul, som de en del af gamla Sæmunders Edda, tillågnas deras upfinning at Oden, och Asarna. Efter Odens anledning blefwo Runorne förnämligast brukte til häreri, och gaf man dem åtskilliga namn, i anseende til deras olika bruk. Sigrunor, eller Segerrunor skulle skrifwas på värjesåster, och troddes wara mycket kraftiga, när man nämnde illika Eyr två gånger. Acurunor, Orunor skulle ristas på drycksfårtilen, och i snnerhet Runan M, Maud, på naglen, om man nskade, at ens härsta skulle blifwa trogen och beständig. Widrunor kallades de, som brukades at hjelpa qwinnor i barns nöd. Zeirunor inskuros på Skepsstammen och Sipyret, såsom et kraftigt medel mot storm och vågor. Limrunor tjente til at laka sår och annan åkomma, de skulle ristas i barken på Erd, på den si an som wände at öster. Maltunor skulle man bruka för at vara lyckelig i råttgångsmål. Deras wårkan wiste sig, när de eswo på något ställe ingräfsde i Ringshuset. De förnämste woro rugrunor, och skaffade wett och förstånd. Om dessas wårkan

Oden. varit bepröfvad, är det skada, at konsten är förlorad. Men de Runor, som tjente til at uprätta märkvärdiga händelser, kallades Bokrunor (*). Jag wet nog, at någre, äfven grundlade, sabbat på den tanken, at Runorne inkommit med Christendomen. Men emedan våre äldste Håfvereknare en Are, en Sturleson och flere, som lefde nog när intill Christendomens början i våra Sidstiska Länder, intet wetat af en sådan märkvärdighet, utan tillskrifvit åt Runorna en långt äldre uprinnesse, wet jag intet med hwad stål man kan förkasta deras vittnesbörd. Om de inkommit med Christendomen, äro de ragna af Latinernas Alphabet, men hvarföre hafwa de då blifwit så få, nemligen sexton allenast; och hvarföre begonnes då Rune Alphabetet med F, då Latinernas börjas med A. At någon likhet är och kan finnas, emellan Runor och Latinska bokstäfwer nekas intet. Men denna undersökning kräfwet större widlyfghet, än på detta stället kan tillåtas.

(*) Se Edda, Sjödransons Uplaga, s. 8.

(**) Om denna omständighet kan läsas Brevwet til G. C. R. Ihre, om Swenska och Turliska Språkens öfwerenslommelse.

(***) Alla dessa Runeslag uppräknas i Brynildas Quäde i Wolsunga Sag. 29. Cap.

S. 15.

Det kan wara troligt, at man förstådt hantera Metaller i Norden innan Odens ankomst; tydeligt vittnesbörd finnes likwäl intet därom. Men at Asarne förstådt konsten at sträcka och hamra dem, såges uttrefseligen i Wolsupa, och berättas, at Asarne samlades i Idawall, hwaräst de anlade Hårdar och Smidjor, gjorde Tänger och Wärfing, och smidde Nud. Detta ord öfversättes med Penningar, och är denna bemärkelse intet orimelig, änskjönt det kan och förklaras för all slags Malmarbete. Om Idawall betecknar Wärmeland, hwar Eda skog är bekant, eller någon annan ort i Sverige, lämnas däreftån. At man uti Edda blandar Asarnas Ida med Berget Ida wid Troja, är icke allenast bekant, utan och dåraktigt. Man kan och tro, det Oden infört Penningar; den omtalte Nisfatten synes intyga det. Och är den

na

na sål aldeles intet otrolig, emedan Oden kom från negden af de orter, där Penningar varit länge i bruk, och kunde han således efter utseende aldrig vara okunnig om denna inråning. Det är dock sannolikt, at denna försarning snart afstannat, sedan man funnit medel, at genom råfwande förskaffa sig, hwad man behöfde, på behändigare sätt. En slags prackt och öfwerflöd lår och inkommit med Oden, fast man ej kan så noga weta beskaffenheten däråf. Ut i 12 Dämifagan såges wäl, at alla Odens bohagsting och ridtåg varit utaf Guld. Berättelsen är wäl intet aldeles orimlig, men man kan dock intet vara säker, at ju någon Poetisk tillbening här blifwit inblandad. At Asarnas Håstar haft toffar i pannan, kan slutas af Heimdaller, som ibland andra namn, hwilka honom tilläggas, afwen haft det, at han dgt den Håst, som kallades Gultopp (*). Om Totarne eller Landers förra inwånare brukat Wagnar, är ing'n underrättelse; Asarnas Thor är den förste, om hwilken detta finnes berättat. I deras gästebud lår sålft och skinkor varit förnämsta maten, och mjöd eller öl förnämsta drycken, efter sådan wälsågnad afwen war beredd at Hjeltarna i Walhall (**). Uppwakningen lår skedd af qwinsfolk, emedan fierton sådana tjenstandar under namn af Walskyrior woro hyslefatte med betjeningen i andra werlden, under Hjeltarnas gästebud (***). At Asarne, innan de gingo til bords, först twättat sig, kan slutas af Hawamal.

(*) Edda Dämifag. 25, och Heimdallers Renningar.

(**) Edda Dämif. 33, 35.

(***) Edda Dämif. 31.

§. 16.

Om man hos dessa Asar wil söka efter märkelig insikt i Weissheter, blifwer mödan ofelbart fruktslös. Deras Skaldskap eller Poesie lår hafwa varit mycket behagelig, och det man ännu är i behåll af de gamla Skalders wisor, är wacker; då man in förstå dem. Hawamal tillskrifwes gemenligen at Oden self,

Oden. Språket synes wås intet medgifwa en sådan ålder, dock har man swårt, at göra någon tillförlätelig slutsats därutaf. Et mörkt och inbundit skriffst, är intet alltid bewis på en uogammal ålderdom, och et mera begripeligt talesätt, kan intet alltid darsföte anses för nytt. Et kort begrep af Narnas Sedolära förekommer i Samas mal, och är den aldeles, intet osmakelig. Med Edsarens goda minne kunna följande påminnelser, hämtade ur Samamal, tjena til bewis på det som sagt är:

Har du en upriktig wån, som du wilt hafwa nytta utaf, blanda din kärlek med honom, skänk honom gåfwor, besök honom ofta.

Har du en wån, som du tror illa, och wäntar dig gagn af honom, tala wäntligt, tänk halt, wedergåll förstått med förstått.

Prisa Dagen om afsonen, Hustrun då du lårt känna henne, Wälskan då hon är förswad, Glickan då hon är gift, Zien då du är öfverkommen, Olet då det är druckit.

Hugg wed i stormwäder, ro på siden i lugn, tala med din första i mörkret, dagen har många ögon.

Bruka Väten til fisk, Sköden til förswar, Wälskan til hugg, Glickan til lek.

Drick Ol wid spisen, skrid på Zsen, köp Hästen då han är mager.

Glickors ord bör man aldrig tro, deras hjerta är som et hwälsfwande hjul, och swel ligger fördäld i bröstet.

Zeo ej förhastigt en bruten båga, en löfande låga, en smilande warg, en käftande kråka, et ryttande swin, et rottöst träd, en stigande wåg, en kokande kittel, et flygande spiur, en fallande bölja, en natgammal is, en ringlagder orm, en klar himmel, en leende Herre.

Zeo ej heller det Bruden talar i brudfången. Tro ej björnars snabbhet, Höfdingars barn, huska kalfwar, frigifna trädar, spåwinnors wålsignelser, och den nyliigen fallit på såttet, ej heller en nyssad åker. Wärdet råder för åkren, barn kan så wett, alt är ofäkert.

Locka ej med Runor annars Hustru.

Förtro aldrig en illak Man dina olyckor, han wedergjäller aldrig dit goda förtroende.

Eds.

Sållan finnes så god man, som ju har något lyte, sållan Oden.
någon så illak, som ju har någon dygd.

Äf dessa så utdrag finner man något när, både folkets smak och tänkesätt. Sådana lärdomar träffas öfweralt i Hawamal. Herr Mallet har anfördt några flera reglor af detta gamla Qwäde, och är det skada, at Hawamal ännu intet blifwit helt och hållit med en stickelig öfwerfärning uplagdt. Man ser således, at Oden och Asarne i almänna lefwerner, nästan tänkt, då som nu; och hafwa Landets äldre inwånare åtminstone sådt tillfälle, at äfwen i det målt blifwa något mer upodlade. Ät wisja Skidskaps-reglor i äktenkap warit förbudne, finner man af Sturleson; in hos Asarna woro syfcons giftermålt intet tillåtna, fast de hos Wanerna woro lofliga (*). I andra giftermåts-saker lära de följt sin naturliga frihet. Gamla Österländska bruket at hafwa flera Hustrur lär och warit wedertagit hos Asarna. Oden hade sex och tjugu Söner, men med ärfkilliga Hustrur. Frigga war den förnämsta, med hwilken han haft Sönerna Baldur, Frey och flere, men utomdes, aflade han Thor med en annan, Wale med den tredje, och Heimdaller med den fjerde. Med Skada Miords Hustru, hade han Seminger. Denna Skada kunde intet komma öfwerens med Miord, hwaraföre hon och Fildes wold honom med all upriktighet, gifte sig med Oden; och sles moder åt många barn: utan at wänskapen emellan Oden och Miord däraf blifwit förminskad. Man wil sluta dessa påminnelser om Asarnas sedwärd, med et besynnerligt bruk. Frids-rakrater bekräftades med Giflan, men de som til Giflan öfwerlämnades, blefwo ansedde som hörande, sedermera til det folk, om de blifwit öfwerlätna til. Därföre de och brukades i Rikss-ärdande angelägenheter. Således fingo Asarne efter kriget med Wanerna til frids-pant, Wä af deras öppersta män, Miorde och Frey, hwilka genast af Oden sattes bland Drottarna, och woro honom sedermera äfwen följaktige til Swerige.

(*) Sturleson Nrg. Sag. 4. Cap.

§. 17.

Med några ord har man nämnt, at Oden inredtade en domstol, wi hwilken han med sina tolf Drottar afdomde de ibland

Oden. ibland menigheten förekommande twistemål. Detta antal har en lång tid varit ansedt som et heligt tal uti alla Lagliga förordningar. Ifrån Rikets högsta Råmd, ända til Härads-Rätterna woro i äldre tider endast tolf Bisittare: när fasta skulle meddelas, skulle tolf hålla om skäpet, och när de forne edgiärdsmän woro i bruk, hade man ock asseende på detta antal. Dessa dro wäl långt nyare inredningar, men de synas, hward hwar antalet b:tråffar, hafwa sin uprinnelse i denna urgamla Odens stadga. Om någre store och lågre Domstolar varit i bruk i Odens tid, kan med skäl twiflas. Twisterne kunde intet annu wara så många och invecklade. Och desutan låra desse tolf Drottare varit fringspridda om hela Riket, och således afsjordt, hwar i sin ort, de trädor som kunnat yppa sig, fast de twifwelsutan wid de större Fester sig församlat, och då kunnat widare skjärskåda de mål, som intet blifwit til Parternas njä afsjorde. Hwad som nu är påmint, uplyses något widare, då man något närmare betraktar de personer, som af Oden varit utnämnde, til at förwalta dessa höga Ämbeten. Efter Eddas anledning woro desse Drottare följande, Ehor, Baldur, Niord, Frey, Tyr, Brage, Heimdaller, Höder, Widar, Wiler, Uller och Forsete. Alle wördades som Gudar, dock på det sätt, at Oden dyrkades fram för alla. Men ibland de tolf hade Ehor främsta rummet, och kallades han egenteligen Åsa Ehor eller den Åkande Ehor. Af alla Drottare war han den tappraste, hans ryktbare hammar Mjölner, war en sträcf för alla fiender, men i spennerhet för Jotarna. Han kallades Odens och jordens son, och, efter någras mening, skal hans hammarmärke finnas ofta ingräfwit på gamla runstenar, i lifnelse af et förs med handsång på. Om hans hus varit så stort, som det i Edda beskrifwes, och innehållit 540 rum, har han bodt nog så widlyftigt, och kanstie widlyftigare än man bor i vår tid. Men det är ej nytt, at Edda slår öfwer. Baldur, Odens och Friggas son, har varit den älskwardaste af Åsarna; och fjärdhållen af alla, hwarföre det ock säges i Fäblerna, at hela werlden begråtit hans död. Hans domar ansågos för så rättwise och helige, at ingen understod sig, at quadtja dem; en hög och ogemen egenkap hos en Domhafwande. Niord wördades som Regent öfwer wäder, eld och watten, hwarföre man ock offrade til honom för lycka i sjöfart,

jagt

jagt och djurfång. Han war til börden en Waner, som förr är nämndt. Frey war Nords son, och ansågs han för råddande öfwer regn och solskin, och förden skull offrade man åt honom för regn och solskin. Af honom eller hans syster Freya förmenes Fredagen hafwa sådt namn, som Onsdagen af Oden. Tyr war i högaktning för besynnerlig driftighet och mannamod. At honom gjorde frigsman sina lösten och offer, och skal Tisdagen wara nämnd efter honom. Brage war i synnerhet berömd för sin wälsalighet och witterhet i Skaldskap. Des gemål Idun är darsöre närkwardig, at hon ägt et särdeles upfriskande läkemedel, hwar genom man kunde blifwa lifsom ung på nytt. Denne läkedom är bekant i Fabelerna, under namn af Iduns äple. At Heimdals Odens son war egentligen Rikets wård ansöttröde mot utländska fiender, hvarsöre han och bodde wid gränsen, så at det ej är lifst, at han bodt i Halland i Himleåhrad, emedan alla komma swerens, at han haft sitt såte på Himleberg. Hans waksamhet eftertrifwes på et ganska eftertryckeligt sätt, då där säges i Fabelerna, at han behöft mindre sömn än en fogel, kunnat se lika tydligt natt som dag, och hörd huru gräset wäxer. Hödder war ganska stark och stridsam, men blind, hvarsöre han och owetande af Baldurs Banemän. Widar war den starkaste nåst Thor. Biler Odens son war i synnerhet ryktbar, för sin båga och skjutande. Uller, Thors styfson, öfwergeick alla i skjutande och skidskjutande, han berömmes och darsöre, at han haft et fullkomligt Herrens, eller frigsmans utseende. Han åkallades förnämligast uti wige. Det kan wara troligt, at Ulleråker i Upland sådt namn honom. Förfet Baldurs son war mycket ansed för sina död, och tillägges honom den besynnerliga gåfwa, at förlika twiende parter, så at alle gäde nöjde från des Domstol. Hans omsäte bestrifwes ganska präktigt, ty stolparne woro af Guld, täkt af Silfwet. Med sådana män hade Oden delt högsta eringen, och är troligt, at både ordning och rådwisa därigenom bibehållen i landet, emedan deras äreminne är wördat i så gliga tider hos efterweriden. Hvad som widlyftigare kunde dras om dessa tidens Gudstjenst, m. m. spares til et annat tillägg; då wåra förfäders uerganila seder och inredningar widare mitta at skärskådas, wid deras ändteliga förändrande genom lifstendomen.

3. Capitlet.

Om

Daglingiska Konunga: Ätten.

§. 1.

Daglinga-
Ätten.
Niorder.

En nya widskepelsen, och de öfriga inråtningar som Oden hade utsätt i Norden, hade redan slagit så djupa rötter, at denna Herrens döds förord sakade ingen oro. Utan des Soneson Niorder blef regerande efter honom utan ringaste twiflig-
het, dock tillika utan Titel af Konung. Nögd med namn af Drott eller högsta Offerherre, åstundade han intet högre ärenamn. Hvilket ock war ouddigt, då ingen ting af wäldet därigenom för-
minskades. Niorder blef altså en wärdig efterträdare efter Oden i den hederliga sysslan, at styra och bedraga werlden. Det är en uddmändig egenkap hos en Hednist Öfwerste Prest, at i grund förstå denna konsten. Men det kan ock nästan wara lika mycket för en menighet, allenast det almänna måt wäl. Et fredsam-
lugh som med Åsarna inkommit, och en fruktsam wäderiel warade afwen under Niorder, och folket som kände sin lycksalighet, ansåg Öfwerheten som förnämsta källan til sina förmåner. Sådan ut-
räkning gjorde sig gemene man i den tiden, och war det intet just så illa tänkt. En regerande Herre kan wäl intet wara ansvarig för lust och wäder; men en swår och skadelig wäderiel har sin öfwergång, och en flok och fredsam Regering idker utan midda de sår, som dyr tid och andra naturliga olycker kunna förordsa-
ka. Då däremot en orolig, äregtrig, och krigiskande Konung, ehuru stor han annars kan wara, blifwer dock et plågoris för sina un-
dersåtare. Niorder war, twär om, en fader för sina, och den krigiska Religion, som han med Oden bjudet til at forplanta, blef inkränkt innom sina råtta gränser, til landets förswar, nem-
ligen, men intet til förordampande af sådana grannar, som woro tillika fridsamme som han sjelf. Under hans regements tid affom-
nade större delen af Odens Drottar, hwilke ock alle blefwo brän-
de; och när han sjelf på sin sorsång skulle dö, lät han helga
fig

sig åt Oden med stung af spjut. De Swenske upbrände honom efter den wedertagna seden, och hans aska beledsagades med åkar till sit hwislorum. Af Sturlesons berättelse kan man intet annat finna, än at denne Morder war den Waniske Herren, som med Oden kommit til Sverige. Men Åre och Langsedga: sat intaga, at han war Odens Soneson af Yngui Tyrkia Konge. Om denna Yngui wet man för öfriget ingen ting, ty et som Sturleson anför om Frey, tillågnas oförnekliggen Morders efterträdare, och intet denna Yngui. Förmodeligen har enna Yngui dödt i Asahem, emedan aldeles intet om honom ti våra gamla Handlingar widare nämnes. Eljest finner man ti Chinesiska Historien en Konung öfwer Dusoun, hwilken allas Ynquei mi, och lefwat woid 60 år för Christi födelse. och kan wäl wara, at denne är vår Yngua (*).

Ynguiaga:
Årten.
Morder.

(*) Desguignes Hist. Generale des Huns. T. I.

§. 2.

Under Yngue Frey Morders Son, blef samma Regerings-
t, och samma hushållning bibehållen. Hans förnämsta gderomål
de intet annat ögnemärke, än at mer och mer stadga undersä-
nas sällhet genom Landets widare upodling. Riket war wäl
et så widsträckt som nu, men en stor del låg öde af wanhärd,
i kunde genom idoghet ombytas til fruktbärande åker. Man
öfwen tillfälle, at sätta än widare styrka uti Rikets kroppen, däri-
om at wiså fastigheter blefwo anslagne; til Öfwerhetens
offrens underhåll. Dessa fastigheter kallades Upsala-Öde eller
idom, emedan Yngue flyttade så wäl öfren, som Öfwerhets-
t til Upsala. Til at skaffa detta nya Regeringsfäte så mycket
a anseende, lät Yngue där anläggga et Afgudatempel; som
warit wördat öfwer hela Norden. Murarne däraf synes än
uti Gamla Upsala, hwar de tiena til Torn, för den därwid
igda Bondfyrkan, och kan man utan tvärighet se des forna
rad. Det är nemligen en sprekantig bygning af gråstensmur
rd. På hwar sida hafwa warit twenne portar, hwilka slutas
med ried halfwa cirkelbågar. Rundt omkring har warit en
eller skogård, som med sina hörn och sidor swarade emor
sijf.

Yngue:
Frey.

Duglinga-
stten.
Yngue
Jrei.

helfwa stöarna af Templet, och kan man se ritningen därpå hos Peringskjöld uti des Monumenter (*). Detta vittnar intet om någon särdeles prakt, men som Templet har ofwärdt varit beklädt med Guldplåtar, kan man nog sluta, at man sparat ingen ting till des beprydande. Detta sista synes wäl wara något Fabelaktigt: men Adamus Bremensis, då detta Tempel war i sit fulla flor, intyggar denna omständighet (**). Utom des har man genom grafwande i jorden funnit stora spikar med smält Guld upå, så at äfwen denna händelse bestyrker den nämnda Historiekrifwares utsaga, och gör, at man kan sluta, at murarne varit bräddslagne, och Guldplåtarne sedermera på bräderna fastspikade. Af denna korta underrättelse kan man nog se, at ingen Grefsk eller Romersk bygningskonst lyft i Upsala Tempel: dock måste man medgifwa, at man finner här en mycket bättre och ädlare smak, än i de oformeliga och tunga blockhus, som i Medeltiden upfördes. Templets prakt och de högtideliga offer, som här fördrättades, hafwa förskaffat rummet en så helig högaaktning, at Templet blifwit ofördränkt och ofskadt, oagtat alla omhysningar af krig och andra olyckor, til des ändteligen de Kristne i elofte århundrad upbrände det samma, så at nakna murarne allena blefwo qwar.

(*) Peringskjöld, Mon. per Thillindiam.

(**) Adamus Brem. de situ Danie: In hoc Templo, Upsala, quod totum ex auro paratum est, statuas trium Deorum veneratur populus.

§. 3.

Genom dessa försatningar blef intet Sigtuna widare Sweriges hufvudstad. Orten blef dock intet därfrö öde, utan har varit under Hedendomen en rik och handlande stad. Man wet lifwäl inter, om Sigtuna har at tacka Yngue Jrei för sit anseende och rikedom. Ej eller kan man med wisshet säga, huru wida handeln i denna tid varit i flor och tillväxt. Man wet allenast i allmänhet, at folket under Yngues regemente blifwit mycket förmögnare än det varit tillfrö, och har helfwa tiden hos efterwerlden blifwit utmärkt med namn af freda frid, eller den gyllene tiden. Det som eljest berättas, at hwarfen tjufwar eller röfware woro då til funnandes, och at man kunde lämna Guld på allmänna wä-

wägar, utan fruktan at det skulle förloras, angår intet Yngues Ynglingar
 regering; utan det tillågnas uttryckeligen åt Frode Fridolfsson i Hiten.
 Danmark. Under så önskelige omständigheter, fullbordade Yngue Yngue
 Frey både sin regering och lewads tid. Men hans Herrar fattade Frey.
 et besynnerligt förslag, wid hans sista sjukdom. Ganska få singo
 inträde til den sista Drottin, och när han äntligen wardt död,
 blef hans kropp uti all tyshet nedfatt, uti en til den ändan upkastad
 hög. Dock på det hans inträde til Walhall måtte se på et sätt,
 som kom öfwerens med hans wärdighet, kastades in i högen til
 jonom, genom däruti satta gluggar, alt Guld, Silfwer och Roppar-
 penningar, som af Landets ärtiga utskyder inslyta kunde. Härmed
 orifor man ic kenne år, så länge Yngues död kunde döjas för
 nenigheten. Men när denna bedröfliga händelse omsider blef be-
 ant; wille intet folk tillåta, at hans lik skulle upbrännas, i den
 behopning, at emedan Riket ännu hugnades med lycka och frid,
 ast deras älskade Drott war död, skulle och denna lyfsalighet äm-
 nungent wara; så länge Yngues krop blefwe qwar i Landet. Om
 i sådan mening wanhedrat almduhetens tänkesätt, förklarar den
 kwoäl intet; hwarcken Drottens ära, eller undersåtarnas kärlek
 id saknaden af en Prins, som warit en wärdelig Landets Fader.
 på detta sätt förändrades något likt Odens stadga; om de döda
 oppars upbrännande, och bränneålderen sånnade rum åt hög-
 deren; och som de ringare äro mycket benägne at efterapa de
 berr, förswan småningom öfweralt den gamla Scythiska bränne-
 den. Dock är det öfelbart, at man esomöstaft skide sig wid så
 döda efter Odens förordnande, en lång tid efter Freys död,
 warpå åtfälliga exempel framdeles förekomma. Man har sedt
 nighetens uträkning wid Yngues begrafning; men det är möd-
 gt, at de flöskare haft andra öfsifter wid detta tillfälle. Genom
 widare utspid förmodgenhet, begrep man utan möda, af hwad
 gt och angelägenhet Guld, Silfwer och andra dyrbarkheter dro-
 smånta lefwornet. Det kunde alltså synas försigtigare, at låg-
 sådana waror oförbräda i högen hos den döda, än låta dem
 en del upgå i rök på bålet. Den widflieppeliga wördrad man
 i början för grafvarna, och deras helighet, bewarade dessa
 ter nog så wäl i en grafhögd, som inom heta hus och döda
 , och i nödfall kunde man betjena sig af dem til angelägnare;

Ynglinga-
Ritten.
Yngue-
Frey.

behof. Detta synes och wara skedd, to wid upkastandet af sika högar, har man aldrig funnit någon särdeles skatt, i våra orter.

§. 4.

Så afhållen som Yngue Frey varit i lifstiden af sina undersåtare, så vördat hafwer des minne varit hos efterwerlden. Alle hans efterkommande som varit regerande i Sverige blefwo kallade Yngue efter honom, och hela släkten Ynglingar, änskjönt de leda sin härkomst från Oden. Man finner wäl, at Konungarne af hans blod äfwen haft andra namn, men de böda anses som tilnamn, hvilka alltid tillades af våra gamla förfäder, wid upräknandet af flere personer, som haft et och samma namn. Utom des äro äfkilliga af de andra Ynglingiska namnen sådana, at de utmärka äfwen de regerandes sinnelag och upförande, hwilket sällan eller aldrig af andra namn wäntas kan. Efter döden blef Yngui dyrkad som Gud under namn af Frey, och är troligt, at så wäl undersåtarnas erkänsla, som en förwillaad öfwertrygelse förfäffat honom detta gudomliga anseende. Sålunda blefwo både Oden och Niorder dyrkade som Gudar efter döden, och är det intet underligt, at Frey åtnjöt samma heder. Ut i deras lagliga eder åkallades han tillika med de förra genom det wämliga edgångs sätt: Swa hjälpe mig Niorder, som Freyer, och hin almäkte As. Oden war Gidskifta folkens Mars, Niorder ansågs som den där regerade wind och wäder, och Frey dyrkades för tjenlig wäderlek, och ymnog äroswärd. Denna dyrkan wistes icke allenast wid den almännen Gudsstenen, och wid andra så kallade heliga förrättningar. Sjelfwa gästebuden blefwo lifsom helgade genom deras minne. Först drafs Odens skål, så Niorders, och sedan Freys. Dessa skålar kallades full, twifwelsutan, efter de fullt inskjänktes (*). Ut i Upsala Tempel upfattes så wäl Odens, som Thors och Freys bildnen, hwaras man finner, at dese tre haft företrädet fram för den öfriga Guda-stocken, som Hedningarnes widskjeppele tillbedit. På detta sätt war Freys wödrnad uti et uuphörligt minne, ja, man bar och hos sig des bild, såsom et kraftigt medel mot all slags olycka; Harald Harsager skänkte åt en Ingemund Freys

Freys beläte af silfver, såsom et bespinnerligt nåde och wän-
 skapsteken (**). Freys dyrkan fick sedermera geuon en bespinner-
 lig händelse en ny tillökning, då några Swenske wågade sig ne-
 der i Freys hög, i tanka at därifrån uphämta skatter. Men
 antingen woro dese skatter redan borttagne, eller ock war wid-
 skeppelsen större än girigheten, ty de togo inder annat up än
 wänne tråbelaten, som warit nedsatte i högen, til at hålla Yu-
 gvi silskap uti sin enslighet. Ingen ting kunde wanskjötas af wä-
 ra hedniska förfäder, som hade någon förbindelse med Yngui
 Frey. Hwarföre ock det ene beläte upstogs här i Sverige med
 ill rodrnad, en ordentelig höffat tillades, och en jungfru utwä-
 des, som skulle wärda des offer; det andra beläte kom til Nor-
 rige, hwar det på samma sätt i Frondhem med Gudommelig he-
 er dyrkades, til slutet af det tionde århundrad (**).

Yngling
 Alten.
 Yngue
 Frey.

(*) Sturleson. Hål. Nålst. S. C. 16. 141. f.

(**) Torfæus, Hist. Norv. T. II. p. 3. Bartholin, Antiq. Danic.

^{P. 471.}
 (***) Bartholin, Ant. Danic. p. 333 och följande.

§. 1.

Under Freys sista skuld, såsom ock medan hans död war
 nu en hemlighet, förestod des syster Freya offeren. Hon war
 i sista af alla Gudarna, eller af de Fördämare som Oden
 dr med sig från Asien. Det är mögeligt, at hon hafte sit säte
 Digtuna. Atminstone talar Tacitus om Sirones, då han be-
 skriver de Swenska, och säger tillika, at de regerades af et kvin-
 ne. Det är troligt, at Freyas förstånderskap gifwit anledning
 denna berättelsen; ty annars har man inder bewis, at någon
 inna i äldre tider regerat i Norden, hwarfen hos de Swenska
 i Norrka, hwilka man eljest tror skola förstås med Sirones.
 ru stort Freyas anseende har warit, kan slutas däraf, at hon
 efter döden dyrkad, som Kärleks-Gudinna, så at hon warit
 Norrka Venus. Ja det förnämare Fruentimret blef sedan af
 res namn kallade Frejor, som kan hända gifwit anledning til
 Farnas Frau, och nu warande Fru.

§. 6.

Ynglingar.
Niten.
Sjolin.

Efter Frens död tog Sjolin i sin Faders ställe hof styresen öfver Riket. Honom tilläggdes sådana hedersnamn af Sturleson, at man med skäl kan kalla honom en stor Konung. Han nämnes nemligen riket Konung, Årsål och fridsål, stora årenam, då man ännu war sparsam på titlar. Med sådana egenheter war det intet underligt, at han lefde i vänskap och frid med sina grannar. Åtminstone ansåg man intet ännu, som et särdeles medel til befämjande af undersåtarnas välfärd, at föra onödiga och mattande krig med Dannemark. En sål värdig Prins regerade där, Frode nemligen den Fridsame, Skjöldes sonson. Emellan dessa nästgränsande war både frid och förtrolighet, et sällsynt järteln emellan mågtiga grannar. Förtroligheten öfres med besök och omgång. Under en Resa som Frode anstälte til Sjolner, förskaffade sig den förre twänne redlimor, som för styrka och handböjder woro namnkunniga; ty dem tillågnas konsten at göra Guld och sakt. Men det är skada, at Skalden, som uprest dem detta äreminne, har gjort det så konstigt, at man intet wet, hwad han menar. Ehuru det nu är, blifwer det ofelbart, at Sjolin intet haft samma nytta af sin besök hos Frode. Ty sedan Sjolin med et starkt rus efter tidens wälfärd gäde til fäng, råkar han titi yrskel och mdrer ut på vinden, och dränkar i et stort Wjödskar, som stod i nedersta botnen af huset. Thiodolfer har på et arrigt sätt beskrifwit hans död, när han sagt, det han afformade i windlösa wågor. Ulla Rimfrdniskan talar ock om en Swenskt Konung benämnd Sjolin, som drunknade i et Wjödskar.

§. 7.

Swetiger.
Swerige hade nu en lång tid sågnat sig af et beständigt lugn. Under Sjolns son Swedger finner man andra regerings tankar, och denne Herre företog sig et långwäga råd til stora Swithiod eller Scythien. Det enda som gamla Historien wid detta tillfälle antecknat, är, at Swedger träffade där sina fränder och släktningar, hwilket är nog troligt. Fem år tillbragtes i denna färd den. Dets återkomst til Swerige kunde intet beraga honom den

en

en gång fattade wandringslusten, utan Swedger företog sig en ny ^{Englinga} Resa til samma Länder, under hwilken han omkom, man wet egen- ^{Itten.} eligen intet på hwood sått. Gorna tidens Sager gifwa wid handen, ^{Swedger.} ut han gjort löfte at uplösa Oden och Gudheim, en stor angelä-
 samhet för Rikets wälfärd. Under detta betyödande efterskäande,
 skal han om en afton, då han först styrkt sig med et godt rus,
 råffat en dwärg, som stod wid et hälleberg, hwilken anmodat
 honom at gå in i berget, om han wille se Oden. Därpå skal
 Swedger gåt in, och sedermera aldrig blifwit sedd. Denne osma-
 tige dikt har wäl haft någon Historisk anledning, men det är et
 fängt bekvär, at wijsa utreda den. Man kan ej framföra annat
 i lösa gissningar, hwilka den bendgne Läsaren kan göra hiesel, om
 behagad. Det är säkert, at Swedger, under sin första Resa,
 ft sig i Wanahem.

Efter den i Inledningen utförda Ederäkning, skal Christus
 ara född under denna Konungs regering. Wåra gamla Sager
 mima aldeles öfwerens med denna uträkning, ty så wäl af
 öda som andra Sager finnes, at Christus är född, då Frode
 n Fridsane regerade i Dannemark.

§. 8.

Wanlander steg på Upsala Thron efter sin Fader. De ^{Wanlan-} samma tider för Norden hafwa nu uphört, och kallar. ^{der.} Sturleson
 na Herren en stor Herman. Men därföre äre wi intet un-
 rättade om des bedrifter. Man wet allenast, at han gifte sig
 i Finland med Snär den Gamlas Dotter Driswa. Af nammens
 et har man trodt, at denne Snär är den samme, som förr
 omtalt, och war den tredje från Forniother. Man har och
 förr tillagt honom en ålder af trehundrade år, hwilket och wäl
 lfs, om han skal wara Wanlanders Swärfar. Men det är
 a troeligt, och aldeles möjligt, at flere Herrar i Finland haft
 ch samma namn. Wanlanders giftermål skjedde om vinteren,
 wåren för han ifrån henne med löfte, at om tre år komma
 ka, men han kom intet. Wanlander ldt hafwa följt sin es-
 smak, och intet sina Herrars tycke i sin giftermåls-handel.
 arsföre de och alltid hindrade honom, då han wille fara til Fin-
 land,

Englinga- land, förebärande, at det war intet annat, än Ginnarnas trolleri,
Atten. som upstånd i honom en sådan åttå, at se sin Gemål. Et artigt
Wanlan- håperi nog, som upväcker lust hos en man, at se sin hustru. Så
der. ledes blef ingen Resa af, utan Wanlander dödde inmedertid i Upsala af brösträppa och convulsioner. Efter den tidens Medecin up-
 pades sådane sjukdomar af et spöke, som man i Norden kallade
 Mara, och inbillade man sig, at Drifwa genom en trollkona, som
 hetat Huld, skickat denna andan at plåga Wanlander, men man
 kan dö af sådana sjukdomar utan allt trolleri. Lilla Rimkrönikan
 innesfattar hela Wanlanders lefwerne, i dessa fyra rader.

Gjdhaland jag efter min fader årde,
 Och mycken seger thertil förvärde,
 Til thes jag kom i the nöd,
 At en mara red mig til död.

§. 9.

Wisbur. Wanlanders son, som han haft med Drifwa, war redan af
 sin moder sånd til fadren, sedan hon såfångt wäntat på sin Ge-
 måls återkomst. Hwarföre och denne son Wisbur wid namn,
 utan motsäijelse upsteg på Upsala Konunga säte efter sin fader.
 Om ej denne Herre genom sin ostadighet i kärlek och giftermål
 gjort sig namnkunnig och olyckelig, hade efterwerlden om honom
 wetat ingen ting. Han gifte sig först med Audgur, den Audgas
 eller rikes dotter, och gaf henne i medgift, eller morgongåfwa tre
 stora byar, och en guldkåja. Denna Mund, som det då kalla-
 des, kommer något när öfwerens med det, som stadgas i Wäst-
 gjdha Lagen om Konungarnas giftermål, nemligen, at Bruden
 skulle hafwa tolf marker Guld, eller två Byar i pant därföre.
 Denna gåfwa lår hafwa warit ansefelig den tiden. Med denna
 Brud hade Wisbur tvådne söner, Gisle och Auder. Men detta
 kunde ändå intet fåsta Wisburs tycke, utan han förskjöt sin hustru,
 och tog en annan Gemål. Den förskutna begaf sig därefter til
 sin fader, och lefde i stillhet. När sönerne blifwit tolf och tretton
 år gamle, inställa de sig hos sin fader, och utkråfwa deras mo-
 ders medgift eller morgongåfwa. Men Wisbur afslög deras be-
 gidran, hwarföre de foro sina fäder och horade, at den förnekade
 Guld.

Udådian skulle kosta lifwet för den förnämsta uti hans Ått. Ynglinga.
 Detta hot måtte blifwa så mycket krasstigare, anmodades äfwen
 Uuwinnan Guld om sit biträde, hwilken efter anstånd kofning Aiten.
 säkrade, at en outhärlig inbördes osämja alt framgent skulle Wisbur.
 a Ynglinga släkten. Utan alt kokeri, kunde man föreställa sig
 sådan oreða af Wisburs upförande. Begynnelsen därutaf
 te sig ock oförföswat, så at det äminstone intet gick an för
 isbur, änskjönt han war Konung, at ostraffad qwärlja rådwisan.
 Dese förordtade söner samlade sig folk, öfwerföllö sin fader
 natten, tände eid på huset, och upbrände honom. Rimkrönik
 talar här om i förthet således:

Efter min fader jag Gidtha styrde,
 Til thes mine söner mig illa myrde,
 Ut the skulle Riket thes raskare winne,
 Med mit folk brände the mig inne.

§. 10.

Efter Wisbur föll regeringen i Sverige, til des son af andra Domal-
 et, Domalder. Så framt Gissler och Auder i den tankan af- der.
 de sin fader lifwet, at de så mycket snarare måtte komma til
 runga, wäldet i Upsala, blefwo de i sin uträkning, som ofta
 der, mycket bedragne. Men därföre war intet Domalder desto
 eligare. En swår hunger och dyr tid plågade Landet under
 s regering. Meniskan dr sig nästan i alla tider til. I lyce
 frågar man intet efter Gud, och i olyckan tager man sin til-
 t til Gudommeligheten, och påstår, at Gud måtte snart bota
 den oreða, som ens eget oförföswadiga upförande esomofraft för-
 akat. Samma tänkesätt fölgde man äfwen den tiden i Sweri-
 Man finner inga anstalter til eländets hämmande, men et
 offer af orar blef gjort i Upsala mot hösten, til at därige-
 i förnäm Gudarna, at unna en lyckeligare årswäxt. Denna
 akt hade aldeles ingen wärkan, utan en större willoanda kom
 folket, så at man inbillade sig, det et offer af människor skulle
 a et wisare medel, til at blidka Gudarna, hwarföre ock den-
 omenniskligheten blef utöfswad följande höst. Wiswårten blef
 intet mindre. Menigheten kom då i stor myckenhet tilsam-
 man

Ynglinga-
Heten.
Domal-
der.

man på tredje hösten, då de förnämre, eller Hådingarne för folket, efter hållet samråd, trodde sig begripa, at den dyra tiden borde tillfrisknas Röhungen sielf. De fattade då det ursinniga beslut, at Domalder borde offras, hwarföre de dräpo honom, och bestroko Gudabelåten, eller deras säten med hans blod. På detta sätt blef Domalder et olyckeligt offer, antingen för tidsens wid-
steppelse, eller ock för andra iufundiga konstgrep, som woro så mycket wederslyggeligare, som de dölgde sin arghet under sken af det almånnas bästa, et uti senare tider nog utslitit Statsgrep. Lilla Rimfrönikan bekräftar Domalders olyckeliga öde, på samma sätt som Sturleson, då det heter:

Gjødthaland jag efter min fader fick,
Och räddde til ihes mig så gick,
At jag offrades söta Gudi wårdom,
För almogens skuld i hårdom årom.
Och brändes jag i askom och glöd,
Mine egne män gjorde mig then nöd.

§. II.

Domar.

En Thron, som nästan ännu röker af fadrens blod, kan wäl intet wara rätt behagelig. Jcke desto mindre upsteg Domar utan skedeles betänkan i sin faders säte. Hans regements tid war ock stilla och fredlig. Och lär det almånnas eländet hafwa uphördet, antingen genom bättre anstalter, eller ock genom naturlig omwäxling i wäderleken. Domar war Konung en lång tid, och det tugg, som Norden ändt under honom, war äminstone et fullkomligt bewis, at trokigumman Huld, om hwilken dr talt i Wisburs lefwärne, intet kunnat stort bättre spå, än en annan gammal fjäring nu för tiden. Domar dödde i Upsala, och wardt bränd på Fyriswall på en backe wid den, och Bautaastenar uprestes tillika efter honom. Rimfrönikan utlåter sig om Domar sålunda:

Jag war Konung efter min fader Domalder,
Och dog i Upsala af råttan ålder.

§. 12.

Domar hade med sin Gemål Drott, Konung Dans syster i Danmark, sonen Dygwe, som blef hans efterträdare. Under denna Herre skjedde den förändring i Statsväsendet i Sverige, Öfverherrarne i Upsala togo Titel af Konung, då de tillförne git sig med at kallas Drott. At Konungarne af Forniotheriska ten tillförne betjent sig af detta ärenamn, är redan nämnt; och det wäl troligt, at Den och des efterträdare afhållit sig från ma Titel, af en slags undseelse för gamla Konungahuset. Ynggarne wälde war nu genom lång häfd så stadgar, at denna het intet kunde göra någon skadelig upmärksamhet. Utom des de Dygwe's moderbroder, och hans förfäder redan förut tillgitt sig samma bederstitel. Denne Dan kan förmodeligen på et lit sätt anses för Swensk, emedan han leder sin Ätt från Heimaller, efter det gamla Rigsmaal, där det säges, at Heimdaller f kallad Rik. Denne Rik har warit den äldraförste af Åsar, som kallat sig Konung efter Siurlesons berättelse, och om Rik er Heimdaller bodt i Himlehrad i Halland, som är troligt och mnt tillförne, finner man en tydelig anledning, huru Skåne fritt förknippat med Danmark. En Heimdaller eller Rik, idr sinänningom genom upöplingar hafwa inkräktat hela denna södra skänten, och hans Ättlag, Dan, har sedermera genom gifmål med Ulfas Beremund den Wijes dotter, blifwit regerande Danne-mark (*), och således förenat sina arfsänder med detta nyet förvärfsda Riket. Wår gamla Rimkrönika, som anför en rik, hwilken skal först hafwa uptaget Skåne och Weralahed, kan åfwentres hafwa tagit sin berättelse af detta gamla Rigsmaal, och bekräftas således den här anförda gifning, åfwen härutaf. En har för öfrigt warit en mycket namnkunnig Herre: så at in trodt, at Danne-mark af honom fått sitt namn. En bekräftig och ärlig man, kallas och ännu i Sverige Danne-man. En det är dock troligt, at hwarken det ena eller andra leder sin rinnelse från Dan. En Turkoman som warit mägtig i Cappadocien i det tolfte århundrad har åfwen haft tilnamnet Daneman ännu mening nästan, som det brukas i Norden (**), och Danmarks namn är til åfwentres något yngre, emedan det intet

Dynglingar
Hiten.
Dygwe.

finnes hos utländska Skribenter för det siette Seculum. På detta omtycktesna sätt, lär förmodeligen ordet Kung eller Konung blifwit almindt mederragit i Norden, hwarifrån det sedan utspridt sig til större delen af Europa, och lär det wara et och samma ord med Tartaternas Chan.

(*) Man kan se Langfredgatal hos Torfäus, in Serie Reg. Danic. p. 314.

(**) Desguignes H. G. des Huns. T. I. p. 252. T. III. p. 24.

§. 13.

Dager.

Dager Dygmes son, har haft den heder af älderdomen, at han blifwit kallad Spache, eller den wise, utan at man wet hwars före. Han berömmes wäl, at hafwa haft godt förstånd på fogels sång, men denna wishet lär ej wara särdeles betydnande, fast än man i en mörk tid, då man funnat inbilla menigheten hwar man wille, twifwelsutan ansedt en sådan kundskap för en dräpelig djups sinnighet. En sparf skal han ägt, som gifwit honom wigtiga tids ningar, hwilken och ändtligen blifwit ihjälslagen i Ridgöthaland wid en by, som hetat Wörwa. Det är sannolikt, at han haft någon betjent, som hetat sparf, och Sagan kan däraf wara upspunnen. Dager, oaktat all sin förmenta wisdom, kunde intet begripa, hwart hans Sparf tagit wägen. Han gjorde därföre et stort försonings offer (Sonarbrot) til Gudarna, och fick swar, at hans trojenare Sparfwen blifwit borta i Wörwa. Denna oförrätt skulle nöd wändigt hämnas, och Dager skyndar til Gidithaland med en wäldig här, och skjötar landet. Men då han mot astonen wände tillbaka med et anseeligt byte, blef han ihjälskuten wid Giotans eller Wapnawad, och en arbetskarl, eller wärksiraf blef hans baneman. Rimfrønikan talar om Dagers tåg, på detta sätt:

Jag wille och skatt af Däner taga,
Som mine föräldrar i theras daga,
Ehe bewiste mig orro i then stad,
Och dräpo mig wid Wapnawad.

Wäl man tro denna underrättelse, har tåget skedd til Dannermark, och Reid Götthaland måtte således göra en del däraf. Sturles son

son säger tydeligen, at Dager stådt sin Kesa til Gothland. Men dærføre dr man intet des Klokere, hward han ment med Reid. Ynglinga-
Allen.
Dager.
Gjødhaland; ty wære Håfderetknare hafwa strødt detta land kring hela Norden. Om med namnet beteknas redder, eller strandkanten af Gjødhaland, eller ock sådana lānder, som warit skattskyldige under Gjødhariske, kan nu et, nu et annat Land härmed förstås, då endast af omständigheterna kan närmare utstås, hwar det egentligen warit beläget. Här saknas tydeliga kännemärken, emedan man hwarcken wet reda på Siotanswad, eller Wörwa, och Thiodolfers Skaldqrwæde säger förmodligen intet, at Dager stått sin Kesa åt öster, utan at hans tåg blif ryktbart i Österlanden. På en Runsten i Blekingen omtalas Siotans rid, hwilket kan wara det samma som Siotanswad. Och dæraf borde man til åfwenyrs sluta, at tåget skedd til Blekingen, hwilket passat sig med Rinkrönikan. Eljest påminner Sturleson, at wid denna tid warit brukeligt, at Konungar och Fäldhöfdingar blifwit kallade Gram, hwarföre ock Dager under samma namn omtalas af Thiodolfer. Anledningen här til, finner man i Gundin Noregur. Ty här berättas, at Haldan den gamle, Raumers Nore's sons soneson, hafte nio namnfunniga söner, som alle fullit i krig, och hos efterwerlden dærføre blifwit så anseende, at deras namn blifwit brukade som hederstitlar, hwilka af Skalderna tillägnades sedermere åt alla wärdiga Hårdförare eller Hermdn. Dessa söners namn woro Gram, Lopte, Hilmir, Jofur, Theingel, Råfer, Gylfe, Eggge, Ekyle och Harre, och förekomma dessa namn, eller ärestitlar, åfwen i Swenska hånser. Man kan ock wid detta tillfälle märka, at Sago gjort mycket wäsende, af en Dansk Konung, som hetat Gram, hwilken skal hafwa öfwerwunnit Swenska Konungen Sigtryg. Någon anledning til denna dist finnes i Gundin Noregur, då där berättas, at Haldan Gamle härjat wide omkring i Austerreg, eller Österland, och där i enwige nederslagt en Konung Sigtryg. Den Gram säktat i sin faders ställe, är hufwudberättelsen riktig, men hwarcken war Gram Konung i Dannemark, eller Sigtryg Konung i Sverige.

§. 14.

Ingalinga,
Titten.
Agne.

Agne fördunklade sin fader Dagers namn, genom sina bedrifter, och personliga egenskaper. Han war en rik Herre, stor Herman eller krigsman, samt på alt wis hurtig och tiltaggen. Sturleson kallat honom Aggerwi madur mikil um alla luri. Gården skul och swiktade alt under hans segrande wapen, och hela Finland blef underlagt. Där regerade den tiden en Froske, hwilken och föll uti en blodig träfning mot Agne. Mycket byrte, och landets undergiftwenhet blef frukten af Agnes seger. Denna omständighet hade kunnat med gode skäl afhållit Agne ifrån, at taga sin brud i en släkt, som genom honom blifwit olyckelig. Men kärleken erkänner hwarken förnuft eller skäl, och Frostes dotter Skialf intog så denna segerherren, at han tog henne til sin Gemål, och förde henne och des broder Løge med sig til Sverige. Agne lade an med sin Flotta wid Stockund, intet långt från det ställe, hwar nu Stockholm är beläget. Tälten blefwo upslagne på en slätt, och Konungens Tidall upstodt under et högt träd, til skydd emot solhetan. Där blef Skialf offentlig förklarad för hans Gemål, wid hwilket tillfälle hon och bad Konungen, at han wille göra arfvl efter hennes fader. Man förde krig på den tiden något när, som man gör nu, utan skäl och utan hat. Agne blef därför intet bestört öfwer Skialfs anmodan: utan lät tvärret om, bjuda mycket folk, och göra et stort gästabud, och arfvl efter sin döda Swärfader. Agne lät, wid denna högtidelighet wist sig uti sin Konungsliga skrud, hwarföre han och bar om halsen den guldskäddia, som i Wäsburs lefwerne är omtalt. Hans trolösa Gemål berjente sig af denna omständighet, til at utöfwa sin hämnd, och bad Konungen sätta skäddian wäl at halsen, på det hon intet skulle förkomma under gästabudsforlet, och Agne gjorde så utan någon widare misstanka. Agne lades ändteligen efter et fullkomligt rus neder at sofwa, och uti hans djupaste sömn lät Skialf sätta et snöre i skäddian, och således hysa Konungen up i trädet som stod öfwer Tälten, hwarpå hon och hennes följe försvunno. På detta sätt slutade Agne sina dagar, och blef bränd på samma ställe, hwilket och blifwit sedermera i lång tid kallat Agnes sit,

fit, eller Agnes fädd. Man tror i almänhet, at Agnesit varit den backen, som Stockholms Stad är byggd på, och war skället beläget väster om Stockfjorden. Kan hända at Gittia snarare här med bör förstås, åtminstone har namnet någon likhet härmed, och ligger Gittia sudväst från Stockfjorden. Man har eljest inbillat sig, at trollgumman Hulds spådom, då hon sade, at Wisburs fädja skulle kosta lifvet för den yppersta i släkten, blifwit tydeligen fullbordad genom Agnes ofärd. Men Hulds gifning kunde redan hafwa vunnit sin fullbordan genom Wisburs död, utan all prophetisk ingifvelse. utom des träffa gifningar ja understundom af blott händelse. En rätt prophetisk gåsda är en högre egenkap, än den kan hållas före, at falla på dessa tider och omständigheter.

Ynglinga-
Gittia.
Agne.

§. 25.

Efter Agnes död blefwo des tvänne söner Alrik och Erik Samkonungar i Sverige. Denna Regeringsform kallas i våra gamla Sagor Brödrastifte, och svarar något när emot det Regeringsfätt, som man i senare tider på latin kallat *Condominium*, eller *Dyarchia*. Man har ingen anledning at tro, at de delat Riket sig emellan, utan de hafwa lefwat tillsammans i en art af beslag, hvilken wdt i våra tider skulle alstra af sig mycken oreda. Men efter då warande lefnadsfätt kunde en sådan regering något lunda bära sig, åtminstone till en tid. Landet blef och intet betungat genom dubbel hofstat; ty Konungarne lefde af Upsala Ode, och landets wanliga utskolder, utan nya gjärder och skatter. Rikets styrelsen hyslefatte ej heller Konungarna rätt mycket. Hwar husfader eller bonde lefde för sig huf, utan at bekymra sig om Hofwet, fördelande sin tid efter behag, emellan åkerbruk och fjötag, eller wikingesfärder. Almånnas ledingar och stora högrider woro nästan de enda tillfällen, uti hvilka man såg dessa söndrade lemmar gåra en tropp, så at Konungarne regerade allenast wärkeligen öfwer sina betjenter och hoffolk. Utom det war landet litet upodlat, och öfwerlätt med willa skogar och ödemarker. Sålunda beskifwes Väster-Götaland i Göttrik och Rolfs Saga. Vid sådana omständigheter war det intet svårt för en rik och tillagstänks Odalsman, at tillwälla sig både Konunga-namn och magt öfwer sina

Alrik
och
Erik.

Daglinga-
Ätten.
Alrik
och
Erik.

sina torp och byggen, hwilket gifwit tillfälle till ättilliga Hårads och
Sylkis Konungar. Dese nämnas först i Swenska Historien
wid denna tiden: fast det är troligt, at de warit här långt tillfrue.
I synnerhet trodde de sig wara berättigade till Titel af Konung,
som warit i förwantskap med Upsala Konungahuset, eller Fornio-
therska Ätten. Men ehwad anledning de haft till en sådan wärdig-
het, så är ofelbart, at man finner uti Swerige ättilliga Småko-
nugar under denna tiden. Sådant war Olof Skyggn eller den
wise, som förlifte R. Wikar i Selemarken med en Konung af
Uplanden i Norrige, wid namn Grithiof. Hans Rike lår haf-
wa warit i negden af Nerike. Något äldre och mycket namn-
kunnigare är Gaute Westgötha Konung, hwars son Gautrek lams-
nade en del af sit Rike, såsom lår at en af Konung Wikars sö-
ner Neri Jarl, och är troligt, at namnet Nerike af denna Neri
leder sin uprinnelse. Gaute kallades Odens son, antingen därför
at han wärdeligen ledde sina anor från honom, eller ock at han
war på samma sätt i släkt med Oden, som Romulus med Mars.
Gaute hade till efterträdare sin son Gautrek, den han aflade med
en torpare dotter i Wikter, Gjötdal. Men sådana omwäxlingar
gjorde icke den ringaste omtänka wid Upsala Hof, utani Erik och
Alrik synas hafwa lefwat helt obekymrade, om allt hwad som till-
drog sig i dessa orter. Men därför woro de intet hwarken wel-
lige eller ofslöfse, utan woro hurtige Herrar: Rikar men Her-
men miklar och idrotta men, kallas de af Sturleson. De om-
berhöll ock wid sit Hof tolf kämpar, uti hwilka större delen af
Rikstörkan bestod uti en tid, då segren förnämligast ankom på
handkraster. Konungarnas anseende öftes ock genom den ryktba-
ra Starkader, hwilken tog sin tillflykt till Upsala efter det dråp,
han bedrifwit på den nolligen nämnda Konung Wikar i Norrige.
Starkader blef af Konungarna wäl emottagen, och brukad i här-
sär, af Konung Erik, då han sielf satt hemma. Hans mod och
tapperhet skaffade honom allt jämt wälsförtjenta segrar. Men han
wannt intet lika tycke hos hoffolket, som ofemotast de misnågt med
sina Herrars gjöromål. I synnerhet måtte Starkader utstå myc-
ken förmådelse af de tolf hofskämparna, ibland hwilka bröderna
Ulf och Detryg woro likwäl de aldramärste. Han öfwerhopades
af dem med swåraste fjälsord, än het han en omflapad Jote,
än

än kallades han Niding. Detta senare var efter tidens *Englinga-*
smak et kort begrep af de skrækkeligste tilfærelser, ty det betek- *Atten.*
nede en stimpare och pultron. Starkader bemødte detta updran- *Alrik*
de med all saktmodighet, och nöjde sig med, at mot sin Her- *och*
res fiender visa sin mandom; utan at förgräpa sig på sina väd- *Erik.*
gjärningsmäns illfäde betjenter. Det som sätter annu större
värde på Starkaders ofega tålmod, var, at han self i sina
egna Skadegjorden berättar dessa omständigheter, som efter ut-
seende annars blifwit obekanta för efterwerlden. Så litet aktar
en wälsgrundad dra ohennula tilfærelser. Ej heller förlorade Star-
kader härigenom sin högaaktning hos de regerande. Hade han
lefwat i vår så kallade uplysta tid, hade sådana förgräpeligas
tilfærelser bort försonas på annat sätt. Men jag wet dårsföre
intet, om man i detta mål tänker bättre nu, än man tänkte
då. Af det som de ansökt, kan man nog begripa, at Erik och
Alrik hafwa varit i stort anseende. När dessa Herrar woro
ledige för härfärder och andra wigtiga sysslor, roade de sig med
ridande, och rådade med hwar andra om förtroddet i denna konst.
Men tidsfördrifwet blef på slutet nog dyrt. En dag, då de
för ro skuld ridit ut aldeles ensamme, san man dem omsider igen,
efter långt letande, bägge två ligga neder på marken, med söm-
derslagna hufvuden, och beslen i händerna. Man fattade häraf
den skäliga misstänka, at de under wägen blifwit oense, och i
brist af annat gewär, slagits med beslen. Thiodolfers berättel-
se, at bägge funnos döde, lär ej böda annorlunda förstås, än
at de bägge blifwit såsom döde uptagne; men at Erik sedermera
kommit sig före igen; ty Götrik och Rolfs Saga vittnar, at
Erik lefwat länge efter sin broder. Detta bekräffas ock af Rim-
fråniskan, med dessa gammalmodiga rim om Alrik.

Min broder gjorde mig öfsigt,
Han slog mig med et besel ihjäl.

§. 16.

Efter Alriks död regerade R. Erik allena i Upsala. Han
hade inga flere barn, än en enda dotter benämnd Thorborg.
Denna Prinsessa gif så långt i sin hurtighet, at hon sann af-

Ynglinga.
Hatten.
Erik.

men sit Ejön för ringa för sin person. Hon wille regera som Herre, hwarföre och, så snart hennes fader ständt henne en del af Riket, ombytte hon sit namn, kallade sig Thorberg, klädde sig som Karl, och befalte, at alle hennes underhåwande skulle kalla och upwakta henne som Konung. Ut i ridande, såltande, och andra den tidens Ridderliga öfningar gaf hon ingen efter. Prinsessan tog sit säte och Residence på Ulleråker, hwar hon höll et präktigt Hof, och alle woro wälkomne utom friare. Dese borde dock anses som et nödwändigt ont, emedan hennes fägring och andra Fruentimmers egenskaper woro nog så utmärkt, som hennes ogemenska hurtighet. Men hjärtekunde ännu intet räknas, hwarken ibland Thorborgs fel eller förmåner, och alle, som anmätte sig i et så bint ärend, blefwo snöpeligen afwiste. At Rolf Konungen i Wäster-Göthland war dock den heber förbehållen, at segra omisder öfwer et så hårt hjerta. Han war den nyssigen nämnde Götriks son, och fick Riket efter sin faders och almånhetens wisja, fram för des äldre Broder Rietil, som annars efter landfens lag och sedwänja war berättigad til regeringen. Wänskapen emellan bröderna blef därföre intet förminskad, utan förtröskheten war icke desomundre lika stor emellan dem, och Rietil ansåg sig intet wara föröladmpad därigenom, at hans yngre broder, som war mera skickelig til regent än han, wart honom föredragen. Rolf gjorde sin regering märkwärdig genom de bedrifter, som då woro i högsta smaken. Han for omkring och slog med hwem han råkade, och aflade wid alla tilfällen stora prof af sin dödade tapperhet. Prinsessan Thorborg gjorde sig namnkunnig genom sit karaktliga updrande, och Rietil tyckte, at dessa två personer passade sig adrabäst för hwar andra. Han rådde därföre Konung Rolf til detta giftermål. Efter något betänkande, emottager änderteligen Rolf sin broders råd, och gör sig resfärdig til Upsala. Konung Erik tog wäl nog kalsinnigt, och nästan förakteligt emot sin nykomna gäst, men Drottningen bemedlade likwäl saken så, at Konung Erik gaf sit samtycke til giftermålet, dock med wilkor, at Rolf sjelf skulle widare föredraga sin angelågenhet, och besitta sig om at winna Prinsessans tycke. Des henne inställer sig därföre Rolf, och framgår sit ärende i full rustning, och med dragen wärdja. Swaret utföll i samma snak, som tilbudet. Ty sedan Thorborg

Prinsinga-
Meten.
Erik.

bera försäkrat, at hon intet war sinnad at blifwa någons hushållsterka, eller tjenstehjon, grep hon och hennes hofmän til sina wapen, och Rolf, med sin raske idje, måtte hufvud slupa på dörren; så at intet annat råd war öfrigit, än at begifwa sig på återresan til Wistergjötland. Ehorborg begrep dock utan meda, at detta Rolfs besök, intet skulle blifwa det sista. Hon lät därfore besätta sitt Slott med wallar af trä och sten, på det försäkningen intet så lätt skulle kunna skadas, och öfverända kastas. Hon förfogade och den anstalt, at watntrummor blefwo lagda i bolwårket, til at släcka elden, i fallt man på det sätt wille angripa fästningen. Efter dessa försättningar trodde nu Prinsessan, at hon war säker för alt vidare anfall. Rolf hade fått tillstånd af Konung Erik, at förin Ehorborg til wilsfarande af sin beordran, på hvard sitt, som skje kunde. Hwarfore han och efter någon tids förlopp insinuer sig å nyo. Men som hans frieri blef med lika förakt emottaget, ansattes fästningen med wåld. Först böd han til at lånda eld på Bolwårket, men elden släcktes af de inlagde watnrännor. Sedan böd han til at undergräfw wallen, men då kastades stenar, hudadande watten och tjära på gräfwarne, så at det ej heller lyckades. Andtligen efter fjorton dagars säsånga försök, lät Rolf göra stora skakar af widjer och stänger, til at betäcka dem, som skulle undergräfw wallen. Denna konst hade bättre wårkan, så at han med sina män omsider kom in i fästningen. Men hans förundran blef därfore intet mindre, emedan ingen människa fanns i borgen, dock stodo borden alla anrättade med öfversköddig mat och dryck. Rolfs Bror Kiettil, fick straxt lust at taga sig försejning, men Rolf begrep nog, at försät och swel låg härunder, och förestådde sig, at Ehorborg genom någon underjordisk gång dragit sig undan. Denne sanns efter något sökande, och Rolf utan wadare betänskande gick därigenom med sitt folk, och träffade wid utgången Ehorborg med sitt manskap i öppna fältet, och full rustning. Här börjades et ganska håstigt täflande, men segren wände sig på Rolfs sida, och Ehorborg blef fången. Hon bemöttes dock med lika wördnad af segerwinnaren, och förfogade sig således fri och ledig til sin Herr Fader, Konung Erik i Upsala, hwar hon afskledde sin lånta dräkt, och blef gift med sin hurtiga friare. Detta är det sista, som finnes antecknat om Konung Erik, och Rolf dette

Englinga-
Ritten.
Erik.

sin tid, som en wandrande Riddare, emellan härfärder och andra fördrättningar, som kunna inhämtas af Gderik och Rolfs Saga, hwar, efter wanligheten, troliga och otroliga omständigheter äro sammanblandade.

§. 17.

Alf och
Yngue.

Erik lämnade ingen son efter sig, men hans broder Alf hade två söner Alf och Yngue, som åter gemensamt intogo Upsala Konunga säte, och riket kom än en gång i brödras Rike. Alf war tyfstaaten, storstint och trumpen, och frågade intet efter at göra sig namnkunnig genom wikingsfärder. Däremot war Yngue begäflad med sådana egenskaper, som i alla tider kunna göra en Prins distad och wärdad. Hurtig, wacker, wänlig, lustig, stor krigsman och segerherre äro Titlar, som alla tilläggas honom af Sturleson. Med sådana egenskaper war det wäl intet möjligt, at sitta hemma i dessa tider; hwarföre och Yngue war alt stadigt i här-färd, då des broder imedlertid förnötte sina dagar i stillhet. Et så olika sinnelag gjorde likwäl intet missförstånd emellan bröderna, till des kärlek och swartsjuka satte alt i oreda. Til olycka hade Alf sådt till Gemål en Prinseffa benämnd Vera, hwilken i sinnelag och andra egenskaper liknade fulkomligen hennes swäger Yngue, och war det en nog begripelig påföljd, at hon i sit tycke skulle lämna honom företrädet fram för sin egen Herre. Detta kunde och wara förståeligt, ty at påstå, det en hustru, så snart hon gifter sig, skal blifwa blind och rankelös, är oförnuftigt. Men därför kunna wädra tyndigheter blifwa likwäl i akt tagna, fast de intet äro altid grundade på tycke. Alf gick gjerna bittida till sängs, men däremot fann Vera mera nöje, at sent på afnarna hålla samtal med Yngue, då han war hemkommen från sina färdag. Alf påminnte sin Gemål några gånger, at han intet wille wänta på henne sent ut på natten. Veras swar på en så billig anmodan war ganska oförnuftigt, ty hon yttade sig, det hon fann Yngues Gemål mycket lyckeligare, och at det wore en långt större förmån at äga Yngue än Alf. En sådan öppenhiertighet wiste hon esom-ostast, så at Alf därpå nödwändigt måtte blifwa fördömd. Swaret före han och en aften gick in i salen, där Yngue och Vera såto och

Och talte wid hwarannan, och stadt sin broder igenom, utan at
 någon af hoffolket, som war inne, blef det warfe. Yngue, som
 hade sit swärd på knäet, så snart han hände sig särad, springer
 up i lifet, och hugger sin broder på skället til döds, hwar på
 han och sielf genast faller neder och dör. Sådan utgång hafwa
 fruentimmers förmåner esomofast, då de styras mera af tycke
 än förstånd. Wägge-bröderne blefwo sedermera lagde i hög på
 Hyriswall, och mera dr intet om dem antefnat af Sturleson.
 Men af andra Sagor finner man ganska märkwärdiga händelser,
 som under denna tid sig tilldragit. De röda förnämligast Hjalmar,
 en af Alf eller Yngues hofmän, som tillika war Höfwidsmän för
 Swenska krigshären. Denne Hjalmar hade förordswat sig till
 namn af den Hugfulle, eller den ädelmodige, hwilken dretitel ho-
 nom med all råttia tillkommer. Under en härfärd, då Hjalmar
 hade med sig femton fartyg, med hundrade mans besättning på
 hwardera, utdrog det sig, at Orwar Odd, en arg sjödröfware
 och slagskämpe, anländer med sin Flotta, i samma negd, där
 Hjalmars fläpp lågo för ankar, wid et nås i Swenska skären.
 Så snart Orwar Odd blef warfe Hjalmars fartyg, hwilka woro
 nästan aldeles lediga, går han i land til at undersöka hwad det
 war för folk, och finner Hjalmar med sina wikingar leka och roa
 sig på marken. Efter denna kundskap går sig Orwar genast färdig
 at anfatta dem, lämnar halsparten af sit folk på fläppen, och med
 den andra hälften går han uti en när in til belägen skog. På
 det hans osförmödeliga ankomst skulle upwäcka så mycket mera be-
 störning, gifwa sjödröfwarne, som woro på fläppen, et grusweligt
 härskri. Men det gjorde så liten wärkan, at Hjalmar och hans
 folk icke en gång stadnade i sin lek dardröfwer. Sedan detta gjor-
 de så liten upmärksamhet, åter går Orwar Odds besättning
 annu et grusweligare strål, hwartil Hjalmar och hans folk wäl
 lystrade något litet, men genast och utan minsta bestörtning fortsät-
 ro de uti sin påbegynnade tidsfördrif, och wärdade icke en gång frå-
 ga efter, hwad på färde war. Denna omständighet gjorde, at
 Orwar Odd anfåg, dels för nespigt, dels för fåfängt, at angripa
 sådant folk med swel och krigslift; utan han upskjöt sit anfäl til
 andra dagen, då han med all sin magt kommer tågandes emot
 Hjalmar. Swenske Fältherren skuter genast emot de antågande,
 och

Ynglinga, och låter fråga, hvem där war, och hwad de wille. Swaret
 Hsten. blef, at Orwar Odd wille försöka, hvem som war tapprast.
 Alf och Hjalmar tog emot tilbudet, och efter hans trop war talskare, af-
 Xngue. söntrar han alt det öfwerstigande manskapet, och träfsningen bör-
 jade med lika antal på båda sidor. Slaget warade hela dagen
 utan förmån på någondera sidan; mot aftonen lyfte anförarne sina
 Skjoldar up, och striden stannade. Hjalmar frågade då Orwar,
 huru leken anstod honom, och om honom behagade ännu en gång
 försöka sin lycka. Orwar förklarade, at han war ganska nögd,
 emedan han aldrig haft göra med raskare stridsmän, och åstunda-
 de han, at äfwen anställa en dylik lek den följande dagen. Detta
 skjedde ock med lika utgång, som den förra, och sedan man kom-
 mit öfwerens om det tredje wapneskifte, lyckades likwäl råslandet
 efter mognare betänskande, uti en outhärlig wänskap och fostbrödra-
 lag, dock med dessa af Hjalmar betingade wilkor, at ingen wid
 lifsstraf skulle äta rått kött, ingen dricka blod, ingen råfwa köp-
 män eller bönder, utan i största nöd til lifsupphålle, ingen plun-
 dra fruentimmer, eller mot deras wilja taga dem med sig.
 Såsom dessa förbehåll gifwa Hjalmar en utmärkt heder, så wil-
 sa de ock, at andra Wikingar woro understundom argare än
 otama wildjur. Efter denna, och andra fördrätningar på Se-
 land, Irland, och flera orter, begifwer sig Hjalmar med Or-
 war till Sverige, hwar de wid Upsala Hof blefwo wäl
 undfågnade, och behöllo här sit wanliga hemwist, då de hwilade
 ifrån sina sifotåg. Wid denna tiden bodde en namnkunnig Ber-
 serk, wid namn Arngrim på Bolmsö. Denne hade tolf söner,
 ibland hwilka Angartyr war i synnerhet berömd för ogemen tap-
 perhet. Den tredje af sönerna Hjorwarder, gjorde om Julen
 et heligt löfte, då Bragebågaren inbars, at han skulle fria til
 Upsala Konung Yngues dotter Ingeborg, och antingen äga
 henne eller ingen annan. Alle tolf bröderna foro därpå til Up-
 sala, följande wår, och framsförde sit ärende. Hjalmar och Prin-
 seskan hade länge haft wänskap för hwar andra, men han hade
 intet wågat sig at yttra sina tankar, efter han märkte, at Ko-
 nungen intet ännu gifte sin dotter med någon annan, än en Ko-
 nung. Men wid detta oförmodade frieri, stiger äfwen Hjalmar
 fram och begjär, at blifwa föredragen en utländsk Berserk, som
 blot

Daglingar.
Atten.
Alf och
Ingues.

blott genom tillgåendningar war namnkunnig. Konungen lättnat war
ter i sin dotters fria vilja, som utan vidare betänksande förklarade
sig för Hjalmar; hwar på Hjorward på Berserkerwis utmante
Hjalmar til Holmgång och enwige på Samse. Hjalmar, som war
wan at slås efemotast för ingen ting, tog med nöje emot et så
lönande enwige; hwarföre man och efter öfwerenskommande utsatte
dagen til Holmgången. Hjalmar war ej heller wan, at bekymra
sig om antalet af sina fiender, utan begifwer sig med sin foster-
broder til Samse mot alla tolf bröderna, som och på sagdan dag
insunnit sig. Sådän war Angantyr's frågd, at han ansågs far-
ligare än alle sine ellofwa bröder, hwarföre och Ormar Odd be-
gjrade at slåta mot honom. Men Hjalmar ansåg för nestligt, at
sätta sin wän emot den farligaste fienden, utan utwoalde hiesl An-
gantyr til motståndare; oaktat en slags aning af sit förestående
öde, hwilket och warit det enda tillfälle, då han wist någon hä-
penhet. Oddur går därpå emot de ellofwa bröderna, och föll den
ene efter den andra. Skärandet med Angantyr war långt öfwen-
tyrligare. Andetligen stupar dock Angantyr; men Hjalmar war
så sårad, at han och genast affomnade, sedan han temnat sin ring
at Oddur, med begjåran, at han wille öfwerlämna den, tillika
med sin sista hälsning til sin trolofwoade och rödrödade Prinsessa.
Oddur begrafwer därpå de slagna Kämpar efter afstäl, Angantyr
med sit namnkunniga swärd Eirving, och de andra lifaledes med
kläder och wapn. Men Hjalmars döda krop förde han med sig
til Upsala. Prinsessan dödde af sorg efter Oddurs hälsning, och
blef hon tillika med sin älskade Hjalmar i en och samma hög be-
grafwen. Til slut om dessa Konungars Regering, påminner man
allenast, at Alf's moder Dagheid war en Prinsessa från Norrige,
af Konung Raumr Norefons Att. Hennes fader war Dager,
af hwilken hela släkten war kallad Daglingar.

§. 18.

Alf och Ingues död satte Zugleik Alf's son på Upsala Ko-
nunga thron, så at Ingues barn, hwilka utom dess woro omyn-
dige,ingo ingen del i regeringen. Det kan och hända, at de
Svenske förlorat smaken för Samkonungars styrelse; äminstone de
N det

Zugleik.

Ynglinga-
Ritten.
Hugleik.

Det säkert, at inga sådana brödraskisten förekomma febermera i H-
storien under Ynglinga släkten. Denne Konung älskade frid och
stilla nöjen, och som han war tillika ganska rik, blef hans Hof
en samling af all slags folk, som kunde tjena til ro och tidsfördrif.
Dessa updräkas af Sturleson, Lekare, nemligen, harpare, gigare,
fiolare med seidmän och annat höllkunnigt folk. Jag wet därföre
intet, om hans wal war så lastbart. Uti en tid, då man intet
erkände annan regel i sina gjöromål än nöjet, som följde begjæret
fernäs fullgjörande, war åtminstone detta lefnads sätt mera oskyt-
ligt, än den ursinniga tapperheten, som wiste sin förnämsta wär-
kan i et oupphörligt mördande och härjande. Men man finner nog,
at det intet kunde gillas i en tid, då helt stridiga grundsatser war-
ro gällande. Det är altså intet underligt, at den gamle krigs-
busen Starkader, intet kunde längre triswas wid Upsala Hofs-öf-
werskådiga och wackliga lefnad (*); utan han begaf sig i färdskap
med en widfrågad Sjökonung wid namn Hake. Det är troligt,
at Starkader gifwet Hake anledning, at oförwarandes öfwerfalla
Hugleik. Och kunde denne anläggning efter utseende så mycket
lättare wärkställas, som Hugleik uti en stilla frid, trodde sig intet
behöfwa någon synnerlig anstalt til sit försvar. Men denna sä-
kerhet war oförsiktlig, och innan Hugleik wiste et ord där af, an-
länder en fremmande krigshär i negden af Upsala, under Hakes
ansförande, som hade af den Starkader i sit följ. Om det warit
tidens och folkets sinat, hade det twifwelsutan warit mycket lätt
för Hugleik, at draga sig undan til lägligare tilsälle. Men han
samlar tilhåra i hast så mycket folk som kunde fås, och wider sin
fiende oförtrödd på Trysilwall, där man begynte et skarpt sårskande.
Hugleiks folk, som mindre öfwar, stupade hopetsals, men twanne
bröder Smirvader och Weigader gjorde dock et stort nederlag på
Hakes manskap, til deß han blef nödsakad, at sätta sex sina Wäms-
par emot hwardera, då de ändtligen blefwo til sänga tagne, och
Hakes feger lättare; ty han rusar då in i hellska Skjoldborgen,
hwar Hugleik med sina twanne söner blef nedersablad, hwar på
alt det öfwerblefna krigsskolet tog sigten, och Hake satte sig utan
widare drögsinål på Swenska Thronan.

(*) Særo, p. 154

§. 19.

Ynglingar.
Hæren.
Håke.

Man har sig intet bekant, om Håke inkråftade sig sedan hela landet, eller om hans herravälde sträckt sig allenast öfver Upsala, och de närmast där intil belägna orter. Det är troligt, at han war någon tid innehafware af landet i all ro och stilhet; emedan han tillåt sina kämpar efter wantligheten fara i härnad. Denna säkerhet öpnade vägen för Yngues söner Erik och Torunder, at rycka riket ur denna fremmande inkråftares händer. De någde sig intet med, at i stilhet förja öfver sit fädernes lands bistra öde, utan skaffade sig folk och skiep, och begynte således at afslåga prof af sina Konungsliga egenkapet genom röfveri och härjande. Efter åtskilliga emvärlingar, lågga de an wid Daniska kusterna, och skjöfva där, och med det samma råka de en Norrsk Konung bendinn Gudlauger. De biuda strakt an med honom uti en häftig drabning, uti hwiiken Erik och Torunder ändtligen fingo öfverhanden, men Gudlauger, som blef, lät de uphånga wid stranden. Denna barbariska gärning, som i en annor tid, hade satt en ewig skamfläck på deras heder, gjorde dem nu et widifrågdadt ansende. Modet wäkte och härigenom, så at de satte sig före, at öfverrumpla Konung Håke i Upsala. För at så mycket säkrare winna sit ändamål, tog de tiden i akt, när Håkes kämpar woro borta. De behöfde alltast wisa sig, för at få en talrik här; ty så snart de Swenske fingo weta, at Ynglingarne woro ankomne, samlades folket til dem hopetals. Sedan segla de up i Mälaren, och Håke med långt mindre styrka möter dem på Gryssnall. Här blef et ifrigt täflande. Håke gick på med sådan häftighet, at han icke allenast drap Konung Erik, utan högg och neder Konungarnas baner, då Torunder blef nödsakad at fly til sina fartyg. Men Håke war icke bestomindre så illa försad, ee han nog förmärkte, det han intet kunde långre lefwa. Han låter då lasta et af sina fartyg med döda kroppar och wapn, och upresa et stort bål på skieppet, på hwiiket han öfwen lät lågga sig helf. Och sedan seglen woro hisade, och eld satt på bålet, går fartygget i full låga ut på isen. Denna gjerning blef sedan mycket berömd, och är wäl troligt, at et ordspråk, som än brukas i Norden, här af sagit sin uprinneffe. Man säger nemligen,

Haglingar
Heten.
Hake.

ger, när man wil sätta en rött hög särg på en Karl, at det
är en Hake. På detta sätt efterlämnade Hake sin äminnelse åt
efterwerlden. Des broder Hagbard gaf honom intet efter, hwars-
ken i mandom eller afwentyr, men Hagbards odddeliga minne
är likwål bygt på en annan grund, emedan kärlek gjort det
hufvudsakeligaste. Intagen af Prinsessan Signes behageligheter,
kladder Hagbard sig i qwinfolks kläder, för at så mycket säkrare
nyttja hennes omgång. Konstern lyckades, och Prinsessan led-
de hans kärlek med all den ömta erkänsla, som han kunde öns-
ka. Men Hagbard blef ändtligen förråd, och på Signes faders,
Konung Sigars befallning uphängd i en galga, då Prinsessan i
fortrofwis afhände sig lifwet. Detta olyckeliga paret's bedröfweliga
öde, har uprört hela Norden; så at man träffar minnesmärken
af detta forgespet kringströdde på många ställen, så wål på Se-
land, som i Halland, Wästerås, wid Sigtuna och på flera orter.
Et falkomligt prof på folkets tilgifwenhet på Romans kärlek, då
penning, kärlek ännu intet war så fullkomligen naturaliserad.
Sigar hade likwål intet tillfälle, at länge sägna sig af sin hämnd,
ty Hake öfwertrumplade honom öfwermandes, för at hämnna sin
broders död, och Sigar blef slagen. Men Hakes seger blef där-
för intet waraktigare. En flok af Skäningar, som i suit ridan-
de komma til undsättning, nedertlade hela Hakes här, at han self
med möda slapp undan. Denna omständighet synes utan frö-
righet afgöra twisten, hwar Konung Sigar haft sit säte, ty på
de sista af dessa ställen, har intet Rytteri från Skåne kunnat i
höst utreda något, utan man bdr förmodeligen lämna hedren åt
Halland, om det är något, at kunna upwisä en kärlekslöds sa-
der, et swagt Freuentimmer, och en narraktig distare.

(*) Saxo, p. 133.

§ 20.

Jorun-
der.

Genom Hakes död woro alla hinder undanröjde för Jorun-
der, at fåsta sig på sina förfäders thron, hwarför och ingen wi-
dare frödrighet mötte honom, utan han war och blef Konung i
Upsala. Men hans lust för wikingsfärder blef därföre intet ut-
släkt,

släkt, utan alla somrar blefwo i sådana wärf tillbragte. Man har set af det föregående, at wänskapen emellan Swenska och Danska Konungabusen war nu förswunnen. Det är ej midtan wärdt, at undersöka, hwilket folkslag gifwet första anledningen til fiendeligheter. Denna tidsens Herrar woro sällan hindrade i sina fördråttningar genom råttwisar. Åra, hämnd, och rikedomar woro de enda oraket, man rådfregade i sina företagande. Om Hake warit en Dansk Prins, som är, kan hända troligt, kunde Jorunders rådg, som han til slut företog sig emot Dannemark, så något skien af råttwisa, så framt det den tid warit brukeligt, at göra wåld efter utgifna manifester. Men hwarken Hake eller Jorunder behöfde dessa omswop. Lyckan och uryggen borde uphålla, hwad som brast i billigheten. Med sådana krigs, ordsaker, kommer Jorunder seglandes en sommar til Danmark, och härjar wida omkring på Jutland, iäggandes mot hösten in i Lima fjärden wid Oddesund. Men här kommer Gyllauger, den förr omtalte Gudlaugers son från Fjöringe med en mågtig flotta, at hämnna sin faders död. Där börjades då et allvarsamt såktande på bägge sidor; men när invånarne i landet det förnummo, skonade de til Gyllaugers undsättning med alla de fartyg, som de kunde skaffa komma. Här blef således alt förswar såfångt, emedan de slagne och särade på Gyllaugers sida blefwo genast med friskt manskap ersatte. Jorunder förlorade därefter inket modet, utan förswarar sig manligen, til des hans fartyg blef fördärwat. Då springer han öfwer bord, och will rädda sig med swimmande, men han blef icke desto mindre fången, och belönt på samma sätt, som han bemöt tillförne Konung Gudlauger. En Gyllauger lät upresa en galga och hänga honom där. Ili lilla Rimkrönikan är denna omständighet ock rörd, men lämpad annorlunda, som dessa rim intyga.

Ynglingar
Hiten.
Jorunder.
der.

Jagh twang och Dänir undir stätt,
Och trodde them sidan alt för bratt,
En sände jag Githa hem til landa,
Ehå gjordhe Dänir mi? then wande,
At the hängde migh i Oddasund,
Wid Limfjördh med falska sund.

Huglinga.
Atten.
Aune.

Ane eller Aune war tio år gammal, när hans fader Foruns der blef olyckelig på Jutland, och blef han straxt Konung i Upsala. Bördnaden för Upsala Konunga sate hos utlänningarna, bords de nödvändigt förwinna under så swåra öden, som de siste Konungar genom deras egen oförsiktighet, måtte undergå. Hwarföre det icke intet kunde wara underligt, at Anes Regimentstid warit beswårad med många swåra skafningar. Det lugn, som riket i början kunde sagna sig af, blef intet använt af Ane, til at sättla sig i stånd at freda sina undersåtare mot utländskt öfwerwåld, utan trodde han att wara wäl bestält, när han med tidiga offer sökte at hafwa Gudarna på sin sida. Deras magt war likwål för swag at hjelpa honom. Fångenskapen af sina offer rönt han först emot Konung Haldan från Dannemark, som angrep Upsala Öfwerkonung med härsmakt, man wet intet hwarföre. Ane bödd wäl til at förswara sig, men han uträttade ingen ting med sit öförfarna och öfswade manskap; utan efter några förlorade slaktningar blef han twungen at draga sig til Wäster-Gjötland, där han uppehöll sig i fem och tingo år, så länge Haldan lefde. Man finner ej heller, at Haldan sökt oroa honom med et fullkomligt underkufwande af landet, utan war han nögd at regera i Upsala, där han blef dödd, och i en hög begrafwen. Ane kommer då til baka, men med lika widskjeppeligt updrande. Ja han war också af den nedriga tanken, at en stor lycksalighet låg förborgad i et långt lif; och til denna förmånens erhållande, låter han offra en af sina söner til Öden. Men Anes förnyade regering, war likwål intet sällare än den förre: utan när Haldans brorson Ale den Fräkne rustar sig emot honom; måste han åter, efter några sådana ga försök, taga sin undanskjift til Wäster-Gjötland. Och hade intet en Starkader dräpitt Ale, hade förmodeligen Ane sådt afwaktat sin motståndares naturliga död, innan han kunnat komma tillbaka til sit Fädernes-Rike. Efter Sturlesons räkning måste Ane wid sin senare återkomst warit inemot, eller öfwer hundra år. Lifskrafterne hade förmodeligen astragit i jämförelse med åren, men lusten at lefwa, war lika ung: hwarföre också Ane offrade sin andra son, i hopp at än längre så lefwa. Öden skal då hafwa swarat, at

at Konungen skulle så lefwa så länge, som han hwart tionde år offrade en af sina söner. At Oden wid detta tilfället varit nog tystlåten, kan man nog wara förvisad; utan lär någon Barbarisk Politik delat sig under dessa grusvetiga updrag, til at minskat riktheten af Konungasläkten. Men ehuru orimligt swaret war, tog likväl den swage Ane emot et så hufveligt wilkor, och estrade ända til nio af sina söner. Han war ock så gammal på slutet, at han måtte matas som et däggebarn, och likväl wille den fattige Herren lefwa längre. Til at åtnå en så bedröfwelig lycksalighet, gör Ane sig färdig, at offra äfwen den tiende sonen. Men här berjenre undersåtarna sig af en rättighet, som de borde brukat långt förut. Offret hindrades, och Ane affomnade och blef tagd i en hög wid Upsala. Sturleson berättar om honom, at han varit en vis och förståndig Herre. Det är ock troligt, at han intet varit utan förtjenst. En lång lefnad sammanbunden med så stora beswårligheter, som dock intet upväckt någon inwärtas oro i landet, synes witna om en förnuftig hushållning, och undersåtarnas kärlek. Ingen ting likväl besäcker mera des minne, än des wettiga käre lek til lifwet. En Konung bör lemna bewis af sit lif genom wåldsgjörningar, och undersåtarnas lycksalighet, och kan wäl intet nstare tilstånd wara, än när pulsen allena skal intyga, at en Konung lefwer. Anes långa lefnad har eljest gifwit anledning, at man här i Norden kallat Anasor, när man döer af ålder, utan wärk och annan sjukdom. Detta är det hufvudsakeligaste af Sturlesons berättelse. En annan Saga har han ock införd, sådan twifvelsutan, som han den sädt, nemligen, at då Ane offrade sin andra son, tillades äfwen det wilkoret af Oden, eller prästerna, at han skulle wid hwart sådant offer, gifwa namn åt något härad i Smerige, efter antalet af des offrade söner, och at han på slutet ärnade gifwa Upsala åt Oden med des underliggande landskap wid sin tiende sons offrande, då det skulle blifwa kallat Tiunda-land. Mer som det är säkert, at tionde sonen intet blef offrad, och at landet icke destomindre heter Tiunda-land; kan man nog märka, at detta är en dist af någon gammal fornfolkare, som trodt sig härigenom finna ordsak til namnet. Men här om får man handla främre beles.

§. 22.

Daglinga
Atten.
Egil.

Egil Konung Anes tionde son, som blef des efterträdare, lifnade sin fader därutinnan, at han war ingen Herman eller Stridsman, utan önskade endast at så sitta i ro. Men denna stilhet förspilde han self genom en billig, men dock oförsiktig rådwisa. En af Anes trålar hade så stält sig in wid Hofuot, at han blifwit Skatmästare eller sårherde, som det då kallades. Wid Konungens död gjömde denne trål, wid namn Tunne, en stor del undan af Anes skatt, och grof den neder utan Egils wettenskap. Så snart Egil blef råddande, förändrades Tunnes wilkor, och han fick sit ställe bland de andra trålarna. Detta kunde intet annat än misshaga den högsfärdiga Tunne, och hade det kan hända warit försiktigare, at på annat sätt försäkra sig om hans Person. Men det är troligt, at Egil föraktade, at taga några mått emot en så ringa persons misöndje. Man hade dock kan hända bordt se förut, at Tunne kunde intet fattas anhang, åtminstone bland skådmar, som altid äro farligare än ärligt folk. Tunne löper då sin kos, och många trålar med honom, at hwilka han meddelar sina nedgräfsda skatter. På detta sätt blef han hufvud för en talrik rota af skådmar, och annat gement folke; och började med at wara skogs och stråtröfware. Egil gör sig redo at hämma sådant öfwermåld, men efter utseende med samma högsinta öwarfämhet. Ty Tunne kom en natt öfverwarandes öfwer Konungen, och blef Egil efter et skarpt sårkande, omsider nödsakad at taga flykten, och Tunne skjöfde och brände obehindrat, hwar han kom. Bytet deltes emellan hans medhållare, och hans parti öktes därigenom ogement, så at Egil wart tvungen, at rusta sig emot sin trål, som mot en mågtig fiende. Men Tunne med sina förtwiifade röfware war lika förfärlig, ty uti otta träfningar hade han alt jämt öfverhanden. Egil fann då intet annat råd, än at draga ut riker til Konung Frode Fräkne på Seland. Här fick han undsättning af öfwar krigsfolk, men mot betalning som då kallades Lidstat, nu Subsidier. Med dessa för Konung Egil til Sverige tillbaka. Långe behöfde Konungen intet söka efter sin uprotiska motståndare, ty Tunne möter honom genast, och efter et håfvtig mot-

motstånd stupade omsider, så at Eigil kom endeligen i rolig besittning af sit fädernes rike. Konung Eigil fickar därefter sina Hjelptroppar tillbaka med stora gåfwo för Konung Frode, hwarmed han alt framgent fortsfor hwart halft år, så at wänskapen war upriktig och waraktig emellan dessa Herrar. Men det syntes, som det war Eigils öde, at i all sin lifstid blifwa utfatt för wäldjur. Ty sedan han uti några år sutit i lugn, reser han ut på jagt med sitt hoffolk, som war hans wänliga tidsfördrif. Här träffar han en folkliken offertjur, som ltit sig lös och lepp will i marken. Konungen wisar då prof af en ganska onddig driftighet, angriper och särar tjuren. Denna otäma best, kastar straxt både häst och Kung öfwerända. Konungen war dock lika öfverkraft, springer up, och går på med wärjan: men innan hoffolket kunde komma til hjelp, och döda tjuren, blef Konungen så söndertröskad, at han dödde fort därefter, och lades i en hög wid Upsala. Af segren öfwer Tunne blef Eigil kallad Tunnadolge, och hafwa hans be- drifter och öde, öfwen warit bekanta för Auctoren af Rimkrönikan, hwar de finnas innefattade i dessa fyra rader, fast man just intet träffar något sammanhang i dem.

Daglingar
 Allen.
 Eigil.

Nio hufwudstrider kunde jag bestande,
 För än jag wann min Swen Dande.
 Och ej förän et öfkieligt djur,
 Mig slängade ihjäl en galin tjur.

§. 23.

Det händer ganska ofta, at nya regeringar antaga nya Stats- regler, utan någon särdeles bättnad för det almänna. Detta san- nades på Örtar Eigils son, som aldeles intet wärdade, at under- hålla wänskapen med Konung Frode i Dannemark. Frode sände därefter en trofsig bestikning, at utfordra Katten som des fader hade utlofwat. Folkrådet blef wärdad, och Ministrarne kommo öskadde tillbaka: swaret blef dock gifwet i lika hög ton, nemligen, at de Swenske aldrig gifwit någon Katt, ej heller ärnade gifwa. Om de betingade subsidier woro betalte eller ej, wet man intet; men det är bekant, at Frode gjorde et inbrott i Smewige med härjande och brännande, och wände tillbaka med anseeligt byte.

Örtar.

Englingar.
Atten.
Ottar.

Ottar gör sig färdig, at hämna en sådan oförrätt, och påsar tiden, när Frode med sit bästa folk war rest annorstädes i härnad. Se-land blef då utsatt för en lika skjölning, som Frode förskwat i Sverige. Sedan Ottar förmärkte, at folket ämtligen samlade sig til motstånd, seglar han därifrån til Jutland, och for där fram på samma sätt, men med samma oförsiktighet, som Konung Forunder tillförne begäddt. Han seglar in i Ema härden, och förd-der landet rundt omkring. Där blef han innesluten af Frodes Jarlar, Wottar och Gaste. Ottar försvarade sig dock mantigen, at mycket folk förlorades på bägge sidor: men de Danke singo alt jämnt friskt folk til undsättning, så at de Swenske blefwo på Ruter til större delen med sin Konung nederlagde. Man hade trodt förnedra sig i den tiden, om man utmärkte någon mennisklig öm-het mot en öfwerwunnen fiende, och ser det ut, som det war Wi-kingar allena förbehållit, at wilsa någon gnista af ädelmod. Man uptog därföre Ottars kropp, och kastade den på en backe, til rof åt foglar och wildjur. Sturleson berättar widare, at de Danke skickat en träkråka til Sverige, med tillägning, at Ottar war ej mera wärd, och skal han därpå blifwit kallad Wendiskräka. Den-na anledning til namnet synes dock wara twifwelsmåli underkastad, ty det är söga sannolikt, at des undersätare gifwit honom et så förakteligt namn, då man intet har prof, at han af dem warit hatad. Kråka war ej heller i fordna tiden något smådeord. Wil man tro lilla Rimkrånikan, har Gaste, som nyfiken nämndes, warit Ottars egen broder. Auctoren yttar sig på detta sätt.

Min broder Gaste gjorde ej wäl,

Eå jag war Konung, slog han mig ihjäl.

Han tillägger ock namnet Wendiskräka åt des Fader R. Eigil.

§. 24.

Man har funnit hos Ottar et nog högt sinne, och oförskrä-
mod, men uti Ottars son, Adil eller Attil, finner man något
mera Kungeligt. Ty då han gjorde ordet, gjorde han det som
Kung, användandes ymsom swel och styrka, intet efter infall och
nycker, utan med affigt och uträkning, något när som man gör
nu fortiden. Ut et af sina sötåg, gjorde han et ansenligt byte
på

på kusterna af Tyskland, eller Sarn, som det heter i wästra Sa-
 gar. Bland annat bortförde han äfwen en flicka wid namn *Ynglingar*
 Yrsa af en owanlig skönhet, hwilken waktade boskapen. Hennes *Ättan.*
 ogemena sågning och artighet blef uptagen som et örwiswelaktigt *Adil.*
 bewis på en förnam härkomst, och Adil intagen af hennes besyn-
 nerliga egenskaper, hade intet betänkanse wid at taga henne til
 sin gemål. Men detta nöje blef intet waraktigt, ty Helge,
 Konungen i Sedro i Dannemark, gjorde et oförmodeligt insfall i
 Sverige, och Adil wart nödsakad, at i största hast draga sig un-
 dan. Helge gjorde då et ansenligt byte, och til så mycket större
 olycka förde han äfwen fången bort med sig Konung Adils Ge-
 mål. Yrsas förmaner hade samma wårkan i Dannemark som i
 Sverige, och hon sångslade än en gång sin öfwerwinnare. Det-
 ta nya giftermål uptåkte på et oförmodeligt sätt denna Prinsessans
 ursprung: och war Yrsas moder en Prinsessa eller förnam Fru i
 Tyskland wid namn Alos. Hos henne hade Konung Helge, under
 sina härfäder, brukat emot hennes wilja en otillbörlig frihet. Och
 för denna skyn kunde intet modren låsa sin dotter, utan hade
 låmnat henne i sällskap med dem, som waktade boskapen. Så
 snart Alos fick weta sin dotters giftermål med Konung Helge,
 skyndat hon sig at uptåcka för honom, det Yrsa war hans egen
 dotter. Det war nog besynnerligt, at lagarne om de förbudna
 seder woro aktade i en tid, då nästan alla andra gudomliga stad-
 gar öfwerträdades, utan minsta beklommer. Helge blef orörlig
 öfwer denna underrättelse. Men Yrsa blef icke destomindre åter-
 sänd til Sverige, där Konung Adil tog emot henne med utsträ-
 ka armar; änskjönt hon redan gifwit en son åt Helge, som blef
 sedermera den berömda Danske Konungen, Rolf Krafte. Helge
 för at fördrifwa sin sorg, förtager sig sit wanliga lefnads sätt,
 och för i härnad. Men under et sådant tåg, blef han af Adil
 inwecklad i et försåt, och omkom således til Drottning Yrsas stora
 förtret. Och gick henne sin faders fall så til sinnes, at hon al-
 drig sedermera kunde öfwerwinna sin sorg; hwarjämte hon och ka-
 stade et ofönsligt hat på Adil. Efter Helges dödd, råkar
 Adil i krig med en Ale, Konung i Uplanden i Norrige. Dägg
 Konungarne midtes på sjöen Wenern, som då war starkt tillru-
 sen, och stupade där Ale med större delen af sit folk. Adils namn
 fick

Dagliga
Natten.
Adil.

sick härigenom et nytt anseende, hwilket understöddes af en god hushållning, så at han war ganska rik. Adil hade ock den heder, at wara fruktad som trollkarl, och är det nog bekant, at man i denna mörka och okunniga tiden, utropade för häremästare alla dem, som hade någon owanlig förtjenst. Han underhöll äfwen widd sit hof, efter sina företäddares efterdöme, tolf rassa Råmpar, eller Berserkar, hwilka alla somrat foro i härfärd, dels at bewara riket för främmandes intrång, dels at sätta invånarna i säkerhet genom grannarnas stadiga öroande. Och woro desse Råmpar på den grunden i stort anseende hos Konungen, men däremot lagom wäl lidne af Drottning Yrsa, som ock berönte sig af all sin ynnest hos Konungen, til at stötra dem. Men Adil, waktat all sin tilgiftwenhet för sin diskade gemål, fann intet rådtwist, at kasta sin onåd på wäl förtjenta män, endast därpå, at de misskagade Drottningen. Och wisar äfwen denna omständighet, at Adil war wärkeligen en stor man. Yrsas anläggning lyckades dock ändtligen genom en besynnerlig händelse. En rik och namns kunnig bonde, eller odalsman i Sverige, benämnd Swipur, hade öfwergiftwitt werlden, och satt sig neder affides i skogen til at bruka jorden, sedan han i sin ungdom genom sin tapperhet warit ganska wärfågdad. Hans son Swipdager ledsnade omsider widd detta stilla landlefwerket, och fick lust at försöka sin lycka widd Adils Hof. Efter undsätt samtycke af sin fader, begifwer han sig dit, och blef Swipdager mycket wäl emottagen af Konung Adil, som kände hans fader. Men framsför alt, öfwerhopade Drottningen honom med all nåd, i förhopning at kunna draga honom för som en ny ankommen och öfversaren hofman, aldeles på sin sida. Det skal wara en gammal sed hos hofmän, at de gjerna wilja wara ensame ägare af öfwerhetens förtroende, hwaraföre det och högeligen förtroet de gamla Råmparna, at Swipdager blef så nådigt emottagen. Första hälsningen på deras sida blef då den, em Swipdager hade lust at pröfwa styrka med dem, och om han wilte blifwa hållen för Råmpe. Swipdager svarade, at han höll sig lika så god som någon af dem, hwarpå Konungen gaf sit tillstånd, at de måtte försöka hwarandra. Til första lärotydån lågger Swipdager neder spara af Berserkarna. Konung Adil blef häröfwer nog misslynt, men Drottningen bemedlade det ändtligen så,

at

at Swipdager wårde allena bibehållen, men Verferkarne, som ännu woro i lifwet, kommo i onåd, och blefwo landförowiste. Denna öfwerilning hade kunnat blifwa Konung Adil alt för dyr, och hade det warit forsikrigare, om Konungen brukat sin myndighet, at stifta wänskap emellan dessa rassa, och tilltaggna män, än genom et straff, som de intet förtient, förwaga riket och beröfpa sina egna undersåtare emot sig hiesel. Til at hämnna den skymf de liden, samla Verferkarne ihop folk, och öfreda landet med mord och råfwande. Swipdager bibehöll sit en gång förwårde wade anseende, och drifwer Verferkarne tillbaka, men de kommo straxt igen, då Swipdager på nytt kom i träfning med dem. Konungen rycker ock ut med något manskap, men afhöll sig likwål at undsätta Swipdager, så at han blifwit aldeles slagen, om ej des bröder Bergad och Hwitserk kommit honom til hielp; men då bles ock Verferkarnas hop fulkomligen nederlagd, och de hieselwe på platsen. Konungens upförande wid detta tilfålle synes utwisa, at han warit något misundsam öfwer Swipdagers anseende: icke desto mindre; när Swipdager med sina bägge bröder återkom til Hofwet, blefwo de efter sina förtjenster ganska wål emottagne; och efter Swipdager war illa särad, tager Drottningen sig hiesel på at läka honom. Deras öma wård och utmärcka nåd för Swipdager, kunde intet annat, än intaga honom med en osöfatskad tilgifwenhet, men i samma mon kunnade ock hans tro och ndergifwenhet för Adil, hwilket ändteligen gick så långt, at han med sina bröder begärde och får afstjed. Ordsaken som förebars, war, at Adil intet efter afstal kommit Swipdager til hielp uti sista träfningen emot Verferkarna. Hela anläggningen lär dock kommit från Drottningen, som wid alla tilfålle arbetade på, at draga alla Konungens trognaste ämbetsmän ifrån honom. Alla tre Bröderne följdes därpå at til Konung Rolf i Ledro, Drottning Deras son, på hwilken hon kastadt all sin hjertek efter Helsinges ödd. Man kan utan mödha sinna, at Drottning Dera hast en farlig underhandling med sin son, emot sin egen gemål. Men Konung Rolf, oansedt han war en af de största Konungar, som i hedna tiden regerat i Dannemarf, hade likwål beränsande wid, at med wåld angrips Konung Adil. Swipdager blef inledertid tillbaka med sina bröder af Konung Rolf wål emottagen. De blef-

Snalunga.
Liten.
Adil.

Yod och föredragne stödde delen af des förra Råmpar, samt friga sina säten näst Konungen på des vänstra sida. De hade och blifwit inwälgde i sin nya tjenst på samma sätt, som Swipdager gjorde sig inträde hos Konung Adil; om ej Rolf afbögt alla sådana onödiga hjeltedater; och befalt sina Råmpar förflikas och spara sin mandom, til mera lönande tillfällen emot des fiender. Rolf upbyggades imedertid allt mer och mer, til at utkräfta sig arf hos Konung Adil. Huru sammanhanget war med denna afströmt wet man intet, men Rolf fattade ändtligen det beslut, at sjelf besöka sin styfader. Denna resa är med så orimneliga, och tillika osmakeliga dikter utspädd uti Rolf Krakes Saga; at det wore et dåraktigt besvär, at uprepa dem. Det som synes wara oröfswelaktigt är, at Konung Rolf tog med sig på resan hundrade utvalda män, utom sina tolf Råmpar, ibland hwilka äfwen Swipdager och hans bröder wore. Under wägen blifwer Rolf gästbuden af en Swensk bonde, benämnd Kane, samt hela hans fästkap. Denne bonde rådde Konung Rolf, at sticka tillbaka allt sitt öfriga manskap, och allenast behålla i sig följe sina tolf Råmpar; förfäkrandes honom tillika, at med wäld stod intet at uråtta. Rolf följde hans råd, och ankom til Upsala med dessa sina tolf höfnar, alle klädde som Jägare, med hökar på arlen. Rolf wille göra denna Resan okänd, hwarföre och Råmparne anfördes af Swipdager. Men det war med denna hemlighet äfwen så beskaffat som nu, ndr Prinsar resa incognito, alle wiste likwäl, at Rolf war med i folket. Hwad tilbud eller påstående gjordes på Rolfs wägnar, har Sagokriftwaren behagat aldeles gå förbi. Det är möjligt, at han intet wetat där om, och då har han gjort rått förnuftigt, at han utelämnat dem. Men en hop andre, dock mindre betydnande, dels osammanhängande berättelser, äro däremot insickade, af hwilka någre kunna förtiena war upmärksamhet. Under sitt wäsende i Upsala fick Konung Rolf tilmätnet Krake, af en af Drottning Yrmas betjenter wid namn Wöggö. Rolfs hurtiga wäsende wissade sig wid detta tillfälle på et artigt sätt. Wöggö war utsedd af Drottningen til Konung Rolfs upwakning, och ndr han kommit in i rummet där Konungen war, säger han, kan sje på stämt, kan sje af ensaldighet, hwad är det för en man, som ser så mörk och kräftig ut i ankyter, at det eder Konung.

Englinga-
Atten.
Adil.

nung. Rolf roade sig åt detta insäll, och svarade, nu har du gifwit mig tilnamnet, och skal jag efter denna dag, heta Rolf Krafey men du måste tillika gifwa mig en anständig gäfwa, som brukeligt är wid namnfäste. Wäggo blef bestört wid denna oförmödeliga påminnelse, och ursäktade sig för sin oförmögenhet, då Konungen svarade, det är då nödvändigt, at den gifwer som har, och gaf således en präktig ring åt Wäggo: så at sättet at gifwa gjorde gäfwan ännu behageligare. Men jag wet intet om Konung Rolfs afstjed från Upsala war aldeles så hederligt. En sedan resa hemligen gifwit honom Konung Adils dyrbaraste klenodier, och ibland dem afwen en präktig ring, som kallades Swiagris, reste Rolf i all tyshet sin väg, med sina Riddarar. Adil sår likwål straxt kundskap om Rolfs afwikande, och sätter i största hast efter honom. Rolf war intet kommen längre, än til Söris wall, när han märkte sig vara efterfatt, han kastar då ut alla sina dyrbarheter på marken, i tanka at därigenom uppehålla dem som jagade efter honom. Detta lyckades, så at Konung Adil hells afwen stadnade något, då han såg Swiagris wara utkastad. Och på detta sätt undankom ändtligen Rolf den öfverhängande faran, utan at man kan påstå, at denna resa warit i sig hells så hedrande, som den blifwit namnkunnig. Om Adil blifwit af Rolf särad, då han böjde sig neder at uptaga Swiagris, som berättas i Rolfs Saga, eller ej, kan wara lika mycket; Rolf war ändå nödsakad at söka sin rådnings i en hastig undanflykt. Der lönar ej heller mödan, at andraga de bespinnerliga widunder, hwär med Sagostrifswaren utprälat sin berättelse. Det finner man, at Konung Adil intet besläktade sig med någon nedrig hämnd på sin Drotning, ej heller at någon widare wärkande öwänskap warit emellan dessa nästgränsande Konungar, utan tilbrakte Adil sin öfriga tid i stillhet. Han har eljest det beröm, at han warit en stor ryttare, och satt mycket värde på goda hästar, och som han annars höll god gransämja med Norska Konungarna, fickade han en af sina bästa hästar såsom skänk til Konung Godgeffer i Hælogaland. Men denne Konung war intet bättre ryttare, än at han föll af hästen, då han skulle pröfwa honom och dödde. Konung Adil, änskönt fastare i salen, war likwål til slutet intet lyckeligare, då han wid et stort offer, eller Disarblot skulle efter tids

sens

Englinga-
Ritten.
Adil.

sens bruk rida fring Templet eller Disarsalen, ty hästen stupade; och Konungen slog så hårdt hufvudet emot en sten; at hiernan blef sittandes qwar på stenen. Så lyftades omsider Adils regering, men hans minne har varit i stadigvarande åtanke i Norden. Hans kropp blef lagd i hög wid Upsala, och efterkommanderne hafwa en lång tid kallat honom den rika Konungen. Rimkrönikan berättar sig om hans ändalyft på samma sätt som Sturleson, där säges nemligen

Jag offrade Gudom, som då war seder,
Ty störte jag dödder af hästen neder.

Rimkrönikan talar också om en annan Adil, eller Artila, hwilken skal hafwa underkufwat en del af Dannemark, och förordnat öfwer dem til Konung en af sina hundar. Denna orimliga dikt finner ännu en slags tro hos almogen i Skåne, och wifes i Hunsboken en sten, som skal wara lagd öfwer denna hundens graf på det stället, han blef af sina wärdiga fiender öllonswinen ihjelsliden. Eljest heter det intet i Skåne, at en Swenssk, utan at en Dansk Konung utwalde sig en så hedertlig Ståthållare. I Norrige har man en dylik hjäringsaga, nemligen, at Eisten Jiråda af Nore's Att, Konung i Rauma-rike, satt sin hund Saur til Konung öfwer Tronhems boarna (*), och lär det intet wara mödån wärdt at utgrunda anledningen til så wanckapeliga berättelser. Alderdomen kan til öfwenlyfts ursäkt, at man nämmt dem, men intet, at man gör någon lång undersökning häröfver. En annan märkwärdighet förtjenar, kan hända snarare at omrödras, som, under den tiden Adil regerade, tilldragit sig i något Härad i Wäster-Gjötland. Det war efter landsens sed wedertagit, at Konungsliga myndigheten war intet ärfstetlig, utan landets Öfwerherre wid Thronens ledighet, skulle tillsättas genom wal. Konungsliga egenkaperna bestodo förnämligast i en stor kropp, så at Kungliga dygderna afmättes i denna bygden efter alne och tunne mål. En sådan walgrund fordrade intet långa hwarcken anläggningar eller utdräckningar, utan en stor stol sattes fram wid Ständernas eller almogens församling, uti hwilken två personer beqwämligen kunde sitta, och den, som bäst kunde uppfylla rummet, borde blifwa utkorad til Konung. Wid et sådant wal blef

blef, under Konung Adils regemente, innan Rolfs Resa til Upsala, ^{Vaglingar}
 en Norman bendind Thore Hundfor, af Kongelig Art från Up- ^{Stetten.}
 dalen i Norrige, utsedd til Konung, emedan han upfylte bäst den ^{Adil.}
 lediga Thronen (*). Detta sätt at välja Konung förekommer ock
 med skild, både lösligt och narraktigt. Men kan hända det war
 ändå intet så sänugt som det nu ser ut, i anseende til den orvanli-
 ga styrka, som gemenligen följer med stora lemmar och en fullig
 kropp. En sådan anförare war ganska nödvändig, då man en-
 dast kunde förskaffa sig säkerhet med näfdratten: och hade hvarken
 en Titus eller Trajanus, om de varit hufvud för en liten me-
 nighet, i denna Hugge och pamp-ålderen kunnat göra sina under-
 sätare lyckliga, om de ej tillika varit slagskjämpar och berg-
 brytare. Jag har ock tillägnat detta valfärdet intet åt förnämsta
 delen af Väster-Gjötland, ty där regerade ännu Gautes efter-
 kommande, utan lär detta tilldragit sig uti något litet aföndrat
 härads, som under egen Högdinge hafte en slags sjelfrådighet,
 hvarpå i denna tid varit många prof, fast de i brist på hande
 singlar intet kunna alltid tydeligen utmärkas.

(*) Sundin Horeg. p. 8. Torstius H. N. T. I. p. 172.

(**) Rolf Krafes Saga, C. 29. p. 66.

§. 25.

Adils regemente visat prof af en mäktig, och kan hända; ^{Eisten.}
 äfven af en stor Konung, som genom sitt upfdrande gjort sitt namn
 kärt hos undersätarne, och fruktat hos grannarna. Ut i talriket
 Hof fullt af partier och rådnor, har han bibehållit sin myndighet
 aldeles oförändrat, och intet behöft stadga sitt anseende genom hämnd
 och blod. Så valdförjent, som straff och hämnd kan vara un-
 derstundom, så råder det ofta et nedrigt sinne. Men des som
 Eisten, som ärfde riket efter honom, ärfde hvarken fadrens för-
 stånd eller lycka; ty rikets gränser voro i hans tid utsatte för et
 stadigt härjande af Danska och Norska Wifingar. Man finner
 ej heller, at Eisten tagit några steg til hämmande af en sådan
 oröda, utan är det mera troligt, at hans nöjen varit des förnäm-
 sta gjöremål. Minstone är det säkert, at han i et gästebud
 på

Ynglinga-
Ätten.
Eisten.

på Vofon, där nu Drottningholm är upbyggd, ändade sina dagar. En tilltaggen Wifinga Konung benämnd Sölwe, kom där öfver honom om natten helt oförvarandes, och brände Konungen in-
ne med hela sin Hofstat. Sölwe flyndar då till Sigtuna, i hopp at fördrö Svearna at taga sig till Konung. Men hans hopp slog felt i et wist hånseende, ty de Swenske gjorde et håstigt motstånd. Men som de woro utan rått anförare, fick ändeligen Sölwe, som hade med sig indswat krigsfolk, efter elstofsda dagars säktande seger, och regerade en tid i Sigtuna, til des han omsider genom sina misnögda undersåtares skämplingar blef af daga tagen. Samma olyckor, som under denna tiden oroadt Sverige, sträkte sig öfwen till Dannemark. Ty medan Eisten ännu regerade i Upsala, blef Rolf Krake i Letho på södrådskiftet wis, tillika med alla des raska Rjampar ihjälslagen af Konung Hjorward, som doge Rolfs syster Skuld til ägta. Men detta rör inter widare Swenska Historien, där at Drottning Yrsa, som öfwerleswat Konung Adil, genom en utfickad här, som anfördes af den förmodta Wäggo, hämnade sin sons död, så at Hjorwarder, och des Gemål, inter njutit någon långwarig frukt af sina trolösa bedrifter. Hwar denne Hjorward hafte sit län eller Rike, wet man inter. Efter Sarpes berättelse (*) skal han regerat någon stads i Sverige, och kallat öfwen Hjorwards folk, Swenskar eller Gjödher uti den gamla wisa, som Sapo på latin öfwerfatt. Man bör och märka til slut om Konung Eisten, at Yrsa war des stfmoder, och at Adil hafte denna son med en Prinsessa från Norrige wid namn Aulrúna, Kares dotter af Forniotheriska Ätten (**).

(*) Sapo, L. 2. p. 31, kallar Hjartward *Præfectum Svecie*, och p. 33. förkottomma desä versar:

Svecia, me miserum, Damos fiducia spernit,
Ecce truces oculis Gothi, visuque teroces,
Crissatis galeis, hastisque sonantibus instant,
In nostris validam prægentes sanguine cladem,
Distringunt gladios et acutas cure bipennes.

(**) *Jundin Noregut*, p. 12.

§. 26.

Sölwe.

Sölwe, som efter Eisten regerade i Sverige, war frän Märrd i Norrige, och ledde sina anor i rätte nedstigande linie frän No-

Ynglinga.
Heten.
Sölwe.

Nores son Garde (*) Om man kunde sätta fullkomlig tro till dess släktregister, har han varit syssling med Signe Sagbards namnkunniga och olyckeliga hustru. Men om skyldskapen är riktig, som kan vara troligt, måste där nödvändigt vara en stor saknad i lederna, som man med ganska liten eftertanke kan begripa, i anledning af det som tillförne är anförde i Konung Hakes lefverne. Förr än Sölwe blef regerande i Sverige, hade han bemäktigat sig en del af Jutland, hvarsföre han och blef kallad Sölwe Juthe. Man vet ej heller om hans herravälde sträckt sig långt utöfver negden af Sigtuna. Men under den tiden han regerade här i landet, gjorde han en härfärd till Hord i Norrige, at hämnna sin systerson Halk, hviilken af sin styfader Asmund war ihjälslagen (**). Efter sin återkomst blef han af de Swenska på något swikeligt sätt af daga tagen, som förr är nämnde, efter en nog långvarig regering, hviilken dock intet kunnat förqwarwa inbyggarnas tillgifwenhet för gamla Romungaslätten.

(*) Se Torfäus, H. N. T. I. p. 200.

(**) Torfäus, H. N. T. I. p. 389.

§. 27.

Konung Eistens son Yngwar, blef då utan motsäjelse uphögd Yngwar. i sina faders färd. Men riket war i et beklageligt tillstånd, utfart på alla sidor för sjödröfware, och andra utländska wäldesmärkare. De, som måst besvärade landet, woro Danste och Österlänningar. Yngwar utroade då et sätt at freda landet, som kan hända hade bordt varit mera eftersdygt i de senare tider. Han gjorde fred med Dannemark. En lång försarenhet hade redan wist, at inga krig varit onyttigare, än dem man fört med denna granne. Genom en förnuftig regering, war Sverige alltid utan särdeles fara från den sidan, man hotades däremot med största stormarna från den östra kanten. Yngwar wände och darsföre sina wapen mot Eistland, eller Österlandet. Omständigheterna af denna härfärd, äro nu för tiden intet särdeles bekanta. Man wet allenast, at Yngwar blef omfider slagen genom en öfwerlägsen fiendtlig magt uti Adasfyllen, hwar han blef lagd i hög wid en sjö. Man är ej särdeles

Englaga
Ritten.
Yngwar.

underrättad, hwar detta nederlag skedde. Men det är ofelbart, at strömmen Wolga, och landet där i kring kallas Ethel af Turkar: och Tartare (*), och kommer detta namnet med Adalshjæl fullkomligen öfwerens. Sturleson gifwer och en annan anledning, som synes bewisa, at detta slag skedd långt in i gamla Swithjod eller Scythien, emedan det stod intet långt från en ort, som kallades Sien, hwilken war oförnekkelig i dessa länder, som man kan se af Swedgers lefwerne, hwilken och där affomnade under sin besynnerliga Resa til at upöka Oden. Ofelbart är, at Yngwar war en wåldig frighjette, hwarföre han och af gamla werlden skedd tilnamnet Zarra (**), som betyder den höga eller stora, hwilket war afwen et af Odens hederstitlar. På äckilliga Runstenar, som Peringskjöld låtit afrita i sit Attartal, nämnes om en Yngwars tåg. På somliga synas oförnekliga teken til Christendom, på somliga inter, och kan wäl wara; at de som äro ristade af Christna, böra föras til Yngwar Widsforss Österländska Resa, och de andre til denna Yngwar.

(*) Den, som skulle twifla här om, fast saken är nog bekant, kan så up: Serbelots Biblioth. Orient. på ordet Ethel.

(**) Sundin Norreg. p. 12.

§. 28.

Swertige förlorade en stor Konung i Yngwar, men rikets öf: Munde lust war liten nog, i anseende til des wårda son, och efterträdare: Konung Anund. Så wäl hans egen säkerhet, som tidens tänks: sått fordrade, at des Faderns ödd skulle intet blifwa ödmärad. Hwarföre och Konung Anund med en mågtig frighår: for öfwer til Estland, härjade där widt omkring, och kom med byte och se: get tillbaka. Denna seger förledde honom intet til et widare fi: kände efter flere merendels onyttiga, ofta skadeliga eröfringar. Om sådana begjärester någonsin kunna ursäktas, är det kan hända då, när det landet man innehafwer är brakt til den fullkomlighet, at det inter widare kan förbättras, och i denna beskaffenhet befinner sig intet Swertige nu för tiden; mycket mindre då. Ewars om: stora flögar och widlyftiga ödemarker öfwerträcke landet. Genom dessas upodlands fördrade Anund rikets styrka på et långt fördelat: ti,

Englinga-
Heron.
Anund.

tidigare sätt. Stora öfverste blefvo då upptagne, och lät Anund uti hwart storhårad öfwen upbygga en Kungsgård, til hellska Konunga wälders mera styrka och anseende, och til sådana ändamåls minnande, sparades hwarken möda eller kostnad. För mera beqvämlighet, blefvo och wägar sagde öfwer hela riket. Myror och fjärr uphöldes med brästar, och hellska fjällen bereddes, at man kunde resa därtöfwer. Minnet af dessa odddeliga förrättningar blef til sene efterwärdet bevaradt, genom en elldöning på Anunds namn, emedan han blef kallad Braut Anunder. Et ensaldigt namn, men odddlig ära. Den som känner folkens, och i synnerhet de Swenskas sinneslag, kan lätt föreställa sig, at et sådant företagande, måtte i öfrian medra många motsäjelser. Förfädernas wana anses gemenligen som heliga lagar, hwiika böda intet öfwerträdas. Men en Konung af Anunds egenkapet, kan wäl utdrätta större widunder, än omkapa soldater til äfvermän; ty han war garlka nådig, mild och wäntlar, så at Sturleson kallar honom afra Konga winsälaster. Härigenom måtte han nödvändigt winna undersåtarnas kärlek, då han och utan möda kunde lampa deras böjelser efter behag. Hans bemärande hade och den behogeliga wärlan, som merendels altid följer på slit och arbete, at landet under hela hans regering blef wälsignat, med god och önskelig äro wärd. Af et sådant wälskänd benänte sig Konungen til at resa fring landet, och med sin närwäro hugna och upmuntra sina undersätare. Men öfret hade och uteset en sådan färd til des lefnads och regerings slut, ty när han reste öfwer Himlehed genom trångga wägar emellan fjällen, rasar en hop snö, is och grus neder af bergen, som öfvertäckte honom, och en stor del af hans hoffolk. Alla Riksrådsman kallar denna Konung Brattamunder Jägermarson, och har anfördt til hans äminnele dessa wiagra titt.

Efter min fader Ingemar,

Jag i Gjöraland Konung war.

Öfret af war Sigwebr min bröder wärd,

Du drap mig i Närke wärd höga hed.

Då kan man efter denna anledning något när weta, hwar Konung Anund öfwer öf. Wil man söta tre til ngare Stenberens gleningar, har du öfret i Wajmanland, men man kanner dit.

Inglinga-
Heren.
Anund.

detta allt, till en hvars enskilda eftersinande. Rimfrönikans wies-
nesbörd kan intyga om et rykte, som, till afwenspråk warit i landet
om broderns deltagande uti Konung Anunds död, men den som
wilt uppfylla Historien med alla såa rykten, wanhelgar des högafte-
ning, och Scutleson med Thiodolfes blifwer afwen här wdt tryg-
gaste ledsagare. Samt dr, at man på detta sätt hwarken wet, hwar
Anund blif död eller begrafwen, men det wet man likwål, at hans
lesnad war rikets lycksalighet, och hans död des nära undergång.

§. 22.

At Rimfrönikan har man sedt, at Anund haft en bror wid
namn Sigwed. Uti Slaka socken i Öster-Gjötland finnes en
Runsten, på hwilken säges, at Anund låtit upresa stenen efter en
sin broder Gardina, och wid Walundsås i Wistmanland intet
långt från Anunds hög dr en Runsten, som gifwer wid handen,
at Sultwida låtit upresa stenar åt sin son Sedin, hwilken war
Anunds broder. Om det war afgjort, at denne Anund warit
den samme som Braut-Anunder, hade wi här namn på twenne
andra Kongelige Prinsar, hwilka likwål Peringshöld gör til en.
Men Herr Peringshöld kassar oß likwål ännu en annan Kungelig
Prins wid namn Skira, om hwilken man intet något widare
af hela älderdomen har sig bekant, än det som finnes antecknat på
Estra berget i Södermanland. Runritningen innehåller, at Ing-
faster låtit uthugga stenen efter sin fader Sigwid, som föll i
Holmgården, Skaidar wissi med Skira, eller Skeps anförare
med Skira. På denna swaga, fast i sten ristade anteckning, blif-
wer Skira en son af Yngwar och Brautanunds broder, och se-
dermera icke allenast regerande Herre i Holmgården, utan oß
stamsfader för Lodbrofska eller Sigurdsska Konunga-Ätten i Swerige.
At en så liten anteckning kan tagas til grund i en Roman, med-
gifwes gjerna, men Historien bde wara fotad på tillförläteligare
botn. Och ndr den sökes, finner man intet mer anmärkt om des
närmaste släktingar, än hwad redan dr påmint, och nu widare
om des son och efterträdare skal anföras.

Ingiald.

Riket war i et lyckeligt tillstånd, då Anunds son Ingiald glori-
de sit antrede til regeringen. Anund hade, haft all wård om des
an-

ansådniga upfostran, hvilket man kan sluta däraf, at hans unga
 år varit anseendtrodde til uppkende af de förenämsta i landet. Swip-
 dager, Konungen i Tiundaland war Prinsens fosterfader eller
 Gouverneur, som det nu kallas. Det är nog brufeligt, at Prin-
 sar i sina unga år uphöjas för sit förstånd, äfwen då de inter-
 tänkt annu; men at Swipdager innet alltid följt den sed, kan sluta-
 tas af en liten händelse, som tildrog sig uti Ingialds barndom.
 Wid det stora öfret, som om midvinteren firades i Upsala, för-
 samlades gemenligen en stor myckenhet af folk, äfwen af de fö-
 renämsta i landet. Wid et sådant tillfälle insåldes sig och Konung
 Nrgwar från Fjårhundra-land med sina två söner Alf och Ag-
 nar. Alf war af lika år med Ingiald, och skulle de då roa sig
 med hwar andra, efter tidsens smak med lekar. De walde sig
 folk eller gåfvar, som de fördelte i twänne hopar, den ene skulle
 ansåras af Ingiald, den andra af Alf. Liken lyftades innet bå-
 tre, än at Alf fick öfwerhanden, hvilket förtröde Ingiald så myc-
 ket, at han gret bitterligen öfwer sin olycka. Denna lilla omständ-
 ighet förtjente ganska liten upmärksamhet, ndr man påminner sig,
 at desse Småherrar wore sex eller sju år gamle. Men Ingialds
 fosterbroder Gauwider kunde innet försmåta denna skymf, utan
 leder Ingiald til sin fader Konung Swipdager, hwarpå Ingiald
 får en allwarfom föreståning, at det wore nesliget, at låta öf-
 werwinna sig af Nrgwars son, som war ringare än han. Men
 som Swipdager twiflade, at denna förwiltelse skulle wara aldeles
 tillräckelig, at göra Prinsen hurtigare, låter han sicks warghjertan,
 och gifwer Ingiald, til at äta. Om denna lida upwåkt Ingiald
 något mer, wet jag innet: det är nog, at Swipdager hade den
 tankan, ty Starkesons wänesbörd är uttryckligt, och efterwerl-
 den har inbillat sig, at denna mat war ordsak til Ingialds grym-
 ma och tiktayfna sinnelag. Det är likwäl säkert, at ganska mån-
 ge bedrifwit både sådana och långt större grymhet, än dem Ingiald
 förswadit, utan at någonsin hafwa smakat wargkört. Detta är
 det enda wi weta om Ingialds barndom. Wid manligare ålder
 blef han efter sin faders råd och anstalt, gift med Gauthild Ko-
 nung Nlgares dotter i Wäster-Göthland, af Konung Gautreks
 efterkommande, så at Ingiald war wid fadrens död både genom
 sin härkomst och sit mågliga swagerkap, en wäldig och betydande
 Her-

Unglingar;
 Hatten.
 Ingiald.

Ynglinga.
Asten.
Ingiald.

Herre. Såsom Öfverkonung war han regerande Förste öfwer hela Sverige. Men många Gylfes Konungar woro i landet, hwarigenom Öfverkonungens magt och myndighet mycket inkränktes. Swipdager i Tiundaland, Algauter i Wäster, Gjöthland, och Yngwar i Fjärdhundraland äro redan omtalte. Utom des war en Granmar rådande öfwer Södermanland, och Høgne i Öster, Gjöthland. Sporsnialler rådde öfwer Nerike, och Sigwater öfwer Attundaland, utom flere mindre berydande, som man intet har någon reda på. Desas myndighet inneslöt Öfverkonungens wåde innohm nog tränga gränser. Det är naturligt, at Ingiald sökte at utwidga sin magt, ty ju mindre man är Herre öfwer sig self, ju mera wil man wara det öfwer andra. Men sådana tilbud hafwa icke deskomindre i alla tider warit farliga, och man finner flere exempel på dem, som blifwit olyckelige genom sit bemödande, än dem, hwiilke wunnit framgång. Ganska så blifwa dock kloke af andras ofärd, emedan man föreställer sig gjerna, at man sel wara försiktigare. Ingialds anläggning gick därpå ut, at göra af med alla Små Konungarna på en gång, undantagande de, som efter alt utseende woro med i anläggningen. Elfsället war efter önskan. Ingiald låter göra et stort graföl efter sin fader, och där til inbjudes alla Gylfiskonungarne med deras Söner, Jarlar och Merksmän. Et stort hus uppbygges, så stort som selfwa Konungahuset i Upsala, och där uti tilredes en stor sal med sin Throner, eller högsäten, et nemligen för hwar och en af de nämnda Konungar, och et för Konung Ingiald self. Gästerna inståde sig efter anmodan, så när som Granmar från Södermanland, och Høgne från Öster, Gjöthland, hwiilka ej heller nämnes ibland de budna. De ankommande förstar och andre Herrar fingo alle sina härbergen i det nya huset, hwar et Kungeligt gjästebud war tillagadt. Sedan Konungarne intagit sina säten, sätter Ingiald sig på trappan eller steger fram för sin Thron, men stiger up emot Bragebågaren; han gör då et heligt löfte, at han skulle öka sit rike til hälften på alla kanter, eller öf dö i et så ädelmodigt företagande. Därefter dricker han ut hornet, och ledsägades up i sit högsäte. På detta sätt blef han erkänd för laglig arftagare efter sin fader. Hyllningen beseglades med et starkt supande, och gästerna blefwo xusiga och druckne. Det war nu tid för Ingiald,

at

at utföra sit befall. Sedan han tillika med Sviþdager och an-
 dra af hans egit folk dragit sig utur laget, befaller han Sviþda-
 gers söner Sulkwidder och Hyllwidder, at gripa til wapen med sit
 mannfkap. Huset, där de sedmmande Herrar och Konungar wero
 församlade, sattes i brand, och de, som sprungit ut elden, blefwo
 på stället nedergjorde. På detta sätt omkommo Konung Algaute,
 Konung Ingialds Swärsfader, Konung Yngwar med sina två
 söner, Konung Sporsniaker och Konung Sigwater, utom
 myckert annat förnamt folk, hwilka alle blefwo et grusligt offer
 för Konung Ingialds enwäldssuika och drifliga sinnelag. Deras
 ländar och rikar blefwo och utan drögmål tagne i besittning af In-
 giald, och deras ärliga utspädder Upsala Konunga-säte tillagde.

§. 30.

Således uppfyllde Ingiald en del af sit widd hyllningen gjorda
 löfte, och Granmars och kan hända Högnes uteblifwande war en-
 da ordsaken, som hindrade, at det intet i hela sin widd blef ful-
 bordadt. Wäld skulle därfore nu utföra, hwad som swelt intet
 kunnat åstadkomma. Men Granmar begrep utan swärighet, hwad
 öde honom förestod, om han ej i tid satte sig i stånd, at afvärja
 wäld med wäld. Han lyste sig därfore i nära förbund med sin
 granne, Konung Högne i Öster-Gjötland, som tillika med sin son
 Hylðir skändade til hans undsättning. Så wäl den gemensamme
 säkerheten, som en nära skyldskap befordrade denna förbindelse, ty
 Högne war fader til Silða, Konung Granmars gemål. En ny
 förbindelse, som under denna tiden wardt träffad, med Sids
 Konungen Hiorward Yfing, ökte än mera Granmars styrka.
 Denne Konung lade an med sin flotta widd Wörkfjärden, intet långt
 ifrån den ort, där Granmar då wistades om Sommaren. Hior-
 ward, som på intet sätt förslämpadt Granmars undersåtare, blef
 af den sednare genast buden til gäst, och Granmars dotter Sil-
 digun blef förlofwad och gift med den nykomne Konungen. Det
 dröjde ej särdeles länge, förr än Granmar behöfde så wäl sin
 Swärsfaders och Swägers, som sin Swärsöns trogna bistånd;
 emedan Ingiald inföll med en talrik frigsmagt, til at underkägga
 sig des rike. De förenade Prinsar låto intet länge söka efter sig,
 där

Inglinga- äfkiönt de med en öfverlägsen magt woro angrepne. Där up-
Ätten. kom således et ganska håfstrigt slag, hwars utgång i början senes
Ingiald. nog tvemblig. Men Ingiald rönte nu det, som något hwar bår
 och kan weta förut, at soldatens tillgifwenhet för sin anförare bår
 drager till segers erhållande mera, än hwar som helst myckenheten. De, som
 anförde krigsfolket från de nyligen på et så olofligt sätt inkräktade
 länder, nemligen från Fjerdhunda, Attunda, Nerike och Westera
 Götaland, satte sig och sit folk efter et kort motstånd i säkerhet;
 och drogo sig tillbaka till sin flotta. Härigenom föll hela styrkan
 af de förenades här på den ångel, där Ingiald själv war befälhå-
 nde, då han och ändtligen, sedan han fått många sår, blef nödsakad
 at fly till sina härflepp. I denna drabning förlorade Ingiald
 sina wärdsamhetens trognaste deltagare, emedan Swipdag, Ro-
 nungen af Tiunda land, och hans bägge söner Gautwid och
 Sylwid blefwo på platsen.

§ 37.

Kriget blef därmed intet slutat genom detta nederlag, utan
 förteligheterna warade allt utförre, dock ej med någon synnerlig för-
 mån på någondera sidan, så at fred blef allt mer och mer nöd-
 wändig för de krigande. Omfider efter äfskilliga besikningar, be-
 sammades et Möte emellan de twisande Herrar, Ingiald nemligen
 på den ena sidan, och Grammar och Hjortward på den andra,
 då en oöppgjetlig fred blef slutet, som skulle råda så länge, som desse
 tre Herrar woro i lifwet. Till så mycket större säkerhet, blef fri-
 den med ed och heliga löften bekräftad. Det war nog befinnens-
 ligt, at man inbillade sig med Religionen kunna binda en Herre,
 som utan sty kränkt en af des omöwärligaste grundreglor. Man
 finner dock af påfågden, at Ingiald intet gjorde sedt i annat af-
 seende, än at han så mycket lättare måtte förta sina nya wänner.
 Hans förfälsning war och så fullkommen, at Grammar och Hjo-
 rward, intagne af sin försönas fiendes upriktighet, fruktade intet,
 då de borde frukta för allt. Förtroendet gick så långt, at Gram-
 mar insant sig wid almännas offer, som om wägen frades i Upsa-
 la. Där stödde då intet annat märkwärdigt, än at Grammar
 blef spådd, at han intet skulle lefwa länge. Det kan förekomma

en låsare nog oföränt, at Granmar med fred wände tilbaks i *Englands*
 sitt land. Men Ingiold, som altid war färdig til ijdningar, *atten.*
 wille hafwa fördel af sina Konster, och Granmars drap hade tiem *Ingiold.*
 til ingen ting, så länge Hjärtward des måg war i lifwet. Ingiolds
 updrande upwäkte således intet mistroende hos dessa Herrar, utan
 de forw sänke i sina ländar, och roade sig i fulkomlig säkerhet.
 På sådant sätt reste de och til sina Kungsgårdar på Seland i Mä-
 laren. Tilfället war nu bättre för Ingiold, som och kom oförwa-
 randes öfwer dem om natten, och brände dem inne, tillika med
 all deras hoffolk, hwarpå och hela Edhermanland med dess tillhö-
 righeter, i största hast blef Upsala Konungasäte underlagt. In-
 giold hade hit intil intet bedrifwit andra, än gagnande ögarningar,
 han blef sig och framdeles lik, emedan tolf Konungar blefwo af
 honom under fred och wänfaps betygges af daga tagne, hwar-
 igenom och största delen af Sverige blef honom undergifwet. Och
 war Högne i Öster-Gjötland, så mycket man wet, den endaste,
 hwilken tog sig til wara, både för Ingiolds wapen, och des mör-
 dande wänfap.

§. 32.

Wad och uppenbar orätwisa, hafwa ganska sällan någon
 varaktig framgång, och Ingiolds regering hastade nu öfwer til
 en omwäpling. Hans öfwa upträndes i Skåne. Detta land, som
 jelfwa naturen sammansfogadt med Sverige, har och i äldsta ti-
 der warit därmed förknippadt. Tractaten emellan Gore och No-
 e intygar det, som bestyrkes än widare af Gylfes regering. Der
 er tillförne smärdrdt, at Gylfe skänkte Seland til Gerson Stjörds
 emål, och kan man nog finna, at den som ägt Sverige och
 Seland, förmodeligen också warit Herre öfwer Skåne, fast man
 in med stid hålla före, at där intet warit stort mer at regera
 wer, än Fogar och ödemarker. Om Heimdaller sådt se såte i
 alland, som af det föregående är förmodeligen sannolikt, at det
 er obegripeligt, huru han genom upodlingar kunnat tillägna sig
 Skåne. Och som denne Herren uti Riksmal kallas Rik, blif-
 er det öfwen tydeligt, som Lilla Riksrönikan säger i jelfwa bök-
 7, at Rik war förste Konung i Gjötland red, som lärt up-
 124

Ingialda taga Skåne och Wermland. Med detta senare ord lär ej annat böra förstås, än Werlands eller Willands härad. Härnär är tillförne på sin ställe påminnt. Medgifves detta, blifwer sättes upp penbart, huru Skåne med Dannemarf blifwit förenat, emedan Dan, af Riks Ått, blef genom gifte Konung i Dannemarf, och således förknippade sina arfsländer med sin nyligen förvärfwade rike. Sedanmera hafwa Danke Prinsar alt ursöre under detta tidehwars regerat i Skåne, fast man, i beift af sammanhängande underrättelser, intet kan afslåinna någon oafbruten och tillförlitelig Konungalängd. Då Ingiald prade i Sverige, woro twänne bröder Gudrauder och Haldan, af Danke Konunga huser regerande i Skåne (*). Konung Ingialds datter Asa blef gift med Gudrauder. Det synes, som denna Prinsessa äste af sin fader et oustäckeligt hat, emot alla Små Konungar. Hon upwäkte först oenighet emellan bröderna, hwilken gick så långt, at Gudrauder lät mörda sin bröder Haldan. Sedan detta war warfskäddt, lär hon hells af daga taga sin egen. Bemål Gudrauder. Alt detta kom nog öfwerens med Ingialds fegeringskonst. Men han hade ättid den försiktighet, at utrota fader och barn tillika, men Asa war något förhastig; emedan Iwar Hakans son war i härnad under dessa hwidfningar, och, wid hans hemkomst, war det intet tid, at besöka längre i Skåne; inån Asa fyndade sig då genast tilbaks til sin fader.

(*) Torfai. Ser. Reg. Dan. p. 308.

S. 33.

När Iwar tagit i besittning sina Skånka arfsländer, gör han sig såredig, at utkräwa en rättmätig hämnd af Ingiald och Asa för sin faders och farbroders död. Ingiald, såsom innehafwade af et mäktigt rike, hade funnit anse med medelst en liten Råds Konungs tuktufning, om han haft öfwar Erigsfolk, och tilgifna underfattare. Den förra omständighet är man intet underrättad om, men Ingiald hade varit alt för enfsklig; om han inbilladt sig des senare. Öfwerwäld och ordnwlfa måste nödörändigt tålas, så länge de intet fämma undagås: men fjärfel hos undersätare minnes aldrig genom sådana medel, icke en gång hos de gemena sinnen, som

som döraf hafte förmån. Iwar kunde altså med säkert hopp om framgång angripa en fiende, som efter utseende war mågtigare, men i själwa värfet war swagare än han. Det är ock troligt, at Iwar genom släktkap warit förbunden med några de utrotade Konunga-husen i Sverige, fast tilsförlätlig säkerhet saknas i detta mål (*). Oseklart är, at Iwar utan särdeles motstånd rågar in i hjertrat af Sverige, hwar om Ingiald fick kundskap under sitt wilstände på Rentinge, en Kungsgård, som skal wara belägen på Fogdön i Malaren (**). Ingiald begrep utan swårighet, at han antingen borde wäga en slagwäng med Iwar, eller ock draga sig undan med en nellig flykt. Men ingen af dessa utwägar war tillräckelig, at befästa des wäktande thron. Han utwälsjer därföre i samråd med sin Dotter Asa et annat sätt, at rädda sin höghet. Långt ifrån att wisa någon bestörtning wid sin fiendes annalkande, låter han anställa et Kungeligt gästebud, och efter en fullkomlig wälsägnad och godt rus, rånder han eid på huset, och brände således up sig self, sin dotter, och hela närwarande Hofstaten. Sålunda begrofs Ingiald, och med honom Inglinga Släktens Regementee på Upsala Konunga säte. De forne Sagoskrifwars hafwa med all skild gifwit de Ingiald och des dotter Asa, tilnamnet Il-råda. Deras upförande förtienar utan twifwel et så förhatligt namn. Man måste tilstå, at under hans onaturliga hårdhet lysa utrodt några egenskaper, hwilka kunnat förfäffa högaktning åt andra Prinser, fast ingen åt en Ingiald. Han war grov och o-mänsklig, af ädgrughet och regeringsjuke. De grofwa ste mäsghetningar kostade honom intet, då han därigenom kunde söta throner omkull, och utrota Småkonungar. Men sedan dese woro undanröjde, styrdes folket med rättwisa. Efter hans besalning samlade Wiger Spa eller den Wise den äldsta Uplands-lagen, hwilken tiest til rättseföre wid domstolarne, och til grund för den senaste Uplands-lagen, som utgafs 1296. Och är troligt, at han ämnat dessa Wigers stöckar til allmän lag för hela riddet, hwarigenom all misshä med tiden kunnat utrotas, och alla länderna til en offisiell förening sammanbindas. En berömdad anstalt, som, sedan Ingialds tid, intet kunnat blifwa fullbordad, förr än år 1442 under Konung Christoffers regering. Historien, som nu ga utsefne Ingialds regementetid, omödrer laga upror i de in-

Englinga- Riken. Ingiald. frätkrade länderna, et klart bewis af en stadgad och rådmis storhet för öfrigit. Jag har ej heller kunnat föreställa honom såsom en seg och modfullen Prins; hans gjärningar wisa intet teken därtill, och den som är alltid tiltreds, at med frimodighet omsamna döden, har ingen ting på jorden at frukta före. De gamle hafwa och ansest des utgång af werlden, för ganska berömlig. Men med allt detta blifwa dock Ingialds grymhet och trolöshet, wederskyggeliga laster. Wren huru skal man då nämna en hop andra Konungar, som nästan badat sig i oskyldiga undersåtares blod, hwilka intet hafst annat fel, än at de intet kunnat tänka, såsom det herrskande wäret, som tänkte intet. Om några helige Munkar eller andre dyrlige kryppande fridså warit i Ingialds tid, som med berydande själagaßwor, eller andra skänker blifwit ihogkomne, och des konstet warit äfwen til slut lyckeliga, hade efterwerlden til äfwentpråk snarare hördt talas om Ingiald den Store eller Helige, än om Ingiald den elake. De gamle Swenske tänkte bättre, och Ingiald sket namn, som han förtjente.

(*) Man har nyligen gift Iwar med Gjöthild, Konung Ewerfiallers syster från Nerke, dotter af Konung Alf, Olof Stygnes son. Detta sista står anmärkt uti Släktelinjerna, som stå frammanför Björnens Sagosled. Til bewis återopas 53 Cap. af Sturleson, twiswels utan i Englinga Sagan. Men där nämnes ej et enda ord, om Iwar och des gemål. Skal det åter wara den 53 sban, så talas där wärkeligen om en Prinsessa Gjöthild, som war dotter af Wof, och Dotter-dotter af Olof Stygne, men där talas intet om Iwars gemål, utan om Ingiald Trädas, Olof Trädelsas moder.

(**) v. Dalin, T. I. C. 14. §. 25.

§. 34.

Ingialds son Oluf war osörneligen arftagare til Upsala Konungathron. Efter utseende hade han ingen del i Ingialds wåldsamheter, emedan hans moder fickat honom til en förnam Herre i Wäster-Gjötland wid namn Boye, at där upfostras med den na Herrens son Sake. Så snart tidning inlopf om des faders död, samlat han tiuhopa så mycket folk, som honom följa wille, i tanka at antaga sin faders rike. Men saktradt hans oskyldighet, war hans bemödande säfängt. Han kom och intet längre än

till Nerke, till hwilket lilla rike han hade arfbrätt, på sin moders sida, Englinga-
Hästen.
Jugals.
ty des moder, moder Olof drog i rät nedstigaude linea sin härkomst
från Olof Skygne, som här tillförne varit regerande (*). Men
hwarken ofskuld eller arfbrätt kunde något utdräna emot en uprödd
menighet. Olof öfwerliffwer därföre allsammans, och bortgömmet
sig i Wärmelands ödemarker, hwar han upröddat landet, och
gör sig där et litet rike, utan at widare tänka på Upsala Konun-
ga-wälde, hwarifrån så han self, som des manliga efterkommande
blefwo i ewärdeliga tider utskutne. Det är troligt, at han fölgde
det klofaste rådet, ty at tvinga en motwillig almoge, som war
understödd af utändst makt, fordrade större styrka, än Olof kunde
åstadkomma. I sig self war hans förtagande ganfka förnuftigt,
a öfwen berömligt. Men tidens smak gynnade intet så menlösa
andwinningar, hwarsföre och Swearne nämnde honom med förakt
Olof Erätelja eller wedhuggare. Hans Att har likwät behåll-
it et utmärkt hederstrum i Nordiska Historien, emedan des efter-
kommande på Swärdsidan i många hundrade år warit Erwälds-
Konungar i Norrige, och des utan finnes nu förtiden ingen Kå-
are eller Konung i Europa, som ju leder sina anor från Anglus-
a skikten och Olof Erätelja (*).

(*) Sturleson, p. 53

(*) Man har wist denna Släktkap utt et Akademiskt arbete, som kommit
ut i Lund under Titel, af Sveogothia Regum et Principum mater.

~~~~~

4. Capitlet.

Ow

**Iwar Widfadme och des Efterkommande, till
Bräwalla-Slag.**

§ 1.

Efter Olof Eräteljas afwikande till Wärmeland, war ingen Iwar
Erdmann
Widfad-
me.
ting, som kunde mota Iwars inkräktande förslag: han
wardt därföre utan motsäelse Konung i Swerige. Wägar
enteligit wal omtalas intet af wåra gamla Håfdestenare. Så
wål

Swarfska
Sidman
Iwar.

wäl Sturleson, som Herwarar Sagan berättar, at han lagt under sig Sverige, hwilket ord är mera lämpeligt på en Landwinnare, än en utwald Konung. Iwar, såsom en liten Härads Konung i Skåne, hade bordt wara nögd med en så ausenlig tillökning af sitt herrawälde. Men det är intet brukeligt hos småt folk, at wara nögd med det man hafwer, mycket mindre hos stora Herrar. Iwarföre och alla länder, som hade gränser, woro Iwar förtränga. Han tvingade således en stor del af Tyskland, som våra Sagor kalla Wästtra Garland, under sin spira, tillika med Curland och Estland. Den gamla Historien tillägger och honom en femtedel af Engeland, hwarmed egenteligen bör förstås en del af Northumberland. Någon slags rättighet til detta landet har kunnat genom arf tillskaffa Iwar. Sammanhanger här af de sådant. Den fört omtalte Konung Selge i Dannemark, Drottning Nefas man och fader, hade en broder wid namn Roar, hwilken gifte sig i Engeland med en Prinsessa wid namn Ogn, Konung Nordres dotter (*). Han öfwer gaf därföre sin arfwe del i Dannemark och blef boende i Engeland. Från Roar leder Iwar sin härkomst uti rätt nedstigande linea (**). Denna älderstegna talan lärer förmodeligen blifwit upwärdad af Iwar. Och lär han således kommit i besittning af någon del af Engeland; men at han härskadt öfwer femtedelen, lär wara Skaldskrift.

(*) Rolf Krakes Saga p. 16. Någon Konung som hetat Nordre, om talas intet i Engelska Historien. Jarðnarnar i Northumberland kalla Nordi af Nennius p. 144. Det är möjligt, at i Sagan sådt Nordres Konung, om af en öfversaren Skrifware blifwit förbytt, i Konung Nordre. At Ogn annars intet varit et öfbrött namn i Engeland, äro någorlunda slutas af Konung Idas söner, af hwilka en heter Oga.

(**) Roars Son het Walbar, Walbars son Gar alt Gamle, som genom Galdan Snälle war Iwars Farfader.

§. 2.

En Herre, som hafte begärelse til så wäldt afslagna länder, kunde wäl intet utan innerlig rörelse resa förbi Seland, och de andra Danska tilhörigheter. Seland regerades af wärdne broder Selge och Rbril, af samma släkt som Iwar, emedan deras Farfaders

fä

fader var Rørik, med det underlige tilnavnet Nockwanbauge, Iwarshvælken var skjonebarn på fædernet, med den nyligen omtalte Sidmann Roar. At med våld angripen desse Herrer, passade sig intet med Iwar. Iwar Statskonst. Et annat tilfalle yppade sig, hvarutinnan Iwars hela sinne lag uttrönes. Hans enda barn var Auda, hvars rika arf och stora egenheter upvakte en skidlig önskan hos alla nästgränsfande Prinsar, at vinna hennes hjerta. Konung Helge fræn Seland var den förste, som anmålde sig, at få Auda til Gemål. Helge berömmes för alla Konungsliga dygder och egenheter, och Audas tycke hade gjordt des ansköning lyckelig, om ej Iwar hade haft roidlyftigare förslag. Helges tilbud afslögs för denskul, och skulden skidtes på Audas tycke, som til et sådant giftermål intet kunde begwäma sig. Iwar förklarade icke distomindre en stor högaktning för Helges förtjenster, och därjämte et besynnerligt mishag öfwer sin dotters ogrundade affky för hans person. Sedan Helges anmodan på detta sätt mislyckats, påtager han sig at fria för sin broder. Iwar ställer sig bestödt öfwer en sådan anmodan, och försäkrar, at det wore ogderligt, at förnä sin dotter til et sådant giftermål, sedan hon afflagit Helges åstundan, som på alt sätt war mera afkastansvärd än Rørik. Han påtager sig likwål i anseende til den wänskap han hyste för Helge, at framföra ärendet för sin dotter. Auda blef nu tillfrågad om sit tycke, men hon sade sig weta förut, at hennes yttrande i detta mål wore onödigt, oaktadt hon förklarade rent ut, at, så wida det berodde på hennes wilja, hon aldrig öfwerlämnade sin hand åt Rørik. Iwar, som efter utseende wäntade endast på et sådant svar, hastar sig til Helge och säger, at så han som hela Norden bedragit sig uti sina tankar, om Audas förstånd, emedan hon kunde föredraga Rørik fram för Helge. Giftermålet blef ock straxt beslutadt, och bruden anförtröddes åt Helge, til at öfwerföra henne til sin broder. Det är ej svårt at begripa Iwars affikt med alla desse swängningar, hwilka gingo därpå ut, at göra bröderna sig emellan oenke, då han sedermera efter omständigheterna kunde draga fördel af deras owdänskap. Under resan til Danne-mark upptäcker Auda för Helge hela sammanhanget af sin faders konst. Detta lär Iwar hafwa förestått sig; men han kände intet i grund sin dotters hederliga sinne lag, som hwarcken genom kärlek eller af

Iwar kunde bringas ifrån det hon trodde wara sin skyldighet. **Iwar** före hon och utan gensäijelse, då hon likväl kan hända, warit berättigad at göra et annat wal, gick i brudfång med sin trolofswade **Rörik**, och bibehöll det gamla förtroende emellan bröderna. Detta war intet **Iwar**s uträkning, som helre sedt, at des dotter warit mindre dygdig och mera fjär. Han fattar därföre et långt nedrigare förslag, som och lyckades bättre.

§. 3.

Under en sin sifersa til **Reidgöthaland**, lägger **Iwar** in med sin flotta til **Seland**, och stigar efter sin måg. När **Rörik** ankom til sin **Svärfsader**, ställer **Iwar** sig ganfka bekymrad, och beklagar, at **Rörik** och hans dotter kommo så litet öfwerens. **Rörik**, som intet märkte, hwarken öwänskap eller kallsinlighet hos sin **Gemål**, kunde intet där af blifwa rörd på något sätt. **Iwar** före och **Iwar** förtroer sin måg en mera ömmande osanning. Han pittrar sig, at han för ingen annan ordsak dietkommit, än at upräcka för sin fädra swärson det oanståndiga förtroende och omgånge, som war emellan **Auda** och des broder **Helge**, hwarom ryktet war fringspriddt öfwer hela **Norden**. Detta rykte, sade han, bestyrktes widare därigenom, at **Audas** son, **Sarald** **Sildetan**, i utseende och andra egenfkapet, liknade **Helge** til alla delar. **Rörik** betrygade, at han intet hast minsta misstänka om något dyktet, och at han aldrig hörde nämnas et ord om alt detta, hwilket han och så mycket tryggare kunde säga, som allsummans war upspunnit af **Iwar**. Jefe destomindre, gjorde detta falska förtroende sådant intröf hos **Rörik**, at han begärde sin swärfsaders råd i så öma omständigheter. **Rörik** kunde intet anslita någon farligere rådgifware, hwilken och straxt war tillreds med det aldrumäst ömmande förslag, at antingen i godo affsä sin **Gemål** til sin broder, eller och låta taga honom af daga. Til det förra kunde **Rörik** ingalunda beqvåma sig, det senare blef då en nödwändighet. Efter dessa faderliga förmaningar, fortsätter **Iwar** sin resa söder ut til **Reidgöthaland**, och **Rörik** förfogade sig hem, full af bekymmer och oro. Detta wifade sig i spennerhet wid **Helges** hemkomst från sma sjötdag, då **Helge** träffade sin broder mot wanligheten tankfull och

och trumpen. Vil at muntra sin broder, förestår Helge et Tor-
nerspel, eller något annat dylikt tidsfördrif för Rørik, til hvilket
han och inställer sig i full rustning, då Helge däremot intet förefodt
sig med andra wapen, än dem man brukade wid sådana tillfällen
får ro skull. Det war sålunda ganska lätt för Rørik, at döda sin
broder. Alle närvarande häpnade öfwer detta dråp, men Rørik
utan bestörtning svarade, at han intet gjordt annat än det han
borde göra, emedan den sköf, som Helge honom tillfogad, genom
sit omgång med Audas, på intet annat sätt kunde försenas. Alle
woro fullkomligen öfvertygade om bådas öfhyldighet, men Audas
vitrade sig, det hon kände igen sin fader, och des anläggningar,
hvilka efter utseende intet skulle stadna därwid. Audas bedrog sig
och inret i sin uträkning, emedan Iwar fort därefter anländer med
sin Flotta från Nordgötaland, och ställer sig helt förtörnad öfwer
den oförrätt, som Helge war tillfogad. Så snart Rørik fick weta
sin swärfaders ankomst, skyndar han sig at möta honom, och af-
lämna underrättelse, huru troget han efterfölgt hans råd. Iwar
hade imidlertid satt en del af sit folk i land, med besättning, at
så snart deingo se Rørik, skulle de hugga neder honom. Besät-
ningen blef utan särdeles swårighet wärkställd, då Iwar med myc-
ken öfwer förestälde för almogens sin swärfaders otillbörliga förhållan-
de emot sin broder, och sade sig wara endast diktommen, för at
hämna den ofärd, som en så stor Konung och des wän war we-
dersfaren, och hade han wid denna bedröfliga omständighet haft
mera affende på råttisan, än blodsbandet, som honom med Rø-
rik förknippade. Helge war död, så at en stor del af menighe-
ten, intagen af Iwars förmenta öwäldighet, förklarade honom med
nöje för sin dotterfaders, Harald Hildetans förmyndare. Men Audas
förskrikligt råddade för den gången både sig och sin son, för et så
öfwenlyligt förmynderskap. Straxt efter Helges fall, hade hon
dragit sig hiesel, tillika med sin son från häfwer, och nu upbådade
hon en stor hop almoge på sin sida, för at möta sin faders an-
stalter. Iwar som, med råttisa och billighet, wille betäcka sina
illgrepp, wänder därpå genast tillbaka til Sverige, efter han kan
hända, såg sig då intet widare kunna utdratta. Men Audas hade
intet annat råd, än at söka sin och sin sons säkerhet uti en hastig
undansigt. Hon sticker därefter, om winteren, all sin bästa egen-
dom

Iwarfa
Stämman
Iwar.

dom til Engotaland, som här lår betekna Gothland; men om wår ren gifwer hon sig med sin son, och en stor del af de förnämre i landet, til sids, och tog ändiligen sin tilflykt til Konung Radsbard i Holmgården.

§. 4.

Iwar hade således ingen swårighet, at underkufwa alla de länder, som warit under Helges och Rðriks herrawåde, sedan de af Auda woro öfvergifne, och hade han således dragit all nytta af sina illgrep. Den tillökning, han såt uti sin magt genom Dannemarks intagning, kunde dock intet ställa til frids hans oändeliga ärrå til widlyftigare wåde. Utan nu satte han sig före, at aldeles öfverhopa Konung Radsbard, för det han taget emot en flyktande Prinessa, och sedermera walt henne til sin Gemål, utan at inhämta des faders samtycke. Audas förnämner måtte warit mycket intagande, eller ock måtte Radsbard intet warit särdeles låtsfrämd; ty det war intet swårt at begripa, at et öfwentligt Eric skulle blifwa påföljden af en sådan förbindelse. Men ödet eller försynen gjorde til intet alla Iwars tillrustningar. Ty när han med en talrik flotta anländt til Kyrialand, eller Karelen, slutade han sin med rånkor och intriger upfyllda lefnad på et besynnerligt sätt, som endast kan passä sig med dessa tider. Drömmar woro då intet lapperi, utan betydnande Statsaker, och är det icke så underligt, at folk, som så illa brukade sit förnuft då de woro wakne, kunde hafwa den inbiling, at de woro förståndigare, när de söfwo. En owanlig dröm upwåkte nu Iwars samwete eller minne om des många ogjärningar: hwarpå Iwar, bekymrad om sit öde i andra werlden, föll på den dåraktiga swagheten, at fråga sin gamla fosterfader Horder, hwad drömmen skulle betyda. Horder, som förmodeligen war intet mera bewandrad i drömkonsten än andre, wille betjena sig af tillfället, och säga Iwar en hop torra, och obehageliga sanningar. Det kan ock hända, at han wärfeligen warit förargad öfwer sin fosterföns troldså regering, eller ock, at han för enskylt misnöje war förtretad af hans upförande. Horder brukade likwål den försiktighet, at han störde sig på en klippa bredewid hafwet, hwartilfrån han utan swårighet kunde tala med Iwar,

Iwar, som war på sit fartp. Drömmen förklarade Horder så Iwar
ledes, at Iwar snart skulle dö, des widlyftiga länder delas, och Stämman
aldeles komma ifrån des släkt. I det senare bedrog han sig. I Iwar.
war anmodade då Horder, at komma til sig på fartpget, och där
förklara sina onda spådomar. Men för denna heder betackade sig
Horder. Iwar frågade då widare om sina släktingars tillstånd i
Walhall, och Horder svarade, at de alle woro på sit sätt i an-
kende, men tillika allesamman förbittrade på honom. Andtiligen
frågade Iwar, huru han själv hos Asarne wore ansed, hwar på
Horder svarade, at han ansågs med samma wedersbyggelse, som
Midgardsormen, Asarnas och Odens aswourne fiende. Iwar,
så gammal han war, kunde nu intet längre styra sin gjäfsande
wrede, utan manar ut Horder til ewige, och springer i hiden.
Horder tager emot utmaningen, och kastar sig afwen i watnet,
och gingo de, som wanligit war, til botten, och blefwo sedermera
intet sedde. På et så ädöje wärdt sätt, wandrade Iwar til an-
dra werlden, och denne förlorade ganska litet genom en sådan folkö-
dares afgång (*)

(*) Om Iwars Historia kan läsas, Peringskjölds utgifna Sagobrott,
från början til 15. s. Torfäus H. N. T. I. p. 415. Torfäus
Ser. R. D. p. 312.

§. 5.

Äf det lilla man har sig bekant af Kenung Iwars nog lång-
wariga regering, märker man, at des Statskonst war wida af-
fild från de förra Konungars. Hans krig och anläggningar sista-
de på at intaga och behålla länder, då de andras tillrustningar
nerendels stannade uti plundring och härjande. I hufwudsaken
war Iwars och Ingialds regemente fulkomligen öfwerensstämmant-
de; man röner dock en märkelig skillnad i hellska sätter. Ingiald
war trolös och bedragare, men helt obekymrad, om werlden höll
jonom därtföre eller ej: däremot war Iwar i grunden likaså be-
wägelig, men wille dock inbilla andra, at han war upriktig och
ätwis. Heltliga rånför, och widlyftiga anläggningar, under be-
byggande af trofast wänskap, förmentes skola förblinda hela werlden;
nen ärlighet blifwer altid grunden til en trofast ära, då swel och
be.

Iwarsta
Edmman
Iwar.

bedrägeri lösa omsider fram urur hellsma det konstlade märket, och betaga all högakning för uphofsmanen. Det är därför oförne-
keligt, at Iwar intet war diskad af sina underlytare. Man ser
et tydeligt bewis därpå i Sverige, hwarifrån mycket folk, trötte
af hans regering, förfogade sig til Olof Trätelja i Wärmeland.
Den wärkliga styrka, som Olof härigenom förwarfswade, hade
kunnat blifwa betydande för Iwar, om den ej genom en särdeles
förwirring, hafte en bedräfwelig påföljd för Olof sjelf. En mycken-
het af folk uti et litet land, som är utan handel och sjöfart, måste
nödwändigt förordfaka brist och dyrhet på lifsmedel. De gamle
Svenne hade intet ombyt看 tänkesätt, fast de ömsat hemmwißt. Ko-
nung Olof horde således ofelbart wara skuld til dyrheten. Utom
des, war Olof intet särdeles mån om offrens bibehållande, hwaraf
den blinda widsteppelsen än mera updrödes. Folket samlade sig
fördenskul, öfwerföllö Konungen uti sitt hus wid Wäneren, och
brände honom inne til offer åt Oden för god ärwärpt. Detta
kan likwål intet anses annorlunda, än för en upresning af de rin-
gare i landet. De klofare begreps utan swårighet råta ordsaken
til dyrheten. De utwalde därför et annat medel at bota den,
som wål war i wißt hänseende mindre groft, men i hellsma wärket
lika orättrådigt. Man samlade fördenskul folk tilhopa, och sedan
man varit öfwer Eda skog, öfwerfalles det lilla Konungariket Sold
i Norrige, hwar Sölwe Konung Olof Träteljas Swärsfader re-
gerade, och Olofs son Galdan upföddes. Sölwe, som intet wiste
af någon ofred, blef snart öfwerwunnen och dräpen, samt unga
Prinsen Galdan til fånga tagen. Fångenskapen skadade honom lif-
wål intet, emedan han blef af dessa strättröfware tagen til anförare
och Konung, hwarefter Sold utan swårighet wardt underlagdt.
Galdan betjente sig widare af sina nya undersåtares herta, och
gjorde sig mästare i största hast af Raumarike, et litet konunga-
döme i Norrige, hwaritil Raumr Nares son lagt grunden. Hans
äldre broder Ingjalds ödd gjorde honom och regerande i Wärmes-
land, så at detta nyligen uptagna ödelandet, började blifwa försär-
ligt för alla Småkonungar i negden.

§. 6.

Om dessa hudsifningar handt medan Iwar ännu lefde, war det nog underligt, at han intet sökte, at lampa dem til sin fördel. Men antingen han hade någon slags wårnads för den gamla Konunga-slåkten, eller ock, at han intet wårdade fasta upmärksamhet på småsaker, lämnade han Olof Trätelja och hans son fullkomlig frihet, at utföra sina anläggningar efter behag. En ödemark mer eller mindre, lät intet gjordt någon upmärksamhet bland så fringsflygande eröfringstankar. Eijest har Baron Zolberg (*) och några andre pyppadt twiswelsmåll, om denne mågrige Iwar någonsin warit til, efter ingen ting om honom finnes nämndt, hwarken i Swenska eller Danska Krönikan, ej heller uti utländska Skrifter, utan allena i Zländska Handlingar. Men twiswelsmålet förfaller, när man påminner sig, wår Lilla Rimkrönika, hwat detta witnessbörd om Ingiald Jiråda förekommer:

Jag räddes Iwar Konung skulle mig winna,
Ty brände jag mig hellswoer inne.

Den förteckning, som finnes uti Ark. B. Erik Benzels Monumenter, och är åtminstone af sjortonde århundrad, nämner tilfaledes denna Iwar (**), och Ericus Olai (***) har ej heller glömt honom. I anseende til Iwars widsträckt herrawälde, kallas denne Herre af de gamla, stundom Widsadime, stundom Widsarne.

(*) Dän. Reichs-Histor. T. I. p. 54.

(**) E. Benzeli Monumenta p. 68.

(***) E. Olai, L. I. p. 19.

§. 7.

Sedan Iwar Widsadime slutat sina dagar på det förut omtalta sätt, svingar sig des samtiade krigshär, emedan ingen af anförarna war hägad för et onödigt krig, och hwar och en wände om til sit. Des efterlämnade riken woro således uti en slags wårldighet, emedan ingen Öwerherre war, som det almänna wårda kunde. Wärmelandsta Konungahuset, som Olof Trätelja grundade, war wäl måst berättigadt til Swenska Kronan. Men

Harad
Sibetan.

Huda

Iwarfska
Stånmän
Harald.

Nuda Iwars dotter, hwilken hade tilnamnet Diupaugda, eller den grundrika, hade twiswelsutan et stort anhang, som des egen försienst och osörskilda olyckor, förmodeligen mycket förddt. Hon begär ej heller Riket för sig self, utan för sina två söner Harald Hildetän, som hon haft med Ririk, och Randwer, som hon hade med Radbard. Dese Prinsars rättighet til riket, war grundad uti deras nära skyldskap med sista innehafwaren. Men det wigtigaste skälet til deras arfsrätt, bestod wäl uti en god krigshär, som Radbard lämnade åt sin styfson. Harald Hildetän blef alltså först antagen i Gjörländ, så i Dannemark, och ändteligen i alla de länder, som des Moderfader warit Herre öfwer, så i Gjörliska Norden, som i Engeland. Ut i Engelska tåget förlorade Harald sin halfbroder Randwer, så at han därigenom blef Enwäldsk Konung öfwer alla dessa widlyftiga länder. Det skjedde likwäl intet utan swårighet på några ställen i Swerige, emedan åtskillige Herrar, som af Ingiald och Iwar warit förolämpade, gjorde enwist motstånd. Men allt måste omsider swika för en Herre, som sammanknippade magten med en ogemen tapperhet, ädelmod och rådwisa. Hans tapperhet lyfte i synnerhet därigenom, at han utan harnisk, skjöld och hjälm, wågade sig i de håfrigaste drabningar, och som han wid alla sådana tilfällen, intet war så rädd, inbillade sig den enfsaldiga hopen, at man genom häperi gjorde honom hård. Utom des införde han ordning bland krigsfolket, så at Haralds sätt at upställa en krigshär, ansågs som et mästerverk, hwilket Öden allena kunnat uppfinna. Sit ädelmod och rådwisa wisade han wid alla tilfällen. Den Hjorward Ålfing, som i Ingiald Årädas lefwarne är omalt, lämnade efter sig en son i sin späda ungdom, Hermunder wid namn. Hos Ingiald hade det warit såfångt, at anmäla sig för någon återstälning af des Moderfaders rike. Iwar war en trogen eftersöjare af sin företrädare i den dygden, at behålla alting för sig self, så at Hermunder måtte inmedlertid bärja sig som han kunde. Men han fann et långt ädlare sinne hos Harald, som utan swårighet lämnade honom regeringen af Södermanland, som warit hans faders, och moderfaders rike: dock på det skäliga wilkor, at han skulle med en dragelig skatt erkänna Haralds öfwerwäld. En Prins benämnd Ring, som härstammade från de forna Östgöth Konun-

mung; blef och föränd med Öster-Gjötland, och des bägge bröder Nattfari och Dagfari lefde i mycket anseende i Haralds Hof. På detta sätt styrde Harald sina riket genom Skatkonungar och Jarlar, hvilke likväl erbjöde allesamman Harald för Öfverherre, och erlade skatt efter omständigheterna. Den oöwärdigheten, som Harald wiste mot alla andra, wedersäres och des Broderson Sigurd Ring, at hwilken, så snart han kommit til manliga år, hela öfra Sverige med fullkomligt Konungawärdde inrymdes. Så at hwarken ränkor, snålhet eller andra nedriga steg på något sätt besåddade denna stora Konungens upförande. At Harald på samma sätt insatt Håkan Ring, som skal warit Ingjalds son från Wärmeland, och Haralds systerfö, är en ny uppfinning, hwarmed Peringskiöld riktat Swenska Historien (*), utan at något säkert spår finnes där til hos de gamla (**).

Swenska
Stämman
Harald.

(*) Peringskiölds Hittartal 29. f.

(**) Håkan Ring nämnes så wäl hos Saxo L. 7. p. 139, som i Rimfronkan, men hellsåra sammanhanget visar, at denne Håkan Ring är den samme, som här kallas Sigurd Ring. Utom des är Håkan Rings släktelinia hos Saxo helt annan, än den Peringskiöld gifwit wid handen. Ty Håkan Rings fader war, efter Saxo, ingalunda Ingjald Olofs son, utan Ingjald Alvers son. Saxo p. 138. Utom des är bekant, at ingen kan trygga sig wid Saxos genealogier, hwilla intet hänga tilhoppa. Ut i Stamtaflan för Björners Sagosöckar, nämnes och Håkan Ring. Til bewis återopas Torfäus H. N. T. I. L. 10. men där nämnes ingen Håkan Ring. Peringskiöld til bewis om Håkan Ring, beropar sig på Torfäus p. 322. uti Förtalet til Sagobrottet om Bråmalla slag. Men hwarken nämnes hos Torfäus uti Hist. Nor. eller Series R. D. på den nämnda staden, någon annan Håkan Ring, än den Saxo omtalar, som är ingen annan än Siaturd Ring. At en Herre benämnd Håkan; eller Alkun, låtet upresa en sten wid Alfsn, til äminnelse efter sin seger på Konung Brod, nekars jag intet, emedan det säges på stenen som finnes wid Alfsn, och Peringskiöld sig återopar. Men därutaf följer intet, at denne Håkan warit af Ynglinga Släkten, eller at med denna seger förstås Bråmalla slag.

§. 8.

Genom sådant upförande bibehölls kärlek och enighet, emellan Swenska och Däniska Håfwen, och hela Norden kunde fåna sig af et trygt lugn, både för inwärdres fienter, och inwärdres oro.

Yngsta
Stämman
Harald.

Detta bör förnåmligast tillskrivas Konung Haralds jämnna, och otvåldiga anstalter, hvarigenom både regeringens lyftnad, och andra farliga begärelser blefwo tvingade innom sina rätta gränser. Så vida Historien gifwer wid handen, finnes intet mer än et enda fel, som man kan tillägga Konung Harald, nemligen, at han lefwar för länge, hwilket ock är ganska förlåteligt. Hans höga ålder hade den wårkan, at hans länder woro mycket besvärade af Wikingar och siödrifware. Inwånarne blefwo på detta sätt missnöjde, och som Harald ändå intet skyndade sig at dö, satta de förnåmare det orådet, at hetswo på något beqvämt sätt befordera honom til andra werlden. Den högaktning war ännu qwar för Konungens person, at ingen wille båra händer på honom: utan det blef anset för alderlämpeligast, at förqwässa Konungen någon gång, då han war i bad, hwar af han sig ofta berönte. Anläggningen kunde så mycket lättare fullbordas, som Harald war af ålder och krämpor så matt, at han intet kunde gå, utan måtte bäras. Videt tillredes dårfdre, och Konungen bars dit. Hettan lämpades efter affikten. Men Harald begrep, hwar ut anstalten lyftade, han besalte då, at de skulle båra honom af badet, och det som mera war, han blef åtydd. Han förklarade ordjämt, det han nog märkte, at hans långa lifstid mishagade dem, och det med rätta, men han wille intet dö på et så förfärligt sätt, utan dö som Kung.

J. 9.

I sådan affikt affärdas ländebud til Sigurd Ring, som skulle anmoda honom, at wara Konung Harald til wärd, med en talrik här, och wille afwen Harald inställa sig i lika författning, då bägge Konungarne för sista gången skulle pröfwa hwarandra. Den utskickade hade ock besalning, at tillika föredraga ordsaken til en så öwäntad utmaning. Et krig, som på detta sätt förklarades, kunde väl intet, i denna högälsinta och åredryga tiden, på något sätt undångås, hwarfdre ock Sigurd Ring upbjuder så mycket folk, som kunde åstadkommas från Wäster-Wetland och den öfriga delen af Swerige. Från Norrige insam sig ock en anseelig mycket bet af folk, som hade lust at fördricka sin lycka, och wilsa sin tappet.

parhet. Således blef en ganska stor krigshår församlad. Flottan, bestående af tiugusem, gånge hundrade fartyg, eller tvåtusend femhundra segel, lade ut från Stockund, medan Sigurd med det öfriga manskapet tågade landvägen åt Røimorden, hvarist och flottan skulle wara honom til mödes. Sedan både land och sjöarmen stödt tillsammans, redan för omtalta flögen, lår Sigurd up sit läger wid flögbyrner, som då war gräns emellan Sigurds och Haralds rike. Håremot samlar Harald sin krigsmagt tilhopa utur Dannemark, Skåne och Öster-Gjotland. Han fick äfwen en anketlig förstärkning af Rønland och Særen. Mötesplatsen war i Seland, hvarifrån folket med fartyg sattes öfwer til Skåne. Inmedlertid afsändes Hjarleifer med Sæarna förut til Rønning Sigurd, som skulle på Rønning Haralds wagnar upfåga all wänskap och flydskap, och tillika utfåga walplatsen, där bägge härarne skulle möta hwarandra, och bleswo således slåtterne kring Bråwiken där til utfedde, hwilket war, som förbemänt är wid rågången af bägge dessa Herrars länder.

§. 10.

Såsom detta krig hade ingen personlig fiendskap til grund, blef det ock utfördt på et helt annat sätt än andra krig. Här finnes intet spår til någon förutgående oförætt, plundring eller härjande, inga oförmodeliga och listiga inbrott förrettos, utan man gjorde sina riktsutningar i all stilhet på bägge sidor. En hufvuds träfning skulle börja och sluta kriget, och efter sådana förutgående anstalter, höltes ändteligen det kring hela Norden ryktbara slaget på Bråwalla-hed. Sedan Harald efter sin dagars resa, ankommit med en orrolig skara af folk til Bråwiken, uppställas bägge härarne i slaktordning. Som Harald för sin höga ålder, intet hells kunde förordna om alt, har hans Fädherr Bruno dragit försorg om Hårens uppställande. Rønning Haralds Baner sattes i hellswo medelpunkten, och woro näst omkring Rønningen uppstälde des Skaldar och Riddar, tillika med den wantliga lifwachten, och öfwer alla dessa syntes Harald på en hög stridswagn, efter han intet kunde gå. Trene Skjöldmöder eller Amazoner nämmas därnäst, som hwardera under sit eget baner rostte sig i spetsen af utwalde

Swarrsta
Stämman
Harald.

manskap, Ursina nemligen, Zeidis och Webiorg. Denna sidsta war ifrån Gothland. Under hennes sana såktade, utom andra en Ubbe från Frisland, en Bratt ifrån Irland, och en Ormer från Engeland. Med Ursina följde et stort antal Wånder, hwilke woro utmärkte genom sina långa Wårjor, och korta Skjoldar. På ena siggelen stod Skjoldmen Zeidis omgifwen med många Riddarpar och stridsmän. Den andra siggelen anfördes af Hake med klusna kindener, och wid hans baner woro stälde ättillige Prinsar, och ibland dem nämnas i synnerhet Alf och Alfarin, Konung Gandalfo söner från Alfhem. Sigurd Ring hade swinfylkt sin krigshår, hwilket skal betyda, at han upskått den i trekant, och war håren på ena sidan betäckt af Ware, å, och på andra sidan af Bräwik. En Konung war uti Sigurds hår, benämnd Alle, som under sin besalning förde nästan en fullkommen krigshår, hwilken prälade med många Prinsar och rassa stridsmän, ibland hwilka en Starkader war i synnerhet utmärkt. Ibland Up-Swearna räknades utom andra Tolle Stein från Wäneren, Solnar Sore, Adils den stolte från Upsala, Angwe, Trygwe, Erik Helsing, Suno Stetter, utom många flere. En hel hop Norrmän från Selemarken, hade ock insunnit sig, hwilka woro berömda för bågskjutande. Fram för Swenska håren gick en af Sigurds släktingar från Holmgården, Ragwald Radbardson, som til äfwenlys war Konungens Faderbröder. När Harald af sin Fäldsfwerste sådt weta, huru Sigurd updrattat sin krigshår, wiste han någon slags bestörtning, emedan han inbillade sig, at denna hemlighet war Oden och Harald allena förbehållen. Han önskade då, at han måtte stupat tillika med hela sin armee, så framt han intet kunde winna seger, hwarsföre han ock skidnkte alla dem, som skulle blifwa på platsen af krigssolket, åt Oden.

§. II.

Man gaf då teken til slaktning på bägge sidor med lurar och hårtrop, och såkander började med all häftighet på alla kanter. Ubbe af Frisland rusade fram med mycken hurtighet, och sedan han såldt Ragwald Radbardson, högg han neder som berättas twå

två och trettio personer, til des han ändteligen af Telemarkerna ^{Swärsta}
blef ihidskuten. Söknar Sote stupade för Bedbiorg, hwarefter ^{Stämman}
han ändteligen af Starkader blef nederslagen. Den andra Skibb
inden Ursina blef ock af Starkader illa särad, då han sedermera
med eftertryckeligare iswer bröt in uti Danska linierna, så at Se-
gren blef alt wisare och wisare på Sigurds sida. När Harald
märkte, at hans folk war kommit i oordning, raser han in på
sin wagn bland fienden, där nederlaget war häftigast, och slåttar
med en styrka, som intet syntes komma öfwerens med hans ålder,
til des han omsider af sin egen Fältherre med en klubba blef af
daga tagen. Så snart Sigurd märkte, at Haralds wagn war
ledig, begrep han utan möda, at Danste Konungen war död,
hwarföre han ock straxt lät gifwa teken, at med alt widare skräms-
de borde innehållas. Man lade då neder sina gewär på bägge
sidor, all fiendtlighet afstodnade, och alle blefwo wänner som de
woro tillfröene. Följande dagen uplöstes Konungens lik, hwilket
med mycken ståt blef insatt i en stor hög, dit öfwen en sadlad
häst insattes, jänste mycket guld och andra dyrbara saker, hwar-
med Generalerne, efter Sigurds anmodan och efterdöme, hedrade
Haralds döda kropp, på det hans intåg i Walhall måtte swara
så mycket bättre emot det hedersställe, den döde Herren innehafte.
Detta är det hufvudsakeligaste af de omständigheter, som om Bed-
walla slag berättas. Många namn som berättelsen innehåller, äro
med lit förbigångne; emedan man fruktat med skäl, at en hop
personer, som för öfrigt intet äro bekante, med deras namns up-
repande, intet särdeles skulle roa läsaren. At Starkader mycket
bidragit til de Swenskas förmån är tydeligt, af det som redan är
anfördt. Alla Rimkrönikan tillägnar honom samma heder, där
Konung Ring på detta sätt införes talande:

Jag hafwer ämnadt min faders död,

Af Dinom, och gjorde dem storan nöd,

Jag drap och Harald Hildetan,

Då Konung Ebbe af Frisen med trettio Rungar och flere män,

I Bedwalla hed i Werend wid Skarles,

Starkader med mig den mandom bedref. m. m.

At slaget skedd i Wärendes Härad i Småland, säges wäl här,
hwarmed Saxo öfwen instämmer; men man har helte följt det

Swärsta
Stämman
Harald.

Sagobrott, som ännu är kvar såsom omständeligare. Starkader har och helt efter Saxos vittnesbörd förfarradt en berättelse öfver detta kriget, af hwilken detta Sagobrott förmodligen är taget. Stephanus uti sina anmärkingar til Saxo, 167 f. har anfördt en lång föreltning på de namnkunniga Herrar, som biewistadt Bräwalla slag, af hwilka någre allenast kunna nämnas; efter deras namn hafwa något likhet med ättilliga förnåma slægter, som i senare tiden hafwa varit bekante. Åtta och tertio nämnas på Haralds sida, och ibland dem Skalk Ståning, Gårstäng från Gårstänga, och Tharer. Af Sigurds Rådnipar upräknas nittio åtta; af dessa Sture den Starke, Gaddir Gård, Rask Swide, Siward Swinhufwud, Brabi, Bacti, Frostén Krue, ut. m. Det är möjligt, kanske troligt, at ättilliga slægter finna här sina förfäder, eller anhöriga, men en widare tillämpning kan göras af såfaren efter behag. Gamla Sagan synes gifwa wid handen, at den Starkader, som varit deltagande i detta krig, är den samme, som för är omtalt i Swenska Historien, hwarföre och herom tillägges en owanlig fästlängd: men det är troligare och naturligare, at denne är en hel annan person, och at de forne Sagoteknare, bedragne af nämnen, fallit på en så besynnerlig berättelse.

S. 12.

När man betraktar detta kriget med sin anledning och utförandet, synes det wida afstånd från de krig, som nu för tiden företagas. En af ålder, kan ske hufwudswag och uteswag gubbe, här infall at kriga, och straxt dö twänne nationer i gewär. Ingen klagan höres öfwer tillfogad osförd, ingen särdeles begärlig förspörjes til den andras ländar, utan här föres krig nästan på samma sätt, som man tillförene gick til Holmgång och ewige. Allt sådant är osjåntligt, i anseende til våra tider. Det är likwål säkert, at kriget afmåles med så orroliga sårgor i vårt gamla Sagobrott. Men det kan blifwa sannolikt, efter nogare öfwerwägdande af forna tidens tänkesätt. Man war understundom liksom snål, som man nu är, men understundom såktade man och förde krig, efter man trodde, det war hederligt och berönligt, hwilket är

wäl

wäl stösta högden af orimlighet. Af sådan natur synes detta
 krig hafwa varit. Om man och wiste nu förtiden, alla de hem-
 liga öfifter, som upwäcka krig och folkdröande, skulle ordförte
 vara esomofrast likså dåraktiga, oaktadt alla konstlade beaktningar
 af ofördrätt och förelampningar. Men hwar och en kan döma
 här om, som honom behagar. En Historiekrifware är ingen Mi-
 nister, han behöfwer intet dikta, och går säkraste wägen, när
 han föreställer en sak, sådan som hon förekommer hos de gamla,
 då hon intet är orimelig. Wi säga därföre på gamla wiser,
 at Harald Hildetän loftrade sin regering som en Hjelte, ehuru
 man på nu warande Swenska kunde få en lång lämpeligare titel.
 At Harald för-öfrigt varit älskare af denna tidens witterhet,
 slutas af de många Skalde han hållit i sit hof, hwilka och wo-
 ro honom själfaktige i Bråwalla slag, nemligen Gneip den gam-
 le, Gænde, Brandr, Blånge, Teiter, Hjalte och flere (*).
 Sin faders åminnelse har han welat göra öddödelig, genom en
 Runrättning, som skal wara uthuggen i et helleberg i Biekingen,
 och finnes omnämnd i Inledning. Hans krigsmerckskap, at up-
 ställa en här, beskriwer Sæp (**) på et sätt, at man snart skal
 se tro, at han intet self förstod hwad han skrifwit, därföre man
 och kan wara ursäktad, om man til afwenprens intet rätt kan
 tråffa hans mening. Stephanius har intet wägar sig at röra
 denna beskrifning, utan anknödade sin ambetsbroder Laurenberg
 om förklaring, hwilken och förmödeligen ej heller lär påhä sig med
 Sæps afritning. Jämteförr man däremot Sæps berättelse med
 den slaktordning, som är upptecknad i Sagobrottet, lär det huf-
 wudsakeligaste af Haralds Tactique kunna föreställas sålunda.
 Högsta linien af hufwudhären war fördelt i tre Colonner, på det
 sätt inrättade, at främsta ledet war näst två man högt, det
 andra tre, och så widare, til des eftersta lederna af Colonnerna
 rörde hwarandra, och war den medelsta Colonnen tjugo man
 längre än de andra. Hwar singel war i tjugo Bataillonier för-
 deid. I andra linien stodo Bogskyttearne, tredje linien, intogs
 af gamla soldaterna. I fjerde linien woro Slungarne upstälde,
 hwilka betäcktes af det öfriga månskopet, som formade en dy-
 lik figur som främsta linien, och gjorde front ut åt, at afhålla
 fienden at angripa krigshären i ryggen. Om denne slaktordning
 war

Nya
 Stämman
 Harald.

Harald
Sagobrot
Harald.

var så konstig, at krigsguden self borde anses för des uppfinnare, lämnas till fjännares ompröfwande. Så mycket är tydeligt, att Harald af Gyo och af beskrifningen om Bråwalla slag, at hwar-
den Harald eller Sigurd bemint sig af Rytteri. Kan hända tan-
ke, att Harald var så öfwerwurid och affkurit, at Rytteri intet kunde göra
särdeles tjenst; kan också wara, at man ännu i Norden intet be-
grepp nyttan däraf, eller också, at där intet war fullkomlig tilgång
på hästar. Harald Hildetans bedrifter, äro för öfrigt intet be-
kante. Afkilliga barn har han lämnat efter sig, af hvilka Li-
sten Beli är i synnerhet namnkunnig, som en lång tid regerat
i Sverige, hwarom mera framdeles. En annan Haralds son
nämnes i Bråwalla Sagobrot, Rörik Slaungwanbauge (**)
nemligen, tillika med Thrandur Gamle. Man finner således
trenten personer i Danska Konunga-släkten, som alle hetat Rö-
rik Slaungwanbauge. Om denna sista Rörik wet man intet
mer, än at han lämnat manliga efterkommande, af hvilka en
Rafn, som varit bland de första Islands inbyggare, leder sin
härkomst. Man finner ännu en annan af Haralds söner,
Sölge wid namn, från hvilken en Selge har sin uprinnel-
se, hvilken äfwen varit med de första, som satt sig neder på
Island (***). Haralds tilnamn blef honom däraf gifwit, at han
utördet så widlyftiga krig eller Herfskap, som det i Sagan kal-
las. Och wet man nog, at Hildir betyder strid, men hward
Dan betecknar, är desto öwrigare, om man ej wil hämta det af
Thanus eller Thainus, hvilket ofta förekommer hos Anglo-
Saxiska Skrifwenter, och kan öfversättas genom Herre eller för-
namn man (****).

(*) Sagobrott, p. 21. •

(**) Særo, p. 130.

(***) Sagobrott, p. 38.

(****) Torfäus, Ser. R2. Dan, p. 211. 506.

(****) Se. DuLange, ordet Thainus.

5. Capitlet.

Om

Sigurdska Släkten, från Sigurd Ring, till
Emund Gamle.

§. 1.

Efter Bråvalla slag vordt Sigurd Ring utan tvifvel
 en regerande Emvålds-Konung öfver Sverige och Dan-
 nemark. På denna Herrens förfäder hafve vi ingen wi-
 dare reda, än hvad tilförene är anfördt, nemligen, at des fa-
 der war Randwer, och des fadersfader Konung Radbard af
 Holmgården. Sigurds fadersmoder war Auda den Grundrika,
 Iwar Widfadmes dotter. Hans moder war Efa, Konung
 Haralds dotter af Geyraubargård (*). Sigurds Släktkap med
 Ynglinga Ätten genom Erika, Konung Anunds förmenta bro-
 der, hwarmed Yringskjöld föröft Swenska Historien, lämna wi
 aldeles, såsom en i gamla Skrifter intet grundad berättelse. Ko-
 nung Haralds död banade honom en jämn väg til en fredlig
 besittning, både af Swenska och Danska Thronen. Til landets
 inwäntes hushållning, förordnades Skatt-Konungar och Jarlar, och
 under den förra Titel, sår Listens Beli blifwit regerande i Up-
 sala. Det är och troligt, at de andre Haralds söner blifwit på
 samma sätt ihogkomne, fast än ingen ting därom i de gamla
 Skrifter finnes anteckadt. Skjöldmiden Heidis, som uti Brå-
 valla slag följt Konung Harald Hildetan, blef förordnad til
 regerande öfver en del af Dannemark. De andre Herrar, som
 til landets styrrel blefwo utsedde, nämnas intet. Efter dessa an-
 stalter, kommer Sigurd fram med sina gamla och tillika lagom
 gagnande fordringar på Northumberland, som Iwar Widfadme,
 Harald Hildetan, och deras förfäder skiftewis innehafte. Den
 del, som disse Nordiske Herrar warit regerande öfver, war nu
 inkräktad af Ingjald, West-Saxiska Konungens broder. Efter
 påbuden leding, anländt Sigurd med en mågtig flotta til En-
 geland. En stor del af inwånarna förklarade sig genast för ho-
 nom.

Sigurdska
Släkten.
Sigurd
Ring.

Iwarsta
Eidmann
Iwar.

bedrägeri lösa omsider fram urur hellska det konstlade mörket, och betaga all högakning för uphofsmanen. Det är därför oförne-
keligt, at Iwar intet war distad af sina underätare. Man ser
et tydeligt bewis därpå i Sverige, hwarifrån mycket folk, rödte
af hans regering, förfogade sig til Olof Trätelja i Wärmeland.
Den wärkeliga styrka, som Olof härigenom förwårfrade, hade
kunnat blifwa betydande för Iwar, om den ej genom en särdeles
förvirring, haft en bedräfwelig påföljd för Olof hells. En mycken-
het af folk uti et litet land, som är utan handel och sjöfart, måste
nödvändigt förordfaka brist och dyrhet på lifsmedel. De gamle
Sweenske hade intet ombytt tänkesätt, fast de ömsat hemmiskt. Ko-
nung Olof borde således ofelbart wara skuld til dyrheten. Utom
des, war Olof intet särdeles mån om ofrens bibehållande, hwaraf
den blinda widsteppelsen än mera uprördes. Folket samlade sig
fördenskut, öfwerföll Konungen uti sitt hus wid Wånern, och
brände honom inne til offer åt Oden för god årsväxt. Detta
kan likwäl intet anses annorlunda, än för en upresning af de rin-
gare i landet. De klokar begrepo utan svårighet råta ordsaken
til dyrheten. De utwalde därför et annat medel at bota den,
som wäl war i wißt hänseende mindre groft, men i hellska wärket
lika orättrådigt. Man samlade fördenskut folk tilhopa, och sedan
man farit öfwer Eda flög, öfwerfalles det lilla Konungariket Söls
i Norrige, hwar Edlwe Konung Olof Träteljas Swärfader re-
gerade, och Olofs son Haldan upföddes. Edlwe, som intet wiste
af någon ofred, blef snart öfwerwunnen och dräpen, samt unga
Prinsen Haldan til fånga tagen. Fångenskapen skadade honom lik-
wäl intet, emedan han blef af dessa strättröfware tagen til anförare
och Konung, hwarefter Söls utan svårighet wardt underlagdt.
Haldan beryste sig widare af sina nya undersätters hetta, och
gjorde sig mästare i största hast af Raumarike, et litet konunga-
döme i Norrige, hwarit Raumar Nares son lagt grunden. Hans
äldre broder Ingialds dödd gjorde honom och regerande i Wärmes-
land, så at detta nyligen uptagna ödelandet, började blifwa sörslat
ligt för alla Småkonungar i negden.

§. 6.

Om dessa hwidfningar händte medan Iwar ännu lefde, war det nog underligt, at han intet sökte, at lända dem til sin fördel. Men antingen han hade någon slags wördnad för den gamla Konunga-slåkten, eller också, at han intet wärdade fasta upmärksamhet på småsaker, lämnade han Olof Erätelja och hans son fullkomlig frihet, at utföra sina anläggningar efter behag. En ödesmark mer eller mindre, lär intet gjorde någon upmärksamhet bland så fringsflygande eröfringstankar. Eljest har Baron Solberg (*) och någre andre öppadt twifvelsmål, om denne mågrike Iwar någonsin warit til, efter ingen ting om honom finnes nämndt, hwarken i Swenska eller Danska Krönikan, ej heller uti utländska Skrifter, utan allena i Isländska Handlingar. Men twifvelsmålet förefaller, när man påminner sig, wår Lilla Rimkrönika, hwär detta witnessbörd om Ingiald Iråda förekommer:

Jag räddes Iwar Konung skulle mig winna,
 Ty brände jag mig hufwer inne.

Den förteckning, som finnes uti Årk. B. Erik Benzels Monumenter, och är åtminstone af fjortonde århundrad, nämner tilfäldes denna Iwar (**), och Ericus Olai (***) har ej heller glömt honom. I anseende til Iwars widsträckt herravälde, kallas denne Herre af de gamla, stundom Widsadme, stundom Widsarne.

(*) Dän. Reichs-Histor. T. I. p. 54.

(**) E. Benzellii Monumenta p. 68.

(***) E. Olai, L. I. p. 19.

§. 7.

Sedan Iwar Widsadme slutat sina dagar på det förut omtalade sätt, svingar sig des samlade frigshår, emedan ingen af anförarna war hägad för et onödigt krig, och hwär och en wände om til sit. Des efterlämnade riken woro således uti en slags wärdadighet, emedan ingen Öfwerherre war, som det almåna wärda kunde. Wärmelandiska Konungahuset, som Olof Erätelja grundade, war wäl måjt berättigadt til Swenska Kronan. Men

Karad
 Sildetan.

Auda

Iwarfska
Stämman
Harald.

Nuda Iwars dotter, hwilken hade titnamnet Diupaugda, eller den grundrika, hade twiweelsutan et stort anhang, som des egen försienst och ofdrifwolda olyckor, förmodeligen mycket fördröft. Hon begär ej heller Riket för sig sjelf, utan för sina två söner Harald Hildetän, som hon haft med Ririk, och Randwer, som hon hade med Radbard. Dese Prinsars rättighet til riket, war grundad uti deras nära skyldskap med sista innehafwaren. Men det wigtigaste skälet til deras arfserätt, bestod wäl uti en god frighår, som Radbard lämnade åt sin styfson. Harald Hildetän blef alltså först antagen i Gjödtaland, så i Dannemark, och ändteligen i alla de länder, som des Modersfader warit Herre öfwer, så i Gjödtiska Norden, som i Engeland. Ut i Engelska tåget förlorade Harald sin halfbroder Randwer, så at han därigenom blef Enwäldsk Konung öfwer alla dessa widlyftiga länder. Det skjedde likwäl intet utan swårighet på några ställen i Swerige, emedan åtskillige Herrar, som af Ingiald och Iwar warit förödmäpade, gjorde enwist motstånd. Men allt måste omsider swika för en Herre, som sammanknippade magten med en ogemen tapperhet, ädelmod och rådwisa. Hans tapperhet löste i spinerhet därigenom, at han utan harnisk, sköld och hjälm, wågade sig i de hårtigaste drabningar, och som han wid alla sådana tilfällen, intet war så rädd, inbillade sig den ensaldiga hopen, at man genom håperi gjorde honom hård. Utom des införde han ordning bland frighsfolket, så at Haralds sätt at upställa en frighshår, ansågs som et mästerverk, hwilket Odan allena kunnat upfinna. Sit ädelmod och rådwisa wissade han wid alla tilfällen. Den Hjorward Ålfing, som i Ingiald Strådas lefwerne är omalt, lämnade efter sig en son i sin späda ungdom, Hermunder wid namn. Hos Ingiald hade det warit såfångt, at anmäla sig för någon återståndning af des Modersfaders rike. Iwar war en trogen efterföljare af sin företädare i den dygden, at behålla alting för sig sjelf, så at Hermunder måtte inmedertid bärja sig som han kunde. Men han fann et länge adlare sinne hos Harald, som utan swårighet lämnade honom regeringen af Södermanland, som warit hans faders, och modersfaders rike: dock på det skäliga villkor, at han skulle med en drägelig skatt erkänna Haralds öfwerwäld. En Prins benämnd Ring, som härstammade från de forna Östgöthsk Konung.

mung, blef och förland med Öster-Gjuthland, och des bägge bröder Natfari och Dagfari lefde i mycket anseende i Haralds Hof. På detta sätt styrde Harald sina riken genom Skatkonungar och Jarlar, hvilke likväl erkjände allesamman Harald för Öfverherre, och erlade skatt efter omständigheterna. Den oerödlighet, som Harald wiste mot alla andra, wedersärs och des Broder son Sigurd Ring, åt hvilken, så snart han kommit til manliga år, hela öfra Sverige med fullkomligt Konungarwilde inrymdes. Så at hwarken ränkor, snålhet eller andra nedriga steg på något sätt beståfCADE denna stora Konungens upförande. At Harald på samma sätt insatt Håkan Ring, som skal warit Ingjalds son från Wärmeland, och Haralds syster son, at en ny uppfinnning, hwarmed Peringskiöld riktat Swenska Historien (*), utan at något säkert spår finnes där til hos de gamla (**).

(*) Peringskiölds Attartal 29. f.

(**) Håkan Ring nämnes så wäl hos Saxo L. 7. p. 139, som i Rimkrönikan, men hellsom sammanhanget visar, at denne Håkan Ring är den samme, som här kallas Sigurd Ring. Utom des är Håkan Rings släktelinia hos Saxo helt annan, än den Peringskiöld gifwit wid handen. Ty Håkan Rings fader war, efter Saxo, ingalunda Ingjald Olofs son, utan Ingjald Atwars son. Saxo p. 138. Utom des är bekant, at ingen kan tryggga sig wid Saxos genealogier, hvilka intet hänga tilhopa. Ut i Stamtaflan för Björners Sagosökar, nämnes och Håkan Ring. Til bewis återopas Torfäus. H. N. T. I. L. 10. men där nämnes ingen Håkan Ring. Peringskiöld til bewis om Håkan Ring, beropar sig på Torfäus p. 322. uti Förtalet til Sagobrottet om Brämalla slag. Men hwarken nämnes hos Torfäus uti Hist. Nor. eller Series R. D. på den nämnda sidan, någon annan Håkan Ring, än den Saxo omtalar, som är ingen annan än Sigurd Ring. At en Herre benämnd Håkan, eller Alun, låtet upprisa en sten wid Alsnö, til äminnelse efter sin seger på Konung Frod, nekas jag intet, emedan det säges på stenen som finnes wid Alsnö, och Peringskiöld sig återopar. Men därutaf följer intet, at denne Håkan warit af Inglinga Släkten, eller at med denna seger förstås Brämalla slag.

§. 8.

Genom sådant upförande bibehölls kärlek och enighet, emellan Swenska och Danska Håfwen, och hela Norden kunde sagna sig af et trygt lugn, både för utwärtets fiender, och inwärtets oro.

E

Detta

Yngsta
Stämman
Harald.

Detta bör förnämligast tillskrivas Konung Haralds jämna, och orödliga anstalter, hwarigenom både regerings-lystnad, och andra farliga begärelser blefwo tvingade innom sina rätta gränser. Så vida Historien gifwer wid handen, finnes intet mer än et enda fel, som man kan tillägga Konung Harald, nemligen, at han lefwar för länge, hwilket ock är ganska förläteligt. Hans höga ålder hade den wärkan, at hans länder woro mycket besvärade af Wikingar och siödröfware. Inwånarne blefwo på detta sätt missnöjde, och som Harald ändå intet skyndade sig at dö, satta de förnämliare det ordet, at hwar på något beqvämt sätt besörda honom til andra werlden. Den högaktning war ännu qwar för Konungens person, at ingen wille bära händer på honom: utan det blef anset för alderlampeligast, at förqwasja Konungen någon gång, då han war i bad, hwar af han sig ofta betynte. Anläggningen kunde så mycket lättare fullbordas, som Harald war af ålder och krämpor så mät, at han intet kunde gå, utan måtte bäras. Vadel tillreddes där för, och Konungen bars dit. Hettan lampades efter affikten. Men Harald begrep, hwar ut anstalten lystrade, han besatte. Då, at de skulle bära honom af badet, och det som mera war, han blef åtydd. Han förklarade därjämte, det han nog märkte, at hans länga lifstid mishagade dem, och det med rätta, men han wille intet dö på et så förfärligt sätt, utan dö som Kung.

§ 9.

I sådan affikt affärdas sändebud til Sigurd Ring, som skulle anmōda honom, at wara Konung Harald til wärd med en talrik här, och wille äfwen Harald inställa sig i lika författning, då bägge Konungarne för sista gången skulle pröfwa hwarandra. Den utskickade hade ock besälning, at tillika fördraga ordsaken til en så qwäntad utmaning. Et krig, som på detta sätt förklarades, kunde väl intet, i denna högämba och äderna tiden, på något sätt undgåas, hwar för och Sigurd Ring upbjuder så mycket folk, som kunde åstadkommas från Wäster-Sweden och den öfriga delen af Swertige. Från Norrige insamla sig ock en anseelig mycket bit af folk, som hade lust at fördraga sin lycka, och wisa sin tappert.

perhet. Således blef en ganske stor frigshår församlad. Flottan, bestående af tiugufem gängor hundrade fartyg, eller tvåtusend femhundra segel, lade ut från Stockund, medan Sigurd med det åfriga manskapet låg på landvägen åt Røimorden, hvarist och flottan skulle vara honom till mötes. Sedan både land och sjöarmen stötte tillsammans, sedan för omtalta skogen, slår Sigurd upp sitt läger vid Fogsbjergene, som då var gräns emellan Sigurds och Haralds rike. Håremot samlar Harald sin frigsmagt tillhopa utur Dannemark, Skåne och Öster-Gjötland. Han fick äfwen en anseelig förstärkning af Nysland och Saren. Mötesplatsen var i Seland, hvarifrån folket med fartyg sattes öfver till Skåne. Inledertid afsändes Hjortkeiser med Sapparna förut till Rönung Sigurd, som skulle på Rönung Haralds vägnar upplaga all väpningskap och frysbygd, och tillika utstaka walplatsen, där bägge härarna skulle möta hwarandra, och bieswo således släterne fring Bråwiken där till utsedde, hwilket war, som förbemålt de wid rågången af bägge dessa Herrars länder.

§. 10.

Såsom detta frig hade ingen personlig fiendskap till grund, blef det ock utfördt på et helt annat sätt än andra frig. Här finnes intet spår till någon förutgående oförädd, plundring eller härjande, inga oförmodeliga och listiga inbrott förerogos, utan man gjorde sina riksstyrningar i all stilhet på bägge sidor. En hufvudsakning skulle börja och sluta friget, och efter sådana förutgående anstalter, hölls ändteligen det fring hela Norden ryktbara slaget på Bråwalla-hed. Sedan Harald efter sin dagars resa, ankommit med en otrolig fara af folk till Bråwiken, upställas bägge härarna i slaktordning. Som Harald för sin höga ålder, intet helt kunde förordna om alt, har hans Fältherre Bruno dragit försorg om Härens upställande. Konung Haralds Banner sattes i sin swa medelpunkten, och woro näst omkring Konungen upstälde des Skaldar och Riddar, tillika med den wanliga lifwachten, och öfwer alla dessa syntes Harald på en hög stridsvagn, efter han intet kunde gå. Trene Skjöldmör eller Amazoner nämmas därnäst, som hwardera under sitt eget baner röste sig i spejken af utvalde man.

Svartsta manskap, Ursina nemligen, Heidis och Webiorg. Denna sid-
Stämman sta war ifrån Gothland. Under hennes sana fäktade utom an-
Harald. dra en Ubbe från Frisland, en Bratt ifrån Irland, och en
 Ormer från Engeland. Med Ursina följde et stort antal Wän-
 der, hwilke woro utmärkte genom sina långa Wärfjor, och korta
 Skjöldar. På ena sigelen stod Skjöldmen Heidis omgifwen med
 många Rjampar och stridsmän. Den andra sigelen anfördes
 af Hake med klufna kinnet, och wid hans baner woro ståde
 ättillige Prinsar, och ibland dem nämnas i synnerhet Alf och
 Alfarin, Konung Gandalfo söner från Alfhem. Sigurd Ring
 hade swinsylkt sin krigshår, hwilket skal betyda, at han upställde
 den i trekant, och war håren på ena sidan betäckt af Ware: å,
 och på andra sidan af Bräwik:n. En Konung war uti Si-
 gurds hår, benämnd Alle, som under sin besalning förde nästan
 en fulkommen krigshår, hwilken prälade med många Prinsar och
 rassa stridsmän, ibland hwilka en Starkader war i synnerhet
 utmärkt. Ibland Up-Swearna räknades utom andra Tolle Stein
 från Wäneren, Sotnar Sore, Adils den stolte från Upsala,
 Yngwe, Tryggwe, Erik Helsing, Suno Stetter, utom många
 flere. En hel hop Norrmän från Telemarken, hade ock insunnit
 sig, hwilka woro berömda för bågskjutande. Fram för Swenska
 håren gick en af Sigurds släktingar från Holmgården, Ragwald
 Radbardson, som til äfwenlys war Konungens Faderbröder.
 När Harald af sin Fäktöfwerste fädr weta, huru Sigurd uprät-
 tat sin krigshår, wiste han någon slags bestärkning, emedan han
 inbillade sig, at denna hemlighet war Oden och Harald allena
 förbehållen. Han duktade då, at han måtte stupa tillika med he-
 la sin armee, så framt han intet kunde winna seger, hwarföre han
 ock skändte alla dem, som skulle blifwa på platsen af krigsfolket,
 åt Oden.

§ II.

Man gaf då teken til slaktning på bägge sidor med lurar och
 härrop, och fäktandet började med all häftighet på alla kanter.
 Ubbe af Frisland rusade fram med mycken hurtighet, och sedan
 han såde Ragwald Radbardson, högg han neder som berättas
 twå

två och trettio personer, til des han ändtligen af Telemarkerna ^{Ivarsa} blef ihjälsluten. Sotnar Sote stupade för Wedbiorg, hwarefter ^{Stämman} Harald. han ändtligen af Starkader blef nederslagen. Den andra Skidsmeden Urjina blef ock af Starkader illa särad, då han sedermera med eftertryckeligare isfver bröt in uti Danska linierna, så at Segren blef alt wisare och wisare på Sigurds sida. När Harald märkte, at hans folk war kommit i oordning, rasar han in på sin wagn bland fienden, där nederlaget war häftigast, och slåttar med en styrka, som intet syntes komma öfwerens med hans ålder, til des han omsider af sin egen Fälderherre med en klubba blef af daga tagen. Så snart Sigurd märkte, at Haralds wagn war ledig, begrep han utan möda, at Daniske Konungen war död, hwarföre han ock straxt lät gifwa teken, at med alt widare saktande borde innehållas. Man lade då neder sina gewär på bägge sidor, all fiendtlighet afstodnade, och alle blefwo wänner som de woro tilförene. Följande dagen uplöstes Konungens lif, hwilket med mycken ståt blef insatt i en stor hög, dit äfwen en sadlad häst insattes, järne mycket guld och andra dyrbara saker, hwar med Generalerne, efter Sigurds anmodan och efterdöme, hedrade Haralds döda kropp, på det hans intåg i Balhall måtte swara så mycket bättre emot det hedersställe, den döde Herren innehafte. Detta är det hufvudsakeligaste af de omständigheter, som om Bråwalla-slag berättas. Många namn som berättelsen innehåller, dro med lit förbigångne; emedan man fruktat med ståt, at en hop personer, som för öfrigt intet dro bekante, med deras namns upprepande, intet särdeles skulle roa läsaren. At Starkader mycket bidragit til de Swenskas förmån, är tydeligt, af det som redan är anfördt. Lilla Rimkrönikan tilägnar honom samma heder, där Konung Ring på detta sätt infördes talande:

Jag hafwer hämnadt min faders död,

Ät Dänom, och gjorde dem storan nöd,

Jag drap och Harald Hildetän,

Och Konung Ebbe af Frisen med trettio Rungar och flere män,

I Bråwalla hed i Brend wid Skateles,

Starkoter med mig den mandom bedref. m. m.

At slaget stådt i Brends Hårad i Småland, säges wäl här, hwarmed Saxo äfwen instämmer; men man har hette följt det

Swärsta
Edsmann
Harald.

Sagobrott, som ännu är kvar såsom omständeligare. Starkader har och helt efter Saxos vittnesbörd författadt en berättelse öfwer detta kriget, af hwilken detta Sagobrott förmodeligen är taget. Stephanus uti sina anmärkingar til Saxo, 167 f. har anfördt en lång förteckning på de namnkunniga Herrar, som blifwit Bräwalla slag, af hwilka någre allenast kunna nämnas; efter deras namn hafwa någon likhet med åstjilliga förnåma slægter, som i senare tiden hafwa varit bekante. Ätta och nittio nämnas på Haralds sida, och ibland dem Skalk Ståning, Gårstäng från Gårstänga, och Thorer. Af Sigurds Rådnipar upräknas nittio åtta; af dessa Seure den Starke, Gaddir Gård, Raski Zwide, Siward Swinhufwud, Brabi, Bacti, Frosten Krus, ut m. Det är möjligt, kanske troligt, at åstjilliga slægter finna här sina färsäder, eller anhördiga, men en vidare tillämpning kan göras af saken efter behag. Gamla Sagan synes gifwa wid handen, at den Starkader, som varit deltagande i detta krig, är den samme, som för är omtalt i Swenska Historien, hwarföre och herom tillägges en owanlig fästlängd: men det är troligare och naturligare, at denne är en hel annan person, och at de forne Sagoteknare, bedragne af nämnen, fallit på en så besynnerlig berättelse.

§. 12.

När man betraktar detta kriget med sin anledning och utförandet, synes det wida afskildt från de krig, som nu för tiden företagas. En af ålder, kan ske hufwudswag och utleswad gubbe, här infall at kriga, och straxt äro twänne nationer i gewär. Ingen klagan höres öfwer tillfogad oförråd, ingen särdeles begärlig förspörjes til den andras ländar, utan här föres krig ndstan på samma sätt, som man tillförene gick til Holmgång och ewige. Åt sådant är osjåntligt, i anseende til wåra tider. Det är likwål såkert, at kriget afmåltes med så otroliga sårgor i vårt gamla Sagobrott. Men det kan blifwa sannolikt, efter nogare öfwerwågande af forna tidens tänkesätt. Man war understundom lifså snål, som man nu är, men understundom såkrade man och förde krig, efter man trodde, det war hederligt och berömligt, hwilket är

wål

mål sidoska högden af orimlighet. Af sådan natur synes detta
 frig hafwa varit. Om man och wiste nu förtiden, alla de hem-
 lica affikter, som upmärcka frig och folkdröande, skulle ordfas-
 wara esomofast lika dåraktiga, oakadt alla konstlade beviset
 af ofdrätt och föröldampningar. Men hwar och en kan döma
 här om, som honom behagar. En Historiekrifware är ingen Mi-
 nister, han behöfwer intet dikta, och går säkraste vägen, när
 han föreställer en sak, sådan som hon förekommer hos de gamla,
 då hon intet är orimelig. Wi säga därför på gamla wiser,
 at Harald Hildetan loftrade sin regering som en Hjerte, ehuru
 man på nu warande Swenska kunde få en lång lämpeligare titel.
 At Harald för-öfrigt varit älskare af denna tidens witterhet,
 slutas af de många Skalde han hållit i sit hof, hvilka och wo-
 ro honom själfaktige i Bråwalla slag, nemligen Gneip den gam-
 le, Gændr, Brændr, Blångr, Teitir, Hjaltir och flere (*).
 Sin faders äminnefle har han welat göra öddelig, genom en
 Runeriting, som skal wara urhuggen i et helleberg i Blekingen,
 och sinnes omundad i Inledning. Hans frigswerskap, at up-
 ställa en här, beskriwer Særo (**) på et sätt, at man snart skul-
 le tro, at han intet hells förstod hwad han skrifwit, därför man
 och kan wara ursäktad, om man til äfwenprens intet rätt kan
 träffa hans mening. Stephanius har intet vågat sig at röra
 denna beskrifning, utan anmodadt sin ämbetsbroder Laurensberg
 om förklaring, hwilken och förmodeligen ej heller lär påstå sig med
 Særos afritning. Därför man däremot Særos berättelse med
 den slaktordning, som är upskrifad i Sagobrotter, lär det huf-
 wudsakeligaste af Haralds Taktique kunna föreställas sålunda.
 Första linien af hufwudhåren war fördelt i tre Colonner, på det
 sätt inrättade, at främsta ledet war nästan två man högt, det
 andra tre, och så vidare, til des eftersta lederna af Colonnerna
 rödde hwarandra, och war den medlersta Colonnen tjugo man
 långre än de andra. Hwar angel war i tjugo Bataillonier för-
 deld. 3 andra linien stodo Bogskyttearne, tredje linien, intogs
 af gamla soldaterna. 4 fjerde linien wöro Slingarne upstalde,
 hvilka betäcktes af det öfriga månskaper, som förmärade en dy-
 lik figur som främsta linien, och gjorde front ut åt, at afhålla
 fienden at angripa frigshåren i ryggen. Om denne slaktordning
 war

Hwarika
 Særoman
 Harald.

Swarska
Edunnar
Harald.

war så konstig, at krigsguden self borde anses för des upfinna-
re, länmas til kjännares ompröfwande. Så mycket är tydeligt,
att af Særo och af beskrifningen om Bråwalla slag, at hwar-
den Harald eller Sigurd beriet sig af Rytteri. Kan hända tan-
ka war så ömwerwurpt och affskurit, at Rytteri intet kunde göra
särdeles tjenst; kan ock wara, at man ännu i Norden intet be-
grep nytan där af, eller ock, at där intet war fullkomlig tilgång
på hästar. Harald Hildetans bedrifter, äro för öfrigt intet be-
kante. Afkilliga barn har han lämnat efter sig, af hwilka Li-
sten Beli är i sonnerhet namnkunnig, som en lång tid regerat
i Sverige, hwarom mera framdeles. En annan Haralds son
nämnes i Bråwalla Sagobrot, Rörik Slaungwanbauge (**)
nemligen, tillika med Thrandur Gamle. Man finner således
trenne personer i Danska Konunga-slåkten, som alle hetat Rö-
rik Slaungwanbauge. Om denna sista Rörik wet man intet
mer, än at han lämnat manliga efterkommande, af hwilka en
Rafn, som warit bland de första Isländs inbyggare, leder sin
härkomst. Man finner ännu en annan af Haralds söner,
Sölge woid namn, från hwilken en Selge har sin uprinnel-
se, hwilken äfwen warit med de första, som satt sig neder på
Island (***). Haralds tilnåmni blef honom där af gifwit, at han
utördet så widlyftiga krig eller Herfskap, som det i Sagan kal-
las. Och wet man nog, at Hildr betydde strid, men hwad
Tan betecknar, är desto öwrigare, om man ej wil hämta det af
Thanus eller Thainus, hwilket ofta förekommer hos Anglo-
Saxiska Skrifwemter, och kan öfwerfättas genom Herre eller för-
namn man (****).

(*) Sagobrott, p. 21. •

(**) Særo, p. 130.

(***) Sagobrott, p. 38.

(****) Torfæus, Ser. R2, Dan, p. 211. 506.

(****) Se DuLange, ordet Thainus.

5. Capitlet.

Om

Sigurdska Släkten, från Sigurd Ring, till
Emund Gamle.

§. 1.

Efter Bråvalla slag warden Sigurd Ring utan widare twist en regerande Emöds, Konung öfwer Sverige och Danmark. På denna Herrens försäder hafwe wi ingen vidare reda, än hwad tillförene är anfördt, nemligen, at des sader war Rindwer, och des sadersader Konung Raddard af Holmgården. Sigurds sadermoder war Auda den Grundrika, Iwar Widsadmes dotter. Hans moder war Esa, Konung Haralds dotter af Seytraudargård (*). Sigurds Släktkap med Ynglinga Ätten genom Erika, Konung Anunds förmenta broder, hwarmed Yringskjöld föröft Swenska Historien, lämna wi aldeles, såsom en i gamla Skrifter intet grundad berättelse. Konung Haralds ödd banade honom en jämn wäg til en fredlig besittning, både af Swenska och Danska Thronen. Til landets inwäntes hushållning, förordnades Skatt-Konungar och Jarlar, och under den förra Titel, lär Listan Bli blifwit regerande i Upsala. Det är dock troligt, at de andre Haralds söner blifwit på samma sätt ihogkomne, fast än ingen ting därom i de gamla Skrifter finnes antecknad. Skjöldmön Heidis, som uti Bråvalla slag följt Konung Harald Hildetän, blef förordnad til regerande öfwer en del af Dannemark. De andre Herrar, som til landets styrrel blefwo utsedde, nämnas intet. Efter dessa anfaller, kommer Sigurd fram med sina gamla och tilika lagom gagnande fordringar på Northumberland, som Iwar Widsadme, Harald Hildetän, och deras försäder skiftewis innehafte. Den del, som disse Nordiske Herrar warit regerande öfwer, war nu inkräktad af Ingjald, West-Saxiska Konungens broder. Efter påbuden leding, anländer Sigurd med en mäktig flotta til Engeland. En stor del af inwånarna förklarade sig genast för honom.

Sigurdska
Släkten.
Sigurd
Ring.

E

nom.

Sigurdska
Slätten.
Sigurd
Ring.

nom. Men Ingiald var ej betänkt på något dylikt, utan möter sin fiende med en stor krigshär. Lyckan förklarade sig äfwen denna gång för Sigurd, så at Ingiald med sin son Ulbe, blefwen bågge på platsen, hwarigenom Swenske Konungen bemågtigade sig hela landet, son, Ingiald hafte i sit wäld. Sigurd satte då en af sina släktingar, Olof, til Konung i landet, och wändes således til sina östra riken tilbaks. Denne Olof war Renriks son, hwilken war brodersson til Moald den Tiöcka, Konung Iwar Widsadmes Gemål, och war Olof på den grund styling med Randwer, Sigurd Rings fader. Olof regerade en lång tid i England, til des han ändteligen blef udrifwen af Eawa, den förbenådade Konung Ingialds soneson. Då Olof förfogade sig til Konung Sigurd, som nu war i Sverige, blef han af honom förordnad til Håfvinge öfwer Jutland, hwar han war Skattkonung i Sigurds och Ragnar Lodbroks tid. Af sit wistande i England, blef han kallad den Engelske Olof (**). Detta Engelska tåg utmärker tydeligen, på hwilken tid Sigurd lefwat; ty wi wete af Engelska Skribenter, at Inas, Konungen i West-Saxen, hafte en broder benämnd Ingiald, hwars son hetadt Loppa, och soneson Affa eller Eafa (***). Häraf är klart, at Sigurd Ring fast något yngre, lefwat något när på samma tid som Inas, hwilken wardt Konung år 688, och blef Drott år 727. På denna räkning böde man sätta Sigurds regering, och des Engelska omständigheter, emellan 700 och 750, om ej något för. Man finner intet, at Sigurd Ring på något sätt beifradt denna Engelländares upresning, emot den Ståthållare han förordnadt. Det är troligt, at närmare fördråningar betagit honom all lust för sådana våga tåg. Men därför war han intet flyddes, och desto fridsammare. I brist af annat, skickades et myndigt sändebud til Giukungarna, som efter Wolsunga Sagan bodt på något ställe i Nederländerna, emedan deras fader Giuke varit regerande öfwer om Renströmmen (****). Ambassaden anfördes af Sigurd Rings frvågare, Prinsarna från Alfhem, och antyddes Giukungarna, at antingen begwäma sig til en årlig skatt, eller och wara beränta på krig. Detta sednare urvaldes, och blef Hollsten utsedd til mötesplatsen. Giukungarne anställa då följedes sin resa norr ut, och anlände til Hollsten wid utloppet af strömmen Jarnmoda, där

där de stiga i land, och med Hælsstänger utstaka walplaten. Si-
 gurd Söfnisbane. Straxt därefter ankomma Konung Sigurds
 Svågarr, med Sigurds hår, och war äfwen en Starkader hår
 närvarande. Striden lyftades efter nog manspillan på båda si-
 dor således, at Nordiska håren blef nödsakad at taga flykten, se-
 dan Sigurd Söfnisbane framt Starkader, och slagit två män
 der ut munnen på honom (****). Under dessa hwidslningar war
 Sigurd Ring flysot, med et annat sålstråg emot Ryrer och
 Öwener, eller Finnarna, som hade gjort et oskrödeligt infall
 på något ställe i Sverige, hvilket ock är det sista man wet af
 Sigurd Rings krigsförrättningar; fast det är svårt at med sä-
 kerhet utstaka i dessa invecklade berättelser, hwad som handt först
 eller sist. Ellest de Konung Sigurd Rings flydskap med Holm-
 gårdiska Konungahuset uppenbart, efter han war sonson af Ko-
 nung Raddard i Holmgården. Det kan därföre wara sannolikt,
 at denne Herren innehafte någon del, eller ock hela Holmgårdiska
 riket. Men denna tanke är en lös gissning, som af gamla
 Handlingar har aldeles ingen styrka. Sigurds Gemål Alfild
 war isfrån Alfhem, Konung Gandalfs dotter af gamla Nore-
 s, och war deras son den namnkunnige Ragnar Lodbrok,
 om hwiiken framdeles mera skal anföras.

Staurdska
 Stätten.
 Sigurd
 Ring.

(*) Af utländska Skrifter finnes, at främmande Herrar wid statet af
 siunde århundrad broadt Engeland. Hos Albericus wid år 687 p. 63.
 läses detta witnessbörd. Regnum Cantuarie discindunt externi Reges
 per annos quatuor. A secundo anno Alfredi Regis Nordanimbroum
 per annos quinque.

(**) Torfäus Ser. RR. D. p. 320. Tilöfningarna til Sturleson T. II.
 P. 459.

(***) Dessa Prinsar nämnas hos Simeon Dunelmensis, först i hellsma
 Inledning, sedan wid år 849, p. 119, och widare p. 137. Här
 med kan man jämsföra Torfäus Ser. RR. D. p. 508. Och har den
 lärde Gram, af denna omständighet blifwit dragt til högaaktning för Je-
 ländska Handlingarna, äfwen i dessa urgamla tider, antijönt han intet
 annars warit någon widstreckelig wördare af konsslad alderdom. Grams
 Ann. til Meursius L. 2. p. 67. Det är nog beöppnerligt, at wärra
 Historiekrifwars intet giswit mera akt på denna Ingiald eller Ingild,
 och des son Ubbe, med hwiiska Sigurd Ring förde frig, då man al-
 drig kan twifla om tiden, då han lefwat.

(****) Wolsunga Saga, C. 33.

(****) Torfäus Hist. Norr. T. I. P. 453.

§. 2.

Sigurdsta
Slätten.
Eisten
Beli.

Efter Sigurd KINGS Död, uphördte efter utskende Eisten Belis Skatshydighet, så at han blef nu Enwalds Konung öfwer Upsala och Sverige, men Ragnar Sigurdson blef Konung i Danemark. Hanu hade inter regeringshufkan utslått all ömhet och kärlek emellan anhöriga, ty Ragnar och Eisten Beli woro för trogne wänner. Wänskapen gick så långt, at de hwar sommar besökte hwar andra, et lefnadsfärt, som den nya finare smaken aldeles bortjagat ur Konungahusen, och gjordt det endast til ringare folks lott. Eisten Beli kallas i gamla Sagan, rikur Kongur, fjolmennur och witur, eller en rik, mächtig och wis Konung (*). Han kallas och Illgiarn eller illat, som inter särdeles passat sig med de nämnda titlar, men däraf twiswels utan blifwit honom tillagdt, emedan han blef hållen för en stor trollkarl. Det är sannolikt, at asguda-offren i Upsala inter aldeles blifwit wanskjötte, efter Ynglinga Familjens afgång, anskjönt de nämnas intet, hwarken under Iwars, Haralds, eller Sigurds regementen. Deras besynnerliga benägenhet för härfsårder, har förmodeligen haft den wärkan, at de inter stort brydt sig med dessa sysslor; men Eisten Beli satte offren i full gång, och det så öfwerfödigt, at på intet ställe i Norden skal hafwa warit et sådant blotande. Men det är nästan ptroligt, at han gjordt sina offer åt en ko, som heterat Sibilla. Andteligen kan det wara lika så förnuftigt at tro på en ko, som på en kalf, hwilket Israeliterne och Egyptierne gjorde. Men man finner intet, at Nordiska smaken warit på det sådant, och när Sagan tillägger, at denna ko med sit wärlande så förwollade fienden, at de slogos fins emellan, och förgjorde sig huf, synes berättelsen wara gjord at roa barn med. Om på Eistens lifsana warit målad en ko eller ore, och den samma wid något tillfälle blifwit framburen med et starkt härskri, som förskräkt fienden, kan saken så någon likhet af sanning. De gamle hafwa tillspadat widunder och håperi, ofta af mycket mindre anledningar. Men ehuru man behagar förklara gatan, har dock wärkan af

Et

Eftens idrotter warit den, at ingen vågade sig at eroa des län-
 der, utan har han i långwarigt lugn spirt sit rike. At han wa-
 rit diskare af tidens witterhet, kan slutas af de många Skalde,
 som han hållit i sit Hof. För älderdomens skuld förtjena de at
 uppräknas, hwilket ock skal se framdeles.

Sigurdsska
 Släkten.
 Eftens
 Veli.

(*) Ragnar Lodbroks C. C. 8. §. 18.

§. 3.

Medan Eftens på detta sätt gjorde Swenska Konungaspiran
 wärdad, satte Ragnar Danska Kronan genom härfärder i hög-
 aftning. Så i Sverige som i Dannemærk woro ännu många
 Konungar och Färlar, dels enrådige, dels skatkyldige, hwilkas
 heder och anseende war större eller mindre, allt som de med drä-
 peliga gåtningar gjorde sig mer eller mindre namnkunniga. Ibland
 dessa war en Heraud besynnerligen ryktbar i Öster-Gjörthland.
 Hans ursprung ledes, genom Wäst-Gjörtha Konungarna, ända
 från Oden. Medan hans fader Ring ännu lefde, hade han gjorde
 sig berömd genom många Wifingsfärder, i följe med sin stambo-
 der Bofe. På en sådan resa hade han plundradt och förstördt et
 asguda-tempel i Bjarmeland, som war helgadt åt Jomala, och
 där förwärfwadt mycket egendom. Uti Bräwalla slag war han
 ock närwarande på Harald Hildetans sida, hwar han blifwit illa
 sårad. Nu satt han hemma i ro, och hwilade sig från sina mor-
 difka hjeltebedrifter. Med Konung Gudmunds dotter af Olesis-
 wall, hade Heraud en dotter, benämnd Thora Borgarbjört,
 som för sina ogemena egenskaper war mycket namnkunnig. Man
 kan ej göra et enda steg i våra Säger, utan at mäta gåtor och
 Romanska äfwenlyp. Sådana förekomma äfwen här. Heraud
 skal wid et tillfälle sumnit en ganska wacker orm, som han skänkte
 sin dotter. Thora upfödde ormen, lade guld under honom, och
 allt som ormen wäxte, skades ock gullet. Andstligen blef ormen så
 stor, at han låg i ring om Prinsessans kammar, och tilldt ingen
 komma in, utan den som gaf honom mat. Heraud lednade wid
 denna waktstafwande, och utlofwar sin dotter til den, som kunde
 öfwerwiana odjuret. I sådana omständigheter insätter sig Raga-

E 3

nar,

Sigurdsså
Sången.
Luten
Beli.
Ragnar
Lodbrok.

nar, klädd i ludna kläder, som woro hårdade i beck, står ihidt ors-
men, och får Prinsessan med fadrens samtycke. Om med denna
orm betecknas en karl, som heter Orm, och varit god hushållare,
och tillika så högsinnad, at han stådt sina affikter på Prinsessan
helf, blifwer både det ena och andra begripeligt. Nog wet jag,
at nyare Historiekrifware förebära, at Ragnars giftermål med
Thora, skedd efter Herauds död, men så wät Heraud och Woses
Saga, som Ragnar Lodbroks Saga, och Sapo komma alle öf-
werens, at det tilldragit sig på sätt, som nu är anfördt. To at Heraud
blifwit död i Bråwalla slag, såges på intet ställe, och at Wos-
gar, som föll för Starkader varit denne Heraud, strider emot
alt hwad hos de gamla är anteckadt.

§. 4.

Det öfseiga af Konung Ragnar Lodbroks Historia, är up-
foldt med en ganska stor willa, och är det tydligt, at så wät
Sapo, som Auctoren til Ragnar Lodbroks Saga, blandat tilhö-
pa twänne särskildta Lodbroks Historia. Det är öfrnekeligt
af det föregående, at Ragnar, Sigurd Rings son, lefwat midt
uti det åttonde århundrad, men den andre dödde emellan 860
och 870. Den äldsta Skrift, som om Ragnar Sigurdson kan
upwisas, är den Sång, som han helf skal hafwa sammansatt wid
sin död, och finnes uti des Saga inryckt, och innehåller flere
och helt andra omständigheter än i sinna Sagan, men kommer i
några mål öfwerens med Sapo, hwilken därföre kan tjena til
uplysning. Dessa werjar äro således wår tryggaste ledare. Se-
dan Ragnar hufte bröllop med Thora, nämnes först i Ragnars
lifssång des frigsfärd, i eller wid Eirarsund, eller Oresund. An-
ledningen til detta krig anförer Sapo (*), då han berättar, at Skå-
ningarne och Zutlångarne upreste sig emot Ragnar, och at de
efter ett skarpt motstånd ändteligen blifwit slagne på Ullery, det
han kallat på latin, campus laneus. Detta Ullery är beläget in-
ter länet från Landskrona, och således när wid Oresund (**).
Och war det intet den första gång Ragnar varit nödsakad, at dra-
ga wärjan emot Skåningarna, emedan han några gånger tilföre
genom ordeneliga fältslag twungit dem til undergiftwenhet, ibland
hwil-

hvilka det ena sårde wid Hvitaby. Jutulandarne blefwo ej Sigurdska
 heller förslönde, utan dem kufwade han wid Limafjord. Efter Eldgren.
 denna sårde höll Ragnar wapenskrifte wid Dynamunde i Eisländ Eiften
 med några Jarlar, hvilka och blefwo öfvervundne. Helsingarne
 besöfkes därnäst. Kan hända här förstås de, som bodde i Helsing-
 borg och däröfkring, ämningsstone nämnes Jfu i denna sårde, hvil-
 ket har mycken likhet med Jid i Skåne. Därnäst kommer
 ordningen til Jarlen Heraud, om hvilken såges, at ingen
 hurtigare man någonsin lagt ut från Lundamall. Dock blef He-
 raud ibland de slagna. Det är troligt, at Sapo af denna gjorde
 sin Harald, hvilken han kallat Skåningarnas Konung. Därpå
 ontalas träfningen wid Skarwa Skär; här stupade Konung
 Rasin. Skarwen är en bekant fjärd i Mälaren, men därefter
 wet jag intet, om denna händelse sig där tilldragit. Det kan wa-
 ra skedd under någon af Ragnars resor, at besöka Eiften Beli.
 Sedan tumlade Ragnar om med sina fiender wid Indyris darna,
 men om deras belägenhet kan jag intet framsöra någon gisning en
 gång. Konung Eiften fall på Ulleråker områdes därnäst. Här
 kan ej kunna förstås Konung Eiften Beli från Upsala, ty efter
 Sagan, som omständeligen beskrifwer denna Herrens öde, war
 Ragnar wid des nederlag intet närvarande. Och som i nästa
 vers Konung Ragnars bedrifter wid Burgundarholm eller Bo-
 meholin upphöjes, torde härmed förstås fältslaget på Ullery, som
 af Sapo tillförne är anfördt. Dit intil dro Ragnars svärfvande
 wapen kring Gjöthiska kusterna områda. Sedermerta uprepas
 des afslagnare förrättningar; släget nemligen i Skåningialand
 eller Slandern, hwar Kung Freyer blef sålder, Walthiosers
 fall wid Englands, Ragnars blodiga förrättningar wid Varda-
 fiorden, wid Wadninga waf och i Northumberland. Här
 glömmes ej eller Nordiska landstigningen på Suderöarna, hwar
 Herthioser segrade öfwer Ragnars folk. Sedan beskrifwes Ragnars
 landstigning på Irland, hwar Konung Marstin blef slagen wid
 Wedrafiarden. Slaget wid Ilasund, hwar Konung Öen stupade,
 samt wapenskriften på Lindesödre, hwar Irlandarne å nyo blef-
 wo olyckelige, och ändteligen områdes Konungens sista rådg i Skå-
 niska wiken, hwarmed denne Herren lyckade sina blöfsta bedrif-
 ter. Någor hwar kan föreställa sig, at i detta dödsqwade innefat-
 tas

Sigurdsta tas Ragnars förnämsta gåringar; men som intet ord nämnes om
Släkten. des härfarder på Frankrike, kan man med ståt utelämna det all-
Listen Tamman, såsom aldeles intet hörande til denna Ragnars Historia.
Beli.
Ragnar (*). Sæpo Hist. D. L. 9. p. 170.
Lodbrok. (**). Sæpo H. D. L. 9. p. 169. men hellska Dödsqvaldet finnes i Ragnars Lodbroks Saga.

§. 5.

Efter den afsmåning, som föregående paragraph meddelar, röjer man uti Ragnar Lodbrok allenast et blodtörstigt och wildt sinnslag, som rasar efter rof och fördbande. Hvad märkelig her der härmed är förbunden, wet jag intet. Den andra delen af des Historia, utförer des giftermåttshandel, uti hvilken han wärkeligen afslädder sig sit hårda wäsende, och blifwer spak och förnuftig. Med Thora hade han twänne söner Erik och Agnar, och desutan et hjärt äktenskap, så at han wid hennes död war otörstelig. Til botemedel för sin sorg, utwälfte han sit förra lefnadsfält, och for i härnad. Under en sådan resa lägger han in wid Spangarhed i Norrige, och stickar några af sit folk i land, för at tilreda mat. Dese komma til et torp, hwar de träffa en gammal gubbe och gumma tillika med en flicka, som dese kallade sin dotter wid namn Kraka. Kockarne förgapade sig så i denna flicka, at de skände bort maten, hvilket de ock anförde til sin ursäkt, när de kommo tillbaka, föregifwandes, at de aldrig sedt wackrare månniska. Ragnar, som annu hade sin Thora i minne, och kunde intet föreställa sig, at någon borde jämföras med henne, frågade då, om hon wore så wacker, som des förra Vemål. Folket försäkrade, at hon gaf des afledna Drottning i det målet intet efter, hwarför ock Ragnar stickade efter den unga flickan. Kraka war tilreds at följa de ursäckade, dock med uttryckeligt förbehåll af grid och all säkerhet. Så snart Ragnar fick se henne, blef han sträpt af hennes skönhet intagen, och åstundade, at hon genast skulle följa bort med honom, men det aflög hon. Ragnar besatte då sin säkerhet, eller kargjömmanne, at taga fram en af Thoras präktiga kläder, och skänka åt Kraka, men hon undbad sig den heder, och begärde allenast, at han wille låta henne komma tillbaka til torpet, för

förfärandes därjämte, at, om han wid sin återkomst wore af samma sinne, skulle hon oförtrödwadt göra följde. Och som både Ragnar och Kraka woro förfarne uti denna tidens witterhet, blandade de alljämnt Skadqwaden uti sit samtal. Man skulle knapt föreställa sig, at Ragnar skulle brukat så mycket krus med en ringa torpare, flicka: men en besynnerlig högaftning hade redan så intahit hans sinne, at han lät henne efter sin åstundan utan hinder komma hem, och kom afwen hiesel efter fulländad resa, med lika tankar för den älskade Kraka, til samma ort igen. Kraka gjorde då intet widare swårighet, utan fölgde Konungen; men wille liksom intet på hemtliget sätt blifwa Konungens hustru: utan wid et anståndt hederligt bröllop, när Ragnar hemkommit uti sit rike, blef hon uppenbarligen förklarad för des Gemål. Man finner här en finare smak, än den man borde wänta af en omdännsfullt Rådware. Höfving, och gör kan hända, detta upförande honom mera heder, än alla des så kallade Hjelte-bedrifter: äminstone begrep han, at kärlek utan högaftning, aldrig kan göra någon lyckelig sammanlesnad. Och med sådana tankar war det intet underligt, at han än en gång kunde blifwa lyckeligen gift. Med denna sin torpare-dotter hade Konung Ragnar ättilliga barn, Twar, som förmodeligen för sin wighet blef kallad benlås, Björn med tillnamnet Järnsida, Swisfark, Ragwald, och Sigurd, hwilken för någon stund han haft i dygat, wardt kallad Orm i öga.

Sigurdssa
Gidten.
Liften
Beli.
Ragnar
Lodbrok.

Se Ragnar Lodbroks Saga.

§. 6.

Wänskapen warade inmedelst all framgent emellan Swenska och Danska Hofwen, hwilken bibehölls genom förtrogna besök på bägge sidor. Och wid et sådant tillfälle, då Ragnar undfagnades af Esten, lät Swenska Konungen sin dotter, efter den tidens stik, komma in och besena sin förnämia gäst. Så snart Konung Ragnar's folk sågo Swenska Prinsessan, tyktes dem detta wara et långt anständigare parti för sin Herre, än des förbindelse med Torpare-dotteren. De brakte och saken så långt, at Ragnar förlofwade sig med Prinsessan, fast än hans hjerta war icke desomindres aldeles förbehållit åt des fjärra Kraka. Han förbödd och därför wid

Sigurðsfa-
Elåsten.
Beli.
Ragnar
Lodbrok.

svårt straff, at ingen måtte tala om hans nya förbindelse wid hemkomsten. Denna försiktighet gagnade likväl intet, ty Ragnars Gemål war redan fullkomligen underrättad om alt samman. Hon upptäcker då eller diktar, at hennes rätta namn war Aslaug, och at hon war Sigurd Jofnisbanes och Brynildas dotter. Ragnar, som en ömsint älskare, war glad, at han kunde tro en berättelse, som passade sig med hans tycke, och förnedrade ej heller hans höghet, så at hans älskade Kraka, blef i en hast förwandlad uti en höghållad Konunga-Dotter, och för sådan erkänd af allmänheten. Härigenom afstodnade helt och hållit des giftermåls-handel med Swenska Prinseskan, och wänskapen emellan bägge Hofwen kallade något. Kallsinnigheten hade likväl intet efter utseende utdrusit uti fiendskap, om intet Ragnars söner af förra gifter, Agnar och Erik, oroat Swenska kyskerna med härskjöld. Konung Eisten mötte sina fiender oförsträckt, brukandes tillika den försiktighet, at han satte två tredjedelar af sit folk beräkte bak om en skog, hwarigenom desse Prinsar utan vidare beräkande, angripa den delen, som gjorde front emot dem. Men de blefwo af myckenheten kringrande, så at Agnar blef slagen på platsen, och Erik fången. Eisten wiste då prof af et ädelmod, som i dessa hårda tider intet alltid kunde wäntas; ty så snart han fick sin fiende i sina händer, stadnar på hans befallning alt vidare slaktande. Han tilböd äfwen sin förnåma fänge all wänskap, som vidare skulle bekräftas med des dotters giftermål, om Prinsen så behagade. Erik i sin hästiga iswer aflog bägge delar, utan begärde allenaft, at des följeslagare måtte fritt fara sina sårde. Eisten war sig äfwen härutinnan lik, och gaf utan fördrighet samtycke til hans åstundan, hwarpå Erik utväljer sig et sådant dödsfält, at han låter upresa spetsar i jorden, och begär, at han på dem lefwandes måtte blifwa fastad. Eisten låt ock detta ske efter Prinsens så åstundade, och Erik utstod denna smärtsfulla död med en sådan styrka, at han ock i et Skaldeqwåde låt anmäla sin hälsning til sin styfmoder, och då han hängde på spetsarna, med Skaldesång böd korparna til gäst. En hurtighet, som wärkeligen kunde hedrat denna Prinsen, om ej allsamman kommit mer af en höghdragen hjållöshet, än af förnuft och estertanka. Intet oförnuftigt kan wara hederligt.

Se Ragnar Lodbroks Saga.

§. 7.

§. 7.

Enningen om sina styfsoners död påskade rådar af Aslaugs eller Krafas dgon, och skal det vara den enda gång, hon gifvit teki til en sådan swaghet. Någon ömhet och mycken bitterhet lär förmodeligen upväckt denna rörelse; ty hon äggjade alltiid sina söner, at hämnna sina halfbröders död. Iwar, som den äldste, och tillika den förståndigaste af alla, wille helt ogärna påtaga sig en sådan härfärd. Dock ändteligen uppretad af sin moders outhärliga tilwitelser, rustade de sig til krig. Aslaug war så öm om sin hämnd, at hon sjelf wille wara witne til sina söners upförande. Hon for derför landvägen med forfolket, men Iwar, Björn och Hwitfäsk med den öfriga hären, reste sjöleds. Sedan bägge härarne stödt tilhopa, rusa desse Prinsar fram med ogeten häfthighet, mörda och slå neder allt hwad lefwande war. Eisten, så snart han blifwer härrom underrättad, samlar sit folk, och möter sina fiender, men blifwer ändteligen efter mycken manspillan sjelf på platsen, efter utsende, et offer för Aslaugs swartsjuka, som förmodeligen intet kunnat förlåta Eisten, at des dotter war wacker. Det enda hederliga, som om denna färd kan ansdras, är det, at Iwar, sedan han förnummit, at Eisten war slagen, innehöll med all blods utgjutelse, och wille intet vidare utöfwa wäld på en husrudids menighet. På detta sätt lytrade Eisten Beli sin regering, hwilken i anseende til det lilla, man har sig bekant, synes hafwa warit ärefull och hedrande. Hans död kunde anses för olyckelig; och kan det wara lyckeligare eller hedrigare, at efter lång och sinderstull slufdom, afömnar på sin förefång, än at dö med wärjan i handen, då man försvarar sit fosterland. Konung Eistens besinneliga högaktning för witterhet, kan tillfyllest bewisas af de många Skalde, han i sit Hof underhåller (*).

Slaurdka
Elakten.
Eisten
Beli.
Ragnar
Loobrof.

(*) Skaldatal, se Sturleson, T. II. p. 479. Det öfriga, som här är infördt om Konung Eisten Beli, ses igen i Ragnar Loobroks Saga.

§. 8.

Under alla dessa hwidfningar, hade Ragnar warit fränwarande, så at han hade ingen del, hwarken i kriget eller Konung

Sigurdss
;Släkten.
Ragnar
Lobbrok.

Existens fall. Han blef altså utan vidare svärighet, äfwen Konung i Sverige. Såsom en Svensk Konungs son, war hans rätt til Kronan ofrödig, sedan Eisten inter lämnat efter sig manliga arfwingar. Det är troligt, at Ragnar genom denna förändring, warit nödsakad at innehålla något litet sina långväga tåg, för at värda sit nyligen tillträdde rike. Han lär dock efter tidens smak, warit nog obekymrad om landets upphjelpande, genom hushållning; utan des gränfors utströmande har förmodeligen warit honom mera om hjertat; emedan han underlagdt sig en stor del af Norrige, nemligen Rana, Rike, Westfolden och Wingulmar, Ben, med hela landet söder ut (*). Hwad rätt han haft til dessa länder, wete wi nu aldeles inter, och kan wäl wara, at Ragnar wiste det icke hells en gång. Men sedan detta war warstfärdigt, upwaknar hos honom des jörra lust til aflägsna wifings-färder, och i detta upsat flyndar han til Engeland. Detta sårtdg war inter lyckeligt, utan han strandade i Skottiska wiken. Men som han tillika med folket blef bärgad, for han fram på sit wanliga sätt med frig och härskjöld. I sig hells war det nog orimligt, at med en hand full folk, angripa et helt land, då all undanflykt genom fartygens förlorende war betagen. Utlängen swarade och emot anskälterna, folket wardt nedersabladt, och han hells til-långa tagen. Saxo och Ragnar's Saga göra här en omständelig berättelse, at Ragnar blifwit fastad på Konung Ellas befallning i en ormegård, och där af denna giftiga ohyran upåten, då han och i detta tilståndet affungit sin förr omtalte Swanesång. Men detta allt är utan all sannolikhet. Det är wäl inter hufwudsakeligt, at ingen Konung Ella på den tid lefwat i Engeland, men Ormegården har all smak af Hjärringsaga, och at Ragnar, i sådana omständigheter, sungit et Skaldeqwäde af nio och tjugu versar, tio rader i hwardera, och at någon warit stratt tillreds, som samma wisa lärde och upteknade, är en barnslig och löjlig berättelse. Antledningen til attsarnman, är dock twifwelsuran, tagen från hellswa sången. Det är ofelbart, at här nämmas både Ella och ormar, men efter noga öfwerwägande, lär härutaf hwarden blifwa någon Konung Ella, eller Ormegård. Elle eller Elli på gamla språket, betyder ålderdom. Ordet förekommer i den 24 och 27 versen. På förra stället står: Ligi hug þat Ellu, att aldurdays min,

na, hvilket bekræftigen kan förklaras, aldrig trodde jag, at Siarvsa Alderdomen skulle åga, eller lyfta mina gamla dagar. En våldsam död anlågds då, som bekant är, för en Hjertebeidning, och den hederligaste andalpf. I den 27 versen såges: Wäntum bins, at wädris Wondom i Ellu blode. Detta uttolkas: wäntar jag, at Odens staf står i Ellas blod. Med detta underliga talesätt skal döden betecknas, men då kan det likaså wäl betydä, Odens staf i mit Alderdoms blod, som i Ellas. Det kan också märkas, at när på andra ställen i Skaldeqwadet, talas om någon Konung, nämnes han så uttryckeligen, men här är intet tecken til någon delfikt. När där widare omtalas i Skaldeqwadet, at Drimar sönderlito Ragnars kropp, och innehade hieswa hjertats kamrar, kan där med förstås, antingen en odräglig plåga, eller också, at Ragnar wärkeligen blifwit lefwande af maskar upfräten. Phetiriciss är, desto bättre, en nog öwanslig, men ingalunda någon ohörd sjukdom. Man synes därföre kunna med trygghet göra det slut, at Ragnar Lodbrok, sedan han warit til fånga tagen, ändteligen af ålder och wansjufsel, på et ömkeligt sätt lyftradt sina oroliga dagar. Dessa omständigheter bestyrkas af Engelska Historien, i Simeon från Durham berättar, at en heden krigshär ankommit från Norden år 793, som härjadt landet, och har deras anförare med en grym död afslidet, och flottan blifwit af öwader sönderslagen (**). At man fallit på den tanken, at Ragnar uti sina sista stunder, upsat et långt Skaldeqwad om sina bedrifter, lär förmodeligen komma därpå, at han sjelf infördes där talande. Troligare kan wara, at des efterlämnade Gemål Kraka, eller Aslaug, hedrat honom med detta dreminne, emedan man i gamla handskrifter summit wisan kallad Krafkumal, eller Krafks sång. Osäbart är, at wisan är gammal, och således det säkraste monument, man i Ragnars lefwerne kan följa. Utom hwad som för är påmint, lär man härutaf, at denne stridsamme Herren bewisat sumtio sålslaktningar. Det lär likwäl wara osörmekeligt, at en stor del af dessa förrätningar, efter nu warande talesätt, intet förtjena detta namnet. Sången är för öfrigt på älskliga ställen nog nöck, men där han kan wäl begripas, rönes sinat och wackra tankar. Sidsta versen kan tjena til bewis, han tyder på.

Siurdsta
Slåten.
Ragnar
Lodbrok.

Frans hins hatta,
Him biode mier Dnsir
Sem fra Herians hollu
Hefet Odin inier sender.
Gladur skal eg al med Asum,
O Ondveige dreckia.
Lifs eru lidnar stunder
Lagiande skal eg deya.

(*) Sturleson, T. I. p. 87.

(*) Simeon Dunelmensis, Hist. Dunelm. ecclesie L. 2. C. 5. Mox eodem anno, 793, Pagani ab aequilonali climate navali exercitu Britanniam venientes . . . interficiunt non solum jumenta, verum etiam sacerdotes, Levitas &c. Dux eorum ibidem crudeli nece interit, nec multo post vi tempestatis eorum collisae contritaeque naues perierunt. Jamsdr Torfæus Ser. R. R. Daniz. Grams Aamærkningar til Meurhus, p. 111.

§. 9.

Vil man hålla före, at Engelska Munken Simeon, uti des anförda berättelse, talat om Konungagnars död, som är värfeligen sannolikt; måste han hafva regerat länge nog, och kommit til hög ålder. Detta slutas och af andra omständigheter, emedan han hafte många vuxna barn af andra gifter. Hans öfriga fördröningar uti äfkilliga västra länder, finnas väl intet tvifveligen hos utländska Håfvereknare omrörde. Där gifwes likväl anledning, hvaras man kan sluta, at de bedrifter som honom uti Skaldeqväden tillägnas, intet kunna hållas för otroliga; ty emellan 750 och 793, var Engeland och de däromkring belägne orter, allt iämmt anfåttade af ströfwande partier från Norden (*). Om någon Freyer som regerat i Flandern, är väl ingen uplysning i gamla Skrifter: ej heller säges i Skaldsängen annat, än at han föll där. Men at en hednisk här härjat i Frisland, eller Holand vid år 755, är oemotfägeligt af den helige Bonifacii lefverne, hwilken vid denna tid af Hedniskt frigsfolk blifwit ihjälslagen (**). Det blifwer dock et såfångt arbete, at vilja bestyrka alla märkvärdigheterna afagnars lefverne, med utländska vittnesböcker. Utländska Historien under denna tiden, är värfeligen lifsa mörk som

som den Swenska, och desutan upkommer en stor willa i denna tids Historia, genom den friskostighet, som de gamle hafst med Romungartiteln, hwißen rundeligen utdödes på alla besallande Höfdingar, som anförde någon märkelig tropp. Men större oreda har bleswit upwäckt genom den Lodbrok, som dödt i Engeland wådt år 860, den nästan alle Håsdetelnare blandat ihop, med Swenska och Danska Konungen Ragnar Lodbrok. Torfäus dr den förste, som med många stål bewist, at denne Lodbrok aldrig war Konung, hwarken i Swerige eller Dannemark. De utländske Skribenter upfylla Historien med en hel flock af Danska Konungar, och anföra ibland andra, äfwen denna sednare Lodbrok. Men Bromton, som skrifwer med mera redighet, berättar wådt, at han war af Kongeligt blod, men gifwer dock tillkänna, at Godwinus då regerade i Dannemark, hwarmed förmodeligen Gorm Gamle bdr förstås (***). Och på detta sätt förswinner aldeles den oreda, som genom de två Lodbrokar förordsfakas. Trenne Rådik Slaungwanbauge hafwa warit i Dannemark. Twådde Herrar af namnet, Geirstada Alf har warit uti Unglinga Årtan (****). Flere Starkader talas om, så wådt i Danska, som Swenska Historien: hvarsföre kunna då inter twåanne Lodbrokar wara namnkunnige uti Norden (*****). Man kan ock af hieselwa dödsfattet finna, at här dr frågan om twådde olika personer. Den ene afled genom en ganfka plågsam död, den andre wardt, emot Engelska Konungens besatning, af en Jägare ihidslagen, uti hwilket mådt Engelska Historien dr både redig och tydlig.

(*) Se Pontoppidan's Gesta Danor: T. II. p. 41.

(**) Willibaldus in vita Bonifacii. C. 10, uti Basnage Thesaur. Mon. Ecclesiasti. T. II. p. 24.

(***) Bromton, Chronicon hos Troysden p. 803, 804. Erat in regno Danorum vir quidam, de regia stirpe genitus, nomine Lothebrocus &c.

(****) Den förste Geirstada Alf war Olof Gudrandson; se Sturleson T. I. p. 61. Den andre war Harald Garfagers son. Sturleson T. I. p. 96.

(*****) Jfr. Torfäus Ser. RR. D. Gram in Mearsum p. 113.

§. 10.

Sigurdsska
Släkten.
Björn
Järnsida.

Konung Ragnar Lodbrok hade många barn. Utom Erik och Agnar, hvilka dödde i Sverige, i kriget mot Konung Eisten, hade han och en dotter af första giften, benämnd Olufa, som blef gift med en Engelsk Herre, wid namn Steinar, och war hon en Stammoder til Norriska Konungarna, Olof Trygvason, och Olof den Helige (*). Ragnars giftermål med Aislaug, gaf honom och många arfwingar, och ibland dessa deltes hans widsträckt länd-der efter hans död. Björn Järnsida fick Sverige eller Upsala-rike, tillika med hågge Gid-haländerna, och des tillhörigheter. Sigurd Orm i öga fick Eggotaland, och alla Darne i Danmark, samt Skåne och Halland, och Switsjart bekom Reidgjotaland, med Windland eller Wenden (**). Det lår wara oskräpelig, at Jutland hörde til Öfwer-Konungarna i Danmark, så at här lår Reidgjotaland wara et annat land. Och kallas Sigurds lott Danwålde i Herwarar-Sagan, men Switsjerts Del kallas Österrike, eller östra stranden af Östersjön. Konung Ragnars seger wid Dynamynde bestyrker denna Herrens öfwerwålde på den sidan, och gifwer styrka åt den här omrörda landdelningen. Bespinnerligt är, at Iwar, fast äldst af alla bröderna, finnes likwål aldeles slett i denna delning. Herwarar-Sagan tillägger honom Engeland, men det ägde Ragnar inret, och kan endast til någon del kämpas på den senare Lodbroks son. Det är möjligt, at han i sit sinne trodt sig wara öfwer alla Konungariken, ty på inbilningar har aldrig warit brist i Norden. At Lodbroksnamnet blifwit Konung Ragnar tillagt, af den klådnad han hade på, då han sål-tade mot Konung Herauds Orm, är allmänt bekant.

(*) Torfäus Ser. RR. Dan. p. 359.

(**) Oluf Trygvasons Saga hos Torfäus, Ser. RR. D. p. 395.
Jfr. Herwarar Sagan C. 20.

§. 11.

Hwad bedrifver, som Björn Järnsida gjorde, sedan han satte sig på Upsala Konungasäte, och hurudant rikets tillstånd under des regering warit, är aldeles ingen underrättelse. Det härjande, som
ho.

honom tillkriswes på Franska och Italienska kusterna, hörer utan tvifvel til den senare Lodbroks son. Ty man wet, at denne Björn blef utstickad, medan des fader ännu lefde, tillika med sin Fosterfader eller Gouverneur Hasting. Och kom Björn aldrig tillbaka, utan dödde i Frisland (*), och des fosterfader blef Christen, och förländ med Charters i Frankrike.

Sigurdsska
Slätten.
Björn
Järnsida.

(*) Wilhelmus Gemmeticensla Hist. Normannor. L. I. C. II. Nam Bier toties excidii signifer, exercituumque Rex, dum nativum solum repeteret, naufragium passus, vix apud Anglos portum obtinuit, indeque Frisiam repetens, ibidem oblit mortem. Jämför samt Capitlet i samma Bol.

§. 12.

Efter Björn Järnsida, blef des son Erik Konung i Sverige. Om andre sonen Refil, ansåg wärjan för sin arfwedel, och blef Här och Sjökonung. Men som des äldre broder lefde intet länge, kom Refil afwen til styrelsen af Sidea Rike, uti hwilken höghet han bibehöll sig med alt anseende; emedan Herwarar Sagan kallar honom Nikil Hermaður och Alrike Kongur. Om Refil warie dgare af Northumberland, som någre nyare påstå, måste man medgifwa, at detta bdr kallas en fulkomlig anecdote, och förborgad hemlighet. Hos de gamla finnes intet spår härtil. Uti sådana mål är det swårt för en ny Historiistriware, at öfwergå de gamla. Man följer därföre helre en från forden weriden öfwerlämnad berättelse, ehuru mager och fattig den är, än med lösa gissningar ölar midden, och minskar trovärdigheten af Historien.

Erik
Refil.

§. 13.

Efter Refils död, förekommer en slags willereda i wår Konungaldng. Så wäl Herwarar Sagan, som Långfedgatal giswa wid handen, at Erik Refilson blef Konung efter sin fader. Herwarar Sagan talar ock om en Björn, hwars söner kommo til regeringen. Men som denna omständighet intet instämmer med Långfedgatal, lär förmodeligen något förskende inkommit i Herwarar Sagan. Det lönar inret mödan, at med gissningar utreda detta möder. Historien förlorar härigenom ingen ting, emedan

Erik
Refilson.

Sigurdh efterwerlden är aldeles okunnig om, både Erik Refsilsons och denna
Släkten. förmenta Björns gjärningar. Den, som icke destomindre åstundar
Erik underrätta sig om de bedrifter, som dessa Herrar aldrig gjorde,
Refsilson. finner rik tillgång hos de nyare.

§. 14.

Emund Efter Erik Refsilson kom riket i brödraskifte, så at des bägge
och söner Emund och Björn på Håga, woro Samkonungar. Emund
Björn är allenast känd til namnet. Om Björn wet man likwäl något.
på Håga. Han war älskare af witterhet och Skaldar. Et opdeligt bewis har
 min därpå uti Skalden Erprutlutande, hwilken för et dråp war
 förklarad fridlös, eller wig i weum. Skalden Sammanfatto då en
 wisa, eller qwåde öfwer Konung Sor på Håga, fick nåd och
 undslapp således det äddmda äddstraffet. Om denna Sor wet
 man intet mer, än at han bodt på Håga, hwar öfwen Björn
 hade sit säte. Byen är belägen i Upland; en stor Ättebacke, som
 nu är qwar, är det enda minnesmärke af des förra anseende.
 Det är nästan otvifvelaktigt, at Ansgarius predikadt första gån-
 gen i Björkö, under denna Björns regering, ty det strider alde-
 les emot vår Historias sammanhang, at Ansgarii ankomst skedd
 i Konung Eistens Welis tid. Men Christna lärans fortplantande i
 Sverige, skal widare uti et särskildt Capitel utföras.

§. 15.

Erik Om Konung Björn på Håga haft några barn, wet man
Emund intet. Men Konung Emunds son, Erik, är desto namnkunnigare,
son. ty man har sig bekant, at han i sina yngre år farit alla somrar
 i härnad. Under dessa härfärder utwidgades Swenska magten an-
 seentligt. Han for til Nimsa-land, säger Sturleson, eller Torgny
 Lagman (*). Detta talesätt kan förklaras genom åstfälliga land-
 skap: men det kan ock wara Nims-land, eller negden af Umeå.
 De äldste Uplands Konungar, regerade allenast öfwer Mannahem,
 från Daldsöwen förmodeligen neder til Skånska gränsen. Det som
 låg norr om samma Älf, hade sina egna Småkonungar af gamm-
 la Jota Stammen. Dessa Småherrar äro ej särdeles namnkunnige.
 De

De härskade öfver några berg och flogar, utan at drifjanna an-
nat öfverwådde, och trodde sig således fullkomligen berättigade til.
dessa höga ärenamn. Med mindre inbitningar och mindre högfärd,
kunde man warit nögd med mindre titel. Men de Swenske satte
sig så småningom neder wid sjökanten, då de äldre inwånarne
afstånge från hafwet, antingen undergåfwro sig Swearnas öfver-
wådde, eller ock flyttade sina boställen til andra orter. Det inre
Wäster-Norrland, har ock wärkeligen en lång tid legat öde, och
hafwer det til en stor del fädt sina inbyggare från Norrige, då
Eisten Järåda Upländningarnes Konung, kufwade Trondhems-
boarna, och satte där Saur sin hund til Öfwerherre. Ty Rietil
Jämtte, son af Auund Jarl ur Sparabo i Norrige, for wid
det tilfälle med mycket folk öster om Rjölun, och satte sig neder i
de då obebyggda marken, hwiika sedermera blefwo kallade Jämt-
land (*). Rietil Jämttes soneson Thor Helsing, for än längre
öster ut, och satte sin boning i Helsingeland. Detta nykonina
folket blandade sig så småningen tilhopa med Swearna, som bod-
de wid stranden, och erkände Swenska Öfverwåddet. Men Jämt-
låndningarne woro en lång tid, et aldeles fritt folk, som hwarken
erkände Swenska eller Norrska Öfverwåddet. Man kan intet med
säkerhet utsätra, när Rietil Jämtte, eller des soneson Thor Helsing
uprögte dessa Norra ödeländer, emedan man kan intet med wisshet
utstaka tiden, när Eisten Järåda lefde. Efter Sundin Noregus
war han soneson af Raum Konung Norees son, då han på den
räkning måste lefwat i Yngue Freis tid. Men det är troligt, at
många leder dro i dessa släktlinior utelämnade. Dock fast man ej
kan med fullkomlig sannolikhet utmärka tiden, när Norr-Länderna
blefwo bebodde af Norrmännerna, är det likwål ganska troligt,
at Erik Emundson, som utwidgad Swenska magten på alla kan-
ter, öfwen stadgat Swenska Öfverwåddet öfwer Norrländska sjö-
lusten, fast än Jämtlåndningar ännu hade den förmån, eller öfwe-
ra, at lefwat uti sin naturliga hellsfärdighet.

(*) Sturleson, T. I. p. 485.

(**) Sturleson, Hålan Nialstiens Saga. p. 139.

§. 16.

Widare wände Erik Emundson sina wapn mot Finslän-
d, Ryssland eller Karelen, Estland och Curland (*). Alt bles under-
lagt,

Sigurdsska
Släkten.
Erik
Emundssons.

lagt, och Swenska Herrawäldet sträkte sig således i hans tid nästan rundt om Östersjön. Wi sinne denna berättelse hos Surlifson, med hvilken Rimberrus äfwen kommer öfwerens, som intygar, at Cori eller Eurländarne woro denna tiden Swenska Kronan skattskoldige (**). Erik war tillwål intet nögd med denna tilldöning. En af Sweriges urgamlas riidbrigheter war Bermeland, hwilket warit en tid afsondradt från Swenska Rikskroppen, och erkjändt Norriska Konungarna för öfwerhet. Ynglinga Släktens urestängande från Upsala Konungathron, gaf anledning til denna söndring; ty när Olof Trätelja blef tvungen, at öfwergefwara sit Arfrike, försögade han sig til Bermeland, uprögte Skogsmarker, och gjorde sig där et litet rike. Denna Herrens öde är tillförne omtalt, så wäl som des sons Haldan Hwitbens bedrifter, hwilken intog Sold och Raumarike i Norrige, och förknippade dem med Bermeland, efter des äldre broders Ingjalds döds. Sedan infördade Haldan en stor del af Hedemarken, Thoten, Hadaland och Westfolden. Haldan Hwitbens son war Eisten, och sonson Haldan milde. Bägge gjorde sig namnkunniga genom denna tidens Idrotter, krig nemligen, eller öfweri, och Wikingesfärder. Gudrander Haldansson, fick halfröa delen af Wisingulmarken med sin gemål Alfild, Konung Alfars dötter af Alfhem. Detta landet sträkte sig då alt ifrån Gjødha Alf, til Raumälsfwen (***). Hans lust til jagt gaf honom titel af Weiditung, och hans höga sinne, skaffade honom titnamn af Mikillari. Hans son Olof bodde på Geirstad, och kallades Geirstada Alwer. Wisingulmarken, Hedemarken, Thoten och Hadaland, förlorades under denna Konung, och Bermeland kom til sina forna ägare igen, nemligen Konungarna i Sverige. Men Olofs broder Haldan swarte återwan Wisingulmarken, Raumarike, Hadaland, Hedemarken, Thoten och Sogn. Andteligen drunknade Haldan då han for öfwer en is, sedan han med tapperhet, lag och råttwisf fredat sit land. Han war så älskad af sina undersätare, at alle wille hafwa hans krog begrafwen i sit land. Efter en så barnslig som hedrande twist, kom man omsider öfwerens, at kroppen skulle huggas i fyra delar, då en del lades i hög i Ringarike, en annan i Raumarike, den tredje i Westfolden, och den fjärde i Hedemarken, och buro alle högarne namn af Haldans högar.

Hald.

Halldan Swartes son war Harald Harfager, hwilken fast något yngre, lefde och regerade på samma tid, som Konung Emundson i Sverige.

Sigurdika
Slätten.
Erik
Emund-
son.

(*) Sturleson, T. I. p. 485.

(**) Rimbertyus, vita Angarli.

(***) Sturleson, T. I. p. 59.

§. 17.

På detta sätt hade Ynglinga Släkten allt mer och mer rotat sig i Norrige. Erik hade hopfogat Wermeland med Sverige, som förr är nämnt. Han gjorde sedermera anspråk på åttiofylliga andra landskap i Norrige, såsom Wingulmarken, Raumarike, Westfolden, och hela landet söder ut, som Ragnar Lodbrok innehaft (*). Men detta förslag war intet så lätt at utföra. Norrige hade undergått en stor förändring, sedan Ragnar regerat, då det war i många små Stater fördelt, som intet hängde tilihopa på något sätt. Harald Harfager hade däremot börjat at bringa hela Norrige uti en kropp. Et Fruentimmer gaf anledning til detta företagande. Straxt efter sin faders död, friade Konung Harald Harfager til Gyda, Konung Eriks doter af Hordaland. Prinsessan förklarade sig därpå, at hon fann intet mödan wärde, at förlora sin frihet för en Fylkis Kung, som hade intet mer än några hårader at råda öfwer, men at hon då wille blifwa Haralds Wend, när han regerade öfwer hela Norrige, på samma sätt, som Gorm regerade i Dannemark, och Erik i Sverige (**), då han kunde försjena namn af Thiodkung. Efter et sådant swar, gde Harald et heligt löfte, at han skulle underlägga sig hela Norrige, eller och då i sit företagande. Löftet bekräftades med ed, och eden försjenat at nämnas, ty han swor intet hwarken wid Thor eller Oden, utan wid den GUD, som hade skapat honom, och hela werlden. På denna räkning blifwo alle Norrmän fiender, som intet woro Haralds undersåtare, och den ena Småkingen efter den andre, blif antingen underkufwad eller ödelagd. När Harald på detta sätt gjorde sin Eriksgata, och hunnit neder til Wiken, eller Bohuslän; sår han weta, at Konung Erik

Slutbsta
Slätten.
Erik
Emund-
son.

Erik Emundson, icke allenast war måstare öfwer Wermeland, utan och ärnade utföra sina förslag på de nämnda Rorriges urgamlas tillhörligheter. Konung Harald skyndar därföre öfwer landet, och försäkrar sig om almogens tillgifvenhet, och reser sedan öfwer Eda skog in i Wermeland. Konung Erik war af et tilsälle öfwen då i samma negd, och bodde där i Wermeland på den tid en rik bonde, benämnd Ake. Denne bonde får et underligt infall, och blöder bägge Konungarna til gjäst til en och samma dag, och som hans rum woro försmå, at emottaga bägge Herrarna med deras Hofstat, låter han i hast upbygga et nyt hus, fast något mindre. Bägge husen woro mycket wäl inredda, och alt på bästa sätt tillagadt, med den skilnad likwäl, at alt war gammalt i det gamla huset, men alt nyt i det nya. Vid Konungarnas ankomst, blef Konung Erik införd i det gamla huset, men Konung Harald i det nyare. Konungarne blefwo på bästa sätt undfågnade: dock talde de intet med hwarandra. Konung Erik blef likwäl underdått om den skilnad, som war i tillredningen i de gamla och nya rummen, och war misslynt däröfwer. När det blef dager, och gästbudet war förbi, går Ake först in til Konung Harald, öfwerlämnar sin son i Konungens tjenst, och gifwer honom anseftliga skänker. Sedan går Ake in til Konung Erik, som war redan klädd och resesfärdig, skänker honom öfwen äfkilliga dyrbara saker, följer och Konung Erik et stycke på wägen. Då frågar Konungen Ake, hwarföre han på olika sätt, fågnadt honom och Harald, då Ake likwäl wiste, at han war Konung Eriks man eller undersåte. Ake ursäktar sig där med, at han åt den unga Herren gifwit nya fjärril, men at han åt Konungen, som nu redan war gammal, hade låtit inbädra gamla, i den förhoppning, at det så mycket mindre kunde illa utwagas, som wälsågnaden förmodeligen på intet sätt hade felat. Men efter utseende hade Ake intet fulkomligen ursöfroit ruset, det hade slidd honom, at Konungen hade sagt, det Ake war hans man. Han svarar därföre nog oberäknsamt, det Konung Erik war snarare Akes man. Öfwer denna otidighet, blifwer Konungen så förtörnad, at han i isfvern utdrager sit swärd, och hugger Ake neder på stället. När Konung Harald wart här om underrättad, hastar han efter, at hämnas Akes död; men Konung Erik war redan för långt undankommen,

men, ej heller vågade någöndera, at med allvar angripa den andra, emedan ingen var försäkrad om Almogen. Konung Erik for således tillbaka til Väster-Götaland; men Konung Harald, se-
 dan han lagt Wärmeland under sig, wände om til Raumarike.

Sigurdsska
 Släkten.
 Erik
 Emunds-
 son.

(*) Sturleson, T. I. p. 27.

(**) Sturleson, T. I. p. 75. Det öfriga som här förekommer, är li-
 kaltes tagit af Sturleson, uti Harald Harfagers Saga.

§. 18.

På detta sätt blef krig emellan bägge riken oöndwifelig. Konung Erik hade förordnat Rane Gaurfke til Jarl öfver hela landet, emellan Gjötha Älf och Swinesund, och kallat Sturleson Rane en rik Jarl, men rått många omständigheter wet man in-
 tet af denna oenighetens utförande. Det har man sig bekant, at Rane lät slå pålar i Gjöta Älf wid islösningen, på det Harald inret skulle kunna lägga in til landet med sina fartyg. Inga an-
 dra steg togos til at uteslänga honom, hwaras man nogsam kan sluta, at hela det öfriga landet war med fogar och fjärr igenom-
 skurk, at fienden på ingen annan sida kunde tränga igenom. Men denna försiktighet tjente til ingen ting, ty Harald bandt sina fartyg
 wid pålarna, och härjade på bägge sidor om strömmen, hwart han kom fram. I sådana omständigheter ankomma Westgöthar-
 ne til häst i stort antal; och anfälla Konung Harald: men detta lyckades ej heller, utan Harald hade förmonen. Epåtan war dock
 ombytlig, til des Rane omsider föll i en drabning. Men då underlade sig Harald hela landet, som war belägit Norr om Gjötha Älf, och Väster om Wenern. Aminstone berättar Sturleson så
 efter Skolden Hornklofwe. At likwål intet Koningen i Norrige hafte en omlandrad besättning af landet, är klart däraf, at kriget e-
 mellan Sverige och Norrige, warade så länge Konung Erik lef-
 de. Det är troligt, at Wärmeland snart blifwit återtaget, eme-
 dan landet blef bibehåller wid Swenska Kronan allt utföre, och in-
 gen Konung i Norrige sedermera gjorde talan därpå. Erik E-
 mundson är för öfrigt, den förste Konung i Sverige, om hvil-
 ken man med wisshet kan utmärka, när han døde, ty det skiedde,
 när Harald Harfager warit Enwälds Konung i Norrige i tio år (*),
 hwil-

Siardsta hwilket swarar emot år 883. Så mycket man wet om denna
Ståfren. Konungens regering, har den efter tidens smak, varit äretif.
Erik Rikets gränser utwidgades under honom på alla kanter. Åts bon-
Emund, des döds synes vara det enda, som beskrärf hans minne, och skul-
son. le man tro, at en dåraktig öfwerlöfning, borde swarare med löje
 och förakt bemötas. Ju mera en regerande är i stånd at hämnas,
 desto mindre bör han låta den ställas i wärket.

(*) Sturleson, T. I. p. 105. m. m.

§. 19.

Björn. Björn war Erik Emundsons son och efterträdare. Under
 hans mångåriga regering, emedan han styrde landet i femtio år,
 bibehölls riket uti sin förwårswade anseende (*), hwilket ock är det
 enda man wet om denna tidens omständigheter. Han dödde år
Erik 933, och hade sin son til arstagare i regeringen, Erik med til-
Segerfäll. namnet Segerfäll. Eriks broder Olof war des Medregent, men
Och han lår ej lefwat sårdeles länge, emedan han är intet känd, utan
Olof. genom sin son Styrbjörn Starke. Närmot dö Konung Eriks
 bedrifter ganska månnkunniga. Lilla Rimkrönikan har innesattat
 denna Konungens Historia i följande rim.

Jag kallas förty Segerfäll,
 Ty örlig lyfades mig alltid wäl,
 Estland, Lifland, Gutland och Finland,
 Dem wänt jag alt med segers hand,
 Och rådde derofwer i mina daga
 Till älder mände mit lif astaga.

Desa osmaketiga versar, hafwa likwäl den förmån, at de innehålla
 märketliga sanningar, men omröra likwäl intet mer, än en del af
 Konung Eriks segrar. Ty af Ericus Upsaliensis, och andra wet
 man tillrä, at han förde et lyckelig krig med Dannemark. Men
 detta är ock alt, hwad wåre inhemske Skribenter wid handen gif-
 wa; omständigheterna af sättdagen och annat dylikt, gås aldeles
 förbi. Denna brist ådräres likwäl af utländningar. Swarfdre
 man ock efter den anledning, som desse lämna, wil utföra så or-
 denteligen som görligen är, denna Herrens bedrifter. Efter sin bro-
 der

Der Stofs död, förestod han ensam regeringen. Hans broder **Sigurd** Styrbjörn var med detta förmynderskap intet förnögd, utan, fast han ej war mer än tolf år gammal, påstod han likväl, at den del af riket, som hans fader innehafte, borde honom öfverlämnas. Det är troligt, at Styrbjörns Moderbroder Ulf Jarl hafte måsta delen i detta äreslyka påstående; ty ehuru tiltagien och orolig Styrbjörn bekräftades, at det dock såga sannolikt, at et tolf års barn, som upföddes i sin faderbroders Hof, skulle annars vågat et sådant steg. Kan hända Konung Erik hade ingen smak för Medregent, kan och hända, at han ansåg Styrbjörns pra ungdom såsom et rådmåttigt ståt, til at utesluta honom från gemensam regering: utslaget blef, at Styrbjörn och Ulf mistrågade sig. Dock, at desse oroliga sinnen, måtte blifwa sysselsatte med andra göromål, lämnades åt Styrbjörn sextio färryg, at därmed försöka sin lycka på utrikes orter. Han angriper då de åt öster belägna länder, de twifvelsutan, som af Erik Emundson warit underkufvade, hvilka således blefwo tvungne å nyo, at worde Sveriges diwertvåde, sedan de förmodeligen vågrade, at betala den skatt, som då blef pålagd (*).

(*) Sturleson, T. I. p. 485.

(**) Torfäus, H. N. P. II. p. 292.

§. 20.

Twå eller tre års tid blef användt til dessa eröfringar, och Styrbjörn förstärkte sig med nytt och friskt manskap, af de underliggande länder, och satte sig således i stånd, at företaga nya inkräktningar. En namnkunnig Stad och råfwarenaste, war något förut upbyggt i Pomern af Danst folk. Staden kallades Jomsborg, war belägen i landet Jame (*), och innehades af en heftast och öfverdådiga krigare, som äro kända under namn af Jomsbifingar. De utgjorde en slags Republik, och woro Edtagare af Pommerska Herrarna, och tillika deras Landwärdnarmän. De hade sina enklasta och besymmerliga lagar, som syftade förnamligast på enighet och tapperhets bibehållande. Några af dessa stadgar förtiena at anföras. Ingen fick antagas i detta samhälle, som war under aderton år, och som hade vågat at slå med någon,

gon,

Sigurdh
Slätta.
Erit
Segerfäll.

gon, som varit lika bewäpnad. Så snart någon blef antagen i samfundet, ansågs han som en äkta broder af alla i sällskapet, hvarmed han tillika war skyldig, at hämnna sin stalbroders dödd. Ingen kunde uteslutas från bröderskapet, utan Föreståndarens dom. Intet qwinfolk fick wara i Staden, intet nytt berättas utan Föreståndarens gifna tillstånd, inga beklagelser eller teln af fruktan woro tillåtelige, afwen i de svåraste omständigheter; och ingen tråta borde wara ibland Ordensbröderna, utan alle borde åtnöjsas med föreståndarens utslag (*). Genom dessa och flere dylika lagar, och en ogemen tapperhet hade dessa Wikingar, eller Stridsriddare satt sig i en besynnerlig högaktning, och Styrbjörn lär hefwa trodt sig här finna wärdiga morsländare. Jomswoikingarnas Höfswitsman war en namnkunnig Höfdinge från Fyen i Dannemark, wid namn Palnatoke. Denne Herren war Swensk til sit möderne, ty hans moder war Ingeborg Ottar Jarls dotter af Gjethaland (**). När man öfwerwägar Palnatokes konster emot Konung Harald Gornison i Dannemark, är det ingalunda otroligt, at Styrbjörn af honom blifwit upåggad til några af sina följande updrag, men som de gamle häröf intet nämndt, lämnas denna misstänka til läsarens eget efterkännande. Det är oförnekligt, at Styrbjörn intog Jomsborg, förmodeligen under Palnatokes frånvaro, hwarefter han anföll Konung Harald hiesel, tog honom til fånga, och twang honom gifwa sig des dotter Tyra til Gemål (***), samt öfwerlämna hundrade fatig til Styrbjörns tjenst. Dese fördråningar satte Styrbjörn uti et ogemen anseende, hwarföre och Oddur Munk kallat honom altramanna wälfaster och agiataster (****).

(*) Schwartz de Jomsburgo Pomeraniae Vandalorum-Slavicorum incolito oppido. Greifsw. 1734.

(**) Jomswoikinga Sagan. Torfäus H. N. P. 2. L. 7. C. 5. p. 280.

(***) Sturleson T. I. p. 243. † Swenska öfwerfåtningen. Torfäus H. N. P. 2. p. 248.

(****) Torfäus H. N. P. 2. p. 293. Rnytlinga Sagan, C. 2.

(*****) Oddur Munk, Olof Trygwaf. S. C. 28. p. 111.

§. 21.

Men Styrbjörns widlyttiga anläggningar, woro ännu intet bragte til ändskap. Åregiriga Stats anstalter så ingen ända. Sedan

Dan han hade förmått Konung Harald, til de nyligen öfvertagna för-
 bindelser, steg han i brudfång med sin Gemål, och hastade söder-
 ut de dagen med sin återresa til Jomsborg, dit han stämde en gan-
 ska stor hop folk, från de mot öster belägna länder, hvilka han
 intagit. Här utrustade han således en Flotta, bestående af tusende
 segel, och wände oförmodligen tillbaka til Dannemarf. Harald
 Gormson war aldeles oberedd och säker, så at han såg sig nödsak-
 kad, at emottaga alla de wälför, som Styrbjörn behagade föres-
 krifwa. Hwarföre och Harald icke allenast måtte aflåta twåhun-
 drade bewäpnade fartyg åt Styrbjörn, utan och wara honom föls-
 jaktig til Sverige. Hit in til hade Styrbjörns wapen warit be-
 leddesagade med en stadigwarande lycka. Et oförskräckt mod, wäl
 utdräknade förslag, och hastiga rörelser, hade gjordt honom ofwöer-
 winnelig. Rättwisn lär hafwa warit ansed, som en mindre nö-
 dig egenfkap hos en segerherre, och ser det ut, som gamla och nya
 werlden i det mål komma nog öfwerens. Styrbjörn stälde nu si-
 na afsekt på sit fädernesland, och lär ej warit frågan om någon
 del af riket, utan han hade redan gjordt sig förslag på allsam-
 mans. Med en Flotta af et tusend twåhundra fartyg, lägger
 Styrbjörn in i Mälaren. En så förfärlig magt, hade bort sä-
 ta landet, och Konung Erik i en bespinnerlig förskräckelse, så at
 en hastig undansykt synes wara den enda utväg, som war möj-
 lig. Men försatningarne låra hafwa warit bättre, än man al-
 männt föreställer sig i dessa tider, emedan Konung Erik fann sig
 i stånd, at möta sin fiende på Sjöriswall, straxt utan för Up-
 sala. En orwäntad öfverrumpling, utdrättade på detta sätt ingen
 ring, och en hufwudslaktning borde ändteligen afgjöra, antingen
 riket skulle höra Faderbroderen, eller Brodersonen til. Sty-
 björn hade fattat det upsåt, at antingen dö eller winna, hwar-
 före han och, at förmå sit folk til et förtroisladt saktande, låt
 på stranden upbränna alla sina fartyg. Man har dock ordsak at
 twifla, om denna försiktighet warit särdeles gagnande. Ty fast
 han self hade tagit et sådant beslut, war det mycket öwist, om
 alt folket war aldeles af samma tanka. Atminstone war Ko-
 nung Harald från Dannemarf helt annorlunda sinnad. Ty så
 snart Styrbjörn låtit bränna up sina skepp, låter Harald lög-
 ga sina ut på Mälaren, och ställer sin kosa utan uppehåll mot

Sigurdsska
 Släkten.
 Erik
 Segersäll.

Sigurdsska Danmark. Styrbjörn blef intet bestört af denna betydande
Eldsten. händelsen. Fältslaget började icke destomindre med fullkomligt alfo-
Erik war, och förmånen war lika på båda sidor, första och andra
Segerfäll. dagen. Men då blef man i bägge lägren betänkt, at wända
 sig till Gudarna. Styrbjörn blotade åt Thor, men Erik åt
 Oden. På tredje dagen föll ändteligen Styrbjörn med större
 delen af sitt folk. Lagman Thorgny bitrog mycket till Konung
 Eriks seger, så wäl genom sin egen tapperhet, som genom et
 besynnerligt frigs påfund, hwilket framdeles skal blifwa om-
 rordt (*). Eldant war slutet på Styrbjörns oroliga tapperhet.
 Efterwerlden kallat honom Styrbjörn Starke. Hans död måste
 nödvändigt i sådana tider wara hederlig, då tapperheten war den
 hufwudsakeligaste dygd, som kunde utmärka en Prins. Men efter
 sundare begrep, kan intet en wärja, som är förgad i sina lands-
 mäs blod, wid sådana omständigheter, blifwa räknad för hedran-
 de äretek. Prinsar södas för det almännas lyfsalighet, och det-
 ta är enda rättföret för deras gärningar. Wäre gamle Sages-
 teknare hafwa prydt sina berättelser med håperi, och annan gran-
 låt, som inter förtjenar at uprepas; ty man är med sål öfwer-
 togad, at håperi och troldom tros snarare, än den kan wärkställas.
 Något härutaf kan läsas hos Herr Hof-Canceleren von Dalin,
 och Torfäus i des Trifolio. Man anmärker till slut, at de gam-
 le Swear kallade denna slaktning Syris-älta, hwilket betyder
 långt annat än Fuga Fyrenlis, som det är öfversat i trofka Exem-
 plaret af Rnyttinga Sagan. Ty desse dagar lämnade större prof
 af mord och nederlag, än flykt (**). Styrbjörns Enka Tyra, bodde
 sedermera någon tid i Danmark, och blef af sin broder Swen
 Otto mot sin wilja förlofwad och äft med Burislef, Konungen
 i Wenden eller Pomern. Men Thyra, antingen man wil kalla
 det enwighet, eller ståndaktighet, fattade det upsåt, at snarare swäl-
 ta ihjäl, än lefwa tilhopa med en Hednist Herre. Ändteligen efter
 sin dagars enwist fastande, förde hennes fosterfader Åke henne till
 baka till Danmark, hwarifrån hon och efter någon tid, af fruk-
 tan för sin broder, afvek till Norrige, och blef där omsider gift
 med Niof Trygwafon, hwarom mer framdeles (**).

(*) Om slaget på Fyrisvall kan läsas, Torfäus Hist. N. T. II. L. 7.
 C. 11. p. 295. H. N. P. 3. L. 2. p. 80. Oddur Munk, Ol. Tryg.
 S. 1. 111. Rnyttinga S. C. 2. Hof-Canc. v. Dalin. T. 14

(***) Knytt. Sag. C. 2.

(***) Torfäus, H. N. P. 2. p. 400.

 Sigurdska
Släkten.
Erik
Segerfäll.

§. 22.

Genom Styrbjörns fall, kom Jomsborg til sina förra ägare, ty Valmætoke war Länsherre där af til sin död. De andra län-
der, som Styrbjörn underlagt, lära och återfådt sin förra frihet,
undantagande Sveriges gamla skattländer, Finland, Ryssland,
Estland och Curland, hvilka enligt Rimkrönikan Erik Segerfäll
innehade, så länge han lefde. Torgny Lagmans vittnesbörd om
denna Herren är, at han warde riket hardlega (*), hvilket in-
tet hade kunnat sägas med skäl, om han låtit dessa länder affalla
från sin gamla undergifvenhet. Et nytt krig yppade sig snart
därefter med Dannemark, hvilket är det första, som omtalas i
erowärldiga Historier, allt sedan Ragnar Lodbroks tid, och så-
ledes snart i tvåhundra år. Den underliga Statskonsten, hvil-
ken alltid underhållit öenighet emellan dessa Hofwen, war ännu in-
tet upkommen. Sigurd Örm i Öga, Björn Järnsidas broder,
Hordaknut och Gorm Gamle, hade son efter fader, regeradt i
Dannemark, och bibehållit en beständig wänskap med Sverige.
Wärkan här af war den, at de Nordiska riket woro sördärliga för
hela Europa, hvilket Norrmännernas fringskröfwande wapen nog-
samt bewisa. Harald, Gorm Gamles son, blef, som det synes,
mot sin wilja af Styrbjörn tvungen, at angripa Erik Segerfäll,
drog sig och undan från Grysswalls nederlag. Det är möjligt,
at Erik Segerfäll likwål fattat någon misstänka om Haralds up-
riktighet, och således trodt, at Danste Konungen därefter allenast
dragit sig undan, emedan han sann, det Erik war i sländ, at
göra sin Brorson segren dyr och twistig. Atminstone är det Sa-
pos berättelse, at Erik allt sedan den tiden wäntat på tillfälle, at o-
roa Dannemark. Men som man intet har spår til någon öwilska
emellan Erik och Harald, utan frigsågan ej brast ut, förr än ef-
ter Konung Haralds död; är det ej otroligt, at Eriks afstifter
woro långt estertänkeligare, än en blott hämnd. Efter alla Hi-
storiekrifwares vittnesbörd, war Swen Otto, Tussfädig eljest
kallad, onefeligen Konung Haralds son, men modren war en riks-

Sigurdskas ga och gemen sommerska, wid namn Åsa; hwarföre hon och gemenligen kallades Saum Åsa, och war hon aldrig erkänd, hwarfen för Drottning eller Hustru. Vid tillfälle, då Konung Harald war på Fyen hos Palmatoke, skal denna Åsa wara lågrad af Konungen, och då hon föddt et gäffe barn, tog Palmatoke barnet til sig, och upfostrade det. När Swen war tre år gammal, kommer Harald åter igen til Fyen, då modren och barnet blefwo honom förestälde af Palmatoke; men Konungen ansåg detta endast som en konst af Palmatoke, och wille inter weta utaf, hwarfen moder eller barn. Icke destomindre lär Harald sedermera uptagit Swen för sin son, hwarföre han utan motsäjelse blef Konung Haralds efterträdare. Men som Konung Swens börd war på detta sätt nog tvetydig; är det ej otroligt, at Konung Erik Segersäll, ansedte sig hells som enda manliga arftagare af Sigurdskas Släkten, och således allena berättigad, både til Swenska och Danska Kronan, hwilket är Herr Wildes, och Hof-Cancelern von Dalins mycket sannolika gisningar. Om så är i sanning, gjorde Konung Erik wid detta tillfälle inter mer eller annat, än det Konung Harald gjordt tilförne (**), och i så falla omständigheter, kunde inter Palmatokes konster betaga Konungen i Sverige en rättighet, som et otwifwelaktigt släktskap kunde tillägga honom. Ehuru det må wara, så börjades kriget, och Konung Eriks första inbrott skjedde i Skåne, som Sago berättar, men hellsra hufwudbrabningen skjedde til sjös, då Konung Swens flotta blef aldeles öfwerwunnen, och hans magt så förswagad, at han såg sig tvungen, at öfwergifwa land och rike i segerwinnarens händer (***). Om det gick så fort, at intaga hela Konungariket den tiden, är det och säkert, at man inter gjorde sig mycken möda med Historien därom; ty detta är och alt det man wet om denna märkelige omständighet, uti Konung Erik Segersälls Historia. Saken är dock med tillförläteliga witnen så bekräftad, at ingen kan twifla därom. Swen Tiuffkjägs dotter-son, Konung Swen Ulfson i Danne-mark, har berättat hela saken för Adamus Bremensis, och är den utom des, utaf åtskilliga Historiekrifwars bekräft. När Swenska Rimfrönika går inter förbi denna omhwalfning, men Konung Swens utdrifwande tillagnas åt Erik Wäderhatt, hwilket och synes intyga, at Erik Segersäll och Erik Wäderhatt är

en och samma person, och är ej otroligt, at någon oförmödad, Sigmunds
och tydelig omväppling i wäddret, under kriget gifwit anledning Slåffen.
til namnet. Saxo, som annars nog ogjerna anförer det, som Erik
är til de Swenskas förmån, om det ej är werldskunnigt, talar Segerfäll.
dock om Dannemarks intagning af Erik Segerfäll. Albericus
wid år 985 (****), berättar afwen om Swen Ottos utdrifwan-
de. Uti et Chronicon hos Ludewig förekommer samma om-
ständighet. Den, som skrifwit anmärkningar til Adamus Bremen-
sis, lägger til en annan och ny omständighet, at Konung Erik
uti Danfka kriget, hafst förbund och undsättning af Woleslaus
i Polen (*). Isländske Auctorerne äro de enda, som med stil-
latigande förbigått Konung Swens olycka, undantagande Lang-
sedgatal, och denna tydlighet har föranlatit Torfäus, och sedan
Gram (**), at aldeles neka både kriget och des påföljder.
De anse Bremiska Munkens witnessbörd för otillförlitligt, och
alla de andra berättelser för låntagna af honom. Sådant säges
lättnadt, än bewiset. Ty Saxo berättar omständigheterna annor-
lunda än Adamus Bremensis, och denne senare säger, at Swens
landsflyktighet warade fiorton år, då den efter Saxos anmäs-
ning intet råkte mer än sju. Hwarken Rimkrönikan eller Ericus
Upsaliensis, hafwa hämtat sin berättelse af Bremiska Munken,
ty denne gör rätteligen Erik Segerfäll til Olof Skjoldkonungs
ader, men de däremot hafwa insickat emellan Erik och Olof
en benämnd Srenkil, som man annars intet wet utaf. Alberi-
us har utmärkt året, när denna omväppling sig tilldragit, hvil-
ket är af Munkens från Bremen förbigången. Det witnessbörd,
om förekommer uti Ludewigs Chronicon, är onefeligen af Ada-
mus Bremensis. At Konung Olof Skjoldkonung uti sit samtal
med Isländaren Hjalte, intet nämnt om Konung Eriks krig
med Konung Swen, anses af Torfäus och Gram likale-
des för et fullkomligt bewis för deras nekande. Men om Ko-
nung Olof wid detta samtal, hafst sina enskylda ordsaker, at sko-
ra sin styffader, och mäktiga styfbroder Konung Anur, kan
et ingalunda räknas, hwarken honom self, eller Historien til
ist. Isländarne, som alltid äga et billigt witsord i våra gamla
såfder, hafwa intet lämnat oss någon fullkomlig Historia om
Konung Swen Tjustids, utan endast stycke och tillfälles wis.
Stur.

Sigurdsska
Släkten.
Erik
Segerfäll.

Sturleson gifvot likväl wid handen, at Konung Swen Tufsjäg war i hårnad i Saren och Frisland, innan han angrep Engelland (***), och påhvar det sig rätt wäl med hans sju åriga landsförfoghet. Man wet ock, at Ulfomännerna swärnade denna tiden kring Tufsa kusterna, och är ingalunda oeroligt, at desse haft Swen til anförare. Men det är intet af nöden, sammansöka så många bewis i denna sak; Konung Swen Ulfsons witesbörd om sin egen Moderfader, bår allena wara tillräckeligt: och desutan har Dithmar, Biskopen af Merseburg, som lefwat denna tiden, då alt detta händt (****), uttryckeligen talat om Konung Swens Landsförfoghet, hwilken omständighet efter utseende hwarken Torsfäus eller Gram dragit sig til minnes.

(*) Sturleson, T. I. p. 435.

(**) Utom våra egna Nordiska Skribenter, lämnar äfwen Encomiastes *Emmæ Regine* et dylikt witesbörd, at Konung Harald intet wille erkänna Swen för sin son. Det tyder så. *Tantum deinde illi, Sveino, gratiam diuina concessit virtus, ut etiam puerulus intimo affectu diligeretur ab omnibus, tantum Patri proprio inuisus, nulli hoc promerente puerili culpa, sed sola turbante inuidia. Qui factus juvenis in amore quotidie crescebat populi, valde magis magisque inuidia augebatur Patri, adeo ut eum a Patria non jam clanculum, sed palam vellet expellere, iurejurandoque asserens, eum post se regnaturum non esse.* Duchesne *Rer. Norm. Scriptores*, p. 164.

(***) Adamus Bremensis *Hist. Eccles.* L. 2. C. 21. p. 21. Fabricii *Uplag.* Saxo L. 10. p. 188.

(****) Albericus Triumfontium monachus, wid år 985, p. 26. *Regis Dacie Heraldus filius Sveno Christianitatem rejecit, sed multis annis expositus eam recepit.*

(*) Vet. Scholiastes ad *Adamum Bremensem*, p. 22. *Hericus Rex Sveonum, cum potentissimus Rege Polanorum Bolizlaus foedus iniit, Bolizlaus filiam suam Herico dedit uxorem, cujus gratia societatis, Dani a Slavis et Sveonibus juxta impugnantur.*

(**) Torsfäus in Trifolio. Gram in Mensium.

(***) Sturleson, T. I. p. 276.

(****) Dithmarus Merseburg. L. 7. p. 94. *Reineccii Uplaga.* Ille enim supra nominatus (*Sveno*) non rector, sed destructor post mortem Patrie sui, a Normannis insurgentibus captus, cum a populo sibi tunc subdito, cum ingenti pretio solueretur, quia ab occulta pessimorum sussuratione, se ab hoc servum nominari compareret, quod salubriter in paucis ulcisci potuit, hoc impatiens communi damno, et si voluisset, sibi maxime.

maxime nocenti meditatur vindicare, Potestatem nempe suam hostibus extraneis tunc relinquens, securitatem vagatione, pacem bello; regnum exilio, Dominum coeli et terræ diabolo mutavit.

Sigurdsska
Slätten.
Erik
Segerfäll.

§. 23.

Vi wete intet mer om Konung Erik Segerfälls frigtvåfens de, än det som nu är anfördt. Et större mödker möter oss, angående Rikets inwärdtes Förfatningar, ty därom hafwe wi snart sagt aldeles ingen kundskap. At de mågtige Herrarne lefde nästan uti en fullkomlig frihet, utan särdeles undergifwenhet, kan slutas af följande omständigheter. Norska Gylkis Konungen, Trygwes efterlämnade Gemål, Astrid, hade född en son efter sin Herres döde, den hon kallade Olof. Astrid fann sig föranlåten, at flykta med sin lilla son til Sverige, hwar hon blef wäl emottagen af en förnam Herre, Håkan Gamle kallad. Liten tid därefter ankommer en Håkan Jarl, afwen från Norrige til Konung Erik Segerfälls Hof, och blef där med all heder bemödt. Hans ärende war, at återföra Drottning Astrid och hennes son til Norrige, hvarom han hade undsat Norska Drottningen Gunnilds besalning. Håkan Jarl upptäcker då sit ärende för Konung Erik, och som han förebär, at Drottning Gunnild ångrade Konung Trygwes drap, och wille nu bota det med all hjärtel mot des enka och son, war Konung Erik nog benågen, at befrämja hans åstundan. Konung Erik gaf icke desto mindre tillkänna, det han fruktade, at bemiddan det skulle wara såfångt, emedan Håkan Gamle war mågigare, än Konung Erik sjelf i många mål, och hade afwen. nyligen Håkan haft förmånen wid en twist de haft sig emellan (*). Icke desto mindre lämnade Konungen åt Håkan Jarl hundrade wäl redpnade män, med hwilka han måtte besöka Håkan Gamle, och förmå honom, at wiisfara hans åstundan. Ut Konung Eriks Hof wisstades då Håkan-Gamles son, Rognwalder, som flyndade sig hemligen til sin fader, och berättade Håkan Jarls ankomst. Håkan Gamle blef ingalunda förskräckt öfwer denna tidning, utan lät ter bewäpnade i hast trehundra af sina egna hemfödda män, och gjorde sig i deras sällskap glad och lustig. Imidlertid insinner sig afwen Håkan Jarl, och blifwer med all wänskap emottagen af Håkan Gamle, samt på det hetsigaste ombuden, at hålla til gods med

Sigurd med den wälsplågnig, som kunde åstadkommas. Men **Håkan** **Erik** **Segerfäll** Jarl sade genast sit ärende, och begärde afwen med mycket fogelighet, at **Astrid** och hennes son måtte följa med honom til **Norrige**, försäkrandes, at dem all wänskap af **Drottningen** wedersaras skulle. **Håkan Gamle** svarade därpå, at hwarken **Astrid** eller han sjelf, kunde trygga sig wid **Drottning Gunnilds** sagra ord och wänliga löften, emedan hennes swel och ränkor woro alt för betänkta, hwarföre han och til slut försäkrade, at han aldrig utlämnade hwarken moder eller son emot **Astrids** wisja, om hon ej blef aldeles med wäld twungen därtill. Med detta besked wände **Håkan** **Jarl** tillbaka til **Konung Erik**, och berättade, huru med hans resa förelupit. Så snart **Julianaden** war förbi, ånade **Norrige** **Jarlen** å nyo afslåga sit besök hos **Håkan Gamle**, i samma afsigt och ärende, som förra gången. **Håkan** **Jarl** tog mycket folk med sig, och **Konung Erik** gaf honom utom des tvåhundra wäl utrustade män til följe. **Jarlen** war nu icke aldeles så höfslig som senaste gången, utan sade rent ut, at **Håkan Gamle** skulle antingen han wille eller ej, lämna ut **Drottning Astrid**, och hennes son. **Håkan Gamle** svarade på samma sätt, och i samma ton, som han blef taltad, och då de bäst ordkastades, kommer en af denna senares trålar fram med en dynggrepp i handen, ber **Håkan** **Jarl** fara sina färde, och intet wara så storlåtig, trålen bedprade därjämte, at han annars skulle stryka til honom med dynggrepen, och således råknynda honom en skymf, som han aldrig kunde aftröätta. Trådens grofwa wälmening, och **Håkan Gamles** oförfäradе anstalter, ofwertygade **Jarlen** om wishten af **Konung Eriks** spådom, hwarföre han med oförrättade ärender wände tillbaka; och **Håkan Gamle** blef oanfåktad och obehindrad, at utöfwa sit hederliga och wälgdrande sinne lag emot förtrykta, fick och därjämte tillfälle at ofwertyga **Drottning Astrids** fader **Erik**, om sin oförrådade wänskap, hwilken warit begynt i deras ungdom, då de tillika förfölde sin lycka i **Widkingsfärder** (*). **Drottning Astrid** och hennes son, förblefwo således uti all trygghet med hela sit följe, uti två års tid uti **Håkans** hus. Och när **Astrid** ändretligen war sinnad, at fara til **Gardarike** eller **Ryssland**, hwar hennes broder **Sigurd** war i stort anseende hos de **Rigerande** (**), skaffar **Håkan** dem fartyg med andra nödwändigheter, och fortsfor uti sit delmodiga upförande til slutet. (†)

(*) Oddur Munk. Olof Trygvaf. Saga, C. 2. p. 11.

(**) Torfäus H. N. P. 2. p. 247.

(***) Oddur Munk. Olof T. Saga. C. 3. p. 18.

Sigurdsska
Slätten.
Erik
Segerfäll.

§. 24.

Något när vild samma tid, som Norriska Prinsen Olof Trygvason åtnjöt beskydd mot alla sina fiender uti Håkan Gamles vård, var också en annan Norrsk Prins, Harald Gudranders son uti Sverige. Han var upfödd på Grönland, hvarutaf han allmänt kallades Harald Grånske. Samma omständigheter som förmådde Olof Trygvasons moder, att söka sin säkerhet i Sverige, brakte också Harald til samma undanflykt. Hans fader Gudrand var då kungen på Drottning Gunnilds anstiftan svikteligen ihjälslagen, af hennes son Konung Harald Gråsfell. Och när Harald Grånske insåg sig säker i Norrige, förfogade han sig likaledes til Sverige, i tanka, att där gifva sig i sällskap med Visingar, hvarpå den tiden var ymnig-tillgång vid Svenska stranderna. Han hade den lycka eller olycka, att råka i sällskap med en förnäm Svensk man, gementigen Skoglar Toste kallad (*). Hos Skoglar Toste var således Harald Grånske öfver vintern, men sommaren tillbrakte han i Vising uti samma Tostes sällskap, och här börjades tvifvelsutan den kärlek, som Harald sedermera betygade för Skoglar Tostes dotter Sigel, hvilken då var i sin måst lysande ungdom, och bemötte andteligen hans kärlek på nog barbariskt sätt, hvilket framdeles vidare skal omredas.

(*) Sturleson T. I. p. 183.

§. 25.

Förutan dessa namnkunniga män, Håkan och Toste, samt Thorgny Lagman, om hvilken framdeles mera, att afven Ottar Jarl i Gidthaland under Konung Erik Segersfalls regering bekant, vid tillfälle, att Håkan Jarl Siguroson från Norrige, för med härskjöld öfver Gidthalande. Håkan Jarl hade varit med Harald Gormson i Dannemærk uti kriget emot Keisar Otto, och hade han, fast mot sin vilja, blifvit döpt, tillika med Konung Harald.

Sigurdsska Sedan blef han hemförlöfswad til Norrige, hwilket han fått i för-
Slåtteu. läning af Konung Harald i Dannemark. Han tog då med sig
Erik Präster, hwilka skulle wara honom behjelpelige, at omwända
Segersäll. Norrmännerna. Men så snart Håkan kom ut på fria sjön, sät-
 ter han prästerna i land, ställer sin kosa igenom Öresund, och
 härjar på bägge sidor om sundet. Härifrån seglar han öster ut
 til Gjöthiska skjären, hwar han lägger i land, och gör et stort of-
 fer åt Oden. Twänne korpar, som då kommo flygande, satte Hå-
 kan Jarl i den tanken, at Oden hade med nåd anseth hans offer;
 hwarföre han ock låter upbränna sina fartyg på stranden, och tager
 landvägen åt Norrige, genom Öster- och Wester-Gjotland, Sköf-
 landes och ödeläggandes allt hwad han kom nåt (*). Wid detta
 tillfälle blef ock et Gjöthiskt Tempel förstördt, som war helgat åt
 Thor, och innehölt hundrade gudar (**). Ottar Jarl war då
 besattningshafswande i Gjötharike. Han samlat folk i största hast,
 flyndar efter Håkan, men hinuer honom intet. Han låter därpå
 upbjuda almänt ting, och där utropar han Håkan Jarl för fred-
 löd, och Warger i Weum, eller en sådan, som fränkt helgade
 orter. Efter Sturleson skal likwäl Ottar hafwa träffat Håkan,
 men blifwit af denna senare slagen. Denne Ottar Jarl war
 Palnatokes moderbroder, som förr är omnäddt.

(*) Sturleson, T. I. p. 231.

(**) Oddur Munk, Olof Trygvaf. Saga, p. 52.

§. 26.

Man har ingen underrättelse, om Håkan Jarls inbrott i Gjö-
 tha-rike på något sätt blifwit befradt. Det som sig tildragit un-
 der Konung Erik, med en Swensk Herre, som mot Konungens
 wilja blifwit hans mäg, skal i sit sammanhang uprepas, när man
 kommer, at nämna om Inguar Widförle. En annan märckredr-
 dig omständighet har ock tildragit sig under Konung Eriks rege-
 ringstid, utan at man wet huru mycken del denna Herren tagit
 däruti. Här är sedan om gränse-ustafningen emellan Swerige
 och Dannemark. Til denna förättning woro utnämde på Swen-
 ska sidan Konung Emund Slemme, Takaldi af Tiunda Land,
 Botil

Boril af Hjerdhunda Land, Gass af Westmanland, Grimaldi af Öster-Gjörland, Nännir of Småland, Thorsten af Wester-Gjörland. På Danska sidan war Konung Swen Tjuffsjäg, Tolla, Toti och Tone af Jutland, Gynkil af Seland, Dan af Skåne, Drymitur af Halland. Således uppräknas Örants Commisarierne wid slutet af West-Gjörthagen. I Skåne-lagen hos Wormius (*), uppräknas de Fulmäktige på detta sätt: Regwald af Tiundaland, hwilket ock synes rättare än Takald, Botwid af Helsingeland, Vore af Hjerdhunda. Grimalder af Öster-Gjörland, Tole, Tote och Toke af Jutland, Gunkil af Seland, Dan af Skåne, och Grimulf af Primtuna från Halland. Wid Säländs lagen anföras Thorn af Wester-Gjörland, Thorsten af Öster-Gjörland, Gase af Westmanland, Grimold af Södermanland, Tol och Thorre af Upland, Tocke och Toste af Jutland, Ubbe af Jven, Gunold af Halland, Dani af Skåne, och Grimer af Halland. Bihanget wid Norriska Borgarthingslagen upprepar samma namn, som finnas wid Säländslagen, dock sättes ibland de Swenskas Fulmäktige, Botwid af Helsingland, och från de Danska utslutas Tolle, så at de således blifwa ju på Swenska sidan, och som på den Danska (**). Och är detta sista antalet, med någon stignad bibehållet af författaren, till Påfwen Agapeti Bulla, eller bref. Alla dessa witnessbörd sonas ofelbart gifwa wid handen, at gränts skilnad blifwit fastställd emellan bägge riket af tolf befastade män, sex nemligen af hwart rike, under bägge Konungarnas insende. Olikheten som finnes i Commisariernas namn, gör ingen särdeles svårighet. Denna fördrifningen har twiswels utan gädd ut på tiden, och den ene har kunnat blifwa afläst af den andra, och namnen således wid olika tider af olika personer antecknade. Om gränstestenarna komma alla berättelser öfwerens, ty förste stenen sattes i Sunderwase, den andre i Danabäck, den tredje war Kinnesten, den fjärde i Urakendåsa, den femte Hwitaften, den sätte Brimfesten emellan Blekingen och Möre. På detta sätt blef Skåne, Halland och Blekingen, aldeles afskilde ifrån Swea Rike; men som dessa länder då ofelbart lydde under Dannemark, kunde wäl rågången intet blifwa annorlunda.

(*) Wormii Ser. RR. Dan. p. 28.

(**) Ornhjelm Hist. Eccl. p. 904.

Siandiska
Slätten.
Erit
Segerfält.

Hvad hit intil anfördt är om gräntesfildnaden, är ingen särdeles svårighet underkastadt; men den andra meningen, som där näst förekommer uti våra gamla Skrifter, har gjordt mera upmärksamhet. Där säges nemligen, at tillä den Danaholm låg i hellsiva rågången på det sätt, at en del hörde til Swærike, en del til Dannemark, och en del til Norrige. Här pågåde de tre Ror-diske Konungar mdrta hwarandra, och wid et sådant tillfälle, höll Konungen i Dannemark, i Upsala Konungs besel, och Konungen i Norrige i stigbdglen. Så heter det efter Westgöthlagen. Men bihanget til Såländslagen, har ändrat denna omständighet, och öfwerlämnadt Danska Konungens besel åt Norriges Konung, och stigbdglen til Upsala Konung. Wid gamla Skånelagen är ock denna Rangordning på samma sätt utfördt, som wid Såländslagen är anmärkt, fast det är aldeles utelämnadt af Runeexemplaret hos Wormius. Det är icke destomindre nog sannolikt, at de äldste handskrifter af denna gräntesfildnads berättelse varit oskunnige om en sådan Ceremoniel. Wil man likväl tro, at en dylik sed varit wedertagen, måste jag bekänna, at Såländska berättelsen är nog obegripelig. Upsala Konungar woro efterträdare efter Oden, som dyrkades som Gud öfwer hela Norden. När Nordiska riket deltes emellan Ragnar Lodbroks söner, blef Swærike äldsta sonens lott. Detta alt utvisar snarare något företrädre, än mindre anseende. Utomdes i hellsiva Danska berättelsen, nämnes likväl beständigt Swenska Konungen fram för den Danska, och de Swenske Fulmäktige likaledes. Wille man skylla Westgöthslagens berättelse för partiell, måste samma inkast gälla emot Såländska och Skånska underrättelserna. Men denna indwändning kan intet göras emot Norriska Borgartings Lagboken, hwilken aldeles stämmer öfwerens med Westgöthslagen. Påfvens Agapeti bref intyggar det samma, ehuru jag intet kan sätta särdeles värde därpå. Jag wil medgifwa, at det är gammalt, så at det kan wara updfiktadt för några hundrade år tilbaks; men at Agapetus, som dödde wid år 954, skulle varit anmodad, at stadsfästa rågången emellan Riken, uti hwilka Oden nämndes ostare, än Christus, är swårt at begripa. Man föregifwer wål, at

Probe

Probstén Rabenius varit ägare af hellska handskrifna Originaler, Sigturdska
 men det wore önskans värdt, at et sådant original kunde pröfwat Slätten.
 i en tid, då patriotiska isfveru at dikta, wändte sig från Antiquite- Erik
 ter til mera lönande ämnen. Erkebiskopen Erik Benzelius har haft Segerfäll.
 brefskrifling med den bekanta Janning i Antwerpen, angående det-
 ta Ugapeii bref, men sådt til swar, at intet spår finnes til något
 dylikt, ibland alla samlingar af Påswiska Buller (*). Det lär al-
 så wara tryggare, at bewisa Nordiska Konungarnas höghet af an-
 dra grunder, än Danaholmska Konunga-mötet, och Konung Erik
 Segersfalls anseende är med tillförläteligare vittnen bestädt, än det
 behöfwer stödjä sig, på en så twiflig och nästan löslig berättelse.

(*) Erik Benzellii Utläst til Swenska Historien, 3. B. 1. Cap.

§. 28.

Den nu omtalte rörlägnin, emellan Sverige och Danne-
 mark, wanhedrar på intet sätt Erik Segersfalls regering, emedan
 det är ingen skymf at lemna åt andra, hwad de den tiden äga.
 Konung Emund, som haft del häruti, förtjenar ej heller titel af
 Stemme för den saken, om ej andra omständigheter gifwit anled-
 ning til namnet. Det är troligt, at han varit en Underkonung,
 eller Prins af Upsala Konungahus, som under Konung Eriks
 frånwars bitwistadt förrättningen. Det är omöjligt, at här med
 kan förstås Emund Olof Skjölkonungs son, så wida Swen
 Otto varit med på Danska sidan. Man wet annars intet mer
 om denna Emund, ej heller om Konung Erik Segersfäll, än
 hwad hittills är ansett. Erik Segersfäll dödde tidt år efter slaget
 på Fyriswall (*), hwarutaf den widskieppeliga menigheten trodt,
 at Konungens död varit et wilkor, eller wärkan af det löfte,
 han gjorde wid offret för segren emot sin broderkon, Sigurdrön.
 Men därföre wet man ingalunda denna Herrens döds år, fast
 man af des krig med Swen Tjustidag, kan sluta något när, at
 det varit wid år 990. Erik Segersfäll war först gift med Skog-
 lar Toftes dötter Sigrid, hwilken för sit wett och skönhet varit
 ganska namnfunnig i sin tid. Af detta äktenskap föddes Prins
 Olof, som efterföljde sin Herr fader i regeringen. Uti andra gift

Sigurdsska
Släkten.
Erik
Segersäll.

tet hade Konung Erik, Håkan Jarl Sigurdsöns dotter från Norrige, Audas wid namn (**), och är ej orroligt, at detta giftermåls försonat det härjande, som Jarlen lät utförne fördrövat i Gjötha rike (***). Wil man tro den, som skrifwit anmärkningarna wid Adamus Bremensis, har Erik Segersäll ock varit gift med Konung Woleslai dotter i Polen; stället är anfördt wid 21. §. Men man har ingen vidare kundskap om detta sista giftermålet. Med sin andra Gemål hade Konung Erik en dotter, om hwilken något mera framdeles skal berättas, uti Inguar Widsfores märkvärdigheter. Men Drottning Sigrids skönerne förtjenar en widlyftigare beskrifning, emedan et märkvärdigare Treuttimmer kan wäl intet upröfås, i hela den gamla Historien.

(*) Sturleson, T. I. p. 183.

(**) Oddur Munk, Olof Tr. C. p. 8.

(***) Jfr. Torfæus, H. N. P. 2. p. 287.

§. 29.

Drottning Sigrids fader war Skoglar Tofte, den rikaste och myndigaste i Sverige; som intet buro Eignarnamn (*), hwilket wil så mycket säga, at han war hwarcken Jarl eller Herse. Han war således bonde efter den tidens talesätt. Han war en stor Hermader eller krigsman, och for länge i Biking. Hans dotter war af ogemen skönhet och wett, hade ock et orwauligen högt sinne, et fel, som faller ock på kjönet, i mindre lyfande omständigheter. Genom så utmärkta förmåner, blef Sigrids Konung Erik Segersälls Drottning. Men giftermålet war ej såderles lyftigt, emedan sinneslogen wero stridande, och fogeligheten saknades: hwarföre ock äktenskapet blef upröfwet, och hon förfogade sig til Gjötha rike, hwar hon hade stora gods. Det war efter utseende ordsak til skänaden, at hon wille blanda sig förmycket i Regeringen, och Konung Erik wille regera hiesel (**). Det lår wara en ogfundad tanka, det hon wetat förut, at Konung Erik skulle dd tio år efter Sigridsens fall, och således friwilliat öfwergefwit Konungen, emedan hon wille intet sättas i hdg med sin Herre. Om så wore, hade hon god smak nog, men sådan hjärtelefs bebyggelse war intet brukelig i Sverige (***).

Oh

Och ehuru Nordiska Kjerleken esomofiaft förändrat hustrurna, at Sigrids
 vilja dö med sin man, låta dock ättilliga öfverlata sig at lefwa. Sigrids
släkten.
Erik
Segefskäll.
 Drottning Sigrids ensamma lefnad, minskade dock ingen ring uti
 hennes anseende, och efter Konung Eriks död, blef hon af ättill-
 ligen Konungar anmodad, at ombyta sin enkelefnad. Ibland dessa
 war och Norrste. Prinsen Harald Grönkt, Drottning Sigrids so-
 sterbroder, som då war Konung i Weisthoden. Denne Herten
 war en sommar uti Söderöfweri, och anländer med sin flotta til
 Sverige, intet långt ifrån det ställe, hwar Swenska Enkedrottning
 då wistades. Efter inhämtad kundskap härom, låter hon strax
 bjuda Konungen til gäst, och Harald inställer sig med iaktigt för-
 je. Konungen och hans folk blefwo på bästa sätt undfagnade,
 och såp man afwen hurtigt efter gammal Swensk sedwänja. Mot
 aftronen ledsagades Konungen til sit nattherberge, hwar afwen alt
 war ganska präktigt, ty fångjellen eller gardinerne wero öfweralt
 med ästra perlor besatte. Sedan Konungen gädt til sängs, kom
 mer Drottningen in, och dricker honom til på nytt, hwilket wara-
 de til des Konungen somnade af rusket, då Drottningen gick tilba-
 ka til sina rum. Andra dagen började man åter at dricka om
 ganska lustigt, och Drottningen upmuntrade sin förnämsta gäst på
 allt sätt. Under annat stäm, som då förhades, yttrade sig Drot-
 ningen, at hon altid kunde värdera sin egendom i Sverige, så
 högt, som Konung Haralds Konungariket. Men Konung Harald
 blef däremot oflugtig och tankfull, ehuru Drottningen wiste sig gan-
 ska munter, och utom des wid bortresan, begäfrade Konungen
 med anständiga och dyra gåfver. Utegången wiste nogsam, hwar
 denna beräkningshet betydde, och Kjerleken, som Harald tillsörne
 haft för sin Gemål, blef nu delad emellan henne och Drottning
 Sigrid. Bortresan, som annars plågar wara en bepröfwad cur
 för sådan slufdom, utdröade nu intet, utan Konung Harald för-
 nötte wintern i oro, och stadigwarande tyllsläpethet. Sommaren
 wäntades med all osäkerhet, och när den ändteligen kom, twifwels
 utan nog sent för en häftig distare, rustar Konungen ut sin flotta,
 och for genaste vägen til Sverige. Så snart han kom, fickar
 han öfveröfswade bud til Drottning Sigrid, med anhållan, at så
 tala med henne (***). Drottningen sätter sig til häst, och refer
 enot honom til stranden, hwar Konung Harald utan omsöep up-
 låter

Sigurdh
Slåttar.
Erik
Segerfäll.

täcker sina tankar, och begär, at få äga henne til sin Gemål. Drottningen svarar, at henne synnes, det han wore wäl gift förut. Harald kunde intet neka, at ju Asa war en god och wacker husfru, det fattades allena, at hon intet war af så förnäm och stor släkt, som han. En omständighet, som tillförne intet rört honom. Drottningen vittade sig widare, at det kunde wäl wara, at Asa intet wore aldeles så förnäm som han, dock anade det henne, at det barn, som Asa wore hafwande med, skulle ofelbart wara både sin faders och moders lycka, ja hon lade ock det til, at hon nog skulle önska at wara moder åt det barnet, som nu föddes skulke (.....). Denna uttalske, som i sig self intet annorlunda kunde anses, än som en höfelig påminnelse, at Harald borde wara beständig i sin tillgifwenhet, för sin Gemål, satte tillwöl efterwörden i den tankan, at Sigrid kunde förut se tillkommande ting, när de sägo, at detta barnet blef den af alla Munfar, i synnerhet högtberömda Konung Olof den Helige; hwarföre ock Sturleson kallat Sigrid den witraste qwinnas, och förspå om marga luti (?). Om skäl och förnäst kunde något utdräta hos et förtjust sinne, hade Konung Harald borde afstå med sit säkande frieri, sedan Drottningen hade wändt tillbaka, och lämnadt honom på stranden med sit folk. Men detta afslag upeldade honom än mer, så at han, oakadt sina wägners råd, sartade i sinnet, at än en gång frambara sin angelägenhet, hwarföre han ock tager mycket folk med sig, och aflägger å nyo sit besök hos Drottning Sigrid. Det är wäl möjligt, at han blifwit underrättad, at en annan Konung Wisawaldur wid namn ur Gardarike eller Roskland, wäntades då til Drottningens hof, och at en medfriares närvaro, retadt således hans kärlek än mer. Säkert är, at Konung Harald ankom til Drottning Sigrid, och litet därefter äfwen Konung Wisawaldur i lika och samma uppsåt. På detta sätt hade Drottningen den beswärtliga och brysamma heder, at hafwa twänne wärdiga tillbediars i huset, på en och samma tid. En gammal Auctor berättar (?), at utom Konung Harald Grönfiske, sex andre Konungar warit närwarande, som alle hade lika ändemål, och at Drottningen lämnadt dem hwar sin dag, at wisa prof af sit förstånd och snille. Men detta smakar något af Roman. Historien så wäl som Drottningen self, war belästen med et mindre antal af

af friare på en gång. Jste dekomindre blefwo bågge Konungarne mycket wäl undfågnade, och mot natten inqwarterade i et gammalt hus. Alle wdre så wäl besjånkte, at både Herrar och betjener, in til hieswa wäkten somnade. Så snart detta war stjedt, låter Drottningen bewåpna sit folk, och tända eld på huset. Konungarne blefwo bågge innebrände, med större delen af deras folk, och de, som kommo undan elden, på stället nedersablades. Drottningen yttrade sig därpå, at hon på detta sätt wille afwånja Småkonungar at frja til sig, och at hon af denna utlåtelse sedermera blefwo kallad **Sigrid Storråda**. Scane, som Konung Harald hade idunnadt besalning öfwer sin flotta, under sit besök hos Drottning Sigrid, wände tillbaka i största hast til Norrige, så snart han blifwo underrättad om sin Herres död, och berättade för Haralds efterlämnade Gemål hela handelen, som förelupit i Sverige, och blefwo Asta, och hennes fader mera misslynte öfwer Konung Harald, än Drottning Sigrid. Så omennisklig, som denna gårdning war i sig sjelf, så ringa ldr han warit afad denna elden, ty man finner af wdre Hedniska förfäders grundsatser, at förlusten ansågs för ganska liten, då man intet förlorade mer än lifwet. Oselbart dr, at Drottning Sigrid led härigenom ingen ting til sin heder, emedan hon fort därefter, fick en ny och mågtigare friare från Norrige. Den samme Prins Olof Trygvason, hwilken Håkan Gamle i Sverige, så hederligen förswarade uti des spåda barndom, war efter många wädetiga åden ändteligen återkommen til sit fädernesland, och där blifwen Enwålds Konung öfwer hela Norrige, wid år 995. Drottning Sigrids personliga förmåner och stora egendom, gjorde samma wärkan hos denna Herren, som hos de förre omtalte Konungar, som begärdt hennes hand och wdnskap. Han fickar därefter et anständigt sändebud til Upsala, där Drottningen då wistades, och begärade at få åga henne til sin Gemål (***). Ansienliga skänker blefwo tillika öfwerlämnade, och Drottningen, som nu intet af någon Småkung begärades, gaf Konung Olofs utskickade et godt swar, och fullkomligt ja. Förlofsningen blef då fullbordad, och Konungen sticade til sin tillkommande gemål til fästarefå, eller trolofnings-skänk en ganska stor guldring, som Konungen tagit utur et afgudahus på Eader i Norrige, hwilket tilhörde Håkan Jael Sigurson. Gåfwan blef

Sigrids
Själten.
Ett
Segerfåk.

Sigurdsska
Släkten.
Erik
Segerfält.

mycket wdt uptagen, men hade ndr upwäckt kassinnighet emellan Drottningen, och Konung Olof. Wid et tilfälle, då denne präktige ringen af alla äskådarna förundrades, woro äfwen twänne guldarbetare närmarande. Så snart desse fingo ringen i händerna, gjorde de någon anmärkning sig emellan, hwilket Drottningen blef warse, och frågade, om de gjorde begabberi af hennes ring. De undköllade sig, men på Drottningens utropfeliga besalning, sade de, at ringen wore falsk. Deras omdöme bekräftades, ndr ringen blef sönderhuggen, ty det befans, at där war koppar inuti. Drottningen uptog däröfver den gifwa skänd nog illa, men som Konung Olof intet wetat af något bedrägeri, blef hennes owilja snart bortad, och Drottning Sigrid och Konung Olof möttes ät följande wdt wid Gidtha Alf, at där sluteligen afgöra sin Äktenstaps handel. Alt war då ganska wdt emellan detta höga par, til des ändteligen Konungen påminnte, at Drottningen borde låta döpa sig och blifwa Christen. Drottningen swarade, det hon intet wore finnad at öfwergifwa sin Religion, hwilken hon och hennes förfäder hade haft, men at hon likwäl intet wore emot, at han kunde tro på hwilken Gud honom behagade. Et sådant swar hade intet bort förarga Konung Olof, emedan en omvändelse, som fjer wid minsta anmodan, betydte intet stort: med lampa och underwising, hade han sedermera kunnat bättra winna sit ändamål. Men Konung Olofs sinnelag war intet på det sätt. Med många goda egenheter, hade han äfwen många och stora fel. Grym och hård emot alt, som ej war Christnad, wille han, at alle utan inwändning borde låta döpa sig, det wäsentliga af Christendomen kunde komma ndr det bar til. Med et sådant tänkesätt swarar Konungen, at han intet wille lefwa tilhopa med en hednisk hund, ja öfwerlåtningen gick så långt, at han slog tillika Drottningen i ansiktet med sin handsk. En sådan obetänksamhet hade den såkra werkan, at desse höga förlofwade skides ät med misshöje och owänskap, sedan Drottning Sigrid utlärt sig, at Konungens upförande torde en gång kosta honom både lif och rike (***). Efter så många fruktlösa frierier, hade Sigrid Stortåda snart kunnat ledsna wid sådane underhandlingar, men hennes öde syntes skapat, at aldrig wara utan friare. Och Konung Swen Tjusthög ifrån Dannemark, blef ändteligen den enda lyckliga älskare af alla, som

som anmålde sig, sedan Konung Eriks död. Det är troligt, at Sigurd & händt haft en god del i denna förbindelse, som vidare i Konung Eriks Olof Skjoldkonungs lefverne skal visas. Segerfäll.

(*) Sturleson T. I. p. 183.

(**) Oddur Munk, Olof Trygvaf. Saga. p. 7. 111.

(***) Intet exempel af hela Svenska Historien lär kunna upvisas, at någon hustru lefwande blifwit uthäkt i mannens hög. Men at Hsa lefwat efter Konung Adils sin Gemål, finnes af det förre, så at det är smärt at begripa, hwarifrån Oddur Munk tagit denna sedwänja.

(****) Sturleson, T. I. p. 260.

(*****) Torfäus, H. N. P. 2. p. 327.

(*) Sturleson, T. I. p. 259.

(**) Torfäus, H. N. P. 2. p. 327.

(***) Oddur Munk, Olof Trygvaf. Saga, p. 113.

(****) Sturleson, T. I. p. 285.

§. 30.

Erik Segerfäll hade sin son Konung Olof til efterträdare. Han kallas Skjoldkonung däraf, at han blifwit buren på armarna då han hyllades, och har detta ofelbart skedd, medan hans Herr fader ännu lefde. Vid sit anträdde af regeringen, war han innehafware af Swerige och Dannemark tillika, med östra stranderna af Östersjön. Ja äfwen någre Upländske Konungar i Norrige, hade gifwit sig under Sweriges Krona wid denna tiden (*). En regering, som börjades under så smikrande omständigheter, kunde nog uppfylla en ung hjerna med högmöd och inbitningar: i synnerhet, när Prinsen hade tillfälle, at samla samma tanka med morder-mjölden. Man finner därföre uti hela denna Herrens lefverne, et stort sinne, och lagom stora bedrifter, hvilka och föllan följass ät. Swen Ottos, eller Tusskjägs första bemödande, at återwinna sit Fädernesrike Dannemark, lyckades intet (**). Dock lär Konung Swen snart nog wunnit sin önskan, och lär Konung Olofs moder, Drottning Sigrid Storrädd, efter utseende bidragit där til ganska mycket. Men om denna stora förändrings omständighet, är man aldeles intet underrättad. Det wet man, at Konung Swen Otto war Konung i Dannemark, och ägde Konung

Olof
Segerfäll
Konung.

Sigurdhka Olof Störkonungs moder, Sigrid, wid slutet af stonde århundra-
 Eläkten. drad. En sådan förbindelse invecklade Konung Olof uti et betydande
 Olof de krig med Norrige.
 Stör.
 Konung.

(*) Oddur Munk. Olof Trygvaf. Saga. p. 170.

(**) Adamus Bremensis, L. 2. C. 28. p. 23. Ed. Fabr. Och så
 framt det förra, nemligen Erik Egerskälls eröfring af Danmark har
 sin riktighet, är detta senare ej heller otroligt, fast berättelsen endast
 finnes hos Adamus Bremensis, och de, som lånt den af honom.

§. 31.

Konungariket Norrige hade varit i en beständig oro, allt
 sedan Harald Harsagers tid. Harald dödde wid år 933 (*).
 Några år tillförne hade han delt riket emellan sina söner på et
 sätt, som upväckte mycken oenighet i landet, hvilken och yppade
 sig medan Harald ännu lefde. Riket war styckadt emellan sex-
 ton af hans söner, och utom dem war ännu en son Håkan,
 som upföddes hos Arhelstan i Engeland. Alle hade Konunga-
 namn, och upbyro halftva delen af inkomsterna. Dock war Erik
 förordnad til Öfverkonung af sin fader. Men denna sönderlös-
 ning gick än längre, emedan större delen af Haralds dötrar,
 som bortgiftes åt förnämna Herrar i landet, lämnade åt sina
 söner, under titel af Jarlar, de län, som de hade bekommit (**).
 Så at man kan säga med rät, at Harald utdödde landet, me-
 dan han lefde genom krig och tvång, och sedan han dödde ge-
 nom storflöden. Detta allt oaktadt, war han både älskad och
 vördad af sina undersåtare: sådan märkan äga hurtighet, råts-
 wisa och vänlighet, hvilka dygder Konung Harald ägde på et
 utmärkt sätt. Men hans yttersta wilja, hwarigenom Konung
 Erik blef förordnad til Öfverkonung, hade samma öde, som
 många andra Konungars Testamente. Haralds son Håkan, som
 upfostrades i Engeland, hade intet sådt någon del af riket,
 men blef icke desto mindre Öfverkonung i Norrige, och Erik blef
 nödsakad at fly ur landet, och stupade ändteligen under et här-
 jande i Engeland. Eriks Gemål Gunnild, som war äminstom-
 ne et illakt Fruentimmer, fast ej, kan hända, Trollkona, som
 hon giftes ut före, flydde med sina söner til Danmark,
 hwar

hvar hon blef ganska wäl emottagen af Konung Harald Gormson. Hennes söner blefwo af honom understödde med folk, och krigade på Norrige emot deras Faderbroder Konung Håkan, hwilken och omsider fick sit banesår, uti en träfning, och lämnade således riket til Drottning Gunnilds söner. Af Dessa war Harald Gråfcell den äldste. Drottningen hade likwäl första delen i regeringen. Hennes anslag gick förnämligast där på ut, at utrota all den öfriga Harald Harsfagers Ätt, för at så mycket bättre befästa sina söners rättigheter. Samma wänskap sträkte hon och til andra betydande män, som synes farlige. Björn Kjedde med Sigurd Jarl på Lader, hwilken innebrändes i sit eget hus af Konung Harald och des broder Erling, då likwäl Konungarne förklarade all wänskap för honom. Därpå mördades Trygwe Olsson, Harald Harsfagers sonson, sedan Gudrauder Björnson likaledes sonson af Harald Harsfager. Trygwes enka flydde til Sverige med sin späda son Olof, hwarom tillförne är taladt, och Gudraunders son Harald, tog likaledes sit bestånd i detta rike hos Skoglar Toste, hwilket och är omrördt i Konung Erik Sigersfalls Historia. Men Drottning Gunnilds och hennes söners swiftfulla upförande och wäldsamheter, blefwo andretligen bemärkte med en skidlig hämnd af Sigurd Jarls son Håkan. Denne Håkans moder het Bergliot, en dotter af Olof Arbor, Harald Harsfagers datter, och war denne en ganska slug man. Wäldswärkan och skidmystiken, om man får bruka så hårda uttälser om förnämte folk, kostade honom lika så litet som Drottning Gunnild, och hennes söner. En tid förswarade han sig och sit Län emot Harald Gråfcell, och des moder: men blef dock på slutet nödsakad, at rymma landet, då han begaf sig til Konung Harald Gormson i Dannemark. Här intalade han Konungen, at ladda til sig Harald Gråfcell, sin förra fosterson, hwilken och på god tros inställde sig, och blef nederfallad wid Jutland. Hwarefter Norrige blef intaget af Harald Gormson, genom Håkan Jarls, Harald Gråfcells, och flere andra Norriska Höfdingars biträde, och Drottning Gunnild och hennes ännu lefwande söner, drefna ut landet. Håkan Sigurdson blef då Harald Gormsons Jarl, eller Ståhållare öfwer hela Norrige, men gaf likwäl ingen annan skatt til Konungen i Dannemark, utan allenast sentio satkar om året. Håkan regerade

Sigurd
Gråfcellen.
Olof
Steds
Konung.

Sigurðska rade således aldeles emvældigt, in til des Olof Trygvason efter
Elftica. många underliga händelser återkom til Norrige, då Håkan Jarl
Olof öfvergifwen af almogen, blef ändteligen mördad af sin egen tjena-
Stöde: re, och Konung Olof Trygvason antagen til Konung öfwer beta-
Konung. rifet. Håkan Jarls söner, Erik och Swen, tillika med många
 andra förnåmna Herrar, togo därpå sin utsejkt til Olof Skötkonung,
 hwar de blefwo wäl emottagne, och hederligen efter sit stånd un-
 derhöllne (**).

(*) Torfäus, H. N. P. 2. p. 76.

(**) Sturleson, T. I. p. 112.

(***) Sturleson, T. I. p. 273, 316.

§. 32.

Sådan war heldgheten i Norrige, då Drottning Sigrid Storråda wardt gift med Konung Swen Otto i Dannemark. Ef-
 ter gammal sägen, skal Fruentimmets wrede wara så mycket far-
 ligare, som den är öfverfönlig. Alminstone hade intet Drottning
 Sigrid ännu kunnat glömma den sköms, henne af Olof Trygwa-
 son war tillfogad. Hon använde däröfver alla sina krafter, at up-
 reta sin Gemål emot honom. Konung Swen hade gift sin syster
 Tyra, Styrbjörns Starkes enka med Wendiska Konungen Bu-
 rislef, men detta giftermål war ej i hennes smak, däröfver hon
 och med sin Fosterfader, hemligen flydde ifrån Wenden: och efter
 hon intet wågade sig at länge dröja i Dannemark, for hon til
 Norrige, hwar hon gifte sig med Olof Trygvason, utan at in-
 hämta sin broders samtycke. Denna omständighet afmålad Drot-
 ning Sigrid för Konung Swen Otto, med så swarta färgor, at
 det skulle wara honom en ewig wanheder, em. han lånade en så-
 dan sköms ohämnad. När Konung Swen intet kunde finna denna
 wanheder så stor, som den af Drottningen föreställdes, så i ansende
 til Konung Olof Trygwasons personliga egenkapet, som des magt
 och styrka: förklarade Drottning Sigrid rent ut, at hon ingalunda
 wille lefwa tillsammans med en Herre, som hade så nedriga tankes-
 sätt, at han ej wågade at kräfwä hämnad för en sådan sak (*).
 Denna uildelse war kraftigare än alt hwad Drottningen tillförne
 hade

hade påmint, huru ofta hon hade yrfat på det sannta. Men Konung Swen war lika willrådig om medlen, emedan han ansåg Olof Trygvason långt måtgigare än sig huf. Drottning Sigrid war däremot rådgärd, och sade, at swef och konster borde upphylla, hwad som felade i styrkan. Planen blef då anlagd, at man igenom wäntlig beskickning skulle inbörwa Konungen i Norrige, och imedlertid med Konung Olof Skötkonungs samråd, rusta til krigs, då tilfälle efter utseende inret skulle fattas at öfverrumpla honom. Sigwald Jarl Strutharalds son, skulle brukas til underhandlare. Sigwald hade efterfölgt den namnkunniga Valnaroke uti Jarls dömmet öfwer Jomsborg, och war en genomdrifwen winglare. Han hade med konster skaffat sig Konung Burisless dotter til Gemål, och med råffstrek hade han tagit Konung Swen Otto til fånga, och twungit honom at taga Konung Burisless andra dotter til äkta. Sigwald war således en försökt bedragare. Jarlen efterskickades fördenksfull med försäkra, at han skulle så igen all sin egendom i Dannemark och Skåne, som någon tid warit honom för des konster ifrån tagen. När Sigwald Jarl ankom, anförtröddes honom hela hemligheten, på det sätt, at han först skulle fara til Sverige til Olof Skötkonung, och därifrån til Olof Trygvason i Norrige, med annodan at han wille möta Konungarna i Sverige och Dannemark på gränsen wid Brennd instundande sommar, til at öfwerlägga om Rikernas gemensama angelägenheter (*). Och som Drottning Sigrid war försäkrad, at Olof Trygvason war i sonnerhet öm om Christna lärans utwidgande, sade hon, at Jarlen borde förbära, det Olof Skötkonungs affikt gick egenteligen ut på Christendomens forplantande. Sigwald tog på sig detta wigtiga bedrägeri, ännu ömt det war för hans egen person nog öfwerförligt, i anseende därtill, at Erik och Swen Jarl, såkan Jarls söner ifrån Norrige, Sigwalds affwurne fiender wistades i Sverige. Men det affräckte honom inret, utan han gdr sit första besök hos dem, och när de frågade hwart han ärnade fara, swarade Sigwald med mycken höfslighet, at hans resa nu wore i deras wäld, men för öfrigt uppenbarade han för dem hela anläggningen. Med sådana affikter war det inret swårt at försäkra sig om dessa Herrars wänskap. Sigwald for således utan vidare hinder, först til Konungen i Sverige, sedan til Olof

Sigurdsska Trygwason i Norrige, och utdrättade alt; som honom war anför-
Släkten trodt til Konung Swens, och Sigrids fulkomliga nöje.

Olof
SFöt: (*) Oddur Munk, Olof Trygwasons Saga, C. 58. p. 196.

Konung. (**) Oddur Munk, Olof Trygwasons Saga, p. 200.

§ 33.

Not wåren gör Olof Trygwason sig färdig, at infinna sig på den utnämnda mötesplatsen. Men han hade tillika en längre resa i sinhet til Wenden eller Pomern, at där besöka Konung Burisles. Hans Gemål Drottning Eyra, gaf i synnerhet anledning til denna färd. Då hon blef gift med Burisles, hade hon fördt med sig mycken egendom, som hon lämnade qwar, då hon i hemlighet drog sig därifrån. Detta wille hon nödvändigt hafwa tilbaka, och hade hon i synnerhet haft nog hårda utåtelser emot sin Herre, då han såsom en angånst sällsamhet, sticade henne en blomma om Påsketiden. Ingen ting förargade Konungen mer, än at hon wid samma tillfälle hade uttradt sig, det Olof Trygwason wore rådd för hennes bror, Konungen i Dannemark (*). Därföre och resan til Wenden war bestutadt, alle Konungens wänner det afredde, och årnade Konung Olof Trygwason, wid förbisaran det inställa sig wid Brennd efter afstal med Sigwald Jarl. Man har ingen anledning, at Olof Trygwason haft minsta mistänka om den antågning, som war gjordt emellan Konungarna i Swerige och Dannemark, samt Håkan Jarls söner. Icke desto mindre årnade han göra resan på et idt, at han ej lätteligen skulle blifwa diuermannad, i fall något orwäntadt anfall skulle ske. Han låter således utrusta en präktig flotta af et hundrade tjugu större och mindre fartog (**), och gifwer sig med dem til sjös. Under wågen lågger Konungen in til Sola i Rogaland, och där möter honom Kongwald, eller Ragwald Jarl från Wester-Gjethland, hwilken vinteren förut hade friat til Konungens systers Ingeborg. Ragwald Jarl war Ulf Jarls son, Brodersson af Sigrid Stor-råda, och således födsig syskonbarn med Olof Skötkonung (***). Här blef bildagret fullbordadt emellan Jarlen och Pernsekan Ingeborg, sedan han förut låtit döpa sig och hela sit medfölje. Hvar på

på Farlen med sin Gemål wände tillbaka til Wester-Gjødland, ^{Sigurds} och tog med sig åtskilliga Christna lärare, som skulle wara honom ^{Släkten.} behjelpelige at omvända West-Gjødarna. Men Konung Olof i ^{Olof} ^{Stolt} ^{Konung} Sölje med Drottning Tyra, och de förnämre af landet, fullföljde sin resa. Wid Brennd wäntade Olof Trygwason i fjorton dagar, på Konung Olof i Sverige (*). Men som han intet kom, tog Norrste Konungen wägen genom Drefund til Wäden, utan at möta något hinder, eller ringaste teken til fiendtlighet.

(*) Sturleson, T. I. p. 322.

(**) Oddur Munk. Olof Trygwasons Saga. C. 60. p. 204.

(***) Sturleson, T. I. p. 351.

(****) Oddur Munk, C. 60. p. 207.

§. 34.

Jungdletid war alt i full rörelse, så i Sverige som i Danmark, och Håkan Jarls söner, Erik och Swen, sparade ingen möda, at upwiga hela Norden emot Olof Trygwason. Men Sigwald Jarl spelade samma person som tillförne, och uppehöll Olof Trygwason långt ut på hösten. Och när ändteligen rykte kom ut, at Swenska och Danska Flottan, tillika med Erik Jarls woro i antågande, at öfverskalla Olof Trygwason i återresan; bedyrade Sigwald Jarl, at alt wore et ogrundade prat, och lofwade han desutan, at han wille sälja Konung Olof med elofwa fart, så at fiendtlighet skulle kunna antingen undwiskas, eller föraktas. Ändteligen, när alt war i ordning, och fiendliga Flottorne woro ankomne til Den Swolder, förmodeligen Wollin wid Pomeriska Wallen, bröter Olof Trygwason up från Wenden, och Sigwald Jarl, som bäst kände de Pomeriska farwaterna, skulle wisa Konungen wägen genom de trångsunda sunden. Sigwald förrådde denna lösning på samma sätt, som alt det öfriga af honom war förrådt, och förde Olof Trygwason milt i gapet på fiendliga kringshären, hwilkän låg bevärdt bak om Harna. Men Olof Trygwasons Flotta, som ej hade mistänka om något dylikt, seglade kringströdt, alt som det bar til. Dagen war ganska klar, och stego de förenade Konungarne med de öfriga Herrarna up på holmen, hwarifrån de kunde se

Sigurdsska
Slätten.
Olof
Sköts
Konung.

Norriska Flottans segling. Förnämsta upmärksamheten gick ut på Olof Trygvassons eget fartyg Ormen Långa, som för sin storhet och prakt war riktbar kring hela Norden. Så snart Konungarne sågo något stort fartyg, ville de strax angripa det samma, men Erik Jarl, som kände Norriska Flottan något bättre, bad dem hafwa tålmod, och låta segla förbi, så många som hade söndrade sig, med försäkran, at de ändå skulle få nog at skita med de senare, så i anseende til fartygens storlek, som Olof Trygvassons, och hans måns bepröfvade tapperhet. När det drögt något, och det ena stora fartyg seglat förbi efter det andra, blef Olof Sköts Konung oförlig, och sade, at det skulle wara en ewig skynf, om de med så öfwerlägsen makt, skulle låta Olof Trygvasson segla oansåktad, stora segelleden fram. Men hans hetta stillades, då Erik Jarl försäkrade honom, at Norriska Konungen ännu intet war framkommen (*). Andteligen syntes Ormen långa, i följe med andra nog stora Skjep, då alle gjorde sig färdiga. Sigwald Jarl, som förr dr nämndt, förde främsta linien. När han kom in under holmen, låt han sälla seglen. Så snart Olof Trygvassons folk, som woro på de närmaste fartygen, sågo denna andring, frågade de, hwad å färde wore, och när Sigwald svarade, at han hade anledning at tro, det fiendelighet wore at befara, släptes afwen deras segel neder. Och när Konung Olof Trygvasson anländt in emot holmen, rodde hela förenade Flottan ut emot honom på sundet. Större delen af Norriska Konungens folk och Skjep, war redan så långt borta, at af dem ingen hjelp war at förmoda, hwaraföre och Konungens rådnere rådde honom, at hysa seglen, och fara sin kos. En af hans Herrar Thorkel Dyrhil förestälde afwen, at det intet kunde anses för blödighet eller råddhåga, at man wärdade sig och sit folk (**). Men Olof Trygvasson kunde intet förnåm at taga fiekten, utan låt draga in seglen och binda fartygen tilhopa. Myckenheten war också det enda, som war emot Norrmännerna; ty annars war mycken förman på deras sida, i anseende til deras stora och höga fartyg, hwilka också på samma råkning woro swåra at bestiga. Sigwald Jarl, som tilbudit sin tjänst, blef emellertid antingen aldeles oförlig, eller också höll sig på sidan, at intet särdeles bistånd röntes af hans folk, så at han ifrån början til slutet, blef sig aldeles lif.

(*)

(*) Oddur Munn, Olof Trygvason's Saga. p. 218.

(**) Oddur Munn, p. 224.

Sigurd'ska
Eldaten.
Olof
Sköts-
Konung.

§. 35.

Innan anfallet skjedde af de förenade, hade Herrarne kastat lott, hvilken först skulle angripa Olof Trygvason. Lotten föll på Konung Swen i Dannemark (*). Där på lågger Konung Swen an emot Normännerna, och hade han Swenska Flottan på högra sidan, och Erik Jarl på den vänstra. Hwar Flotta hade sin egen fana eller märke, som bars fram för anföraren. När Olof Trygvason war underrättad, hvarad fiender han hade emot sig, ansåg han Erik Jarl med sina Norrmän för de farligaste; men om de Danska och de Swenska yttrade han sig förakteligt. De Danska liknade han wid skogsgetter, som ej woro särdeles betydande till höds. Om de Swenska såde han, at dem wore bättre at sätta sina offerkoppar, och at ingen ting wore at frukta för dessa hästfrätare, hvilken titel de därpå fingo, efter de ännu woro Hedningar. Men såtändet började medelertid, och Swen Otto lade helt när in till Olof Trygvason's Flotta, men Olof Skötskonung, och Erik Jarl, oroade Normännerna med et ouphörligt skjutande på sidorna. Et af Olof Trygvason's skepp blef aldeles tomt och öde af detta anfall, men emedan de Danske förlorade mycket folk, och många blifwit sårade, lågaer Konung Swen ifrån med sina fartyg, och lämnar sitt ställe åt Olof Skötskonung, hvilken och med mycket alskar angrep Norrmännerna, så at de hopets sig bryda in på långa Ormen. Men detta fartyg gjorde med sina höga bord all måda fåfång, emedan de Swenske woro nödsakade, at skjuta och kasta uppför, då Norrmännerne däremot med dubbel styrka, kunde skjuta neder åt. Så at äfwen Olof Skötskonung wardt nödsakad, at draga sig utur striden. Olof Trygvason hade likaledes förloradt en hop folk, och många woro sårade, hvarafvare han och, medan slaktningen stadnade något litet, lät Thorfel Dyrtil taga skeppet Eranan, lasta det med lytte och sårade, och fara med dem hem till Norrige. Sjelf wille han ännu afwaktat vidare anfall af sina fiender; en nog onödig och förmåten tapperrhet. Ehuru liken förmånen warit på de förenades sida,

Sigurdsska
Slåten.
Olof
Sföts
Konung.

Kan man lifwål därefter sluta, at de ansågo Olof Tryggwason för förlorad, emedan de nu, under rådgörandet om widare anfall, delte sig emellan hans länder och egendom, på de wilkor, at Erik Jarl skulle äga alla Olof Tryggwasons fartyg, och alt det byte, som där erdfstras kunde, men Norrige skulle delas i tre lotter, hwar af den ena skulle tillägna Konungen i Sverige, den andre Konungen i Dannemark, och den tredje åt Erik Jarl, som lifwål skulle wara besattningshafwande öfwer riket, och betala wederbörlig skatt til Konungarna efter den del, de ägde i landet. Sedan Delningstractaten war afslutad, lade Erik Jarl til med sin Flotta. Hans fartyg woro något större än de Swenska och Danska skeppen; i snnerhet war det fartyg han sjelf förde, wål stort och med järn beslaget öfwer watingången, hwarföre det ock kallades Järnbarden. Detta anfall lopp utaf på samma sätt som de förra. Efter nog Rada på bägge sidor, drager öfwen Erik Jarl sig tillbaka, men blef genast förstärkt med friskt folk ur Swenska och Danska hären. Han gjorde ock et löfte, at låta döpa sig, om han wid detta tillfälle kunde öfwerwinna Olof Tryggwason. Til bewis därutaf, toges Thor bort, som warit hans märke, och stödt i stammen, och korset sattes i ställe. Men Thorkil Hafwa, Sigwald Jarls bror från Skåne, gaf honom tillika det råd, at han i hast skulle låta göra en uppmring på järnbarden, och låta bära dit stora stockar, som skulle sällas på Ormen. Olof Tryggwason hade åter kunnat draga sig ur faran under denna tillagning; men ehuru han därom wardt påmind; enwisades han lifwål, at afbida än widare fiendlighet. Sådant hjettemod är nog långt drifwit, och underfåtarnas lydnad wid sådant tillfälle, lämnar et besynnerligt efterdöme af tilgifwenhet för den regerande. Jag hade när sagt, at man måste antingen wara Norrman, eller Swensk, för at tänka på det sätt. Men enwissheten gjorde här samma warkan, som wid andra tillfällen. Olof Tryggwasons fartyg blefwo å nyo omringade af de förenade, och Erik Jarl lade än en gång om bord med Norrka Konungen. Sätandet blef ganska alwärtigt, men omständigheterna woro icke destomindre något olika. De som söllo eller särades på Erik Jarls sida, blefwo snart ersatte med friskt manskap från Danska och Swenska Flottorna, och hoppet om en saker seger förskade modet. Däremot war Olof

Sigurdss
Slækten.
Olof
Stor-
Konung.

lof Trygvasons folk utan alt hopp af undsætning, och utom des mattade och minskade af de förva anfall. Man gjorde icke desto mindre et förtwifadt motstånd, som likväl endast på några timar eller minuter, uppehöll et fulkomligt nedertag. Det ena Norriska fartyg eröfrades efter det andra, och högs löst från Vånga Ormen. Och när alla skeppen på detta sätt woro undanrögte, lade Erik Jarl med Jänbarden aldeles in til Olof Trygvasons egit fartyg. Då stjelptes timberstockarne neder, hvarigenom fartyget bördjade luta, och ingången för de anfallande blef begärligare. Alt motstånd blef nu såfångt, och när Erik Jarl med dem, som fölgde honom, kommit up på Ormen Vånga, wardt i största hast alt nedgjordt. Men Konungen och otta af de förnämsta Herrarna, som så manligt förswaradt sig, sprungo öfwer bord, hvarigenom striden lyftades, och segren blef fulkommen på de förenades sida.

(*) Oddur Munk, p. 222. Och äro äfwen de öfriga omständigheterna tagna af honom, såsom mera omständelig härutinnan af Sturleson.

§. 36.

På detta sätt dr denna hödräffning beskrifwen af Oddur Munk. Sturlesons berättelse dr något kortare, och har Torfäus sammandraget flera underrättelser i samma ämne. Men ingen kunde med fullkommen säkerhet berätta, hwar Olof Trygvason blifwit af, emedan han wdl af alla saknades, men ingen hade sedt när han sprungit i sjön. Hans nitälskan om Christendomens utwidgande gjorde, at Munkarne gjerna welat inbilla folket, at han blifwit lefwande uptagen til himla, hvarföre och Oddur p. 248, talar om et himmelskt sken, som kringwårde Olof Trygvason i samma ögnblick, som han kom ur sit folks åsyn. Men denna mening kom ändå intet til någon stadga, utan inbillade sig många, at han genom simmande under watnet, ändteligen undankommit til Wendisks fartyg, och således blifwit bärgad, och ändteligen stadnat som Munk i et kloster i Syrien. Öfsefbart dr, at han aldrig kommit tillbaka til Norrige. De förenade Konungar, tillika med Erik Jarl, hade gjort den anstalt, at en hop lättare fartyg, fradswade uron de större, til at uptaga dem, som sprungo i sjön. Och blefwo äfkillige af de Norriska Herrar härigenom frälste, och ibland

Eigurðka
Eldkren.
Olof
Skötkonung.

ibland andra äfwen Olof Tryggwasons Stallare, eller Markfall, Kolbjörn, och Linnar Tambasticksfwer. Den förre förtjenar därpå att ihogkommas, efter han, som war Konungen til wärdt och storleß ganska lik, och hade klädt sig aldeles sem Olof Tryggwason, med förgylt eller gullagd Skjöld och Helm, samt si. kets tröja öfwer Pantfaren eller Brynjan, blef upptagen och förd til Erik Jarl, i den tankan, at det war Olof Tryggwason. Den senare hade den bekanta utdeltse, at Norriges rike föll utur Konung Olofs händer, när des båga skjöts i sönder af Erik Jarls stambo, och Konungen frågade hwad det war, som brast. Han war annars den starkaste bägskyt af alla Olof Tryggwasons Klämpar i de senare Norriges omhwalfningar. Dese två med många flere, blefwo fångne, men straxt med all adelmödighet friggne, hwilket man nåppeligen i dessa hårda tider skulle förstålla sig. Olof Tryggwasons Gemål Drottning Tyra, blef på samma sätt emottagen af de segrande. Hon hade genom sin otålighet gifwit anledning til Konungens olycka, hwarföre hennes sorg war så mycket större. Och ehuru Erik Jarl på det rödr sammanste försäkrade henne om sin underdånighet, och at hon skulle njuta uti Norrige, all den heder, hon tillförne haft; wille hon dock helre genom hunger och sorg förforta sina dagar. Sådant öde hade en Prinsessa, som warit förmåid, först med Swenska Prinzen Strybjörn, sedan med Konung Burisles i Wenden, och ändteligen med Konung Olof i Norrige; så at ringare folk bödra mindre klaga öfwer besrödligheter, då de påminna sig, at äfwen de, som äro födde i Purpuren, äro underkastade esomoftast de aldramädrigaste omständigheter. Denna namnkunniga träning, blef hållen i September år 1000 efter Christi födelse (*). Hæren af den samma, tillågnas förnämligast af Norrmännerna; men man bör och påminna sig, at alla omständigheter äro hämtade från Norrska undersåtare. Oddur Munk säger likwäl, at Swenska hæren war sammansatt af urwalde och starkt folk. Man wet och ägnars, at Olof Skötkonung intes war någon frighjelte. Men det är obegripeligt, at Swen Otto och hans folk kunnat anses, som fega och föraktliga af Olof Tryggwason; ty hans bedrifter i Engeland witna om helt annat. Men Konung Swen war fiende af Olof Tryggwason, hwil

hvilken af Munkarna uphöjdes till stjernorna, och det understun-
 som på et ofmakeligt sätt. Ty Oddur berättar ibland annat, at
 leppet Ormen Långa, kunde inett rått spras af någon efter O-
 of Trygvasons död, utan at det altid sedan den tiden seglade
 nedt. Hvilken omständighet snarare bdr tillskrivas at den skada,
 artypget tagit i träfningen af de nedermåltade stockar, än af des
 örra ågares död. Han har ock lämnadt efterverlden en granla-
 za berättelse om Olof Trygvasons hund, hvilken kan läsas hos
 honom self, emedan man ej förefatt sig, at göra många moraliska
 anmärkningar öfwer Diur-Riket. Jcke destomindre war Olof
 Trygvason en stor Konung, mycket försaren i frigsåfender, oför-
 skräckt i faran, och ifrig i Christendomen. En för stor öfvertygel-
 se om sin och de sinas tapperhet, gjorde hans olycka, och en hård
 nit om Christendomens fortplantande, sätter skäddar både på honom
 self, och tidens tänkesätt.

(*) See, Frode, p. 48.

§. 37.

Efter Olof Trygvasons nederlag, blef hela Norrige utan wi-
 dare motstånd et rof för de segrande. Olof Skötkonung fick på
 sin lott sitta Hårader i Trondhem; Norra och Södra Møre, Roms-
 dalen och Östra Kanårike, emellan Gjöradis och Sveineund. *)
 Konung Sven behöll Wiken, och afstod Rannarike, tillika med
 Hedemärken till Erik Jarl. Olof Skötkonung lär ock hafwa war-
 rit ansed som Öwerherre öfwer Ziland, emedan Ziländerna Zia-
 te förde en gång till honom landskatten från detta landet, såsom
 en rättighet, hvilken honom tilkom (**). Om eröfringen inett war
 med de rådmärgaste, måste man likwål medgifwa, at förwaltning-
 en af de intragna länder, war wida afstid från senare tiders
 snålihet och öfwermåld. Olof Skötkonung bdd hwarken till at in-
 föra främmande lagar, eller utländska besättnings-hafwande; utan
 Sven Jarl, Eriks broder, en insedd Norrmann, fick dem i fets-
 ning, på samma sätt, som Skatkonungarne haft sina lån af Öf-
 werkonungen. Och så wål han, som des breder Erik, handhafde
 lagen, och bibehållde landens alla goda och gamla sedwänor. Dock
 war högsta besätningen hos Erik Jarl, efter den på Den Smol-

E c

der

Sigurdhka der träffade förening. Bägge togo och an Christna läran, och lå-
Slätten. to döpa sig, men för öfrigt lämnade hvar och en sin frihet, at
Olof tro efter sin öfvertygelse, hwilket och mera kommer öfwerens med
Står. wår sanna Religion, än den tyranniska Christendom, som Olof
konung. Trygwason utöfwade. Man märker härwid, för ro skuld, at
 Swen Jarl höls för den wackraste karl, man den tiden hade sedt.
 Han war och förlofwad med Holmsfrid, Olof Stårkonungs dot-
 ter af Adla, då han emottog Swenska Skattländerna i Norrige (*).
 Under hela Swenska regeringen, och dessa Herrars styrel, war
 intet tekn til något af de mordiska statsgrepp, som uti de äldre ti-
 der under Harald Harfager, och Droining Gunnild woro utöf-
 wade, utan wänner och öwänner, njuto fullkomlig trygghet och
 säkerhet. Ja äfwen de Kongelige husen, som syntes hafwa grun-
 dade rättigheter til regeringen, lämnades på allt sätt oansåktade,
 som man ser af Sigurd Syrs rolige lefnad, under hela denna
 tiden. Samma tänkesätt gjorde och, at desse Herrar beswågrade
 sig med Olof Trygwasons trognaste medhållare, hwarföre och Ei-
 nar Tambastjesswter, blef gift med Jarlarnas syster Bergliot, och
 fick stora förlåningar på Orkedalen (****). Erling Herse, Olof
 Trygwasons swåger, war den enda, som intet wille erkänna Jar-
 larnas öfwerwåde, dock blefwo äfwen de med honom omsider,
 genom giftermål emellan Swen Jarls dotter, Gunnild och Aflak
 Erlingson förlifte (*****), så at deras styrel fördes med all den
 lämpa och måttelighet, som kunde begjåras, och undersåtarna märk-
 te intet på annat sätt, at de ombött Herrskap, utan därigenom, at
 de woro friare, och således lyckeligare än förr.

(*) Sturleson, T. I. p. 373. Wiken är arwar det samma, som Ra-
 narike eller Bohus län, men i de äldre tider kallades Wiken hela
 landet på bägge sidor om Öpflofjärden. Ramus Norriges B. p. 50.
 Men här betyder Wiken allenast den wästra stranden af Öpflofjärden.

(**) Sturleson, T. I. p. 461.

(***) Sturleson, T. I. p. 372 och 502. De, som intet kunna tro,
 at Olof Stårkonung haft så stor dotter, göra Holmsfrid til Olof Står-
 konungs syster. Men Sturleson har haft en hel annan underrättelse.
 Säkert är, at man intet wet, huru gammal Olof Stårkonung war,
 när han kom til regeringen.

(****) Sturleson, T. I. p. 392.

(*****) Sturleson, T. I. p. 402.

§. 38.

Sedan Rorrika sakerna blefwo bragte i ordning, lår Olof Skötkonungs regering warit stilla och fridsam. Hans stoffader war Christen långt förut. Konungens måg Sven Jarl hade och öfvergiftit sina Hedniska wiisfarelser. Ragwald Jarlen i Westergötland, war redan, innan slaget stod wid Swolder, omvänd til Christendomen. Atskillige präster blefwo wid samma tillfälle lämnade af Olof Trygvason til Ragwald Jarl, hvilka skulle wara Jarlen behjelpelige, at utwidga Christna lärans kändedom i Sverige. Utom des begaf sig äfwen Jon Sigurd, efter Olof Trygvasons död, til Sverige (*), sedan han gjorde tjenst wid Rorrika Konungens Hof, som Biskop, innan des afresa til Wenden. Så at Christendomen rotade sig alt mer och mer i Swenska Norden, och lår således Olof Skötkonungs omvändelse på någon tid selsamt Swenska Hofwet. Man wet nog med wißhet, at Olof Skötkonung är den förste Skötkonung i Sverige, som blifwit döpt. Men man wet därföre intet med samma wißhet, hwarfen äret når det skiedt, eller hwen som förrättadt denna heliga akten. Jiländska Handlingar intyga, at Jon Sigurd döpt Konung Olof (**). Men Johannes Magnus, så wäl som våra gamla Legarer tilägna det åt S. Sigfrid från Engeland. Men denna undersökning spares til det särskildta Capitel, som skal utföra på et ställe det wigtiga ämne om Christna lärans förplantande i Sverige. Religionsens ombyrte hos Konungen, gjorde ingen särskildt ändring i regeringen. Någuda offren uti Upsala bibehöllos på samma sätt som tilföre, och hwar och en war lämnad en fullkommen frihet at tänka imedlertid hwar han wille. Sjelfwa skatten til Upsala Tempel, betaltes liksåledes både af Hedningar och Christna, ja skyldigheten at insinna sig wid de stora offrer högtider wid Upsala, förpliktade äfwen de Christna, så at inret annat medel war öfrigt, än at lösa sig därifrån med penningar (***). Dock lår Religions förändringen på et wißt sätt åtgärat Konungens beständiga herrewist från Upsala til Sigtuna, som kan slutas af Olof Skötkonungs mynt. På samma grund blef och någon ändring i Konungens Titel, ty af Herwarar Sagan wet man, at Olof Skötkonung war den förste, som kallat sig Swia-Kung, eller Swearnas Konung. Titel af Upsala Konung,

Eignedsta nung, war en tishdrighet af Konungens högsta Præsta, ambete, som nu mera intet påhade sig. Man kan intet utan sasa låsa Elåften. Elor om de medel, som Dlof Tryggwason brukat til at omwända folk. Sfor. En förnam man Liwinder lät Tryggwason fasttaga, och sätta Konung. et glöddande eldfat på haus blotta mage, at därmed förbrä honom at låta döpa sig. På en annan wid namn Raud, lät han med kasse uppsårta munnen, och således drifwa ormar in. En stor del mördades, andra brändes, och på alt möjligt sätt förjögdes, på det Christendomen, eller rättare sagt döpsen, skulle blifwa allmänneligen wedertagen. Man fick på sådant sätt en hel hop döpta Hedningar, men ganska få Christna. Ingen anledning finnes, at så wäldsamma steg blefwo tagna i Sverige: men därföre wet jag intet, om det bör tillskrifwas Konungens mogna rådhighet, eller folkets wäl befästade frihet. Egenwijsa, hufvård och oförsentlighet, äro nog omäntade egenskaper hos en ny Christen, och det ser ut, som Dlof Skötkonung warit af dem nog regerad, som framdeles lår yppa sig. Gud är allena hjertans ransakare, men för öfriget ser det ut, som man har ej mycket fog at uphöja Dlof Skötkonung för sin omwändelse. Swenska Nationen är nog benägen at taga efter främmande seder, och mången lår endast blifwit Christen för at wata på moden, såsom nu mången blifwer Fritänkare, efter han inbillar sig, at någon Adelig hurtighet består däruti. Så mycket synes ofelbart, at ingen särdeles oro genom Christendomens antagande upkommit i landet, utan at riket sådt nyttia et lugn, som war befästadt på magt och wälmåga.

(*) Oddur Munk. O. Tryggwasons Saga, p. 265.

(**) Torfäus, H. N. P. 2. p. 459.

(***) Adamus Bremensis, de litu Daniz. p. 62.

§. 39.

Men i Dannemark war däremot alt i rörelse, och det i anledning af det mord, som af Konung Ethelred i Engeland war anstiftat, under den tid, Konung Swen Otto war ihlesatt med sålmdaget emot Dlof Tryggwason. Alt hwad som Dansk, Swenskt och Norrsk war, skulle nedergöras. Detta wärkstältes St Bricii dag, år 1000 (*), och gick detta företagande för sig med sådan grym

grymhet, at til en del hvarken qvinnor eller barn skonades, utan Sigmund
 affeende på stånd och wilkor. Ibland andra blef och Konung Sigurdsska
 Swens syster, som war gift i Engeland, af daga tagen. Danste Släkten.
 Konungen, som tilförene gjorde äfkilliga lyckliga råg til Engeland, Olof
 blef härigenom uppretad til en gruswelig hämd, hwilken hade så Står.
 mycket större skien af rådwisa, som alla twistigheterna emellan ho- Konung.
 nom och Konung Ehelred, woro fort förut genom wänlig förlik-
 ning bilagde (*). Där rustades då i Dannemark med all magt,
 och är det troligt, at Olof Stårkonung warit sin styffader äfwen
 wid detta tillfälle behjelpelig. Aminstone war en Swenssk Herre
 Ellis, Thorvil Sprakelågs son, uti Konung Swens krigs-
 här, under denna härfärd, såit man intet finner Ellis nämnd i
 Engelska Handlingar ibland Konung Swens Generaler, för år
 1009. Ehelred, hwars nedriga tänkesätt fallit på et så omenig-
 ligt steg, fick lära af hellska försarenheten, at det är intet med
 grymheter, som Konunga-myndighet och wäldet besäftas. Swen
 kom tillbakas med samlad styrka, förhärjade landet, och ändteligen
 jagade Ehelred, med hela Kongeliga huset ut Engeland, och döds-
 de som Erwalds Konung i riket 1014. Konung Swens dödd
 gaf tillfälle åt Ehelred, at å nyo utdruwa sina blodiga stasgrepp.
 Swen Otto hade låtit uprätta twänne läger i Engeland, til at
 hålla inwånarna i tpgelen. Det ena war wid eller uti London,
 det andra wid Slesford norr i Engeland. Öfwer det förra ha-
 de Swenske Herren Ellis befallning, och öfwer det senare Hem-
 ming Sigwald Jarls broder från Skåne. Detta krigsfolk är
 bekant under namn af Ringmanna lid, och woro desse Ringmän
 förpliktade, at alla nätter insinna sig i Kyrkan, aldeles obewäp-
 nade, när tekn gafs där til med klosterorna. Detta beriente Enge-
 ländarne sig utaf en nyårs natt. Under Juhelgen woro til den
 insludande marknad efter wänligheten, många wagnar inkomna,
 hwilka i ställe för waror, woro lastade med krigsfolk. De fle
 le med borgarnas tillhety angripa Ringmännen mot morgonen,
 och nedergöra dem. Anläggningen blef upbräckt, och twänne Ring-
 män Thor och Audun underredade Ellis om alstrammans, men
 de blefwo dock ej trodde, utan Ellis med sina underhållande, be-
 gaf sig til Kyrkan wid wänliga klämningen. Men Ringmännen
 kommo intet förr på Kyrkogården, än de på alla sidor blefwo an-
 falne.

Sigurdsska
Eläkten.
Olof
Stor-
Konung.

salne. När alle härwid håpnade, förestådde Eilif, at nu ej annat råd wore, än at förfoga sig til fartoggen, ty at taga tillflykt til Kyrkan wore sälsäkt, emedan de ofelbart genast skulle blifwa utsläpade, och slaktade som boskap, då det lätteligen kunde hända, at någon af Ringmännerna torde wisa något teken, til fruktan och rådhåga, hwilket war aldeles emot deras heder. Hela Kyrkogården war omringad af fiender. Eilif språng då med sit manskap på muren, och därifrån ut på den sammanpackade menigheten, och gjorde sig således wäg til skeppen. Större delen af Ringmännerna blef likwäl nederlagd, så at Eilif allenast med tre fartog kom undan til Dannemark. Och när han intet sanna Danska Hofwet nog färdigt, till at utkräffa hämnd för detta mord, begaf han sig til Constantinopel, hwar han ändeligen blef slagen som Håfvinge för Waringarne (*). Samma anläggning war gjord emot Ringmännerna i Slesfort, af hwilka äfwen ganska få undankommo.

(*) Simeon Dunelmensis p. 165, och Radulphus p. 461 sätta ut år 1000 för detta mord, andre sätta år 1002. Jämför eljest Rogerius ab Howeden wid år 1002.

(**) Simeon Dunelmensis de gestis reg. Anglor. wid år 1009. p. 166.

(***) Torfäus, H. N. P. 3. p. 15, 16. Gram uti sina Namärknigar til Meursius p. 174, anser hela berättelsen om Ringmännernas nederlag för en dist, emedan Ringmännerna wore ännu under Harald Godwinson uti upseende. Men detta skal år för swagt, hwilket äfwen Herr P. J. Suhm och Schöning uti sina Föreläsningar i den gamla Historien p. 19. påmint. Någon villråda i tideräkningen kan intet säkert göra til saken, hwad annars trovärdiga Skrifter wid handen gifwit.

§. 40.

Men hwarken det förra eller senare nederlaget, befriade Engeland för Danska besök. Konung Swens son Anur, sedermera den Store kallad, eftersatte ingen ting af sin hämnd, ännu intet han dröjde något. At den, måtte blifwa så mycket betydligare, förskaffas äfwen folk från nästäransande länder. Wänkfopen emellan Swenska och Danska Hofwen, som blifwit förnyad genom Sigrid Storrådas giftermål, warade ännu, och Olof Storkonung war färdig, at med et antal krigsfolk, äfwen besordra Konung Anurs

Knuts affikter. Det är troligt, at Ulf Jarl, som sedan blef Konung Knuts svogger, varit anförare för Svenska hjälptropparna. Och om han är den samme som Ulf, Lagman i Wästergötland, hwilket ej synes orimligt, kan man nog begripa, hvarför han kallas Lacman uti Engelska, och andra utländska Skrifter (*). Ammestone nämnes Ulf Jarl i Knytlinga Sagan, främst ibland alla de Håfvingar, som fölgde med Konung Knut til Engeland (**), Strutharelds söner från Skåne, nämnas där näst. Sjelfwa krigets omständigheter höra til Danska Historien, och utgången är allmänt bekant, at Engeland blef ändteligen efter många omkiften helt och hållet af Konung Knut intaget. Ulf Jarls öden och bedrifter, sparas til slutet af Olof Skötkonungs Historia. Här omröres allenast, at Svenska tropparne, under deras anförare Lacman, utbredt sit anseende, både uti Normandie och Engeland, och gjorde de Hertig Richard af Normandie, et krasligt biträde emot den uproriska Gref Odo (**).

Sigurd Ra
Slåten.
Olof
Skötkonung.

(*) Denne Lacman kallas de Svenskas Konung, som fölgde med Konung Knut til Engeland. Hos Abt. Wheloc uti de af honom utgifne Leges Saxonica, förefinner denna mening uti det bifogade gamla Chronicon: *Sveno tumultato, Cnutus filius magna cum classe, adducto tecum Lechiman Rege Svecorum, et Olso Rege Noricorum, qui apud Rothomagum baptizatus est, Thamisiam intravit. Och nämnes äfven samma Lacman hos Guilielm. Gemmeticensis, Hist. Norm. L. 8. p. 252.*

(**) Knytlinga Saga. C. 8. p. 12.

(***) Jfr. Monum. Scanensia. P. 2. p. 84.

§. 41.

På detta sätt war Olof Skötkonung, och Svenska folkets anseende någorlunda bibehållet hos grannarna. Men imedlertid upväcktes en farlig fiende af gamla Norska Konungahuset, Olof, Harald Grönskes son nemligen, hwilken annars kallas Olof den Heltige. Man har tillförne anmärkt til denna tidens heder, at Svenska och Danska regeringen i Norrige lämnade åt alla invånarna en lagbunden frihet och trygghet, så at äfven Prinsarne af gamla Konungahuset, lefde uti en fullkommen och anständig säkerhet. En mordisk regeringshufva, hade befordrat dessa småherrar i

-all

Sigurdsta
Släkten.
Olof
Stor-
Konung.

all tyfthet til andra werlden. Men Gidehiffa Norden war annu intet beskadad med så nedriga statsgrepp. Försiktigheten hade likwål fordradt, at hafwa waksamma ögon på deras upförande, och hade det förmodeligen warit rådeligt, at upföda de unga Prinsarna wid Öfwerkonungarnas Hof. Detta försumrades, och man fick röna omsider, at denna oförsiktighet war betydande. Norrste Konungen, Harald Grönfiske, som på förr omtalt sätt omkom hos Sigrid Storråda i Sverige, lämnade sin Gemål Asta hafwande, och hon födde en son, hwilken blef wid waendöningen på Hedniska wiset kallad Olof (*). Asta gifte sig snart därpå, med en annan Spikas Konung i Norrige, Sigurd Syr på Ringarike, och Sigurd tillika med des styffon blef döpt efter Olof Trögwasons föranstaltande wid år 998, och war Olof Haraldson då tre år gammal (**). Sigurd Syr förde et stilla lefwande, war hus-hållare, god äkerman, och förödlampade ingen, lefde ock i et fullkomligt lugn under de oroligheter, som skadade riket. Men des styffon Olof, hade mer Hjeltlynnne efter den tidens smal, och skule således nödwardigt bärja sina Hjeltebedrifter med, at wara föröfware. Sin första mandom wiste han mot Sverige och Dannemark, där han härjade på hörsidan hwar han kom fram, och lönte sålunda med mord och brand den säkerhet, han njutit uti sin barndom under Swenskt och Danskt öfwerwåld. I Swenska skjären öfwerwann Olof Haraldson en Wikingsflotta, som hade til förman en Sote, och ändteligen efter ströfwande besök i Finland och på Ösel, lägger han in i Mälaren eller Logen, och kommer ända up til gamla Sigtuna, hwar han i god ro låter göra skepsbrögga för sina sariuz (***). Och som Olof Haraldson skjölade och brände hwar han kom fram, de troligt, at Forn Sigtuna öfwen då blifwit ödelagt. För en Christen Prins war detta et besynnerligt upförande, och Harald Grönfisks död war en otillräckelig ordsak, sedan omständigheterna förändradt sig. Men det war ända långt besynnerligare, at Olof Haraldson med en ringa magt, kunde göra så mycken skada in i hjertat på riket. Sverige wiste wål intet utaf någon fiende, men så war likwål en sådan säkerhet emot alla försikthighets reglor. Ändteligen församlar Olof Störkonung en tatrisk och titräckelig flotta, och lågrar sig wid Norrström, som war enda utloppet af Mälaren den tiden, drager

fjäd.

Hjälpa öfwer strömmen, och lägga an et bostadsk eller Kastali, som Sturleson kallar det, öfver för strömmen. På detta sätt war all undanflykt affuren för Norriska Konungen. Hvarföre, när Olof Trygvason, han fann ogörligheten i någen at bryta igenom på det stället, gräfwet han sig ut wid Agnesit, och kom ofkad, med flotta och byte ut i Östersjön. Man håller allmänt före, at Olof Haraldson wid detta tillfälle, trängt sig ut wid Söderström, men om så är, har wäl aldrig sömnigare krigsfolk varit til än de Swenske varit den gången, emedan Swenska krigshären hade sit läger på södra sidan om Norre ström, och Flottan förmodeligen legat sträpt bredwid, och det oaktadt, skulle likwäl en hel Flotta kunnat gå ohindrad ut genom Söderflus. Man kunde dertföre hafwa någon anledning at tro, det Agnesit måtte legat något längre åt söder, emellan Fittia och Södertelge, hwar Olof Haraldson med något gräfwande kunnat hjälpa sig ut, sedan starkt rågn och höstflod satt de lägre orter under watten, och på detta sätt beskrifwes omständigheterna af Sturleson. Olof Skötkonung blef ganska förtörnad, när han fick weia Olof Haraldsons undanflykt, men denne senare war redan i säkerhet, och tog sedermera öfwen brandskatt af Gothland, hwar han i all stillhet uppehöll sig öfwer vinteren. Dessa fördrätningar hafwa skedd wid påß 1007 eller 1008 efter Christi födelse. Här efter lämnade Olof Haraldson Sverige, i tanka at föröka widare sin lycka i Westersjön på Frisland, England och Franska kusterna.

Sturleska
Släkten.
Olof
Skötkonung.

(*) Sturleson, T. I. p. 262.

(**) Sturleson, T. I. p. 284.

(***) Sturleson, T. I. p. 378.

§. 42.

På detta sätt slutades den första twistighet, som Olof Skötkonung hade med Olof Haraldson från Norrige. Om någon heder war i hela fördrätningen, war den helt och hållet på Norriska Konungens sida, som, med en ringa magt, trotsat et helt rike, och med hurtighet och oförskräckt mod, dragit sig undan

Sigurdsska
Elåkten.
Olof
Stådes
Konung.

en nästan oundwifelig undergång. De andra misshälligheter, som uppades emellan dessa Herrar, afspyo merendels på samma sätt, hwilket ej heller är underligt. En rådgig tiltagsenhet, hastiga rörelser, och försiktigt mannamod lyfte nästan uti alla Olof Haraldssons krigsrörelser; och häremot användes endast af Olof Stådes Konung et högt sinne, stora ord och förakt för sin fiende. Blotta berättelsen om sakernas förlopp, bestyrker detta omdöme. Sedan Olof Haraldsson en långa tid swärmat i Wästerhafswet, stölat och röfwat stundom i Frankrike, stundom i Engeland, och stundom åter uppförde sig, som en rått General och krigsman, då han hals dels Konung Ethelred, dels hans söner at såkra emot Danska magten, fick han omsider lust at förfoga sig til sin fadersnesland, och uprättat där på nytt den inländska Konungamagten, som nu alt sedan Olof Trygwassons fall, hade varit utlösnad. Han förebar wäl, at han i en dröm sått uppenbarelse, det han skulle fara til Norrige, och där emottaga et långwarigt regeimete. Men utan drömmar kunde et adelmödiget sinne falla på den tanken, at frälsta sin fosterland från utländskt öfwerwælde, hwilket, ehuru lindrigt det är war, war dock likwäl nersligt för et hurtigt och stridbart folk. Företagandet war wäl äfwenlyrligt, men ingalunda ogdrtigt. Den tapre Erik Jarl hade farit til Konung Knut i Engeland, och war redan död. Hans son Håkan Jarl, som efter sin fader hade högsta anseendet, war wäl en hurtig Herre, men ännu ung och oförfaren, hwilket gjorde hans eljest goda egenkapet mindre betydande. Konung Knut war ännu så syflesatt i Engeland, at han intet kunde hafwa nog waksamma ögon på Norrige, och Olof Stådeskonungs anstalter kände Olof Haraldsson förut. Swen Jarl war den enda farliga fiende, som han borde frukta före, men han war dock intet öfwerwinneelig. Utom desworo många inländske Underkonungar i landet, och ibland dessa äfwen Olofs egen styffader, hwilka alle skulle förmodeligen liksom gärna se högsta magten uti en infödd Konungs, som uti Jarlars händer, hwilka utomdes woro undergifne utländskt Herrawælde.

§. 43.

I sådana omständigheter seglar Olof Haraldsson til Norrige med två fartyg allenast, och tvåhundra tjugo man utswalde man

Sigurdss
Slätten.
Olof
Svds
Konung.

manskap. Han hade ströft den lyckan, at så Håkan Jarl fången uti Saudungs lund, hwilken kom i all säkerhet seglandes dit, utan at weta det någon fara war å färde. Denne ynglingen wiste uti sin olycka et ganska hurtigt upförande, tröstades sig half därmed, at det en annan gång kunde blifwa bättre, fast han nu måste medgifwa, at hans öde war i Konung Olofs händer. Men Olof berönte sig ganska ädelmodigt af denna sin oförmodade lycka, och gaf Håkan Jarl på stunden fri mot ed och försäkran, at han skulle fara ur landet, och aldrig mer bära wärja emot honom. Hwar på Håkan genast öfwer gaf Norrige, och försogade sig oförtröswar til sin moderbroder Konung Knut i Engeland. Efter Jarlens bortgång höll Olof esomostast möte och ting med almogen, och begärade af dem, at blifwa antagen til Konung, men detta wille intet rätt taga lag, förre än Konungarne i Allpänderna hade på Sigurd Svds föreställning utropat honom för Öfwerkonung i Norrige, då det ena Håradet efter det andra under gaf sig hans tydno. Mycket litet war likwål uträttat, så länge Swen Jarl och Einar Tambastelswer, med flere woro i stånd at möta Konung Olof. Wårjan blef då det enda, som kunde afgöra twisten, och kom det ändteligen söjande äree på Valmsöndagen til en hufvudsdrabning, och höslag uti Wiken, då Swen Jarl och hans medhållare efter tappert saktande, måtte omsider draga sig ur tröfningsen. Nederlaget war dock intet större, än at Swen Jarl i fiendens åsyn, drager samman sina fartyg, då efter hållen rådslågning blef öfwerenskommit, at Swen Jarl skulle fara til Swerige, och anhålla om undsättning af sin Swärfader Olof Skötkonung; men större delen af Höfdingarna foro hem til sin egendom, där de wille afbida Jarlens återkomst, förstärkandes sig med manstarkt följe, at de ej så lätt kunde blifwa öfwerumplade.

§. 44.

Den erhådna förmon förökte Konung Olofs anseende, så at en stor del af almogen gick honom til handa: men de förnämre Herrar, som hållit med Swen Jarl, blefwo oanförade. Konung Olof stöndar imedlertid til Tronhem, där hellsa styrelsan war af riket, och Swen Jarl hade egentligen sit herradöme. Han fann

Sigurdsla
Slätten.
Olof
Skö
Konung.

wäl här intet motstånd, men satte sig neder utan svårighet, och uprättade staden Trondheim, som af Olof Trygvason tillförne war antagd, men låg nu til större delen öde. Icke desto mindre fick han ingen skatt af almogen, utan afwaktade med saktmodighet, dock wäl bewäpnad, hwad tiden framdeles kunde utdräta til hans fördel. Swen Jarl war imedertid i Sverige, och rådgjorde med Konung Olof Skökonung om medel, til at uprätta så wäl hans, som Sveriges försalna anseende i Norrige. Där blef då fastslått, at han om vinteren med sit folk, skulle råga landvägen öfwer Helsingeland och Jämtland, in uti Trondelagen, där almogen war honom i synnerhet tilgiffwen. Men at tiden intet aldeles skulle gå förbi uti en fruktids stillhet, satte Jarlen sig före, at roa sig öfwer sommaren med råfweri. Stränderna uti Gardarike blefwo då ursatte för et swårt härjande in til hösten, då Jarlen gaf sig tillbaka på återresan til Sverige; men dödde under vägen, och befriade således Konung Olof Haraldson ifrån en betydande motståndare. Så snart de i Trondelagen blefwo undererrättade om Jarlens död, undergåfwo de sig utan uppehåll, Olof Haraldsons öfwermådde, och hela den östra delen af Norrige, som warit under Sveriges lydno, blef söndrad från Swenska Kronan til ewärdeliga tider. Många förnåmte Norrmän togo dock sin tilflykt til Sverige, och ibland dem war öfwen Einar Tambastieswer, Swen Jarls Swäger. Alle blefwo wäl emottagne af Olof Skökonunga, och wäl försörjde, som ock Einar förblef i Sverige til Olof Skökonungs död, uti all wälmåga och anseende (*).

(*) Sturleson, T. I. p. 572.

§. 45.

Allt detta hade förelupit i Norrige, utan at Konungen i Sverige tog andra mått däremot, än at han undfågnade alla gamla wäl, som sökte beskydd hos honom. Detta war wäl et försigrigt steg, men ingalunda tilräckeligt at bibehålla Swenska skatländerna uti undergifvenhet. Olof Skökonung war af den tanken, at Olof Haraldson af högakning för des person, intet skulle anstasta de länder, som tilhörde Konungen i Sverige, och hans Possimicrare woro nedrige nog, för at wara af samma mening (*).

Tan

Sigurdsska
Slätten.
Olof
Skötkonung.

Tanken war icke destomindre lika besynnerlig. Olof Haraldson, som intet hast betänkanse wid, at sätta sig i besittning af de län-
der, som hörde til Konung Knut i Danmark, hvilken efter all
uträkning war försärligare än Konungen i Sverige, skulle nu haf-
wa försyn, at södra Konungen i Sverige i sin ro, och sina erös-
ningar. Detta war en ovantrad höflighet. Därligt är, at så-
dan höflighet föll intet på Olof Haraldson. Utan sedan han af
Norriges inbyggare blef ärkänd för Skötkonung i landet, besyn-
rade han sig ganska litet, huru Konungen i Sverige talade med
sina Hofmän, då inga eftertryckeligare påföljder förmärktes. Olof
Skötkonung framhårdade likväl uti sina selffjälliga tankar, och
utstäckade twänne af sina män, Thorgaut Skarde, och Asgaut
Arman, til at utkräfsja skatten af Norrige. De hade med sig
tjugufyra personer, et nog ringa antal til utfrående af så wiktigt
ärende. Så snart de kommo öfwer Riddn til Werabaten, låto
de stämma ting med Almogen, och utfordrade de wanliga utskys-
der. Almogen swarade med all foalighet, at de gjerna wille göra
som Konungen befalte, allenast Olof Haraldson inter wille taga
någon skatt af dem, emedan de kunde intet göra utlagor til två
Herrar. Sådana swar mötte dem öfwen i Skaun, Stordalen
och på flera ställen, men inga penningar eller pennings wärde.
Dessförre och Thorgauter wille wända om igen til Sverige, men
Asgauter war ifrigare, och tyckte, som och war i sanning, at ingen
ting war urrettadt, han wille därföre tala med Olof Haraldson
self, angående detta ärende. Bägge följias fördenksfullt åt, och an-
kända til Trondheim, där Konungen då för tiden uppehölt sig. När
de ankomma, låto de anmäla sig, och så företrädde om andra da-
gen. Thorgauter berättar då, uti hwad ärende de woro utskies-
kade, och hwad swar de fått af almogen, och begjårde til slut,
at Konungen behagade yttra sig, huru framdeles här med föra-
hållas skulle. Olof Haraldson swarar, at det war intet under-
ligt, at almogen wisar lydna och undergifvenhet åt Zarlarna,
som woro införde, fast det warit bättre, om de ättade sina lag-
liga Konungar, och intet drifwit dem ur landet. Men hwad
Olof Skötske, Konungen i Sverige, beträffar, så kunde han intet
finna, der han hade någon rådhighet til riket, ehuruwäl han nog
påminde sig, hwad skada landet hast af honom och hans sedn-
der.

Sigurdsta der. Detta yttrande förargade Asgauter högeligen, hvarföre
Slätten. han och utbrast i dessa otidiga utlätelser: at det är ej underligt,
Olof at du som kallas Olof Digre, så stormyndigt bemöter en sådan
SPÖT- Herres ordsändning. Du lär förmodligen intet weta, huru tung
Konung. dig blifwer Konungens wrede, som äfwen de hafwa erfarit,
hvilka varit måktigare än du. Men om du will rikta dit ri-
ke i frid, är det tjenligast, at du far til Konungen i Sverige,
och blifwer hans man, och då wilja wi sammanfoga våra bön-
der med dina, at du må behålla riket såsom län af honom.
Denna oförståndiga hetta, beswarades likwäl af Olof Harald-
son med nog saktmodighet, nemligen; jag will, sade Konungen,
gifwa dig Asgauter, et helt annat råd, at I saren tilbaks
til eder Herre, och berätten, at jag nästkommande wår ärnar
fara öster ut til gränsen, emellan Sverige och Norrige, där
kan Konungen i Sverige komma mig til mötes, om han will
förlikas, då hwar behåller det rike, han är Odalborn och arf-
tagare til. Efter et sådant swar, togo Swenske sändebuden af-
tråde, kommo dock snart tillbaka, sedan Olof Haraldson gäde
til bords, men blefwo af Dörewakterne, efter Konung Olofs
befalning intet inlåtna. Thorgauter fattar då det tryggaste råd,
at begifwa sig på återresan: men Asgauter med sin tolf män, wil-
le detta oaktadt lifasult utföra sit anförtrodda ärende. Han
flyndar därföre öfwer Gaulardalen och Orkadalen, ärnandes
neder åt Nödre. När Olof Haraldson får detta weta, sticker han
sina Gåstare eller utridare efter honom, hvilka och träffa Asgauter
med sina tolf män, gripa dem lefwande, och hänga dem allesam-
man i en galga wid Bjölarås, intet långt från almänna vägen
eller Thiodleden. Thorgauter bekom tidning om sin stallbrodes
öde, innan han war kommen ur Norrige, och med sådan under-
rättelse, anländer han til Olof Eldkonung, som här öfwer blef
mpket fördrnad, och utöste därwid många stora ord och hotel-
ser (**). Om man wil medgifwa, at Asgauter för sin trohet mot
sin Herre, war wärd et blidare öde, måste man likwäl tiuså, at
hans upförande war offickeligt. Olof Haraldson lär och med den-
na stränga utmätning welat wisa, at han intet bårwade för frast-
lösa hotelser. Skalden Sigwate fann denna fördrättning så märk-
wardig, at han gjorde at qwäde därföwer, uti hwilket han utlä-

ter sig, at de Swenske udfickade foro til. andra werlden på St. Sigurdska gards hñst.

(*) Sturleson, T. I. p. 433.

(**) Sturleson, T. I. p. 436.

Sigurdska
Slätten.
Olof
Sköte
Konung.

§ 46.

Efter en sådan begynnelse, wäntar man at få höra, huru Olof Skötekonung med härskjöld öfwerhopar Haraldson. Men Konungen i Sverige tog hwarken tjentiga mått, at hämnna den skams honom war tilfogad uti sin udfickade, ej heller gjorde han tilräckelig anstalt, at bibehålla de Norriska länder, som ännu woro under Sweriges lydna. Kanariske eller Bohuslän, hade ännu Swenska Landshöfdingar. En myndig och förnam, storrättadur, man Zilif Gauriske war där befälningshafwande i norra delen på Swenska Konungens wagnar: och Hrode Skialg war höfdinge öfwer den södra eller östra, likaleds en rik och betydande man, som hade mycket egendom på Hisingen. Mot wärdens seglar Olof Haraldson til Wiken, då de Danske höfdingar, som hit intil warit i landet, genast öfwergeåfwo sina län, och foro til Danmark, och hela almogen utan swårighet, gick Norriska Konungen til handa. Sedan Olof Haraldson utdrattade detta ärende, förfogar han sig med sit folk: länger öfter ut til Swinesund, som war gränss af Kanariske, Swea Konungs Rättiland. Så snart Norriska Konungen kom öfwer Sundet in i Kanariske, låter han stämma ting: med almogen. De som bodde på Garna, och ut med hafwet instälde sig utan swårighet. Olof Haraldsons Marskalk Björn Stallare förde ordet, och upmuntrade Almogen at erkänna Norriska Konungen för öfwerherre. En rik bonde Brinjolf Ullsald svarar på menighetens wagnar, at de woro nog underrättade, at gamla gränsten emellan Sverige och Norrige war Gjdra Ålf, den skönte Swenska Råmärket nu: på en lång tid, sträckt sig ända til Swinesund. Jcke destomindre war almogen nog benägen, at lyda Konungen i Norrige, men som Konungen förmodeligen snart låt förfoga sig Norr up i landet, där hellska styrkan af riket är, hade Bohuslänningarne intet krafter nog, at förswara sig emot.

Gjdr.

Einarðsfa
Elåkten.
Olof
Stor-
konung.

Ståtherna. Olof Haraldson hade fullkomlig ordsak at wara nögd med sådant swar, han behöll därferre Brinjolf hos sig några dagar, och öfwerlade med honom i enrum, huru ärendet alrabeqväm- ligast kunde utföras, då man ändteligen kom öfwerens om en så- dan anläggning, hwilken wanhedrar Norriska Konungen nästan mer, än alla hans öfriga gjerningar kunna hedra honom. Swenska Landshöfdingen Eilif, war imedertid upmärksam på alla Olof Haraldsons rörelser, och med sin närvaro höll den nyggriga almo- gen i tygelen, ånksjönt-han intet hade mer än trettio man med sig, så at de intet wägade at förklara sig uppenbarligen för Konungen i Norrige. Omfider blef Eilif genom mellanlöpare förledd, at sammantrå till et ting, eller sammantråde, där Olof Haraldsons full- mäktige, skulle möta Eilif wid et almindt sammankallande af me- nigheten, på det sådana mått kunde tagas, som skulle lända till bågge riktas gemensamma frid och rolighet. Där yppades nu de wackra anstalter, om hwilka Olof Haraldson hade rådgjort med Brinjolf Ulfald, han låmnade Brinjolf Thor Långe Höfwi- man för Gästarna, med tolf män, hwilka woro förleddes som Bön-der, men dölgde Hjetmen under mösan, och Pansaren under kappan. Med detta fölge förfogade sig Brinjolf till Swenska Landshöfdingen, och ledsagade honom tillika med en stor myckenhet almoge till mötesplatsen. Vidn Stallare talte äfwen här på Olof Haraldsons wägnar, och när han slutat sit tal, stiger Eilif up at swara därpå: men i det samna, högg Thor Långe till Eilif, så at hufwudet föll neder på jorden, hwarefter uplopp skjedde ibland almogen, och de Gjöfher, som fölgat med Eilif, woro nödsakade at i stö- sta hast skynda från tinget. På så swifuit sätt blef Swenska Landshöf- dingen af daga tagen, som på god tro inskunnit sig till wänlig dagföngan. Och skulle man snart kunna falla på den tanka, at Eilif warit en för- sätlig fiende, efter Olof fann sig nödsakad, at bruka et så nedrigt steg, til at winna sit ändamål. Sådan war denna widfördgadade Konungens heshighet, at de swartaste nidingswerk woro råknade för löfliga Stats- grep. Dock om gärningen intet war hederlig, war den lifwoll nyttig, emedan Norra delen af Kanarike eller Bohuslän, kom härigenom i Olof Haraldsons händer, hwilken ock til at befästa sin nya inkräkning, lät anlägga en fästning uti Romålsfwen wid Sarps-fors, och förbödd tilli- ka, at hwarken fast eller fill måtte föras til Gjöthaland från Wiken (*).

(*) Sturleson T. I. p. 444.

§. 47.

Sigurd
Siddra.
Olaf
Skö
Konung.

Härmed slutades fördrättningarna för detta året; men fiends-
teligheterna uphördes därför intet, emellan Sverige och Norrige.
Hvarföre och Olaf Haraldson affärdade om vintern Trander
Swite til Jämtland, at där insamla skatten. Denna fördrättning
war mindre lyckelig; ty när Trander hade upburit skatten, blef
han öfverfallen af de Swenska, och med sina tolf män ihjälslas-
gen, hwarpå de insamlade waror eller penningar, blefwo öfver-
förde til Olaf Skötkonung. Men som inga eftertryckeligare anstäl-
ter gjordes på Swenska sidan, förlorades öfwen den öfriga delen
af Kanarisk genom Roe Skiatgo död, hvilken, då han insam-
lade ledingen och andra landskylder af sit Län, blef öfverfallen
och slagen med sina trettio män af Eirwinder Utrabörn, en
namnkunnig Wiking bland Olaf Haraldsons medhållare (*). Den-
na olycka blef någorlunda hämnad af Thorgaut Skarde, den
samma som tilföre hade varit med at indrifsua skatten af Norrige.
Han hade fått underrättelse, at en Norrmann wid namn Gudleif
war afrest til Garbarisk eller Rykland, at uphandla kjöpmans-
waror, och deskilliga andra dyrbara saker för Konung Olaf Ha-
raldson. När denne war på återresan, sökte Thorgaut up honom,
då han låg för motwind under Diand. Gudleif blef då afswar-
samt anfallen, och efter et tappert motstånd, ändteligen slagen med
sit folk, och fartyget med alla warorna eröfrade. Men Eirwinder
Utrabörn, som war ute i wiking, kom kort därefter öfwen til
Skotland, då han fick weta Gudleifs fall, hvarföre han med största
skyndsamhet seglar efter Thorgaut, och hinneer honom i Swenska
skären. Här kom det åter til et skarpt täflande, hwilket slutades
ändteligen med Thorgauts död, och byrets återwinning. Så-
dan tillslade Swenske och Norrskä undersåtarna om med hwarann-
dra, och Olaf Haraldson försummade intet tillfälle at skada Sverige.
Men hwad Olaf Skötkonung gjorde til Norriges förswagande,
wet man intet: om ej det skal anses för något betydande stormärk,
at han förbød wid strödt straff, at ingen måtte nämna Olaf Ha-
raldson wid namn, utan då denne nödvändigt måtte omalas,
skulle han kallas den digre eller tjocke mannen. En omständighet,
hwarutaf Olaf Haraldson säkerligen intet blifwit magtare.

(*) Sturteson, T. I. p. 747. m. m.

§. 48.

Sigurdh
Slätten.
Olof
Sköts
Konung.

Et sådant krig pågick bättre för Snaphanar, än för twänne mäktiga Konungar. Undersåtarna woro på ömse sidor nog besvärade. De i synnerhet, som bodde wid gränsen, swårade uti en outhärlig osäkerhet: så at både Norriska och Swenske almogen, lednade wid denna oenighet. Men framför andra war Ragnwalds West-Gjutha Jarlens Gemål misundig med dessa wändningar: hwårfdre hon och förmådde sin man til samtal med Olof Haraldson, när han låg wid Gjutha Älf med sit folk. Och blef då efter någon öfwerlidning et äres stillestånd slutat, emellan Sverige och Norrige på den kanten. På detta sätt war wäl någon början gjord til en mera stilla lefnad, men den war icke destomindre nog twetydig, så länge ingen förening war träffad emellan Konungarna helswa. Och fördenksfull blef Björn Stallare anmodad af bönderna i Wiken, at anhålla hos Olof Haraldson, det et ordenteligt sändningebud måtte afsändas til Konungen i Sverige, på det en stadgad fred en gång måtte göras. Ända på dessa frätande småkrigen, och handfsten til bägge rikens gemensamma förmån måtte wara frigifwen. Acendet war nog dunt, emedan det förmodeligen skulle misshaga Olof Haraldson, icke destomindre afskade Björn Stallare sin Herre så upriktigt, at han och wille wäga at komma i onåd, för at frambära sig hellsamat, fast obehageligt råd. Björn tog då tillfället i akt, när Konungen hade möte med sit folk, och bönderna. Han föredrager då almogens åstundan om en waraktig fred, lägger och til, at de Norrmän, som hade uppehållit sig snart två år i Wiken, lednade wid at wara så länge borta från sin egen dom. Menigheten yttrade sin sågnad öfwer Björns tal, med et almdant gny. Konung Olof swarade, at det wore aldrabäst, om Björn påtoge sig hells den underhandlingen; ty om det lyckades, hade han hells hedren därutaf; om åter någon obehagelig påfölgd skulle tima, wore han hells skuld därtill. Swaret bekyndade Björn Stallare, emedan resan hutes wanckelig. Och kunde wäl den troldshet, som war fördröwad på Eilif Gaukke, afskräcka något hwar från sådana ombud. Icke destomindre gör Björn sig resesfärdig, och tager en förnäm Isländare, Hjalte Skieggason, til reskamerat, hwilken war en slug och snidig Hojman. Han und-

undfår då instruction eller underwising af Olof Haraldson, nemlig, at han skulle föreslå fred emellan bägge rikena efter den gräns, som varit hade i Olof Trygvassons tid, men at ingen ärfättning borde äskas för den skada, som kunde wara gjord på någondera sidan; emedan Norrige lidet så mycket af de Swenska, at ingen ärfättning wore möjlig. Til afskedsgåfwa skänkte Konungen åt Björn det swärd, som han förleden sommar sådt af Ragnwald Jarl, med försäkran, at han skulle anse Björns resa för lyckelig, allenast han kunde skaffa swar från Olof Skötkonung, det måtte då wara huradant det wille. Konung Olof öfwerlämnade tillika et finger gull, eller gultring, som skulle gifwas åt Jarlen, så wäl til teken, at Björn war uti sina riktiga ärenden, som til wänskaps betygande mot Jarlen, på det han skulle äfwen med sin myndighet besordra målet. Sådana järkeken wore nödiga i en tid, då alla afhandlingar skjedde muntligen, och fullmakter intet särdeles wore kunnige.

Sigurdka
Ståkten.
Olof
Skötkonung.

§. 49.

Björn tager då wägen åt Skara, hwar Ragnwald Jarl hade sit säte. Hans suite bestod af tolf män, utom Hjalte, och war äfwen Skalden Sigwater i hans följe, som roade sällskapet med Skaldqwaden under wägen. Tolstaten war således såsom et heligt och lyckosamt tal, nästan wid alla tillfällen i akt taget. Wid ankomsten til Skara blefwo de mycket wäl emottagne, och Jarlens Gemål Ingeborg undfågnade Hjalte med utmärkt wänskaps betygelse, emedan hon varit bekant med honom, den tiden, hon war ännu uti sin broders, Olof Trygvassons Hof. Desutan wore de ock med nära swägerskap förbundne, ty Hjaltens hustru war systneborn med Olof Trygvasson. Andteligen, när Björn Stallare efter några dagars wälsplåning, berättar sit ärende til Konungen i Sverige, och öfwerlämnar ringen, häpnade Jarlen och fruktade, at Björn war kommen i sin Herres onåd: emedan en så äfwenlytlig resa war honom updragen, uti hwilken undwikelig lifsfara swäfwade för ögonen. Ragnwald försäcade ock, at ingen dristade at understödjia hans ärende på något sätt. Så försträcktlig war Olof Skötkonung för sina underfattare, men hans utländske fiender

Sländska
Elåkten.
Olof
Sköts
Jonung.

der woro intet aldeles så lät främde. Detta betygade Björn Stallare i hofwa märket, då han sade rent ut, at han skulle utföra det honom anförtrodda ärendet, det måtte då kosta hvad det wille, antingen Jarlen wille wara honom behjelpelig eller ej. Förtröendet skjedde i Jarlens Gemäls närvaro. Hon war Norrsk både til ursprung och sinnelag, och gief hennens beräkande därpå ut, at Jarlen utan widare twifkan skulle antaga sig Norrskas Konungens angelägenhet. Jarlen war likwät intet aldeles så brå, utan wille med lämpa och sakmodighet angripa målet. Hwarföre och Björn måtte qwarblifwa en någon tid, til des Jarlen genom bud til sina wänner, kunde bana vägen.

§. 50.

Men som det utdrog något på tiden, fattar Hjaltet det råd, at fara förut til Olof Skötkonung. Wid Swenska Hofwet woro twenne Isländska Skafver, Ortar och Gitsfor Swarte, som woro i stor nåd hos Konungen. Dem wille han först besöka som sina gamla bekanta, och genom dem utforska, om sakern woro så farlig som förebars. Så wät Björn, som Ingeborg bifölls detta förslag, och gaf Jarlens Gemäl honom til resepenning, gar, scotsfilfur, tjugo rödgna mark siffwer, hon gaf honom och togo med sig til Prinsehan Ingegärd, Olof Skötkonungs dotter, med begjæran, at hon skwen wille beskränja Hjaltet förhållanden. Hjaltet blef wid ankomsten Konungen förskädd af Ortar och Gitsfor, såsom en förnämlig och betydande man ifrån Island, och förwärfwade han sig snart både Konungens nåd, och alt Hoffolkets ynnest. Samma lycka hade han skwen hos Prinsehan Ingegärd, men hans förnämliga affikt war, at besäfta sig alt mer och mer wi Konungens förtroende. Til at winna en sådan nåd, sammanfattar han en wacker Historia, och berättar, huruledes, när han war kommen til Norrige från Island, hörde han skwen alt talas om de stora egenheter och Kongelige dygder, som lyfte hos Konungen i Sverige. Honom lyktes då, at han intet wunnit genom sin långa och beswärtiga resa, om han intet haft den nåden, at

at uppvakta en så stor Konung. Och som den lagen war updrä-
 tad emellan Island och Norrige, at alle Isländske män, som kom-
 mo til det senare stället, skulle betala en wiss afgift, som kallades
 Landaura, hade han upburit den samma af sit flapsfolk, och som
 han tillika wiste, at Konung Olof Skötkonung war Norriges
 rättmätige regent, hade han samma skatt med sig. Tio markes
 silfwer blefwo då framburne, och öfweranwardade åt Gislef Swar-
 te. Olof Skötkonung, som war tillförne nog öfwerlysgad om sina
 dräpeliga egenheter, hade inter swårt för at tro ei sådant tal,
 önskt då war inter sant ord i hela sammansättningen. Konun-
 gen swarade ganska nådigt, at de varit på en tid nog så, som
 i sådant ärende ankommit från Norrige, hvarsför och Konungen
 tackade Hjalte mycket, som hast så stor möda at framföra katten
 til Sverige, bette än at lämna det til Konungens ordnare. Men
 silfweret skänkte han åt Hjalte, til prof af sin nåd och wönskap.
 Med detta updrag wunn Hjalte Konungens fullkomliga förtroende,
 och blifwa regerande Herrar, ofta uppvaktade med sådana andrä-
 ningar. Den nåd Hjalte således förvärfrat sig hos Olof Skö-
 konung, gaf honom tillfälle, at komma något närmare sit påtagna
 ärende, när Konungen war en dag wid godt lynne och wäl be-
 skänkt. Hjalte börjar då sit tal med, at uphöja Konungens öge-
 mena förmåner, och försäkrar, at ingen Konung fanns i dessa
 Nordiska länder, som med honom jämsföras kunde. Han beklagar
 därjämte sina landsmän, som inter utan swårighet kunde pynta
 den lyckan, at se en så stor Kung, hwartil i synnerhet bidrog den
 ömhet, som nu war emellan Sverige och Norrige. Han til-
 lade vidare, at han förnummit så wäl i Norrige som i Wester-
 gibland, det alle önskade, at denna ödmjuka på gods såu kunde
 blifwa bilagd, hwartil Konungen i Norrige wore ganska benägen.
 Han sade öfwen, at han hört sägas, at Konungen i Norrige
 wore sinnad, at begära Konungens dotter Ingegärd til Gemål,
 och synnes honom, at detta wore det tjenligaste medel til fredens
 återställande. Olof Skötkonung afhörde allt detta med ömhet
 tillmod, och mycket saktmodighet, och gaf Hjalte tillkänna, at
 det inter war lösligheit, at nämna den tjocka mannen för Konung
 i sit Hof. Vidare sade Olof Skötkonung, at Olof Haraldson
 war inter så mycket wärd, som många inbillade sig, och förmoder-
 ligen

Sigurdka
 Sköten.
 Olof
 Skötkö-
 konung.

Siagurðska
Eldsteen.
Olof.
Skö-
Konung.

ligen skulle Hjalte hief finna, at sådant swagerkap påfads sig in-
ter. Ty han Olof Skökonung war den tiende Konung uti Up-
sala uti sin släkt, och hade hans förfäder warit Enwäldis Konun-
gar öfwer Swea wäde, och många flera stora länder, och där-
jämte Öfwerkonungar öfwer andra Konungar i Norrlanden. Men
Norrige däremot war intet bebyggt, och styrde af Småkonungar,
til des Harald Harsager underkufwade dem, hwilket Swea Ko-
nungar tillätet, efter han intet groade Swenska länderna, och war
defutan i skyldskap med Swenska Konunga-huset. Konungen fort-
for widare, och berättade, at Håkan, Adelskens fosterson, fick njuta
sit rike i ro, til des han härjade på Gjöthaland och Dannemark,
men då blef han öfwerwunnen och slagen. Gunnilds söner blefwo
af daga tagne, så snart de blefwo olydige mot Harald Gormson,
hwarpå Norrige blef Konungen i Dannemark skattskyldigt. Men
det oaktat mente Konungen, at Harald borde mindre anses än
Upsala Konungar, emedan han blifwit kufwad af Olof Sköko-
nungs faderbroder Styrbjörn, och wardt hans man eller Basal.
Södermera följde Konungen widare sit tal, och omrörde, huru-
ledes Styrbjörn wardt öfwerwunnen af Erik Segersäll, och at,
när Olof Trygwason kom til Norrige, och lät kalla sig Konung,
blef han af Konung Olof och Danska Konungen slagen, och des
rike delt. Gördenfull kunde Hjalte, som en förnuftig man, nog
finna, det han, Olof Skökonung, intet wore sinnad, at lämna
åt den tjocka mannen et rike, som han med segrande wapen in-
get: och förekom det Konungen underligt, at den tjocka mannen in-
ter kom ihog, då han war instängd i Laugen eller Mälaren, och
med största nöd slapp undan. Andreligen lystrade Konungen sit
tal därmed, at Hjalte borde intet oftare nämna den saken.

§. 51.

Alla dessa sammanträdde ordsaker, gjorde likwäl tilbudet in-
gallande orimligt, ännu det synes så för Olof Skökonung.
Och Hjalte, som nog förmärkte, at hos Konungen ingen ting wo-
re at utdräta, wände sig til Prinsessan Ingegärd med begjåran,
at hon wille bjuda til, at förnä sin Herr fader til fredligare rän-
sar. Prinsessan fruktade wäl, at hennes påminnelser intet skulle
haf

Sigurdsska
Släkten.
Olof
Skötkonung.

hafwa någon värkan, dock lofwade hon, at efterkomma Hjaltes öfständ. Hwarföre hon ock en dag, då Konungen war mycket munter, frågade honom, huru det skulle blifwa med den twisten, som war emellan Konungen och Olof tjocke. Hon berättade ock, at folket beklagade sig mycket öfwer denna oenighet. Somlige hade mist sin egendom, andre sina släktingar, och kunde ingen Swenske komma til Norrige, så länge detta warade. Hon sade vidare, at det syntes henne orädeligt, at wilja göra åtal på Norrige. Landet war fattigt, swårt at angripa, folket otrogat, som ock wore sinnat at emottaga hwem det än wore, heldre än Konungen i Sverige: ändteligen yttrade Prinsekan sig, at om hennes råd kunde något gälla, skulle hon heldre önska, at Konungen wände sin magt öfver ut, til de länder, som förr Swenske Konungar hade innehaf, och Sverbjörn för fort sedan underkufwat, och at Olof Digre fick i ro behålla det land, som hans släktingar honom lämnadt. Olof Skötkonung uptog Prinsekans tal ganska onådigt, och swarade med wrede, det han nog märkte, det hennes affikt wore, at Konungen skulle låta fara all tatan på Norrige, och gifta henne med Olof den Tjocke, men försäkrade tillika, det hans tankar woro långt amotlunda, och årnade han i nästa winter på Upsala ting låta upbjuda almän leding, och således innan islofnin-gen anfalla Norrige, och med mord och brand straffa Norrmännerna för sin trolöshet. Hjalte blef af Prinsekan strängt underrättad, at Hennes föreställningar inter warit lyckeligare än hans, då han rådde til fred med Olof Haraldson, hwarföre Hjalte tog sig et annat ämne at tala om. Han berättade wid alla tillfällen Norriska Konungens personliga egenskaper, hwilket roade Prinsekan. Hwarpå Hjalte urbad sig en gång hennes tillstånd, at så säga rent ut, hwad han tänkte. När Prinsekan Ingegerd hade gifwit honom lof därtit, allenast hon allena och ingen annan det öfhörd, frågade han, hwad Prinsekan skulle swara, så framt Konungen i Norrige begärde henne til sin Gemål. Prinsekan rådnade därwid, och efter något betänskande yttrade sig, det hon war ingalunda beredd at swara på den frågan, så mycket mer, som hon förmodelligen inter behöfde swara därpå; men likwäl om Hjalte inter förgräde sin måtning, kunde hon wäl inter önska sig någon anständigare makt. När Skatderne Ottar och Elisfor blifwit underrättade om det

det

Eignedska
Släkten.
Olof
Sköts
Konung.

det förslag, han gjorde för Prinsessan, afgåfvos de äfven et lika lydande vittnesmål, om Olof Haraldsons besynnerliga dygder, så at Prinsessan blef allt mer stadgad i det tycke, hon redan på Hjaltes bekräftning sättadt för Norriska Konungen. Och när saken war så wida brakt, affärdade de två Gjödhiska män, som Hjalte sådt til rådgifvare från Wester-Gjödhland, med bref från Prinsessan Ingegerd och Hjalte, til Ragwald Jarl, och des Gemål (*).

(*) Sturleson, T. I. p. 467.

§. 52.

De utstäckade återkommo til Wester-Gjödhland, kort för Jarlen; öfwerlämnade brefsöwen til Jarlen, och berättade, det Prinsessan hade ofta talt med sin fader om fred och sänja emellan bägge riket: men at Konungen blifwit högeligen fördrnad, hwat gång hon nämndt Konungen i Norrige, och at intet hopp war om fred i sådana omständigheter. Björn Stallare war ännu qwar hos Jarlen, men wille icke desto mindre för Konungen sielf framföra det dröende honom war anseendot. Hwarföre och Jarlen, som löfswadt honom sit biträde, så snart Julen war bdrbi, gaf sig på vägen med sextio män, och war Björn i hans följe. Så snart han kom in emot Upsala, stäckade han bud til Prinsessan Ingegerd, med begjæran, det hon wille wara honom til mötes på Ulleråker, där hon annars hade sit Hof. Prinsessan reser därpå dit, och Hjalte, som med sit storpratiga sincker, förskaffat sig et ganfsk nådigt afsked af Konungen, följde henne. Jarlen blef som släkting och stor Herre wäl undsfågnad, och frågade han då om det skulle wara henne emot, om Konungen i Norrige wille begjära henne til Gemål, ty i annor händelse wille han intet befatta sig därmed. Prinsessan svarade med sin wantliga eftertänksamhet, at det wore en sak, som ankom helt och hållet på hennes faders godsefinnande, men för öfrigt wore hon nog hågad at sölja Jarlens råd och tycke härutinnan. Jarlen, som förmärkte, at freden, emellan Sverige och Norrige, allramäst kunde befrämjas genom detta giftermål, styrkte henne fullkomligen därtill, och afmålade därjämte Konung Olof Haraldsons gärningar på det hårtligaste. 3
syns

synnerhet uphöjde han, som et ganska dräpeligt stortvark, at Ro- Sigurdska.
nung Olof i Norrige en morgon tagit fem Konungar til fånga, Slåkten,
och underlagt sig deras riket och ländar: fast än, at säga sannin- Olof
gen, denna gärning icke war med de wackaste. Steds
Konung.

§. 53.

Sedan Ragwald Jarl sålunda försäkradt sig, at Prinsessan
intet wore obenågen til det föreslagna giftermål, förfogade han sig
widare til sin frände och gamla fosterfader Thorgny Lagman, Thors-
gnyson. Den ärliga Riksdagen, eller Ting alra Smia, instun-
dade uti Gjöle eller Februarii månad. Där drnade Jarlen före-
draga Olof Haraldsons tilbud om giftermålet, så wäl som om
fred och fri handels iordtande emellan rikena. Dock war saken
ganska wanckelig, i anseende til Konungens oförsonliga sinne emot
Konungen i Norrige. Jarlen behöfde sålunda Thorgny Lagmans
biträde, uti et så slipprigt ärende. Thorgnys anseende war be-
städt både genom egna, och sina förälders förtjenster. Hans för-
fäder hade i många leder beklädt samma höga ämbete, och warit
Lagmän i Tiundaland. Hans Fader war den, som uti slaget på
Friswall, i synnerhet bidragit til Erik Segersälls förman, emot
Styrbjörn. Sjelf war Thorgny hällen före, at wara den klokaste
man i hela Swea wälde, och war han i en sådan högaftning hos
almogen, at hans ord woro snart mera gällande än Konungens.
Omfördrad at säga sina tankar, bekyrnade han sig ganska litet, an-
tingen hans mening wat behagelig eller ej. Hans stora och resiga
kropp, föröfke des wördiga utseende med et betydande skjugg, som
öfverräckte hela bröstet, och räckte neder til midjan, och en talrik
hofstat förfäffade honom defutan både wänner och säkerhet. Til
denna betydande mannen, anlände nu Jarlen med Björn Stallar-
re, Hjälte och sit öfriga följe. Efter några dagars förlopp up-
täckte Jarlen för sin Fosterfader hela den påbegynnade handelen, och,
som ärendet war farligt, utbad han sig Thorgnys råd och biträ-
de. Thorgny tyfnade något wid detta förtroende, men ändteligen
säger han, at det förefom honom underligt, at Ragwald, som bar
Ebignar namn, intet skulle kunna råda sig sjelf, så snart han rå-
kade i någon wanckelig omständighet, och föreställer han honom,

Eigurdska
Eldgten.
Olof
Eld-
konung.

det han borde betänkt förut, innan han inweklade sig i saken, det hans magt wore alt för swag, til at råfäla med Konung Olof Eldkonung. Han tillade widare, at det syntes honom wara lifskederligt, at råfnas ibland bönder, och wara dårjämte i stånd, at fritt utfäga sina tankar, ånslönt Konungen wore nådwarande, och hörde dårpå. Dock lofwade Thorgny til slut, at han skulle följa honom til Ringet, och kunde han utan fruktan föredraga; det honom syntes tjenligt wara.

§. 54.

Imedeltid insöll Upsala ting, och menigheten församlades i stor myckenhet. Konungen war åfwejt nådwarande, och Ragwald Jarl med Björn Stallare försögade sig lifaledes dit, i följe med Thorgny Esgman. Konungen satt på sin Thron, och hade sit Hoffolk omkring sig. På en annan sida war satt en stol för Jarlen och Thorgny, och hade Jarlen sin hörd eller hoffolk framför sig, men Thorgny sina huskarlar. Ålmogen stod rundt omkring, dels på backar, och dels på slättar, hwarifrån de kunde höra hwad som förhades. Så snart Konungens wanliga hälsning war lyktad, stiger Björn Stallare up bredewid Ragwalds säte, och berättar med hög röst, at han wore skickad af Konung Olof i Norrige, at tilbjud a fred med den gräns, som warit hade bägge riket emellan af ålder. När Olof Eldkonung, hörde hans tal, springer han up från sin Thron, och befäller honom tiga, hwar efter Björn satte sig, neder igen. Där på stod Ragwald Jarl up, berättar om Olof Digres affärdade sändningebud, och anmälan om förlikning, han gifwer åfwen wid handen, at Westgötharne anhöllo högetigen om fred, han förklarade tillika, hwad swårighet den landsåndan war underkastad, ty på ena sidan saknades alt den tilförsel, som behöfdes från Norrige, och på andra sidan wore invånarne utstälde för fiendeliga anfall, och för dageligt råfveri, åndelligen föredrager Jarlen, det Konungen i Norrige affändt sit bodskap, at begjdra Swenska Prinsekan Ingegerd til sin Gemål. När Jarlen slutat sit tal, stiger Konungen up, tillstalar honom ganska hårdt, bestymler honom för förräderi, dårfræ at han gjordt fred med den tjocka mannen, och säger, det han

han förtjent at drifwas i landesfyrktighet. Konungen glömd e heller Jartens husfolk, af hwars updgående han förment allt detta hafwa sit ursprung, til slut wände han tallet på Olof tjocke, och när han länge och häftigt talat, satte afwen Konungen sig neder igen. Almogen hade ähörde denna ordafstning med nog kallf sinnighet, men när Thorgny Lagman upstod til at tala, reser sig tillika hela menigheten med sorl och wapnabrat, och alle trängde sig fram til at höra, hwad Thorgny skulle andraga. Lagmannen börjar då et tal, som för sin besonnenhet förtjenar at införas. Annorlunda dr nu, säger han, Swea Konungars sinnelag, än det varit tilförne. Min Fadersfader Thorgny kunde påminna sig, Erik Emundson, Upsala Konung, och berättade, at då Konungen war i sin idraste ålder, for han til Ymsialand, och lade under sig Finland, Kyrkialand, Eistland och Eurland, samt ätstilliga andra mot öster belägna länder, och synas där ännu stora jordborgar, och andra stormärk, som han där anlade, men han war dock intet så storlätig, at han ju wille höra dem, som hade något wigtigt at förredraga. Min fader Thorgny war i lång tid med Konung Björn, och war hans rike besästat med mycken styrka, och sjelf war han wäntig mot sina män; jag har sjelf varit med Konung Erik Sigersäll i många härfärder, han förswarade manligen sit rike, och war of lätt at komma med honom til tals. Men denne Konung tillåter ingen tala med sig, annat än det han sjelf wil höra, och där om gör han sig mycket angelägen, men sina skatteländer låter han gå sig undan genom jählsöhet och orådighet. Hans förnämsta affikt är, at bibehålla Norrige under sit wälde, som ingen af Swea Konungar tilförne. eftertraktat, hwaras män ge sättas i oro. Nu är det altså wår wilja, wi Bönder nemligen, at du Konung Olof gör frid, med Olof Digre i Norrige, och gifter honom din Dotter. Och om du wil återwinna dina ät öster belägna länder, som dine fränder och förfäder hafwa ägt, wilje wi alle följa dig. Men om du intet wil höra det, som wi tale, wilje wi anfälla dig, och dräpa dig. Och ärne wi ingalunda tåla ofred och olag af dig. Så hafwa wåre förfäder gjorde för oss, som störtade fem Konungar i en brun på Mula ting, som warit upblåste af högsfärd och inbilningar; som du nu är. Sedg nu snart, hwilket dera du wil utwälja (*).

Sigurdss
Släkten.
Olof
Söder
Konung.

(*) Sturleson, T. I. l. c.

Siardiska
Släkten.
Olof
Sköte
Konung.

Sådan var detta besnnerliga tal, som Lagman Thorgny höll på Riksdagen, och måste man medgifwa, at en så torr och ohöfjad samning, inter kunde wara särdeles behagelig. Men menigheten förklarade sit bifall, genom mycket gny och wagnabraf, och det war ej rådeligt för Konungen, at blifwa wid sina förra grundsatsar. Swårt om, Konungen stiger up från sin Thron, och förklarar sig bendgen, at i alt efterkomma menighetens åskundan, hwilket ock wore så mycket billigare, säger han, som alle Sweriges Konungar warit wane, at låta bönderna råda med sig. Sorlet bland menigheten stillades på detta sätt, freden blef slutad efter Norriska Konungens tilbud, och trolöfningen emellan Olof Haraldson och Swenska Prinsekan stadfästades. Hwar på Ragwald tillika med Björn Stalare, och de öfrige, efter afslagt kort besök hos Prinsekan, förfogade sig til Wester-Götaland, och Normännerna skyndade sig widare til Konungen i Norrige, hwarest Björn Stalare blef för sin widt utseende förrättning ganska wäl emottagen. Olof Haraldson gör sig således redo, at nästa sommar mda sin brud wid Kongahäll; men Olof Skötekonung wälfde i sit sinne helt andra tankar. I högsta måtto förtretad öfwer det wäld, man gjorde honom på Upsala Ting, wille han inter hålla miet af det han utlöfwar, än hwad han inter kunde undgå. Han kunde således inter fränka den där fastställda freden: men om sin dotters giftermål wille han hief bestyra efter eget godsfinnande. Här gjordes således ingen anstalt til Prinsekans affärdande til Norrige, och ingen understod sig at fråga honom där om, så at Konungens fogligheter uphörd med Riksdagen. Prinsekan fick likwål tillfälle, at blifwa fullkomligen öfwertrygad om sin Herr Faderns tanka, då han en gång kom hem från jagt. Konungen hade varit en morgon helt bitrida ut med sina hökar och hundar, och hade Konungens hök i största hast slagit sem orrar. Hoscavalierene togo afwen detta uagra tillfälle i akt, at uphöja Olof Skötekonung öfwer alla andra Konungar, och Konung Olof reste helt förnögad tillbaka igen. Prinsekan tog emot honom på gården, då Konungen wiste henne med mycket sågnad sit stora byte, och frågade henne, om hon någonsin hörde talas om någon Konung, som på så kort

tid gjorde så lyckligt fogelsfänge. Prinseskan svarade, at morgon jagten war god nog, men at det syntes henne långt märkeligare, at Olof i Norrige på en morgon tagit fem Konungar, och underlagt sig deras riken. Olof Skötkonung blef hårdsvor helt för-
 israd, och förklarade rent ut, det hon aldrig skulle få äga den tjocka mannen, ehuru stor kärlek hon hyste för honom, utan skulle han gifva henne med en sådan Hösdinge, som altid varit hans vän, och intet gjorde öfvermåld på hans undersåtare. Din ej Prinseskan wanh mer genom sin infall, blef hon lifwål fullkomligen underrättad om sin faders hemliga tankar; och gaf hon detta genast tillkänna åt Ragwald Zarl, med begjåran, at han wille an-
 tyda West-Gjörharna, at wara på sin wagt, i fall något inbrott på den sidan skulle ske isfrån Norrige.

Ständsta
 Släkten.
 Olof
 Skötk.
 Konung.

§. 56.

Imedertid war Olof Haraldson anländ til Kongahäll, och hade med sig de förnämsta af hela Norrige, i tanka, at på det präktigaste taga emot Konungen i Sverige, och sin tilldinnade brud. Vid ankomsten til Kongahäll, hördes intet af några an-
 stalter til Olof Skötkonungs resa, hvarföre ock Konungen i Norrige, efter något drögmål, skickar bud til Ragwald Zarl med förfrå-
 gan, om han hade någon kundskap om Konung Olof Skötkonungs anmalkande. Zarken hade ännu intet fått den omtalade underrättel-
 se från Prinseskan, hvarföre han svarade, det han föreställde sig, at något oförmodeligt hinder emellan konnuit. Men så snart den nämnda berättelsen inlupit, lämnar han ofördröfwat del däraf til Konungen i Norrige, med begjåran, at freden icke desto mindre måtte underhållas med Wester-Gjörhland. Olof Haraldson blef öfwer denna tidning ganska mislynde, så at han war straxt färdig, at med örlig hämna den skymf, honom war tillfogad af Rönungen i Sverige. Men hans folk, som war mera utrustade til graniät, än krigsfördrättning, hade ej så särdeles lust därtill. Utom des, som första anfallet naturligen skulle ske på de landsorter, som sto-
 do under Ragwald Zarls besättning, och denne Herren hade mån-
 ga wänner uti Norriska Konungens Hof, såsom Björn Stallare, Sigwater Skald, och flera, blef afwen all fiendtlighet för den

Sigurdsska
Slätten.
Olof
Stolt.
Konung.

ordsaken til vidare upskuten. Man fann och rådeligt wid Norr-
ska Hofwet, at genom ny besikning til Ragwald Jarl, utfors-
ska, om intet hopp wore til beständig förlikning emellan bägge ri-
ken. Sigwate Skald, såsom en upriktig wän af Jarlen, påtog
sig resan. Sigwate stundar därfore öfwer Eda flog til Wester-
Gjuthland, först til byen Hof, hwar han intet kunde få herberge,
efter det war heligt, på et annat ställe blef han utwist, efter där
firades Alfabloth i huset (*). På andra ställen mötte honom
lika höflighet, til des han ändteligen anländer til Ragwald Jarl,
hwar han efter wanligheten blef mycket wäl undfagnad. Här fick
han och weta efter något drögmål, af Prinseskan Ingegerds
bref, eller utskändning til Jarlen (**), at sändebud wore ankorn-
ne til Konung Olof Stoltkonung, som begärde Prinseskan til Ge-
mål för Konung Jaroslav i Holmgården, och at Konungen ta-
git ganska wäl emot dem. Här af war intet swårt at sluta, det
Norriska Konungens wäntan wore aldeles såfång, så at Jarlen fick
anledning, at tänka på något annat sätt at blifka honom.

(*) Sturleson, T. I. p. 309.

(**) Sturleson, T. I. p. 310.

§. 57.

Konung Olof Stoltkonung hade en annan dotter wid namn
Astrid, hwars moder war Edla, en Jarls dotter från Wenden.
Och Edla war som fånge kommen i Konungens wäld. Denna
Prinseskan Astrid upföddes hos en rik man i Wester-Gjuthland,
Egil bendmd, och wistades hon ymsom wid Hofwet hos sin Herr
fader, och ymsom i Wester-Gjuthland. Hennes behagelighet,
muntra och gismilda sinnelag, hade förfäffadt henne allas kärlek,
så at hennes wackra utseende kunde anses för öfwerflöd. Denna
Prinseska gjorde besök hos Ragwald Jarl, medan Sigwate annu
war qwar hos honom. Jarlen fattade då et nytt, men ganska
driftigt förslag, at gifva denna Prinseska med Norriska Konungen,
hennes fader Konung Olof wätsporde. Han öpnar därfore sina
tankar, både för Sigwate och Prinseskan. Sigwate war snart
öfvertald. Frestelsen at blifwa Drottning lår ej wara så lätt at
öf-

Öfwerwinna hos et ungt Fruentimmer, i synnerhet då tillkommande Gernaden afftridas med alla de intagande sårgor, som kunna up-
 ednäs. Astrid fann sig och wid detta förslag, at det måtte före-
 tagas utan Olof Skötkonungs weskap, som förmodeligen ej klu-
 te samtycka mer til detta senare, än det förra giftermålet. Med
 dessa tidningar hastar Sigwater tillbaka til Konung Olof Harald-
 son i Särpsborg, där han berättar, så wäl den omständighet om
 Jaroslaws lyckeligare frieri, som Jarlens nya förslag. Det förra
 mishagade ganska mycket, men när Sigwater försäkrat Konungen,
 at Astrid på intet sätt war mindre älskans wärd, än Prinsessan
 Ingegerd, gifwer han äfwen sit samtycke til det senare, och det
 med så mycket mera nöje, som han på det sätt kunde någorlunda
 hämnas på Olof Skötkonung. Bud affärdades genast til Rag-
 wald Jarl, så snart Zulen war förbi, och Ragwald med et följe
 af et hundrade wälbewäpnade män, ledsagar Prinsessan Astrid til
 Särpsborg, då Prinsessan blef på samma wiskor gift med Olof
 Haraldson, hwilka tillförne warit betingade wid Prinsessan Inge-
 gerds trolofsning; och Jarlen, sedan gästebuds-dagarne woro för-
 bi, refer hem til Wæster-Sjöhland, begästrad med stora skän-
 ker af Konungen i Norrige.

Sigurd
 Skötkonung.
 Olof
 Skötkonung.

§ 58.

Detta war wäl et af de dristigaste utåg, som en underläte
 någonsin kunde företaga emot sin Öfwerhet. Hwarföre och Olof
 Skötkonung satte sig före, at beifra det på det högsta, och ärnas-
 de Konungen en galga af Jarlen til belöning för sit befwär. Dock
 war det intet så lätt at sätta i wärket, som at besluta. Konungen
 war mindre älskad i sit rike, än Jarlen uti sit Jarladöme, och
 Jarlen kunde desutan wara säker om bistånd från Konungen i
 Norrige. Så at et inbördes krig syntes oundwikeligt. Dock
 Prinsessan Ingegerd förefom alt detta på et ganska behändigt sätt.
 Om wären anlände sändningebud från Holmgården, til at afhämta
 Prinsessan Ingegerd til Konung Jaroslaw. Konung Olof föreslås-
 de då sin dotter, at detta giftermål war af honom beslutadt, och
 Prinsessan förbehöll sig allenast två wiskor, innan hon lämnade
 sit fullkomliga samtycke. Det ena war, at hennar fülle lämnas i
 Holm-

Eigurdska
Släkten.
Olof
Skötkonung.

Holmgården Aldejuborg och des län, såsom lifsgeding och morgongåfwa, och det andra, at henne måtte tillåtas taga en Herre med sig från Sverige, hvilken skulle uti Rykland njuta samma heder och anseende, som han hast i Sverige. Wägge dessa förbehåll blefwo utan swårighet ingångne, så wdl af Konungen, som Ryksa sändebuden, hwarpå Prinsekan begjårde Ragwald Jarl til sin ledsagare åt Holmgården. Ehuru litet detta påskade sig med Konungens hämndfulla affikt mot Jarlen, blef han likwål nödsakad för sit gifna löfte, at lämna sit samtycke där til, dock likwål med den tillökning, at Ragwald ingalunda måtte komma i Konungens åsyn, utan fara ofördofwadt med fred utur riket, och aldrig komma tillbaka medan Konungen lefde. Prinsekan affärdade genast bud til Ragwald Jarl, med underrättelse, om alt som förelupit war, hwarföre han och gjorde sig ofördofwadt resefärdig, och begaf sig genom Öster-Gjuthland til Flottan, som skulle öfwerföra Smenska Prinsekan til Holmgården, och förordnades han där til Jarl öfwer Aldejuborg, sedan Prinsekan blifwit förmåld med Konung Jaroslav.

§. 59.

Konung Olof Skötkonung war således blifwen qwit, en mågtig och tiltagsen underfåtare uti Ragwald Jarl. Men hans högdragna och hämndgituga sinne, skaffade honom snart långt farligare bekymmer. Han började strax at wälfwa i sit hufvud, huru han skulle fördrifwa Olof Haraldson från Norrige; och utlär han sig tillika, at han årnade straffa West-Gjutharna för den wänskap och fred de hade hållit med Konungen i Norrige, och uti detta straff skulle de i synnerhet få sin goda del, som hade följt Prinsekan Astrid til Norrige. Således talade altid Olof Skötkonung långt förut om hwad han årnade göra, och blef merendels genom sin öppenhertighet försatt i stånd, at uträtta ingen ting. Hans motståndare däremot talte sällan om hwad de årnade göra, förr än de hade gjort det. Så snart Ragwald Jarl war bortrest, samlade sig West-Gjutharne, och öfwerlade sig emellan, hwad steg borde tagas til gemensamt förswar, emedan de woro underrättade om Konungens onåd. Somlige rådde, at
de

Sigurd
Söldaten.
Olaf
Skötkonung

de skulle undergifwa sig Konungen i Norrige; och således försäkra sig om hans bistånd. De försiktigare trodde det wara säkrast, at man först bjuder til at blidka Konungen: kunde det intet låta sig gdra, wore det intet annat råd, än at taga sin tillflykt til Konungen i Norrige. Detta blef almänneligen samtykt, och anmodade almogen Emund från Skara, Lagmannen i Wäster-Gjötland, at åtaga sig detta ärendet. Sedan Jarlen war bortfaren, hölls Emund för den rikaste i hela Wäster-Gjötland. Han hade stor och widlyftig släkt, hade godt wett och lått för at tala; men dårjämte war han slug och hal, så at han ej särdeles war at bygga på. Ragwald Jarl, ehuru tiltagfen han war, hade altid wisat tilgifwenhet för Konungahuset: men Emund Lagman hade widlyftigare anslag, som intet hade mindre föremål, än at stöta Olaf Skötkonung från Thronen, och utstänga hela gamla Konungaslätten i ewärðeliga tider från regeringen, så at denne war långt farligare än den förre. Han påtog sig således helt gjerna den updragna resan, och gifwer sig med trettio man til wägs. Först anlände Emund Lagman til Wäster-Gjötland, där han hade mycken släkt och många wänner, och förde han sit tal med det eftertryck, at alla tyktes, det Wäster-Gjötarna skjedde uppenbar olag, mot all gammal sedwänja. Här efter gifwer han sig längre up i landet, och talade äfwen där på samma sätt, ändteligen ställer han sin resa, at han om en afton kommer til Upsala. Dagen därpå gdr han sin updraktning hos Konungen, som war omringad med en myckenhet af folk, hvilka insunnit sig, at afhöra utslag uti sådana ärenden, som åskade högsta Öfwerhetens afgörande. Så snart Emund infom, neg han för Konungen, hwarefter Konungen hälsade honom, och frågade efter nytt från Wäster-Gjötland. Emund swarade, at märkliga tidningar ej wore at wänia från Gjötterna, men berättade likwäl, huru en namnkunnig Jägare från Wärmeland, Åtte den Dölste warit på jagt, och sått sin släda full af Gråwäsk, men förloradt allsamman, under det han jagat för ifrigt efter en Ekorre. Olaf Skötkonung uttrade sig, at detta war af föga wigt, om han ej hade något märkwärdigare at berätta. Emund upprepar då, huruledes Gaute Tisafon farit ut med fem häckfepp från Gjötadit, och tråffat under Ekerbarna fem Danska köpmansfepp, af hvilka han genast bemåstrade sig

Eigurdska
Släkten.
Olof
Sköte
Konung.

de fyra: han for icke destomindre efter det semte, som kom ut i fria tiden: men då upvädte en stark storm, hvarigenom han strandade på Rågå, och imedlertid anlände semton Danska köpmans- skepp til Ekerdarna, som togo bort alt det eröfrade bytet, och nedergjorde Gautes folk. Konungen sade härwid, detta är en märk- wärdig händelse; men hwad är dit ärende hit. Emund svarar, jag är hitkommen för at hämta utslag i et wandamål, om hwilket wår lag och Upsala lag äro skilfaktiga. Hos oss woro twänne Ödäbörne män, like uti alt, men olife i förmögenhet. De råkade i ågotwist med hwarandra, och gjorde ymsom skada, men måst den som war rikare. Saken blef ändteligen afgjord på Allherjar- ting, at den rikare skulle ersätta den fattigare sit skadestånd. Men när betafningen skjedde, gaf han gäsunge för gås, gris för gam- malt swin, och för en mark rent gull, en half mark gull, och en half mark lera, och utöste därjämte stora hotelser. Emund frågar då, hwad Konungen dömd i denna sak. Konungen svarade ge- nast; at den brottlige skulle betala fullt ut, hwad hänt war skyldig, och därjämte tredubblt til Konungen; och om han inter, innan året gick til ånda, fullgjordt sin skyldighet, skulle han förklarås för- lustig af all sin egendom, hwilken skulle delas til hälften emellan Konungen och målsäganden. Härefter gjorde Emund astråde, med begäran, at de närwarande Herrar wille draga sig til min- nes Konungens utslag, och frågade inter widare efter at ställa Ko- nungen til frids med West-Gjødarna. Twärt om, han for ut på landet, och gjorde sig all möda, at upresa almogen emor Ko- nung Olof. Efter alt utseende, hade Emund Lagman hells dikta- de sager, han berättade, fast än man ock kan tro, at någon san- ning warit däruti, som Emund upstaddadt efter sina affikter.

§. 60.

Sedan Emund war bortgången, afförde Konungen andra klagomål til långt öfwer middags tiden: men så snart han steg up från rådsbordet, och skulle äta, frågade han straxt efter West- Gjødha Rigmannen, och befalte, at han skulle tillsägas at äta mid- dag med Konungen. Imedlertid bars maten in, och Musikanterne med sina harpor, gigor och andra instrumenter, togo sina ställen, och

och Konungen gick med de andra förnåmna Herrar, som woro til stort antal närwarande til bords, och glömdo bort Lagmannen och alla hans sagor för den dagen. Men följande dagen började han at grunda öfwer, hwar de historier, som Emund berättadt, skulle hafwa at innebära. Konungen låter därefter sammanfalla sit råd, och eftersecka Emund Lagman; men han war redan borta, som förre är nämnt. Någre af Konungens Rådsherrar instälde sig, och ibland dem öfwen trenne bröder Arnwid blinde, Thorwid stamme, och Freywid döfwe. Den ene hade swårt för at se, den andre för at tala, och den tredje för at höra. Men dessa naturliga lyten, öfwerwågdes af en mogen insigt och försäkerhet, så at de stodo uti stor nåd hos sin öfwerhet. Utom des woro de ganfka rike och beswågrade med de förnåmsta slägter i landet. När Rådsherrarne woro försumlade, frågade Konungen hwar Emund ment, med den twist, han hade berättadt. De swarade, Herre, du lär hiesel finna, om him ment annat än det han sade. Konungen swarade, med de två Odalborna män, som råkat i trång, af hvilka den ene war fattigare, och den andre rikare, syftade han på mig och Olof tjocke. Detta bejakades, men som Konungen intet kunde finna, med hwar skäl man kunde säga, at något swelt war begånget i betalningen, sade Arnwid blinde, rent gull och ler äro ganfka olika, men det är ännu större skilnad på Rung och träl. Du lofwade Olof tjocke din dotter Ingegerd, som är af Kongeligt blod i alla leder, af Upsala Att, som den förnånste i alla Nordiska länder, ty denna släkt är kommen från hieselwa Sudarna; men nu hafwer Olof såt Åstrid, och fast hon är Konungsdotter, war dock hennes moder trälinna och Wendisk. Där är ock stor skilnad på Konungarna, när den ene tager einot med tackskjelse, ånshjönt något brister i omständigheterna. Och kan wäl intet någon Norrman jämsföras med Upsala Konung. Wi äro ock mycket tack skyldige åt Sudarna, om detta måtte blifwa fast och ståndande, ty Sudarne hafwa alltid haft wärd om sina Att-män, ånshjönt denna gamla tro af många förkastas. Sedan Arnwid lyftadt sit tal, frågar Konung:n widare, hwar Att den Dofste skulle betyda. Här til swarade ingen; utan den ene såg på den andra. När Konungen befäller dem öfna sina tankar hårdswer, stannar ändteligen Thorwid fram dessa ord: Att,

Ständsta
Slätten.
Olof
Stor-
Konung.

Sigurd Ka
Sidsken.
Olof
Sidsken
Konung.

Atsamar, Agiarn, Jngar Dölsker, Sölskur. Orden betydde, bedragare, ämderfäre, förbehållen och falsk. Men som intet sammanhang var i orden, frågar Konungen, hvad detta allt wille säga. Freiwid tog då til at tala, och sade: Dine män skola tala tydeligare, om det må ske med dit tillstånd. När Konungen därtill gifwit bifall, fullföljde Freiwid sit tal på detta sätt: min Broder Thorwid, som är den förståndigaste af oss alla, tager Alta, Atsaren, Dölskur och Sölskur för allt et, och betefnar han därmed en sådan, som intet kan lefwa i fred, men äskar om småsaker, och går miste om de större. Jag är nog tunghörd, fortfor han, men det har jag begripet, at alle både förnamne och ringare äro mycket misshynte dædsfwer, at du Herre intet håller dit löfte, som du gifwit Konungen i Norrige, och det som wärdre är, at du kränkt Alherjar dom, som blef affagd på Upsala ting. Du behöfwer intet frukta hwarken för Norriges, Dannemarks, eller någon annan Konung, så länge Swea folket wil sölja dig, men om allt folket res sig up enhälligen, wete wi, som dro dine wänner, intet råd. Konungen wille då blifwa underrättad, hwem som wore anförare för dem, som wille gå riket undan honom. Men Freiwid svarar: alle Swea wilja njuta sinas forna lagar, och sina rättigheter ofkränkta, och betänkt Herre, säger han, widare, huru många af dina höfdingar plåga wara närwarande wid rådslagen, men nu äro wi allenast sex, alle de andre dro bortfarne och hålla ting med almogen. Nedan är budskapen eller Heraur affärdad kring hela riket, til at sammankalla menigheten til Näste Ting, och äro äfwen wi bröder anmodade, at wara deltagande uti denna öfwerläggning, men ingen af oss wil blifwa hållen för bedragare eller Drottswikare, ty fader för oss war det intet. Konungen höpnade öfwer denna uplysning, och förklarade, det han ingalunda wille wäga sig i strid med hela riket, utan bad sina höfdingar gifwa sig de bästa råd, til undwikande af den förestående faran. Arnwid blinde gaf därpå sit betänskande, at Konungen skulle rycka up med så mycket folk, som wille sölja honom, och stiga om bord wid Åmningingen, eller Åros, lägga ut i Mälaren, och återkalla budskaperna, som förmodeligen ännu intet wore komna rätt långt. Sedan kunde Konungen stämma folket til sig, och framförde allt

afsåg,

afslägga allt påskande och höga ord. Men därjämte syntes det Ständens
 tjenligt, at Konungen afsände några trofasta män til dem, som Släkten
 woro församlade, hvilka skulle försöka at stilla oron. Konun- Olof
 gen biföll straxt det gifna förslag, och anmodade alla tre bröderna, Bröder
 at stynda til de apotrika. Men Thormid stämme förklarade, det Konung-
 han ingalunda wille skiljas från Konungen, utan föreslog, at des
 bröder kunde fara åstad, och taga Konungens son Jacob med
 sig, hwarwid det ock förblef.

§. 61.

Under allt detta war en stor menighet församlad på Ulleråker,
 som höllo Ting och rådspågningar, både natt och dag. Konung
 Olof for imedertid ut med sina saring på Mälaren, och en stor
 myckenhet af folk församlades äfwen til honom. Men Freywid
 och Arnwid förfogade sig til Ulleråker, och hade Prins Jacob
 med sig, dock hemliga. De träffade här ganska många af sina
 fränder och bekanta, blefwo ock mycket väl emottagne, efter de
 stälde sig deltagande uti almindliga misnöjet. Öfwer allt ropades,
 at man ej wille längre tåla Konung Olofs öfwermådt, efter han
 intet wille lyda någon människa, icke en gång de förnämsta i lan-
 det, när de rådde det som kunde, wara tjenligt. Wid så förwilt-
 rade omständigheter upväckte Freywid med flit den frågan, hvilka
 som egenteligen borde hafwa högsta order, i fall man sunno tjens-
 ligt, at utsluta Olof Erikson från regeringen, och bewiste, at det
 tilkom Upswearna, at utnämna hwem som skulle blifwa Konung;
 emedan det altid så warit, at den som Upswea Högdingar utnämndt,
 den borde de andra landskaper altid erkänna, och efter deras för-
 fader intet behöft at tigga råd af West-Gjitharna, wore det ock
 nu aldeles onödigt, at låta styrja sig af Emund Lagmans mycker.
 Detta blef allmänt bifallit, och fastställdt, at man skulle obrottsligare
 hålla sig wid det, som Upswearnas Högdingar skulle besluta, och
 Freywid och Arnwid blefwo förklarade för hufsupdmän för hela
 menigheten. Således hade desse bröder redan wunnit sit förnäm-
 sta syftermål, och Emund Lagmans stämplingar blefwo med det
 samma mindre farliga. Så snart Emund Lagman fick kundskap
 om denna wandning: skandade han sig til dessa bröder, då Frey-
 wid

Sigmunds wid frågar honom, hwar hans tanka war om Konunga-wälet, i fall man skulle blifwa sinnad, at ställa sig wid Dlof Störkonung. **Emund** Lagman svarar, at han för sin del wille, det den skulle wäljas til Konung, som wore sticketigast, och wäst fallen däreft, antingen han wore af förnam herkomst eller ej. Swaret låter mycket wäl, men är icke destomindre det bequämligaste medel, at upwäcka upror och inbördes wenighet, ty det hånder merendels, at många hafwa sådana inbitningar, och de i synnerhet, som äro minst sticketige. Därför och Freywid, til at afstjåra alla ofwenskyrliga ofwerläggningar, yttade sig i ganska myndig ton, wi Upswäcke tillåta intet, at riket skal gå från forna Konunga Åren, så länge tilgång finnes på Prinsar af den samma. Han fullföljde widare sit tal och sade. Konung Dlof hafwer två söner, och en af dem-wilja wi hafwa til Konung. Där är wäl stor åstifnad på dem, ty den ene är Odalboren och Swenssk til all sin Ått. Den andre däremot är Ambattar- eller trälinne-son, och Wendisk eller Winwerisk til möderne. Den församlade menigheten gjorde härwid et almdät gny, och ropade med en mun, at de wille hafwa Konung Dlofs yngre son til sin ofwerherre och Konung, ty han war Swensk både til fäderne och möderne, så at West-Gjetha Lagmannens widlyftiga utredningar, blefwo på en gång aldeles hämmade. Han vågade sig likwäl at yttre sit misdnje dårdsfwer, och sade ytterligare, at churmwäl Upswearne för denna gången fingo råda; förmodade han likwäl, at ofwen åstifilige af dem, som nu woro emot hans förslag, skulle likwäl en annan gång prara nödde, at högsta myndigheten gick utur gamla Konunga Åtten.

§. 62.

Konung Dlofs Rådsherrar, Freywid och Aenwid, som nu hade wunnit sit ändamål, låto Emund Lagman prata, hwar honom behagade. De stickete imedertid efter Konung Dlofs yngre son Prins Jacob, och låto honom genast hylas af menigheten, men nämnet anstod dem intet, hwarför han och blef kallad Aunund, och under det namnet af alla enhälseligen erkjänd. En-ansständig Hofstat blef honom då tillagd, och Rådsherrar utnämnde, hwar

hwarefter alinogen hemsförlofwades. Olof Skötkonung höll sig imedlertid på sina stöpp i Mälaren, under wäntan och bekymmer. Omfider kom bud och berättelse, huru alt war förelupet, och bågige Konungarne sammanträdde, at göra försättning om Riksstyrelsen. Konung Olof hade ordsak, at wara fulkomligen nögd med denna fördröning. Anund Jacob, Konungens son, war ej mera än tio, högst tolf år gammal. Det war då nog begripeligt, at Konung Olof blef Konung nu som förr. Föreningen om Riksstyrelsen träffades på det sätt, at Olof Skötkonung skulle blifwa och wara Konung, så länge han lefde. Anund skulle och wara Konung, och undsä af riket, så mycket fader och son sig emellan faststälde. Men freden med Norrige skulle hållas obrottligen, och all owänskap aldeles undanröddas, under hwilken försoning äfwen de skulle inbegripas, som på något sätt uti denna upresning warit deltagande. Til så mycket mera säkerhet, blef och förbehållet, at Konung Anund skulle wara bönderna följaktig, äfwen emot sin egen fader, så framt Konung Olof företog sig något emot deras fri- och rättigheter.

Sigurdsska
Slåten.
Olof
Skötkonung.

§. 63.

På detta sätt blef förnämsta Riksstyrelsen uti Konung Olofs händer, och Anunds wälde bestod förmodeligen i blotta namnet, så länge fadren lefde. Och lände denna wälsning til stor förmån, både för riket och Konungen sjelf. Olof Skötkonung hade lärde af sjelfwa försarenheten, at det går intet altid an, äfwen för en regerande Herre, at göra alt hwad honom lyfter, och at et stort mod och pockande upförande, intet wärkär hos underhaftwande, hwarken fjärfel eller wärdrnad, i hwilka omständigheter sjelfwa Thronen kan stå på en wärlande och swag grund. Konung Olof ombytte också helt och hållet både lesnad och tankesätt, hwilket lände honom wärkeligen til en umärkt heder, ty det är altid berömmeligt, at blifwa bättre och förståndigare. Och ju mera owäntad en förändring är hos gammalt folk, ju mera högaktad är den. Och om alla Konungar ägt denna magten äfwer sina begjäreiser, hade intet Historien warit så full af olyckliga regenter. I synnerhet wiste Konung Olof et stort prof af sin hedrande förändring emot

Eignedska emot Konungen i Norrige. I föreningen emellan fader och son
Slätten. var i synnerhet förbehållet, at freden med Norrige på inter sådt
Olof skulle kränkas, hvarsföre och Olof Skötkonung genast affärdade
Skötkonung. bodskap til sin måg, Konungen i Norrige, med begjåran, at
 han wille wara Konungen i Sverige til mötes wid gränzen i
 Kongahåll, at stadfästa freden. Bägge Konungarne mötes och
 på det nämnda stället, och i all wänlighet och förtrolighet bekräfs-
 tade den beslutna föreningen. Wid detta tillfälle inför Sturleson
 en besynnerlig händelse, efter Torsten Grodes berättelse, nem-
 ligen: at på Hisingen såg en mark eller bygd, som ymsom le-
 gat til Gjöthaland, och ymsom til Norrige. Konungarne kom-
 mo öfverens, at de skulle kasta tärning, hwilketdera riket den-
 na marken skulle tilhöra. Konung Olof i Sverige kastar tolf,
 och Konung Olof i Norrige afwen så mycket, andra gången
 får Konungen i Sverige åter tolf, men när Konungen i Norri-
 ge kastar, får han icke allenast tolf, utan den ena tärningen
 gick sönder, och wissade tillika et, så at han fick tretton. Och
 på detta sätt blef den omtvistade marken tillägnad Norrige. Den
 som behagar, kan anse denna berättelse som fabelaktig. Sturleson
 hafwer gifwit den sådan, som han den bekommit, och man följer
 hans efterdöme. Atminstone är härutinnan ingen omöjlighet. Ef-
 ter denna fördrättning, afskildes Konungarne uti fullkomlig wänskap,
 och blef freden stadfäst i Kongahåll, då Olof Haraldson warit
 fem år Konung i Norrige, eller år 1022 (*). Af det föregående
 kan annars slutas, at de Swenske warit mycket måne om de östra
 Skattländernas återfående, och är troligt, at någon härfärd blef
 företagen emot Eurland i de sista åren af Konung Olofs regering,
 men omständigheterna härutaf, spares til Ingwar Widförelses Hi-
 storia. Emå år efter Konunga-mötet i Kongahåll, eller 1024,
 affonnade Konung Olof Skötkonung, sedan han regerat något
 när trettio år efter sin faders, Konung Erik Segerfäls död (**).

(*) Denna tideräkning inhämtas af följande. Konung Emund i Eng-
 land dödde år 1016, året därpå anländer Konung Olof Haraldson til
 Norrige. Emunds död är af Engelska Historien bekant. Eiden, när
 Olof kom til Norrige, wisar Sturleson, när man jämför 397 sidan
 i första Tomten med 398 sidan. På 551 sidan säger Sturleson uttryc-
 keligen, at freden i Kongahåll höts, då Konung Olof warit Konunga i
 fem

fem år i Norrige. Denna tideräkning kommer alldeles öfverens med Stats Rådet Suhms anmärkningar, uti förbedringer i den gamle Danste och Norste Historie.

Sigurdsska
Släkten.
Olof
Erlafs
Konung.

(**) At Konung Olof i Sverige intet lefwat mer än två år efter freden i Kongahall, slutas på detta sätt. Sedan Olof Haraldson hade regerat sju år i Norrige, börjar Sturleson at berätta, hwad som tilldragit sig i des ottonde regerings år, se 561 sidan, och då anförer han på 571 sidan, at Olof Erlafkonung war året förut död i Sverige.

§. 64.

At hwad, som tillförne är andraget, finner man, at Konung Olof Erlafkonung haft åtskilliga barn. Och hade han först gift sig med et til fånga taget Fruentimmer, wid namn Edla. Med henne hade han tre barn: Emund, Astrid och Holmsfrid. Holmsfrid blef gift med Sven Jarl ifrån Norrige, hwilket tydeligen bewises af Sturleson (*), fast Torfäus och andre fallit på den tankan, at hon warit Konung Olofs syster. Man har förestådt sig, at Konung Olof warit för ung, för at hafwa så stor dotter. Men som man intet wet, huru gammal han war, wid sin Faders, Erik Segerläs död, så följer man helte en gammal och trovärdig Historiekrifware, än ngare gissningar. Astrid blef gift med Olof Haraldson i Norrige, hwarom är talt tillförne. Emund blef Konung i Sverige efter Anund Jacob. Deras moder war isfrån Wenden, Meklenburg til äfwenrys (*), af förnam härkomst förmodeligen, efter hennes fader hos Sturleson och andra kallad Jarl. Konung Olofs andra Gemål war Swenssk utan twifwel, af Kongeligt blod, efter de gamle Swear gjorde så stor Rikdnad på hennes och Edlas barn. Hennes namn wet man intet, men barnen äro bekante, af hwad förr är påmint, Anund Jacob nemligen och Ingegerd. Denne Prinsessans giftermål med Jarlsau af Ryssland, är likaledes tillförne omtalt. At Ryfska Handlingar wet man, at denne Ryfska Förste haft en Waregiff Prinsessa, och at hennes giftermål blifwit slutadt för 1019, ty då föddes Jarosslaus äldste son Bladimir, eller Waldemar, som Ryfske Abbotten Nestor wid handen gifwit (**). Och kommer denna tideräkning nog öfverens med hwad, som i anledning af Rysslandska Handlingar är berättadt. Efter Rimkrönikan skal Olof

Sigurdsska
Eldätten.
Olof
Skötkonung.

Skötkonung hast en äldre broder wid namn Stenkil, men om honom wet man intet mer, än at han varit Christen. Och kan det wäl wara sant, fast man finner honom aldrig nämnd på andra ställen. Til äfwentyr är denne den Swea Konung, som blifs witt döpt i Dannemark, som Adamus Bremensis föregifwet wara Erik Segerfäll (***). Konung Knut i Dannemark och Engeland, war antingen Konung Olofs halfbroder, eller styfbroder. Man har nämndt tilförene, at Olof Skötkonungs moder Sigrid Storråda, varit gift med Swen Otto i Dannemark. Efter Adamus, Bremiska munken, war Konung Olof och Knut den store halfstyfson på möderna (****). Men Dietmarus Biskoppen i Merseburg inngår däremot, at Knut war son af Wendiska Prinsessan Misecos dotter (*). Så framt denne Biskop varit underrättad, at Konung Swen Otto hast två Gemåter, är hans witnessbörd oemotståndlig. Men annars har det kunnat händt med honom, som med Adam Rannken i Bremen, hwilken gör Konung Olof Skötkonungs söner, Anund och Emund til samstyfson. Är den räkning riktig, som finnes i Knýtlinga Sagan, at Konung Knut, som døde 1036 war 37 år gammal, måste han förmodeligen wara Sigrid Storrådas son (**). Och torde en Historiekrifware, som med flit försatt sig, at up-tefna en Konungs bedrifter, til äfwentyr äga större witsord, än den som blott tilfälls wis nämner honom. Men det gör nu mera intet stort til saken, antingen Olof Skötkonung, eller Knut varit styfstyfson eller halfstyfson. Det synes oemotståndligt, at Konung Knuts söster Astrid, som war gift med Ulf Jarl, och är stammmoder för de senare Danska Konungar, varit Konung Olofs wärkelige halfsyster, ty hon nämnes hos Sveriges uttryckeligen Swenska Konungens söster (***). Af Engelska Skribenter wet man eljest, at Konung Knut sticket til Konungen i Swerige (****) sista Engelska Konungen Emunds söner, Emund och Eduard. Det är möjligt, at Konung Knut hast i sinnet, at de där skulle på något sätt tagas af daga: men Olof Skötkonung war mera hastig, än grym och blodgirig; därföre de icke allenast wistades utan all fara i Swerige, utan och affäredades til så mycket större trygghet til Konung Salomon i Ungern, hwar de blefwo mycket wäl emottagne.

(*) Sturleson, T. I. p. 372, 502.

(**) hos Adamus Brem. Hist. Eccl. L. 2. C. 28. p. 23. kallad hos Eftred, och såges wara från Obotriterna, som bodde i Meklenburg.

(***) Müllers Samlung Russ. Geschichten. T. I. 119, 185.

(****) Adamus Brem. H. E. L. 2. C. 27. p. 23.

(*****) Adamus Brem. H. E. L. 2. C. 28. p. 23. C. 54. p. 31.

(*) Dithmarus Merseburgensis, L. 7. p. 95. af Reineccii Uplaga 1580.

(**) Knytlunga Sag. C. 18. p. 32.

(***) Sturleson, T. II. p. 75.

(****) Simeon Dunelmensis wid år 1017. p. 176. Ethelred. p. 366. af Twysdens Uplaga.

Sigurdka
Slätten.
Olof
Skötkonung.

§. 65.

Man har nämndt tifförne, at Konung Olofs omvändelse til Christna läran, förorsakade ändring, så wäl i Konunga-Ti-
telen, som i Konungens wanliga hufwudsäte eller Residence.
Men detta senare bdr ej dragas längre, än til Konungens egen
person; ty hwad hufwud:regeringen beträffar, förblef den i Up-
sala nu som förr. Här församlades menigheten til sina almdä-
na sammankomster, eller Riksdagar, och här afgjorde Konungen
äfwen de mål, som fordrade högsta öfwerhetens åtgärd och ut-
slag. Man gdr med skäl denna påminnelse, så i anledning af
den förr omtalta Riksdagen, som af de utslag, som Konungen
warit ihjlesatt med wid Edmund Lagmans ankomst, fört för sista
upproret. Ty at detta skedde i Upsala, är ingen twisfel. An-
nars ldr Konungen haft sit, måsta wistande i Sigtuna, och ldr
det gamla Sigtuna, antingen af Konung Olof Haraldson från
Norrige wid sit infall i Mälaren, blifwit förstördt, eller wid
något annat tilfälle blifwit öd. Uti nya Sigtuna blef nu af
Olof Skötkonung anlagt et Mynthus, hwar äffilliga penningar blif-
wit slagna, hwilka man så wäl hos Rader som hos Brenner fin-
ner afritade. (*). På ena sidan föreställes Konungens bröstbild
med en slags hufwudbonad, som liknar en strålande Krona (co-
rona radiata), och spira i handen. Omkriften är på somliga
med Runor, på andra åter med Anglo-Saxonska bokstäfwer.

Sigurdsska
Släkten.
Olof
Sköts
Konung.

På några af dessa står Oluf Rex Specorum, på andra kallas han Rex Zvenonum, och på några nämnes Konungen Olaser on Titun. På fransidan ser man et kors med dessa bokstäfver, C. R. V. X. i kanterna af koret, omkriften viskar Myntmästarens namn, såsom Snelling, Threger, Godwine, hvarjämte står antingen moneta zit, eller moneta on zit, hvilket nogt sant utmärker, at de dro slagne i Sigruna. Man wet annars, at de Svenske nämnas på olika sätt af denna tidens Engelska Historiekrifware, stundom kallas de Svani, stundom Svevi och Syeni, åter igen Sveones eller Speones. Detta sista är med det förra et och det samma, ty Anglo Saxonernas v. skrifs som et p. Man behöfver intet länge söka, hvarifrån Konung Olof Skötkonung så sina myntmästare, ty af hetswa prägelen ser man, at de dro ifrån Engeland. Dessa Mynten dro slagne af Silfver, men jag har äfven sedt et Gullmynt af Olof i Sturiska Myntcabinettet. De bläckmynt, nummi bracteati, som omföras antingen med runan Ur, eller några andra streckar på, så framt de dro uprättiga, torde och böra föras til Olof Skötkonung, ty det är ej särdeles troligt, at Olof Trätrelja låtit slå några penningar. Dock kunna de äfven föras til Olof Björnson, eller någon annan Olof, som i dessa tider varit Gylkis Konung på något ställe i landet. Man kan här annars jämsföra Perringkjölds Attariat f. 36, hvar han anmärker, at mynten med Runor dro slagne i Upsala, hvilket dock är en blott gissning.

(*) Man kan jämsföra Beders tractat: Nummi aliquot diversi, ex argento præstantissimi - tellure Suecica olim absconditi, Leipzig 1706. Brenners Thesaurus p. 5.

§. 66.

Anund
Jacob.

Riket var i fullkomlig blomma, när Konung Olof Skötkonung var död, och Anund Jacob anträdde hela regeringen efter sin fader. På östra sidan regerade Konung Jaroslan i Gardariki, som hade til Gemål Konung Anunds samsyster, och på västra sidan var hans andra sväger Olof Haraldson regerande. Med Konung Knut i Danmark och Engeland, som var Konung Anunds faderbroder, var och all god vänskap och förtrolighet, så
at

Sigurd
Slätten.
Anund
Jacob.

at man kunde hoppas en långvarig och trygg frid. Riket var och inväntas uti et godt stånd. Christna och Hedniska läran wero bägge skyddade af regeringen, och dessa stridande Religioner gjorde hvarken split eller oreda i riket. Den missämja, som waert i Olof Skötkonungs tid, war nu aldeles förqwasd. Under så gynnande utseende, tog Anund Jacob emot Swenska Spiran; men det lugn man kunde förmoda, blef snart förstördt. Norriska Konungens oroliga sinnelag, hade snart kunnat gifwa tillfälle til uppenbar frigs-läga. Så dm och nitiss Olof Haraldson war om Christna lärans forplantande, så angelägen war han och om sit rikets utwidgande, en nog wanlig, fast lagom hedrande omständighet hos regerande. Norriska Konungen började fördenksull at upwärma gamla fodringar på Jämtland och Helsingeland. Grunden til dessa rättigheter är sådan. Dessa landskaper dro i vår tid uphlyta med ödemarker, hwarföre man och utan fruktan af fästeg kan hålla före, at de i äldre tider varit utan invånare, då det är svårt at säga, hvem de tilhörde. Sådant begrep gifwer äfwen Sturleson om dessa orter, och efter hans berättelse, har Jämtland då först blifwit bebodt, när Eisten Jiråda regerade i Norrige (*). Eisten Jiråda leder sin härkomst från Nore i rätt nedstigande linia på detta sätt: Nores son Raumr, hade en son Gudrauder, och denne war fader til Eisten Jiråda (**). Om denna släktlinia wöre aldeles tillförlätelig, hade Eisten lefwat något när wid Odens tid. Men det är troligt, at några leder äro utlämnade, då man intet kan utmärka tiden när han lefwat, och således kan man ej heller säga, när Jämtland såde sina första inbyggare. Berättelsen här om är sådan. Eisten Jiråda war efter sina omständigheter en mäktig Herre, så at han och af somliga blifwit kallad Eisten den rike. Han underlade sig Lina Sylke och Sporbyggia Sylke i Trondheim, och satte sin son Anund til Konung däröfwer. Efter någon tid blef Anund af Trondhems-boarna ihjälslagen, hwarföre och Eisten angrep landet å nyo med mord och brand, och underlade sig det. Uti sin isfwer förestog han invånarna, aningen sin träl Thor Saxe, eller sin hund Saur til Konung. Folket utkorade af två onda det mindre förmodeligen, och stadnade med waler på hunden. Man kan sluta så af detta, som af riknamnet Jiråda, at Eisten måtte varit nog hård, ja, kan hånda, grym,

Sigurdsska hvarföre och mycket folk flydde ur landet, och ibland dem äfwen
 Slätten.
 Anund
 Jacob.
 Rietil Jämtre, Anund Jarls son af Sparabo. Denne satte sig
 neder i wilmarken, öster om Rjåten, och upröggde landet, och hån-
 ler Sturleson före, at dessa obygder af honom blifwit kallade Jämte-
 teland. På detta sätt blef denne negd bebod. Helsingland war
 wäl wid sjökanten bebodt af Swenskt folk, blandat med de forna
 Jotar, som bodde i landet, innan Odens ankomst. Men längre
 in åt landet lågo willa ödemarker, til des at Rietil Jämtes so-
 son Thor Helsing wardt nödsakad för et begånget dråp, at öf-
 wergifwa Jämteland, då han walde sig boningsplatfar i Helsing-
 land, som och af honom skal hafwa sådt sit namn. Ut i Harald
 Harfagers tid, kommo åter nya colonier til Helsingland, och man
 wet, at denna Herrens stränga regering, gjorde mycket folk lands-
 flyktigt från Norrige. Dese senare nybyggen, som satte sig ne-
 der i Helsingland, drefwo handel med de Swenska, och erkjände
 snart Upsala Konungs öfwerwåld. Men Jämtningarne lefde
 en lång tid emellan sina aflågsna fjällbygder uti en fullkomlig fri-
 het. Dock, då Håkan Adelssten regerade i Norrige, blefwo de
 utan twång af sin egen fria wilja denna Herren undergifne. Hels-
 singlarne som bodde norr om Rjåten, fölgde samma efterdöme in
 til Olof Skötkonungs tid, då, så wäl Helsingarne som Jämte-
 landsboarne, förknippade sig aldeles med Swerige (*). Den
 folköfandande omwändelse til Christendomen, som under Olof Tryg-
 wafon regerade wester om Fjällen, gjorde det mindte underligt,
 at dessa länder, som hafwa ingen särdeles förbindelse med Nor-
 rige, utwalde en tryggare lefnad under jämnare regerings lagar.
 Man har och intet teken, at Jämtre och Helsingland någonsin blif-
 wit ansedde, som tilhörighet af Norrige, hvarföre de och ej heller
 nämnas i delnings tractaten på Swöider, då Olof Skötkonung,
 Swen Otto, och Erik Jarl delte landet sig emellan. Olof Ha-
 raldson wille intet erkänna dessa länders förbindelse med Swerige,
 utan höll före, at efter de til en del warit bebodde af Norrmän,
 skulle de och bibehållas under Norrsk undergifwenhet. Han för-
 mente äfwen, at hans påstående war grundadt i Kongahålls fred.
 Det är troligt, at man då kommit öfwerens i almänhet, at bäg-
 ge riket skulle behålla sina gamla gränstfor, men at gränstforne lik-
 wäl intet blifwit utstakade, som gemenligen sker wid mundteliga
 föres.

föreningar. Icke destomindre war det ofelbart, at så det ena som det andra landet, intet frågade efter Konungen i Norrige. Men alt detta oaktadt, wille Konung Olof nederwändigt hafwa landet under sin statsförfoghet. Han fattar således det beslut, at utan vidare ömsfrop, sicka folk til Jämteland, at infordra skatten. Men ingen wisade särdeles håg til en sådan resa, sedan Thrander hwoite med sina tolf söfjeslagare, blifwit så illa emottagen (*). En Jyländare wid namn Thorodder, som mot sin wilja war qwachallen hos Konung Olof, och således lednade wid et trunsgit Hof-lefwerne, påtog sig ändteligen denna wädeliga bestickning, och begaf sig hself tolfte på resan.

Sigurdsska
Släkten.
Anund
Jacob.

(*) Sturleson, T. I. p. 635.

(**) Sundin Morgur, p. 8. Eljest kan man läsa Konung Eistens förordningar hos Sturleson, T. I. p. 137.

(***) Sturleson, T. I. p. 636.

(****) Sturleson, T. I. p. 654.

§. 67.

Emot dessa anslagningar, togos imedlertid inga mått på Swenska sidan, utan lefde Konung Anund Jacob i det hänseende uti fullkomlig stillhet. Dock skjedde någon slags förändring wid Swenska Hofwet; ty årskillige Norrmän och Jyländare foro tillbaka till Norrige, så snart Konung Olof Skötkonung war död. Året efter Konungens död, 1023, for Ottar Swarte, som warit i stor nåd hos Konung Olof Skötkonung til Norrige: och ehuru wäl han blef ganska wäl emottagen af Konungen, lopp han dock fara om lifwet, emedan han författadt et skadqwäde til Drottning Altrids beröm (*). Så farligt war det, at göra vers i Olof Haraldsons Hof. Följande året, 1024, träffade Einar Thambas Skjefwer sin förlikning med Olof Haraldson, och fick både sin och sin hustrus egendom tillbaka (**). Denne Herren hade warit i Sverige, alt sedan Ewer Jaris undanflykt från Norrige. Kongahäls frid år gifwit anledning til dessa Herrars återkomst, mer än någon onåd från Swenska Hofwet, emedan Norriska Konungen Rång Dagson, som flyktadt undan för Konung Olof, behöll alt

Einarðska
Slåten.
Anund
Jacob.

utføre sina förelåningar i Sverige (***). Inmedlertid gick Jämt-landiska beskickningen för sig, och Thorodder kom till Lagmannen Thorer; hwilken war uti stort anseende i landet (****). Thorod blef wäl emottagen, men då han föredrog sit drende, svarade Lagmannen, det han ensam uti et sådant mål kunde ingen ting uråtta, utan borde så wäl Hofsölingarne i landet; som alligen därefter höras: hwarföre och Thor lät genast upbjuda almdäns Einga. När folket war samlat til en stor myckenhet, begaf sig och Lagmannen Thor til Tingsplatsen, men Thorod med sina män b: swo qwar uti Lagmannens hus. Thor berättar då för menigheten, för hwad ordsak han låtit stånna ting, och säger, at Konung Olof i Norrige affärdadt sit bodskap, til at låta upbjura skatten af Jämteland. Menigheten svarade enhälligt, at de intet wille gifwa skatt til Konungen i Norrige, och blefwo somlige så förarsgade härdfwer, at de wille genast hänga up Konungens sänder bud, andre åter woro af den tankan, at de borde offras åt Gudarna. Andteligen efter mognare öfwerläggning wardt beslutat, at man skulle afbida ankomsten af Konung Anunds utskickade, och då widare med menighetens samtycke fastställa, hwad seg borde tagas med Norriska Konungens Söslomän. Inmedlertid skulle de ankomne Norrmän fördelas två och två ibland menigheten, och qwarhållas under förwändning af skattens indrifs wande, samt under hela tiden blifwa på bästa sätt fögnade. Detta beslut sattes straxt i wärkställighet, och Thorodders följeflagare fördeltes i de omliggande gårdar, men han sjelf, tillika med en af sällskapet blef qwar hos Lagmannen. Besynnerligt war det, at et beslut, som gjordes uti en hel menighets öfwerwaro, kunde hållas så tyst, at Thorodder icke helt obekymrad, ehuru wäl han swadswade uti gansta öfwerlyliga omständigheter. Hade intet Fjeldet gjort Jämtlänningarna något mer öppenhiertade, hade Thorod förmodeligen til slut blifwit gansta illa utstält. Men til hans lycka, under et Julgästebud, sedan man förut tagit sig en god styrkedryck, börjas en sällskaps tröta emellan Norrmännerna och de andra gästerna. Bland andra ondliga twister, om dessa Konungars och rikens företråde sig emellan, blef äfwen fråga uppad, hwilket rike måst förloradt under de sista oroligheter. Då pyttade sig en ung man af Thores gran

grannar, at om de Swenske förkoradt några flera under förva fiendtligheten, torde antalet snart blifwa fyllt genom de ankomna Norrmän, så snart Konung Anunds Ombudsmän, som wro- to i wäntan, ankommit. Thorod märkte häraf, at det war intet rådeligt at dröja längre. Han tager då tillfället i akt, och rymmer sin Fös med sin enda stallbroder. Men rymmarne blefwo genast efterfatta med spårhundar, och återbrakte, då de ock uti et underjordiskt fångelse blefwo förvarade. Dock fick Thorod ny idgenhet at komma undan, då Lagmannen hells med hela hushållet war borta på et annat Julgästebod. Erslarne woro allena hemma, och skulle taga wara på fångarna. Lagmannen hade dragit förforg om, at erlsarne skulle också deltaga uti högtidens förnjelser. Deße åter påminnte sig fångarna, som woro i grepen, och sågnade afwen dem på det bästa, medan Thorodder roade sina wärddar med wisor och skaldarwåden. Andteligen begifwa sig wäktarne efter et godt rus til hwila, och Thorodder med sin söljeslagare får tillfälle at komma up utur fångellet, iänder eld på en fornlada, och flyndar til Fogs. Han hade ock brukat den försiktighet, at binda rentidsware bakwände under fötterna, hwaraf hundarne blefwo förwillaade, då de skulle spåra efter dem. På detta sätt undankom Thorod, sedan han under wägen träffadt en betyppande Fogebo, eller röfware Arnliot Gellina, hwiiken stekade sin hälsning til Konungen i Norrige, tillika med en sifweratse, til sin wördnads betyppande.

Sigurðs
Eldsten.
Anund
Jacob.

(*) Torfäus, H. N. P. 3. p. 111.

(**) Sturleson, T. I. p. 572.

(***) Sturleson, T. I. p. 796.

(****) Sturleson, T. I. p. 652. &c.

§. 68.

Detta war all den förman Konung Olof hade af sin bestickning til Jämtänningarna, och är det undran wärdt, at han sökte twistligheter med sin swägers Konungen i Sverige, då likwöl långt angelägnare saker borde påminna honom, om nödwändigheten af Konung Anunds wännskap. Konung Knut hade nu stadgadt sit herrawåde öfwer Engeland, och hade redan affärdat sina sändmän.

Eigendösa
Eldgätern.
Anund
Jacob.

gebud til Konung Olof i Norrige, hvilka påstodo, at detta rike borde öfverlämnas til Konung Knut, emedan så wäl hans fader, som fadersfader warit innehafware där af. Konung Knuts sändebud anlände til Norrige, långt för Thorodds resa til Jämtland. Deras andragande war defutan, at emedan Konung Knut wille gerna hålla fred med alla kringliggande länder, så wille han och intet med wäld och härsmagt angripa Norrige, ehuru wäl riket honom med råtta tilhörde: hwarföre och Konung Knut begärde, at, så framt Konung Olof wille blifwa Konung i landet, skulle han komma til honom, och emottaga det som lön, samt därjämte betala skatt därut af, som Jarlarne tilförne gjerdt (*). Det är lätt at begripa, det er sådant tilbud kunde intet anså Konung Olof, hwarföre han och swarade, det han intet ärnade öfverlämna sit rike, utan at han war sinnad, at förjwara det, så länge han lefde. Olof Haraldson behöfde således intet leta efter nya och onödiga wistigheter, Konung Knuts påstående och magt, kunde nog fyllsätta honom ändå. Men ehuru förfärlig Konung Knuts styrka borde förekomma honom, hade likwäl denne mäktige Konung haft swårt förr, at underlägga sig Norrige, om Konung Olof warit älskad af sina undersåtare. Men det war nästan omöjligt, med Olof den Heliges sinnelag. Med många stora förmåner, hade han och sina stora fel. Han wille uti all ting regera efter godtycke, och uti hans måsta gjärningar lyfte den grundregal: jag wil så, wel ett norre bon plaisir. Och så snart han befalte inbyggarna blifwa Christna, borde de straxt utan widare inwändning wara färdige, at låta döpa sig. Mord, brand och lemmars afstympande, woro de förnämsta skäl, som brukades til Hedningarnas omvändelse. Predikningar, som påsa sig kanstie med Alcoran, men intet med Bibelen. Under Konung Knut däremot, sedan första stormen war förbi, lefde undersåtarna under skog af sina fordoma lagar, uti all önskelig trygghet. När någon Norrman kom til Engeland, blef han med all nåd emottagen, och med stora skänker hemförtroswad. Håkan Jarl, Konung Knuts systerson, som hade Norrige i förslåning, då Konung Olof kom dit, lefde uti all anständig högaftning uti Konung Knuts Hof, och hade många medhållare och släktingar i Norrige, hvilka wänade endast på tillfälle, at förklara sig emot Konung Olof.

(*) Starckson, T. I. p. 612.

§. 69.

I en sådan belägenhet, war Konung Anund i Sverige nå-
 stan den endaste tillflykt, som Konung Olof kunde trygga sig wid. Konung Olof
 affickar och sina Legater til Konungen i Sverige, som skulle lämna underrättelse om
 Konung Knuts åtal på Norriska Kronan, och tillika föreställa, at det intet war troligt, at Konung
 Anund skulle blifwa oansåkrad, sedan Norrige wardt underkufwat, och
 wöre det således rådeligast, at bägge riken förbunds sig emot en så farlig och
 gemensam fiende, då man förmodeligen skulle kunna göra et kraftigt
 motstånd. Försikthigheten och den gemensamma säkerheten syntes
 och fordra en sådan förbindelse, hwarföre Konung Anund förskrads om
 et troget bistånd på sin sida. Där blef och öfwerenskommet, at
 Konungarne hellske skulle widare öfwerlägga om detta måter, hwarföre
 Konung Anund årnade nästkommande winter förfoga sig til Wester-
 Gjöthland, och Konung Olof wille tillbringa den årstiden i
 Särpsborg. Imidlertid war Konung Knut ankommen til
 Dannemark, där han blef underrättad om de många beskickningar,
 som allt jämte stödde emellan Konungen i Sverige och Norrige.
 Han affärdar fördenksud et anständigt sändebud til Anund,
 med stora skänker, och all wänskaps betygelse. Konung Knut
 lät och förskrads, det Konungen kunde wära aldeles obekymrad
 under den twistighet, han hade med Konung Olof, emedan han på
 intet sätt årnade at oroa Sverige (*). Huru Konung Anund
 swarade på detta tilbud, wet man intet, men Konung Knuts
 sändebud hade intet swårt före at begripa, at där war ingen
 räkning at göra på Konung Anunds wänskap, hwarom de
 lämnade sit betänskande wid återkomsten. Efter denna
 underrättelse begifwer sig Konung Knut om wägen tillbaka til
 England, sedan han förordnat Ulf Jarl til Riksföreståndare i
 Dannemark, och sin son Särdaqnut under Jarlens uppgift (**).
 Konung Anund for imidlertid til Wester-Gjöthland, och hade
 med sig trettusend män. Och Konungarne i Sverige och Norrige
 mötte hwarandra wid Gjöda Ulf, intet långt från Kongahäll,
 sedan Konung Knut war afrest från Dannemark. Konungarne
 undskade hwarandra på det wänligaste, men deras hemliga rådpå-
 ningar höllo de så tysta, at ingen utan gissnings wis kunde utfor-
 ska

Sigurdsska
 Släkten.
 Anund
 Jacob.

Sigurd Ka hvar de besturit, och sedan de kommit öfverens om hwar som
Slåten företagas skulle, skides de åt med all wänskap, sedan de med ana
Anund Antliga skänker hade begåfwat hwarandra..
Jaake

(*) Sturleson, T. I. p. 617.

(**) Sturleson, T. I. p. 676, 627.

§. 70.

Det lugn, som Gjöthika Norden hade, sågnet sig utaf på
någon tid, blef nu ombryt i ganska bullersamma omhwalfningar.
Man rustade til krig med all magt i Engeland, Nörrige och Swer-
ge. Konung, Knuts Drottning, Emma, gaf och anledning genom
sina infall, til en besynnerlig wändning i Dannemark. Hon hade
hemligen skaffat sig sin Gemäls sigil, och stadfäst därmed et bres,
som hon låtit skrifa til Ulf Jarl i Dannemark, af ianshäll, at
Jarlen skulle låta hysa hennes son Hårda knut til Konung i Dan-
nemark. Jarlen låter då sammankalla menigheten, och föreställer
dem nödwändigheten af et sådant steg: emedan det war: ganska
svårt för Dannemark, at ingen Konung war i landet, då Ko-
nung, Olof i Nörrige gjorde stora krigsrustningar, och man ej
heller kunde weta, hwar Konungen i Sverige hade i sinnet. Ef-
ter et sådant företal, lägger Jarlen fram Konung Knuts bres, och
hans son Hårda knut blef enhälligen för Konung utropad. Ko-
nung Knut war icke destomindre helt okunnig om alt detta, til
des en Säkän ifrån Stångby i Skåne reste öfwer til Engeland,
och uppenbarade hela fördrättningen (*). Ulf Jarl war och mis-
tänkt, at spela under täcke med de förenade Konungarna, men där
til finnes åtminstone ingen särdeles anledning hos Sturleson (**).
Medan Hylningen gick för sig i Dannemark, hade Konung Olof
samlade en wåldig flotta ur Nörrige, i tanke at måta Konung
Knut, så framt han wore sinnad at angripa hans rike. Men
som hans folk lednade at wara så länge fyllsols, for han oför-
modeligen til Skåne, och gjorde där mycken skada genom mord och
brand. Mycket folk blef då nederlaget, och många bortförde fänge-
ne til Nörrika skeppen. På samma tid som Konung Olof här-
jade i Skåne, gjorde Konung Anund från Sverige et dylikt be-
sk. i Skåne, och skjöfde hela skidstranden, och förenade sig andres
ligen:

ngen med sin Svåger Konungen i Nörrige. Sedan Swenska och Nörriska sjömagterna på detta sätt woro sammansfogade, gjorde des bekant, både för deras eget folk; så wäl som landets inwånare, at de åtnade underlidgga sig Danremark. De förenade Konungarne låto då hylla sig öfwer alt i landet, och de som wägrade hyllningen, blefwo med eld och swärd hemjorde. Man såg således af försäthenheten, hwad rådslag som Konung Anund och Konung Olof hade haft på måttet wid Kongahäll, wärdet förut.

(*) Saxo, L. 10. p. 195.

(*) Sturleson, T. I. p. 675.

§. 71.

Den nya Konungen i Dannemark och Ulf Jarl, både intet hunnit at göra någon anstalt till landets försvar, utan drog sig till Jutland wid Konung Olofs ankomst. Här samlades de genom utspikade härder eller budskallar, en talrik krigsmagt, i tanka at möta Konung Olof; men när de förnummo, at Konungen i Sverige afwen gjorde inbrott i Dannemark, wägrade de sig intet at strida emot bägge förenade Hottorna, utan krigshären drog sig tillhoppa i Limaskärden, och folket war endast betänkt på någorlunda försvar, till des Konung Knut kunde komma fram med sin magt, som wäntades dagligen. Denne Herren hade wäl intet förefärdt sig, at fiendtligheterne så snart skulle taga sin begynnelse, men så snart han blef underrättad om den ofrid, som war i Dannemark, låter han anhålla om Riddmans fartpg öfwer hela England, och drager samman en ganfka stor krigshär, och när alt war redo, seglar Konung Knut till Dannemark, och Håkan Jarl från Nörrige, förutan flere förnamne Herrar i hans följe. Konung Knuts flipp woro ganfka stora och präktiga, målade öfwer waddingen, och seglen på Konungens och Håkan Jarls fartpg randiga, med blå, röda och gröna ränder (*). Konung Knut lågger an wid Lima skärden, hwar landshären afwen hade församlat sig, och blef en stor gläddje förordfand hos menige man, som hopwälskyndade sig till Konungen. Den Konung Hårdaknut, Ulf Jarl och hans medhjälpare, stannade där

Sigurdska
Sålgsten.
Anund
Jacob.

emot uti största bekymmer, emedan de fått anledning at fruka, det Konungen wore misnögd öfwer den skeddä hylningen. Drottning Emmas förböner blidkade likväl Konung Knuts upretade sinne, och blef Hårdaknut til nåder tagen mot det, at han öfwerlämnade sig helt och hållet uti sin faders våld, och nederlade sin såfånga Konunga Titel. Til Ulf Jarl afgick befallning, at skaffa tilhopa folk och fartyg, sedan han fickat sin son Swen Ulfson, Konung Knuts systerson til underpant af sin trohet; Konungen lät ock tillsäga Jarlen, at han sedermera skulle personligen insinna sig, då de kunde widare komma öfwerens om förlikningen. Detta allt blef efterkommet af Jarlen, så at det förflutna syntes wara aldeles bortglömt.

(*) Sturleson, T. I. p. 675.

§. 72.

När de förenade Konungar förnummit, at Konung Knut ankommit til Jutland, med en ganfka stor krigshär, stälde de sin resa öfver ut wid Skånska stranden. De härjade och brände hela landet, hwar de foro fram, emedan folket war nu intet bendget til någon hylning, sedan Konung Knut war ankommen i grannskapet. Andreligen stadna de något litet wid utloppet af Helge Å, där nu Åhus är beläget. De förenade Konungar sattade här et besynnerligt förslag, som ock kom til nytta, fast än et sådant krigsgrep nu förtiden, intet skulle göra någon särdeles warkan. Af orrens besägenhet gifade de, at Konung Knut där i ämpningen skulle taga hamn, och i den förhopning komma de öfwerens, at göra en stark dämning, at qwarhålla strömmen. Ulfbrandet af denna anstalt updrogs åt Konung Olof, och Konung Anund tog imedlertid befallning öfwer bägge Flottorna. Konung Olof stiger därefter til lands med et antal folk, och anlägger en stark dam öfwer ån, där han lopt ut siden, twiswels utan i den negden där nu Christianstad är bygd. Widare låter han sälla en myckenhet stockar, och kasta dem i watten. Ja han låter ock genom upkastade diken och gropar, leda ån mera watten dit, på det forsen skulle blifwa så mycket håstigare, när diket genomfars. Imedlertid hade Konung Anund allt stadigt kundskapare ute, til at in-

håm

hämta underrättelse om Konung Knuts ankomst. Så snart Konung Anund wardt underrättad, at Konung Knut war i annas hande, låter han gifwa tekn til slagning, då bägge Flottorna satte ut på rymden, och gjorde sig färdiga. De lågo likwål innet längre borta, än at Danske Konungen kunde se dem, och deras släktordning; men som det war nog sent på dagen, och vinden där til med ganska knapp, tager Konung Knut hamnen in wid utloppet af det, med så många fartyg, som där rymmas kunde. Konung Anund skickade inmedlertid bud til Konung Olof, hvilken om natten drog sig tillbaka til Flottan, sedan han låtit genombräda den nyligen upförda dämningen. Under allt detta låg Konung Knut i fullkomlig ro, och om morgonen, när det war dager, gick en stor del af hans folk på landet, at förlussa sig, til des tid blef at bräda upp. Men i det samma, kommer strömmen rusande med ganska stark fors, fördränkte dem som woro på landet, och många döfwen af dem, som woro på fartygen. De nederkastade timmerköstar stötte och håstigt på skeppen, at man i största hast måtte kappna tågen af, och det ena fartyget drefs hit, det andra dit utan all ordning. Konung Knuts eget fartyg stora Draken, blef och fastadt midt i gapet på fiendliga Flottorna, och där på alla sidor omringat och ansatt. Danske Konungens lycka war, at fartyget war ganska högt, och besättningen bestod af tappert och hurtigt folk, som försvarade sig manligen. Därtill med anlände och Alf Jart ofördsöwat med sina fartyg, til Konung Knuts undsättning, och de flingrade skeppen samlade sig inmedlertid så småningom, så at hela Danske Flottan war snart färdig at göra tjenst. Konung Anund och Olof märkte då, at de borde wara nöjde med den förmön de wunnit, hwarföre de och drogo sig så oförmärkt tillbaka. Konung Knut fick härigenom tillfälle, at fullkomligen samla sin Flotta, och sätta henne i ordning. De förenade Konungar låto och mōnstro sit folk, och sunno då, at de inter lidit någon minskning på manskapet. Men emedan Konung Knuts Flotta war så mycket öfwerlägsen, sunno de innet vådeligt, at afbida någon wider träffning, utan rodde så småningen öfver ut längs at stranden. Men när de ändeligen förmärkte, at Konung Knut höll sig aldeles stilla, låto de hissa up segel, och anlände om afstret til Bærewik, hwar de togo hamn öfwer natten (*).

(*) Sturleson, T. I. p. 680.

Sigurdhka
Slåten.
Anund
Jacob.

§. 73.

At dömma af denna öwldduga befeisning, som är öfver från
ord tagen af Sturleson, kan man intet annat finna, än at för-
lusten på de Danskas sida måtte warit större, än Konung Anund
och Olof sig föreställa kunde. Efter första påseendet skulle man
tildöna Konung Knut förmånen, emedan han behöll warfeliggen
platsen. Men när man för sig til minnes, at Konung Knut, som
en orädd och tapper anförare, hwilken af Ulf och Håkan Jarl,
samt flere kloka Generaler war understödd, liksom intet sann råds-
ligt, at försöka sina fiender, ansködjnt hans flotta war mycket
starkare, måste man nödwändigt falla på annan tanka. Brom-
son bestyrker äfwen det samma, när han intyggar, at mycket folk
förörades på Engelländarnas och de Danskas sida (*). Samma
fakt kan man och göra af Ulf Jarls förebräelse, som han gjorde
Konung Knut, när Konungen för to skud under gästebudet i Ros-
kild, tillwitte Jarlen, at han war rädd, och af råddhåga löp
från spelet; ty Jarlen swarade då, fast något hastigt: Du hade
lupit länge längre, om du hade kunnat wid Helge Å, då jag kom
til din undsättning, och de Swenske sloga neder tre som hundar.
Saxos berättelse om denna fördrättning är efter wanligheten så konst-
lad, at man nästan intet wet, hwad han wil säga. Dock efter
hans anmärkning, skal och en Länderskning förelupit wid Stanga-
berg, kort för skidlaget wid Helge Å, hwar de Swenske blifwit
aldeles slagne. Detta kan wara sant, ty Sturleson uppehåller
sig sällan wid andra fördrättningar än de, uti hwilka Konung Olof
och Norrmännerna woro deltagande, och här lära de Swenske
warit allena under Emunds anförande. Af en förteckning på fullar
och berg i Skåne, som förwaras uti Kongelige Archivet, finnes
et allena antecknat, som kallas Stångabier, och ligger i Winslöfs
sokn i Westra Synghärad. Detta gifwer och någon sannolikhet
til Saxos berättelse; ty twiswels utan woro de Swenske äfwen
til lands i återfärden, sedan Konung Knut anländt med sin råds-
liga flotta til Dannemark. Til äfwentres har nederlaget intet
warit särdeles betydande, fast segren war otwifwelsaktig på de
Danskas sida. Men at Ulf Jarl i Helge Å slag, gåt öfwer til
de Swenska, som Saxo förmodar, är utan all sannolikhet. An-
nars

hans intyggar och Bromton på det återopade stället, at de Swenske gjorde inbrott i Dannemark, både til lands och sjö.

Sigurd
Slåttre.
Anund
Jacob.

(*) Uti Joh. Bromtons Chronicon p. 911. Twysdens Edition förekommer detta märkliga witnessbörd: Rex Kanutus anno Regni sui duodecimo in Deciam contra Ult et Eilif, qui gravissimam multitudinem contra eum terra et mari de gente Speon adduxerant, cum Anglorum exercitu transfretavit, ubi ex parte Kanuti et Speon perierunt multus Anglorum populus et Dacorum. Uti P. 2. Scriptorum Societat. Hafniensis, har Justitie-Rådet Gram uti sin Afhandling, De Anno itineris Romanæ Regis Canuti Magni, p. 40. påminnat, at för Speon bör läsas Sveonum, och är denna anmärkning otvifvelaktig. Hvilka dessa Ult och Eilif varit, som Bromton omtalar, är svårt at säga, om man ej vil tro, at författaren af denna Krönika varit af den tanka, at Olof Skötkonung ännu lefwat, då allt blifwer tydeligt. Med en sådan gissning gör man Engelska Skribenterna ingen osförligt wanheder, ty Engelländerne woro merendeles litet bekymrade om, hwad som förelöp i våra Nordiska orter, och de nämna våra Nordiska folkslag intet afsäre, än de woro bekymrade af dem.

§. 74.

De förenade Konungarne lägo helt stilla uti Barenvik öfwer natten. Dock blef deras styrka därigenom mycket förminskad, at en stor del af Swenska Flottan drog i mörkret sin kos, och for hem. Så snart Konung Anund det förmärkte, låter han genast om morgonen bittida blåsa til hufstings, eller almdant sammantråde. Ult folket, så wäl de Norrste som Swenske, försogade sig då som skondefamkast up på landet, til at afhära hwad som afhandlas skulle. När folket war församladt, gifwer Konung Anund tillkänna, at två hundra de sentio skepp af Swenska Flottan woro hemresta, och at et hundra de woro allenaft qwar, hvilka med de sextio som Konung Olof ansförde, woro för så til at längre hålla sjön, så framt några angelägna rörelser skulle företagas. Hans mening war då, at man borde wara nögd med det ansenliga byte, man redan gjort, och fara längre up i Sverige. Konungen tilbjuder öfwen Konung Olof, af med sit folk blifwa qwar i Sverige öfwer vinteren, då folket så wäl som Konungen sjelf, skulle njuta all anständig upwakning och förplågning: och då kunde man widare om wären taga de mått, som omständigheterna kunde

R 2

med,

Eigurdska
Släkten.
Anund
Jacob.

medgiftwa. Skulle och Konung Olof finna tjenligare, at fara tilbaka til Nerrige, lämnade Konung Anund honom frihet, at fara igenom riket på hwad kant honom behagade. Konung Olof tackade sin swäger för sit goda och wäntliga tilbud, men förmentelst wäl, at man än widare borde försöka sin lycka öfwer winteren, på gamla Sjökonunga-sättet. Han höll och före, at det intet hade mycket at betyda med dem, som gåt hem, emedan han såg alla härskärarna, och det bästa folket wara ännu qwar wid håren. Han förestälde än widare, at Konung Knut ogderligen kunde länge behålla den hamn, han intaget wid utloppet af Helge Å; ty den war ej stor nog, at rymma en så talrik Flotta, hwarföre han och nödwardigt skulle ändra sin stålning. Wille han då försölja den förenade Flottan, wore det lätt at draga sig undan, til des man fick samla ihop så mycket folk, som behöfdes til et krasligt motstånd. Drog åter Konung Knut sig undan til tryggare winterläger, skulle hans folk så samman begjärelse som de nu bortfarne å daga lagt, och kunde man då, sedan håren war förminskad och skingrad, så snart wänta sig seger, som Konungen i Dannemark, så mycket mer som landmannen både i Skåne och Seland, låra redan hafwa förfarit, hwad de emot de Swenska och Norrska utdratta kunna. Detta blef för denna gången bifallet, och utforskare afstånd, som skulle underdrätta sig, hwad anstalter Konung Knut wille företaga (*).

(*) Starleson, T. I. p. 684.

§. 75.

Imedertid hade Konung Knut, så snart han förmärkte, at förenade Flottan drog sig allt längre och längre åt öster, sått sätta folk i land, som skulle rida längs åt stranden, at utforska fiendens rörelser. Och hade han således dagelig underdrättelse, afwen af spioner innoim fiendeliga håren, om alt, hwad Konungarne hade för händer. Så snart han då fick weta, at en stor del af fiendeliga Flottan farit hem, for han och tilbakars och lade sin sidsmagt i winterläger wid Öresund, dels i Seland och dels i Skåne, och ankom helt til Roskild, dagen för Wickselmåse afton. Der synes därföre, at Danske Konungen förlorat lusten, at inlåta sig i nå-

i något öfventryllet wapenfliste med Swenska och Norriska frigsmagten. Men des anstalter woro icke destomindre lika farliga, åtminstone för Konungen i Norrige. Uti Norriska hären woro många Konung Knuts kundskapare, och utom des war en stor del af Normännerna höfde, och med stora skänker hemligen tubbade på Danska Monarkens sida, fast än tillfället at yttre sig, ännu intet varit lägligt. Det är ock troligt, at Konung Knuts anhängare, öfwen gjort en del af Swenska frigsfolket mindre hågad för widare frigsdröresser emot Konungen i Dannemarf, som utöste penningar och löften både nu och annars. Åtminstone är det säkert, at när Konungarne efter Konung Knuts afseglig från utloppet af Helge Å, anstälde en ny öfwerlägning om sit företagande, woro de Swenske Håfvingar på intet sätt at förmå til et längre fälttåg. Konung Olof förestälde wäl, at hans utredning warit fullkomligen grundad, angående fiendens qwarblifwande wid Helge Å, och at där öfwen war anledning at tro, det hans ertelligare gisning om frigsmagtens sfingrande, skulle öförröfwar winna sin fullbordan, då man hade ordsak, at hoppas all önskelig framgång. Konung Olof inwände öfwen, at ehuru fienden den förflutna sommar varit manstarkare, hade likwäl altid förmånen varit på de förenades sida. Men med alla dessa goda förslag, utträttades ingen ting, alt war fäsfängt. De Swenske Herrar sunno betänkeligt, at ligga längre qwar, och löpa fara at blifwa inkrusne, och skedde detta på sluter med sådan hetta, at den ene föll den andra i talet. Där war således intet annat at göra för Konung Anund, än at bryta up med hela Swenska hären, då hwar och en for hem til sit, utom Konung Olof och Norrmännerna, som ännu wille något afbida tiden. Det är ganska troligt, at genom det stadiga omgånge, som de Swenske och Norriska Herrar haft med hwarandra, under det Flottorna lågo för anfar i Bareswik, de Swenske blifwit något närmare underrättade om Konung Olofs upförande, och tillståndet i Norrige: lusten at wägha sig för en så enrådig Herre, kunde då lätteligen förswinna. Uti Swenska hären woro wiswels utan många Hedniska Håfvingar, som sunno betänkeligt, at upofra sig för en Herre, som predikade Evangelium med hwan öfwer hufvudet, och kunde de ock hafwa ordsak at frukta, det genom Konungarnas längre wistande tilhoppa,

Sigurdsska
Släkten.
Anund
Jacob.

Sigurdsska
Slätten.
Anund
Jacob.

Konung Anund torde blifwa smittad af samma grundsats. Kan och wara, at man blifwit alt mer och mer underrättad, at Konung Olof intet stod at hjälpa. Någon sådan förändring måtte nödvändigt hafwa förloppet, uti Swenska Herrarnas tånfesdt, ty, annars woro inga större skäl nu, än förra gången til upbrått. Dessa gifningar synas så än mera styrka, när man öfwerwägar Swenska Hofwets upförande, sedan denna tiden. I början anwände Konung Anund all sin styrka til Konung Olofs undsättning, men sedermera förhöll han sig som en blott åstfädare, och förmärktes intet annat biträde, än sådana barmhertighets tjenster, som något hwat kan och bör wisa en olyckelig Konung.

§. 76.

Wid Swenska Flottans bortgång, låra lifwål ättillige unge Swenska Herrar blifwit qwar hos Konung Olof, för at bewiisa de öfriga fördröningar, som Norriska Konungen förmodeligen öfwer vinteren företaga skulle. Alminstone war Gjötha Jarlen Walgauters son Tofe än någon tid hos Konungen, och råfåde på et besynnerligt sätt uti en wälsförtjent onåd (*). Ty då han en dag, tillika med en Isländare Eigil, hade waft på Konungens skepp, blef han så rörd af fångarnas skräk och tjutande, som förwarades bundne på landet, at han och Eigil, utan vidare fördrögan gde dem lösa, och låter dem gå sin kos. Detta upptåg hade när kostat honom lifwet. Dock blef han benådad under de wilkor, at han skulle förmå sin fader Walgauter, som war en ifrig försäktare af Hedendomen, och kallas därföre hundbeden af Sturleson, at besöka Konung Olof. Men alla Norriska Konungens stora förslag om sit wintertåg, stadnade uti ingen ting. I sig self war det och en besynnerlig tanke, at med så litet folk wälja utdråta något betydande emot Konung Knut. Denne Herren wiste så mycket rådhighet under hela detta kriget, at det war ej at förmoda, at han skulle ställa sig så blott, at han af en hand full folk, skulle kunna öfwertrumplas. Och huru skulle det wara möjligt, at utföra något öfveränkt med en krigshär, uti hwilken halfwa delen, och kan hända än flere woro af Konung Knut bestukne. Konung Olof märkte och på slutet, at det war aldeles såfångt at-

kin

längre hålla frigsfolket tillhopa, så at frågan ändteligen blef, på hwad sätt man skulle begifwa sig på hemvägen. Där woro och de, som rådde Konungen, at fara sjövägen igenom Drefund, så rebdrandes, at de Danke intet skulle drista sig at hindra dem. Men Konung Olof fann en sådan resa aldeles förmåten, utan tog landvägen genom Småland och Wester-Gjöhland till Sarpsborg i Wiken, sedan han låtit draga up sina fartyg på et nås wid Kalmar.

Sigurd Ka-
Stålen.
Amund
Jacob.

(*) Sturleson, T. I. p. 693, 695.

§. 77.

Sedan Konung Knut fått weta, at Konung Olof varit landsvägen til Norrige, affärdat han Erling Skialgson lifaledes dit med stora penningesummor. Denne Erling war en Norrk. Herre, swäger med Olof Trygwason, och hade kort förut gifwit sig til Konung Knut, samt bewistat det förfluta sättslaget under Håkan Jarl. Wid sin hemkomst brakte han alla sina wänner, och många siera som han träffade, helt och hållet på Konung Knuts sida, dels med öfvertalande, dels med fördringar. Konung Olof upförde sig däremot med sin wantiga stränghet, och lät af daga taga dem, som emottaget skänker af Konung Knut, och woro i hans wäld. Imidlertid utrustade Konung Knut en Flotta af tols hundra fartyg, och for til Norrige. Här blef han hyllad, öfwer alt hwat han for fram, och Håkan Jarl, Konung Knuts syster-son, blef förordnad til Ståthållare eller Jarl i landet. Einar Tambastjellsver, som så länge tillförne warit i Sverige, och efter sin förlikning med Konung Olof, lefwat i trygghet på sina gods, kom och nu i stort anseende, och ansågs för at wara näst Jarlen. Emot alla dessa rörelser, kunde Konung Olof ingen ting urdräa, utan höll sig dels i Thunsberg, dels i Opslo Gården, där han låg på sina fartyg, af hvilka en del woro återhåmnade från Sverige, sedan Konung Knut med sin stora sjömagt affeglat til Norrige. Ändteligen nåt Konung Knut sitt alt i ordning, for han tillbaka til Dannemarf. Och finner man äfwen här et beynnerligt upförande af denna stora landwinnare. Oaktadt all hans regerings-
suka, war han dock intet sinnad, at wäga annat än penningar på

Sigurdsska på Norriges intagande, och huru liden det kunnat vara, at
Eldsten. utrota Konung Olof helt och hållet, wille han ändock intet söka
Anund up honom, och waga någon träfning emot en förtristad fiende.
Jacob. Sedan Konung Knut war bortrest, rycker ändteligen Konung
 Olof fram ut sina gjömslor, at försöka, om hans närwara
 kunde wärka någon fördelagtig wändning. Men änskjunt han
 wid Thomasinåhan nederlade Erling Skialgson, fann han likwät,
 at alt hans bemödande war frukelöst. Hwarföre ock Konung
 Olof efter nypåret begaf sig landwägen öfwer Eda skog til Wer-
 meland, Wagbo och Nerike, och i Nerike upphöll han sig öf-
 wer wären hos en rik man benämnd Sigtryg, och des son
 Trivar, hwilken sedan blifwit en märkelig man (*). Denne
 Sigtryg skal wara stamsfader, för Matt och Dag släkten, och
 finnes namnet Sigtryg, som annars intet är så wanligt, öf-
 wen ibland denna Aittens gamla, fast senare förfäder (**).

(*) Sturleson, T. I. p. 732.

(**) v. Dalin S. R. H. T. I. p. 653. *Meisenius Theatr. Nobilit.*
 Svec. p. 49.

§. 78.

Konung Anunds förhållande under denna sin swägers mot-
 gång, kan intet annat än förekomma en läsare ganska främman-
 de. Han, som för et år sedan använde all sin styrka til at
 göra Konung Olof undsättning emot en så farlig fiende, gör nu
 intet steg til at rädda honom. Man kan således snart falla på den
 tankan, at Konung Anund antingen ansedt Norriska Konungens
 förestående olycka för oundwikelig, som man gifwit tilfördne wid
 handen: eller ock, at han genom Konung Knuts urskickade blifwit
 föranlåten, at hålla sig aldeles stilla. Det kan ock wara möjligt,
 at sieltwa Konung Anunds undersåtare, intet welat taga större del
 uti Norriska oroligheterna, än som redan skede war. Detta eller
 någon annan nu obegripelig omständighet, måtte hafwa förordsa-
 kat denna sulkomliga obekymmersamhet. Man finner ej heller, at
 Konung Anund besökt sin swäger, då han nu wistades i Sverige,
 och är ej troligt, at denna omständighet blifwit förbigången af
 Sturleson, då öfwen den bondens, eller Odalsmannens namn in-
 ter

tet blifwit förglömt, som herbergerat den flyktande Konungen. E Sigurdska
 huru det nu war, så fördrödde Konung Olof i Norrige intet långt. Skåten.
 re än til sommaren, då han reste vidare til Konung Jaroslav i Anund
 Rykland, som ock war hans swäger. Hans oäkta son Magnus, Jacob.
 och några andre Herrar följde med til Rykland, men Drottning
 Astrid och hennes dotter Ulfhild, blefwo qwar i Sverige (*).
 Dock Håkan Jarls wälde råkte intet särdeles länge i Norrige;
 utan han förgicks med skepp och gods samma sommar, då han
 skulle fara från Engeland, dit han war förrest at kassa sig grän-
 sät, och andra nödvändigheter tit sit bröllop. Denna händelse
 gjorde ingen särdeles rörelse wid Swenska Hofwet. Men Björn
 Stalkare som med Konung Olofs tillstånd farit hem på sina gods,
 war upmärksamare, ty han skyndade genom natt och dag til
 Konung Olof med denna tidning. Norriska Konungen war gam-
 ka hedertigen, efter sit höga stånd, hållen i Rykland, och hade go-
 da tilbud, at äfwen med all heder kunna där förblifwa. Men
 hjärtefen til Fäderneslandet, drog både honom och hans Herrar til-
 bakars, ehuru äfwen tyrligt företagandet kunde wara.

(*) Sturleson, T. I. p. 732.

§. 79.

Konung Olof för därefter med Rycka Hofwets goda minne
 därifrån, lämnade dock sin son qwar, til des man fick se, huru
 saken kunde wända sig. Under Gothland, dit Konungen först
 anlände, fick man fullkomlig stadfästelse på tidningen om Håkan
 Jarls död. Härifrån affeglade Konung Olof in i Mälaren, och
 tog hamn wid Nros eller nya Upsala. Så snart Konung Anund
 där om fick underrättelse, besökte han genast sin swäger, och beömd-
 te honom på det wänligaste (*). Drottning Astrid kom äfwen dit,
 så at tiden tillbragtes med all slags glädjebegjell. Detta skjedde
 ock med de wänligaste ord, när Konung Olof öfwerlade med Ko-
 nungen i Sverige, om den hjelp, som kunde honom öfwerlämnas
 af landet. Konung Anund swarade, at de Swenske hade intet
 särdeles lust at slåss mot Norrmämnerna, efter det war et hårdt
 och stridbart folk, icke destomindre wille han lämna honom fyra
 hundra wäl utrustade män af sina Hofjenare, och därjämte til-
 fänd,

Sigurdsska
Släkten.
Anund
Jacob.

stånd, at fara igenom landet, och skaffa sig folk så många, som godvilligt wille följa honom. Konung Olof tog emot detta tilbud, men af en mächtig Konung war denna undsättning ringa nog: och wiste Konung Dag-Ringson, som bodde nästan som en främling i Sverige, så snart han af Konung Olof blef anmodad, at man utan möda kunde skaffa et större antal, emedan han ankom med tolf hundra man, oaktadt de äfwen warit underrättade om Norrmännernas wanliga tapperhet. Konung Olof börjar då sin färd, och tog wägen genom Järnberaland, eller Järnbergslagen. Här kom honom til mötes des halbroder Harald Sigurdson från Norrige med serhundra man (**). Utom des församlade sig ock til Konung Olof åtskillige fogsbyggare eller röfware, och ibland dem tvåanne bröder, Gjöka Thor och Alfarsaste, som hade med sig trettio män. Dese woro Hedningar, bodde i skogar och ödemarker, och lefde aldeles hufvudsakligt, meningo intet lof at blifwa deltagande i rådet, förän de låtit döpa sig. Olof tog då wägen igenom Jämteland öfwer Rjölän in i Norrige, och ställer sin här up på Striklarstad. Här infann sig Arnliot Gellina från Jämtland, som före år nämnd, och blef utom sin hurtiga utseende, i sonnerhet utmärkt af sin längd, emedan af hela håren räckte ingen honom längre än til axelen. Denne gick ock i Konungens tjänst, sedan han låtit döpa sig. På Striklarstad afwaktade Konung Olof den emot sig församlade bondehären. Här blef Konung Olof slagen, med Björn Stallare och flere af hans trogna anhängare. Arnliot, Gaukathor och Alfarsaste, stupade fram för Konungens baner, sedan hwärdera af dem tagit åtskilliga af fienden med sig til andra werlden. Konungens folk, som undankom, drog sig tilbakens til Sverige. En af de ordsaker, som mycket bidrog til Konungens olycka war äfwen den, at Dag-Ringson for will och kom intet fram til walplatsen, förän Konungen war slagen, då han wäl gjorde et stort nederlag på Bönderna, men Konungen war redan död, och hans tapperhet i det hånseende onyttig, hwarsföre han ock til slut blef nödsakad, at söka sin räddning genom flykten. Denna träfsning blef hållen i Jul-månad 1032 (***). At Konung Olof är sedan, för sin nit om Christina lärans forplantande, ansed och förklarad för helig, är allmänt bekant. Man kan säga med färd, at hans mening och upsat warit godt, men at

at han haft illaka, eller åtminstone oförståndiga lärare och rådgifware. I hans tanka war det lifsfak at wara hedning, så snart någon blef anmodad at låta döpa sig, och gick Konung Olof så långt äfwen i sin olycka, at han inter wille en gång tillåta odöpt folk, at wara sig behjelpeliga i slaget på Striklarstad, hwarföre och fem hundrade män som kommit til hans undsättning, måtte fara sin kos ifrån honom. De underwark, som han gjorde medan han lefde, och de som utspreddes sedermera wid hans lif, kunna läsas hos Sturleson, och i Olof den Heliges Legender, och behöfwa så mycket mindre upräknas, som ganska få lära tro dem.

Sigurdsska
Slätten.
Anund
Jacob.

(*) Sturleson, T. I. p. 751.

(**) Sturleson, T. I. p. 755.

(***) Denna tideräkning är grundad i Sturlesons omständeliga berättelse på 730 sidan. År 1017 kom Konung Olof til Norrige, som förr är nämnt, år 1018 flydde Swen Jarl därifrån, och sedan til Konungens död äro femton år förflutne, så at han blef slagen i sit femtonde regerings år, hvilket svarar aldeles emot år 1032. Och kommer denna tideräkning äfwen öfwerens med Ingwar Widförles Saga, ty där säges uti 8 Cap. 32 sidan, af Åsefjor Brocmans Uplag, at Ingwar dödde år 1011, nio år efter Olof den heliges fall. Annars berättar Sturleson T. I. p. 805, at Konung Olof blef slagen den 11 kal. Aug. eller den 29 Juli, och har det varit helt mörkt ifrån half tio til tre efter middagen. Men jag har ännu intet funnat så någon underrättelse om någon förmordelse, som wid den tiden infallit, hwarfen i detta året, eller något af de näst föregående. Åre Frode säger, at Konungen dödde år 1030, men årtälet är krefwet med latinska Ziffror, och kan således lätteligen wara förskrifwit.

§. 80.

Konung Anunds mätta deltagande uti sin swägers tillstånd, under des sista härfärd, synes hafwa bidragit ganska mycket til hans nederlag. Det är likwäl ofelbart, at hela Konung Olofs regering war en beständig kädja af statsfel, det ena efter det andra. Enwisshet och wälmening äro wanspeliga regerings konster, och när sådant upförande lyckas, är det nog öwäntat. Men ån skönt Statswändningar förmene til äfwentys Konung Anund, så som Konung, at inblandas sig i Norriska sakerna, hindrade de likwäl intet, at han ju som wån och frände bar all omhet för Konung

Sigurdsta nung Olof, och för den skuld hade alle Norriska Konungens wän-
 Elåkten. ner frit tittrade i Swerige. En af Konung Olof Haraldsons stö-
 Anund sta gunstlingar war Skalden Sigwater, hwilken ock under Ko-
 Jacob. nung Olof Skötkonung warit någon tid wid Swenska Hofwet.
 Denne hade fått tillstånd, at göra en helig resa til Rom, då Ko-
 nungen begaf sig til Rykland. Han war på denna peregrims
 färd, när Konung Olof blef slagen på Strikarstad, och när han
 sedermera kom til Norrige, kunde han intet triswas där, emedan
 saknaden af hans älskade Herre gjorde honom ledsen och tungsin-
 t. Han for därföre öfwer til Swerige, och blef så af Konung Alund,
 som af Drottning Astrid ganska nådigt emottagen. Konungen
 skänkte honom ock wid tillfälle, til proof af sin bewägenhet, tio
 markter utbrändt silfwer (*). Men där gafs snart et mera wigtigt
 ämne för Swenska Hofwet, at wisa sin ömhet för den slagna
 Konungen. Sedan Konung Olofs död, blef Konung Knuts son
 Swen hämtad från Jomsborg i Wendon, där han hade högsta
 befallningen på sin faders wägnar, och förordnad at wara Konung
 i Norrige. Med honom fölgde hans moder och ättfällige Daniske
 Herrar, samt et almant misshöje. Ralf Arnason, en af Konung
 Olof Haraldsons gamla tjenare, skilde sig ifrån honom, då Ko-
 nungen fann sig föranlåten, at flykta til Rykland. Han war ock
 en af anförarna för bondehären emot Konung Olof i Strikarstads
 träfning. Konung Knut hade lofwat honom Jarldom eller Ståts-
 hålleriskap öfwer Norrige efter Håkan Jarl (**). Men efter Ko-
 nung Swens ankomst föllo alla dessa förslag öfwer ända. Einar
 Tambasjessöwer hade under dessa oroligheter hållit sig aldeles stilla,
 hade tillwål öfwen så höga tankar, som Ralf Arnason, hwilka
 ock flugo i wäddet. Dessa twänne Herrar förbinda sig därföre
 emot Daniska regeringen, och utan vidare omsöwp försoga sig til
 Swerige, och därifrån til Rykland. Här hylla de Konung O-
 lofs oäkta son Magnus til Norriges Konung, och hasto med den-
 na nya Konungen til Swerige. Wid ankomsten begifwa de sig
 genast til Konung Anund i Sigtuna, som efter uiseende, nu ej
 heller wille uppenbarligen blanda sig i Norriska twistigheterna. Men
 Drottning Astrid, Konung Olof den heliges enka, fick däremot
 friare händer. Hon låter därföre kalla almogen tillsammans på
 Saungrum, och förestälde dem, at hon wore sinnad at förhjelpa
 sin

Sigurðs
Slákta.
Anund
Jacobi.

sin styfson til besittningen af sit faderneerike, och wille hon där til använda, så wäl alt det folk, som hon hade i sin besalning, som ock all sin egendom. Och på det alt skulle gå så mycket bättre för sig, wille hon self wara sin son fölgaktig på såliträget, och förmodade hon, at menigheten skulle wara desto willigare, at befrämja så hedrande förslag. Menigheten swarade därpå, at de Swenske hade haft så liten båtad af sista färdan, då de fölgde Konung Olof, at de intet woro särdeles hågade för en sådan förrättning. Dronning Astrid yttrade sig därpå, at just därför, at åtskillige af deras fränder blifwit slagne, och somlige särade, borde de så mycket mer wisa en ädel hurtighet, och som hederlige män kändwa hämnad af de uproriska. Detta skäl war så kraftigt, at ganska mycket folk församlade sig til unga Konung Magnus, så at han blef i stånd, at med tillräckelig styrka begifwa sig til Norrige (***). Konung Magnus skundade då genast genom Helsingeland och Jemteland til sit faderneerike, och hade med sig en anseelig krigshär. Men i Norrige war nu menighetens sinne aldeles förändradt. Konung Olof war död, man hade glömt hans stränghet och andra fel, sedan man intet kände dem, och hans goda egenskaper afmålad sig med så mycket lifligare sårgor i allas minne. Hela landet war upfylldt med den tankan, at Konung Olof dött som en Martyr; järtekn och underwärt skjedde skockals wid hans graf och döda kropp, och selfwa Thorehund, som gifwit Konungen sit banesår, erkjände, at Konung Olof war helig. Så omskapas människor af wäld och egennytta. Om Konung Ewen Knutson upförde sig försiktigt, och wunnit menighetens hjärter, hade Konung Olof förmodeligen blifwit ansed, som Tyrann och wäldswärkare, men genom hans och de Danskas obetänksamhet, blef Konung Olof uphögd til himmelen, och det blef et statsbrott och dödelig synd, at twista om hans helighet. I sådan sakernas ställning, ankom Konung Magnus med sina Swenske undsättnings troppar til Norrige, och ingen tänkte på något motstånd. Inbyggarna i Tronhem förklarade sig genast för den nya Konungen, och den öfriga delen fölgde desas efterbåme, så at Konung Ewen Knutson fann sig föransläten, at beswergifwa riket, och förfoga sig til Dannemark (****).

Olufskä
Släkten.
Anund
Jacob.

(*) Sturleson, T. II. p. 13.

(**) Sturleson, T. I. p. 739.

(***) Sturleson, T. II. p. 2, 3.

(****) I släktet för Anund, som vid Konung Magni ankomst regerade i Sverige, nämnes Emund i Swenska Uplaget af Sturleson T. II. p. 2. Men i Peder Clausons Edition, p. 320 står Anund. Likaså nämnes Anund i Rantlinga Sagan, p. 38 då där talas om Daniska Konungen Swen Alfsons flykt til Sverige. Och detta kommer aldeles öfverens med Adami Bremensis Historia, så at Stats-Rådet Suhms gigning uti des Förbättringar, p. 92 at Konung Anund war död, när Magnus kom til Sverige, torde til öfventyras wara mindre tillförläpelig. Och om man än wille medgifwa, at Konung Emund då hafte högsta befallningen i Sigtuna, kunde det wara skedd under Anunds frånvaro på någon annan ort i riket. Det kan ock wara möjligt, at Konung Anund med sit hållit sig undan wid detta tillfället, på det han intet för sin person skulle wisa någon fientelighet emot Konung Knut. Utom des är skilnaden emellan namnen Anund och Emund så liten, at de genom misstrifning snart kunnat förbytas. Det torde således wara tryggast, at följa de flästa Historiekrifwares mening, och tillägga denna omhållning til Konung Anunds regerans tid, än at sluta af den ena Namnföringen i Primis Kringla, at Konung Anund då redan wore död.

§. 81.

Samma år eller 1036, då denna Statshwälfning skedde i Norrige, dödde Konung Knut den Store i Engeland, en Herre, som då man tager undan hans första anfall på detta riket, har nästan uti allt sit upförande wist et ogement förstånd och rådighet. Som Landwinnare, hwilka merendels sätta ingen gräns för sin drelsf-nad, wiste han twäret om en återhållighet, som gér honom en waraktig heder. När frågan war at freda sit land, hade han intet betänkannde wid at taga del, öfwen i de öfwentyrigaste rörelser. Men när frågan war om mera oundwikeliga krig, brukade han en försiktighet, som hwarken satte honom eller hans länder uti någon särdeles fara. Et besynnerligt prof af denna mogna rådighet, wiste han i Norriges intagande. Sedan han hade bragt en stor del af landets måst betydande inwånare på sin sida, ankommer han med en Flotta af tolfhundrade fartyg, hwilken fullbordade hwad som ännu fattades uti Norriges undergiftwenhet, mera med fräck

kræft, än våld och wapen. At Norrige gädd förlorade, war mer hans sons oförstånd skuld til, än något fel af honom self, om intet det kan läggas honom til last, at han intet hållit, hwad han löfwar några förnåma Herrar om Ståthållarskapet. När man öfwerordgar hans upförande emot Swerige, rådes öfwen en dylik försiktighet. Då han efter utseende war i stånd, at gifwa det en swår stöt, ätminstone genom härjande och stöfning, nöjer han sig med at sätta sina egna länder uti säkerhet, utan at drifwa hämnden längre. Ja man har finare ordsak at tro, det en hemlig underhandling warit för händer, emellan Konung Anund och honom, som innehållit, at man borde lämna Norrige åt sit eget öde, utan at hwarken Konung Knut, eller Konung Anund borde blanda sig på något eftertryckeligt sätt uti des angelägenhet. Konung Knut war intet ofunnig om nödvändighet, af sätningar och starka besätningar uti nyligen förvärwade länder. Men til sådana inrättningar, göres aldeles ingen anstalt. Konung Anund gbr intet afswar samt steg til Konung Olofs uphjelpande, sedan slaget wid Helge Å, utan sitter i en sulkomlig ro. Och den undsättning, som lämnas honom och des son, ankom til större delen på undersåtarnas frivilliga benägenhet, hwilket, efter de tidernas församlingar, de regerande intet kunde hindra. Jag kan intet weta, om mina gifningar winna alla läsares bifall, men det tror jag mig med all säkerhet kunna påstå, at Konung Knut aldrig intagit den ringaste del af Swerige, ehuruwål åstfällige nyare Skribenter, behagat göra en sådan anmärkning. Sveno Alghonis (") uppräknar nio besiddande länder eller riken, som Konung Knut underkufswat, men nämner icke et ord om Swerige. Særo talar och med nog tillägsenhet om Konung Knuts widsträckt herradöme, men nämner ej heller Swerige. De Isländska Handlingar äro således aldeles ofunniga om en sådan märkwärdighet, och ingen gammal Historiekrifware har berättat, hwarken huru eller när det skedd. Uti et bref, som finnes hos Ingulphus Abboten i Cropland, hwilken lefwat wid slutet af ellofte, och i början af tolfte århundrad, gifwes någon anledning til denna mening; ty där kallas Knut Konung öfwer Engeland, Dannemark, Norrige, och en stor del af Swerige (**). Sedan har en Engelandare af femtonde århundrad Thomas Radborn (***) sagt, at Konung Knut ägt halsparten

Sländska
Slätten.
Anund
Jacob.

Sigurdsska
Släkten.
Arnund
Jacob.

af Sverige. Rudborns witnessbörd kunde wara gjällande, om man war öfweriigad, hwarifrån han sådt sin berättelse: men som ganska många äldre Skribenter författade denna tidens Historia, och likwål intet talt om Sveriges intagande, förlorat han mycket af sin trovärdighet uti detta mål. Det är således nog troligt, at Rudborn grundadt sin utsaga på Ingulphus, hvarsöre och det återopade breswet förtjenar i synnerhet wår upmärksamhet. Breswet kan wara gammalt, i anseende til hellswa innehåller, men titelen kan wara öft uti senare afskrifter. Men det kan och wara möjligt, at titelen kan wara riktig, men bewisar dock likwål intet, at Konung Knut tagit in någon del af Sverige. Saken kan wara den, at Konung Knut wärkeligen ägt, eller och tillägnadt sig mycken egendom i Sverige. Sammanhanget här af borde förmodeligen wara sådant. Konung Knuts hustru Estrid, Ulf Jarls gemål, war Sigrid Storrådas dotter. Drottning Sigrid hade stora gods i Sverige, och måtte således hennes dotter sådt någon del därafs wid hennes död, hwilken genom byte, eller på annat sätt kunnat komma uti Konung Knuts händer. Man wet nog, at hustrar i almänhet intet togo arf med bröder, för än i Birger Jarls tid, men denna stadga lär ej hafwa sträckt sig til Prinsessaerna. Ty man finner, at Konung Waldemar den 2 i Danmark, haft ärfkillig egendom i Sverige, den hans moder Sophia, Konung Swerkes den äldre dotter sådt i arf (****). Och medgifwes detta, kan bdrjan af Konung Knuts bref wara sant, och Sverige har ändå på intet sätt af honom warit underkufwat, som i bdrjan påminnes. Hwad som nu är anfördt, får ännu större wigt, om man wil tro, at Drottning Sigrid Storråda warit moder åt Konung Knut, som någre äfwen gamle Historiekrifware wid handen gifwet. Statsråden Gram och Suhm wilja likwål göra troligt, at Konung Knut intagit Sverige, och det genom Ericus Upsaliensis, som berättar, at Konung Knut öfwerwunnit Konung Emund wid Strängapellebro i Skåne. Man kan och lägga til, at gamla Krönikan, som Messenius utgifwit, och Olaus Petri, utom ärfkilliga nyare, berättat det samma. Det är bekant, at så wål Ericus Upsaliensis, som de andre följat den gamla Förtelningen på Sveriges Konungar, som Ark. B. Erik Benzelius latit tryck

trycka ut sina Monumenter. Men denna upslås talar inter om något nederlag, som Konung Emund lidit wid Stångapelle-bro. Utan lår denna tillökning wara tagen af Særo, hvilken anförde Konung Knuts fäktning til Sâne emot Anund Jacob, och Konung Olof i Norrige. Här nämnes slaget wid Stångaberg, som förr är påmint, där talas ock om en pålad bro, hvarifrån Stångapelle-bro torde wara utslått, och således bör denna Konung Knuts seger, föras til Konung Anund Jacobs tid, då såkertigen ingen del af Sverige blifwit af Konung Knut intagen. Hvarföre ock alla de af denna omständighet hämtade slutsatser, på intet sätt, bewisa det, som här twiflas om.

Sigurdsska
Släkten.
Anund
Jacob.

(*) Sveno Aggonis C. 5. p. 82. Hans witnesbörd kan förtjena at utföras. Nam ab ultima Thyle usque ad Græcorum ferme imperium, virtute multiplici, circumjacentia regna suo aggregavit imperio (Kanutus). Quippe Hiberniam, Angliam, Galliam, Italiam, Longobardiam, Thetoniam, Norrvagiam, Sclaviam cum Sembia sibi subjugavit. Det är nog besynnerligt, at denne Auctor förgåtit at nämna Sverige bland Konung Knuts intagningar, så framt han funnit den ringaste anledning därtill; då han likväl funnit sig berättigad, at öfva Konung Knuts Herradöme, äfwen med de länder, som han endast genomröst. Særo, intygande om Konung Knuts vidsträckt magt, L. 10. p. 196, nämner allenast sex rikten, som denne mäktige Konung warit innehafware utaf, utan at utföra namnen på länderna. Denna bristen ersättes likväl af Stephanius uti noterna p. 212, som äfwen nämner Sverige ibland Konung Knuts eröfringar, dock utan något bewis.

(**) Titelen lyder så: Kanutus Rex totius Danemarchie, et Anglie et Norvegie et magnæ partis Svarorum, och af Inghelrhus har Wilhelm Malmesbury och andre fleck lånt samma bref och titel.

(***) Thomas Rndborn Hist. nia Major Ecclesie Vintoniensis, uti Warthons Anglia Sacra. Hans ord äro dessa: Knuto erat Rex Anglorum Danorum et Norvegentium cum dimidio Svecie. Man kan jämföra härwid Gram de anno Itineris Romani Canuti Magni, och Sulyms Förbedringar.

(****) Härom vittnar Konung Valdemars Jordbok, och förtjenar des intygande at införas af Monum. Scanenlia P. 1. p. 36. Hec sunt possessiones Regis Valdemari in Sueithia -- et preter illas possessiones quas Bolezhus hereditavit mortuo Patre Svercone antiquo, et mortuo Domino Boleslavo, eisdem possessiones hereditavit Sophia Regina Dacie mater Regis Valdemari II.

Sigurdsska
Släkten.
Anund
Jacob.

Efter det, som redan är andragit, finner man, at Konung Magnus blifwit Konung i Norrige genom de Swenskas bistånd. Hans regering blef stadfastad genom Konung Knuts, och Konung Swen Knutsons död, hwilken afled fört efter sin fader. Dannemarks fodran på Norrige, stadnade uti en inbördes arfförening emellan Konung Hordaknut, Knut den Stores son, och Konung Magnus, i anledning af hwilken den, som öfwerleste den andra, borde wara Konung både i Norrige och Dannemark, imedertid skulle wara beständig fred emellan bägge riken. Tolf af de förnämsta i bägge riken, gjorde edelig försäkring, at freden skulle hållas obrottligen (*). Hela Norden fick härigenom et önskeligt lugn, och Anund hade tillfälle, at obehindrad utföra sin förnuftiga nit på Christendomens utwidgande. Konung Hordaknut, som efter sin broder Harald, afwen blifwit Konung i Engeland, døde barnlös 1042, och på detta sätt war icke allenast Konung Knuts Ätt utgången på manliga linien, utan och hela Lodbroska yngre grenen, som regerat i Dannemark, alt sedan Ragnar Lodbros tid, aldeles förtorkad. Konung Magnus hade fördenkslust ingen särdeles swårighet, at njuta frukten af föreningen, som war träffad med den afledna Konungen, och blef han året där på, eller 1043 hyslad på Wiborgs Ting, til Konung öfwer hela Danaweiðe. Men en färlig Pretendent, och nära släkting af Konung Knut, upphöll sig imedertid wid Swenska Hofwet, Swen Ulfson nemligen, Ulf Jarls son med Konung Knuts hystre Estrid: han kallas af somliga Swen Ulfson, af somliga åter Swen Estridson. Ulf Jarl hans fader, blef på Konung Knuts befallning ihjälslagen samt ma år, som slaget stod wid Helge Å, eller 1031, då hans son Swen blef nödsakad at fly undan til Sverige (**). Och sedan denna tiden hade Swen Ulfson i tolf års tid warit i tjenst i Sverige, under Konung Anund Jacob (***). När nu Konung Magnus war antagen til Konung i Dannemark, gör Swen Ulfson sin uppwaktning hos honom, då han låg med sin Flotta för Gjötha Åf. Och som Swen Ulfson ägde alla goda egenskaper, som kunde hedra en förnäm Herre, ställer han sig så in med Konung Magnus, at han förordnades til Jarl eller Ståthållare i Dannemark,

mark, under Konungens fränvaro. Einar Tambasjelfsner war Sigtardska närvarande wid detta förordnande, och yttrade sig hårdt med deßa orden, of Jarl, of Jarl, Jostri, alt för stor Jarl, alt för stor Jarl, min Josterson (***). Men Konungen upptog denna påminnelse ganska onådigt, icke destomindre fick han råna af hufswa församlingen, at Einar hade rätt.

(*) Sturleson, T. II. p. 9.

(**) Sturleson, T. II. p. 27.

(***) Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 54. Och ser man härutaf, at denne man varit i wisa mål wäl nog underrättad, ty ifrån den tid Swen Ulf, som flydde til Sverige, och til 1043 dro tolf år förflutne, så at man och lär med all trygghet kunna sluta, at Konung Anund ännu lefwat, som förr är anmärkt.

(****) Sturleson, T. II. p. 29.

§. 83.

Det dröjde ej heller rätt länge, för än Magnus fick tillfälle at ångra sin oförsiktiga dalmodighet, at han satt en så betydande Herre til Ståthållare öfwer Danmark, emedan Swen Ulfson med sit intagande wäsende, förbandt sig så allas hjertan i Landet, at han blef utwald til Konung, sedan Magnus varit tilbaka til Norrige. Men Konung Magnus, ehuru god han annars war, så at han och blifwit kallad Magnus den Gode, kunde intet tåla en sådan troldshet, utan kom med en talrik krigshär följande året til Danmark. Konung Swen wille med wårjan i handen förswara sin höghet, hvarföre och bägge Konungarne hade åtskilliga träfningar med hwarandra, uti hvilka Konung Swen altid war olyckelig, så at han och måtte flykta ur landet. Dock flydde han intet längre än til Sverige, hvar han blef wäl emottagen af Konung Anund (*). Han hade och godt bistånd af Tose Jarl, förmodeligen Walgauters son, som twifwelsutan blifwit sin faders efterträdare. Wid samma tid, som Konung Swen nu uppehölt sig i Sverige, ankommer ännu en annan Prins til Sigtuna, nemligen Harald Sigurdson, Konung Dlof den heliges hasbroder, hwilken tagit sin första tillflykt til Sverige, efter slaget på Stiklarstad. Härifrån hade han rest til Konung Jaroslau i Ryssland,

M m

land,

Sigurdss
Eldsten.
Almund
Jacob.

land, och sedermera til Mycklagård eller Constantinopel, hwar han tagit tjinst bland Waringarna, Resfertiga lifwaften darsammastades. Hår hade han sedermera uti Grefiska tjensten gjordt stora förrättningar, och tillika förwårswat sig mycket rikedom. Wid återkomsten til Ryssland gifte han sig med Konung Jaroslaws, och Swerska Prinsessan Ingegerds dotter, Elisabet, och kom således til Sigtuna, där han och Swen Ulfsson tade sällskap och förbund tilhopa, emot Konung Magnus. Och som desse Prinsar således woro bågge beswårgrade med Swenska Konungahuset, samlade sig en ganska stor hop folk til dem, hvarmed Swen Ulfsson åter intog Dannemark. Men tiden war ännu intet kommen, at Swen Ulfsson skulle uti ro så besittia det rike, som försynen honom ämnadt. Genom hemliga utfickade, hade Konung Magnus funnit medel, at draga Prins Harald på sin sida, hwilken ock i all tysthet söndrade sig från Swen Ulfsson, och for til Norrige. Han kom då genast i en wånlig förlikning med Konung Magnus, så at halfwa regeringen blef honom öfwerlämnad. Därpå förenade sig bågge Konungarne, at gemensamt utföra sin talan til Danzka Kronan. Swen Ulfsson regerade inmedlertid i Dannemark til sommaren 1047, men då ankomma bågge Konungarne från Norrige med så öfwerlägsen magt, at Konung Swen intet fann sig i stånd, at wåga någon träffning, utan drog sig undan til Skåne, på det han wid farligare utseende, kunde så mycket tryggare berjena sig af sin wanliga undanflykt til Swerige. Men inmedlertid hufsnar Konung Magnus, då han ock kort för sin död förklarade, det alt åtal på Dannemark nu mera förswan genom hans död, ty den afhandling, som war gjord emellan honom och Hårdaknut, hade intet afseende på deras efterträdare. Fördensfull lämnade Konung Magnus Dannemark åt Konung Swen, men hela Norrige til sin farbroder Harald Sigurdson. Härefter afsefnade Konung Magnus, mycket dissad af sina undersåtare. Detta förordnande war ingalunda i Konung Haralds smak, utan han war sinnad at fara til Wimborgs Ting, och där låta hylla sig til Konung, så at Dannemark sedermera alt framgent skulle wara Norrige undergifwit. Men Einar Tambastesswer afbröt aldeles dessa stora förslag, då han förklarade sig intet wara hågad, at längre föra krig utomlands, och sika efter andras iihörigheter, utan at han wille helre följa

Ko.

Konung Magnus död, då en annan Konung lefvande. Til så mycket större förtret, war alt folket af samma tanka som Einar, så at Konung Harald afwen mot sin wilja, måtte begifwa sig på återresan til Norrige. Konung Swen war redan i begrep, at nederslagga sin wansteligga höghet, och förfoga sig til Swerige, när tidningen inlopp om Konung Magni sistas förordnande; men wid denna underrättelse, församlade sig mycket folk til honom utur Skåne, och begaf han sig således med all stödsamhet til den öfriga delen af Dannemark, hwardst Konung Swen blef utan gengälfelse ansedd, som Rikets rättmätiga Herre och öfwerhet. Och sedan den tiden, lär ej Swerige tagit mycket del uti Konung Swens angelägenheter, utan lär Konungen i Dannemark sedermera med inländskt magt bibehållit sig på Thronen, oaktadt hans besvärsligheter ännu intet woro aldeles öfwerståndna.

Sigurd
Skåten.
Anund
Jacob

(*) Sturleson, T. II. p. 89.

§. 84.

När man öfwervägar alla dessa anförda omständigheter, finner man, at Swerige warit liksom en alman tillflykt för stora Herrar, som et widrigt öde nödsakat, at öfvergifwa sitt fädernesland. Alle dessa Herrar blefwo i Swerige understödd, både med folk och andra nödvändigheter: men det oaktat, företogs likväl inga fiendtligheter emot Swerige af dem, som kunde hafwa ordsak at besvärå sig öfwer en sådan undsättning. Man finner aldeles ingen anledning, at hwarken Konung Knut i Dannemark, eller Konung Magnus i Norrige, på något sätt besträadt den hjälp, som Swerige gjorde deras motståndare. Alt detta synes bewisa, det Swenska magten warit ganska betydande, så at man fruktar at reta en så farlig fiende. Adamus Bremensis säger ock om Swerige, at det syntes liksom sonderkroka alla de andra Nordiska folkslaggen (*). Intet wet jag, om den finare politiquen, eller bedragarekonsten, war då så väl utarbetad som nu. Men det synes nästan, som Konung Anund haft något begrep därom. Ty altid lämnade han de Prinsar, som togo sin tillflykt til honom understöd, så at de woro i stånd at någotlunda hålla fästet emot sina fiender, men aldrig blefwo de biträdda med sådan styrka, at fiendtligheter-

Sigurdska
Släkten.
Anund
Jacob.

na därmed upphörde. På detta sätt underhölls en stadigvarande
mishällighet emellan Danska och Norriska Hofwen: hwilket hade
den wisja nyttan, at grannarne förswagades. Dock är det altid
tryggare, at wara säker genom egen styrka, än andras krasfildshet.
Och torde det wara likfå klokt, at hafwa starka och trofasta gran-
nar, som swaga och itwiljande. Ehuru det nu må wara, hade
Sverige under Konung Anunds regering, at sågna sig af en bestän-
dig och hedrande fred. Och har man ingen kundskap, at Konung
Anund haft något annat krig, än det han förde mot Konung Knut
i Dannemark. Huru det war slutat wet man intet widare, än
det man tillförne såsom en sannolik gisning andrager. Ingwar
Widsforles Saga nämner likwål om en annan krigsfördrättning,
som Konung Anund haft emot Semgallerna (*). Men denna
hår egenteligen til hans faders regements-tid. Sammanhanget här
af är sådant: detta folk hade försummat, eller wågrat på en tid
at betala den årliga skatt, hwilken de til Sverige borde erlägga.
Anund och Ingwar woro då affärdade af Konung Olof, til at
utkräffa dessa årliga utskyder. Regerande Herren gjorde aldeles
ingen swårighet härwid, men trenne Hösdingar wille göra mot-
stånd, och samlade folk: men de blefwo af Anund och Ingwar
drefne på flykten, och deras län utplundrade. En af Hösdingarna
blef til fånga tagen, och på stället uphängd. Efter denna fördrä-
ning wände Konung Anund och Ingwar med skatt och ansenligt
byte tillbaka til Sverige. Denna fördrättning nämnes wål på in-
tet annat ställe, men har likwål alt utseende af sannolikhet. At
Eurland med flera länder wid östra stranden af Östersjön, warit
denna tiden Sverige undergiffwit, är nog bewisligt, och förebrås
det Konung Olof Skötkonung på Upsala Riksdag af Thorghn
Lagman, at han såt sina östra Skatländer gå sig undan, medan
han traktade efter Norrige. Det kan wara troligt, at denna
krigsrustning blifwit företagen i affikt, at affkudda en sådan tilwä-
telse, och måste detta sålittag således hafwa skjedt mot slutet af
Konung Olofs regering, hwilket alt pågår sig wål nog med den
åberopade Sagan. Om Ingwar skal framdeles något mer blif-
wa omrördt.

(*) Adamus Bremensis Hist. Eccles. C. 86. Populi Sueconum multi sunt, præterea tam in equis quam navibus, juxta optimi bellatores, unde etiam ceteras aquilonis gentes confingere videntur.

(**) Ingvar Widförles Saga. C. 4. p. 11.

Sigurd
Slåkten.
Anund
Jacob.

§. 85.

Detta lår förmodeligen vara det förändsta, som tilldragit sig under Konung Anund Jacobs regemente uti werldsliga nåd, så wida det finnes uti trovärdiga skrifter antecknadt. Hwad Christna lärans utspridande beträffar, skal det framdeles uti en särskildt skott blifwa afhandladt. Man tillägger eljest en besynnerlig, eller orimelig Sug åt denna Konungen, nemligen at han hållit så strång råst i bråttmål, at när någon blifwit beträdd med förfrankning af lagen, har han låtit wårdera den tillfogade skadan, och upbränna så mycket af ogärningsmannens hus, som däremot kunde swara (*). Det är wäl intet skäl at anse något för orroligt, endast darsföre, at det är orimeligt. Människan är i sit upförande esomostast sådan, at man understundom bör sätta tro til åstfälligt, endast darsföre, at det är orimeligt. Men de som lämnadt oss denna upbyggeliga lagen, dro så litet underrättade om våra gamla Handlingar, at de uti dessa tiders Historia äga nästan intet witsord. Det är troligt, at de hördt nämnas en Anund Rålbränna eller Rålbrännare, då de straxt welat gifwa ordsak til es så besynnerligt namn, och således berjent sina läsare med egen tillmärkning, samt lämpat altsammans på Anund Jacob, efter de intet haft sig bekant någon annan Anund på Swenska Thronen. Med denna Rålbrännare torde likwäl vara en helt annan beskaffenhet, hwilket uti Andra Delen förmodeligen skal utredas. Om Konung Anunds giftermål wet man intet mer, än hwad en gammal anmärkning wid Adamus Bremensis gifwer wid handen (**), at des Gemål hetat Gunhild, som någon tid lefwat änka efter sin Herres död. Ut i et gammalt släktregister, som Arkkebiskopen Erik Benzelius låtit trycka efter Wastovii Vitis aquilonia, skal han hafit en dotter som hetat Guda, hwilken warit gift med Konung Swen Ul. son i Dannemark, och blifwit skild från honom för den släktisfkap, som warit dem emellan. Men af Sturleson

Sigurdss
Släkten.
Anund
Jacob.

wet man, at Ewen Ulffsens Gemål war Sunhild Aslak Tringsons dotter från Fola på Joder (***) i Norrige, dotterdotter af Holmsfrid, Konung Skötkonungs dotter. Men som Konung Ewen haft många hustrur, är det intet aldeles otroligt, at han kunnat äfwen haft en Swensk Prinsessa, utom sin Norriska Gemål. En annan dotter skal ock Anund hafwa haft, som blifwit gift med Stenkil (****). Mer underdåttelse har man intet om Konung Anunds barn. Konung Anunds mynt utwisa på ena sidan, Konungens blid med spira i handen, och hjelm på hufvudet, samt omkrift Anund Rex Zi. På andra sidan är kors med myntmålarens namn och omkrift, Thormodh on Zirhu. Anneligen affomnade Konung Anund Jacob, efter et nog långvarigt regemente år 1051 (*****).

(*) Ericus Upsaliensis, Olaus Petri, Mesenius uti des små Krönikor, Samla Förtelningen iold Wäslajötha-lagen, som är äldre än alle dege nu återopade, säger wäl, at Anund war sträng, och lät bränna up wäldswärkares hus, hwarsföre han ock blef kallad Kolbränna. Detta kan wara troligt, men häraf följer intet, at någon sådan lag war stiftad, som i selswa paragraphen är ansefnadt.

(**) Wid Adamus Bremensis Hist. Eccles. L. 3. C. 16. p. 36. n. 53. står denna oreidiga anmärkning under Konung Emunds Historia: Alia erat Crumbild relieta Amundi, alia Gaude quam Thore interfecit.

(***) Stureson, T. II. p. 104.

(****) Peringskjöld Attartal. p. 37.

(*****). Detta årtal är utfat uti Hist. Archiepisc. Bremensium, som Lindenbrog utgifwit, den finnes äfwen inrykt uti Fabricii Uplag af Scriptores Septentrionales Lindenbrogii. At denne Autor följa Adamus Bremensis är nog tydeligt; men at han ock haft tillgång til andra Bremiska Handlingar, är lika oemotfäjeligt, och kan man nog finna, at Bremiske Arkebiskoparne haft kundskap om de Stats förändringar, som här i riket under deras andeliga herrawälde sig tilldragit. Det enda, som emot detta årtal kan invändas är det, som Stureson säger, at Emund regerade i Sverige, när Harald Sigurdson kom från Ryssland. Men härom är gjord någon påminnelse fört förut.

§. 86.

Emund.

Anund Jacob idmnade genom sin döde regeringen til sin äldre broder Emund. Han blef kallad Gammal för sin ålder, och den

den Stemme eller illake, utan at man med säkerhet kan säga hwar Sigmunds före. Imedelstid är Emund uti, snart sagt, alla våra Historier Eldgren. med de värsta särgor affskildrad. At man med ordet tillägger ho- Emund. nom rörligheten, hvarigenom Skåne, Halland och Blekingen af- söndrades från Sverige, är osäkerhet; emedan denna förrättning skedd under den tid, då Swen Otto regerade i Danmark, som uti Eric Segerfälls Historia är påmint. At han anförde Svenska krigshären wid Strängaberg, eller Strängapellebro, är nog tro- ligt. Men ehuru Konung Knut där vunnit en otvifvelaktig seger, är det likväl ogrundadt, at han där blifwit död. Ei heller hör detta nederlag til Konung Emunds regering, utan til Konung Anunds regementstid. Med säkerhet vet man, at Emund regerat ganska kort (*), och at han inte haft den lycka, at behaga Munsken Adamus Bremensis: men därför är det inte afgjort, om det varit för en verkelig kallsinthet i Kristendomen, eller för nå- gon mindre undergiftighet för Bremiska Årkebiskoparna. Ty det lägges honom i synnerhet til last, at han på egen myndighet an- tagit en Årkebiskop wid namn Osmund, hvilken inte ville un- derkasta sig Bremiska enmakt (**). Om detta varit en så him- melsfriande synd, lämnas i sit värde; efter nu warande tänkesätt begriper man inte, hwaruti denna osärliga synden bestod. Man kan därför inte med trygghet anse den torra och miswärd, som under Konung Emund beswårade landet, för et besynnerligt Guds straff för denna ogjörning. Sådant händer under de bästa Ko- nungar. Konung Jarelaus Gemål, Konung Emunds halssyster war redan död 1048 (***). Och ser det ut, som wännskapen emel- lan Swenska och Rycka Hofwen så småningen nu började aftaga. Och kan det väl wara, at något dylikt gifwit tillfälle, at Konung Emund affärdadt sin son Anund, med en anseelig magt til Östers- landen. Adam af Bremen kallar det Anundarnas land, hvilket idr wara samma land, som Isländska Skrifter kalla Guenland, förmodeligen Eojana. Men detta sältud war ej lyckligt, ty Prin- sen onkom med hela hären därigenom, at fienden förgiftat watten. Detta skulle ock tjena til bewis af Guds straff, för det Emund tagit sig en Biskop, Bremiska Årkebiskopen dödsdömd. Detta är likaså obegripeligt, som at detta sältud kan anses för segerfullt, emedan den enda Historiekrifware, som gifwit oss underrättelse här.

Sigurdsska
Släkten.
Emund.

hårom, berättar det på sät, som nu är omrördt (****). Vil man tro, at detta såltdag uphåst förtroendet emellan Swenska och Ryksa regeringen, kan det också gifwa anledning, hwarföre Waregernas namn blifwer nog sålsynt wid denna tiden uti Rysharnes Handlingar. Det kan ej heller rått wäl jämnkas med Ingwar Widsföries färd, så wida denne wandtraren dödt 1041.

(*) Herwarar Sagan C. 20. p. 181.

(**) Adamus Bremensis H. E. L. 3. C. 15.

(***) Nestors Chronicon, Samlung Russischer Geschichte. T. I. p. 191.

(****) Adamus Brem. H. E. L. 3. C. 17.

§. 87.

Äret, när Konung Emund dödde wet man intet, det allena är bekant, at han intet regerade länge, som för är påmint. Om hans Gemål är man ej heller underrättad. Man säger wäl, at hon hetat Astrid, och warit Nials dotter från Salogaland i Norige, och då har han warit Stenkils styffader. Man beropar sig på Herwarar Sagan, men där står det intet (*). At han annars warit en slug och hal Herre, kan hämtas af Konungalängden wid Wästgöthas lagen, där han såges hafwa warit gammal wänlig, fast opålitelig (**), när han wille hafwa något fram. Förändne Herrar äro ofta underkastade sådana ombömen. At Konung Anund annars haft en sonson som hetat Erik, och Konung Emund äfwen en af samma namn, hwilka efter Emunds död trostade om Kronan, är en sak, om hwilken hela älderdomen warit okunnig. Wil man tro Adamus Bremensis och des gamla Skönläst (***), hafwa twänne Prinsar af samma Konungahuset som hetat Erik, upwäxt inbördes krig om arfverätten til riket, hwilka bägge blifwit slagne. Denna berättelse kan wara riktig, men wil man tro den i et mål, bör den också witsford i flera, och då är ofelbart, at detta buller intet blifwit upwäxt wid Emunds, utan wid Stenkils död. Märkeligt är, at Sigurdsska Släkten på Mantliga Linien utgått nästan på en och samma tid i Dannemark och i Swerige; ty den uislofnade med Konung Hårdaknut i Dannemark, och med Konung Emund i Swerige, sedan den något mer

mer än trehundra år varit rådande, nästan öfver hela Sjöthiska Norden. Svenska världen får således et aldeles nytt utseende. En ny Konunga-släkt intager Svenska Thronen, nya tänkesätt, nya seder, nya dygder och nya dårskaper, uplysa och förvilla jorden.

Sigurdsska
Släkten.
Emund.

(*) I Herwarat Sagan C. 20 p. 182, står intet annat, än at Sten-
fils moder het Astrid, Malsin Skjalgs dotter af Halogaland, men
intet ord nämnes om Astrids giftermål med Konung Emund. Hos A-
damus Bremensis L. 3. C. 15. p. 36. säges väl, at Stenkil varit
antingen Privignus styfson, eller Nepos slättinge af Konung Emund.
Men uti Historia Archiepiscoporum. Brem. C. 91. p. 81. kallas Stenkil
allenaft nepos Regis, hvilket, om det öfversättes med slätting, har för
fulla riktighet. Och wil man sluta af denna senare Auctor, är Konung
Emund död emellan 1051 och 1057. Närmare kommer man intet.

(**) Minnebördet om Konung Emund är sådant vid Båstighöhalagen
p. 93. Thridid war Amunder Slemmd, thy at war listlar
eigh godår at thra, i thy wali han wildi främjå.

(***) Adamus Bremensis Hist. E. L. 4. C. 15. n. 67. Det lyder så.
In Sveonia per idem tempus Christianissimus Rex Steinkel defunctus
est, post quem duobus Hericis de regno certantibus, omnes Svedorum
potentes in bello occubuisse feruntur, Nam et ambo Reges ibi perie-
runt. m. m.

6. Capitlet.

Om

Uttifilliga Herrar och Mån, som, under dessa sista
Konungar, varit namnkunnige i Sverige.

§. 1.

Nå man må så så mycket mera ljus i denna tidens nog mör-
ka och magra Historia, är det angeläget, at man afven Tamnt.
Mån.
påminner sig de betydande Mån, som, under de sista Ko-
nungar, hafwa dels lefwat i Sverige, dels af Svensk Art af-
komne, hafwa gjorde sig så in som utomlands namnkunniga. Om
Skoglar Toste, Sakan Bonde och flera dylika, Herrar, har
man

17amne. man sig inter mera bekant, än hwad sönn: tillförne är andragit.
 Mån. Skoglar Toftes son het Ulf, och war: fader til Ragwald Jarlen
 i Wäster-Gjötthland (*), om hwilken: tillförne är talt i Olof Sköde-
 konungs lefwerne. Ragwald Jarl: fölgde Prinsefan Ingegärd til
 Ryßland, där han blef Jarl öfwer Aldejuborg, en stad som för-
 modeligen warit belägen wid Ladoga: sjön. Han hända, orten he-
 tat Stargard eller Stargorod, som på Ryßka betyder gamla
 staden, hwilket wåre Sagokriftware någorlunda: förswenskat, och
 förbråkad til Aldejuborg. Han war två gånger gift: Uti första
 gifter hade han Astrid, Målfen Skjalgs dotter af Halogaland
 i Nörrige, och med henne aflade han Stenkil; som sedan blef
 Konung i Sverige (**). 3. andra gifter: ägde Ragwald Jarl
 Ingeborg, Konung Olof Trygwassons söster, äfwen från Nörrige,
 och med henne hade han: två söner Ulf Jarl, och Eilif Jarl (***).
 Af deras heders: titlar kan man: sluta; at de warit märkelige män,
 samt deras öden äro inter widare bekanta. Alnnars hade Ragwald
 uti sit Hof Skalden efter den: tidens smak, och war: Salfreder
 Wandreda Skald länge hos honom; den tiden han regerade
 Wäster-Gjötthland (****). Såsom i nära skyldskap med Swenska
 Konungahuset, ny Ragwald Jarl war spfödebarn med Olof Sköde-
 konung, och såsom beswägrad med Konungen i Nörrige; war han
 i stort anseende; samt driftig och tiltagfen. Men han hade efter
 utseende såt dyrt betala sin driftighet; om ej des fostersader, Torg-
 ny Lagman tagit honom i förswar på Upsala: ting, och Prinse-
 fan Ingegärd tagit honom med sig til Ryßland. Ragwalds öfri-
 ga öden äro inter bekanta.

(*) Olof Trygwassons Saga uti tillfångarna til Sturleson, T. II.
P. 478.

(**) Gerwarar Sagan, C. 20. p. 182.

(***) Sturleson, T. I. p. 517.

(****) Olof Trygwassons Saga p. 478.

§. 2.

Uti Erik Segersfalls tid lefde en Hufding i Sverige, be-
 nämnd Ake. Denne begärde en af Konung Eriks döttrar til sin
 Gemål, men fick afslag, efter han inter war förnam nog til et så
 högt

11amnt.
1111n.

högt giftermål. Hon blef därföre gift med en Fylfiskoning i Gardarike, eller Ryssland. Det är likväl troligt, at Prinsessan varit likfä nögd med Akes tilbud, som med sin fædda förmå-
ning; Ake skyndat därföre til Gardarike, öfverrumplar Ryfska Ko-
nungen, slår honom neder, och tager Swenska Prinsessan med sig
til Sverige, och gifter sig med henne, utan at inhämta hennes
Herr Faders samtycke. Det war nog begripeligt, at detta steg
skulle niishaga Konung Erik. Men Ake, som en gång redan wä-
gat sit lif för at få äga sin förnåma Brud, war ej hägad at lå-
ta sin lycka ankomma på Konungens enskylta wälbehag. Han
trädde därföre i nära förbund med otta andra mäktiga Herrar i
landet, til deras gemensama förswar, i fall någon fiendtlighet wo-
re at befara från Hofwet. Konung Erik, ehuru mån han an-
nars war om sin höghet, hade likväl betänskande wid, at genom
inbördes krig sätta landet i osäkerhet, hwarföre och Konungen blef
förskikt med Ake, som och fick i ro behålla sin höga Gemål. Ime-
dertid begärde Konung Erik den namnkunniga Håkan Jarls dotter
Auda från Norrige. Så store Herrar så sällan korgen, och Auda
blef af sin fader öfversörd til Sverige. Håkan Jarl war af
långt annat sinnetlag, än Konung Erik. Full af en orolig och
ewigwarande ärelystnad, war han altid färdig til alt, allenast han
kunde förnöja sina högdragna begärelser. Det är möjligt, at han
blifwit misslynd öfwer den utmärkta heder, som Ake ämnadt wid
bröllopet, ty han war altid räknad ibland de främsta. Kan och
wara, at Akes stora magt och anseende, syntes honom inter passa
sig med den undergiftivenhet, som en undersätare bör hysa för sin
Öfwerhet. Anläggningen blef då den, at Ake wid detta tillfälle
skulle ur wägen röddas. Förslaget war dock inter så lätt wärkstält,
emedan Ake insunnit sig ganska manstark wid denna högtidelighet.
Men ju mera höflighet och förtroende Ake ämnadt, ju mindre nöds-
ge syntes honom de anstalter, som han gjorde til sit förswar, och
han, som förr trodt sig hafwa något at bestrakta, mente nu at al-
la förbehåll woro onödiga, och lefde således uti en fullkomlig säker-
het. Tillfället blef då genast nyttjadt, och Ake tillika med alla si-
na tilgifne Höfdingar nederfablades wid slutet af bröllopet. Hå-
kan Jarl misbränktes med alt fjädl för denna grymhet; emedan man
annars uti Konung Eriks regering inter har prof. af så blodiga

17amnt. högtider. Men om man än wille aldeles friskalla Konungen för
 17än. detta öfwerstånd, blefwo skwät så wäl Alfs län, som de öfrigas
 til Kronan indragna. Men Alfs efterlämnade Gemål och son
 Emund blefwo qwarhållne wid Håfwet, och undfingo dæ all an-
 ständig förplågning. Mera är intet bekant om Alfs märkwärdig-
 heter, men des son Emund lyser ännu någon tid i Swenska Hi-
 storien (*).

(*) Ingwar Widförles Saga.

§. 3.

Wid andra omständigheter hade Emund Alfs son funnat
 wara nögd med sin hofstefwerne, som han utom des hade den för-
 mån, at wara i nåra skyldskap med den regerande. Men när han
 såg sin faders arfländer alt urföre blifwa under Kronan och deras
 afgjälder årtigen inslyta uti Konungens Skatkammare, förgick ho-
 nom omsider alt rålamod, så at han föll på det förtwiflade råd,
 at skaffa sig hiesel rått. Uti dessa tider war god tillgång på sådant
 folk, som intet tänkte mer än Emund hiesel. Han skaffar sig således
 elofswa söjleslagare, med hwilka han anfaller de tolf Konungens
 utskickade, som upburit skatten af landet. Detta upståg hade ingen
 annan nytta med sig, än at både Konungens spylomän, och hans
 elofswa skalbröder blefwo alle på platsen, och han hiesel så särad,
 at han blef liggandes på marken bland de döda. Och om intet
 Prinsessan Ingegerd utaf en händelse kommit at fara öfwer samma
 flog, hade han antingen måst dö af sina sår, eller och blifwit et
 offer för Konungens råundtiga hämd. Olof Skötkonung war då
 regerande i Sverige, och kan man nog föreställa sig, at han in-
 ret lämnade en sådant gärning onöpst, hwarföre och Emund Alfson
 blef utan nåd förklarad för fridlös och landsflyktig. Straffet ha-
 de wäl blifwit swårare, om Emund funnat ertappas, men han
 war imedlerid kommen i säkerhet. Prinsessan Ingegerd, som nå-
 stan aldrig nämnes i Historien, utan då där är frågan om wäl-
 gårdningar, så snart hon såg sin sårade släktinge ligga på marken,
 gjorde genast anstalt, at han i all tyshet blef bortförd. Hon drog
 och försorg om hans botande, och så snart han återwunnit sin häls-
 sa, skaffade hon honom folk och färing, så at Emund på detta sätt
 kom

17amnt.
17am.

Komt med frid ur landet. Emund användade då någon tid på här-
 nad och fjörföreri, hvarigenom han förskaffade sig både magt och
 anseende. Men så snart han sådt wetat, at hans wälgörerinnas
 Prinsessan Ingegerd kommit til Ryssland, försögade han sig af-
 wen dit, och blef mycket nådigt emottagen. Här umärkte sig E-
 mund med mycket tapperhet, i synnerhet i det sättråg, som Jar-
 slaw varit nödsakad at göra emot sin broder Burißes, hwilken
 förmodeligen är den samma, som Nestor wid år 1020 kallar
 Brätschislaw. Här efter afslämnat Prinsessan eller Drottning In-
 gegerd sin kristeliga förbön hos sin Herr Fader för Emund, hwil-
 ken ock tog i besittning sin fader Alkes arfsländer, dock utan at i
 början återwinna Konung Olofs fullkomliga nåd. Denne Emund
 är fader til Ingwar Widsörle, som i Konung Anunds Historia
 är omtalt. Och måtte han nödwändigt wara född, innan Emunds
 återkomst til Sverige, fast än hans Saga synes intyga annat.
 Sedan Ingwar bewistat, eller anfördt sättråget mot Sengallerna,
 hwarom förr är nämnt, lednade han at blifwa längre qwar i
 Sverige, emedan Konung Olof wägrade, at gifwa honom Kon-
 gelig Titel. Han for då til Ryssland, och efter många, både un-
 derliga och otroliga öden, dödde ändteligen 1041, sedan han ge-
 nom gifte kommit i besittning af et anseeligt land, som hans son
 Sten sedermera blifwit innehafware utaf (*).

(*) Detta är allt tagit af Ingwar Widsörles Saga, som Herr Askes-
 for Brocman med wakra anmärkningar uplagt. Allt det, som angår
 Sverige, innehåller inga orimligheter, om man undantager någon-
 willa i tideräkningen, som kan til en del wara kommen däraf, at åren
 äro med Romerska tal utfatte, hwilka wid afkrifningarna lätteligen
 kunnat förändras. Men Ingvars Riksa förättningar och resa, är så
 full med otroligheter, at jag här betänktade wid at anföra dem. Ej
 heller är här tillfälle at undersöka de orter, om hwilka Ingwar då för-
 skaffadt sig kundskap. Man kan härninnan rådfråga sig med selswa
 Sagan, och Herr Askesfor Brocmans anmärkningar.

§. 4.

Om Thorgny Släkten är något omrördt tillörne, hwilkar
 öfwer hundrade år, son efter fader beklädt det betydande ämbete
 af Lagman i Thiunda land. Den Thorgny, som af Ragnwald

N n 3

Jark

17amnr. 1711n. Jarl blif besökt, och hållit det märkeliga tal wid Upsala Ting, kan man påminna sig af hwad som förr är berättat. Dennes far Thorgny, war ej mindre namnkunnig under Erik Segersälls regering, ty han hölts före at wara den aldrastökaste och förståndigaste, som den tiden war i landet. Och war han i synnerhet rådgig i alla förekommande wädeliga omständigheter, så at de af honom gifna förslag, gemenligen altid lyckades. Om inbyggarnas frihet war han och mycket öm, så at deras tunga och besvär, blif efter hans råd mycket lättade. Således war han god Lagman, god Rådsherre, och tillika en god Soldat. Han wisade et öfvertryande prof häraf, när Erik Segersälls Brorson Strybjörn Scarke anlände i Mälaren med en ganska stor frigshår, til at bekriega sin faderbroder. Han lät då med pålar afstånga inloppet til Mälaren, at man intet genom et alt för hastigt anfall skulle komma i olägenhet. Men när Strybjörn lätit upbränna sina fartyg, och kom rådgandes landwägen; war det Thorgny egenreligen, som drog försorg om Swenska härens uppställande, han förordnade lederna, och lät äfwen utdela tjenliga gewär til frigssolket. Han upfann äfwen et annat och owanligt medel til at bryta fiendens slaktordning, ty han lät uppställa hela rotar af hästar och tjurar främst i spetsen på hären. Dese woro med ol sammankopplade, och ofen genomslungna med långa spetsar, och när dese drefwos på Strybjörns linier, braktes de icke allenast i oordning, utan äfwen många af Strybjörns soldater förlorades. Thorgny ansågs fördenksfull, som förnämsta ordsaken til Konung Eriks seger på Gyriswall (*). Hans öwärdiga lagstipande wistes wi en besynnerlig råtegång, som trenne bröder Helge, Thorkel och Thor, Konung Eriks skyddade gunstingar upwåkte, emot en Dansk man benämnd Hroe. Denne war med en ansenlig laddning af Kjöpmanswaror inkommen i Mälaren. Allmänna freden war wi en allwarfamt hålgd under Erik Segersäll, tjufteri och swel straffades hårdt, ja äfwen den, som wiste någon utmärkt wärdslöshet om sin egendom, så at tilfälle til tjufteri därigenom gafs, lämnades intet onäpft. Hroe som utslänning kunde intet wara fullkomligen underrättad om landens sed, och detta berjente dese illistige bröder sig utaf, til at bedraga denna främling. När Hroe kastade ankvar, möter honom Helge, och för honom til en gård, som låg något

got affides, wisar honom där en stor hop waror, och när Hroe dem besedt, tilbjuder honom Helge alt det gods som samt i huset, emot hela ladningen, som war på Skeppet. Hroe som såg sig wara stadesids, samtycker til bytet. En wiß dag blef ursatt til afhandlingens wärkställande, och Helge låter dagen därpå utlasta sartyget. Men Hroe hade intet så brått om, utan drögde några dagar at afhämta sit tilbytta gods. När han då inkommer sig at emottaga sina waror, war ingen ting mera qwar i huset. Och när han tiktalte Helge därför, swarade han, at efter Hroe på sagdan dag intet låtit afhämta gods; skulle han nu så ingen ting, utan trödt om, skulle han blifwa ansvarig insför lundningen därför, at han intet haft tilbörliq wärd om sina waror, utan gifwit rum åt tjuwar, at berjena sig af tilfallet, och skulle han böta efter lag därför, och böterna tillfälla Konungen. Men Hroe slap intet för det köp; ty när han war i begrep at gå til en annan gård, möter honom Thorfil, och tager ifrån honom et präktigt gehång med widhängande knif eller hirschfångare; under förbårande, at Hroe tagit den ifrån honom i Frankrike. Til at än mera främma dena utslingen, möter honom Thore, som war endog; och påstår, at Hroe med troldom tagit ifrån honom sit ena öga, då han war på lejd, och satt det i sit hufwud; hwarpå behöfdes intet annat bewis, än det, at Hroe hade et blåt och et svart öga, hötandes tillika, at han skulle wara honom därför insför Konungen ansvarig. Detta sammanfattat skildrustycke blef snart bekant, och kom afwen för Thorgny. Alle beklagade främlingen, at han kommit i handel med dessa listiga och mäktiga sällar. Hroe med sina wedderpartier insann sig wid tinget, hwar både Konungen och Thorgny woro närvarande. Konungen märkte nogsam, at swet war i Helges afhandling, ansåg dock för skidligt, at ord och afstal borde hållas. Men Hroe swarade, at Helge intet fullgjordt Contracten; emedan han slutat byte om alt hwad som war i huset, Helge inberäknadt. På Thorfils klagomål swarade Hroe med en dykt ofanning, som Thorfil ansædt. Thores beaklutning war i sig sjelf naraktig; men kunde hafwa något at beinda i en tid, då man war aldeles intagen af inbilningar om troldom och deras förunderliga märkningar. Men Thorgny, som war öfwertrygad om brödernas beswestycken, och Hroes lidna oförråd; sålde snart:

Linné.
Män.

Tamm.
Mån.

Plågt är sådan, som nu säger, och lifnar en fullkomlig fjäring, saga (*). En hederlig man i Sverige hade en gamla wacker dotter, som wid et tillfälle gådt ut i marken at roa sig med sina leghjortar. Här blef hon bortröfwad af en björn, som i skället får at sönderbita sit rof blef kvar i det samma. Men som Björnen gjorde mycken skada på de hjordar, som betade i negden, blef han ändeligen upiagad ur sit ide, och ihjälslagen, och den bortröfwade flickan återförd til sina anhördiga. Men hon war redan hafwande af sin Björn, och födde en son, hwilken efter fadren blef kallad Björn. Dennes son war Torkil Sprakelåg (**). At man kunnat sätta tro til, at denna släktens äldste stamfader warit en wärklig Björn, är ej så mycket underligt, emedan man trodde på den tiden nästan allt, allenast det war owanligt och orroligt. Man synes likwäl kunna finna utan särdeles swårighet, hwad som gifwet anledning til dikten. Jungfrun, som här omtalas, lär wärkdeligen blifwet bortröfwad af någon skogsdröfware eller Stigamader, som Sturleson kallat sådant folk. Om han då warit förklädd i en björnhud, blifwer hela Historien begripelig, och hellsma Sagan synes ininga, at händelsen tildragit sig i et land, där björnar finnas. Jag wet intet om dessa djuren äro til fångs i England. Björn, den förmenta naturliga björnens son, är ej för annat bekant, än at han wid tilltagande ålder, mycket strängt hämnadt sin faders död. Thorkil Sprakelåg är nog nämnd hos Historiekrifwarna, men hans bedrifter är man okunnig om (**). Hans tilnamn lär wara et wædernamn, som honom är af Historiekrifware tillägnadt för någon särdeles egenkap, til at källa honom från andra som heter Thorkil, och lefwadt på samma tid, eller kort därefter. Man har på samma sätt af Folkungarna kallat en Gyllbyrer, en annan den Tjocke, och den tredje Snyffel. Om war Thorkil haft några skickar i ansigtet eller eljest på kroppen, är det intet underligt om man kallat honom den språkliga. Men då lär det wara afwen så orimligt, at kalla hans släkt Sprakelaggår, som at kalla Folkungarna antingen Gyllbyrer, eller Snyfflar. Hwad som sätts uti Thorkil Sprakelågs namnkunnighet, upfylles genom des

Stamf.
Män.

barns, rökbara äden. Thorkils ene son het Lilif, den andre Ulf, och dottern Guda. Guda blef gift med en Engelsk Herre wid namn Godwin, med hwilken hon hade ättilliga barn. Gudas dotter Ladgitha blef gift med Konung Edward i Engeland (****). Gudas yngre son Harald blef Konung i Engeland efter Eduard. Hennes andre söner woro Toste Jarl, Maurokar Jarl, Waltheofer Jarl, Swen Jarl, och flere (****); alle betydande Herrar, af hwilka många förnåma slägter, så i Engeland, som Danmark och Sverige hafwa sin uprinnelse (*****). Konung Haralds dotter Gyda blef gift med Wolodimer i Holmgården eller Ryssland (*), så at Thorkils Sprakelådas dotter blifwit stammoder för de högsta Herrar i Norden. Lilif Thorkils äldste son war anförare och hustru för Ringmännerna i Engeland, om honom är talt tillföre. Ulf Jarl war hemma i Sverige, til des Konung Knut den store gjorde sit första tåg til Engeland (*). Då kom han antingen uti Dansk tjenst, eller ock war han anförare för de hjälptroppar, som af Drottningens öfwerlämnades til Daniska Konungen. Iland Wästgöthas Lagmän nämnes i äldre skrifter, som hetade Ulf, Ulf af Trätgu nemligen, och Ulf Tyrnåson. Om Ulf Jarl är någon af dessa Lagmän, är det någotlunda begripeligt, huru anföraren för Swenska hjälptropparna kunnat kallas af Utländska Skribenter, Lachiman eller Lagman. Men wi lämne dessa gissningar, och förfoga oss uti hellska Ulf Jarls Historia. Ut Sagan smidas han med ej så fördelaktiga färgor, utan såsom en fullkommen ringläre. En egenhet, som många tro sig finna hos Hofmän, såst stundom mer och stundom mindre öfverflydd. Något kan wara sant, men det hindrar intet, at ju Ulf Jarl kunnat tillika wara en hurtig och förståndig fältherre. Ty uti Ringtinga Sagan omtalas han såsom den, hwilken altid sålde i främsta lederna. Hans stora förtjenster och sluga uppträffande, brakte honom til det anseende, at han fick Konung Knuts hustru Astrid til Gemål, Sigrid Storrådas dotter. När detta giftermål blifwit firadt wet man intet; men emedan Ulf Jarls son Swen, war af lika ålder med Hårdaknut (**), kan det wara troligt, at Ulf blifwit gift något när wid samma tid, som Konung Knut firade sit bålager med Emma, Ethelreds efterlämnade Gemål, hwilket firades 1018 (***). Sago berättar, at Ulf med list förskaffadt sig detta

Lamm.
Mån.

Detta höga giftermål. At små Konster brukas wid frieri är ej
 hördt, men at denne Auctor far ofta wila i Ulf Jarls Historia,
 är oemotsägeligt. Sedermerta blef Ulf Jarl af sin swäger Konung
 Knut förordnad til Jarl, eller Ståthållare i Dannemark, och Ko-
 nungens son Hårdaknut ansåttrodd under Jarlens uppsigt. Under
 denna tid hördjades friget, som Konung Alund i Sverige, och
 Dlof Haraldson i Norrige påförde Dannemark. Ulf Jarl råklade
 då efter Drottning Einmas anstalter uti en stor oldgenhet, dårige-
 nom, at han ldt utropa Hårdaknut til Konung i Dannemark e-
 mot Konung Knuts wilja. Uti första hopenheten wid Konung
 Knuts ankomst til Danmark, rådslog dñwen Ulf Jarl om sit af-
 wikande. Denna omständighet ldr gifwit anledning til hela Særes
 berättelse, at Ulf Jarl gådt dñwer til de Swenska, och warit e-
 mot Konung Knut i slaget wid Helge. Å Man wet skwal af
 Sturleson, at Ulf Jarl sticade sin son Swen Alfson til Roming
 Knut såsom pant af sin trohet, och at Knut besatte Jarlen
 samla folk tilhopa, som emot fienderne brukas skulle. Dårpå
 birwistade Jarlen hela fälttåget emot de Swenska och Norrka, och
 kom dñwen til Konung Knuts undsättning, når han war af fiendi-
 liga Flottan omringad. Detta alt är tilförne omtalt. Efter Hel-
 ge. Å fördrättning, kom Konung Knut med sin här tillbaka til Dan-
 nemark, och anländer til Roskild dagen för Michelsmågan. Dår
 sågnades Konungen af Ulf Jarl med et ståtligt gästebud, och söl-
 te Jarlen på alt sätt at roa honom. Men Konung Knut war
 icke destomindre tankfull och fåtalig. Sedan Jarlen försökt alt an-
 nat at få Konungen wid gladt lynne, föreslår han ändteligen at
 spela Schach. Detta tidsfördrif tog Konungen emot, men spelte
 utan eftertänka, så at han förlorade den ena Riddaren eller Offi-
 ceraren efter den andra, hwarpå Konungen besatte Jarlen draga om
 igen. Det är nog bespinnerligt, at mången har siddere swårighet
 at tygla sina böjelser i spel, än uti allwarssammare saker. Jarlen
 war af sådant sinnelag, tålmodet förgick honom då aldeles, så
 at han springer up, slår bordet dñwer ånda och wille gå ut. Men
 Konungen ropade efter Jarlen, och sade til honom: löper du nu
 Ulf rådde? Wid denna utdræffe bortglömdde Jarlen sig så aldeles,
 at han swarade med en ganska oförsiktig heta: Du hade lupit
 långt längre, om du kunnat wid Helge. Å, och het jag då inter

Samn.
Mån.

Ulf den rädde, då de Swenske slogo ner eder som hundar, och jag kom til din undsättning. Efter en sådan öfvervinning gingo Hertarne til sängs. Om morgonen därefter förfogade sig Jarlen til Lucia Ryka i Roskild. Men Konungen hade inter aldeles så andåktiga tankar, utan befäller en sin Skoswen eller lakej, at gå ut och mörda Jarlen. Skoswennen hade betänksande wid at fullgöra sin blodiga förrättning i Kyrkön, hwarpå en Nocturnus Ifwar hwite sit samma befallning. Denne war mindre ömtälig, går därför utan vidare omhwep in i Choret, sticker Jarlen tvärt igenom, och kommer tillbaka med blodiga wdrjan til Konungen. (***). På detta sätt slutade Ulf Jarl sina dagar wid år 1031, och ehuru man medgifwer, at Jarlen med sin oberäknsamhet, å sido satt den stysdiga wärdenad, som alle undersätare böra wisa för sin Öfwerhet, war dock straffet inter swarande emot brottet. En adelmödig glömska påfar sig bättre wid sådana tillfällen, än en långwrat hämnd. Man kan utan all widskäpse wäsa öfwertryggh, at den högste Gudens uttänkt som blott åstådare tager del uti människornas gärningar. Och ser man, at Ulf Jarl uti sina efterkommande warit långt lyckeligare än Konung Knut, Konungens släkt utlofnade uti des söner, och Ulf Jarls ätt blef bibehållen på Danska Konungasätet i många åldrar. Ulf Jarl war annars en mycket hurtig Herre, wäktlig, orädd både i ord och gärningar, stor frigsmän, ganska mån om sit rike och län, som honom war ansedd, och utom des den rikaste i hela Dannemark, näst Konungen. Detta år den måning som Sturleson gifwer om honom. Ulf Jarl hade med sin Gemål två söner, Swen Ulfson, som blef Konung i Dannemark, och Björn Ulfson. Denne Björn for til England med sit systnebarn Swen Godwinson, och blef där af honom på et bedrägligt sätt 1049 af daga tagen (****).

(*) Saxo L. 10. p. 193.

(**) Simon Dunelmensis hos Töwden p. 183.

(***) Svend Algonis C. 5. p. 85. kallar honom Ulf Sprakeleg.

(****) Simon Dunelmensis p. 185.

(*****) Sturleson, T. I. p. 687.

(*****) Rhyttings Saga C. 11. p. 20.

(*) Sturleson, T. II. p. 150.

(**) Sæp. p. 193.

(**) Sturleson, T. I. p. 679.

(***) Radulfus de Diceto mid år 1018.

(****) Sturleson, T. I. p. 686, 687.

(*****) Simon Dunelmensis p. 183.

17amap.
174n.

§. 6.

Til vidare utredning af denna tidens emständigheter, för-
tjenår afven en Skånsk släkt ar komma i åtanke, som varit delta-
gande nästan i alla de händelser, som imedertid skatet wår
Göthiska Nord. Under Harald Gormsons regering i Danmark,
flyddes Skåne af en Fylkskonung Strutharald mid namn (*),
fäst han ock af andra kallas Jart öfwer Skåne. Hans råttas namn
war Harald, men som tre Konungar af samma namn då woro
i Dannemark, dro de alle tre med särskilda wedernamn åtskilda.
Öfverkonungen Harald Gormson kallades Blåtand, des Broder
Knutsen nämnes Guldharald, och Konungen i Skåne Struth-
harald. Namnet Blåtand fick Öfverkonungen af sina swarta
tänder. Guldharald hade såt sin namndöning af den myckna ri-
kedom, han i sina Wikingsfärder förwårswat hade. Af sin kläde-
dräkt hade Strutharald såt sit namn, ty han bar, då han skulle
wisa sig i sin präkt, en besynnerlig hatt, på hwilken kullen, som
de gamle kallade struten, war af rent guld, och wåge tio mar-
ker (**). En hårlig hufvudbonad för drag och flusar, men än
beqwämligare i dyt tid. Hans öfriga högtids-kläder woro intet
mindre präktiga; ty de tillika med hatten wårderades til tiugo mar-
ker guld (***), så at när han war uti sin råttas prydnad, wårde-
rades hans klädesel åtminstone til tolf hundra de ättatio specie Dus-
cater. Strutharald hade med sin Gemål tre söner, Sigwald,
Thorkil. Hafi eller den böga, och Hemming, samt en dotter
Tosa. När Sigwald och Thorkil woro komne til någorlunda man-
lig ålder, anhölo de hos sin fader om tillstånd at fara ut landet,
och försöka sin lycka. Fadrens samtycke winno de genast, men
när de begårde, at blifwa anständigt utrustade, blefwo de med
et kort nej afvisade. Detta oaktradt förkassa de sig likwål twän-
ne färryg och hundra de män, sex tiog i hundra de. Och sedan de

Namn.
Nån.

landstigit på Bornholm, eller Burgunderholm, som det då kallades, och där utplundrat några byar, förfoga de sig till Jomsborg, hvar de af Palmatöke, tillika med hälften delen af sit manskap blefwo emottagne ibland Jomswikingarna, men den andra hälften, som mindre dugelig, blef återvänd (****). Wefete regerade denna tiden på Burgunderholm, och hörde de utplundrade byar till honom. Detta gaf tillfälle till et litet krig emellan Strutharald och Wefete. Ty när den förre wågrade betala skaden, som hans söner gjort, låter Wefete skicka några byar som Strutharald tillhörde, och denne åter på samma sätt utplundrade några andra byar af Wefetes gods. Harald Gormson war då regerande i Danmark, och stämmer de stridande parterna till Seyrar-ring, kan hända Sord, hwar twistemålet i wänlighet blef bilagt, och Wefetes yngre son Sigurd, förlofwades med Tosa, Strutharalds dotter. Sedermere förfogade sig Sigurd med sin äldre broder Wo eller Wui, liksåledes till Jomsborg, och ändtelligens kom afwen deras systerson Wagn. Åleson, som war Palmatökes soneson afwen dit i samma brödraskap. Imedlertid hade Swenska Prinsen Strybjden underlagt sig Jomsborg, hwarutaf omständigheterna intet widare dro bekante, än hwar tillförne är påminne. Men det wet man likwäl, at Palmatöke dödde som Jarl afwen Jomswikingarna, och at Sigwald, Strutharalds son, blef Jarl uti Palmatökes ställe, sedän så wäl Harald Gormson, som Strutharald woro afidne. Jomswikingarnas stränga lefnadsart slukade något under Sigwald; icke desto mindre behöll de sitt anseende då som tillförne. Och hade Pomern och andre Wendiske orter en stor förmån utaf dem, emedan de förswarade hela Wendiska stranden frän alla fiendeligheter. Konung Burisles war den tiden råddande afwen Pomern, och andra Slawiska länder. Efter sitt anträde till Jarls wärdigheten, afslägger Sigwald Jarl sitt besök hos Konung Burisles, begär hans dotter Astrid till äkta, och hotar, at han annars skulle afswergifwa Jomsborg adeles. Konung Burisles samlar sin räkning wid Jomswikingarna, och förswar honom sin dotter med de wilkor, at han skulle blifwa qwar i Jomsborg och freda landet, som Jomswikingarne tillförne gjort hade; widare skulle Sigwald laga så, at den skatt, som Burisles hit till betal till Konungen i Danmark, måtte estergifwas, och

änd.

Andteligen, at han skulle skaffa Danfka Konungen uti Konung Namn. Dannel. Bann. Burisless händer. Swen Otto hade redan antr dt regeringen efter sin fader Harald Gormson i Dannelmark, och ehuru dessa vilkor woro nog sv dra, åtager sig likw l Sigwald allt ihop. Det afwenyrligaste bemödandet war, at så Konung Swen Otto uti sina händer, det andra kunde sedermera därigenom lätteligen  rn s. Sigwald war dock intet r dl s, utan låter upst la trenne fartyg med tre h ndrade mans bes tning, och for til Dannelmark at uppsöka Konungen, samt s r då weta, hwar Swen Otto wistades med en wakt af serh ndrade man. Med w ld war således intet at  rr tta. G rdensf ld ställer Sigwald sig hj l, och låter Konung Swen weta, at han hade ärendet af högsta wigt at upst fka. Han bad därföre, at Konungen wille göra honom den n d, och besöka honom på fartygget, efter han intet själf kunde hafwa den f rm n, at göra sin upw kning. Konung Swen Otto kände Jomswikingarna ganska w l, emedan han under sina mish lligheter med sin fader, alltid haft sitt best d hos dem. Men Sigwald Jarl war intet så lätt at känna, emedan man war alltid w sare på hans h stigheter  n på hans tilg fwenhet. Icke desto mindre h ste Konungen intet misstroende til Jarlen. Han begifwer sig därföre utan vidare f rbeh ll til Sigwald på fartygget, då  f Konungen i ögnablicket blef bortförd, dock med all den h stighet och underg fwenhets betygande, som åstundas kunde. Men som Swen Otto war icke destomindre uti Sigwalds w ld, war det intet swårt, at förmå honom til alla de wilker, som blefwo f res fena. F rt fningen träffades således snart nog. Konung Swen blef gift med Burisless dotter Gunhild, Sigwald Jarl fick Burisless andra dotter Astrid til sin Gemål, och Burisless f rlofswades med Konung Swens s ster Tyra, Strybjörns enka. Staten blef  f esterg fwen, samt h ngifterna til nöje reglerade, hwar på Konung Swen med all h der wardt beledsagad til Dannelmark. På detta sätt blef Sigwald Jarl sw ger med Konungen i Dannelmark, dock war Konungen intet särdeles nögd med hela afhandlingen, och f r r t det honom i sonnerhet, at Sigwald behållit den w ckrafte bruden f r sig själf. Men i denna belägenhet war intet medel at ändra hwad som skedd war. Sakter af f rre  ngels ghet woro f r händer, och ibland andra war afwen grafv ter efter

Winn.
altan.

Harald Gormson et nödvändigt göremål; emedan då skulle Helsinga regeringen tillträdas, och en allmän höjning förrättas. Konung Swen laggar därför till et ståtligt gjästebud, hwartil Sigwald Jarl och de andre Höfdingar i Jomsborg blefwo inbudne. Och på det Konungen måtte wara så mycket säkrare om deras närvaro, föreslår han, at wid samma tillfälle kunde afwen graföl hållas efter Strutharald i Skåne, och Besere på Bornholm, och wederbörande införas uti deras ärfeliga rättigheter. Sigwald Jarl kunde döma af sig sjelf, at Politiska wänskaps- betygelser wero twetydiga legdebres. Han inställer sig därför wid grafölet med sådant följ, at alla wädeliga handelser kunde lätteligen afbdjas, ty han anlände med tiugo fartyg från Skåne, och fyratio från Wend. Efter sådana anstalter fullbordades och gjästebudet uti all wänslighet. Högtiden gick för sig med de wid sådana tillfällen wanliga plägseder. Innan Swen Otto intog sin Thron, drack han sin faders minne eller skål, hwilket och af alla närwarande beswärades. Han gjorde och det löfte, at han inom tre år, skulle antingen drifwa Konung Ethelred från Engeland, eller och taga honom af daga. Sedernera dracks Christi skål således af hela sällskapet, och där efter S:t Michaels. Så snart dessa heliga skålar wro afbrukna, dricker Sigwald Jarl sin fader Strutharalds skål, och gör löfte, at han således inom tre år skulle, antingen dräpa Håkan Jarl i Norrige, eller och jaga honom utur landet. De andre Höfdingar från Jomsborg, såsom Thorkil Hafa, Bo Digre, Sigurd hans broder, Sigwalds swäger, och Wagn Afson gjorde i sin wäl sina löften, som gick alla ut på at beriga Håkan Jarl, och således löds detta högtideliga graföl (.....). Et krigs beslutande, som blifwit affattat under fulla horn och bågare, kunde wäl intet länge hållas lönligt. Erik Jarl, Håkan Jarls son, fick straxt kundskap däröf, och gjorde alla nödiga anstalter til motwärd. Men det affhöll intet Sigwald med sina Jomsuikingar, at sätta i wäcket sina gjorda löften så mycket som til dem stod. De kommo således seglande til Norrige med en Flotta af sextio fartyg, och utwalde manskap, och foro fram öfwer alt med skjölning och plundrande. Andteligen tråffa de Håkan Jarls Flotta på den ort, som kallades Giorunga-wag, och war den hundrade och åttatio segel stark. Jomsuikingarnas min-

minsta bekymmer war, at underredta sig om antalet af sina motståndare. - Vårn kan wara god, när man har at göra med särskild Eriks, men emot Norrmån, som anfördes af Håkan och des söner Erik och Swen, war den nog öfvermåttlig. Sigwald Jarls släktordning war så inrättad, at han lög hells mitt uti, Bo Digre på ena sidan, och Wagn Åkeson på den andra. Håkan Jarl stödde sig hells mot Sigwald, Erik Jarl emot Bo, och Swen emot Wagn. Anfaller blef ganska hårtigt. Håkans folk stupade hope-tals, och hans egen brynja blef så sönderflärswad, at han kastade den afdeles utaf sig. Dock söko öfweren många af Jomsröfvingarna. Anderteligen upkom et ganska hårtigt hagel med safelig fjöld och storm, som lög rått i ansiktet på Jomsröfvingarna. Hagelstenarne woro så store, at hwart hagel skal wägd et öre, eller en ottendels mark. Sigwald fan då beränkeligt, at längre hålla stånd, han drog sig därföre ut slaktningen med sina sårtpg, sedan han gifwit tekn åt Bo och Wagn Åkeson, at göra det samma. Dese trodde intet, at det kom öfwerens med Jomsröfvingars lagarna, at således fara ut striden. De enwisades därföre, at än längre hålla ut. Bo försvarade sig, til des bägge händerne blefwo honom afhugna. Men då stack han armstumparna uti greparna på twänne kistor, som woro fulla med guld och silfwer, hwilket han röfwar i Norrige, och ropade: öfwer bord alle Wäsmän, hwarpå han med sina kistor, och alt hans folk, som war friskt, sprungo i sjön och drunknade. Wagn Åkesons försvar war lika fruktloft, utan blef han med flera gripen lefwande. De öfwerblefne Jomsröfvingarne blefwo då alle upförde på landet, och med rådg sammanbundne, hwar de med ras och löje emottogo döden; til des Erik Jarl ankom, då han af ädelmod och högaktning för deras orädda upförande, skänkte de öfwerblefna lifwet. Efter denna fördrätning for Sigwald tillbaka til Jomsborg, med sin broder Thorkel, och swäger Sigurd. Alle trodde, at de hade fullgjordt sit löfte, emedan de förpliktade sig at slås med folk, men intet med öfswulskap, in alle tilskrefwo det owanliga haglet åt Håkan Jarls ruindom (.....). Sigwald Jarls widare fördrätningar nämnas intet, för än Sigrig Storråda blef gift med Swen Öro i Dannemark, då man berönte sig af honom til den beordriga bestickning, som då gjordes til Olof Trygvason. Härmed

Sluttet.
Mån.

Samn. är talt tillförne, så wäl som om Sigwalds förhållande uti slaget
utan. wid Swolder. Mera af något warde wet man intet om denna
 Herren.

(*) Sturleson, T. I. p. 243.

(**) Olof Trygwassons Saga i bihänget til Sturleson p. 468.

(***) Torfäus, H. N. T. I. p. 290.

(****) Torfäus, H. N. T. II. p. 288.

(*****) Sturleson, T. I. p. 244.

(*****) Sturleson, T. I. p. 252. Torfäus H. N. T. II. p. 316.

§. 7.

Men Sigwalds bröder Thorkil Hafwa och Hemming dro
 på sit sätt nog så ryktbare, som deras äldre broder. Thorkils
 förslag at bemästra sig Ormen den Långa, Olof Trygwassons far-
 tyg, uti trädfningen wid Swolder, är före omtalt. Sedan begaf
 han sig i Wikinga sällskap med Olof Haraldson från Nörrige,
 då han kom från sin härnad i Swenska och Finska Rikden, och
 eröfrade många röfware fartyg wid Söderwik, söder om Jutland (1).
 Men detta bolag warade intet särdeles länge, utan war Thorkil
 Konung Swen sällaktig til Engeland, dit han anlände 1009 med
 en anseelig Flotta (2). Där hopsogade Thorkil sig med sin bro-
 der Hemming och Elis, då de sedan med samlade krafter angre-
 po Lancelbury, så at borgarne måtte lösa sig med tretusend mark
 silfwer. Härifrån förfogade de sig til den Wigbe, hwilken de
 hade som en nederlags plats för det rof, som de wid åfkilliga
 tillfällen utwungade af Engelländarne. Denne Danska här upbränd-
 de söljande året Oxford, och slog Thorkil Engellska krigsmagten
 wid Ringmere, hwilken anfördes af Hertigen i Estangeln Alf-
 Petel (3). Men år 1012 blefwo Estangeln, Middlesex, Herfords-
 hire, Buringham, Oxford, Bedford, Huntingdon, Kent, Sur-
 rey, Sousex, Southampton, Wiltshire, Barwik och flere länder
 utaf samma krigshär aldeles utplundrade, så at Ethelred war nöds-
 sakad, at fjöpa sig frid med 48000 mark silfwer. Och efter Et-
 helred Alfses inret wille betala 4000 mark för sin person, blef
 han af Danska folket ihidslagen. År 1013 hade Thorkil befallning
 af

öfwer Fottan wid Greenwich, och infordrade proviant och andra nödredningheter af fringliggande landkapet. År 1014 dödde Konung Eaven Otto, och då fölgde Thorkil des son Konung Knut til Dannemark, och kom med honom tillbaka til Engeland (4). Alla de släktingar, som Konung Knut sedermera höll med Ethelred och des söner, biröistades öfwen af Thorkil, och hade han tillfälle wid Londons belägring at frälsa Konung Knut från en ögonfientlig lifsfara, då han af Konung Emund blef anfallen, ty då har Thorkil i största hast stödt Konung Emund af hästen, och således ryckt Konung Knut ur faran (5). Uti det stora nederlag, som Engeldärne ledo wid Assendun, nederlade Thorkil Wisketel, och hämnade således på honom sin broder Hemmings död. Hwar efter han gifte sig med Wisketels Enka, Konung Ethelreds dotter. Han berömmes och därefter, at han wid Assendun lät upbygga en kyrka til deras hugskvalse, som där stupadt hade (6). Thorkil war och den, som förde Ethelreds Enka Drottning Emma tillbaka, då hon wille fly utur Engeland, och förvädde Konung Knut at taga henne til äkta (7). Efter så många betydande förtjenster war det intet underligt, at Konung Knut på allt sätt gynnade honom, hvarföre han och, sedan Knut blifwit ensam rådande i Engeland, förordnades til Jarl eller besättningshafwande i Estangeln (8). Sålunda war Thorkil kommen nästan til den högsta lycka, som en enskyld person kan dräna, emedan han war rik på förtjenst, heder och anseende, och besvägrad i nära led med sin egen Konung. Men i sådana omständigheter, bör man och wara mådt bered på omstörtning. Den förestod och Thorkil; ty när han hade budit Konungen til gästebud, och Konung Knut där fick se hans sköna Gemål Egitta, kastade han onåd på Thorkil och förtröt, at han intet helre gifwit Konungen förslag på henne, än på Emma, utan twärl om förbehållit at sig self den bästa delen (9). Om detta varit ordsaken til Thorkils fall, hafwa de skilliche andre Herrar, och öfwen hans egen broder Sigwald råkat i samma olägenhet. Det är ofelbart, at Thorkil med sin Gemål blef kort. Därefter eller år 1021, på Konungens befallning utdrifwen af Engeland (10). Det kan wara troligt, at Thorkil wid detta tillfälle togit sin tillflykt til Normandie Ofelbart är, at en Thorkil varit fostersader eller Gouverneur för Wilhelm Bastard,

Namn.
1774n.

hvilken sedermera genom sina segrande wapen blef Konung i England. Och om denna Torfil är den samme, som man hit intill talt om; blef han under de oroligheter, som yppade sig uti Normandie under Wilhelmis minderårighet ihjälslagen (11). Den oråd, som fadren råkade uti hos Konung Knut, sträkte sig likväl ingalunda til des son Harald, emedan han blef efter Alf Jarts död, förordnad til Jart eller Ståthållare i Danmark, och uti denna wårdeighet war han äfwen Konung Swen Knutson följaktig til Norrige, då han tog emot riket efter Olof den Heliges fall på Striklarstad (12). Den tredje Strutharalds son Hemming har likaledes warit uti ganska stort anseende, och deltagande uti de angelägnaste fördröningar, som man kan sluta af det som redan är andraget. Han omnälas först i Engelska Historien 1009, då han följde Konung Swen Otto uti den stora utrustning, hwarmed han äfwerhopade England. Sedan war han tillika med sin broder Thorfil och Eilif besallande äfwer den frighår, som utplundrade större delen af landet. Wid Konung Swen Ottos död war han hufvud för Ringmännerna wid Slesfort, och blef en nånårs morgon på förrådsförsamling angripen, då hela hans läger blef förstördt och nedergjort. Man berättar wäl, at han sjelf också där blifwit nederslablad, men som man wet, at han sedermera gjordt följe med Konung Knut uti sit tåg, hwarigenom England aldeles blef underlagt, kan man finna, at hans död warit allenast genom löst rykte utspridt, som sedermera blifwit af andra Historie-skrifwäre efterföljdt. Den lilla oreda som wisar sig här och där uti dessa Herrars Historia, gör intet stort til saken. Det är icke destomindre ofelbart, at Strutharalds släkt warit en af de måst betydande, icke allenast i Skåne, utan ock i Danmark. De högsta tjenster i landet innehades af dem, och uti de swåraste församlingar, hafwa de merendels warit besalningshafwande. Utom des hafwa de warit på många sätt med Prinsar och Konungar besvägrade. At de äfwen älskat denna tidens witterhet, ser man därutaf, at Sigward Jart hade länge uti sit hof en Isländsk Skald wid namn Thor, hvilken ock någon tid warit likaledes Skald hos Thorkel Gafi. Denne Thor war Sigrvaters fader, hvilken uti Konung Olof Skötkonungs, och Olof Haraldsons Historia är ganska namnkunnig (13). Halfred Wandrådsfald, har
och

och varit någon tid hos Sigwald Jarl, af hvilken han beläntes för en wisa, som han affungit til Jarlens heder, med en arming af guld, som wägt en half mark. (14).

(1) Sturleson, T. I. p. 381.

(2) Simeon Dunelmensis p. 166.

(3) Bromton, p. 888.

(4) Rnyttlinga Sag. p. 12.

(5) Torfäus H. N. T. III. p. 31.

(6) Simeon Dunelm. wid år 1020 p. 177.

(7) Torfäus H. N. T. III. p. 16.

(8) Simeon Dunelm. p. 176. Radulfus de Diceto p. 466. Bromton p. 906.

(9) Torfäus H. N. T. III. p. 16

(10) Simeon Dunelmensis, p. 177. Bromton. p. 907.

(11) Ordericus vitalis Hist. Eccl. L. 7. p. 656. uti Duchene Normannic. R. Scriptores.

(12) Sturleson, T. I. p. 738. 812.

(13) Sturleson, T. I. p. 419.

(14) Torfäus H. N. T. II. p. 476.

7. Capitlet.

Om

Swæa Rikes forna Gränstfor, Länder
och Tillhörigheter.

§. 1.

Södra Fjädruggen eller Ridsin, samt Väster- och Östersidn, utstärta liksom naturliga gränstfor för Swæa-Rike, och lår denna Landsträknung förmodeligen i äldsta tider utgjordt hellswa Rikskroppen. Ut Landdelningen, som skedde emellan Norre och Gore, tillägnas åt denna senare alla barna, och ligger tillför-
ne

Kordna
Gränstfor
och
Länder.

P p 3

ne

Fordna
Gränser
och
Länder.

ne berättas, at han underlagt sig alla darna, som han kringfarit (1). Och när man jämför detta med det föregående, ser man, at Gore rest med sit fartyg alt ifrån Botniska wiken, förbi Daniska darna. På detta sätt kunde man anse denna Herren för regerande öfwer sjösidan af hela Sverige, tillika med Skåne och de nästgränsande länder. De Daniska darne låra och til en del erkände Gores öfwerwålde: ärminstone har Seland warit under Gylses lydna, emedan han skänke landet åt Geslon. Men därföre kan man intet föreställa sig, at någon utstakad gränts skildt Sverige från Norrige. Alt som fasta landet blef mer och mer uptaget, utwidgades öfwen Konungarnas wålde, och ser man, at Swenska folket merendels hållit sig på östra sidan af Rjåln, och Norrmännerne på den wästra; til des ändteligen Kjetil Jante gäde mot öster öfwer själlen, och satt sig där neder, hwilkens efterkommande sedermera öfwen gjort en del af Swea Rikes inbyggare. Gränsten emellan Sverige och Norrige war således, öfwen för Olof Skötkonungs tid, den, at han gäde längs åt Götha Älf til Wenern, därifrån til Eda flög, och så öfwer Rjåln til Fimmarfen (2). På denna grund skulle en stor del af Dals-Land och Wärmeland blifwa ansed som en tilhörighet af Norrige. Men Wärmeland har under Ynglinga Ättens regering, ofelbart hördt til Sverige, som man har sig bekant af Olof Träteljas Historia, och Dals-Land har liksåledes ifrån urminnes tider legat under Sverige: så at Konung Magnus Barfot, som wille tilägna sig alt landet, som låg wäster om Weneren, nemligen Sundalen, Nordalen, War och Wårdynior (3), afstod aldeles med sit påstående; och landamålet blef som det warit tilförne.

(1) Sundin Noregur. p. 4.

(2) Sturleson, T. I. p. 443.

(3) Sturleson, T. II. p. 215.

§. 2.

Anser man nu Landskapens Fördelning, så har ifrån uråldriga tider något när warit samma inrättning, som i senare tider warit i akt tagen. Ty Riket deltes i Götha och Swea Rike, hwil-

hvilka bägge innefattades uti et almindt namn, och kallades Svea Wäld. Efter den delning, som förefinner hos Sturleson (1), gjorde Westre: Gjöthland med Wärmeland, och Mark den ena delen af Gjötha Rike, och Östre: Gjöthland med Gorbland och Öland den andra. Mer Svea Rike innefattade Södermanland, Wästmanland eller Sjadrinda: Land, Tiunda: Land, Artunda: Land och Sialand. Dessa Landskap hade sina enstaka Lagmän, under hvilkas Lagsaga de andra Landskapen hörde, hvilka här intet dro upräknade. Men ingalunda kan slutas härutaf, at de Landskap, som dro här af Sturleson förbigångne, intet hörde denna tiden til Sverige; ty af det föregående är tydeligt, at så wäl Helsingeland som Jämtland, oförnekelsen lyde under Swenska Kronan. Samma beskaffenhet är med Småland och flera. Man kallade annars Svea Rike Nordanskog, och Gjötha Rike Sunnanskog. Men dessa namn torde til afwentyr intet wara så gamla, som de i almänhet hållas före (2).

Nordna
Gränsfor
och
Länder.

(1) Sturleson, T. I. p. 477.

(2) 1: Cap. Kg. B. S. Estils Legenda, som är förmodeligen Skrifwen mot slutet af XIII. århundrad, är den äldsta Skrift, som kallar Sverige Nordanskog. Benzeli Mon. Eccl. p. 30. De stora Skogarna Tiweden och Kolmorden hafwa gifwet anledning til: dessa namn. Men i äldre tider lär landet öfwer allt warit lika Skogslut. Det är då troligt, at namnen upkommit, sedan Skogarne i de nästgränsande örterna blifwit utöddes.

§. 3.

Äf de fordna Swenska Landskapen ligger Helsingland längst up mot Norden. Landets gamla gränser hafwa warit på detta sätt utstakade i Helsingelagen: Swa äru Helsingia Raa, som byrjas i Uloråsti, och ledhir åptit Isma femtan wifna län: gan (1). Man är tydeligen härutaf, at Helsingland sträckt sig Norr ut til Uloråst i Österbotn. Men det öfriga är ej aldeles så redigt. Hvad Isma betyder är ej afgjort. Det är troligt, at det skal wara Umeå. Meningen lär då wara den, at man borde räkfna femton wefor långt från Umeå, til gränsen, och sedan på samma sätt allt upføre. De gamla räknade sina sidoresor efter

Helsing-
land.

Herbua
Grånjor
och
Länder.
Helsinge-
land.

efter wekor, men at man räknade landresorna på samma sätt, at intet almindt. Man kan ej noga utsätra längden af en sådan weka, men det är ofelbart, at det intet betydde en wekas eller sju dagars resa. Af en gammal anmärkning wet man, at där woro tio sådana wekor, X. Ukäso, från Utlången i Blekingen til Kalmår (2). Så lång tid, nemligen tio wekor, behöfwe intet at fara denna korta vägen. 3 almanhet svarar en rost på landet emot en weka i sjöen (3). Rost är förmodeligen det samma som rast, hvilat, och lär således betefna en så lång väg, som man kan fara, utan at behöfwa beta hästarna. Och på den grund blifwer Helsingegräns, femton sådana rast från Umeå, in at landet: hwilket wäl lär wara något mer än femton mil, fast än weka eller rast kan i wißt hänseende därmed uttryckas. Så wid sträcka woro fordon: Helsingelands rämderken, innom hwilka innesfattades flere mindre Landskap. Uti Helsingelagen (4), nämnas Angermanland, Medelpad, Umeå, Bygdå och Sundheden, som särskilda delar. Angermanland och Medelpad göra ännu en fläta Landskaper, Umeå är bekant, Bygdå liksådes, och utmärker Norlands tracten öfwer Umeå. Sundheden är det, som nu egenligen kallas Helsingland. Wil man tro Sturleson, som åger et billigt witsord i våra forna häfder, har landet sådt namn af Thor Helsing, om hwilken är talt tilförne. Sels betydde annars på gamla språket et halsband, och den som intet kan finna sig wid denna anledning til namnet, kan tro efter behag, at Landet blifwer så kalladt efter det, som et band, innesfattar Norra delen af Bornafla wiken. At Helsingarne i forna dagar gjordt sig mycket namnkunniga genom härfärder, kan slutas af årtilliga nog afslagna orter, hwilka synas ännu bibehålla namn af Helsingarna. Hit höra först Helsingborg och Helsingör. Den äldste Historiekrifware som nämnde Helsingborg, är Adamus Bremensis (5), och kan wäl wara, at den Runsten, som finnes i Lund i Gestrifland, förwarat minne af et sådant Helsingarnas utdrag, til våra södra orter (6); ty här har stådt, efter Burdå ritning, en sådan påskrift. Jöfura lær rita denna sten efter Jbiarn sin son, som war Höfding för Selsana, och wunn hela Säländ. At denne Jbiurn warit son af Thor Helsing, har den swårt för at tro, som intet kan föreställa sig, at Yringshöld sådt en sådan Run-

Kunskap genom uppenbarelse (7). När detta frigståg skedd var man intet, men det är bekant, när Håkan Harald Harfagers son regerade i Norrige, moro Helsingarne honom tilgifne, och har denne Herren uti tionde århundrad med härskjöld hemfökt Såländ (8). Det är troligt, at Helsingarne varit delaktige i denna härskjöld. Uti Engeland har och varit en ort, som synes hafva sådt namn af Helsingarna, Helsingaport nemligen, hvar Konung Harald blef slagen af Wilhelm Conquistor (9). Helsingfors anses och så, som et minnesmärke af gamla Helsingarna, men det kan ej höra til detta tidesvarf. Vil man tro Adamus Bremensis, har och en stad varit i Helsingland uti elfiofte århundrad. Ibemodelligen har han hörd talas om en marknadsplats, som varit försedd med beständiga bodar, och således set ut som en stad.

Ω q

Kordna
Gränser
och
Länder.
Helsing-
land.

(1) Rotarii Publici attest 1364 uti Peringskjöldes Monum. per Tiundiam p. 4. Man kan jämföra härmed G. Schönings gamla Geographie S. 28. p. 60.

(2) Bihaget til Ingvar Widförles Saga, utgifwen af Kessfors Brocman.

(3) 11 Kl. Drap. B. ÖG. Det var fordom almant wedertaget, at afmåta Landvägarna genom Raster. Beda de numerorum divisione Opp. T. I. p. 163 säger, at två Lencz eller tre mil göra en Rast. Man kan annars, om så behågas, jämföra Du Cange uti sit Glossarium på ordet Rasta, och finner man, at denna wägbelning hos Tyfarna varit bekant, äfwen för den Helige Hieronymus.

(4) 7 Kl. Kg. B. Helt. 2.

(5) Adamus Bremensis Descriptio Daniz &c. C. 75. p. 57. Sabrii cii Uplag.

(6) Peringskjöld uti sit Uttartal p. 37. har låtit afrita den, och öfverskriften på gamla språket blifwer: Jðilora lit rita sin thino aptir Jbiurn sin sin, thar war haufding Helsinga, auk want Sålaland ala m. m. Men Peringskjöld tillår sielf, at han förbättrat stenen, då öfverskriften intet förtjente den minsta upmärksamhet, om den intet tillförne varit af Bureaus afritad. Stenen är nu sönderslagen, och torde det wara skedd med sit; ty allt hwad angår Jbiurns wärldighet, och hans bedrifter, är borta. D. O. Celsius den äldre anför Inscriptionen sådan, som den nu kan läsas, uti Act. Lit. Svec. 1726 p. 215, och af den lär man ingen ting märkwärdigt.

(7) Utom det, at Peringskjöldes Uttartal p. 38. gör Jbiurn til Thor Helsing son, underrättar han oss tillita, at denne Thor Helsing lefwat uti

fordna
Gränser
och
länder.

uti ellfte-århundrad, hwilket är aldeles orimligt. Efter Sturleson T. I. p. 138. skodde Rjetil Jamte från Rorige i Eften Irådas tid, och Rjetils sonson war Thor Helsing. Man wet intet med säkerhet, när Eften Iråda regerade, men ofelbart är, at han lefwat långt för Harald Hårfagers tid, och således för det nionde århundrad. Wore man försäkrad, at Eften Irådas nåtregister uti Jundin Toregur p. 8. wore fullständigt, och at inga leder fattades, måste denna Eften hafwa lefwat wid Odeus tid, ty han är i tredje led från Rore. Men ånsljönt några grader skulle wara förbigångne, blifwer altid Thor Helsing så gammal, at han kunnat gifwa namn åt Helsingland.

(8) Om Håkan Adelsens fosterförs såltdag talar Sturleson T. I. p. 134. Och har han varit wida omkring, både i Söland och Skåne. Jämtlångningarne höllo sig då til Konung Håkan, och torde en del af Helsingarna på samma råkning warit honom följaktige. På samma sätt som man funnit, at Wikar från Tiundaland, Arnliot Gellinas broder warit i Olof Trygvassons tjenst. Sturleson T. I. p. 323.

(9) Sturleson T. II. p. 176. Radulphus de Diceto, och andre Engelska Skribenter säga, at slaget skod wid Hastinge..

§. 4.

Anger-
manland.

De Landskap, som gamla Helsingland innefattade, såsom Angermanland, Medelpad m. m. äro ganska litet bekanta i detta utdehwarf. Namnen äro likwål efter utseende ganska gamla. I Frithiof Skräfnes Saga talas om et Hårdad eller Land, som het Anger, och kan härmed til åfwenityrs Angermanland wara ment (1). Det som anrars talas om Angermanlands fordna Konungar, är många twifwelsnåd underkastadt. Man skulle snart kunna tro, at Medelpad Medelpad intet war Swenskt, efter något dylikt ord intet igenfinnes i Swenska språket. Strömmen Mjällan, som nederkommer från Norrka ställen, och flöter emellan Angermanland och Medelpad, samt Ryska ordet Piärrin, hwilket betyder Land, kunna gifwa en sawolik sammansättning af namnet. Och kan wål hända, at våra fordna utspjeningar til Gardarike eller Rysland, återfördt en hof Ryska undersåtare i Medelpads öfngder, och namnet där af upkommet. Det egenteligen så kallade Helsingland, skildes fordom från Gestrifland genom Rogen, Lysterjämörk, som den kallas i Rjetil Håkans Saga. Hwilken Rogen lär wara den samma, som annars kallas Ödmorden, och ströfker igenom Söderala och Långbo sekvar i Helsinglands södra Probsteri (2). Om denna Rogen

skog såges uti ommämnda Sagan, at han war tio Rast lång, och tre Rast bred. Gestrikland hörde och i gamla tider til Helsingland, så at södra gränsen warit Dalafven, och den Norra Ula-träsk. Gäster är et gammalt namn, och kan wäl hända, at Landet af någon urgammal Herre eller Skogs rödjare, blifwit så kalladt. Den som wil tro, at Gestrike och Jetterike är et och samma, har intet swårt at finna grund til ordledningen, hwilken alltid blifwit lätt, när man tager ifrån och lägger til, hwad man behagar. Efter Erik Olssons berättelse, utgjorde de nu uppräknade Landskapet det fordna Helsing-Riket (3). Dock likwäl är ingen synnerlig anledning, at Helsingland warit et särskildt Rike, om ej den tid, då Hunnerne eller Herulerne innehade någon del af gamla Sverige, hwarom bättre fram skal-handlas.

Fordna
Gränser
och
Länder
Gästrike
land.

(1) Frelthiof Frätknes Saga C. 11. p. 34.

(2) Rietil Håkans Saga C. 14. Peringskjöld Mon. Thiundiz p. 9.

(3) Ericus Upsaliensis Hist. Suecorum Gothorumque L. I. p. 6.

§. 5.

Om Erik Olssons Åberopade anmärkning har någon grund, torde de nästgränsande Länder, Jämteland och Herjedalen hafwa warit en del af samma Rike. Om Jämtelands äldsta beboende är nämndt något tillförne, nemligen, at Rietil Jante, Anund Jarls son af Sparabo i Tronhem, flyktade undan Konung Eisten Iråda i Norrige, och satte sig neder i ödemarkerna öster om Rjåin, och blef den negden af honom kallad Jämteland. När Harald Harfager sedermera genom sin enwåldiga regering, upwäckt et ganska stort misshöje i Norrige, fick Jämteland än flera inwånare därifrån. Dessa nybyggen lefde emellan sina berg och fjällar någon tid, utan undergiftwenhet, hwarken af Konungen i Sverige eller Norrige, til des Konung Håkan Haraldson i Norrige, ändteligen med godo förmodde dem til at erkänna Norriska öfwerwåldet. Men, när oenigheten yppade sig emellan Olof Skötkonung, och Olof Haraldson, öfwergefwö Jämtlänningarne all förbindelse med Norrige, och erkände Konungarne i Sverige för sin lagliga öfwerhet. Olof Haraldsons laglösa Christendom, lär hafwa warit en af de

Jämte-
land.

Fördena
Gränser
och
Länder.

Herdalen.

förändring. Och lår Landets invånare hafwa sunnit bättre sin räkning wid, at omgås med Lagbundna Hedningar, än Laglösa Christna. Fördenskul war alt bemöbbande förgäfves, utan Jämelänningarne förblefwo beständigt uti sin tro och undergifwenhet under Swenska Kronan (1). Uti et gammalt Norrskt Document af fiortonde århundrad såges, at Jämtarne hade i Finmarken nitton Räst at jaga efter djur och ekorrar, och at Landamåret mot öster war Angermanland (2). Herdalen skal hafwa fått sin namn af en Herjulf, hwilken förde Haldan Swartes baner, eller warit hans Merksman. Haldan Swarte är af Ynglinga Ätt, Harald Harfagers fader, och lefde i nionde århundrad. Sedan Herjulf råkat i sin Konungs onåd, flyktade han til Konungen i Sverige, hwar han war länge i tjenst och anseende. Äntligen blef han ock nödsakad at rymma ifrån Swenska Häfvet, efter han borttröfwat en förnäm Jungfru, förmodeligen emot föräldrarnas wilja. Han utwalde då sin hemvist emellan Sverige och Norrige i ödenmarkerna, och började således at upodla Landet, som af honom blifwit kalladt Herjulfsdalen (3). Denna berättelse synes långt rimligare än den, som leder namnet af Herulerna, hwilka utan twifwel bodt här i Norden, men hafwa förmodeligen intet nedgräfst sig så långt ifrån hafsstranden. Efter utseende har Herdalen haft samma öde som Jämteland, och lår denna bergsbygden på samma sätt och tid blifwit förknippad med Sverige, som Jämteland.

(1) Sturleson T. I. p. 138 och 635.

(2) Schönning Gamle Geographie §. 46. p. 114. orden äro dessa: Thetta Landamärke er mällim Jemtlands og Finmarker ogk Helsingelands, Westre or Leinglings lidum of sine Norder til Estrauma. Eigu tha Jämtar nordur a Finmark stri straumi XIX. raster at weida dyr of skona, of geinger sine Auster Landamerit mothe Angermannalande tafer til, thar sum heitir Weimofior, tådan i Gulsto of i Ryodsto m. m.

(3) Peder Clausens Norriges Beskrivelse p. 100.

§. 6.

Jostlän-
derna.

Sedan man gädd igenom hufvudländerna af Norra delen i Sverige, midt emellan mot öder det egentligen så kallade Swea Rike.

Rike. Här förekomma förnämligast de tre Folkländerna, Tiunda, Accunda och Sjerdhunda Land. Af Uplands-Lagen finner man, at Folkländerna haft högsta orden wid Konungarwal (1). Och ehuruwäl Sverige war egenteligen intet walrike i denna tiden; war dock Upswaarnas myndighet wid regeringens tillträdande nog betydande. Öfwerwadgar man dessa Folkländers namn, är det nog tydeligt, at de äro sammansatte af Tio, Allra och Fyra, och betydelsen blifwer ganska ren, at Tiundaland utmärker en sådan trakt som war fördeld i tio hundari eller häråd, och så vidare. Den förteckning, som Yeringstjöld införde, uti sin beskrifning öfwer Tiundaland (2), bestyrker denna gisning, emedan Allundaland innesfattade äfwen då åtta hundari. Tiunda hade wäl tolf sådana häråd; men Gestrifeland räknades äfwen där til Tiundaland, fast det annars intet hörde hit. Man kan låmpa det samma på Sjerdhundra, fast det i den återopade förteckning innesattar fem hundari. Sedan man fallit på den tanken, at Plato beskrifwit Sverige, då han gifwit underrättelse om Atlantica, har man efter behag delt Sverige uti tio delar, och däræfter jämukat namnen. Men som icke ringaste spår finnes til Erhunda, Euhunda m. m. såsom betydande delar af Sverige, kan man utan all saknad å sido sätta denna ryktbara fördelningen, då man beskrifwer det forðna Sverige, och låta Atle eller Necken obehindrad gåra sina förfatningar i Atland. Man kan utomdes någorlunda begripa anledningen til namnen. Det återstår at korteligen förklara, hwarföre de kallades Folkländer. Sylke betyder slaktordning eller wisja fördelningar i en upståld krigshår, hwilket man nu uttrycker med Batalion, Escadron eller Escader. Sylke war därföre et dresnamn, som tillägnades åt Konungar och Jarlar, därföre at de stipade sit folk i leder, rotar och Sylkingar (3). Alla gamla förfatningar i landet woro inrättade efter krigståg och härfärder. Och så framt uti härfärder sielfwa krigshåren indeltes uti tre hufvudstockar efter dessa Folkländer, som uggiorde förnämsta styrkan af Upsala Konungarwäide, blifwer namnet tydeligt nog, fast det då snarare bdr heta Sylkland än Folkland. Hwilken gisning likwäl lämnas uti Eäfarens egit bendgna ompröfwande.

Kordna
Gränser
och
Länder.
Folkländerna.

Kordna
Gränser
och
Länder.

- (1) 1. St. Kg. B. Upl. 2. Nu thorfa Land Runung wälja, tha Hulu thery Gofkland fyrsto Konung tafa, thet är Tiundaland, Attundaland och Sjadhundaland.
- (2) Peringskjöld Mon. per Tiundian p. 14. Och gör Peringskjöld samma påminnelse p. 20. då han gifwer wid handen, at Tiundaland fördom intet innesfattade flere än tio hundare, emedan Säsirikeland intet hörde til Tiundaland, och Wälingehärad blifwit i senare tider delt i tu.
- (3) Edda, Konga heite. Ulti Gerwara Sagan C. 19. p. 175. såges om Hunnegas hår, at den war så uppslidd, at där wore fem tusend i hwart Sylke.

§. 7.

Upland.

Tiundaland hade främsta rummet bland alla Rikens Landskap, och war uti Sturlesons tid starkast bebodt (1). Konungarnas wilstande i Upsala gaf utan twiswel förnämsta anledningen til denna folkrikhet. Landet berömmes äfwen i Odens tid för sin fruktbarhet; hwarutaf man kan sluta med all sannolikhet, at det warit wäl upbrukadt, och således haft inbyggare från urminnes tider. Det är bekant, at de tre Gofkländerna i sin egenteliga bemärkelse utgöra det wi nu kalla Upland. Hwarföre och Konung Birger i sin stadfästelse på Uplands Lagen talar om Uplands tre Gofkländer. Och lär namnet Upland wara nyare än det kan föras til de tider, wi nu tala om. Ty hos Sturleson förekommer det aldrig, utan när man hos honom finner Upland wara nämnt, förstås där altid Uplanden i Norrige. Ult som Christendomen blef allt mer stadfäst i Sverige, förswunno så småningom de gamla krigiska författningarna, och Landskapen fördeltes annorlunda. Då blefwo de smärre Lagsagor och Häradar ihopslagne, och då lär Landet hafwa fått namn af Upswearna, och blifwit kalladt Upland. Utaf Freywidts tal, som är anfördt i Konung Dlof Skötkonungs Historia, är tydeligt, at Upswearne tillagnade sig högst den rösten uti alla betydande högmål.

(1) Sturleson, T. I. p. 478.

§. 8.

Westman-
land.

Westmanland lär fördom hafwa warit ansedt som en tiffhö-
righet af Järdehunda; ty när Sturleson talar om Sveriges gam-
la

sa fördelning, nämner han Westmanland eller Siadrindaland (1). Utom de nu uppräknade Länder, som äro belägna norr om Mälaren, är äfwen Järnberaland denna tiden bekant. Och Sturleson, när han beskriwer Konung Olaf Haraldsons sista resa til Norrige, berättar, at Konungen då han for ifrån Sigtuna öfwer Markbygden, drog han in i Järnberaland och därifrån til Jämtland (2). Med Järnberaland betecknades fördenksul nu warande Dalarne, och kan hända, någon del af Westmanland. Det har til äfwentys legat under Tiunda Lagsaga, och därefter blifwit förbigången af Sturleson, då han idmnade sin beskrifning öfwer Sverige. Vi här då varit stora ödemarker, kan man intet undra på, ty de låra finnas här ännu. Sturleson anmärker annars om bemärlte Konungs resa, at han gjort den, så vida görligt varit, til sjös, på det sätt nemligen, at man burit fartigen öfwer Land, emellan sjöarna (3). Så at man kan afsevärt här af begripa, at fartig kunna finnas långt ifrån hafvet på högder och backar, utar at man behöfwer sträpt föreställa sig, at man från hafvet seglat så långt in i landet. Sialand, som Sturleson Sialand. vidare nämner, kan vara Roslagen. Men som Rodin, Frösöfers skepslag, Åkers skepslag m. m., gjorde en del af Folkländerna (4), torde Sialand rättare betyda Åland och Skjergården. Öder om Mälaren möter Ödermanland, som oc i denna ti. Öder. den war bekant, emedan det förekommer ofta hos Sturleson. manland. Märke eller Meri Rike, är oc i anseende til namnet ganska gammalt. Det räknades oc til Swea Rike, men lär därefter vara förbigången af Sturleson uti Sveriges beskrifning, emedan det war inbegripet under Ödermanlands Biskopsödde. Det är o. s. s. klart, at Meri Jarl från Norrige haft et Land i förledning af Konung Gautrek i Väster Götland (5). Och kan vara trosligt, at det varit detta lilla Höfdingedöme, då anledningen til namnet blifwit tydlig. Således har man i forhet uppräknat de länder, som i forna dagar hörde til Swea Rike. Sturleson nämner allenast, Sudermanland, Siardhundra, Tiunda och Sialand.

(1) Sturleson, T. I. p. 477.

(2) Sturleson, T. I. p. 755.

Fordna
Grånjor
och
Länder.

- (3) Sturleson, T. I. p. 757.
(4) Ericus Upsaliensis L. I. p. 6. Loccenii Uplag.
(5) Edderik och Rolfs Saga C. 11. p. 63.

§. 9.

Wärme-
land.

Äf alla Landskap, som lyda under Gjötha Rike, sträcker Wärmeland sig atralängst i Norden. Namnet är wäl et af de äldsta, efter det är ren Finska eller Lapiska. Wäri betyder berg, och Ma Land, i det anseende har man orsak at tro, det namnet bör ledas ifrån des fordna inbyggare Finnarna, hwilke inne hade denna negden för Odens tid. Wärma nämnes och såsom bebodt af Jotar uti Raums Nares sons tid. Huru Landet sedermera af Olof Trätelja blifwit widare upbrukadt, och förenat med Norrige, samt åter igen förknippadt med Sverige, är tillförne på sina ställen omrördt. Och har landet onekeligen, så wid slutet af detta tidehwarf, som alt framgent lydt under Sveriges spira. At Wärmeland legat under Skara Biskopsdöme är bekant af Adamus Bremensis (1). Huru Dals Land likaledes af älder warit en tilhörighet af Sverige, är påmint i 1. §. af detta Capitel.

(1) Adamus Bremensis de situ Daniz &c. C. 89. p. 61.

§. 10.

Wäster-
Gjöth-
land.

Den äldste Historiekrifware, som nämnt Wäster-Gjöthland, är Jornandes (1), Biskopen i Ravenna af det siette århundrad. Genom Biskopsdömens inrättande blefwo gamla Landskapens råmärken nog förwillade, emedan en stor del af Småland kom då at anses som en tilhörighet af Wäster-Gjöthland. Och är detta orsaken, hwarföre Skåne ansågs som gräntande til Wäster-Gjöthland (2). Det är likwäl oförnekligt, at Wästgötha råmärken intet gäde län gre iöder än til södra udden af Wetteren (3). At Mark ansågs fordom, så wäl som Wärmeland, för et särskildt Landskap, kan slutas af Sturlesons Bektifning på Sverige. Och gick Swenska gräntsen ut til hafwet, emedan Hisingen war gemensam emellan Sverige och Norrige, och rådgången emellan dessa nästgräntande Riken, börjades i Danaholm.

Mark.

(1)

- (1) Jorandes de rebus Gotie C. 3. Landet nämnes här Wagoth, hvilket efter utseendet, är en förkortning af Wäst: Gjöthland.
 (2) Adamus Bremensis de situ Daniz &c. C. 87. p. 60.
 (3) Wästgötha Råmärken wid Wästgötha Lagen p. 99.

Jordna
Gränsor
och
Länder.

§. II.

På östra sidan af Wetteren ligger Öster: Gjöthland. Jorandes är och den förste Häfderetknare, hos hwilken Öst: Gjöthar: ne finnas nämnde. Landets gamla råmärken äro uppräknade uti C. S. Brocmans Beskrifning öfwer Öster: Gjöthland. Det är dock oselbart, at de serdom, åtminstone i anseende til Biskops Vagsagan, inbegripit östra delen af Småland, på samma sätt som Wäst: Gjöthland innefattade den västra. Af Sturleson finner man, at så wäl Gothland som Öland woro tilhörig: heter af Öster: Gjöthland. Gothland har och af urminnes ti: der legat under Sveriges Krona. Hwarföre och Engelsman: nen Wulfstain i nionde århundrad (1) gifwer wid handen, at Gothland hörde til Sverige. Efter den berättelse, som är trykt wid slutet af Gothlands: Lagen, och som synes böra äga full: komligt witsord, skjedde undergifningen på det sätt, at en Umar eller Irwar Stråben, for til Sverige på sina landsmäns, Goth: slänningarnas wägnar, och träffade en sådan förening med Konun: gen, at Gothland skulle uptagas uti Swea Rikes försvar, emot en årlig skatt af sextio mark silfwer, af hwilka fyratio mark skulle afdrämnas til Konungen, och iugo til Jarlen i Gjötha Rike (2). Där skulle och wara en fri handel, emellan Sverige och Goth: land, utan tull och annan afgift. Gothslänningarne blefwo och se: dermera förpliktade, at följa Konungen i härfärd, och ledning med sin fartg mot Hedningar, men intet emot Christna. Dock i fall de intet hade lust at taga del i härfärden, war det dem tillåtet at blifwa hemma mot betalning af fyratio mark penningar för hwart fartg, eller snäcka. Den skildnad, som här göres emellan Christi: na och Hedningar, är tillagt i senare tider. Af wenna undererät: telse finner man, at Gothland war wäl undergifwet Swenska Kro: nan, dock så, at invånarne utgjorde icke desto mindre et fritt sam: fund eller Republiik, hwilken styrdes af sina egna lagar, och en: skilda öfwerhet. Ja de woro så måne om bibehållandet af sin

Öster:
Gjöth:
land.

Goth:
land.

R r

fri

Fordna frihet, at de inter wille emottaga något öpet bref från Konungen i Sverige, utan förbehållit sig, at alla borde wara förseglade (3). Vi hafwa således i Gothland bewis på et sådant Lån, som man i Tyskland kallar Feudum oblatum, med besynnerligare förbehåll, än wid något annat Swenskt Landskap warit stadgade. Om **Öland** land är ej annat at påminna, än at Wulfstain talar äfwen om denna Ö, och berättar, at han hörde til Sverige.

(1) Ottar och Wulfstains Periplus §. 13. p. 18.

(2) Bihanget til Gothlands Lagen C. 2. p. 49.

(3) Samma Bihang C. 4. p. 53.

§. 12.

Småland. Smålands namn är oc ganska gammalt; ty det förekommer både hos Sturleson, och uti Herends och Voses Saga (1). Sturleson kallar det Smålaund eller Småländerna, när han berättar Olaf Håraðsens resa från Calmar til Norrige landvägen (2). Man kan sluta härutaf, at detta Landskap warit sammansatt af åtskilliga smärre länder. Ut i Dannewarck kallas ännu Smålands Regimentet, det som af de smärre darna utgår. Det torde således wara ganska onddigt, at anställa någon widare undersökning om namnets uprinnelse. Men det blifwer likwål något wanfeligare at upfatta, hvilka smärre länder här egenteligen förstås, när man talar om detta tidevarf. Man kan likwål utan fruktan af wilsfarelse upräkna några, äfwen i denna afslagna tiden, såsom Tlust, Sinweden, Werende, Möre, Ottingen, och til äfwen tyrs Rydingen och Nidingen. Andre åter göra denna sammansättning på annat sätt (3). Alla sådane fördelningar kunna hafwa sin riktighet, i anseende til olika tider. Men när man wil weta gamla tillståndet af Småland, bör man söka efter, hvilka namn uti dessa fordna tider warit bekanta. Törnandes nämner Teustes, hwilket ofelbart lär wara Tlust. Sinhaita omtalas äfwen af samma Auctor, och betecknas utan twiswel Sinweden därmed. Detta Landstykke innefattade Håraderna Östbo, Sunderbo och Wäsbo (4). Werende innehöll fem Håradar, som förmodeligen äro Konga, Rinnewald, Albo, Uprwiddinge och Norrwiddinge Hårad. Möre nämnes af Wulfstain uti nionde århundra

drad. Örtinge nämnes af Jörnandes, och synes namnet wara bibehållet i Berga Örting, och torde betyda gräntslandet, af gamla ordet Örtta gränts. Dessa nu uppräknade smärre Landskap, och kan hända äfwen flere, som uti gamla Handlingar intet finnas omnämda, hafwa fordom utgjordt dessa Småländerna. Sinweden eller Finheden, synes utomdes bekräfta den tillförne omtalade gåfning, at Finnarne warit Sveriges äldsta innehafware (5).

Forbna
Gränser
och
Länder.
Småland.

(1) Gerards och Boses Saga C. I. p. 2.

(2) Sturleson, T. I. p. 695.

(3) Sieglar i Scandia uppräknar Finst, Werende, Möre, samt det egentligen så kallade Småland från Wolmen til Finst. Efter Gyllenstolpes eller Wexioni Descriptio Sueciae, innehöllos i Småland följande Länder, nemligen: Werends Land, Tiöhrads Lagfaga, Möre, Finst och Asbolandet m. m.

(4) Rnyttlinga Sagan C. 110. p. 218.

(5) Wulffstain p. 18.

§. 13.

På detta sätt har man forteligen gått igenom de Länder, som oförnekneligen hörde til Sverige i dessa urgamla tider. Men härwid kan göras en ny fråga, huru wida Sveriges gamla gränser innefattadt någon del af Lapland. Schönings wackra Förfök til de Norriska Länders, särdeles Norrignes gamla Geographie, gifwer anledning til denna undersökning. Han wil med många stål bewisa, det hela Finnmarken, hwilken inbegriper äfwen Lapland, hörde af älder til Norrige, och at Sverige aldrig sträke sin Lagfaga äfwer Lapparna för Unions tiden. En widlyftig undersökning passas sig intet med mit gdomål, men några påminnelser torde likwäl til någon del uplysa frågan. Den äldste Historiekrifware, som gifwer oss någon tillförlätelig underrättelse om dessa afslagna länder är Ottar af nionde århundrad, hwars berättelse är af Konung Alfred i Engeland upptecknad. Alle wåre Sagokrifware äro yngre. Ottar bodde långt up i Norrige i Halogaland, och Norr om hans boning war alt öde. Ingen wiste huru långt Landet sträkte sig Norr ut. Ottar wille fördenksul sjelf utröna dessa orter. Han seglar då först i Norr, och sedan Öster ut, längs

Lapland.

Kordna
Grånjor
och
Länder.
Lapland.

åt kusten, hwar alt war obebodt, undantagandes, at här och där wid wiskarna bodde några Finnar, som närde sig med jagt och fiskesänge. Andteligen kom han til en wisk eller fjö. Då ställer han sin kosa Söder ut längs åt stranden, och kommer emsöder til utloppet af en stor Å. Utan någon swårighet begriper man, at war wandringssnian anlände til Dwina, som faller uti Hwita Hafs wet. Om Ottar, som bodde så långt up i Norden intet wetat, huru långt Landet sträkte sig, låra de som bodt längre i Söder, och förmodeligen sielfwa Konungarne haft än mindre kundskap om dessa orter: och huru kan man då med något skäl påstå, at Norrige i hans tid sträkt sig förbi Nordkap, in emot Hwita Hafs wet. Sedan berättar Ottar, at han war den förnämste där i Landet, och at Finnarne gäfwö honom skatt af djurskin, hjäder, hwalffiskben och skjepsäd, som woro gjorda af hwalffiskskin. Uti 8. §. gifwer han denna bekräftning på Norrige, at det war nog smalt, och at en stor bergsrygg gick längs åt Landet, emellan hwilka berg Finnarne bodde. Hwar Norrige war bredast, sträkte det sig sextio mil från wäster til öster, men mot norden war det smalast, och allenast tre mil bredt. Längs åt landet på andra sidan om bergen från söder til norr, war Sverige eller Sweland, som det här kallas, och sedan längs åt de orter som ligga norr ut, war Ewenland (1), och härjade Quänerne ofta på Norrige, och Norrmännerna tilbakas på dem, och war det Quäernas sed, at bära sina små fartyg öfwer land och berg til sidarna, och således genom härjande oroa Norrmännerna. Lägger man nu samman alt, hwad hit in til är anförde, synes meningen och påföljden blifwa den: at alt hwad som låg på östra sidan om Fjällen, och sedan widare åt norden, hörde antingen Sverige eller Quänerna til, och at Norriges tilhörighet längst i norden, intet gick widare än tre Engelska mil. Dessa omständigheter bewisa aldeles intet, at Norrige utsträkte sina gränser denna tiden öfwer någon del af Lapparne. Här säges wäl, at Finnarne gäfwö en slags skatt eller afgift til Ottar, men detta kan intet förstås om andra än dem, som bodde innom de näst gränsande bergen, och ingalunda lämpas på hela Lapmarken. Ej heller är något teki, at denna skatt betaltes til den regerande, utan endast til Ottar, såsom antingen deras enskylda husbonde, eller den, som genom försträckning, eller

an

annan undsättning förvärfsat sig en sådan rättighet. Sådana en-
 skilda öfverenskommande, kunna hafwa rum emellan grannar,
 utan at man därfor erkänner regeringens öfvermålte. Icke desto
 mindre medgifwes gjerna, at Norrige så småningen utwidgat sin
 Ragsaga öfwer de näst gränsande Lapparna, och låra Helsingarne
 och andra Swenske undersåtare, på samma sätt, hafwa stadgat
 sin ägande, eller regerande rätt öfwer de tracter, som lågo nära
 belägne intil deras boningar. At detta intet är en blott gisning,
 kan stutas af Adamus Bremensis, som säger uttryckeligen, at Skrit-
 finnarne eller Lapparne ansågos som en tilhörighet af Helsing-
 land (2).

Fordna
 Gränser
 och
 Länder.
 Lapland.

(1) Den, som åstundar öfvermåga sielfwa orden uti gamla beskrifningen,
 finner dem uti 8. §. af Ottars Perplus på 10 sidan af Buskii Up-
 laga, de äro dessa. Thon neis to gemues thām laude, suthwear
 dum on othre healpe thās mores, Sweoland oth thāt land North-
 ward, and to emnes thām land Northwardum, Ewena land.
 Efter orden lär öfversättningen wara denne. Widare längs åt landet
 söder ut, på andra hälften af berget, är Sverige up åt Norden,
 och längs åt landet norr ut, är Ewenland. Och bewiser detta stäl-
 let på intet sätt, at Norrige hade någon del i Finmarken.

(2) Adamus Bremensis de situ Danie m. m. C. 90. p. 61. Igitur at
 brevem Sveoniz vel Svecie faciamus descriptionem. Hæc ab occidente
 Gothos habet et civitatem Scaranem, a borea Vermilanos cum Scrite-
 hingis, quorum caput Helsingaland. Det kan wara troligt, som H.
 Schöning påminner, at här med Vermilani kan förstås Wiarma-
 land, hwars gräns för kunnat gådt mot Ulåträsk, och således kommit
 när in til Sverige. Men det blifwer emblettid ofelbart, at Helsingland
 ansågs för Skridfinnarnas, eller Lapparnas hufvudstad. Och på det
 denna mening må blifwa så mycket otvifvelaktigare, kan man jämsföra
 det, som forst förut hos samma Auctor förefommier, då han säger: In
 confinio Sveonum vel Normannorum contra Boream, habitant Scrite-
 hingi, quos apud cursu feras præterire. Ciuitas eorum maxima Helsing-
 galand et Helsingaland regio est. Detta bewisar åtminstone, at Ada-
 mus Bremensis ansådt Skridfinnarna, såsom til en del lydande under
 Helsingland.

§. 14.

Men at förstå våra gamla Sager, blifwer nödvändigt, at
 undersökning anställes om några fordna Landskaps namn, hwilka
 nu aldeles försvunnit utur Geographien, såsom Totunheim, Wiar-
 heim.

Totun-
 heim.

Fordna
Gränfor
och
Länder.
Jotun-
heim.

meland, Sunaland, Reidgothaland, Alfhem och flera. Fornsiothers namn och rike sträcker sig längst tillbaka i tiden. Hans Herraväldet beskrifves på detta sätt i Gundin Noregur, at han räddade för Jorland, Qwänland eller Finland, hwilket war beläget öster om hafswiken, som kallades Selsungabotn, och går up emot Gardwiken. Det lär således wara oförnekligt, at Jorland är på detta stället det samma, som Finland och Qwänland. Efter att utseende är Qwänlands namn bibehållet uti Cajana, och är det ofelbart samma Land, som Adamus Bremensis kallar terra Amazonum eller Qwinnolandet, twiswels utan bedragen af likheten emellan orden Qwänland och Qwinnoland. Den som drager sig til minnes, hwad Ottar i sin resebeskrifning nämnt om Qwänerna, lär finna hans berättelse aldeles öfwerensstämmande med det, som Gundin Noregur gifwer wid handen om Qwänland. Emellan Jorland och Jotunheim är aldeles ingen skildnad, i anseende til betydelsen, och om man kan anse dessa namn för et och det samma, gick Jotunheim i Forniothers tid ända in til Botniska wiken. Uti Herwarar Sagan utstakas gränforna af Jotunheim sålunda, nemligen, at det låg norr om Gannwiken, och hade Lundsland åt söder (1). Torfäus har för detta påmint, at i stället för Lundsland bde stå Ymisland, och at i et bättre Manuscript har stådt, at Jotunheim sträkte sig emellan Halogaland och Ymisland (2), så at det innefattade hela widdan emellan Halogaland och Umeå, ända up til Gannwiken. Uti Norden äro twänne wiksar bekanta under namn af Gannwiken. Den ene ligger i Norrige söder om Raum-dalen, och är Eronhems wiken. Den andra är Hwita Hafwet wid Arkangel. Om denna Gannwiken talar Sturleson, då han berättar, at Thore Lund, sedan han råfwat Zumala Tempel i Biarmaland, för öfwer Gannwiken. Andra Skrifter intygga det samma. Saxo kallar den Gannwiken. Och om denna Gannwik lär egentliga frågan wara, när där talas om Gränforna af det fordna Jotunheim. Uti detta Jotunheim war beläget Håradet Gläsiwall, och Konungastätet Grund. Uti Herwarar Sagan anfördes widare, at Resarne eller Jotarne togo sig hustrur utur Mannabrim eller Swerige, och at ättfällige från Swerige gifte sina ödettrar dit. Detta synes bewisa, at Swerige och Jotunheim woro belägne när in til hwarandra, ty om Jotunheim

Kal

skal sålas emot Obysströmmen, som Torfäus gifwer wid handen, war wägen nog lång för en friare. Dock torde äfwen Torfdi anmärkning hafwa sin grund, i anseende til olika tider. Och kan wara troligt, at Jotarne ändteligen ledsnadt wid det eroliga granskpet af Norrmän och Swear, och då flyttat sina boställen längre i öster (3). Atminstone bör man göra denna uträkning af Samsoni Sagres Saga (4). Här säges nemligen, at Glesiswall låg öster för Nisaland. Ifrån Nisaland mot Norden låg Jotunheim, hwarifrån til Grönlands obygdern midte landet Swalbard, uti hwilket folket blef mycket gamla, och lefde ända til två hundra år. På et nås som härifrån gick ut i hafwet, war Småmålaland, hwar folket ej blef mer än samnton, år gammalt, och aflade barn när de woro sju år. Denna berättelse, som dock synes hafwa sådt någon tillfats af sabel, torde wara sann, i anseende til Jotunheims belägenhet i senare tider. Men då man talar om den afågnare ålderen, har Jotunheim ofelbart gränssadt til Sverige. Ja man torde och med skäl kunna påstå, at så wäl Norrige, som Sverige och Danmark, warit en tilhörighet af det fordna Jotland, eller Jotunheim. Nöres och Gores här färd bekräftar denna gisning. Men en widlyftigare undersökning i detta ämne skulle fördjupa läsaren uti allt för uråldriga Fornsagor, som torde mindre wara i våra tiders smak, hwarföre det lämnas til andra tider och omständigheter (1).

Fordna
Grönland
och
Länder.
Jotun-
heim.

(1) Herwarar Sagan C. I. p. I.

(2) Torfäus Hist. N. T. I. p. 162.

(3) Man kunde här emot invända, at så wäl uti det fömentä äldsta Jotunheim, som i det nyare nämnes likwäl härader-Glesiswall, och hufvudstaden Grund. Men om Jotarne woro et wandrande folkslag, hafwa de kunnat falla sina Konungars boning, icke desdomindre med samma namn, änsånt de flyttat, nu til et, nu til et annat ställe. Dock detta är en blott gisning, som lämnas til Läsarens eget emdböme och bepröfwande.

(4) Samsoni Sagres Saga. C. 13. p. 20.

(5) Den, som kan finna sig wid denna anmärkning, torde och kunna tro, at Jutland ännu behållit namnet af dessa utgamla tider.

§. 15.

Wiarmeland hade sina egna Konungar, som understundom Wiarmaland
woro skatthyldiga under Konungarna af Jotunheim. Landets be- land.
lägen-

Kordna
Grånfor
och
Länder.
Biarmar-
Land.

Idgenhet de intet särdeles twifwelsmål underkastad. När Ottar uti sin Norrländska resa kommit til Hwita Hafwet, seglade han söder ut längs de stranden, och kom til en stor Å. Här san han et wäl bebodt Land, som Biarmerne ägde. Men på högra handen war alt öde, intet annat folk, än här och där några fiskare och fogelsångare (1). Han berättar tillika, at Biarmarne talte något när samma språk, som Finnarne. På detta sätt kan man öm-jeligen twisla om Biarmalands belägenhet. Andre Skribenter, som gifwa någon omständelig beskrifning om Biarmalands reforma, in-tyga det samma. Erik Blodyre, Harald Harfagers son, for til Biarmaland norr om Finmarken (2). När Harald Gråfell for til Biarmaland, reste han likaledes Norr om, och höll et fältslag med Biarmarna wid Wina Å (3). Thore Hunds resa gick sam-ma wdg. Det blifwer då osöndeligt, at Biarmerne bodde wid utloppet af Dwina, wid Hwita Hafwet, uti nionde, tionde och ellofte århundrad. När Heraud och Wose foro til Biarmaland, war där en Konung, hwars söner tiente hos Konungen i Glesis-wall, där hufwundstaden war för Jotunheim. Glesiswall låg öster om Biarmaland (4). Man har swårt för at begripa, huru alla dessa omständigheter kunna lämpas på något annat ställe. Næses, for Björner har likwäl en hel annan tanka om Biarmaland, Jo-tunheim och Glesiswall. Glesiswall låg i Medelpad, Biarmaland blifwer Norra delen af samma Landskap, där byen Biarma ännu skal finnas, och Jotunheim blifwer Angermanland med flera orter de Norden (5). Om denna mening skal antagas, måste man til-lika påstå, at Biarmerne sedermera flyttat til Hwita Hafwet, ty det kan i ytter dragas i twifwelsmål, at de innehåft dessa orter uti Ottars tid och följande åren. Ellest woro Biarmarne et förmodet och rikt folk, och deras Tempel som war helgat åt Jumala, war efter tidens smäl präktigt, och öfwerflödande af Guld och Silf-wer (6). Detta Tempel blef omsider förstördt af en Konung wid namn Olof, då Prästerne flydde först til Sigtuna på Signilds-berg, och sedan til Wenden (7). Efter denna tiden blifwa Biar-malands reforme mera sällsynte, och är den härskard, som twänne Norrmän företogo emot Biarmaland wid år 1222, den sista, som nämnes i Nordiska Handlingarna, och Biarmaland, så wäl som Jotunheim förswinna aldeles utur Historien (8). Något när wid sam-

samma tid fædde Fattorernas inbrott i Ryssland under Batu Chan. Det kan wara troligt, at Wiarmernas Konunga-slækt då blifwit uddød, och folk:et flyttade längre in i landet, och gifwit namn åt Gamla Permien. Det är imidlertid säkert, at et folk, som tillförne varit nog mågtigt i Norden, är nu så fördunklat, at hwarcken deras namn eller hemvist kunna igenfinnas på Jordklotet.

Kordna
Ördasfor
och
Länder.
Sunas
land.

(1) Ottar Periplus p. 6.

(2) Sturleson, T. I. p. 110.

(3) Sturleson, T. I. p. 185.

(4) Heraud och Boses Saga p. 28. ist. p. 24.

(5) E. J. Wörner de Gothunheimia &c.

(6) Sturleson T. I. p. 622. Af den beskrifning här förekommer, ser man, at omkring Templet war en hög stidgård, eller plant; at Jumala hade en stor silwerkål med penningar uti, och om halsen et stort halst-band, förmodeligen af guld eller silwer. Annars war innom plantet en stor hög, uti hvilken låg guld, silwer och mull sammanblandade. m. m.

(7) Sjalmaro Saga wid slutet.

(8) Norrka Ebrönicen af Peder Clausen p. 632. Torsåus Hist. N. T. I. p. 154.

§. 16.

Ati Sverige dro många ställen, som hwas hafwa namn af Sunnerna, såsom Suneberg i Wäster-Götland, Sunestad i Skåne och Halland m. m. Det wore förmodat at sluta af sådana ställen, at de gamlas Sunaland war beläget i denna negden. Men af Rierik Hängs Saga (1) hafwa wi et tydligt bewis, at Westrikeland låg i Sunawälde. På detta sätt kan man ingalunda twifla om landets belägenhet. Dock lår man intet med säkerhet kunna påstå, at Srenska Norrlanden altid böra förstås, när man i våra gamla Sagor finner Sunaland wara nämndt. Icke desto mindre torde det Sunaland, som omtalas i Wälunga Sagan, med all sannolikhet böra förstås om Norrland, änskönt Wolsungarne uti Edda säges hafwa bodd i Franken, eller Frankland.

Fordna
Gränsfor
och
Länder.
Hunas
land.

land. Sjelfwa Sagan wisar, at Landet lög wid hafvet. Och ehuruwål Sigge Odens son satt sig neder i Franken, berättas där likwål, at han eller en af des efterkommande, som ock hetat Sigge, blifwit landsföftig, och förfäffat sig et eget rike i Hunas land. När Sigmund Wolsjungs son Helge Hundingsbane blef född, gaf fadren sin son til namnfäste, Ringstad, Solfsjäll, Snidsjäll, Sigurswall, Satuna och Himingwang (2). Och när Helges frig omtalas med Hotebrod, nämnes Raudaberg, Sedingsö, Warmosfjorder, Niorfasund och Sniparlund, alla sådane namn, som äro oförnekelligen Gjödhiska. Utom des är Raudaberg bekant wid Norrsta gränsen, Sedensund ligger i Bestrifland, och där äro där bredewid, Warmosfjorder betyder det samma som Bergfjorden. Denne finnes i Helsingeland. Niorse war en Jote från Jotunheim (3), och war det et brukeligt namn i Norrland, och kan således et Sund däraf lätteligen sådt namn. Det wore oörimmeligt at inbilla sig, det här förstås Gibraltarsund, som eljest hos Sturleson kallas Niorfasund. Utom des berättar Saxo, at den Hotebrod, som af Helge Hundingsbane blef slagen, warit Konung i Sverige (4). Men det är ei ät, at fördjupa sig här uti widlyftigare gissningar. Man märker allenast, at äfwen en Frank eller Norrmannisk Historiskrisware gifwit wid handen, at Hunner bodt i Scanzia (5). Wil man fråga, när Hunnerne kommit hit, swaras uprifligt, at jag wet det intet. Det kan wara möjligt, at då Hunnernas Konung Artila uti femte århundrad gjorde inbrott uti södra orterna af Europa, at äfwen en swärm af samma folk wändt sig til Norden, och därifrån utdrifwit de ännu där boende Jotarna, och Jotunheim kunnat således blifwit flyttat längre i öster. Man är likå litet undermåttad, när Hunnerne ändeligen gådt ut från Sverige. Uti en gammal dagbok från Wisby är anteckadt, at Hunnerne gådt ut från Sverige uti hunde århundrad (6). Hvad wiigt detta vittnesbörd kan äga, har jag swårt at säga, det kan dock wara troligt, at det betyder något.

(1) Rjetil Sänga Saga C. 13. Här talas om en Wil-Kung, som bet Gramar, och säges, at han ätti Rike i Hunawaldi og Gestrakas Lande. Jfr. Torfäus Hist. N. T. 1. p. 321.

(2) Wolsjunga Saga C. 15. p. 21. Torfäus H. N. p. 461.

(3) Edda Dämefaga p. 8.

(4) Sægo, L. 2. p. 28.

(5) Gesta Normannorum, hos Duchene Rec. Normannier. Scriptores, p. 1. Hans ord äro dessa: Scantzia insula, quæ Northvega dicitur, in qua habitant Gothi Hunni atque Daci.

(6) Ludewig Reliquiæ MSC. omnis ævi T. 9. p. 175. Diavium Fratrum Minorum in Wisby Gotthlandiz: Anno Domini DCLXXXVI. Longobardi exiverunt Daniam, pro majori parte Jutones. Fames prævalida ad hoc ipsos compulit, sicut et Hunnos de Svecia. Man kan jämföra det, som framdeles kommer at anföras om Gerulerna,

Rordna
Gränsor
och
Länder.

§. 17.

Reid: Gothhalands belägenhet har ock gifswit Fornskäre nog Reid: Go-
betyr, utan at man därföre blifwit särdeles klokare. Björ: thaland.
ner sätter det i Swenska Norrlanden, Werelius i Småland,
Floråus och andre i Skåne, Torfåus i Jutland, von Dalin
wid östra stranderna af Östersjön, von Schwarz i Pommern.
Eges Reid i detta ord i samma mening som i Redtyrka, be-
tyder det et bihang af Gidthaland, och då kan namnet betyda
stundom et och stundom et annat Land. Betyder det åter reddens
af Gidthaland, torde det wara Skåne med de där in- til grän-
de Länder ät höfvidan. Men betydelsen af namnet gör wäl in-
kort til at igenfinna Landets belägenhet. Efter Herwarar. Sagan
war Gidthaland eller Reid: Gothaland landfast med Hunaland, och
flogen Linerlunder gjorde gränsen dem emellan (1). Om detta
Hunaland wore det samma som i förra §. är beskrifwit, torde
Björners mening wara sannolikast. Uti Företalet til Edda säges,
at Jutland kallades Reid: Gothaland i Odens tid. Hvad uti
Edda anfördes, bekräftas af Olof Trygvassons Saga, på hwilken
Torfåus beropar sig (2). Men af det utdrag af samma Saga,
som är tryckt wid Sturlesons Heims Kringla, får man en hel
annan tanke, ty då här talas om Landdelningen emellan Ragnar
Rodbros söner, tillägnas åt Sigurd Ormöga Jutland, alla ö-
arna samt Skåne och Halland, men åt Swiefert Reid: Gotha-
land och Winland. På denna grund blifwit hwarken Skåne el-
ler Jutland Reid: Gothaland, utan v. Dalins och Schwarzs
mening synes böra äga företrädet. Et annat ställe af Edda för-
kommer hos Torfåus, som gifwer åter en hel annan uträkning (3).

Förda
Gränsof
och
Länder
Reid. Go.
thaland.

Där säges, at Landet som Oden regetade öfwer war delt i två-
ne delar, fasta Landet nemligen eller Reid: Gothaland, och darna
el. Tygthaland. Efter denna anledning blifwer hela Sverige och
Jutland Reid: Gothaland, då man åter är likfä kiof som förr.
Sjelfwa Landet beskrifwes sålunda: at då man kom fram utur
Fogen Eimerkunder, woro där stora fält och flättar. Men denna
egenfkap kan wara gemensam med flera länder, och Årminstone
kommer den öfwerens både med Skåne och Jutland. Men huru
Jfäfsdill och Dunheden skola upfokas i denna senare Landsorten,
wet jag intet (4). Så mycket är likwål ostridigt, at den sista af
Atrigrims manliga släkt, war Heidrich Wifham. Hans dotter
Hildur war moder til Halsdan Endle, Konungen i Skåne (5),
och som man intet har sig bekant, at Halsdan haft något annat
Konungarike, kan det wara troligt, at han blifwet innehafware
af sin Modersfaders Herradöme, då Skåne skulle blifwa Reid:
Gothaland. Medgifwes detta, kan det oc wara troligt, at Hun-
nerne wid denna tid warit ägare af någon del af Halland. Sko-
gen Eimerkunder kan då blifwa Halands äs, och ingen brift blif-
wer på berg och heddar, som kunna swara emot Jfäfsdill och Dun-
heden. Men detta kan intet blifwa annat än en blott gisning,
och man har ordsak at twifla, om något annat än gisningar kan
i denna saken anföras. Årminstone kan intet den anmärkning,
som är gjord i Dagers lefwerne, at Blekingen torde wara Reid:
Gothaland som där omtalas, förtjena annat namn. Den som
skrifwit Herwarar Sagan, lär förmodeligen hafwa författat den
efter äldre Handlingar, sådane som han dem funnit, och har han
til öfwenlyfts hufvud warit okunnig om rätta belägenheten af Reid:
Gothaland. Det måste då nödwändigt blifwa ganska swårt för
oss at finna reda härutinnan.

(1) Herwarar Sagan C. 18. p. 167. Här säges uttryckeligen, at skog-
gen Eimerkunder skilde Hunaland och Gotaland.

(2) Edda uti Förtälet C. 3. Torfäus Ser. Reg. Dan. L. 2. C. 1.
p. 86. af Olof Trygvassons Saga: Gormr Konungr for med
her sin a that rike Danmerkur, er tha war kallad Reid: Go-
thaland, enn nu er kallat Jotland. Men af Olof Trygvassons Sa-
ga, som är trykt wid Sturleson T. II. p. 461, skiljes Jutland uttryc-
keligen från Reid: Gothaland. Orden äro tydeliga: Saurdur Örm
i auga hafdi Jutland och allar ejar Skaney of Halland. Swit-
terfur hafdi Reid: Gothaland of that med Winland.

- (3) Orden af Edda hos Torfæus Ser. RR. L. 2. C. I. p. 84. äro dessa. I than tina war kallat aut meigin Land, that er han (Odin.) ätti Reidgotaland, enn allar eyar Esgotaland. Swarsöre fastla landet blifwit kalladt Reidgotaland, är ganska begripeligt, ty Reid betyder en wagn eller öf ridande: då det beteltnar et sådant land, som man kunde komma til med hästar och wagnar.
- (4) Gerwarar S. C. 19. p. 176. Werelius p. 177. gifar, at Dunheden måtte wara belägen wid Tanais eller Donauströmmen, men det synes, at denna Wigwall war adgot långt afågen.
- (5) Gerwarar S. C. 20. p. 179. Werelii Genealogiska Tabeller p. 184. 185.

Rordna
Gränfor
och
länder.
Alfhem.

§. 18.

Alfhem förekommer ofra äti våra gamla Sgor, men detta Landets belägenhet är nog bekant. Ty det låg emellan Gjärdälf och Raumälsfvarna (1). Det är beynnerligt, at Alfhem's boarne bestrifwas i våra foräna Skrifter såsom obehageligare, och sulare än de andra Nordiska folkslagen (2). Och synes det bewisa, at de woro hwarken af Asa eller Jota Arten. Edda, som altid hafwer i förred upbyggelige berättelser för Edsaren, gör lifwål skilnad på Alfhem's boarna, ty hon kallat fömliga Ljus: Alfwar, hwilka woro ganska wackre, andra åter Dock: Alfwar, och desse woro swartare än beck och tjära. Om dessa senare säges, at de woro nedre i jorden, och kan wara, -at de bodt i jordkulor och bergsrefwor, då Asar och Jotar bodde i hus, så at de förmodeligen warit willare än de andre Landets invånare. Om våra bergwärf woro så gamla, at de kunde hänföras til dessa uråldriga tider, skulle man snart kunna falla på den tankan, at Dock: Alfwar äro de dwärgar, som så ofra förekomma i gamla Handlingar, hwilka warit smedar och bruksidkare: då deras swarta färg lätteligen kan begripas, i synnerhet, om de intet warit wane at tvätta sig rätt ofra. Landet Alfhem har annars sådrt namn af en gammal Konung Alf, som regerat här innan Oden kom til Norden.

(1) Gerwarar S. C. 1. p. 2. Statlefon T. I. p. 59. m. m.

(2) Edda Dämi: Sagan p. 15.

Fordna
Gränfor
och
Länder.
Kananike.

De Lånder som varit fordom med Sverige förenade, men först i sednare tider blifwit fullkomligen med den öfriga Rikskroppen sammanbundne, äro Bohuslån, Halland, Skåne och Blekingen. Bohuslån utgjorde en del af det gamla Alsfhem, kallades ock underfundom Wiken, af hwilket landskap det ock gjorde et stycke. Det har ock fordom hetat Kananike, och kan snarare såt namn af någon, som hetat Kane, än af Kan, rån eller råfver (1). Ty det är ej troligt, at des fordna invånare förtjent mera namn af råfware, än andre strandbyggare i Norden, hwilka alle drifwit samma handtwärf. Om någon Konung Kane, som bodt på Särpsborg i fordna dagar, wet man intet tillförlätligt (2). Namnet Kananike är för öfrigt mycket gammalt, ty det förekommer hos Fernandes (3). Någon anledning är, at Kananike undertiden varit af större widd än nu warande Bohuslån, ty man finner, at Gutorm Jarl blifwit förlånt med Landet, emellan Gjöthals och Swinesund, samt Kananike (4). Öddra gränsen af detta Landskap börjades i Danaholm wäster om Bränd, därifrån til Hisingen, af hwilken tre Rysfoknar hörde til Norrige, och två til Sverige, entligt öfwerenskommelsen, emellan Olof Skötkonung, och Olof Haraldson, och därifrån i Gjötha Ålf (5). Rågången mot Norrige gjorde Swinesund. Landet har i uråldriga tider legat under Sveriges Krona, emedan Sigurd Ring och Ragnar Lodbrok sträckt sit wäide längre up i Norrige. Uti nionde århundrad hade Erik Emundson, Konungen i Sverige, satt Kane Gauske til Jarl öfwer hela Landet, emellan Gjöthals och Swinesund (6). Men Landet kom under Harald Harefager til Norrige igen. Sedermere war detta Landskap i Olof Skötkonungs tid en Swenskt Prowint; men genom Kongahålls fred blef det å nyo med Norrige förenadt, om hwilket alt tillförne är talt. Bohus är annars et nytt namn, som intet hörde til dessa gamla tider. At Landet fordom drifwet anseelig handel med salt och sill til Wäster-Götland, är bekant af hwad som för är berättat.

(1) Så wäl Peder Clauson i Norriges Beskrifning p. 19, som Torfæus H. N. T. I. p. 35. hålla före, at Landet blifwit kalladt Kananika af Kåna, eller råfwa.

- (2) Odman berättar detta uti sin Beskrifning öfwer Bohuslän.
 (3) Jornandes De Rebus Goticis C. 3.
 (4) Sturleson, T. I. p. 112.
 (5) Peder Clauson Nor. Bestr. p. 19.
 (6) Sturleson, T. I. p. 87.

Gordna
Gränfor
och
Länder.

§. 20.

Hallands gränns börjar i Danaholm, och går sedan de söder til Hallands äs. Landet har i forna tider warit merendelees samma öde underkastadt som Skåne. Namnet skrifwes Hallin hos Jornandes, och kan wäl wara, at det bde ledas af det gamla ordet Hall, som betyder stark och ofrukthar. Kan ock hånda, at det tifförne warit kallat Holmland, men där til är ingen anledning i gamla Skrifter. Eljest war hela denna negden öfwerwuxen med ek och bok, hvilka skogar ansåges för at wara Rosnungens egendom (1).

Halland.

- (1) Rnytilinga Sagan C. 28. p. 54.

§. 21.

Skånes namn är ganska gammalt, emedan det har gifwit anledning, at hela Sverige och Norrige, blifwit kallade Scandinavia, Scandia och Scanzia. Det skrifwes altid i gamla Gjöthiska Skrifter Skaney, förmodeligen af Skane, som betyder en Vår eller sarryg. Af Ottar kallas Landet Gotland, hwilket där af är tydeligt, at han säger, at det låg mit emot Seland (1). Det är troligt, at han däriför kallat det Gothaland, efter det är sammanhängande med Gjötharike. Han talar ock om en hamn, som han kallar Sciringes heal, hwilken twifwelsutan bde sökas wid Skåne, och inret wid Dantzig. Shearing på Engelska betyder en rimsa, och således kan ganska wäl lämpas på en udde. Heal är förmodeligen wara det samma, som Engelska ordet Hole, håla, hwarutaf Saula (2), hamn lär widare böra ledas. Och då kunde man tro, at Ottars Sceringsheal är det samma, som man nu kallar Saljehamn i Skepparefroken. Hals kan wara det samma som Scaering, en udde.

Skåne.

Dr

Nordna
Örånfor
och
Länder.
Skåne.

Ottars resa från Sciringesheale til Hetaby eller Sleswig, bestyrker denna belägenheten, ty han hade på vänstra handen (backbord), Dannemark, och på höger (storbord) willa sjön, så at han farit norr om Seiland. At han sedan säger, at han haft Seiland på höger, gifwer anledning at tro, det han blifwit tilbaka drifwen af motvänder, då han framdeles med bättre wind fortsat sin resa, och haft Danfka Darna på vänster. På detta sätt kan hans resa begripas, men ejest aldrig. Vid Odens ankomst til Norden lär Landet varit til större delen outhärdadt, emedan han för fruktbarheten skall fått sig neder i Upland, hwarom förr är nämndt. Men efter den tid lär det blifwit allt mer och mer bebodt. Efter Rimfronika har en Erik varit den förste, som upodlat Landet, och är det förmodeligen den samme Rik, som omtalas i Rigmål, då det blifwer Heimdaller Odens son, hwiiken denna heder tillskrifvas bör. I fordna dagar lär Skåne varit öfveralt betruget med gran och fur, ty så wäl i willa boskögarna, som i negden af Helsingborg och Lynd, finnas, utorkade fjärr och måsar, fulla af furorödrer. Sjärlwa släktbygden har och varit skogrik, emedan man i torfwäskarna finner ofta stora trån långt neder i jorden. At Landet mot Seiland tillförne gäddt lånare ut i hafwet än stranden nu är, kan slutas af det rön, som Öfwerste Strussienfelt gjorde wid Landskrona, hwar man funnit rötter af buskar och trå i hellska hafwet (3). Sedan folket blifwit förökt, blef Landets godhet mera bekant, hwarföre och en gammal Skald Stumr Grirars son i tionde århundrad, kallat det Skaneyar goda (4). Tid efter annan blefwo och årtulliga städer här anlagde, af hwiika Lund hålles före at wara med de äldsta. Des ålder och fordna förmodenhet, kan någorlunda döras intagas, at, då Eigil Skatagrim sedgade sin Stalbroder, hwar bästa anledningen war, at skaffa sig riktt byte, wiste han honom til Lund. Sjödröfwarne besluta då at angripa staden, hwiiken war omgifwen med en tråborg eller tråwall, förmodeligen sammanlagt med stockar och stenar, som man den tiden brukade at göra sina fästningswärf. Efter alfwars samt morsstånd af Borgarena, blef staden likwäl til slut intagen, stöflad och upbränd (5). Ditta stödde wid år 920. Skåne är tilskades en urgammal stad, ty år 879 kom et Norrkt fartyg från des marknad, utstuckadt af Hatald Hårfager, hwiiket war

la:

lastadt med Malt, Vin, Hwete och Honung m. m. (6). Uti tionde århundrad wid år 980 nämnes först Helsingborg, hwar Håkan Jarls utfickade eröfrade några Sjörofware fartyg (7). Staden kallas i gamla Skriften Helsingalands borg. Åstad lår och förmodeligen höra til denna tid, emedan där berättas om Erik Jarl från Norrige, at han under sit wistande i Sverige wid år 997 landstigit på Skåne, och wid Hiostad borttagit några fartyg (8).

Fordna
Gränser
och
Länder.

(1) Ottars Periplus §. II. p. 16.

(2) Du Lange ordet Hwila.

(3) Denne skogen upptäcktes 1750, och kan man därom se H. Öfw. Struvsens Bref uti Rect. Gotheni Disputation de Fundamentis Chronologiæ Svecanæ P. 2. p. 70. hällen här i Lund under mit-bi-träde 1754.

(4) Sturleson, T. I. p. 132.

(5) Eigil Skjalagrims Saga C. 55. i Mon. Scandinia T. II. p. 230.

(6) Torfäus H. N. T. II. p. 36.

(7) Torfäus H. N. T. II. p. 361.

(8) Torfäus H. N. T. III. p. 3.

§. 22.

Den äldste Historiekrifware, som nämner Blekingen, är Engelsmannen Wulfstain af nionde århundrad. Det ser och ut, som Landet hördt til Sverige, äminstone synes hans ord fordra denna mening. Han säger och; at han farit ifrån Hetraby eller Stefwig på fem dygn til Truso, hwilket förmodeligen lår wara Trotsö, där nu Carlskrona är bygd. Det kunde och, kan hända wara ment Trosa i Södermanland, som Wulfäus håller före, så framt man wil medgifwa, at resan kunde gå så fort. Landets många wiskar och fjädr, och det där af upkommande lugn, som inbygggarne kalla Blek, kan til äfwentryks hafwa gifwit anledning til namnet, som annars är ej så särdeles begripeligt (1).

(1) Wulfstain Periplus §. I. p. 18.

§. 23.

Sälunda har man gådt igenom de förnämsta Länder af gamla Sverige, som förekomma uti våra fordna Sagor. De gam-

E t

le

Kordna
Gränser
och
länder.
Codano-
nia.

Scandi-
navia.

Scandiä.

le Grefiske och Latinske Håfveteknare hafwa och haft någon kund-
skap om våra Nordiska orter, men den hafwer varit nog stym-
pad och ofullkommen. Pomponius Mela berättar, at Codano-
nia war den största af alla Dar, som lägo uti Sinu Codano el-
ler Östersjön, han gifwer och wid handen, at Cimbri, Teutones
och Hermiones bodde uti eller omkring Östersjön. Solinus ta-
lar om Scandinavia och säger, at där war intet stort utom hells-
wa Landet. Plinius underrättar oss, at Hilleviones bodde uti
Scandinavien, fördeste uti fem hundra de bylag, eller hward man
behagar kalla des Pagi. Ibländ Varna upräknar han, Scan-
dia, Dumna, Vergos, Nerigon. Vidare omnöör han Ban-
nomannia, Valcia, Basilea. Hward som gifwet anledning til
alla dessa olika namn, är swårt at säga. Efter utseende grundar
sig större delen på stappare-tidningar, som wäl intet hållas för de
allrättförläteligaste, men bewisa likwål något, nemligen, at Landet
war öde. Ptolomäus talar om fyra Scandiä, af hwilka den
första låg längst i öster, och i denna bodde Chedini at wäster,
Savoni och Giresti at öster, i söder Gura och Dauciones, men
midt uti de så kallade Levoni. För en widlyftig undersökning om
dessa och mera dylikt förkonar jag läsaren. Rudbecken uti sin
Atlantica, Lundius uti Kamotris, och Perringstjöld uti sina an-
märkingar til Theoderici Veronensis Beswerne, och flere hafwa
samlat, alt hward som kan sägas i dessa saker, och nästan något
mer. Ibländ alla de gamla, har wäl Tacitus haft bästa under-
rättelsen om vår Nord. Men han bryr sig mer om at beskrifwa
folken än hellswa Landet, och är hans witnessbörd nog betydande,
som och skola blifwa brukade på sina ställen. Genom Sjöðhernas
inbrott i Romanas länder, börjar vår Nord at blifwa allt mer
och mer bekant för dem som bodde i söder, och beskrifwer Pro-
copius Sverige och Norrige under namn af Thule (1). Han
är och den förste Auctor, som nämner de Danke. Han berättar
likaledes, at Herulerne satt sig neder här i Thule, men när det
stjodt prtrar han sig intet. Beskinnerligt är, at Herulerne nämnas
på intet ställe uti våra Sagor; dock kan wara troligt, at dese
äro de Hunner, som däremot så ofta omrödas. Det kan wara
mindre underligt, at våre gamle Swear och Ibländare kallat dem
Hunner, när man påminner sig, at de varit underkufwade af Hun-

Nordna
Gränzor
och
Länder.

Hunnerna (2). Om de då efter Attilas nederlag wid Chalons i Frankrike wid år 450, eller wid annat tillfälle försögt sig hit til Norden med en hop märkliga Hunner, kan ordsaken wara nog tydelig, hwarföre Herulerne blifwit kallade Hunner. Efter Procopii anwising hafwa Herulerne först satt sig neder i Danne-
mark, hwarifrån de sedan begifwit sig til Thule. Jörnandes berättar, at de Danska drifwit bort dem (3), och torde detta til äfwentryks syfta på det nederlag, som Hunnerne ledo af Angantyr. Procopius omdirör ock, at den delen af Herulerna, hvilka satt sig neder wid Donau, och där i negden, affärdat sändebud til Thule, som därifrån skulle hämta dem Konung af den där i landet ännu warande Konungeliga släkten. Samma Auctor underrättar ock ytterligare, at uti Thule woro tretton älskilda folkslag, hvilka hade hwaradera sin enskilda Konung, och at af alla Thuleboarna, Skridfinnarne woro de willaste, emedan de intet brukade jorden, utan södde sig allenast med jagt. At Solen i Thule, efter Procopius, warit fyratio dagar öfwer horisonten om Sommartiden, är ej något obegripeligt, emedan man wet, at längsta dagen wid Kengis år 720 timar (4).

(1) Procopius Hist. Goth. L. 2.

(2) Paulus Diaconus Hist. Misc. L. 15. C. 2.

(3) Jörnandes de Rebus Get. C. 3.

(4) Bülberg Solens rätta och synliga rum i Norden p. 75.

§. 24.

När Jörnandes beskriver Scanzia (1), sätter han Adogit af Scanzia, rälångst i Norden, och berättar tillika, at de om Sommaren hade fyratio dnygs dag, och äfwen så lång natt om Winteren. Sidsta stafsvelsen i Adogit har nog likhet med Jette, eller Jote, så at man kan hafwa anledning at tro, det han haft någon kundskap om Jotar och Zorunheim. Hvad Ado skal betyda wet jag intet. Jemná bodde därnäst, som endast lefde af jagt. Sedan nämner han Swerbans och Turingi. Om dessa säger han, at de hade goda hästar, och handlade med präktiga skinnwaror, som äfwen fördes til de Romare. Han kallar dessa skinn, Pelles Sa-

Fordna
Ordnor
och
Länder.
Scandia.

phirina, och lår gråwårk härmed egenteligen böra förstås. Där-
efter förekomma Teustes, Wagot, Vergio, Hallin, Liethida, och
bodde desse uti et sårt och fruktbart Land. Sedan upräknar Jor-
nandes Athelnil, Sinaitha, Goutigor, och woro desse sidste myc-
ket begifna på frig. Rting bergen bodde Euagera och Orthingi.
Utom dessa bodde Ostrogotha, Raumarici, Ragnarici, Sinni
mitigimi, som woro minst wilde af alla Skandians inbyggare.
Med dessa jämföras widare Vinciviloth, Suetthidi, Cogeni,
som woro de långste af alla Scandianer; dock säger han, at de
Danske, Dani, som leda sit ursprung ifrån dessa, i sinnerhet
tildagnade sig samma förman. Ålrasist uprepas Grannii, Alganzia,
Unira, Ethelungi, Arochiranni. Någre af dessa upräknade
namn, kunna lätteligen igenfinnas, hwarföre man ock budit til at
förklara en del dära uti det föregående. Några kunna ock wara
förbråkade af dem, som afskrifwit hans wårk: Hwilket ock är
oemotfäjeligt, ty uti somliga exemplar läses Cresennā, uti andra
åter Scrito, Sennā, några göra Arochiranni til två särskilda,
Arochi och Rannii, andra åter til et m. m. Det är nästan oemot-
fäjeligt, at Jorandes understundom upräknar Hårader, under-
stundom ock mindre samsund, hwilkas namn sedermera genom an-
nan inrättning kunnat råka aldeles i glömska. Man behöfwer intet
gå så långt tillbaka i tiden, för at få bewis på sådana förtappade
ord. Uti Konung Waldemars Jordebok af trettonde århundrad,
nämnes et Hårad i Skåne, som kallas Waprahårad, hwilket
man nu blott med gissningar kan efteröka. Ottar uti sin Nor-
ländska resa talar om Tersinnas (2), men hwad desse woro för
folk, blifwer nog otydeligt. Man lämnar därföre til Läsarens es-
git eftersinnande, at passa ihop de mindre tydeliga orden, och de
andra åro förmodeligen til nödtorften förklarade, hwar förklaring
behöfwer. Paulus Diaconus har intet lämnat någon utförlig be-
skrifning på Scandinavia, han nämner kiewdt Scitrobinni och
Vinuli (3). Och torde desse senare förmodeligen wara de sam-
me, som Jorandes kallar Vinoviloth. Man får framdeles
anledning at tala något mer här om, när de utstyningar skola om-
rödras, hwilka förmenas hafwa flödt ifrån vår Nordiska halfö.

(1) Jorandes de rebus Geticis C. 3.

(2)

(2) Ottar Periplus §. 4. p. 4.

(3) Paulus Diaconus de rebus gestis Longobardorum L. I. C. 5.

Kordna
Gränfor
och
Länder.

§. 25.

Änslidnt de Grefiske och Romerske Historiekrifware, intet gifwa oss en fullkomlig beskrifning på våra Nordiska länder: lär man likväl därutaf åtskilliga omständigheter, som man annars har de saknat. Man finner, at våra Nordiska orter varit bebodde, så länge tillbaka, som någon Historia går. Pytheas för Christi födelse, och alla de senare tala icke allenast om inbyggare i dessa Nordiska länder, utan också om åkerbruk. Konungariket, sjöfart, och mera dylikt omröres öfweralt. Procopius inrygar, at uti Thule woro tretton särskildta Konungariket. Man har altså fullkomlig anledning at tro våra gamla Sagor, när de underrätta oss om dylika omständigheter. At de Danke hafwa sit ursprung från Scandinavia, vittnar Jornandes. Eit denna gifning gifwes åfwen någon anledning i våra Sagor, hwarom förr är nämndt. Så at den ena får styrka af den andra. Herulernas ankomst til vår Nord kan gifwa en sannolik mistänka, at Landet därigenom blifwer rikare på inbyggare, än det varit förr. Något dylikt synes kunna slutas af urgamlas och sammanfastade stenhöpar, hwilka finnas uti willa stogarna, som man aldrig wetat af, at de varit någonsin upbrukade, och som sedermera genom någon ny uplysning råkat i sit förra ödesmål.

* * * * *

8. Capitlet.

Om

Själlis- Konungarne i Sverige.

§. 1.

Sti dessa nu upräknade Länder, woro uti äldsta tiderna åtskillige Småkonungar, som styrde sina undergifna menigheter med en magt, som stundom åtskiående Upsala Konungs öfwerordade, och stundom synes hafwa varit utan all undergifwenshet.

Själlis-
Konun-
garne.

T 3

Rolfis, het. Någre af dessa åro tillsörne nämnde, så wida de haft någon
 Konun- förbindelse med almänna Rikshistorien. Någre böra nu ihogkom-
 garna. mas, fast man i brist af underrättelse måste nödvändigt sakna en
 Gestrif- omsländelig beskrifning. Uti Gestrifeland, träffar man en Agnar
 lands hafwa warit regerande, som blifwit öfwerwunnen af en Danf-
 Konungar. skonung Haldan Brannofstra, hwilken lämnade sit Rike som han
 Agnar. hade i Dannemark, och satte sig neder i Sverige. Denne Haldan
 Haldan. har ock warit Herre öfwer Ryeland (1). Om Haldans sö-
 Sigmund ner Sigmund och Hogue, som styrde Gestrifeland efter sin fa-
 och der, dr en widlyftig berättelse uti Sorl Starckes Saga. Agnar
 Hogue. war Sorl den Starckes Faderbröder, och ledde således sin här-
 konst från Uplands Konungarna i Norrige (2). Och ehuruwål
 Haldan warit Agnars Baneman, och Sorl sedermera afhändt
 Haldan lifwet; blefwo icke destomindre Hogue Haldansen och
 Sorl uti et förreoligt och upriktigt Fostbrödralag sammanbundne,
 sedan de pröfwat hwarandras bespinnerliga tapperhet och adelsmod;
 så at hämndelagen war intet så aldeles oförsonlig, som man ge-
 mensligen inbillar sig. Den förre omtalte Agnar hade twänne sö-
 Ragnar. ner, Ragnar och Wale, af hwilka Wale war en tid regerande i
 Wale. Bjarmland, och Ragnars son Agnar bodde sedermera i Haloga-
 Agnar. land. När denne Agnar skulle dö, gick han med sina hömän lef-
 wande i grashögen, den han tillsörne hade rikeligen försedt med
 mycket guld och andra dyrbarheter, som han med redswande för-
 wärfwar hade. Hans fader Ragnar hade på samma sätt öf-
 werlämnat werlden, och således wist prof af et wanligt förakt för
 döden, och bespinnerlig tilgifwenhet för guld och rikedom (3). Man
 finner ock en Wilf Konung i Gestrifland, som betat Framar,
 Framar. hwilken friade til Rietil Hängs dotter från Rastnstad i Norrige.
 Hrafnild hade intet tycke för detta wildjur, utan gaf honom för-
 gen. Framar manar därföre ut hennes fader til ewige på Ar-
 hög i Gestrifland, och förklarade honom för hwar mans niding,
 om han intet kom. Denna förpliktelse war onödig, ty Rietil Häng
 war intet wan at affhålla sig från slagsmål. Han insann sig för-
 Bodwar. denskul, Framar blef slagen, och Framars son Bodwar fick den
 Grod- omtwistade bruden (4). En annan Konung förekommer ock i den-
 mar. na Norra delen af Sverige, nemligen Grodmar af Järnbåra-
 Herfin land, hwars son Herfin Jarl war gift med en Konung Syres
 Jarl. dot

dotter, och hade med henne en son, hvilken ock hetat **Sra-**
mar (5).

Keltia-
Konun-
garna.

(1) *Sori Starkes Saga* p. 37. jfr. *Torsåus H. N. T. I.* p. 292.

(2) *Sori Starkes Saga* C. 11. p. 24.

(3) *Torsåus H. N. T. I.* p. 306.

(4) *Rietil Hångo Saga* C. 13.

(5) *Torsåus H. N. T. I.* p. 197.

§. 2.

Men i de södre Delar af Sverige träffar man ännu et långt större antal af Småkonungar och betydande män, kringströdda öfver hela Landet; utom dem, som i Ingiald Jirådas Historia äro omtalte. En Konung Saur har bodt på Håga, och frälste Stalden Erpur sit lif under Konung Björn, genom en Staldes fång som han författat om denna Saur, hvarom tillförne är nämnt. Ervånne Svenske Konungar, som hetat Halding omtalas äfven i gamla tiden. Dese höllo et fältslag på Wenern, då han war tillrusen, med en Konung Olof af Gardum. Olof och hans folk led där et stort nederlag, dock blef Haldingarnas Landvärnarmannasjelge den fräkne samma gång slagen. Begge dese Herrar blefwo likwål någon tid därefter ihjälslagne af Hromunder Gripson, som war i Konung Olofs tjenst, och af denna Hromunder förmenas Ramundaboda i Väster-Gjötthland, hafwa fått sit namn (1). Sturlaug den starke är äldre än Haldingarne, han fick Konunganamn af Svenska Konungen Yngue, och blef hans Landvärnarmannasjelge (2). På samma tid war en Konung i Gjötthland, som het Dag, hvars dotter blef gift med en af Sturlaus fosterbröder wid namn Åke. Som Konung Dag uptog med i förakt Åkes frieri, efter han inret war förnäm nog, måste wäldsuborda trolofningen. Ty Dag blef til fånga tagen, då han til et frätta lifwet, gaf sit samtycke til giftermälet. Men ingen wäldsamhet blef utdhwad mot bruden hells. Konung Sergeir i Gardarike hade til Gemål Jogeir, en Svensk Prinska från Gjötthland. Hennes Faderbröder Sigmund eller Glodwår, war rege-

Saur
på
Håga.

Haldin-
gar.

Sturlaug.

Dag.
i Gjötth-
land.

Glodwår
i Gjötth-
land.
rans.

Kyllis-
Konung-
arna.

rande i Björkhaland (3). Sedan Hergir wart slagen af Eisten från Norrige, och Eisten sedermera wardt mördad, blef Blodwår förordnad til Regent i Gardarike; medan Haldan Eistens son for omkring til at hämta sin faders död (4). Och när detta war fullbordadt, blef Blodwår regerande i Wiarmaland, sedan han förut gift sig med Elinu Konungens dotter där sammastådes (5).

Olof.

En annan Swenskt Konung Olof förde krig med Konung Helge på Jutland i Gorm Gamlas tid; öfwerhan honom och regerade länge, både öfwer den delen af Jutland som Helge egt, och öfwer den del, som honom tilkom i Sverige. Hans söner Eknoth och Gurd hafwa sedan warit länge rådande i Dannemark (6). Vid

Anund.

år 840 kom en Swenskt Kyllis-Konung wid namn Anund, som warit utdrifwen från sit Rike, med Daniska hjälptroppar för Björkå. Stadsboarne, som intet woro beredde på någon fiendtlighet, råskade i så mycket större fara, som de Danske i hopp om rift byte, låtit förstå sig at wara honom följaktige. Men Zerigarius, som då war Ståthållare i staden, blidkade honom med betalning af hundrade markor silfwer. De Danske woro likwål intet nögde med en så liten summa, emedan de woro försäkrade, at där war ingen Kjöpman i Björkå, som ju egde långt mer. De gjorde sig fördenksfull sårðiga, at oaktat den betalda brandskatt, anfälla staden. Konung Anund, som wille försona sig med sina Landsmän, förställer då de Danske, at det war öfwerlystigt at angripa en ort, som war försvarad af många och mågtiga Gudar. Det wore fördenksfull försiktigare, at man rådfrågade Gudarna genom lottkastning, haru wida någon fiendtlighet emot Björkå skulle wara dem behagelig. På detta sätt blef Björkå räddad ifrån sin öfwerhängande plundring, emedan Lotten utwiste en ort hos Slaverna, hwar de med framgång skulle försöka sina wapen, och Anund fick tillfälle, at förfoga sig i frid til sit fädernestånd (7). Uti ti-

Emund.

onde århundrad är en annan Kyllis-Konung i Sverige bekant, som hetat Emund. Denna, förmodeligen där til af Öfwer-Konungen befulmäktigad, lade Råstenar emellan Sverige och Dannemark, hwarom tillförene är omrördt i Erik Segersålls Historia. Uti Olof Skjölkonungs tid woro twänne Norrste Prinsar regerande i något Län i Sverige, Ring Dagson nemligen, och des son

Ring.

Dag.

Dag Ringson (8). Denne senare, såsom Olof Haraldsons slägte,

tinge, emedan han ledde sin Ått från Harald Harfager, gjorde Konung Olof et kraftigt, fast onddigt biträde wid Stiklarstads träfning, och gjorde et starkt nederlag på de uproriska bönderna. En hederlig Svensk man, benämnd Raud, war gift med Konung Rings syster Ragnild, och hade satt sig neder i Östra Dalarna i Norrige, hwar han ock wid tillfälle undsågnade Konung Olof Haraldson (9).

Kyrtis.
Konun-
garna.

- (1) Romund Gripsons Saga.
- (2) Sturlaugs Saga C. 19. p. 94. C. 23. p. 64.
- (3) Haldan Eistensons Saga C. 3. p. 4.
- (4) Haldan Eistensons Saga C. 8. p. 19.
- (5) Haldan Eistensons Saga C. 24. p. 56.
- (6) Olof Trygvasons Saga, i Tillöfningarna af Sturleson T. II. p. 458. Adamus Bremensis Hist. Eccl. L. I. C. 41.
- (7) Rimburtus Vita Ansgarii C. 16.
- (8) Sturleson, T. I. p. 756.
- (9) Sturleson, T. I. p. 701. 702.

§. 3.

Om man tager Konung Saur på Håga undan, och Konung nungarna i Gjöthaland, kan man intet med säkerhet utvisa, i hwar landskap de i förra §. omnämnde Konungar hafwa haft sitt säte. Men åtskillige andre Småkonungar wet man ock namn på, hvilkas rikes belägenhet är någorlunda bekant. Ut i Norike utom Konungarne Olof Stygne, och Sporsniatter, hvilka tillförne dro rånande, träffar man ock en Konung benämnd Tidud (1). Wärmelands Konungar leda sin uprinnelse från Olof Trätelja, hwarom är talt förut på vederbörligt ställe. Utom Konungarna heltwa, finner man ock åtskilliga betydande män här i Landet. Thor Jarl i Wärmeland war gift med Jegerd, Konung Ragnar Lodbrocks dotter dotter. Hans Swärfader war en Engelsk Herre wid namn Steinar, och Swärmodren het Olufa Ragnar Lodbrocks dotter (2). Ut i Harald Harfagers sistas Regerings tid, war en Menwid Jarl i Wärmeland. Det är möjligt, at han

Olof.
Spors-
niatter.
Tidud.

Wärme-
land.
Thor
Jarl.

Kyllis-
Konun-
garna.

warit misnågd med det öfwerwåld, som Harald Harsfager tillgånade sig öfwer landet, kan och wara, at han sunnit bättre sin råfning wid at wara Herre hiesel. Men Landskylderna kommo sål-
lan eller aldrig uti Norriska Konungens förråds-kammare. Icke
destomindre när Norriska Konungens utstickade ankommo, blefwo
de altid wål emottagne, och utstickarna länades utan motfärdse.
Men när de utstickade återwände til Norrige, blefwo de altid på
Eda flog plundrade och ihjålslagne, så at det ansågs för en gan-
sta öfwenlystlig hysla, at utkräwa skatten af Arnwid Jarl. Det
war altså et säkert prof på onåd, at blifwa i sådana ärenden af-
färdad til Wärmeland. En förwågen Isländare Eigil Skjalagrim,
hwiiken wid år 920 hade plundrat Lund, påtog sig likwål denna
hyslan, och hämnade skatten från Arnwid uti Håkan Haraldsons
tid, och efter Eigil hade i återresan blifwit försäteligen angripen
af Jarlens folk, blef Arnwid nödsakad at begifwa sig til Sverige
med sin son Atle, hwiiken sedan för sina ogärningar blef lands-
flyktig (3).

Arnwid
Jarl.

- (1) Torfåus Histor. Norveg. T. I. p. 436.
- (2) Torfåus H. N. T. II. p. 491.
- (3) Torfåus H. N. T. II. p. 205.

§. 4.

Konungar
i Wäster-
Gjöhland.
Gaute.
Gautreks-
Kolf.

Uti Wäster-Gjöhland förekomma åtskilliga Konungar, som
uti gamla Historien äro mycket namnkunnige. Den äldste man
wet är Gaute, som hade til efterträdare sin son Gautrek, hwi-
ken han aflet med en torpare-dotter. Gautrek hade med en
Norrisk Herkes dotter twänne söner Rietil och Kolf. Rietil-war
ganska häftig och hastig i sit företagande, Kolf däremot mera ef-
tertänksam. Han blef därföre föredragen sin äldre broder, och sin
faders efterträdare i Regeringen. Konung Kolf war gift med
Konung Eriks dotter i Upsala, hwat om det är talt på sit ställe. Kolf
war en Herre af besynnerliga förmåner. Tapperhet och öfverkräkt
mod war en af hans minsta dygder. Han hyste utom dess en
öwranlig wåltalighet och mildhet emot högre och lägre, som hwar-
ken besäckades af hämndgirighet eller hårdhet. Så at öfwen de
rin-

ringaste hade et frit och förtroligt tillräde til hans person. Tidsens smak, och en besonnenhet äfven til namnfunnighet, gjorde, at han var sållan hemma uti sit rike, utan swädfwade omkring i Engeland, Skotland, Irland och flera ställen, och war han altid färdig at tjena alla, äfwen obefania, när de anhöll om hans biträde. Til slutet underlade han sig och Gardarike (1). Med sin Gemål Thoreborg hade han två söner Gautrek och Erik. Gautrek fick et Konungadöme eller Herrskap på Irland, men Erik behöll sit fädernes rike i Sverige efter Konung Rolfs död (2). Det kan wara troligt, at Alfgaut Wästgötha Konung, hwars dötter war gift med Ingiald Jiråda, leder sin härkomst från någon af dessa Prinsar. Men intet kan han wara den här omtalte Gautes söner son, fast Sturleson synes gifwa det wid handen. Det kan och wara mycket twifwelsmåls underkastadt, om Gijðthaland af någon Gaute sådt sit namn. Den förste, som nämner Gautarna, är Procopius, och kan wara troligt, at både Gautar, Jotar och Gjodeber är et och samma namn, änskjönt olika mundarter gjort på et wißt sätt olika ord. Eljest har en Konung, wid namn Sisar, förmodeligen varit regerande på något ställe i Wästgöthland, ty han blef slagen wid Weneren af Starkader i Konung Gautreks tid. Han skal hafwa varit ifrån Kånugård, som til äfwenlys är det samma som Lajana (3). Om Thore Sund-

Kollis.
Konungarna.Gautrek.
Erik.

Alfgaut

Sisar.

Thore
Sundfot.

(1) Göttrik och Rolfs Saga C. 47.

(2) Göttrik och Rolfs Saga C. 33. p. 214.

(3) Göttrik och Rolfs Saga p. 26.

§. 5.

Man kan ej lämna annat, än en afbruten och ofullständig underrättelse om Konungarna i Wästgöthland. En omständigare beskrifning om Östgötha och Småländska Herrarna, kan man ej heller wänta: fast än där varit, så wäl här som på flera ställen i Norden, et godt förråd på stora och namnfunniga män. Uti de äldre tider finner man en Ring, som varit Konung i Småland, och varit gift med Gjötha Jarlen Bjartmars dotter. Utaf detta giftermål föddes en son wid namn Egil, hwilken i sin

Konungar
i Småland.

Ring.

Egil
Enbånd.

Ryfska
Konun-
garna.

tid varit gamla ryfsbar. Det wil så mycket säga, at han varit en välfrågad rådgivare. Under en sin Wikingsfärd träffade han Ryfska Landvärdnarmannen Rognwald, som låg wid Ryfska stråden med fem fartyg. Eigil hade intet mer än et enda fartyg. Men denna omständighet kunde intet hindra honom ifrån at angripa Ryfska Fält-Ofwersten, som ock efter et allvarsamt motstånd blef öfwervunnen, och så fargad, at han genast dödde, sedan han berättat för sin Herre, Konung Sertryg sit nedertag. Uti Ryfska Konungens Hof uppehöll sig den tiden en Norst Prins från Hargaland benämnd Asmund, hwilken intet gaf någon annan afwentyrare efter uti med och öfwerbåd. Denne blef utstånd at lämna på Eigil. Asmund hade intet swårt för at finna sin fiende, som hade intet brätt om at lämna Ryfska Kusterna. Så snart han träffade Eigil, frågar han på hwad sätt han wille betala Rognwalds dråp, hwilken varit förordnad at betäcka landets gränssör. Eigil swarade, at han war intet wan at betala får och boskap, som han tog til sit nödtorfsiga uppehälle. Asmund lät då förstå, at han wore sinnad, at efterlewa Konungens befaling, och bringa honom dens hustru, som varit Rognwalds baneman. Eigil ytrade sig därpå, at en sådan befaling intet wore så lätt wärkställd, tilböd likväl sin wänskap åt Asmund. Men som detta afslogs af Asmund, foreslog Eigil, at det wore då anständigast, at de måtte ensamme försöka hwarandra, och skona sina söljeslagare. Detta wilkor blef emottaget, och slogos dese Kämpar sedan hela dagen, utan at någondera kunde säjas hafwa förmån fram för den andra. Mot aftonen stadnade deras täflan, och äto de förtroligt med hwarandra. Andra dagen börjades den påbegynte Kampen på nytt med samma iswer, och lika saltmodighet på Eigils sida, hwilken tilböd nu som förr sin wänskap och förtroende, men med lika asflag på Asmunds sida. Sedan de länge slagits, och Asmund såg sig löpa fara at blifwa nederhuggen, kastar han wårjan ifrån sig och griper Eigil om lifwet. Här hade Asmund förmånen, emedan Eigil war enhänd. Han fick då Eigil under sig, hwaraföre han ock springer up efter sit swärd til at döda sin medtäflare. Eigil förtretad dårdöwer at han intet kunnat winna, gjorde ingen rörelse til sit befriande, utan låg helt orörlig och wäntade döden. Af denna hurtighet blef Asmund så bestört, at han nu

nu på sin sida tilböd sin wänfkap och fosterbrödralag, hwarpå de som wänner förfogade sig bägge två til Konung Hertrys Hof, och blefwo ganska wdt emottagna. Ryfka Konungen hade wänne döttrar, den ena blef gift med Egil, och den andra med Asmund. Efter Hertrys död dröde Egil Ryfka, och afstod sit fädernes rike åt sin Swåger Asmund, hwilken således wardt råwande både öfwer Halogaland och Småland (1). Man kan ej med säkerhet utfatta tiden, när dessa förändringar tildragit sig, men om det har sin riktighet, at Asmunds son Armod blifwit mördad af den Starkader, som blifwit Bråwalla slag, måste dessa Herrar någor-när hafwa lefwat under Harald Silberens första regerings tid. Och på den räkning är Östgötha Konungen Högne något äldre, om hwilken är talt i Ingiald Strådas Historia. En annan Östgötha Konung wid namn Hring lefde wid slutet af Harald Hildetans regemente. Han leder förmodeligen sin Art från Wästgötha Konungar, emedan han warit broder med en Gautrek, som warit af Gautes efterkommande. Hans Gemål Silgia war ifrån Småland, Söwar Karls dotter. Med henne hade han en mycket namkunnig son, som het Seraud. At wara seg och modstulen, påfåde sig intet för en Prins i dessa tider: Seraud utmärkte sig fördensful redan i sin ungdom med en betydande hufvudförmåga, och fölt af sådant lynne woro alltid wälkomne hos en sådan Herre. På denna grund fattade han et besynnerligt tycke för en rik Bondes son, benämnd Bofe. Tuar war Bofes fader, och war gift med Brynild en Herfes dotter från Noatun. Deras giftemål war intet begynt med nu wänliga friare betygelser, emedan deras hjärter börjades med slagemål. Så wäl brudgummen som bruden hade i sina yngre år warit stora Wikingar, och under en sådan färd blef Brynild, efter et enwist mostånd til fånga tagen af Tuar. Denna träfning lade grund til deras äfrenfkap, och Brynild behöll under hufwudloppet sit frigifta utseende, emedan hon sat i brudbänken med Hjälm, Brynja och full rustning. Sedan et så raskt hionelag ledde Bofe sin uprinnelse, och wifade sig wid alla tilfällen, en wärdig arftagare af så hurtiga föräldrar. Och som Prins Seraud war af samma sinnelag, blef en förtroelig wänfkap emellan honom och Bofe, hwilken bibehölls oförtränkt, oaktat alla wänfsligheter. Asund och Hoftränkor, som

Ryfska
Konung
arna.

Asmund.

Armod.

Konungar
i Östgötha
land.
Hring.

Kyllis.
Konung.
garna.

äfröen i dessa tider woro ostiljaktiga från Hofsefröerne, uprodte likväl de farligaste. Konung Ering hade en odöda son wid namn Siöd, sin faders statgömmare och nitiske upbördsman. Denne war aldrådande wid Hofwet, och fattade et oförsonligt hat til Bofse, äfröen därfrö, at Prins Heraud älskade honom, och wiste prof däraf med någon omkostnad, som ökte utgifterna wid Hofwet: en hjärtsfrätande omständighet för en nist och snål Skatmästare. Siöd gjorde sig fördenksul all möda at sönderslita en i sit tycke, så ädrande förtroelighet. Men Heraud tänkte hells, och således utdelte sin nåd efter egit, och intet efter annars wälsbhag. Siöd anstälde då en nelligare anläggning, och utsatte folk, som under lek och ras borde afhända Bofse lifwet. Men detta illgrepp lyckades intet bättre, än at någre af Siöds gunstlingar och Konungens Hofmän satte lifwet til, och någre blefwo lyte. Bofses motståndare fick då tillfälle, at swärta honom än mer hos Konungen, och Herauds hägn kunde intet annat utdrätta, än at Bofse slap undan i hemlighet, men blef icke desto mindre förklarad för bitösk och landsflyktig. Detta hindrade likväl intet, at ju Bofse fick wara deltagande uti den härfsård, som Heraud fort därefter företog, til at efter tidernas tänkesätt göra sig berömd och wälsfrågad. Prins Herauds utredning hade kostadt gamsta mycker, och Siöd gjorde sig all möda at uppfylla bristen i Konungens Skatkammare, med sträng utmätning af Landsflykterna. Och i denna afsikt insinner han sig äfröen hos Bofses fader Euar, at utkräffa ledingen. Euar förmente sig wara fri för denna skatt, emedan han för älder intet mera for i leding: men Siöd hade helt andra tankar, och påstod, at han ock borde böra för sin son. Til detta wille ej heller Euar beqväma sig, Siöd bröt fördenksul up med wäld Tuats förräds-kammarer, tog där ut en myckenhet af guld och silfwer, och kom således helt förnögd til Konungen tillbaka, med ansenlig tillökning för Konungens Skatkammare. Konung Ering betygade wäl sit misnöje öfrö Siöds upförande emot Euar, men Euar blef icke desto mindre utan all ersättning. Herauds härfsård warade ännu, och Bofse, som sådt underrättelse om sin faders lidande, blef än mer upretad emot Siöd, hwarfrö han ock, då han träffade Siöd uti Giska skären, angriper honom, och efter en

skarp

Karp saktning, ändtligen afhänder honom lifwet. Siöd war för-
rest i Konungens ärenden, til at handla uti Österlanden, och
Boses brott blef därigenom så mycket svårare. Heraud hade
ingen del i denna förrättning, emedan hans Flotta hade fort för-
ut varit fängad af storm, och war han redan hemkommen til
Öster-Gjötland, då ryktet om Siöds nederlag blef utspridt wid
Hofwet. Denne nya omständighet fördökade Konungens vrede
emot Bose. Men det oaktadt, inställer sig Bose icke desto min-
dre hos Prinsen, hwilken ock snart blef blidkad öfwer sin bro-
ders död, emedan han älskade honom intet mycket. Men det
war svårare at bringa Konungen til försonlighet. Heraud gjorde
de lifwål sit bästa, och tilböd alla skjälige böter för Bose,
jämte sin och Boses oföränderliga tilgifwenhet. Dock war alt
fångadt, och när Prinsen förklarade, at han så förenadt sit öde
med Bose, at det ock wid detta tillfälle skulle wara ofölsjaktigt,
lät Konungen samla folk, och wille med wåd utkräfra sin hämnd.
Heraud höll sit gifna löfte, och instälde sig til Boses försvar.
De blefwo då med magt anfalna, och efter et enwist försvar til
fånga tagna. Prins Heraud hade många wänner, hwilka alle
arbetade så kraftigt på hans befrielse, at Konungen lät kalla Prin-
sen til sig, och tilliuda honom sin nåd. Men Heraud svarade,
at han intet wille hafwa nåd, om ej Bose därutinnan wore in-
sluten. De blefwo fördenskul å nyo fastade uti sit hårda fångelse,
och följande dagen utsattes til deras aflifwande. Icke destomindre
ändrade Konungen sit strånga försarande, antingen genom de mån-
ga förböner, som såldes för Heraud, eller ock förskräckt af en hop
fasetliga önskingar, som en gammal gumma utöste öfwer honom,
om han ej benådade Bose. Prins Heraud blef fördenskul satt på
fri fot, men Bose pålades, at kassa några heliga dyrbarheter från
Jumala Tempel i Biarmaland, eller ock blifwa ansed som äre-
lös och hwars mans niding. Denna förrättning ansågs för ganska
öfwerlylig, och widskieppeliga wördnaden, som man hade för he-
liga rum, fördökte swårigheten. Men detta kunde intet affräcka
Bose, ej heller hans hederliga wån Prins Heraud, hwilken ock
wid detta tillfälle wille taga del uti sin fosterbroders farligheter.
Resan blef fördenskul företagen, offer: förestånderskan och wäktarne
ihjållagna, Tempel plundradt och upbrändt, och Heraud och
Bose

Kyllis.
Konung-
garna.

Böse kommo tillbaka til Öster-Gjötland med mycken rikedom af Guld och Zumbeler, och Konungen blef ändteligen til alla delar tilfredsstäld. Inmedlertid war en almän rörelse i hela Norden. Harald Hildetän och Sigurd Ring, gjorde sig redo til den bekanta fältslaktning, som skulle hållas wid Bräwiken i Öster-Gjötland. Konung Hring war Underkonung af Harald Hildetän. Sätwar Tarks söner från Småland, Konung Hring's swåggar Dagfari och Nattfari woro uti Harald Hildetans Hof, och ankommo nu til Konung Hring med antydan, at han skulle wara sin Öfwerkonung följaktig uti detta fälttåg. Heraud och Böse påtogo sig, at fara i Konungens ställe, och anlände til Haralds krigshår med tusende män. Utgången af detta fältslag är tillförne berättat. Harald Hildetän blef slagen, tillika med et stort antal af andra förnämna Herrar, och Heraud och Böse blefwo illa sårade. Sigurd Rings seger hade ingen annan påföljd, än at han blef ensam Öfverherre i Norden, men alle Underkonungar och Länherrar blefwo bibehållne uti sina förra wärdigheter. Heraud och Böse wände fördenksul i frid tillbaka til Konung Hring's hufwudsäte. Men där woro stora förändringar förelupne. När Heraud och Böse förstörde Wiarmalands Tempel, hade de tillika bortfördt Konung Gudmunds syster från Glesiswall Gleidur. Hon war innesluten mot sin wilja uti et afstångt rum wid Zumala Tempel, och war ärnad at blifwa föreständerssa uti asguda-huset: men hon hade därföre en odswerwinnelig affky, och fölgde helt förnödgd med Heraud som sin förlofware, och blef hans Gemål. Gleidur hade blifwit bortröfswad från sin broders Hof honom öwetande, och twänne Prinsar Grörik och Siggeir, Konung Tareks söner från Wiarmaland, påtogo sig, at uppsöka henne, under det sägnande hopp, at hon skulle blifwa enderas brud. Efter långt sökande fingo de ändteligen en skälig mistänka, at Heraud och Böse hade bortfördt henne. De anlände fördenksul til Öster-Gjötland, där Konung Hring bodde, under den tiden at fältslaget stod på Bräwalla hed. Konung Hring gjorde sig icke destomindre sårdig til motstånd, med så mycket folk, som i hast kunde församlas. Men Hring blef slagen, Konungshuset plundrat, och Prinsessan Gleidur i största hast bortförd til Glesiswall. I dessa omständigheter fann Heraud sit sådernes rike wid återkomsten från Bräwalla. Svar
Don

Bonde gaf honom då det råd, at han, utan at samla någon krigs-
här, borde endast vara beräknat på skyndsämhet, i fall han wille
frälssa sin Gemål, och återwinna henne. Heraud och Bese gjorde
sig fördenskul färdiga med et fartog allena, och kommo i negden
af Gläfsiwall, just då brölloppet tillagades af Gleidur och Prins
Siggeir; ehuru wäl hon yrtrade sig, det hon helst wille äga den
til Gemål, som fräist henne från fångenskapen i Jumala Tempel.
På Gläfsiwall woro gjorda stora anstalter til et nödigt förhvar
wid den händelsen, at Heraud skulle med wäld wijsa återhämta
sin Gemål. Man fann då tjenligast, at med behändighet utföra
sina affigter, hwartil hellska bröllops-dagen blef utsedd. När
gjästebuds roen war i sit högsta, sysselsätter sig Heraud med, at
gådra alla Konung Sigmunds fartog som lågo i hamnen, o:
brukbara, och Bese med sin slaga broder Smider, hade fått
tillfälle, at inrymja sig i bröllops-salen. När alle woro wäl
plågade, ledtes Bruden i brudfången, men gick genast ut genom
et fenster eller glugg, som war på wäggen. Så snart Bruden
saknades, blef oro i Slottet, och man twiflade intet, at alt
detta war en värkan af Herauds anstalter. Man gjorde sig
därföre färdig, at i största hast sätta efter de flyktande. Men
som alla fartoggen woro redlösa, kommo Heraud och Bese med
Bruden undan, och stälde sin kosa til Öster-Gjöhland. Som
Heraud på detta sätt hade igenfått sin fjädra Gleidur, wille af-
wen Bese förse sig med et hederligt gifte. Man lade fördenskul
in under redden af Viarmaland, intet långt ifrån det skälet,
hwar Konung Harek bodde. Konungens dotter Edda blef då
läskad ut i skogen, och Heraud och Bese förde bort henne. Man
fortsatte då med all magt resan til Öster-Gjöhland. Så snart
Heraud war lyckeligen hemkommen, låter han samla en wäldig
krigshär af hela sit land, til at möta Konungarna från Gläfsi-
wall och Viarmaland, som man wäntade snart skola komma efter.
Det dröjde ej heller länge, förr än Konung Harek från Viarma-
land med bägge sina söner, Hrif och Siggeir, och mycket folk
från Jorinheim anskände under Öster-Gjöhland. Som man war
beredd på detta besök, mötte Heraud och Bese dem i skiden, och
blef då et stort nederlag på fienden, så at afwen Konung Harek
med bägge sina söner omkom i striden. Heraud gjorde då graföl
R f efter

Kollis:
Konung:
garna.

efter sin fader, och tillträdde Regeringen: men Bofe for med sin Gemål til Biarmaland, och blef där Konung, hwärefter han stiftade fred emellan Geraud och Sigmund, och man fick således tillfälle på alla sidor, at ombryta sina oroliga Wifingsfärder uti en stillare lefnad, som ock i denna bullersama tiden nödvändigt måtte hafwa haft sin värde. Konung Gerauds dotter war Thora Borgarthjort, som blef gift med Ragnar Lodbrock, hwarom är talt tillförne (2).

Uti tionde århundrad war uti Småland en namnkunnig Wifing, som hetat Kol, Asmund Eschefidas son, en mächtig och bety-
dande man. Hans farttyg lågo i Liodhus, eller Eddose, och därifrån oroadde han så wäl de sjöfarande, som de näst gränsfande orter i Norrige. Detta blef Håkan Zarl, som då war råbdande i Norrige mycket förtretad öfwer. Han affärddar fördenksul en af sina män med fem farttyg, at hämnas på Kol. Normännerne sökte först efter Kol utan för Eddose, men råfode honom ändtligen i Sundet utan för Helsingborg. Kol, som hade lik så många farttyg, betänkte sig intet länge, utan grep straxt an sina motståndare, hade ock efter utseende öfwerwunnit dem, emedan han war redan upstigen på deras farttyg, men hans swärd blef honom då genom en fastad sten slagit utur handen, och han på stället nedersabelad (3).

(1) Torfåus Hist. Norr. T. I. p. 311. följ.

(2) Hela denna berättelse är tagen af Geraud och Boses Saga. Några Skalde-blomster äro endast utelämnade, hvilka så i våra som i andra gamla Historier måea öfweralt. Det förunderliga och otroliga betager hwarken nu eller fordom värdet af det wäsentliga och troliga.

(3) Torfåus H. N. T. II. p. 361.

§. 6.

Konung
Olof
i Björkö. Men af alla fordna tidens Småherrar, förtienar wäl Konung Olof från Björkö besynnerligen at ihågkommas, emedan det ser ut, som han tillika warit Riks-förstånd-re, då Öfwerkonungen warit sysselsatt med någon annan fördråning. Han förde Riksstyrelsen, när den helige Ansgarius kom til Björkö för andra gången, och har han betygat all wälwilja emot våra Christna lärar

lärare; fast hans magt intet sträkte sig så långt, at han af egen myndighet kunde tillåta Christna lärans predikande. Icke desto mindre aflopp alt efter Ansgarii önskan, och Christendomen blef med all säkerhet och frihet förkunnad, hvilket framdeles på sit ställe skal utdras. Men Konung Olof war icke allenast mån om Christna lärans utvidgande, utan han hade och all omsorg om Rikets heders bibehållande på andra ställen. Kurländerne hade utaf ålder varit skattskyldige under Sweriges Krona: men de hade nu en lång tid undandragit sig denna undergiftvenhet. Deras mod hade blifwit fördröet genom en seger, som de nyligen erhölet öfwer de Danska, hvilka med mycken manspillan blifwit afwiste. Konung Olof fann fördenksul rådeligt, at med hårs magt öfwerfoga Kurländerna om sin skyldighet, hwarföre han och med en anseelig Flotta anlände til Kurland. Staden Seborg (1) måtte emottaga första anfallet. Orten war stäligen folkrif, emedan den kunde utrusta sju tusende stridsmän til sit försvar: men blef icke destomindre intagen, plundrad och upbränd. Där efter vänder sig Konung Olof med styrkan af håren til en annor stad, som låg fem dagsresor längre in i landet, och kallas Apulia (2). Denna försvarades af femton tusend raske soldater, så at Konung Olof uti åtta dagar tumlade om med dem, utan at kunna öfwerwinna staden. Tålmodet och hetan begynte då at minskas för de Swenska. Men som återfarten war nog så öfwenlykelig som fortsätningen af belägringen, fattade man efter åtfylliga öfwerläggningar och lottande et afswersamt beslut, at wäga en allmän storm: stadsfolket som fann betänkeligt, at afwakta utslaget af denna anstalt, tilböd fördenksul sin undergiftvenhet med följande villkor: at alt bytet, som Kurländerne eröfradt från de Danska, skulle öfwerlämnas åt de Swenska, at en half mark silfwer skulle betalas för hwar person som war i staden, och invånarnas förra skattskyldighet förnyas. Dessa villkor blefwo antagne af Konung Olof, och med giffan stadfästade, hwarpå han med rikt byte och heder wände tilbaka til Swerige (3).

Epist.
Konung.
Sver.
Olof.

Æ F 2

(1) Förmodligen är Seborg det samma, som nu kallas Seelburg, är belägen wid Döna, och är en ganska gammal ort.

(2) Om någon stad med namnet Apulia varit i Kurland i forna tider, har

Kylles
Konung-
garne.

har jag mig intet bekant; förmodligen har det varit någon ort wid strömmen Abau, hwart folket wid fiendeliga infall plågade taga sin tillflykt, och torde strömmen hafwa gifwit anledning, til stadens förbrä-
tade namn.

(3) Hela denna berättelsen är tagen af Rimberti Vita Ansgarii C. 27.

§. 7.

Konungar
i Skåne.

Det wore kan hända lått nog, at framskaffa dunu några namn på ärfkalliga Gylkis Konungar, som fordom varit i östra delen af Sverige: men det som är andragit, kan tjena til et litet förlof, huru almänheten skulle upptaga en omständigare Historia om Sveriges gamla Småkonungar. Skåne har och tillfärne understundom varit regerat af sådana mindre Konungar. En Konung Yring, som uti regeringen hade sin son Sigurd til efterträdare, har regerat en lång tid i Skåne, samt ingen lärdeles märkvärdighet finnes om honom upiucknad. Des sen Sigurd är något mera namnkunnig, emedan han med härfärd besökt både Östbyarna och Skorland. Illaug war hans tregna fästefogare och fosterbroder, och hade stadfastat sin ferening afwen därigerom, at de öpnat ädorna på hwar andra, och låtit blodet sammantinna. Om dessa Konungar varit af Danska eller Swenska Konungahusen, wet man intet? Sagan nämmer allenast, at Konung Yring war Skilds son, och Dage seneson. Det bde man dock påminna sig om Konung Sigurd och hans folk, at de, under en häftig storm uti Nordfjöh, då alt hepp om rådnung syntes wara ute, likwål intet wiste minsta teken til räddhåga. Fruktan och flemmodighet woro i synnerhet de sinnets rörelser, som man i dessa rider wille wara aldeles Herrre öfwer (1).

Häfe.

Wid den tid som Sölwe regerade i Sverige, war en Konung i Skåne som het Hake. Til hans dotter Brynild friade en annan Gylkis Konung, som kallades Swen Segerfäll, hwilken förmodligen bodde i grankäpet. Hakes Färl het Fridin, och des son Wifil hade sådt löfte om Prinsfökan, så framt han kunde förswara riket för Swen Segerfäll. Men denna Brud war af ödet förbehållen at en hel annan person, hwilken hade någon tid wistats i Häkans hus som obekant, och föga anedd. En af Konung Hakes Rympar, nemligen, från Norrige Brok den Swarte, hade

hade efter sin Herres fall, då de andre öfwerblefne blifwit hit och dit kringströdde, kommit til Skåne, och som en ofjänd främting njutit wanlig wäplågnings wid Hofwet. Wid tillfälle at Prinseskan Brynhild war i skogen; roade sig Hrok med Skaldegodden, uti hwilka han uprepade så wäl sit öde, som sin släkt, hwilken war mycket hederlig. Han ytttrade tillika en ogemen wördnad för Prinseskan Brynhild. Prinseskan kom wid tillfälle at höra denna sång, hwarpå hon berättade för sin fader, at en at Konung Halls Riddarar wistades där wid Hofwet. Dessa Riddars frägd och mandom war öfweralt ryktbar, hwarföre och Hake, så snart han blef underrättad om Hrokers omständigheter, tog honom genast up ibland sina egna gäster, och gaf honom afwen sin dotter til gemål. Swen Segerfäll, då han hade fått afslag uti sit frieri, hade tillika förpiktar sig, at han skulle blifwa dens Bäneman som fick den förmån; at äga Prinseskan Brynhild. Bröllops tilredningen fordrade således en oundwikelig tilrättning til frig, hwilket och slutades ändtligen med Swen Segerfälls nederlag, så at denne Herren hade fått något för bitterda sit präktiga tilnamn. Efter denna erhåtna förmån, for Hake med sin måg Hrok, i följe med Konung Sölwe i Sverige, och andra förenade, och hämnade Konung Halls död på Konung Asmund i Hordaland. Hrok och Brynhilds dotter war Gunlaud, hwilken war moder til Hromunder Gripson, den samma som såktade emot Swenska Fylkiskonungarne Haddingar, hwarom tilförne är talt (2). Ut i Ingjald Rådas tid woro twänne bröder regerande i Skåne, Haldan Snälle och Gudröder af Danska Skildunga Släkten. Haldan Snalles dotter war gift med Konung Gudröder, och hennes wackra bedrifter äro omralt uti Ingjalds lefwärne. Haldan Snalles son Iwar Widsame ärfde sin fader och faders broders Konungadöme i Skåne, och blef sedermera den mäktigaste Menack, som hit in til warit i Norden. Hans Historia och bedrifter äro tilförne omrörde. När Gorm den Gamle regerade i Dannemark, war en Arnwid Jarl i Skåne. Denne böd Egil Skalagrim och hans sällskap til gäst, och undfagnade dem ståtligt, då de wid år 920 hade intagit och upbrändt Lund. Och kan man här af sluta, at Arnwid Jarl intet haft något at besälla i staden, emedan han intet ansåg des förstörande, såsom nå-

Ryktlig
Konung
garne.

Haldan.
Gudröder.

Iswar.
Widsame.

Arnwid
Jarl.

Keltis-
Konun-
garne.
Strut-
haraids.

gon emot sig och sit Höfdingadme föröfswad fiendtlighet (3).
Skänsta Konungen eller Jarlen Strutharalds, och hans söners
märkwoërdigheter äro särskildt uisförda på et annat ställe.

- (1) Det man wet om dessa Konungar, är infördt uti Sagan. af Illuge
Bridusofstra.
- (2) Sagan om Konung Olof och hans Rjämpar C. 16. p. 33. På en
Runsten wid Sjörup i Skåne talas om en Osbjörn, som följt en Åke
til Upsala; det är möjligt, at det kan syfta på någon Konung som betat
Åke eller Sake, dock kan det intet sägas med någon wisshet. Wormius
ansför samma saken i sina Mon. Dan. L. 3. p. 185, men har låst den
- (3) Torfæus Hist. Norv. T. II. p. 159.
annorlunda.

§. 8.

Man har trodt, at detta korta sammandrag af några af de
fordna Gyltis Konungarnas bedrifter och Historier, kan wid detta
tillfälle någorlunda göra til fyllest. Med gisningar har man intet
welat förwiilla Läsaren, utan man har följt berättelserna, sådana,
som de uti gamla Sagorna förekomma. I detta hänseende har
man förbigådt, så wäl Konungarna i Reidgjöraland, som Sun-
niska Konungarna, emedan det kan til afwentyrs anses för oaf-
gjordt, om dessa Herrar warit rådande på något ställe i Sverige.
På samma grund äro ock Konungarne i Jorunheim och Wiar-
maland förbigångne. Det som är anfördt torde bewisa, at Lan-
det warit på alla ställen bebodt af betydande och tiltagsna män,
hwiika genom ouphörliga härfärder utödt folk, och öfkat rikedomar-
na i Landet. Så at hwad Adamus Bremensis fordom skrifwit
om Swenska förmodgenheten, kan anses för aldeles trovärdigt, i
synnerhet när man tillägger den omständighet, at handeln under
alt detta intet försumrades, och Åfwerfloden, som intet wäl kan
skiljas från rikedom, ännu war Swenskt, och lämpad efter Landets
och tidernas beskaffenhet. Det, som gamla rykten gifwa wid han-
den om fordna Konungar och Kungsårdar, winnet ock härige-
nom en sannolikhet, som stadgas än widare genom de många och
höga Stättebackar, som ännu finnas i landet, fast den nu warande
itoga eller snälla hushållningsmakten förminskar årligen der-
antal. Åfwerflamningar af fordna Städer, Byar och Stort, gif-
wa

tro och tillkänna en hel annan beskaffenhet i Landet, än man annars kan föreställa sig, då bönder och torpare nu alle näst finnas på de orter, hwar fordom Konungar och Jarlar haft sina säten och hemvist.

***

9. Capitlet.

Om

Konungarnas Magt och Myndighet.

§. 1.

Suru långt Konunga-myndigheten sträckt sig under Sornio-
 chersta släkten, dr uti et fullkomligt mörker, som i brist af Handlingar intet kan på något sätt fängas. Konunga-
magten
 Gienin-
 gar behagar Lifaren göra hufvud, af den anledning, som denna släk-
 tens Historia gifwer wid handen. När Anglinga-Atten kom på
 Thronen, fick Konunga-magten en stor göd därigenom, at de
 Regerande wordades som Gudar. Men det oaktadt utvisar den
 förening, som Oden gjorde med landets inbyggare, at där war
 ingen fråga om något sådant, som nu i allmänhet kallas oinfränkt
 Enwåld. Den Regerandes förpliktelse war at bewaka offren och
 freda Landet, och undersåtarne wordo däremot skyldige, at betala en
 viss skatt. Sedan vissa gods och Lånder, under Sreys regering
 til Kronans behof wordo anslagne under namn af Upsala Ode, Upsala
Ode.
 synes undersåtarnas frihet hafwa blifwit än mera stadgad, och Ko-
 nungarne blefwo befogade at efter behag hushålla med sina inkom-
 ster, utan någon widare tunga för allmänheten. Hvilka gods
 denna tid blefwo anseende som Upsala Odes gods dr swårt, om ej
 ombytligt, at utlåta. Upsala Kungsgård blifwer wäl en af de
 wifaste. På Ulleråker har och oförnekligan warit Kungsgård,
 ty Prinsehan Thorkborg fick där sin Hofhållning af sin fader Ko-
 nung Erik (1). Prinsehan Ingegård, Olof Skötkonungs dotter
 bodde äfwen där, så at man har någon anledning at tro, det Ul-
 leråker warit såsom Lifgebing för Prinseborna, medan de wero
 ogifta.

Konungä-
magten.

ögista. Under Upsala Öde begrepos och förmodeligen de gårdar, hvar Konungarna höllo sina ärtiga gästebud, som de gamla kallade Weirflo, såsom Lofaund, Lofven, hvar Konung Eisten blef slagen, och Ränninge, hvar Ingjald Jiræda lät upbränna sig med sin Hofstat. Uti Väster-Gjörhland woro Wad, Ekol, Wartosta, Gudhem, Lund, Solosjö, Åsar och Skalande, räknade för Upsala Öde (2), och hörde den regerande Konungen til. Man kan och med allt fäl hålla före, at de Almännings-fogar, berg och sjöar, som äfwen upräknas wid slutet af Westgötha lagen, woro anseende, som Konungens enskilda egendom, fast de just intet hört til Upsala Öde. Almningstone har Billingen, Sunner och Zalleberg, som äfwen där upräknas, så långt som någon wit tillbakars, altid warit ansedda för Kronogods. Denna egendom har kunnat wara ganska ansenlig, om man med Wad, Wartosta, Gudhem, m. m. förståt Wadsbo, Wartosta och Gudhems Häradar. Uti Helsingeland hörde Sunnarsti-Sög, Sög i Sundheden, Sög i Nordstigen, Näs i Selanger, Nordstigen i Sjöborad, och Zuruby til Upsala Öde (3). Och huru väl man kan intet med wisshet försäkra, at Helsingeland erkjände Upsala Konungs Öfwerwælde under Inglinga Ätten, har det likwäl warit Swenska Kronan undergifwit, under Siggurfska släkten. Man ser alltså härutaf, at Upsala Ödesgods warit fringskrödde fring hela riket, ånsett man intet finner någon förtkning på dem i de öfriga Landsorterna. Upsala Öde nämnes endast i Westgötha-Lagen.

(1) Gottriks och Rolfs Saga.

(2) Bihanget wid Westgötha-Lagen p. 86.

(3) 11 Gl. Kong. B.

§. 2.

Almänna Riks-Lagen förmår, at alla så wäl fastigheter som ldebron, som intet stå under någon enskilt persons ägande rätt, höta Konungen eller ämningstone Riket til. På denna grund böra alla ödeländer, ohygde och outbrukade platzar, anses för Kronogods. Af en sådan rättighet beröfste sig Konung Brants Anunder, då han lät uprödcja en del af de då warande öde-
mar.

marker, och uprätta Kungsgårdar i alla större Häradar. Olof Konungens
 Trätälja nyttjade samma rättighet, då han såt upröbjä Wäster-
 land. I anledning af den äberppade grundregel, måste nödwän-
 digt alla stora skogar, sjöar och strömmar, dar och skär, tillika
 med hufswa hafsstånden och hafwet, så wida de intet kunna in-
 hägnas, eller redan intet woro af enskilda intagna, stå under Ko-
 nungens och rikets fria och fullkomliga förordnande. Denna på-
 sägd är ofelbar. Men man kan dock twifla, om wåre försåder
 tänkt på det sått: ty det är lika osäkerhet, at mångg rätti-
 gheter, som efter almänna Rikslagarna höra til högsta Öfwerhe-
 ten, äro inskränkt efter andra försatningar på andra ställen.
 Man håller ock före i almänhet, at detta förordnande bör ledas i
 Sverige ifrån Helge Andes Holms beslut, då det intet kan
 lämpas til dessa uråldriga tider. Icke desto mindre finnas spår,
 at denna försättning warit i Sverige af äldre, ty Wetterh, Wä-
 nern; och andra stora sjöar anses för Almånningar i Wästgötha-
 Lagen. Ut Almånningar efter förra tidens tänkesätt hörde til Ro-
 nungen, kan slutas af Östgöta-Lagen (1), hwardst de omständiga
 heter utstakas, som borde i akt tagas, när Konungen wille sälja
 Almånningar. Man kan utom dess i almänhet göra den slutsats,
 at samma försättningar sordom gullit i Sverige, som warit we-
 dertagna i Dannemark, då man intet har fullkomligt bewis på
 motsatsen. Ut detta mål hafwa wi ock en omständelig underrätt-
 telse, angående Skåne och Halland. Således woro Eke och Bo-
 lesskogarna i Halland efter gammal lag och sedwånja, Konungens
 enskilda egendom (2). Det samma wet man om Skåne, ty uti
 det Ring, som Konung Knut den Helige hölt med almogen, när
 twist yppades om Konungens och Böndernas rättigheter, tillfodo
 Bönderna, at alla ädemarker, obygda platser och hafwet, så wäl
 som Öresund, hörde Konungen til (3), och at ingen war berätti-
 gad at nyttja sådan egendom utan Konungens samtycke. Ut af Ko-
 nung Waldemars Jordebok, som är uprättad uti trettonde århu-
 drad, ser man äfwen, at alla Almånningar woro ansedde som Ko-
 nunglef, eller Kronogods, hwartil ock hörde Darne Hween, Bor-
 neholm, och alla så wäl bebodde som obebodde Dar i Blekingen,
 tillika med Mörrums å (4). Af Halländska Strömmarna i Håls
 Härad, hade Konungen tolf hundrade Laxar utom annan afgift,
 som

**Konunga-
magten.** som insådt i Konungens förråd af Giffertierna, med mera, som på samma ställe förefinner. Hwarföre man och kan sluta med mycken sannolikhet, at förordnandet på Helge Andes Holmen snarare förnyade gamla rättigheter, än införde aldeles nya.

(1) 1 Fl. 2. §. Egna Salur Östgöta-Lagen.

(2) Rnytlinga Sag. C. 28. p. 54.

(3) Rnytlinga Sag. C. 28. p. 56. Sielfwa orden förtjena at inskras: Allir jatudu thri, at han, Konungr, atti Audn, Siöinn oc a-drar Öbygder. Alle jakade, at Konungen ägde alla ödemarker, hafwet och alla andra öbygder.

(4) Konung Waldemars Jordebol i Monumenta Scandinavica Vol. I. p. 61. f.

§. 3.

Det förbehåll, som i senare tider är gjordt, at Regerande Herren intet får köpa Gods, har sin första grund uti Unions o-rörligheterna. Hwarföre och Konung Gustaf, när Unionen uphörd, betienste sig utan klander af denna urgamla Konungarättigheten. Icke destomindre låta bewisen wara nog så, som intyga, at Konungarne under detta tidehwarf nyttjat en sådan förmån. At Konungen hade rättighet at sälja fastigheter i förordna tiden, är oemotsägeligt af Östgöta-Lagen (1). Ei heller hade Konungen fram för andra i sådana mål annan förmån, än den, at han kunde ätta köpet, så länge han war i huset, där afhandlandet skedd. Samma magt war Konungen förbehållen, när den ene foten war utom tröskelen: men när Konungen war gången med bägge fötterna utom tröskelen, skulle köpet blifwa fast och ständande. Det synes naturligt, at den som har rätt at sälja, måste och wara berättigad at köpa, och äro förmodeligen Kronogodsen på detta sätt ofta föröfke, fast än ingen ting därom uti våra wänliga riteböcker finnes antecknad.

(1) 1 Fl. Egn. S. Ö. 2.

§. 4.

På den uti 2. §. anförda grund, tillhöra äfwen Öfwerheten Danaarf. Danaarf. Wrat eller strandat Gods, som intet har någon annan

nan ägare, samt all slags Synd i samma omständigheter. Dana-
 arf innefattade två olika rättigheter, ty i Kraft därafs tilldgnade sig. Konunga-
magten.
 Konungen, så wäl qwarlåtenskapen efter den, som ingen arfwinge
 lämnat efter sig, som efter en utländning, hwilken dödde i landet.
 Blagge dessa rättigheter förklaras i Westgötha Lagen (1), hwar-
 est först stadgas, at, när någon döer utan arfwingar, bör Konun-
 gen ärfwa, därnäst, at, när någon Engelsman döer, och des nästa
 släktingar intet äro närwarande, tillkommer Öfwerheten den dödas
 efterlämnade egendom, sedan et år gäddt förbi, och ingen anmält
 sig til arftagande. Men i den händelsen, at en Tytt man döer i
 landet, tilhör den efterlämnade egendom Konungen genast, i fall
 den döde intet lämnadt barn efter sig. Detta Danaarf kunde
 äfwen därigenom blifwa något indräktigare, efter där war stad-
 gat, at den, som satte sig neder i Grekland, intet fick ärfwa (2).
 Det är bekant, at Riksens förmodnaste ungdom uti tionde och
 ellfte århundrad, merendels försökte sin lycka uti Constantinopel,
 eller ock i Holmgården hos Ryksa Regenterna. At Konungarne
 här i Norden bejant sig af Stranderätten, kan slutas af Harald
 Gormsons förhållande i Dannemark, då han tilldgnadt sig et Is-
 ländskt Fartyg, som strandat på Danska kusterna (3). Detta
 kallades Wægrec, hwarutas Fransöernas Droit de Varec, twis-
 wels utan här sin uprinnelse, och betydde ordet intet annat, än
 sådant gods, som drifs af wågorna. Man har likwäl intet ty-
 deligt bewis, at denna rättighet i dessa afåagna tider blifwit ut-
 öfwad i Sverige: men det är ej troligt, at wåre försäder i
 detta mål warit särdeles misskundsamare än deras andre grannar.
 Uplands Lagen har likwäl en långt hedertligare stadga, då där
 förordnas, at allt hwad, som bärgas af sjöndd, börde rätta äga-
 ren til, och at bärgare lönen borde aldeles ankomma på ägarens
 frivilliga erkännsla. Det enda arfwode, som löstwas wid sådant
 tilfälle, war, at den som halp i sjöndd, borde blifwa ansed at
 wara så myckst hedertligare, eller man så myckst bättre (4). En
 i sig self ganska hedrande beidning, men som äfwen i wår uplysta
 tid, förmodeligen intet skulle wara särdeles krafig för almänheten.
 Om Wågfynd, Botsfynd och annat Strandfynd warit råd-
 nadt ibland Kronans rättigheter eller ej, wet man intet.

Strand-
rätt.

Konunga-
magten.

(1) 14 Bl. Årsd. B. W. G. L.

(2) 12 Bl. Årsd. B. W. G. L.

(3) Sturleson T. I. p. 241.

(4) 14 Bl. Manh. B. Upl. P. Ut. 37. Bl. Ragg. B. O. G. P. til
agnas tillförlit Konungen en viss del, efter omständigheterna af all slags
fond, sedan fannaren sådt sin hittelsa, hvilket sedan som en beständig
lag blifvit i allt taget.

§. 5.

Böter
eller
Sakföre.

De uti förra §. omtalte rättigheter, kunde wäl intet särdeles
rika Konungens Skattkammare. Mera lönande war den rättig-
het, som tillförlit Kronan af brottmål. At böter erlades til Konun-
gen, och at en brottslig kunde förwårka sin egendom under Kro-
nan, har man åtskilliga bevis äfwen af denna tiden. När E-
mund Wistgötha-Lagman förfrågade sig hos Olof Skötkonung,
hwar straff den borde undergå, som beswoit sin wederdeloman
efter afslag dom, yttrar sig Konungen, at den brottslige skulle er-
läggas tredubbla böter til Konungen, och om wärkståndandet af do-
men uppsjöts til årets slut, skulle halfwa delen af all den brottsligas
egendom tillfalla Konungens gård (1). Flera sådana händelser
dro upptecknade uti det förutgående.

(1) Sturleson T. I. p. 521.

§. 6.

Gjårder.
Nåskatt.

Men så wäl nu som i fordnade tider, berodde wäl Konungens
förnämsta inkomster på skatter och gjårder. Den äldsta skatt
man har sig bekant, är twiiswets utan nåskatten, som i Odens
tid blef införd. At den betaltes i Guld, Silfwer och Kopparpen-
ningar, kan slutas af Freys Historia, och det som skjedde wid
hans grasshö. Om denna skatt blifwit länge bibehållen, kan til
äfwentrys twiflas, emedan intet spår finnes här til i Swenska
Historien, af alla de minnesmärken, som nu äro at tilgå. Det
är intet troligt, at denna kopparskatt blifwit afslagd, om den varit i
bruk wid Christendomens införande: ty då började de Regerandes
behof at blifwa större, än at man kan förmoda, det någon gant-
mal pålaga blifwit indragen. Jäfe desto mindre, om det är sam-
ma

ma afgift, som utgick til Upsala Tempel, har den förmodeligen råkt, så länge Templet och offren mid magt hölls. Ty Tempels skatten erlades ännu uti det elffite århundrad (1), och har han förmodeligen med Tempels ödeläggande uphördt. Men underskattarnas förbindelse at wara Konungen följaktige, när almänna Ledingar påbödös, gaf anledning til en långt betydligare afgift, som kallades Ledungslama, och utgick alla år, när ingen sådan Leding företogs (2). Denna skatts natur wisar noggsamt, at han bör hänföras til de äldre äldsta riter, och utom des intyggar Herlaus och Boses Saga (3), at Leding betaltes i hufswa Hedendomen. Där gifwes och någon anledning af detta återopade stället, at tro, at de som för äldre ej soro i Leding, woro friskallade från denna afgift. Efter Uplands Lagen utrustades fyra fartyg af hwart Hundari (4), och gården, som där til fordrades uti pennningar, war fyratio markor för hwart fartyg. Samma pålaga af fyratio markor för hwart skepp, gjaldt äfwen i Gothland, som med sju fartyg borde insinna sig i almänna Ledingar (5). Om man hade sig bekant, huru stor Laga Ledingen warit af hela Emerige, skulle man någorlunda kunna sluta, huru stor Konungens inkomst war af denna skatt. Den Leding som Konung Anund uttog, då han for emot Konung Knut i Dannemark, war utaf halffierde hundrade fartyg (6). Räkna man hundrade tiugo i hwart hundrade, som man fordom plågade göra, borde Ledingslama öfwer hela Riket åtminstone utgå 16800 mark. Detta kan intet sägas wara beräknadt för högt, när Upland allena, eller de tre Götaländerna utrustade ätta och åttatio fartyg, fyratio nemligen af Tiunda, trettio två af Attunda, och sexton af Fjerdhundaland. Annars kan man intet med fullkomligt stål påstå, at Konung Anunds Leding warit så almindelig, at den efter lag intet kunde wara större. Utom des woro förmodeligen de Landskap, som såo långt ifrån hafwet intet indelte i skepslag, men betalte icke destomindre antingen Ledungslama, eller någon annan därefter mot swarande afgift. Drager man sig widare til minnes pennningarnas godhet i dessa äldre riter, så at en mark pennningar och en mark löddig intet skilde mycket från hwarandra, kan en hwar lätteligen begripa, at denna skatt warit stäligen indräktig för skatteamännen.

Konungs
magten.Ledungs
lama.

Konunga-
magten.

(1) *Adamus Bremensis de Situ Danie &c.* C. 94. p. 62.

(2) 11 *Gl. Kg. B.* 122.

(3) *Geraud och Boses Saga* C. 4. p. 10.

(4) 10 *Gl. Kg. B.* 122.

(5) *Bihang. wid Gothl. Lag.* C. 4. p. 53.

(6) *Sturleson, T. I.* p. 684.

§. 7.

Weisslo.

En annan rättighet har ock Konungen af älder haft at påbiuda Gård af Almogen, då han reste kring landet på Kungsgårdarna. Detta de twiswels utan det samma, som *Sturleson* kallat fara at *Weisslo*, då han berättar om Konung *Olof Haraldson* i *Norrige*, at han lät utbiuda *Weisslo* för sig, där Kungsgårdar woro (1). Och war det brukeligt, at Konungen i *Norrige* för hwar tredje vinter i *Weisslo* äfwer *Upslanden* (2). Och som *Sturleson* brukar samma talesätt om *Eisten Adilson*, *Upsala Konung*, har man anledning at tro, det rättigheten är urgammal äfwen i *Sverige*. På samma sätt pyttar han sig om Konung *Scanmar* i *Södermanland*, då han reste på sina gårdar i *Sela* i *Wälaren*. *Ingiard* *Fredda* war ock at *Weisslo* på *Ränninge*, då han fick underrättelse om *Iwar Widsadmes* annalkande. Således kan man förstå hwad som stadgas i *Helsingelagen* (3), at den som säller eller försummar *Wadslo*, skulle plikta darsföre, och wärdas *Wadslo* icke destomindre. Häraf flyter ock det, at man finner stadgade i *Södermannalagen* (4), at Konungen, när han war krönt, war berättigad at påbjuda gen gårdar, i det land hwar han wille resa. Denna gåstning eller gård, lät wara af samma beskaffenhet, som de *servitia nocturnum*, hwilka så ofta omtalas i Konung *Waldemars* *Jordebok*. På samma sätt war förordnad, at, om Konungen skulle afhända egen eller *Almännings* jord, borde kbjparen skaffa trene bord til *Hofwets* förnödenhet (5). Med denna rättighet war äfwen en dylik förknippad, som pålade almogen, at skaffa hästar eller *Stjuts* til Konungens *Hofstat*, så wäl som til dem, hwilka foro i Konungens ärender (6). Kom Konungen med egna hästar, war almogen förbunden til deras underhåll. Denna gård, så wäl som *Ledungslama*, betaltes stundom i persedlar

Stjuts-
ning.

sedlar, stundom med penningar, och härutas af Ordinarie eller Konunga-
 Zordeboks-räntan upkommen, och kan man härutas utan svärighet magten.
 begripa, hwad som förstås med Kongshästar och ärliga hästar,
 hwilka uti ordinarie räntan finnas beräknade.

(1) Sturleson, T. I. p. 413.

(2) Sturleson, T. I. p. 467.

(3) 10 Bl. Kg. B. S. 2.

(4) 3 Bl. Kg. B. S. 2.

(5) 1. Bl. Egnafalur DB. 2.

(6) 11. Bl. Kg. B. S. 2.

§. 8.

De Majestäts rättigheter, som förskaffade några inkomster til Domrät-
 Konungens behof, dro upräknade, så wida man funnit, at de tighet.
 varit i dessa urgamlä tider bekanta. At Konungarna utom des Graff och
 hast högsta Domrättigheten, hast magt at sträffa och göra benä-
 nåd, kan slutas af hwad som uti Helsinga Historien är omördt. ning.
 Man har ej heller den minsta anledning at tro, det någon annan Krigsrät-
 än Konungen hast rätt at börja krig och sluta fred. tighet.
 De Wikings-
 färdar, som Konungarne hieselwe företogo, utan spår af någon råd-
 plågnung med Almogen, bestyrka denna gisning än widare. Alla
 tjenster och deras besättiande, ankommo helt och hållit på Konun-
 gens wälsbehag; ty där woro icke andre ämbetsmän, än Konun-
 gens enskilda betjenter och des Läntagare. Swersta Präste-äm-
 betet, som wärdades af Konungen, måste ock nödwändigt gifwa
 Swerheten i dessa tider en ganska stor högaktnung och wördnad.
 Och kan man härutas nogsammt finna, det Konungens magt varit
 ganska widsträckt, ätminstone under Ynglinga Ätten. Hwarföre
 ock Tacitus intygar, at Regeringen war hos de Swenska uti Kon-
 ungens händer, utan undantag och förbehåll (1). Wördnaden
 för Konungarna måste ock nödwändigt wara ganska stor, så länge
 undersåtarna trodde, at de ledde sin härkomst från Helsinga Gudar-
 na, och rädde tillika för lyckelig och mindre ymnog årswäxt. Ju
 längre en släkt är på Thronen, ju mera rotas Konungarnas magt
 och wäld: Hjärleken uppspiller hwad som brister i rättigheterna, och
 den

Konunga-
magten.
Intet oin-
skränkt
enwålde.

den som är wan at släpa, wänjer sig snart at lyda. Men där-
före bdr man intet föreställa sig, at undersätarnas ära, heder, lif
och egendom, hängde helt och hållit på Öfwerhetens wink och god-
tycke. Sådana grundsatsar hade ännu intet hunnit at tränga sig
öfwer Alpebergen, där de blifwit stadgade under en Eiberius och
Caligula. Detta tänkesätt är ock omöjligt; där menigheten sam-
las i myckenhet flera gånger om året, hwilket skjedde wid Upsala
wid de stora Offerhögtiderna. Hwarföre ock hwar en Odalbonde
lesde uti sin fulkomliga frihet, utan at fråga efter Hofwet, där ej
antingen almän Lag til Rikets förswar war nödwändig, eller han
sielf, eller andra anhörige woro sinnade at söka lycka wid Hofwet.
Så at Öfwerhetens enwålde wiste sig förnämligast öfwer hofsofket,
som ock war tillika Konungens beständiga lifwakt. Och som den-
ne war tatrik nog, och färdig wid alla tilfällen at utföra Konun-
gens besalningar, kunde en utländning mycket lätt falla på den
tanken, at Konungen utöfswade et oinskränkt enwålde. Men sedan
Ingiad Åtråda hade öfwertrygt undersätarna, at man kan gå för-
länge uti sin tilgifsomenhet; och en ny släkt kom på Thronen, blef-
wo undersätarnas rättigheter så utwidgade, at Konungen emot de-
ras wilja intet hufwudsakeligt, hwad almänheten angår, kunde föres-
taga. Den fulkomliga undergifsomenheten war endast förbehållen
åt krigstider. Detta sinner man; så wäl af den märkliga Riks-
dag, som hölts under Olof Skötkonung, som ock utländska Histos-
riekrifswarens intygande (2). Föreställer man sig allenast en bewäp-
nad menighet, som uti stor myckenhet samlade sig omkring Konun-
gen wid almännas tinget, hwilket hölts under öppen himmet; kan
något hwar begripa, at alt befallande wäsende emot menigherens
wilja, måtte icke allenast wara krasilöst, utan ock farligt. Ko-
nunga myndigheten, sysslesattes fördenkful, wid så fatta omständig-
heter, mera med at öfwertala, än at bjuda; och när Olof
Skötkonung wille bruka et annat upförande, hade det så när ko-
stat honom både rike och lif. De andra rättigheter, som tilföra-
ne äro upräknade, förblefwo oförkränkte wid Höghsta Öfwerhe-
ten, och en Swensk Konung, försedd med sina Höghets til-
hörigheter, och undersätarnas kärlek, war en af mäktigaste Re-
genter, som denna tiden war i Europa.

(1) Tacitus de moribus Germanorum. Est apud illos, Sviones, et opibus honos, eoque unus imperitat, nullis jam exceptionibus non precario jure parendi.

Ronunga-
magin.

(2) Rimburtus Vita Ansgarii C. 23. berättar, huru Ronung Olof i Sverige, til hwilken Ansgarius antom med begäran, at så predika Evangelium, swarade honom, at det stod intet i hans magt, uran i folkets, at lämna tillstånd därtill. Hans egna ord äro dese: Quapropter hanc legationem vestram confirmare nec possum nec audeo, priusquam fortibus Deos nostros consulam, et populi quoque super hoc voluntatem interrogem. . . . Sic quoque apud eos moris est; ut quodcumque negotium publicum magis in populi unanimi voluntate, quam in regia consistat potestate. På samma sätt yttrar sig Adamus Bremensis de Sit. Danie. &c. Reges habent, Sveones, ex genere antiquos, quorum tamen vis pendet in populi sententia, quod in commune laudaverint omnes; illum confirmare oportet, nisi ejus decretum potius videatur; quod aliquando sequuntur inviti. Itaque domi pares esse gaudent, in proelium euntes omnes præbent obedientiam Regi, vel ej, qui doctior ceteris a Rege præfertur. Dessa vittnesbödd komma sulkomliga öfverens med Ronung Olof Skötkonungs egen uttælle på Upsala Ting, då han förklarade, at det varit alla Swea Konungars wana, at låta Bönderna råda med sig i alt hwad de wille. Sturleson T. I. p. 486.

§. 9.

At Ronungsliga Högheten gäde i arf på Manastinien ifrån Fader til son, är nog tydeligt af det förutgående. Äldste sonen war gementligen sadrens efterträdare på Thronen: och war det i Wästergötland Landslag, som det kallades, at äldste sonen tog riket efter sin fader (1). Samma Lag lär förmodligen hafwa varit både i Upsala och på flera ställen. Icke destomindre hände det understundom, at den yngre blef föredragen den äldre, men til en sådan förändring behöfdes mer än sadrens wilsa. Således blef Anund Jacob, Olof Skötkonungs son, uphögd framför sin äldre broder, och detta gjorde Riksens Ständer, eller Swenska Almogen, sadren oåtsjörd. Men som detta tildrog sig under en almän upresning, som liknade et sulkomligt upror, kan där af intet dragas någon ren slutsats: utan naturliga billigheten lär wid sådana tillfällen hafwa varit i akt tagen, så at sadrens wilsa, äldsta sonens samtycke, och de måst betydandes jakande, låra hafwa gjordt utslaget. Och på detta sätt kom

Utskrift.

Konunga-
magten.

Kolf til Regeringen i Väster-Gjötland fram för sin äldre broder Rietil (2). Ja arfsrätten war så rotad, at icke allenast ättfäliga smårra Riken och Konungar därpå upkommo, utan och Upsala Konunga-Säte föll understundom i Brödraskifte, då tvånnne bröder gemensamt wårdade de ärender, som Upsala Öfwerwaldet tilhörde. Man har då skäl at twifla, om någon tänkt på Walrike under hela den långa tiden, på hwilken Ynglinga Släkten regerade. Om Iwar Widfadme blifwit wald, har man ingen kundskap. Hans krigshår och almänhetens hat emot Ingiald Jiråda, lär hafwa banat honom wägen til Thronen. At minstone gifwer Historien ingen anledning til något ordenteligt wal. Harald Hildetän och Randwer, Iwar Widfadmes datters söner, blefwo Konungar förmodeligen på samma sätt. Konster, magt och det inrotade agget mot gamla Konunga Släkten, har efter utseende uphögt dem til Konungsliga wärdigheten, och sedermera har en beständig arfsrätt blifwit i ätt tagen. Det enda prof af formeligt wal, som hela gamla Historien gifwit wid handen, är det som skedd på något ställe i Gjöttharike, då Thore Hundfot från Norrige blef Konung (3), hwarom är talt tilförene. Och som Konungens Erikogata war en påföljd af walet, har man ordsak at twifla, om någon sådan resa warit brukelig under denna tiden, som nu egentligen öfwerwäges. Det wore nog besynnerligt, at intet spår skulle finnas til en så märkelig sedwänja under alla de hwaldfningar, som tilldragit sig, då Ynglingiska och Sigurdiska Släkterna sutit wid styret, om den då warit wedertagen.

(1) Götrif och Kolsa Saga C. 16. p. 87.

(2) Götrif och Kolsa S. C. 16.

(3) Kolf Krafes S. C. 29. p. 66.

§. 10.

Regerin-
gens
tillskräde.

Märkliga Regeringen tillskrädes nu högtideligen genom Rätning och Hyllning: i fordnä dagar skedd det genom arfsöl efter den afledna Konungen. Huru Konung Ingiald Jiråda antog regeringen genom sin olyckeliga arfsöl, som han tillägnade både åt sin far
der

der och hela släkten, kan man påminna sig af det föregående. De Konungar förnämste Gylkis Konungar, Jarlar och andre förnämte Herrar sammankallades. Ut i en sal, där förra Konungens stol war upställd, woro äfwen andra stolar satte för de wäntade Småkonungar; och satte sig arstagaren på steget fram för sin faders Thron, till des Bragastull blef inburet: då stod han up, gjorde löfte om någon manlig giärning, drack af hornet, och blef satt på sin förtäddares säte. Flera högtideligheter brukades intet wid regeringens tillträdande (1). Christendomen war wäl någorlunda inkommen i Danemärk, men denna hedniska sedwänjan war ännu bibehållen. Man finner det af det arföf, som Ewen Otto gjorde efter sin fader Harald Gormson. Innan han satte sig i sin faders högsele, drack han först sin faders minne eller skål, och gjorde löfte, at han inom tre år skulle antingen hafwa dräpitt Konung Ethelred i Engeland, eller ock hafwa drifwit honom från Land och Rike. Sedan dracks Christminne och Michaels minne. Kröning war intet i bruk, och Kronor beträkte endast afgudabeläten. Således finner man, at Jumala Bjärnmalands Afgud, hade på sig en Krona med tolf påfatta ädla stenar. (2). På en gammal ritning, som finnes i några handskrifter af Edda, föreställes Thor, Oden och Freyer med Kronor på hufvuden. Det är således troligt, at deras bild warit krönta, fast än Adamus Bremensis intet nämnt därom. Detta höghets teken, har dock wid slutet af detta tidehwarf någorlunda warit antaget. När Håkan Jarl den yngre blef fången af Olof Haraldson i Saudungs sund, hade han et Gullad om hufvudet (3). Detta har antingen warit et gult band, eller ock en hufvudbonad af rött gull med leder, som kunnat knytas om hufvudet. Och kallas ännu den krants, hwarpå Brudkronorna hos almogen fästas, Lad eller Glad, som de gamle krefwo det. Denna hufvudbonad liknar de gamla Grekers och Rommars Diademer. Til at skilja sig från Jarlarna, hafwa Konungarne förmodeligen ursirat sina Lad med siffrer och perlor på ändarna. Sådan föreställes ärminstone Olof Skötkonungs hufvudbonad på mynten (4). Det är ej swårt at begripa, hwarifrån detta bruk blifwit sånt, ty på Anglo Saxoniska Konungarnas mynt, förekommer samma hufvudprydnad. Kronor af den skapnad, som Ewenska Wapnet utwisar, såra ännu intet warit brukade på mynten, så

Konunga-
magten. så at man har fulkomlig anledning at tro, at det Blåkmünt, som är prägladt med et krönt A, och gemenligen tillägnas åt Anund Jacob, är af långt nyare tider. Atminstone är bilden så af kronan, som bekräftelsen A, aldeles lik dem man träffar under Riks-förståndare tiden, då A lär betyda Arosia och intet Anund. Ej heller kan man med någon sannolikhet påstå, at Olof Skötkonung och des söner varit krönt. Denna högtidelighet hör Christendomen til, och har man nog swårt at föreställa sig, det en sådan solennitet kunnat finnas, så länge större delen af invånarna woro hedningar. Uti Norrige war Magnus Erlingsen den förste Konung, som blifwit krönt (5). Och då man rådgjorde om denna högtidelighet, beropade man sig icke allenast på Engeland, utan ock på Dannemark, hwar Konungarne alt sedan Swen Ulfsons tid blifwit krönt. Och kan man utan swårighet tro, at man afwen tagit bewis af Swerige, så framt detta bruk där varit wdertaget wid år 1164, då Måns Erlingsons kröningsfäst blifwit förrättadt. Man behöfwer intet påminna, at härigenom afgår ingen ting af den höghet, som Swenska Konungarna tilkommer; ty någor hwar wet förut, at Kröningen hwarken ökar eller minskar de regerandes wärde. Man kan ock vara försäkrad, at et Påswiskt konstgrepp låg förborgadt under Kröningens införande. Kronan sattes på Konungens hufwud af Biskoparna, sålunda ansågos Biskoparne såsom de, hwilka satte Konungen uti sin tilbörliga helgd och wördnad, och härigenom stadfästades andeliga Ståndets högaktning alt mer och mer. Ja man wet, at oblyga widstjefelsen gick så långt, at Konungsliga Kronan, och i följe där af, Konungsliga magt och wärdigheten ansågs för en skänk af andeliga Fäderna. Men här om warder mera omrördt på et annat ställe. Inedertid kan man här allenast märka, at den förste af alla Konungar i Swerige, som blifwit krönt, lär förmodeligen wara Erik Knutson wid år 1210 (6).

(1) Sturleson, T. I. p. 246.

(2) Særaud och Boses Saga C. 7. p. 33.

(3) Sturleson, T. I. p. 401.

(4) Man finner dessa mynt afritade uti Brenners Thesaurus, Perring-Rolds Attartal, och på flera ställen.

- (5) Sturleson T. II. p. 428. Torfäus H. Norveg. T. III. L. 10. Konungar
C. 5. p. 567. magten
- (6) Eriß Benzekii Mon. Eccl. p. 85.

§. 11.

Fast äste sonen ordenteligen, ärfde högsta wärdigheten efter sin Herr Fader, blefwo dock likwäl de andra Konungabarnen intet aldeles lottlösa. De yngre Prinsar blefwo gementigen Underkonungar, hwarföre ock Sturleson säger, at Upsala riket deltes, som släkterna grenade sig (1). Harald Harfager gjorde den förordning i Norrige, at alle hans söner skulle blifwa Konungar, men de af hans efterkommande, som ledde sin Ätt från honom på qwintliga Linien, skulle wara Jarlar (2). Man har all ordsak at tro, det en dylik sed warit i Sverige, och är det klart af sig sjelf, at den som blifwit med Konungsliga huset så nära beswägrad, måtte nödvändigt komma uti et betydande anseende. Konungarne gifte sig ock merendeles innomlands med de förnämsta eller wakra ste Jungfruer i Landet, och gick således Konungarnas ärfda och förwärfda fastigheter, som intet hörde til Riket eller Kronan, i arf bland de öfriga Kongetiga barnen. Om Konung Rolf Gidskisson beräpats, at han fick hela Swea rike efter sin Swärfader Konung Erik (3). Men det lär förmodeligen böra förstås om Konung Eriks enskylda egendom, ty sjelfwa Riket ärfdes af des Brodersöner Dlof och Yngue. Thyra Harald Gormsons dotter i Dannemark hade stora gods på Fyn, Falster och Bornholm (4). Wendiska Prinseßan Gunhild hade mycken egendom i Wenden, hwaras hennes Gemål Konung Swen i Dannemark blifwit ägare (5). Sigrid Storråda hade ock stora gods i Sverige, som hon förmodeligen til en stor del ärfst efter sina föräldrar; ty Konung Erik Sigerfåll lär ej lämnadt henne någon särdeles egendom, emedan det höga Par intet kunde förlikas, och hon skilde sig ifrån sin Herre. På detta sätt finner man, at Prinseßor och Furstinnor ingalunda warit uteslutta ifrån at äga fastigheter. Och det som i senare tider finnes antecknadt, om Konung Swerker den förstas dotter Sophia, hwilken ärfde en del af sin Broders fastigheter i Sverige, och medförde dem som hemgift åt sin Gemål

Ronunga- Ronungen i Dannemark (6), bestyrker du widare hwad som om
magten. dessa forðna rider påminnes. Jag har wig nog bekant, at syfter
efter gamla Lagen intet ärsde med broder (7), men det som i dy-
mål finnes stadgat, angår egenteligen enstkyt folk. Kungeliga och
Försteliga Personer jämnska intet alltid sina rättigheter efter Bon-
da-lag, hwarken nu eller tilförne.

- (1) Sturleson T. I. p. 45.
- (2) Sturleson T. I. p. 172.
- (3) Gautr. och Kolsa S. p. 206.
- (4) Torfäus H. N. T. II. p. 302.
- (5) Torfäus på samma ställe.
- (6) Konung Waldemars Jordebok i Mon. Scanensia Vol. I. p. 36.
- (7) 1 Fl. Årsd. B. B. S. 2. 2 Fl. Årsd. B. D. S. 2.

§. 12.

Öfwerko-
nungens
rättighe-
ter.

Vi hafwe hit intil öfwerwägat Swenska Konungens högsta
rättigheter, i anseende til sina undersätare. Det återstår, at gif-
wa något begrep om des höghet, i afseende på de mindre Konun-
gar i Landet. I denna jämsförelse kallades Upsala Konung Öf-
werkonung. Thiodkung betydde det samma. Uti Edda berättas
om Öfwerkonungarna, at de, när Landet war widsträkt, för-
ordnade uti de aflägsna orter, Skattekonungar och Jarlar, som
skulle skipa lag och förswara landet, och woro deras domar så o-
jäfwige, som hellswa Öfwerkonungens (1). Man ser härutaf, at
Skattekonungar sattes endast i början i de aflägsnaste Landska-
pen. Sedermere gick det så långt i Sverige, at i alla Länder
woro sådana Småkonungar. Tiunda, Attunda, Fjerdhunda,
Nerike, Eddermanland, Wester-Götaland och Öster-Götaland
hade alle sina egna Småkonungar uti Braut-Anunders och In-
giald-Årads regementis tid. Utom dessa mäktigare Fylkskonun-
garna woro och åtskilliga Håradskonungar (2). Hwarföre och
om Småkonungarne hade haft alla inkomsterna af sina Riken, ha-
de Öfwerkonungen haft intet, utom den heder, at de erkjände ho-
nom för sin Öfwerherre, och woro närwarande wid hans höll-
ning; wi wete likwäl, at Braut-Anunder war en ganska mäktig
Her-

Herre. Härutaf kan man någorlunda sluta, at Öfverkonungen måtte nödvändigt hafst sina wijsa inkomster, som honom allena woro förbehållne. Således är det en ganska naturlig tanka, at Upsala Öde altid hörde Öfverkonungen til, änskjönt de warit belägna uti Underkonungarnas Herradöme. Widare måtte ock den Rätt, som afgick til Upsala Tempel, nödvändigt öfverlämnas til Öfverkonungen. Det kan ock wara troligt, at Upsala Konung hafst magt, at påbjuda Weitslo eller gengiärd, äfwen i Underkonungarnas Riken, då han for igenom landet; ty Bräut Anunder berjente sig däraf, när han låtit upträdja ödemarkerna. Af det ä beropade stället i Edda, ser man, at Jarlarne hade samma rättig- heter, som Fylkis Konungarne. Och som Sjöda Jarlen hade hålft emot Konungen af Gorthlands inkomster, är det nog sannos- likt, at Småkonungarne hade likaledes uti sina Fylken hålft emot Konungen af Landtränorna. Uti alt annat låra Underkonungarne hafwa haft en fullkomlig sieskymndighet. Deras domar och utslag woro lika gällande som Öfverkonungens, så at ingen däremot wädja kunde. Krig, fred och förbund gjorde de efter eget wälbe- hag. Uti almänna Ledningar woro de likwäl pliktige at sölja Öf- verkonungen, hwar på man finner bewis uti Bräwalla slag, uti hwilket många mindre Konungar efter antydan woro närwarande. Öfverkonungens wärdighet wistes ock därigenom, at han war be- rättigad, at utdela Konungsliga titlar. Om Sturlaug, som af Upsala Konung Yngue uphögdes til Underkonung, är omrördt uti föregående Capitel. Och har man et dylikt efterdöme i Yngwar Widförte, som hos Olof Skötkonung anhöll om Konunga namn och wärdighet (3). Så wärdad war Öfverkonungens höghet, och tillika i sådan högd, at man intet finner Upsala Konungafäte någon gång hafwa warit af Underkonungarna med härfärd oroad, innan Yngiald med sin Laglösa tiltagsenhet utrotade all högaktning emot Öfverkonungen. Underkonungarne wiste annars sin undergif- wenhet, ock igenom några smärre skuldigheter. De woro förbund- ne at upfostra Öfverkonungens barn, när de därom anmodades, och war Konungen i Tiundaland, Swipdager Blinde, på den grund fosterfader för Yngiald Järåda. I samma afseende skickade Harald Harfager sin lilla son Håkan til Konung Athelstan i En- geland, på det han kunde hafwa det nöje at kalla honom sin Un- der-

Konunga-
magten-
Småko-
nunga-
ne.

Konunga-
magten.

derkonung (4). Et annat högaktningstecken wistes och därige-
nom af Underkonungen, at han wid tillfälle bar, eller höll Öf-
werkonungens Swärd (5). Och i denna affikt sticade Ätthelstan
sin wärja til Harald Harsager, med gifwen besatning at sän-
debudet, at så snart Harald hade fattat om fästet, skulle han
förklara Konungen i Norrige för des Underkonung (6). Under-
stundom wistes andra undergifwenhets tecken, som man ser af Hå-
kan Jari, hwilken såt Norrige i förlåning af Harald Gorm-
son i Dannemark, men sticade likväl ingen annan skatt, än sem-
tio Falkar om året (7). Skilwa ordet Skattkonung synes för
öfrigt bewisa, at Fylkis Konungar warit förbundna til årlig skatt,
hwilken bestod förmodeligen uti den del af Landskylderna, hwarom
fort förut är berättadt.

(1) Edda Kongahete.

(2) Sturleson T. I. p. 43. synes blanda Haralds Konungar med Fyl-
kis Konungarna. Icke desto mindre såsom Sylke understundom betecknar
et större Land än Harald, lår Fylkis Konung i sin egentliga bemärkelse
betyda en något widsträcktare Regent, än Haralds Kung. Och af detta
senare slaget, lår förmodeligen de fem Konungar warit, som blifwit af
almogen dränkte på Nula Ring.

(3) Njgwar Widförles Saga C. 4. §. p. 12. 13.

(4) Sturleson T. I. p. 120.

(5) Rolf Krakes Saga C. 23. p. 53.

(6) Sturleson T. I. p. 119.

(7) Sturleson T. I. p. 220.

§. 13.

Här och
Sjöko-
nunger.

Härkonungar och Sjökonungar hafwa mycken likhet med de
nu omtalade Småkonungar. Härkonungar woro egenteligen Prin-
sar eller andre Herrar af Kungeligt blod, som for i Wiking.
Deras underhafwande gäfwro dem straxt namn af Konung, än-
skjönt de hade intet Land at regera öfwer (1). Andre Wikingar
tildagnade sig och Konunga namn, när de med en slags hellsrådigh-
het styrde sina underhafwande. Och härutaf kommer det stora an-
tal af Danska, Norriska och Swenska Konungar, som så ofta
nämnes, i Engelska och andra utländska Handlingar. Sådant
war

war och den Swenske Konung Lachiman, som följde med Konung Knut den Store till England, och som efter utseende war Ulf Jarl Thorkel Sprakeldgs son, hwarom tillförne är påmint. Desse Herrar hade intet svårt för att råka sina fiender, emedan de hade gementligen inga vänner, utan hwem de hinte och mötte gaf dem genast tillfälle att utdriva sin röfwande mandom. De woro dock ofta så bestiedelige, att handelsfarare ämnades oantastade. Sjökonungar woro af samma beskaffenhet, ty de ägde sällan något land, utan förswade allt utdrö som höfoglär på watnet. Ja watnet war deras egentliga element, så att de aldrig wille taga hwarken mat eller hwila i något hus (2). Dock lefde intet alle så strängt, utan somlige ägde ansefliga riken, men lifwål för sig stadiga, farande till sjö, blefwo de kallade Sjökonungar. Således ser man, att Gylfe kallades Sjökonung, och äfwen Edlwe Högnes son från Maridö, hwilken ryckte Upsala Konungarike ifrån Eisten m. m. Näs-konungar woro och ett slags Sjökonungar, hwilka hade sitt tillhåll wid något näs, och däraf fädr sitt namn. De som af mindre wärde idlade samma handtwärf, blefwo förmodligen kallade Näs-wisar, och som alle desse erkjände ingen Öfwerherre, utan följde uti allt sina egna nycker, är det lätt att begripa, hwarför öfverfjämt folk blifwit kallade näs-wise.

Konungar
magten.

Näs-konungar.

Näs-wisar.

(1) Sturleson T. I. p. 376.

(2) Sturleson T. I. p. 40.

§. 14.

Men af det, som i de förutgående påminnelser är andrager, finner man, att Länregeringen ifrån urminnes tid warit i bruk här i Norden, och det så wäl i Dannemark som i Sverige, uti hwilka Riken af äldre warit Öfwerkonungar, och under dem mindre Läntagare. Deras mening torde fördenksul wara nog grundad, som hålla före, att Länrätten, Jus Feudale, utspridt sig från wästra örter till de andra Riken i Europa. De uti denna delen af Lagfarenheten förkommande ordalag och termer, komma och i grunden merendels fullkomnigen öfwerens med Swenskan. Jag anför likwål detta blott såsom en Historisk sannolikhet, och ingalunda, som någon särdeles heder för våra förfäder, emedan Länregeringen

A a a

dr

Konunga-
magten.

de wöll det orimligaste updrag, som nästan kan falla på en människa. Den som åstundar med allwoar och sammanhang skaffa willa, oreda och wanmakt uti en Stat, han införe allenast Kän-
regeringen, och förslaget skal intet sela. Så snart en underhaf-
wande sättes i det stånd, at han lyder, om han will, lär han
förmodeligen intet lyda ostare än han will, hwilket will så myc-
ket säga, at han lyder intet. Och således uphörer förbindelse
emellan Rådande och Lydande, tillika med lif och själen af et Bor-
geligt samfund. Inghiald Jiråda hade fördenstul alt skal at wa-
ra misnögd med Småkonunga wäldet, men därföre war han
intet beråttigad genom bedrägeri och olag, at förgöra dem.
En klok Regering botar de brister med foglighet och låmpa,
som kunnat rättas, och wänder intet up och neder på afsam-
man, ty et sådant botemedel är ofta farligare än hellska sult-
domen. Jefe destomindre fick Småkonungsregementet en obotelig
stöt under Inghiald, och ehuruwål man finner afwen åtskilliga
under Sigurdsska släkten; woro likwål deras sön mindre, och
de i sölje därpå mindre skadeliga för det almånna.

* * * * *

IO. Capitlet.

Om

Svenska Folket i almånhet, des Fördelning, och Sam-
mankomster wid större och mindre Riksmöten.

§. 1.

Svenska
Folket i
almånhet.

Som Tyfarna berättar Tacitus, at de woro fördelte i A-
del, Fria, Trålar och Frigifna, han lägger ock til,
at de Frigifna woro uti intet anseende hos de Fria fol-
ken, men hwar Konungar regerade, uphögdes de understundom
icke allenast öfwer de Fria, utan ock öfwer Adelen (1). At sam-
ma försatning warit i wår Nord, är tillräckliga bewis. Om
den gamla Rik eller Heimdaller berättas, at han indelt
Landets invånare uti Adel, Bønder och trålar (2). Nithardus
en

en gammal Häfderetnare af nionde århundrad, anför det samma om Saxarna, at de woro äfftilde uti Adelingi, Scilingi och Lazi (3). När Tacitus widare beskriver Swearnas seder, säger han, at gewär och wapen uti hans tid intet woro almänna, utan förwarades af en egen wapnegidinnare, som war träl (4). Man finner något dylikt, uti Eigil Tunnadölges Historia, ty hans träl Tunne hade warit hans fader Ales Skatmästare eller Fäherde. Tacitus säger vidare, at Tyskarnas trälur woro merendels Åkerbrukare, som betalte til sina husbönder en wiß afgift af spannemål, kreatur eller kläder, förmodeligen wäfnad (5). Sådane äro de, som hos oss gemenligen kallas Landbönder, och hafwa twiswels utan warit här från urminnes tider. Det är ock möjligt, at desse woro fordom trälur hos oss, fast deras omständigheter blifwit ändrade i senare tider. Dock woro alle trälur i almänhet i blidare tillstånd än hos de Romare, ty samma Auctor berättar tillika, at det war ganska rart, at de med hugg, slag och bojor blefwo affstraffade, om ej af någon hastig öfwerikning hos husbonden. Dock lifmål, om det hände wid et sådant tillfälle, at trålen blef ihjälslagen, plikrades intet däföre. Detta oaktat, war dock trälarne hos våra förfäder uti nog swaga wilkor. En träl, om han war gift, hade ingen rätt til sina barn, utan de hörde Herren til, han kallades ock intet man utan Kiepsir, och en sådan förbindelse ansågs intet för Åkenskap (6), nästan på samma sätt, som hos de Romare, hos hvilka giftermål emellan trälur ej fick heta Matrimonium utan Con-tubernium. Trålen hörde ock til sin ägare på samma sätt, som et annat bohagsting, och kunde säljas, skänkas, bortbytas och utlånas efter behag (7). Och som våre gamle stamfäder hade afwen mycken omsorg om den tilkommande werlden, trodde de, at Döden intet tog emot trälur, om de intet woro i Herrarnas sällskap (8), hwarföre det ock war en särdeles nåd, at trålen fick tillstånd, at tillika med husbonden bröta halsen af sig för Åtstupan, då de hade linnit lust at lefwa längre. Icke desto mindre woro trälarnas wilkor, efter Herrens önnne, nu bättre, nu sämre, och är troligt, at en träl då förtiden lefde underfundom uti större wälmåga, än mången landbo i våre tider. Den gnagande snålheten war ännu intet kommen til sin högd, fast efter woro i gång,

Swenska
Folket i
almänhet.
Trälur.

Svenska
Folket i
allmänhet. då som nu. När en träl blef fri, kallades han frälögiswi, och
woro des omständigheter intet särdeles anseende, som våra gamla
lagar gifwa wid handen, och Tacitus äfwen intyggar.

- (1) Tacitus de Moribus Germanorum. Liberti non multum supra servos sunt, raro aliquod momentum in domo, nunquam in civitate, exceptis duntaxat iis gentibus quæ regnantur, ibi enim et super ingenuos, et super nobiles ascendunt.
- (2) Torfæus Series Reg. Dan. p. 271.
- (3) Tithardus L. 4.
- (4) Tacitus de Mor. G. L. c.
- (5) Tacitus de Mor. G. Ceteris servis non in nostrum morem descriptis per familiam ministeriis utuntur. Suam quisque sedem suos penates regit, frumenti modum Dominus aut vestis ut colono injungit, & servus hætenus parat.
- (6) 2 Fl. 5. §. Gipt. B. B. G. 2.
- (7) 3 Fl. Rjdm. B. Up. 2. 13 Fl. Rät. B. B. G. 2.
- (8) Gautr. och Kolfs Saga p. 9.

§. 2.

Redarne hörde egentligen intet til hellska borgeliga samfundet, eller til Republiken, utan til sina Herrar och husbönder. Bönder. Rättas styrkan af Rikskroppen bestod i Bönderna. Och begreps under detta namn alt det fria folket, som woro tillika jordägare, och intet brukade annars hemman eller grund, ej heller buro Tignar namn, eller utmärkta hederstitlar af Jarl och Herse. Man kan sluta detta af Edda (1), ty här sättas bönder näst efter Hersar och Jarlar. Sturleson gifwer oss samma underrättelse, när han berättar Torgny Lagmans tal til Ragwald Jarl (2), ty där sättas Bönder emot dem, som buro Tignar namn, och råknar Torgny Lagman sig self bland Bönderna. Böndernas wärdighet bekräftas widare af Wästgötalagen, som stadgar, at Lagman och Biskop skola wara Bondasöner (3). Man begriper således, at Böndernas anseende warit ganska stort, efter deras förmyndighet och andra omständigheter. Sådan war Ake Bonde, som hade på en gång til gäst, både Svenska och Norriska Konungen. Man har och tillförne talat om Håkan Bonde, som tog i förswar Norriska

En Prinsen Olof Trygvason, emot heshwa Konung Erik Segers
säll, och höll uti sit hus trehundrade bewäpnade män af egit folk.
Om Tuar Bonde wet man, at des son Boste war Prins Herauds
fosterbroder. Skoglar Toste, Erik Segersälls Svärfader, war ej
heller annat än Bonde. Och som många af det förnämsta folket
understundom drogo sig ifrån Hofwet, och södde sig blott af sin
egendom, blefwo och de räknade för Bønder (4). På detta sätt
blef en anständig blandning af högare och ringare, hwarigenom af-
und på den ena sidan, och förakt på den andra til landets ge-
mensamma bättnad undwiskas kunde.

Swenska
Folket i
allmänhet.

(1) Edda uprunne nokra Konga heite.

(2) Sturleson T. I. p. 482.

(3) 1 Fl. Tingm. B. BSK. 2 Fl. Kg. B. BSK.

(4) Adamus Bremensis Descr. Dan. C. 97. p. 63. In multis Normani-
niz vel Svediz locis, pastores pecudum sunt etiam nobilissimi homines;
sive Patriarcharum, et labore manuum viventes.

§. 3.

Den förnämsta delen af undersåtarna utgjorde Adeln, så i
de äldsta som i de nyare tider. Någre af våra Häfderetnare
hafwa den tanka, at våre gamle Odalbönder, woro denna tidens
Adelsmän. Men om så wore, blifwa Bønder och Adel allt et,
tvårt emot all den underrättelse man har om dessa tider. Ty icke
allenast Tacitus, utan och Rigsmal, gör skilnad emellan de fria,
som woro Bønder, och de som woro af högare wärdighet. Man
wet och, at Lagmännen, som utan motsäggelse, woro i anseende
til skolorna, räknade ibland de förnämsta, gjorde icke destomindre
en del af Bønderna. När man nu lägger tillfammen hwad man
tillsörne anmärkt af Edda, blifwer det en naturlig påföljd, at
Jarlar och Herskar äro de, som denna tiden böra anses för Adels-
män. Man har widare all anledning at hålla sder, det Jarlar
och Herskar woro antingen af Rungeligt blod, eller och nied Run-
geliga husen nära besvägrade. En Godbrand af Norres Ätt, Ko-
nung i Godbrandssåken, nederlade sit Konunganamn, och lät kalla
sig Jarl, efter han wille hafwa den hedren, at wara den mäs-
tigaste af alla Jarlar (1). En annan Godbrand af samma stam,

A a a 3

af

Svenska
folket i
almänhet.
Adel.

affade sig Jarlsnamnet, och lät kalla sig Herse, men styrde icke bestomindre sina underhafvande som Konung, och behöll alla des efterkommande namn af Hersar (2). Konung Rolloger af Raum-dalen, uti Harald Harsfagers tid, öfvergaf på samma sätt sit Konunganamn, och antog Jarls titel och wärdighet (3). Så såges ock uti Norriska Hirdskrå (4), at Konungarne i Norrige förordnade Jarlar på åtskilligt sätt, då de antingen gjorde sina söner, bröder eller andra släktingar til Jarlar. Det synes skiedes nog tydeligt, at Jarlarne woro egentligen de, som woro med Konungahusen i släktskap. Af Svenska Jarlar har man sig bekant Ragnwald Jarl, Skoglar Dostes soneson, hwilken wäl, så mycket man wet, intet war af Kungeligt blod: men hans nära förbindelse med Upsala Konungahus är däraf tydelig, at Sigrid Storråda war hans kisdsliga faster. Man kan härjämte påminna sig den förr andragna Harald Harsfagers Förordning, som innehöll, at hans söner skulle hafwa titel af Konung, men hans dottersöner skulle wara Jarlar. Man har intet namn på många Svenska Hersar, dock omtalas i Landnama en Gorm, Hersir Agiatir, i Sverige, som war gift med Prinsessan Thora, Konung Eriks dotter i Upsala. Hennes son war Thorgie, som hade til äkta Prinsessan Elmú från Holmgården, Burißs dotter (5). Och kan man härutaf sinna Hersarnas besynnerliga högaktning, äfwen i Sverige. De som woro med dessa hederönamnen ufskilde, om dem het det, at de hade Thignarnamn, och woro de alldeles söndrade från Wönderna, som af Lagman Thorgnys återopade utlåtelse til Ragnwald Jarl, inhämtas kan.

(1) Sundin Noregur. p. 7.

(2) Sundin Noregur p. 8.

(3) Sturleson, T. I. p. 79.

(4) H. Hirdskrå C. 13. p. 84. af Dolmers Upsaga.

(5) Torfäus Ser. R. D. p. 369.

§. 4.

På detta sätt lät förmodeligen fordnä rikets Adelskap warit inskränkt allena til Jarlar och Hersar. Och har hellsa ordet Adel

*Svenska
Folket i
allmänhet.*

Adel på denna grund aldeles ingen gemenskap med Odal, som egentligen har afseende på ägande rätt öfver fast egendom. Då Adel däremot uti sin egentliga betyggelse syftar på något utmärkt, betydande och förnämt. Man kan sluta det af åtskilliga gamla ord, som förekomma, dels uti Nordens gamla Lagar, dels på andra ställen, såsom Adalman, äkta man, Adalkona, äkta hustru, Adalsfylking, förnämsta slaktordning, Adalport, förnämsta porten, Adalting, högsta eller förnämsta Domstol (1). Uti dessa och flera öfliga ord, är meningen af Adel intet särdeles lämpelig. Man måste likväl medgifwa, at ordet Adelsman på intet ställe i våra gamla Handlingar förekommer i den mening, som det nu brukas, Mycket mindre bör man föreställa sig, at Frälsleman, så vida det skal betyda Adelsman, är et ord, som kan föras til dessa tider. Fräls efter gamla bruket, betecknar en fri man, som intet är träl, hvilket är så allmänt, at det behöfwer intet bevis: och blef detta ord då först användt til at utmärka en Adelsman, då Rikstiensten i Konung Måns Ladulåses tid wardt införd til Rytteriets förstärkande, och de blefwo kallade Frälsmän, som fridste sina gods från skatt med underhållande af en dugelig häst och karl. Men när man vill skaffa sig et rätt begrep om de fordrna tider, böra de anses för bönder, som annars kallats Jordägande, med de åter som buro Thignagann, böra anses för Adel. Imedelertid bör ingen falla på den tankan, at man här sätter för stort värde på denna tidens Adel, när man påstår, at de woro af Rungeligt blod. Engelsmännnernas Adeling, som med wårt Adel är allt et, lämpas endast på Konungabarn och deras arfwingar. Således finner man wara anmärkt uti Konung Eduars Lagar, at de allena, som woro födde af Konungar, buro namn af Adeling (2).

(1) Verelius in Indice: Ordet Adel, hwarmed äfwen bör jämföras J. Grams undersökning de Vocabulo Herremand in Act. Societ. Hafn. T. II. p. 269, hwar hån widlyftigt utför, at Adel och Odal äro twänne aldeles olika ord.

(2) Leges Eduardi Confessoris C. 35. Rex vero Eduardus Edgarum filium eorum secum retinuit, et pro suo nutritiv, et quia cogitabat heredem eum facere nominavit Adeling, quem nos dicimus Domicellum. Sed nos indifferere de pluribus divinus, quia Baronum filios vocamus Domicellos; Angli vero nullum nisi natos Regum. Det är intet.

Swenka
Kölet i
almåhet.

test swärd at bestyrka detta med flera exempel, men det kan wara nog,
at man påminner läsaren til Du Lange uti det Glossarium, ordet
Waling.

§. 5.

Jarl:

Men som Jarlar och Herskar efter denna anledning utgjör
de allena vår gamla Adel, förtiena de och at blifwa något när-
mare skärfådade. At denna wärdighet warit ifrån urmimes ålder
i Sverige, kan slutas af Ingialds arfvl efter sin fader; ty där
til woro utom Fylkis Konungarna äfwen Jarlar och andre Wä-
rds män inbudne. Sedan Fylkis Konungarne woro utrotade, sat-
tes förmodeligen Jarlar uti de afdöda Konungarnas Länder. Så
gjorde åtminstone Harald Harsager i Norrige, ty af honom för-
ordnades Jarlar uti Landskapen, dock så, at deras Län woro me-
rendels större än Fylkis Konungarnas warit tilföre. Tredie de-
len af Landskylderna anlogos til Jarlens förnådenheter, och utom
des hade han tiugu mark i Weistlo. Häremot war Jarlen skyldig
at draga försorg om lagens skippande, och indrifningen af
Konungens inkomster, af hwad namn de wara mände, och när
upbud til härfärd eller annat krig skedde, borde han inställa sig
med sextio bewäpnade män (1). När Konungen intet war när-
warande, war Jarlen berättigad at låta båra Fana eller märke
fram för sig (2). När någon förordnades til Jarl, lät Konun-
gen sätta honom på trapsteget fram för sit Konungasäte, och efter
et lämpelig tal, tog Konungen honom i handen, och gaf honom et
Swärd och Fana (3), hwarefter Jarlen gjorde sin ed. Konung
Magnus i Norrige förklarade Swen Ulfson til Jarl äfwer Da-
nemark på följande sätt; Konungen bandt et Swärd widd hans
fida, fäste Skjöld widd axelen, och Hjälms på hans hufvud, och
gaf honom namn af Jarl (4). Man wet inet, om alla dessa om-
ständigheter blifwit i Sverige i aft tagne, det dr likt til troligt,
at något dylikt warit och här i bruk, åtminstone woro Jarlens in-
komster något när de samma i Sverige som i Norrige, hwilket
däraf inhåmtes, at Jarlen hafte tredjedelen af den skatt, som Got-
land betalte, för sit antagande uti Swea Konunga-beskydd; ty af
sextio mark lödlig, som utgick af landet, hade Jarlen tiugu. De
öfrige

öfriga rättigheter, at skipa lag, värda hushållningen, försvara Landet, och wid alla tillfällen wara i Konungens ställe, woro gemensamma med alla Jarlar (5), och tilkom öfwen Jarlen den rättighet, at göra förbund och sluta stillestånd, när omständigheterna så kräfwä kunde, hwarpå man har bewis uti Ragnwald Jarl i Olof Skötkonungs Historia, hwarom handlar de tillförne.

Svenska
Folket i
almåhet.

- (1) Sturleson T. I. p. 78.
- (2) Norriska Girdskrå C. 16. p. 106.
- (3) Girdskrå C. 15.
- (4) Sturleson T. II.
- (5) Edda Kongaheite och skjand.

§. 6.

Näst Jarlar woro Hersar, och om deras wärdighet under rättar och Edda, och woro de af Konungarna förordnade til Rättare eller Upsyningsmän öfwer wisä Håradet. Fyra Hersar woro gemensligen under hwar Jarl, alt efter Jarladömet storhet (1), och lära deras inflyster förmodeligen swarat til en tredjedel mot Jarlens, efter de woro skyldige at utrusta tiugo stridsmän, då Jarlen skaffade septio. Men uti Weitslo woro Jarlen och Hersen lika, efter Konungen bestod tiugu mark så wäl at den ena som den andra. Förordnandet synes billigt, ty Hersen måtte naturligen för sin person fördrä likfä mycket som Jarlen. Hersarnas skyldighet och rättigheter woro uti deras Lagsaga aldeles öfwerensstämmande med Jarlarnas. De skipade lag, wärdade hushållningen, och försvarade landet wid föresallande fiendtligheter, de jämföras fördenstul med Baroner i Engeland, och Greftar i Tyskland. Hersarnas enskylte betjenter kallades och Girdmän eller Hofmän på samma sätt, som betjeningen wid Jarlarnas och Konungarnas Hof (2).

Hersar.

- (1) Sturleson T. I. p. 78.
- (2) Edda Uprunne nokra Konga heite.

§. 7.

Om Jarlarnas och Hersarnas wärdigheter warit ärstetige, hade Konungamagten haft ganska liten förmån af Tysk. Konungar.

B b b

**Evenska
kollet i
almänhet.**

garnas affkaffande. Icke desomindere gifvies anledning, at denna wærdighet warit ättminstone i några släkter ärfstelig. Således kan man intet twifla, at Godbrand Jarls efterkommande ju tilågnat sig Jarlenamnet som en ärfstelig tilhörighet. Wästgötha Jarlen Ragwald hade tvånnne söner, hvilka bägge kallas Jarlar (1). På samma sätt war bestaffat med Godbrand, Hertes efterkommande, som före är påmint. När Olof Tryggwason wille göra sin swägger Erling Stialgson til Jarl, afflog han det, med förberande, at alle hans försäder warit Hersar (2). Det synes förden skul, som hellswo wærdigheten kunnat wara ärfstelig hos wiße släkter, men at föråldningarne, som därmed warit förknippade, likwål berodt på den regerandes wålbehag, ångsjönt det kan wara sannolikt, at sønen esomofast efterfölgt sin fader i Länet, dock utan at han warit berättigad därtill, såsom til en i arf tilfållen egendom.

(1) Sturleson T. I. p. 517.

(2) Sturleson T. I. p. 251.

§. 8.

**Hofbetie-
ning.**

Om Konungens Hof eller Hårdmån warit råknade för Adel wet jag intet. Det är troligt, at dessa skolor warit efter omständige heterna förwaltade, stundom af Bondesöner, stundom af de förnämre efter Öfwerhetens wålbehag, och wedertödrandes skickelighet. Huru wida Herremån, om hvilka talas uti Konung Magni Lædulfes stadga (1) af år 1280 kunna föras til denna tidens Adel, är gariska otydeligt. Om med ordet skal beteknas en Hårdmann eller krigsmann, som af Öfwerheten warit föråld med någon fästighet, hwarutaf et wist antal krigsfolk skulle wid tilfälle utrustas, är oselbart, at Jarlar och Hersar måste nödmändigt räknas bland Herremån. Men som förmodeligen flere Läntagare warit i Landet, hvilka uti dessa krigiska tider woro förpliktade, at följa Konungen i härård, med mer eller mindre folk, efter Länets storlek, så är sannolikt, at Herremån denna tiden intet gjordt något särskildt stånd. Den som för öfrigt wil inhämta någon underrättelse om Herremanna wærdigheten, kan läsa J. Grams Tractat om ordet Herremann, ehuru wål jag intet kan nefa, at det ser ut, som denna inrättning hörer til senare tider.

(1) Bisköps Rättens uti Bihangit p. 2.

§. 9.

§. 9.

De nu omtalte Herrar, som varit försedde med Tignars namn, och Bänderne utgjorde fordnä tidens Ständer, hvilka församlades, och hade at sija wid almänna Riksdagarna. Sådana sammankomster skjedde alltid på wiß tid om året, wid frändet af de wanliga stora offren. Dock kan man intet påstå, at dessa sammankomster alltid borde anses som Riksdagar, i synnerhet då inga Rikswärdande ärender kommit at företagas. Den Fäst likwål, som höltes om hösten, då Konung Domalder blef ofrad, synes hafwa all liknelse af Riksdag. Men när hela offerhögtiden tillbraktes under supande och fräferi, och flera sådana ärender, som wål intet kunna räknas för egentliga Riksdagsmål, kan wål en dylik samling på intet sätt så namn af Riksdag. Och torde Riksdagar hafwa varit sålfonta nog, så länge Ynglinga Släkten regerade, och menighetens förtroende försedt Öfwerheten med all den magt, som i de tider war oumgängelig til Rikets förswar. När Konungawäl skulle sija hos Gjötherna, ständes först fiollmånt Ting, eller en almän sammankomst af menigheten, en förman, Hofunder utnämndes, som skulle granneligen skärskåda dem, som anmålte sig til walet. Och när Hofunder ptrade sig om den, som altrabäst kunde uppfylla Konungastolen, förklarade menigheten den samma för Konung (1). Sedan Ynglinga Släkten blifwit skidt från Upsala Konunga Thron, låra Riksdagarna blifwit mera ordentliga. Konungarnas magt inskränktes, Bändernas tiltog, och krig och frid woro egentligen de högmål, uti hvilka Konungen behöfde menighetens biträde och samtycke. Enurleson underrättar oss häröf, när han beskriwer den märkwärdiga Riksdag, som höltes under Olof Skötkonung. I GoI eller Februarii Månad firades det stora freds och seger offer i Upsala, som af Oden war instiftat (2). Hit skulle folket församlas ifrån hela Swea wälde, och skulle då wara, Alra Swiars Ting, eller almän Riksdag. Sammanträdet skjedde under öpen himmel, och Bänderne eller Sveriges almoge insunno sig på mötesplatsen besöpnade. Konungen satt på sin Thron, omgifwen af sin Hofbestijning. På en annan bänk eller stol suto Jarlar och Lagmän, som woro närwarande, framför Jarlarna stodo deras Hofmän,

B b b 2

och

Svenska
Folket i
almänhet.
Riksdag.
gar.

Groenka
Folket i
almänhet.

och Lagmannen hade sina huskarlar framför sig. Men rundt omkring stod Almqogen på slättar och högder, hvaristän de kunde höra hvad som afhandlades. Sedan Konungens ärenden woro fördragna, kunde äfwen andra betygande män föreställa sina påminnelser. Frammande Konungars Sändebud kunde och framföra sina Herrars angelägenheter, hvilket dock förmodeligen intet varit almindt. När något tal blef föredraget, som war i menighetens smak, betygade folket sitt bifall med gny och wagnabraf. Sedem är så gammal, at äfwen Tacitus talar däröf, när han beskriwer Dyfarnas almindna sammankomster (3). Wid et sådant tillfälle war det intet rådeligt för den Negerande, at enwisas emot Almqogens och Böndernas förklarade samtycke, utan hvad som då af menigheten blifwit bewiljadt, måste anses för en fast och obrotslig lag. Riksdagsbeslutet war då färdigt, och Riksdagen tyktades. Och som et sådant almindt Ting blef hållet hwart år, kunde intet ärendernas myckenhet utdraga tiden, fast sammankomsten kunde förmodeligen efter omständigheterna på några dagar förlängas. Protocoller, Boteringar, och mera dylikt, som nu är omgångeligt, woro då onödiga öfwerflödigheter, och en wälsinnad och af Riket wdt förtient man, hade altid myckenheten på sin sida. Man talade litet, skref mindre, och mente wdt, och riket war äminstone wid slutet af detta tidehwarf uti en önskelig och afundswärd blomma.

(1) Nolf Krakes Saga C. 39. p. 66.

(2) Sturleson T. I. p. 477.

(3) Tacitus de Morib. Germ.

§. 10.

Enskilda
Riksdagar.

Emedan Ständerna samlades på en wiß tid om året, war all kallelse onödig. När någon orwanslig sammankomst war förhanden, upbådades förmodeligen menigheten genom budkaffor, som de gamle kallade Heraur. Detta har och til äfwen tyres warit brukligt, då almqogen sammankallades til almindna Ting uti Landsorterna. Ty utom de almindna Riksdagar, som rörde hela Riket, woro och enskilda samlingar, dels uti landskaperna, dels och i städ-
der.

derna, och andra mindre samfund. Til dessa mindre Riksdagar böde man hänföra det uti Wästgötha lagen omtalade Ting alra-götha. Af samma beskaffenhet war den Riksdag, som Konung Olof i Björkö lät sammankalla, då Ansgarius andra gången kom hit i landet, och det då fattade beslut måtte sedan af et nytt Ting bekräftas, innan Ansgarius fick fullkomligt tillstånd at förkunna Christna läran (1). Det är i sig hells tydeligt, at Gylkis Konungarna woro ofta närvarande wid dessa samlingar, och Thorgny Lagman intyggar det samma, när han berättar, at fem sådana Småherrar för sin tiltagsenhet blefwo dränkte på Mula Ting (2). Dit ingen Underkomung eller annan Ämbetsman war tillstädes, sammankallades menigheten af de Folf, som i hwar Landsort til landets almånna förwaktning woro förordnade, och på detta sätt beskrifwes hushållningen i Werende wid S. Sigfrids ankomst. Sådana Landsting eller enskylda Riksdagar kunde wäl intet på något sätt qwärlja Alherjartings Beslut, men uti andra mål hade de en fullkomlig och wadsfri domrättighet, och deras utslag gäfwor anledning til de sårskilda Lagar, som uti Landsorterna woro wedertagna. De hade och en annan och mera beundande nytta därigenom, at icke allenast onddiga drögmål kunde undwiskas, utan och den elägenhet afböjas, at Landskapens angelägenheter blefwo af sådant folk afgjorda, som om Ländernas rättas beskaffenhet intet woro underrättade. Och är denna försiktighet så uppfet angelägnare uti widsträckt riken, som det händer sällan, at en och samma hushållsförfattning kan, utan förbehåll och menighetens skada, lämpas på alla orter. Det som påkar sig i Skåne, går intet alltid an wid Enaraträsk, och hushållningen i Österbotn kan intet alltid tjena til regel för inrättningarna wid Kalmar och Björkeborg. På detta sätt blefwo både de almånna och enskylda ärenden wärdade, och Rikets wälmåga öfwerlygde om författningarnas godhet.

Swenska
Folket i
almånhet.

(1) Rimberti Vita Ansgarii C. 24.

(2) Et. Benzellii Mon. Eccles. p. 6.

Hushål-
ning, Lag-
sköning.
m. m.

II. Capitlet.

Om

Almänna Landskushållningen, Lagsköpet, och
Försvärsverket.

§. 1.

Landska-
pens för-
delning i
Tolfter.
Efter Odens inrättning war högsta domstolen hos de tolf Dä-
sar och Drottare, som wärdade offren. Detta heliga tolf-
talet sträkte sig widare. Fring alla Landsorter, så at tolf
woro Heidreks Spekingar i Reid, Gothaland, tolf woro i Näm-
den, och tolf fasta skulle wara wid alla Råd och Fastebrefs af-
gifwande m. m. Hwar Landskap blef och sedetmera uti tolf sär-
skilda stycken fördelt, af hwilka hwardera hade sina enskylda Tolf-
män, som wärdade hwar sin Tolf. Sådän war inrättningen i
Werende wid S. Sigfrids ankomst, som man nyligen påmint (1).
Och har denna sedwänja ofelbart warit antagen på flera ställen;
ty man finner Tolfta Kyrka nämnd åtskilliga gånger uti Uplands-
lagen (2). Flera sådana Tolfter hafwa til afwentyrs gjordt et
häråd eller Hundari, men därföre kan man innet med wisshet sä-
ga, antagen fördelningen i Tolfter eller Hundari är äldst.

(1) Er. Bemelli Mon. Eccl. p. 6. Sjelfwa orden af den gamla för-
fattaren, som skrifwit S. Sigfrids Legenda, förtiena at anföras.
Erat autem duodecim tribus in hac terra per quorum magnates seu no-
biles Respublica five leges antiquæ tum regebantur &c.

(2) 2. Bl. R. R. B. 112. 10. Bl. Rgb. 112.

§. 2.

Hundari
och
Säråd.
Ofelbart är, at Landskapen warit delta i Hundari ifrån ur-
minnes tider. Våde Edsar och Tacitus tala om Tyskarnas Cen-
tumpagi, och i vår Swenska Historia finner man, at Hundaris
inrättningen warit redan stadgad uti Brautanunders och Ingialds
tid, emedan så wäl Tiunda, som Attunda och Sierdhundra,
hade då redan sina egna Konungar. Saxarne lära hafwa infördt
dessa anstalter til Engeland, och har Konung Alfred först ordent-
ligen indelt Engelska Gresskapen uti Hundred, som Ingulfus och
fler

flere Engelse Skribenter intyga (1). Det är sannolikt, at hundrade byar eller hus uti äldsta tiderna gjorde et Hundari. Det kan och wara, at med ordet betecknades et så stort stycke land, at hundrade bewäpnade män däräs kunde upbjudas, och synes detta sista bekräftas af Tacitus (2). Hvad som kallades Hundari uti öfra delen af Sverige, het Härad i de öfriga Landsorterna; och som förnandes uti sin beskrifning om Scandia, äfwen nämner åtskilliga Häradar; kan äfwen inrättningens äldre någorlunda däräs intagas. Wärmeland delas uti Syffel, och sedan hwar Syffel uti sina Häradar. Den fördelning i Syffel synes wara lånd från Norrige, hwar man finner Borgesyffel, Skiesyffel och flera. Om denna gisning medgifwes; har man anledning at tro, det Wärmeland fått denna indelning den tid, det ännu war sammanfogadt med Norrige, då den och blifwer nog gammal.

(1) Man kan se Härom Du Cange uti des Glossarium m. & inf. Lat. ordet Hundreda.

(2) Tacitus de Mor. G. Pedites ex omni jüventute dilectos ante aciem locant, Definittur et numerus. Centeni ex singulis pagis sunt, idque ipsam inter suos vocantur.

S. 3.

Genom Folkis Konungars och Jarlars tillsättande, blef Riket fördelt uti Landskap och Provincier. Dessa Herrar hade wård så wäl om Lagens skippande, som den öfriga Landshushållningen. Lagmän lära förmodeligen blifwit inrättade, til at minska Jarlarnas myndighet. Kan hända, at Ingiald warit den förste, som förordnat Lagmän. Atminstone hafwa wi ingen äldre än Wiger Spa, som lefwat under denna Konung. Han kallas liksom intet Lagman, utan Lagayrlic uti Konung Birgers Förretal til Upsalandslagen. Uti Förteckningen på Wästgötha Lagmän, som är bifogadt wid gamla Wästgötha Lagen, säges uttryckeligen, at de äldste Lagmän där ä ären, Lumbri och Björn Kialfi woro Hedinigar, och lågo begrafne i högar, och är annars intet något twifvelsmål, at, desse ämbetsmän woro alldanne under Sigurtska Släkten. Thorgny och Emund Lagmän äro bekante utaf det, som redan är anfördt uti Olof Skötkonungs Historia. Det synes och,

Svenska
folket i
almåhhet.
Adel.

assade sig Jarlsnamnet, och lät kalla sig Herse, men styrde icke
destominde sina underhafwande som Konung, och behöllö alla des
efterkommande namn af Hersar (2). Konung Rolloger af Naum-
dalen, uti Harald Harfagers tid, öfwergef på samma sätt sit
Konunganamn, och antog Jarls titel och wärdighet (3). Så så-
ges ock uti Norriska Hirdskrå (4), at Konungarne i Norrige för-
ordnade Jarlar på ättilligt sätt, då de antingen gjorde sina söner,
bröder eller andra släktlingar til Jarlar. Det synes således nog
tydeligt, at Jarlarne woro egentligen de, som woro med Konun-
gahusen i släktskap. Af Svenska Jarlar har man sig bekant
Ragwald Jarl, Skoglar Tostes sonson, hwilken wål, så mycket
man wet, intet war af Kungeligt blod: men hans nära förbindel-
se med Upsala Konungahus är däraf tydelig, at Sigrid Storrå-
da war hans lifsliga faster. Man kan härjämte påminna sig den
förr andragna Harald Harfagers Förordning, som innehöll, at
hans söner skulle hafwa titel af Konung, men hans dottersöner
skulle wara Jarlar. Man har intet namn på många Svenska
Hersar, dock omtalas i Landnama en Worm, Hersir Agiatic,
i Sverige, som war gift med Prinsessan Thora, Konung Eriks
dotter i Upsala. Hennes son war Thorgie, som hade til ätta
Prinsessan Elmu från Holmgården, Burielses dotter (5). Och
kan man härutaf finna Hersarnas beghnerliga högaktning, äfwen
i Sverige. De som woro med dessa hedersnamnen urffilde, om
dem het det, at de hade Thignarnamn, och woro de aldeles sön-
drade från Bänderna, som af Lapman Thorgnys återopade utlä-
telse til Ragwald Jarl, inhämtas kan.

(1) Sundin Moregur p. 7.

(2) Sundin Moregur p. 8.

(3) Sturleson, T. I. p. 79.

(4) 17. Hirdskrå C. 13. p. 84. af Dolmers Upsaga.

(5) Torfæus Ser. R. D. p. 369.

§. 4.

På detta sätt lde förmodeligen fordna tidens Adelskap warit
infränkt allena til Jarlar och Hersar. Och har hellsa ordet
Adel

Ewenka
Folket i
almänhet.

Adel på denna grund aldeles ingen gemenskap med Odal, som egentligen har afseende på ägande rätt öfver fast egendom. Då Adel däremot uti sin egentliga betygelse syftar på något utmärkt, betydande och förnämt. Man kan sluta det af åtskilliga gamla ord, som förekomma, dels uti Nordens gamla Lagar, dels på andra ställen, såsom Adalman, äkta man, Adalkona, äkta hustru, Adalsfylking, förnämsta släktordning, Adalport, förnämsta porten, Adalting, högsta eller förnämsta Domstol (1). Uti dessa och flera dylika ord, är meningen af Adel intet särdeles lämpelig. Man måste likväl medgifva, at ordet Adelsman på intet ställe i våra gamla Handlingar förekommer i den mening, som det nu brukas, Mycket mindre bör man föreställa sig, at Frälsemän, så vida det skal betyda Adelman, är et ord, som kan föras til dessa tider. Fräls efter gamla bruket, betecknar en fri man, som intet är träl, hvilket är så alldant, at det behöfver intet bewis: och blef detta ord då först användt til at utmärka en Adelsman, då Rikstiensten i Konung Måns Ladulåses tid wardt införd til Rytteriets förstärkande, och de blefwo kallade Frälsemän, som frälste sina gods från skatt med underhållande af en dugelig häst och karl. Men när man vill skaffa sig et rätt begrep om de forðna tider, böra de anses för bönder, som annars kallas Jordägande, med de åter som huro Thignarnamn, böra anses för Adel. Zmedlerid bör ingen falla på den tanken, at man här sätter för stort värde på denna tidens Adel, när man påstår, at de woro af Rungeligt blod. Engelsmännernas Adeling, som med vårt Adel är allt et, lämpas endast på Konungabarn och deras arfwingar. Således finner man wara anmärkt uti Konung Eduars Lagar, at de alla, som woro födde af Konungar, huro namn af Adeling (2).

(1) Verelius in Indice: Ordet Adel, hwarmed äfwen bör jämföras J. Grams undersökning de Vocabulo Herremann in Act. Societ. Hafn. T. II. p. 269, hvar han widlyftigt utför, at Adel och Odal äro twänne aldeles olika ord.

(2) Leges Eduardi Confessoris C. 35. Rex vero Eduardus Edgarum filium eorum secum retinuit, et pro suo nutritiv, et quia cogitabat heredem eum facere nominavit Adeling, quem nos dicimus Domicellum. Sed nos indiskrete de pluribus divimus, quia Baronum filios vocamus Domicellos; - Angli vero nullum nisi natos Regum. Det är intet.

Swea Rikes
Hofket i
almänhet.

tes swäret at bestyrka detta med flera exempel, men det kan wara nog,
at man pånåfwer läsaren til Du Cange uti des Glossarium, ordet
Adalung.

§. 5.

Jarlar.

Men som Jarlar och Herfar efter denna anledning utgjör-
de allena wår gamla Adel, förtiena de ock at blifwa något när-
mare skärskådade. At denna wärdighet warit ifrån urminnes tider
i Sverige, kan slutas af Ingialds arföl efter sin fader; ty då
til woro utom Gylkis Konungarna äfwen Jarlar och andre Mär-
kismän inbudne. Sedan Gylkis Konungarne woro utrotade, sat-
tes förmodeligen Jarlar uti de afödda Konungarnas Länder. Så
gjorde ättminstone Harald Harfager i Norrige, ty af honom för-
ordnades Jarlar uti Landskapen, dock så, at deras Län woro me-
rendels större än Gylkis Konungarnas warit tilförene. Eredie de-
sen af Landskapiderna anslogos til Jarlens förnödenheter, och utom
des hade han tiugu mark i Weistlo. Häremot war Jarlen skyl-
dig at draga försörg om lagens skipande, och indrifningen af
Konungens inkomster, af hwad namn de wara männe, och när
upbud til härfärd eller annat krig skedde, borde han inställa sig
med sextio berödnade män (1). När Konungen intet war när-
warande, war Jarlen berättigad at låta bära Sana eller märke
fram för sig (2). När någon förordnades til Jarl, låt Konun-
gen sätta honom på trappsteget fram för sit Konungasäte, och efter
et såmpellig tal, tog Konungen honom i handen, och gaf honom et
Swärd och Sana (3), hwarefter Jarlen gjorde sin ed. Konung
Magnus i Norrige förklarade Swen Ulfsson til Jarl öfwer Da-
nemark på följande sätt; Konungen bandte et Swärd wid hans
sida, såtte Skjöld wid axeln, och hjälm på hans hufvud, och
gaf honom namn af Jarl (4). Man wet intet, om alla dessa om-
ständigheter blifwit i Sverige i aft tagne, det är likväl troligt,
at något dyligt warit ock här i bruk, ättminstone woro Jarlens in-
komster något när de samma i Sverige som i Norrige, hwilket
däraf inhämtas, at Jarlen haft tredjedelen af den skatt, som Got-
land betalte, för sit antagande uti Swea Konunga-beskydd; ty af
sextio mark lödig, som utgick af landet, hade Jarlen tiugu. De
öfrige

öfriga rättigheter, at skipa lag, värda hushållningen, försvara Svenska
Folket i
almänhet.
Landet, och wid alla tillfällen wara i Konungens ställe, woro gemensamma med alla Jarlar (5), och tilkom öfwen Jarlen den rättighet, at göra förbund och sluta stillestånd, när omständigheterna så kräfwa kunde, hwarpå man har bewis uti Ragnwald Jarl i Olof Skötkonungs Historia, hwarom handlar är tillförne.

(1) Sturleson T. I. p. 78.

(2) Norriska Girdskrå C. 16. p. 106.

(3) Girdskrå C. 15.

(4) Sturleson T. II.

(5) Edda Kongaheite och skjande.

§. 6.

Näst Jarlar woro Hersar, och om deras wärdighet under rättar och Edda, och woro de af Konungarna förordnade til Rättare eller Uppsyningsmän öfwer wiða Härader. Tyra Hersar woro gementligen under hwar Jarl, alt efter Jarladdömetts storhet (1), och lära deras införster förmodeligen swarat til en trediedel mot Jarlens, efter de woro skyldige at utrusta tiugo stridsmän, då Jarlen skaffade sextio. Men uti Weislo woro Jarlen och Hersen lika, efter Konungen bestod tiugu mark så wäl at den ena som den andra. Förordnandet synes billigt, ty Hersen måtte naturligen för sin person förtära tillräckligt mycket som Jarlen. Hersarnas skyldighet och rättigheter woro uti deras Lagsaga aldeles öfwerensstämmande med Jarlarnas. De skapade lag, wärdade hushållningen, och försvarade landet wid förefallande fiendtligheter, de jämföras fördenskul med Baroner i England, och Grefwär i Tyskland. Hersarnas enskylte betjenter kallades och Girdmän eller Hofmän på samma sätt, som betjeningen wid Jarlarnas och Konungarnas Hof (2).

(1) Sturleson T. I. p. 78.

(2) Edda Uprunne nokra Konga heite.

§. 7.

Om Jarlarnas och Hersarnas wärdigheter warit äfrestige, hade Konungamäkten haft ganska liten förmån af Tyllis. Konun-

B b b

gar.

Sten-
ska
Kolfet i
alman-
het.

garnas affkaffande. Icke destomindre gifvres anledning, at denna wärdighet warit åtminstone i några släkter ärfvetlig. Således kan man intet twifla, at Godbrand Jarls efterkommande ju tilågnat sig Jarlenamnet som en ärfvetlig tilhörighet. Wästgötha Jarlen Ragwald hade twänne söner, hvilka bägge kallas Jarlar (1). På samma sätt war bestaffat med Godbrand, Herses efterkommande, som seder är påminnt. När Olof Trygvasson wille göra sin swägers Erling Skialgson til Jarl, aflög han det, med förberande, at alle hans försäder warit Hersar (2). Det synes fördenkul, som hetswa wärdigheten kunnat wara ärfvetlig hos wiße släkter, men at fördringarne, som därmed warit förknippade, likwäl berodt på den regerandes wälbehag, ängsjönt det kan wara sannolikt, at sönen esomoftast efterfölgt sin fader i Länet, dock utan at han warit berättigad därtil, såsom til en i arf tilfällen egendom.

(1) Sturleson T. I. p. 517.

(2) Sturleson T. I. p. 251.

§. 8.

Hofbetie-
ning.

Om Konungens Hof eller Hirdmän warit räknade för Adel wet jag intet. Det är troligt, at dessa syflor warit efter omständige heterna förwaltade, stundom af Bondesöner, stundom af de förnämre efter Hswerhetens wälbehag, och wederbrändes Fickelighet. Huru wida Herremän, om hvilka talas uti Konung Magni Ladulæses stadga (1) af år 1280 kunna föras til denna tidens Adel, är gariffa otydeligt. Om med ordet skal beteknas en Hårdman eller krigsmann, som af Hswerheten warit föränd med någon fästighet, hwarutaf et wist antal krigsfolk skulle wid tilfälle utrustas, är ofelbart, at Jarlar och Hersar måste nödwändigt räknas bland Herremän. Men som förmodeligen flere Läntagare warit i Landet, hvilka uti dessa krigiska tider woro förpliktade, at följa Konungen i härfsder, med mer eller mindre folk, efter Länens storlek, så är sannolikt, at Herremän denna tiden intet gjorde något särskildt stånd. Den som för öfrigt wil inhämta någon undererrättelse om Herremanna wärdigheten, kan läsa J. Grams Tractat om ordet Herremann, ehuru wäl jag intet kan nuka, at det ser ut, som denna inrättning hörer til senare tider.

(1) Biskops Rätten uti Bihanget p. 2.

§. 9.

§. 9.

De nu omtalte Herrar, som warit försedde med Signar, namn, och Bänderne utgjorde fordnå tidens Ständer, hvilka församlades, och hade at sija wid almånna Riksdagarna. Sådana sammankomster skjedde altid på wiß tid om året, wid firandet af de wanliga stora offren. Dock kan man intet påstå, at dessa sammankomster altid borde anses som Riksdagar, i synnerhet då inga Rikswärdande ärenden kommit at förtagas. Den Fäst likwål, som hölts om hösten, då Konung Domalder blef ofrad, synes hafwa all liknelse af Riksdag. Men när hela offerhögtiden tillbraktes under supande och fräskeri, och flera sådana ärenden, som wål intet kunna räknas för egentliga Riksdagsmål, kan wål en dylik samling på intet sätt så namn af Riksdag. Och torde Riksdagar hafwa warit sålöpna nog, så länge Ynglinga Släkten regerade, och menighetens förtroende försedt Öfwerheten med all den magt, som i de tider war ounwägelig til Rikets förswar. När Konungawäl skulle ske hos Björkerna, såmdes först fiollmånt Ting, eller en almån sammankomst af menigheten, en förman, Hofunder utnåmdes, som skulle granneligen skärskåda dem, som anmålde sig til walet. Och när Hofunder ytttrade sig om den, som alrabäst kunde uppfylla Konungastolen, förklarade menigheten den samma för Konung (1). Sedan Ynglinga Släkten blifwit skildt från Upsala Konunga Thron, låra Riksdagarna blifwit mera ordentliga. Konungarnas magt inskränktes, Bändernas tiltog, och krig och frid woro egentligen de högmål, uti hvilka Konungen behöfde menighetens biträde och samtycke. Enurleson underrättar oss här om, när han beskriwer den märkwärdiga Riksdag, som hölts under Olof Skötkonung. I Goi eller Februarii Månad firades det stora freda och seger offer i Upsala, som af Oden war instiftat (2). Dit skulle folket församlas ifrån hela Swea wålde, och skulle då wara, Alra Swiars Ting, eller almån Riksdag. Sammanträdet skjedde under öpen himmel, och Bänderne eller Sveriges almoge insunno sig på mötesplatsen beväpnade. Konungen satt på sin Thron, omgifwen af sin Hofbetjening. På en annan bänk eller stol suto Jarlar och Lagmän, som woro närwarande, framför Jarlarna stodo deras Hofmän,

Swea
Folket i
almånhet.
Riksdag
gar.

Svenska
Folket i
almånhet.

och Lagmannen hade sina huskarlar framför sig. Men rundt omkring stod Almogen på slättar och höjder, hwarisedan de kunde höra hwad som afhandlades. Sedan Konungens ärendor woro förredragna, kunde äfwen andra betydbande män föreställa sina påminnelser. Frammande Konungars Sändebud kunde och framföra sina Herrars angelägenheter, hvilket dock förmodeligen intet varit almindt. När något sak blef fördraget, som war i menighetens smak, betygade folket sig bifall med gny och wagnabral. Sedan de så gammal, at äfwen Tacitus talar däröfver, när han beskriwer Tyskarnas almindna sammankomster (3). Vid et sådant tillfälle war det intet rådeligt för den Regerande, at enwisa emot Almogens och Böndernas förklarade samtycke, utan hwad som då af menigheten blifwit bewilladt, måste anses för en fast och obrotslig lag. Riksdagsbeslutet war då färdigt, och Riksdagen lyftades. Och som et sådant almindt Ting blef hållet hwart år, kunde intet ärendernas myckenhet utdraga tiden, fast sammankomsten kunde förmodeligen efter omständigheterna på några dagar förlängas. Protocoller, Boteringar, och mera dylikt, som nu de omgångeligt, woro då onödiga öfwerflödigheter, och en wälsinnad och af Riket wdt förtient man, hade altid myckenheten på sin sida. Man talade litet, skref mindre, och mente wäl, och riket war äminstörne wid slutet af detta tidehwarf uti en önskelig och afundswärd blomma.

(1) Kolf Krakes Saga C. 39. p. 66.

(2) Sturleson T. I. p. 477.

(3) Tacitus de Morib. Germ.

§. 10.

Enstykta
Riksdagar.

Emedan Ständerna samlades på en wijs tid om året, war all kallelse onödig. När någon owanlig sammankomst war förhänden, upbådades förmodeligen menigheten genom budkafior, som de gamle kallade Heraur. Detta har och til äfwen tyres warit brukeligt, då almogen sammankallades til almindna Ting uti Länds orterna. Ty utom de almindna Riksdagar, som rörde hela Riket, woro och enstykta samlingar, dels uti landskaperna, dels och i städ-
der.

derna, och andra mindre samfund. Til dessa mindre Riksdagar bör man hänföra det uti Wästgötha lagen omtalade Ting alra-götha. Af samma beskaffenhet war den Riksdag, som Konung Olof i Björkö lät sammankalla, då Ansgarius andra gången kom hit i landet, och det då fattade beslut måtte sedan af et nytt Ting bekräftas, innan Ansgarius fick fullkomligt tillstånd at förkunna Christna läran (1). Det är i sig helt tydeligt, at Tyskis Konungarna woro ofta närwarande wid dessa samlingar, och Thorgny Lagman intyggar det samma, ndr han berättar, at fem sådana Småherrar för sin tilsagshet blefwo dränkta på Wula Ting (2). Sin ingen Underkomung eller annan Ambetsman war tillstädes, samman kallades menigheten af de Folf, som i hwar Landsort til landets almänna förwaktning woro förordnade, och på detta sätt beskriwes hushållningen i Berende wid S. Sigfrids ankomst. Sådana Landsting eller enskylda Riksdagar kunde wäl intet på något sätt qwärlja Allherjærtings Beslut, men uti andra mål hade de en fullkomlig och wädfri domrättighet, och deras utslag gäfwo anledning til de särskilda Lagar, som uti Landsorterna woro wedertagna. De hade ock en annan och mera betydande nytta därigenom, at icke allenast onddiga drögmål kunde undwiskas, utan ock den wäldigheten afbjas, at Landskapens angelägenheter blefwo af sådant folk afgjorda, som om Ländernas rätta beskaffenhet intet woro underrättade. Och är denna försiktighet så mycket angelägnare uti widsträckt riken, som det händer sällan, at en och samma hushållsförfattning kan, utan förbehåll och menighetens skada, lämpas på alla orter. Det som påskar sig i Skåne, går intet alltid an wid Enaraträsk, och hushållningen i Österboten kan intet alltid tjena til regel för inrättningarna wid Kalmar och Björneborg. På detta sätt blefwo både de almänna och enskylda ärenden wärdade, och Rikets wälmåga öfwertrygade om församlingarnas godhet.

Svenska
Folket i
almänhet.

(1) Rimberti Vita Ansgarii C. 24.

(2) Et. Bengelii Mon. Eccles. p. 6.

Landskaps-
ning, Lag-
skaping.
m. m.

II. Capitlet.

Om

Allmänna Landskapskänningen, Lagstipandet, och
Försvarsvärfket.

§. 1.

Landska-
pens för-
delning i
Tolfter.

Efter Ödens inredning war högsta domstolen hos de tolf Dis-
sar och Drottare, som wärdade öfren. Detta heliga tolf-
talet sträkte sig widare kring alla Landsorter, så at tolf
woro Heidreks Spelingar i Reid, Gothaland, tolf woro i Näm-
den, och tolf fasta skulle wara wid alla Råd och Fästebrefs af-
giftwande m. m. Hwar Landskap blef och sedetmera uti tolf så-
skilda stycken fördelt, af hwilka hwardera hade sina enskilda Tolf-
män, som wärdade hwar sin Tolf. Sådän war inrättningen i
Werende wid S. Sigfrids ankomst, som man npligen påmint (1).
Och har denna sedwänja ofelbart warit antagen på flera ställen;
ty man finner Tolfra Kyrka nämnd åtskilliga gånger uti Uplands-
lagen (2). Flera sådana Tolfster hafwa til äfwentryck gjordt et
härads eller Hundari, men därföre kan man intet med twifhet så-
ga, antingen fördelningen i Tolfster eller Hundari är äldst.

(1) Er. Benzelli Mon. Eccl. p. 6. Sjelfwa orden af den gamla för-
fattaren, som skrifwit S. Sigfrids Legenda, förtiena at anföras.
Erat autem duodecim tribus in hac terra per quarum magnates seu no-
biles Republica sive leges antiquæ tum regebantur &c.

(2) 2 Bl. R. R. B. 112. 10 Bl. Rgb. 112.

§. 2.

Hundari
och
Särads.

Ofelbart är, at Landskapen warit delta i Hundari ifrån ur-
minnes tider. Både Eddar och Tacitus tala om Tyskarnas Cen-
tumpagi, och i vår Swenska Historia finner man, at Hundaris
inrättningen warit redan stadgad uti Brautanunders och Ingialds
tid, emedan så wäl Tiunda, som Attunda och Sjerdhundra,
hade då redan sina egna Konungar. Sagarne låra hafwa infördt
dessa anstalter til Engeland, och har Konung Alfred först ordent-
ligen indelt Engelska Gresskapen uti Hundred, som Augustus och
fler

flere Engellske Skribenter intyga (1). Det de sannolikt, at hundrade byar eller hus uti äldsta tiderna gjorde et Hundari. Det kan ock wara, at med ordet betecknades et så stort stycke land, at hundrade beröpnade män däräs kunde upbjudas, och synes detta sista bekräftas af Tacitus (2). Hwad som kallades Hundari uti öfra delen af Sverige, het Härad i de öfriga Landsorterna; och som Jönandes uti sin beskrifning om Scania, äfwen nämner åtskilliga Häradar; kan äfwen inrättningens älder någorlunda däräs intagas. Wärmeland delas uti Syssel, och sedan hwar Syssel uti sina Häradar. Den fördelning i Syssel synes wara såld från Norrige, hwar man finner Borgessyssel, Skieyssel och flera. Om denna gisning medgifwes; har man anledning at tro, det Wärmeland sådt denna indelning den tid, det ännu war sammanfogadt med Norrige, då den ock blifwer nog gammal.

Hushållning, Lagstipning.
m. m.

Syssel.

(1) Man kan se här om Du Lange uti des Glossarium m. & inf. Lat. ordet Hundreda.

(2) Tacitus de Mor. G. Pedites ex omni jæventute dilectos ante sciens locant. Definitor et numerus. Centeni ex singulis pagis sunt, idque ipsum inter suos vocantur.

S. 3.

Genom Enkels Konungars och Jarlars tillsättande, blef Riket fördelt uti Landskap och Provindier. Dessa Herrar hade wård så wäl om Lagens skipande, som den öfriga Landshushållningen. Lagmän lära förmodeligen blifwit inrättade, til at minska Jarlarnas myndighet. Kan hända, at Ingiald warit den förste, som förordnat Lagmän. Atminstone hafwa wi ingen äldre än Wiger Spa, som lefwat under denna Konung. Han kallas liksom intet Lagman, utan Lagayrkir uti Konung Birgers Förtal til Upsalandslagen. Uti Förtalkningen på Wästgötha Lagmän, som de bifogad wid gamla Wästgötha Lagen, såges uttryckeligen, at de äldste Lagmän där ä orten, Lumbre och Bیدن Kialkt woro Hedningar, och lågo begrafne i högar, och at annars intet något twifvelsmål, at desse ämbetsmän woro alinänne under Sigurdska Släkten. Thorgny och Emund Lagmän äro bekante utaf det, som redan är anfördt uti Dlof Stoltkonungs Historia. Det synes ock,

Landskap.
Lagmän.

Huebål-
ning, Lag-
skipping.
m. m.

ock, som Lagmans söfforne warit på et wißt sätt ärfstliga, ty Lagman Thorgnys Langfedgar eller förfäder, hade warit Lagmän uti Tiunda Land i många Konungars tid (1). Ibland Wästgötha Lagmän ser man, at Karl af Erywäre lämnade Lagmans dömet åt sin son Algot Karlson, och at Gittreg Algotson, anskjönt omtyndig, hade blifwit Lagman, om han intet hells affagt sig wärdigheten, til des han kommit til mera stadga och mognare år. Det är ock troligt, at Lagmannen haft någon förklaring til belöning för sit besvär, emedan där finnes stadgadt i Wästgötha Laggen, at Lagmannen skulle hafwa Landsköld, som war fem tiog nio hwartjerde år af Wöghärad (2). När intet Tinget höllts under öpen himmel, församlades de Tingsökande hos Lagmannen, som hade sin Mäststufwa eller Tingsfal uti sit eget hus, som där be- råttas om Thorgny Lagman (3). Lagmannens myndighet war ganska stor, ty deras domar ansågos som lag. Men när någon stridighet befanns emellan Lagarna, skulle Upsala Lag tjena til råttresnäre, hwarföre ock Tiunda Lagman ansågs i det hänseende, som Öfwer Lagman för de andra, emedan de nödsakades at inhämta hans utlåtelse wid sådana tillfällen. I synnerhet war Lagmans wärdigheten därigenom betydande, at han ansågs som en Tribunus plebis eller folkets förswarare; hwarföre ock, när Konungen eller Zaren höllo Ting med Allmoget, swarade altid Lagmannen på Wöndernas wägnar (4). Så at när Lagmannen intet war närwarande, kunde ingen almän samling hållas för Altra Wötha, eller Swea Ting, emedan den allena hade den Kraft, hwar Lagmannen war tillkådes (5).

(1) Sturleson T. I. p. 478.

(2) 1 Bl. Tingm. B. Wgl. 2.

(3) Sturleson T. I. p. 481.

(4) Sturleson T. I. p. 478.

(5) 1 Bl. Tingm. B. Wgl.

§. 4.

Rö-
nungens
högsta
Wärd.

At Konungen så nu som tilförene, hafwer haft högsta dom-
rättigheten, förstås af sig hells. Efter Odens inrådnung woro töl-
f Diar

Blar eller Drottare, den Regerande Herrens Medhjelpare eller bisittare uti rådwisans handhafwande wid förekommande tvistemål. Här om är talt tilförne, så mycket som behöfves. Och som Drottarna tillika förwaltade denna tidens Prästerämbete, kan man lätt förstå Tacitus, som förmåder, at Prästerna utskwade i synnerhet straffrättigheten (1). Det är troligt, at Offerprästerne blifwit sedermera utslutne från Konungens nämnd, emedan man finner, det Konungarne togo til bisittare de klostare och förståndigaste, som woro at tilgå, och man kan intet förmoda, at dessa egenskaper alltid woro at finna uti dessas Skrå. Heidrek hade utkoradt tolf Spekingar til at skjärskåda och utreda alla wandamål, eller sådana saker, som woro mörka och tvåtvidiga. Likaledes hade Dlof Skötkonung utwaldt sig tolf personer af de wisaste, som woro i landet, til at beklåda des Rådsämnete (2). Efter all den underdåttelse, som man hafwer om gamla tider, har alltid Konungen efter egit bepröfwande walt sina Råd. Men Lagmän och andra Domare waldes af almogen, och infördes sedermera af den Regerande uti Hsflan (3).

Busshä-
ning, Lag-
skipning.
m. m.

(1) Tacitus de Mor. Germ. Ceterum neque animaduertere, neque vincere, neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum, non quasi in poe- nam nec ducis jussu, sed, velut Deo imperante, quem adesse bellanti- bus credunt.

(2) Sturleson T. I. p. 522.

(3) 1 Fl. Ting. B. BGL. 1 Fl. Ting. B. Uppl. Tacitus intygat äfwen, at hos Tyskarna Domare utwaldes i deras Samlingar. Eliguntur in iisdem conciliis et Principes, qui jura per pagos rivosque red- dunt. Tacitus de Mor. Germ.

§. 5.

Äf det som nu är andragt, ser man tydeligen, at många domstolar warit i Landet. Jäke destomindre lär där hafwa warit en ganska stor åtskillnad, emellan denna och senare tidens rådgång. Konungen har af ålder haft rättighet at bryta skoff och offsknir, det är at rätta felaktiga domar. På denna grund stadgas wid Gorthlands undergiftwenhet, at Konungens ed eller Nämnd war allena berättigad at uphäfwa det utslag, som Gorthlands

Under-
rätter.

C c c

Nämnd

Hushål-
ning, Lag-
skipning.
M. M.

Nåmnd hade afflagt (1). Denna höghets rått är nästan offkijsaktig från Konungsliga Majestätet. Men at man darsföre brukat wåds- ja från Herren til Jarlen, eller från Håradshöfding til Lagman, och darsifrån til Konungen lär wara något, som med denna tidens tänkesätt inter kommer öfwerens. Wi hafwe lärdt af Edda, at Jarlens utslag och dom ansågs för så rättwis och klanderfri, som Konungens egen. På denna grund war intet wåd ifrån Jarlen, fast Konungen kunde wara obetaget, om någon besynnerlig wåld wisat sig, at hiesl widare skårskåda målet. Lagmännernas domar woro så heliga, at de ansågos för Lag. Man kan således finna, at det ej heller war wanligt, at beswåra sig öfwer deras utslag. Mycket mindre war det brukeligt, at Konungen yttrade sig endast öfwer de mål, som warit förut af Underdomaren skårskådade och afdömd. Utan saken lär förmodeligen hängt så tilhopa, at hwar och en klagande kunde andraga sina skårsmål, aningen för domaren i orten, eller och inför Konungen, så framt öfwerheten war närwarande. Inga mål woro afstångde från Konungens egit afgörande, när de twistande anmålte sig. Man ser det icke allenast af den dom, som Erik Segerfäll sålde uti den Danska Hroes sak, utan och af Dlof Eldikonungs göromål, som hiesl dömd dem, hvilka gjordt wåld på S. Sigfrids släktingar (2). Sålledes affade samma Konung hiesl domen uti det twistemål, som Emund Lagman föredrog, utan at någon dom warit såld wid någon nedre domstol. Af Are Frode wet man, at där woro Lagmän på Island, men intet teckn är, at twistemålen warit först skårskådade wid någon ringare domstol i de äldre tider, innan de blefwo hänskutne til Lagmansrätten. Man kan fördenskul med alt sål red, at Lagmansrätten öfwen hos oss i de äldre tider, afgjordt alla förekommande mål, utan at de woro wådjade dit, eller wådjades darsifrån. Den inrättning med flere subordinerade Domstolar, lär fördenskul wara et nyare påfund, som hos oss leder sin uprinnelse från Romerska och Påswelagen. Jag kan ej heller begripa, at våra försäders Lagskipning war darsföre samre. Man har skidligen ordsak at twisla, at et utslag är desto rättwisare, efter den ene Domaren dömt på et sätt, och den andre på et annat. Ej heller kan jag anses för lycksaligare darsföre, at jag måste resa et half hundra mil, eller mer, för at så weta om

mit

mit är mit, när jag kunde annars så samma underrättelse i mit hushåll.
 hemvist. Twistemålen woro såare, råtegången fortare, och för- ning, Lag-
 därfröet intet så almdant. Det war således lättare, at så billiga Ripping.
 och råtröisa Ambersmän, i synnerhet då de Domhåfröande waldes m. m.
 af sjelfwa menigheten. Och det war mindre nödigt, at skjuta
 från den ena Domstolen til den andra, då man kunde niuta likså
 mycken rätt eller oråtröisa i den lägre som högre Rätten. Man
 torde altså med all trygghet kunna påstå, at fast en flera instantier
 nu kunna wara nödiga, woro de likwål under den här omtalta ti-
 den, både orimliga och ohörda. Denna gisning stadfästes än
 wårdare därigenom, at intet wad nämnes uti Tingmåla Balken af
 Wästgöthalagen, ehuruwål både Håradshöfdingar och Fjådrings-
 höfdingar omtalas, hos hwilka mindre Fjåromål afgjordes, och det
 merendels genom förlikning. Men om den intet kunde winnas,
 förwistes målet til Lagmansetinget (3). Ja uti wiåsa mål stod det
 parterna frit, at anmäla saken, antingen i Hårad eller Lagmans-
 rätten (4). Men en widlyftigare afhandling om sjelfwa råtegå-
 gen, spares til nästa tidehwarf, då man undgår den slippriga un-
 dersökning, huru wiåda der, som i wåra gamla Lagar finnes stad-
 gat, kan föras til den äldre eller nyare tiden.

(1) Bihagat wid Gothlands Lag. C. 4. p. 53.

(2) E. Benzeli Mon. Eccl. p. 12.

(3) 14 Kl. Ting. B. B. Gl. 1. §.

(4) 13 Kl. Ting. B. Bgl.

§. 6.

Rättesföret, hwar efter domen upfattes, war dels naturliga Lagar.
 Lagen och billigheten, dels wedertagen landsfö, dels de förr af-
 sagde domar, antingen af Konungarna sjelfwa, deras Ambersmän,
 eller wid Allhårfjar Ting. Sådana förr säta utslag, förwarades
 i minnet, och samlades sedermera tilhopa, hwaruraf upkommo de
 åskilliga Lagar, som nästan i alla landsorter warit wedertagna.
 Sverige hade sin särskilda Lagman och Lag (1). Då och låte-
 ligen kunde hända, at stridigheter funnos emellan Lagarna, uti
 hwilken händelse den upkomna twisten borde afgöras efter Upsala
 Lag

Hushåll-
ning, Lag-
stipning.
m. m.

Lag. Den äldste, som gjordt samling af Swenska Lagarna, är Wiger Spa, uti Ingiald Jirådas tid, och woro Wigers Sloe. Far ännu i behåll uti trettonde århundrad (2). Det är skada, at de nu äro förlorade, man hade annars kunnat så mycket uplysning i denna tidens Historia, som man nu måste sakna. Ty ehuruwäl större delen af dessa Sloe, blifwit inrykte i Uplands Lagen, är likwäl mycket utslutet, och det som blef bibehållet, är så inblandat med nyare tillökningar, at det är omöjligt at urskilja det äldre från det nyare. Sålign Wiger lagt grund til Uplands Lagen, så nämnes Lumber den förste, som samlat Wästgötha Lagen. Uti hwilken Konungs tid han lefwat wet man intet; det allena är bekant, at han war Hedning, född i Wånga, och ligger begrafwen i en högd. Hans samling kallades Lumbs Lag, hwilket och war ännu i behåll i det trettonde århundrad, ty Åstil Lagman, Magnus Minnefjölks son af Widabo, samtade tithopa all Lumbs Lag (3), och tillöfte den med flera nyttiga stadgar. Men Folke Lagman, den andre efter Åstil, utslöt af Wästgötha Lagen allt hwad Hedniskt war, hwarföre och Trillobarnen uti hans tid, blefwo utstängde från arf efter sina förfäldrar, hwilket allt kan inhämtas af den förteckning, som finnes wid Wästgötha Lagen. Sjelfwa förteckningen är annars intet fullständig, emedan den intet uppräknar alla de Lagmän, som warit i Wäster-Gjöhland sedan Lumbers tid, utan de anföras endast, som bidragit något til Lagens sammanstifwande och tillökning.

(1) Sturleson, T. I. p. 478.

(2) Konung Birgers Företal til Uppl.

(3) Bihänget til WBL. p. 97.

§. 7.

Efter en nogare granskning af Rikets Lagen eller Jus Publicum, kan intet anjes för Lag, som ej grundar sig på högsta Örwerhetens wilja, eller befallning. Men efter all den underrättelse man hafwer om fordnä tiden, är ingen anledning, at Konungarne besattat sig med Wästgötha Lagens utgifwande. Utan där säges i början af den återopade Förteckningen, at Lagmännen gjorde och

och upfatt Lagen. Detta stämmer och öfverens med Sturlesons witnessbörd, at det skulle vara Lag, som Lagmannen ursade (1). Men däraf följer intet, at den egentligen så kallade Lagstiftande myndigheten varit hos Lagmannen. Utan när en Lagman upträdde någon nyttig inrättning, föredrogs målet för menigheten, som då med sitt samtycke stadfästade Lagmannens förslag. På samma sätt kan en älderman uti en by göra förslag, och när det antages, blifwer det en gjällande föroring, som wäl egentligen intet bör heta Lag, men har dock en fullkomlig förpliktelse, så wida den intet är stridande emot almänna, eller enskylda förut kungjorde stadgar. Om nu Örwerheten tillåter sådant, eller och intet förklarar sitt missnöje däröfver, sedan det blifwit honom bekant, hafwer inrättningen en laggill kraft, och blifwer en Lag, som de Lagarna beteckna med det olämpliga ordet, *Jus non scriptum*. Och böre wi på detta sätt föreställa oss, så wäl Wästgöta-Lagen, som de öfriga Landskaps-Lagarna, som intet hafwa någon uttryckelig stadfästelse af Örwerheten. De äro sammanskrifna efter bruk och Landssed på olika tider, til des de ändeligen, sedan Christendomen stadgade, blefwo satte i den form, som de nu hafwa. Där finnas således både äldre och nyare förfatningar blandade om hwarandra: Östgötha-Lagen, Wästmanns-Lagen, Selsinge-Lagen och Dale-Lagen, äro på detta sättet författade. Uplands-Lagen och Södermanns-Lagen hafwa samma uprinnelse, fast de blifwit försedde med uttryckelig stadfästelse af Konungarna. Det kan wara troligt, at flera Landskaper hafwa och haft enskyldta Lagar, såsom man finner Kyrkobalken af Smålands-Lagen. Skåne-Lagen är och nog gammal, och är den af Årke-Biskopen Andreas redan i början af XIII. århundrad öfversatt på Latin. Wifboarna eller Wähuslans gamla Kyrkobalk, är nyligen med Latinsk öfversättning utgifwen i Kjöpenhamn (2). Dese senare är af samma beskaffenhet, som de förra, och äro snarare en berättelse om de gamla förfatningar, än någon warkelig och formelig Lag.

(1) Sturleson, T. I. p. 478.

(2) Joh. Sennæus, Norwegie *Jus Ecclesiasticum*, quod *Vicenum* sive *præsum* vocant.

§. 8.

Hjehä-
ning, Lag-
stipning.
m. m.
Edgång
och
Witnes-
mål

At man fordom uti Rättegång brukat witne, och edeliga in-
tygsser, kan slutas af Bihanger til Uplands-Lagen, hwilket hand-
lar om Enwige. Ty här stadgas, at den, som intet infann sig
på kampplatsen, skulle sedermera aldrig wara berättigad at gå ed
eller afsläggas wittnesmål. Det som står wid slutet af detta äbero-
pade Bihang, at den slagne skulle läggas i ogild åter, har gifwit
anledning at tro, det detta förordnande borde hänföras til första
Christendoms tiden. Men man torde kunna förstå med gildåker
en ordentelig begravningsplats, hwarifrån en, på detta sätt af da-
ga tagen, borde utslängas. Hwilket edsformulär egentligen wa-
rit brukat här i Sverige, när laglig ed skulle gås, wet man ej
så noga. Lundius säger wäl (1), at det lydde så: Hjelpi mig
swa Freia, Thor och hin almäkte As, eller så sant mig
hjelpa Freya, Thor och den store Atin. Men detta eds-
formulär torde wara gjordt för ro skuld, och lde man kunna sälla
samma om dödsne om några flera edsfätt, som hos våra Häfder-
nare finnas uprepade. På Ziland hafwa de lagliga eder warit
på detta sätt författade: Hjelpa mig så Freyer, som Niorde
och den Allmäktige As, som jag i denna sak wårja, witna
eller döma skal, såsom jag wet rättast, sannast, och måst
med Lagen öfwerensstämmande wara, efter mitt yttersta
förstånd (2). Och som det tillika uti gamla Skrifter omtalas,
at eden borde göras wid en Ring eller Walge, låra de gamle
antingen rört wid, eller ock hållit en sådan Ring uti handen wid
edens afsläggande, såsom man nu lägger fingrarna på Bibeln.
Och som Ringar woro fästade på dörrarna af offerhusen, som af
Sigrid Storrådas Historia kan inhämtas, torde det warit en
sådant, som wid dessa tillfällen blifwit brukad, när tinget hölts
wid något heligt ställe, hwilket förmodetigen merendels sked. Hu-
ru wåre förfäder swurit i dageligt sällskap, lär wara lika så ond-
digt at undersöka, som det intet är mödan wårder, at underreda
efterwerlden, huru man swårjer nu för tiden. At man uti wårje-
mål betient sig af gildande järn, hwilket kallades järnbörd, eller
flera sådana updrag, har man årtilliga bewis uti gamla Lagar.
Man kan dock likwäl twifla, om denna widsejpeppelse warit brukad

fad

fad i wåra orter under Hedniska tiden. Ty fast Grefkerna uti si-
 na Hedniska wilfarelser, hafst sådana infall, följer det inter, at
 wåre Hedniske försåder warit besmittade af samma dårskap. Ena-
 rare kan man tro, at deta gyfleri leder sina anor i wåra orter,
 från Munkarna, såsom et kraftigt medel til at bedraga en lådtrogen
 och mindre skarpsynt menighet.

(1) Lundius, Zamolxis C. 3. §. 12.

(2) Se Ulfsiota Log i Pandnanna hos Bartholin Antiquit. D. p. 375.
 hialpt mer swa freyr, oc Wiorde oc hinn almakei No. m. m.

§. 9.

Wi finne således, at Domare och råttegång warit i Landet
 från urminnes tider. Icke destomindre, om Domare warit myc-
 ket spilesatte med twistiga sakers afgjörande, är en annan fråga.
 Efter utseende låra de ringare i synnerhet hafwa tagit sin tilflykt
 til Domaren, ndr de antingen blifwit föröldampade, eller warit
 oense med sina grannar. De fördomare, som wånja sig mer at
 följa, än at tygla sina begärelser, låra förmodeligen afgjort måsta
 delen af sina twistigheter genom nåsfrätten och enwige. Denna
 osed är ganska gammal. Hos Tyfarna war det redan en stadgad
 wana wid Christi födelse, eller under Augusti regering (1). Om
 Konung Frode i Dannemark berättar Saxo, at han gjorde en
 Lag, at upkommande twistigheter skulle genom enwige afgöras,
 och skulle den hafwa förlorat sin sak, som antingen blef öfwer-
 vunnun, eller ock wel utom ringen, som war ritad på marken (2).
 Man wet wäl inter, om en dylik Lag warit påbuden i Sverige;
 men emedan denna sedwanaan war gällande nästan öfweralt, är
 det intet troligt, at de gamla Swear warit i detta mål förnuft-
 igare än andra folk. Ty man har många bewis, at enwige
 ansågs ingalunda för brotlig. I synnerhet hade frieri rätt öfta
 sådana påföljder, ty ndr en friare fick korgen, blef antingen den
 mer gynnande diskaren, eller sicksans fader ugnant til holmgång.
 Sådant kiedde, ndr Hiorward friade til Konung Yngues dotter
 i Upsala, och hon hölt Hjalmar för wärdigare at åga sit hjerta.
 Hiorward manto då ut Hjalmar til Holmgång på Samsö, och
 båg-

Hushåll-
ning, Lag-
stipning.
m. 10,

bägge blefwo där på Den nederlagne, här om de talt tillfröene. När Frammar från Gestrifeland, fick affslag uti sin anmälan hos Rjetil Hångs dotter, utmante Frammar des fader til enwige, detta år och tillfröene omrörde. Så wida en flicka kan intet wara förpliktad, at älska hela människa släktet, kan wäl ingen enwig wara onaturligare än den, som upkommer för et förklarad miendje emot en friare, när det sker på anständigt sätt. Någon mera billighet kan synas wara i den händelse, när tredje mannen tog bort ens trolofwade brud. För en sådan omständighet ufsordrade Starkader Stenwerkson Hergrim Hallsfroll, som borttagit hans sättemö, Ögn Alfasprenge. Holmgången skedde wid Estra foh på Ed, Trollhättan til äfwentys. Hergrim blef slagen, och Ögn, som såg på kampen, stack sig self igenom på stället (3). Detta hindrade likwäl intet Starkader at taga til sig sin medtäflares son, och gifwa honom all anständig upfostran. Et tydeligt bewis, at sådana enwige förde ingen särdeles fiendskap med sig emellan de täflande. Detta betygade äfwen kjämparne därigenom, at de hade esomofkast wänliga, och helt kallfinniga samtal med hwarandra, innan saktandet begyntes. Då blefwo de wilkor och förbehåll träffade, som sunnos wara tjenliga; och detta war förmodeligen den Holmgångelag, som så ofta omtalas. Ut den fort förut omrörde enwige, läste Frammar up Holmgångelagen. När Kol Krappe, som bodde wid Gjõtha älf, utmant Konung Harald af Naumdalen, och Konungen stikat en i sit ställe, benämnd Hemming, läste Kol up Holmgångelagen, och kastade en påls eller skin under fötterna, innan kjämpandet begyntes (4). När samma Kol sedermera skulle slå med Sturlauger, kommo de dagen förut öfwerens om Holmgångsstället, och när saktandet skulle börjas, läste Kol up Holmgångs Lagen, och sätter tillika up tiugu mark siffrer, som öfwerwinnaren skulle hafwa i belöning; Kol begjårde och at så se Sturlaugers wäria, och när han ansåg den at wara mindre dugelig, bad han Sturlauger fara hem, lämna sina wapn, och afstå sin brud, efter det war skada, at en så hederlig yngling skulle skända til sit fördärk. Ännu mindre bitterhet wisades, när Frammar Kols broder skulle hämnas sin närskytas död på Sturlauger. Ty när de bägge möttes wid Gjõtha älf, där Kol fallit förut, bemötte de hwarandra med egemen höfslighet. Enwiget gif

likväl för sig, sedan Fradmar, som utmanare låst up **Holmgångs-** **Hushål.]**
 Ragen, och när Fradmar blifwit mycket sårad, och på **Sturlaugers** **ning, Lag-**
 anmodan bedt om lif, blefwo de wänner och sosterbröder, med **Stipulag.**
 den förbindelse, at de skulle hånna hwarandras död, som samfyl- **m. m.**
 te bröder (5). När någon tilwitte en annan seghet och brist på
 mannamod, skulle bråttelikaledes försonas genom slagsmål. De
 twiflande borde mötas på et ställe, där tre wägar stötte til sam-
 man, och om den stupade, som warit förslämpad, war straffet
 allenast half mansbot, om åter den andre blef såld, böttes intet
 därför. Hände det, at den förslämpade intet infann sig på wal-
 platsen, blef han förklarad för ärelös, och utstängdes från all ed-
 gång och witnessmål. Men om den, som gjorde tilwitelsen, af-
 höll sig från enwigt, utropades han för trisniding, eller tretub-
 bel pultron, och blef ansed för man des wärre, emedan han sagt
 det han intet kunde bestå (6). I almänhet anlägs som en faststaid
 Lag, at den utmante tilkom första hugget, då utmanaren imedler-
 tid stod helt stilla, men kunde likväl beträcka sig med Skjolden (7),
 hwilket alt af de återopade witnessbörd kan intagas. Det är nog
 bejnhnertligt, at den utfordrade intet undandrog sig, änskjönt flere
 morståndare insunno sig wid enwigt. Således såktade Hjalmar
 och Orwar Odd enfame emot alla tolf bröderna från Bolmsö, ens
 da förbehållet war, at en allena mot en skulle såkta i sänder.

(1) Vellejus Paternulus L. 2.

(2) Saxo L. 4. p. 86.

(3) Herwarar Saga C. I.

(4) Sturlaugs E. C. 7. p. 14.

(5) Sturlaugs E. C. 13.

(6) Bihaget wid Uppl.

(7) Werelius i des Index, ordet Holmgång.

§. 10.

Ju starkre denna enwigs rättighet är, ju närmare näskas man **Enwig.**
 det naturliga frihets tilståndet, hwar intet annat medel är, at af-
 gödra förekommande twistigheter, än genom slagsmål och nåfåtten.
 Men man måste och medgifwa, at borgeliga samhället är desto o-
D D D **ful-**

Snäb-
ning, Lag-
fkipning.
m. m.

fuskomligare. Dock kan man därföre intet påstå, at twistemäts
enwige warit aldeles obillige, där undersåtarnas frihet stadgar så-
dana förbehåll. Men at en blott förwitelse skulle föra med sig en
oundwikelig påföljd af en så blodig råttgång, är nog onaturligt.
Grekcr och Romare tänkte bättre, och miste den utmanne ingen-
ting af sit anseende, då han afhöll sig från den tillbudna kampen.
Man trodde intet hos dem, at det war heder at wara orettig
och ursinnig, och at ens heder därigenom förlorades, at en annan
war osérnustig. Europa har således at tacka Götter och Tyfkar
för denna oföd, och i sanning är det intet stort at tacka före.
Det är likwäl intet swårt at begripa ordsaken til denna orim-
lighet. Mod och driftighet woro efter våra förfäders tänkesätt de
måst lysande dygder, och när modet fattades, war alt annat för-
akreligt. Det war kämparnas almänna lösen: Slegum wer al-
drey fyrir herjendum, eller aldrig skola wi sty för våra fiender;
och detta war Hjalmar's utsaga, när han med Orwar gick emot de
tolf B-rferkarna på Samsö (1). Om Gretter såges i hans Sa-
ga, at han hade intet betänkande at slås med två eller tre, ja
äfwen wille han intet sty för fyra (2), utan förswara sig. Bland
andra lärdomar, som Valnatole gaf åt Prins Swen D:to, war
äfwen den, at han aldrig skulle sty, änskjönt hans motståndare
woro långt starkare (3). Det är ej swårt at samla flera sådana
B-rferksläror, hwilka alla bära witne, om det höga värde man
satte på driftighet; så at en oberänsksam förmådenhet värderades al-
tid högre, än et saktmodigt upförande, när det hade minsta sten
af rådhwä. Och för den orsak war förebrående af segghet och
fruktan, en sådan föröldampning, som utan blod inter kunde förs-
nas. Alt som Ofwörthetens myndighet stadgades, och Domares
utslag blefwo mera gjällande, i samma mån lär och enwigs råtte-
gången hafwa aftaget. Och kan wäl wara, at den uti Olof
Sötkonungs tid warit nog sällsynt. I Dannemark blef Enwigs-
Lagen uphäfwen af Harald Swenson, wid slutet af ellofte år-
hundrad, som inrygas af Saxo.

(1) Gerwarar Saga C. 5. p. 69.

(2) Bartholin Ant. D. L. 1. C. 7. p. 84.

(3) Tomawifinga Saga hos Bartholin Ant. L. 1. C. 7. p. 87.

§. II.

Efter alt utseende lår Enwigs Lagen något när wid samma tid hafwa uphördt i Sverige, efter man intet finner något tecken, at den warit utöfswad, sedan elofte århundrad. Men uti den öf- riga delen af Europa, warade denna sedwanan ganska länge, och fædde hufwud slagsmålen merendels genom fulmäktige, som man kallade Campiones på Munk: Latin, eller Skjämpare. Af det föregående kan inhämtas, at man öfwen i våra orter hade samma frihet. Men här i Norden uphördte både det ena och andra snart nog. Och kan det förekomma besynnerligt, at man i Östiska werlden warit færdigare at afslägga twistemåls enwigen, än på andra ställen. Men ordsaken lår ändock wara lätt at finna. Tilgifwenheten för Romerska Biskopsstolen war nog stor. En förutfattad tanke om Påfswens stora helighet, afmålad alla dess stadgar, som Gudomliga Lagar, och Påfwarne hade långt förut med alt skäl urdömdt dessa handgripeliga bewisen. Där fordrades tid, innan våre afslägne Nordmän kunde blifwa underrättade, at Påfswen war intet mer än en annan människa, och at des titel af Herlige Fader, war mer en Caracter än wärkkelig Indelning.

Hushåll-
ning, Lag-
Ripning.
m. m.

§. 12.

Hwar och en begriper nog samt utan någon påminnelse, at Enwigs Lagen war et ganska ufelt sätt at utröna rättwisan. Men efter tidens omständigheter hade den likwäl en annan nytta med sig som war nog betydande. Den underhöll hos det hederligare folket en slags tapperhet, som war nog angelägen til försvar emot utrikes fiender. Hela Statsförfamningen war inrättad efter krig och fälttåg. Skildnaden emellan Enwil och Militär war en öfver sak, och man begrep ännu intet nödwändigheten där af, at en del af Landets inbyggare skulle wara förpliktad, at uthärda alla de svårigheter, som krig förer med sig, på det den förmyndare delen skulle hafwa så mycket bättre tillfälle, at tilbringa sin tid i oroliga och wacklighet. Här war ingen friskallad ifrån at gå i fält. Hofmän och Skaldar, Lagmän och Bönder, alle woro hellsfärdne Soldater til at försvara Landet. Uti Bråvalla slag stod Konung

Rikens
rätningen
Militär
rätt.

D d d 2

Ha

Hushål-
ning, Lag-
fipning.
m. m.

Haralds Bänder midt uti slaktordningen, och hela Hofbetieningen där inunder, så wäl som Konung Haralds Poeter, eller Skaldar (1). Thorgny Lagman den äldre, hade största delen i segren, som Erik Sgerfäll wän öfwer sin brorson Styrbjörn. Och när hellska Gruentimberet war deltagande understundom i de blodigaste drabningar, är nog tydeligt, at andre än mindre afhölo sig från härfsårder. Efter alt utseende bestod Konungens enskilda styrka förnämligast i Hofskaren. Konungarne underhölo altid wid Hofwet Tolf betpande Rid nyar eller Berserkar, som delte sin tid emellan Wikingesfårder, och Landets inhemska försvar. Man har hört, at Oden påtog sig ensam at förswara Landet för uivärdets fiender, hwilket och med Öfwerhetens wanliga och dageliga Hoffolk måtte wärfställas. Och lär den förfatning, som Tacitus talar om, förnämligast höra til Oden, och des närmaste efterträdarens tid, då han berättar, at gewär hos de Swenska intet brukades almånneligen, utan förwarades hos Konungen utaf någon af trädarna. Hwilket inredning likwäl efter all liknelse intet rådet särdeles länge, ty när Alnogen kom bewäpnad til Tingen, woro gewären ofelbart uti almånt bruk. Och wid någon yppad almån fara war ingen fri ifrån at draga i sålt, hwilket kan slutas af Helsingelagen, som befäller, at hwar och en, som war kommen til mogna år, skulle hålla sig fem folkwapen, nemligen Swärd eller Yra, Järnhatt, Sköld, Brynja eller Musu, och Båga, med tre tofoter arfwor eller pilor (2).

(1) Sagobrott p. 27.

(2) 14 Bl. Ting. B. 5. 2.

§. 13.

Förswars-
anstalter.

Som annars Landet war med flogar, strömmar, sjöar och fjärr igenomskurit, war intet särdeles at frukta til Lands för någon fiende, om man undantager de smärre krig, som Tyska Konungarna sig emellan hafwa kunde. Hela upmärksamheten användes på sjöstranden och des betäckning, då man intet företog något långwäga tåg emot nästgränsande eller afslagnare fiender. Landet war fördenksul indelt i Skeppslag, hwilka områlades så wäl i Upp-

i Upplands Lagen, som på andra ställen (1). Och här igenom kiste hvar man sin ställe, där han wid förefallande farligheter borde infinna sig. Wid beskrifadt fiendteligt anfall, utsattes Strandwård, Byawård och Bötawård. Strandwård hölls af Bönderna, och war inter tillåtet, at sätta hwarcken qwinfolk eller legodrångar på makt. Afslöningen skjedde wid solens uppgång. Bötewården ställes ut på höjder och utskjår, och om någon stada icke destomindre skjedde, war den waktiswande likwål saklös; om han kunde bewisa, at han gifwit tre härrop ifrån sig (2). Det är afwen teoligt, at man brukat wårdfogar, emedan man finner, at Håkan Haraldson inrättat sådana i Norrige (3). Wid tilfälle wore och hästwårdar eller Rytterewakter utsatte (4). Utsat der waktjuna och hurtiga Regenter, hade dessa anstalter den wårdfogan, at de inter lätteligen af fienden öfverrumplas kunde: hwilket och Styrbjörn fick erfara, ty anstjörnt han kom öwäntad in i Wålaren med en mågtig här, fick han likwål erfara et sig ganska skadeligt motstånd. Hwad som war börjat genom de waktiswande, fick sin widare fullbordan genom budfogar uti de aflägnare orter. Med budfogar war den ordning, at om hon kom öfvan i byn, gick hon ut i wårder, och ankom hon från söder, gick hon norr ut (5), och war samma ordning med waktiswningen. Utsom dessa anförda wakter hade och Konungarne särskildra wakter för sina egna personer, som fördeltes uti hofwudwårdir och utwerder, de förre hafwa förmodeligen stått in uti rummen, och de andre utanför (6). Dese togos utan twiswel af Konungens Hirdswennar eller wanliga Garde, hwilket förmodeligen war starkt nog; emedan Konung Anund Jacob lämnade af dem til sin swåger Konung Dlof, fyrahundrade wål bewårpnade härmän (7).

Hushållning, Lag-
Skipping.
m. m.

(1) 11. 12. Gl. Rg. B. Uppl. 11 Gl. Rg. B. Helt. 2. m. m.

(2) 12 Gl. Rg. B. Uppl.

(3) Sturleson, T. I. p. 149.

(4) Sturleson T. I. p. 421.

(5) 1 Gl. Ting. B. Uppl.

(6) Sturleson T. I. p. 261.

(7) Sturleson T. I. p. 757.

§. 14.

Hushåll-
ning, Lag-
Rättning.
m. m.
Leding.

Wid almånna Ledingar war sådan anstalt. Styrmännerne hade sina hemvist längs åt stranderna, och hade hwar och en sin Skeppsbrogga (1). Det är ock troligt, at Styrmännen haft någon förlänning til sit boställe. Minnstone war det så inrättadt i Dannemarf, och kallades där en sådan gård Styresbafne, hwilken ock gick som Man-lån i arf. Hwart Skeppslag hade sin egen hamn, dit så wäl Skeppsfolket som förrådet församlades (2). Syra fartyg räknades på hwart hundari eller Hårad i almånhet, men af Wistmanland utrustades allenast twänne af hărădet, och lågo alla Länderna för Leding, undantagande Wmied och Bygded med alt det öfriga af Wäster Norland, hwars inbyggare intet betalte mer än två blåkattin Finn, gråwark kan hånda, för hwar man, som war tjugu år gammal, men däremot woro de förpliktade at förhåra sig själwa (3). Man förebär gementigen, at almånna Ledingen war tolf-hundrade fartyg af hela Swerige, då där år minstone fordrades trehundrade Hårad där til. Men så många äro intet nu i hellswa Swerige, och torde således näppeligen warit til fängs den tiden. Jte destomindre är all tlfkne, at et så stort antal af Skepp, och, kan ske större, kunde upbringas, när det behöfdes, fast de intet alla woro Ledingss fartyg. Ty när Jarlar och andra märksmän, samt bönder och Wikingar, jämte Konungens egna fartyg församlades, måste Flottan blifwa nog talrik. Man har sig bekant, at ordenteliga Flottan ut Dannemarf gjorde niohundrade och trettio fartyg, oaktat Skåne och Halland allena utrustade et hundrade och firtio (4). När Sigurd Ring tågade emot sin faderbroder Harald Hildetän, hade han två tusende fem hundrade fartyg, i det minsta, af Swear och Norrmän (5). På detta sätt ser man nog, at Swenske hömakten warit ganfka betydande, fast man intet med säkerhet skulle kunna utsätta Ledingss antalet. Ledingss fartygen woro annars nog små, men de förnämres krigsskepp woro större. På Haralds fartyg, då han seglade til Bjarmaland, woro två och sextio män (6). Andra äro woro större, såsom man finner, at Erling Skjalgson for merendels på et skepp, som förde öfwer två hundrade (7). Ut i Taciti tid eller wid Christi födelse woro de Swenske åfwen mäktige til sjös, och

och woro deras fartyg så byggde, at de woro spetsfige både åt fram och bakstammen, och bruktes inga segel utan åror allena. Årorne woro ej heller fästade wid skeppen utan lösa, så at man beqvämligare kunde betiena sig af dem bland skär och klippor (8). Sem de små fartygen woro nog tjenliga til landstigning och härjande, så woro de däremot af mindre betydning uti sjöslafningar emot höga och stora fartyg, emedan desse då hade hela förmanen. Hwarföre och de förnämre woro i synnerhet angelägne om at skaffa sig af det större slaget. Och hafwa Norrmännerne fram för andra warit namnkunnige för skeppsbyggari. Annars woro fartygen intet med så många däck försedde som nu, hwarföre man och berättar dem med tålt eller slagduk, när man låg stilla, på det folket därundr måtte hafwa skydd för illast wäder. Ut dessa måste tagas neder, då man lagade sig til slags, försåts af sig sjelf.

(1) 12 Bl. Kg. B. Uppl.

(2) 10 Bl. Kg. B. Uppl.

(3) 7 Bl. Kg. B. Hells. L.

(4) Rynklunga C. C. 32. p. 61. Man gör antalet på Danska och Skånska Ydingen något större än wanligt är. Men Isländska räkningen gifwer anledning där til. Det är nog bekant, at Isländarne räkna ser tiog, eller tolf Tiag i hwar hundrade, så at hwar de nämna hundrade, bär det öfverskattas et hundrade tingo efter vår räkning. Således är Skånska Ydingen efter Sagan et hundrade sentio fartyg, men denna suguma gör et hundrade siutrio efter nu brukelig räkning. Ett Hucoren af Rynklunga Sagan, betjent sig af detta gamla räkningssätt, kan och räkas af följande omsändigheter; såsom när där säges, at Riber-Stift ntrustade ellofwa Tigh fartyg, och Odenfe tio Tigh. Om nu tio Tigh eller tio gånger tio, och ellofwa Tigh, ellofwa gånger tio efter hans räkning intet göra hundrade, måste han efter all sannolikhet hafwa räknat tolf Tigh eller tolf gånger tio i hundrade.

(5) Sagubrott p. 20.

(6) Gerard och Woses Saga C. 6. p. 23.

(7) Sturleson, T. I. p. 394.

(8) Taciti witnessbörd är nog bekant. Jde deskomindre förtjenar det at anöras, på det äfwen de, som intet läsa de gamla Huctorer, kunna sluta, at hwar våra Sager berättar om de ferdna Swenska Konungar och deras maqt, intet bär anses som dikt: ty man ser, at en Romerisk Riksherre, som warit Landshöding i Nederländerna, och således nog i stånd at skaffa sig kunskap om våra Nordiska stränder, likväl för ser-

ten

Hushåll-
ning, Lag-
kipning.
m. m.

ton hundra år sedan gifvit oss et dylikt begrep om de Svenska. Taciti ord äro dessa, de Moribus Germanorum; Svionum hinc civitates ipsæ in oceanum, præter viros armaque, clavisibus valent. Forma navium eo differt, quod utrinque prora paratam semper appulsui frontem agit, nec velis ministrantur, nec remos in ordinem lateribus adjungunt solatum, ut in quibusdam fluminum, et mutabile, ut res possit, hinc vel illinc remigium.

§. 15.

Krigsöf-
ningar
och fläts-
ordning.

Efter den gifna anledning kan man nog finna, at man i första hand kunde så en nog talrik krigshår tilhopa. Hvar mögen man, bonde och dräng berödpnade sig til Rikets försvar, och hvarwa qwinfolken instälde sig esomöstrast i samma afsikt. Efter gifvit teken på et eller annat sätt, insånn sig hvar och en på vederbörlig ort, at göra fienden nötskand. Man har väl ingen kundskap, om man brukat några särdeles krigsöfningar til at insäwa folket uti vändningar och svängningar, som nu är angeläget. Dock lär något dylikt afven hafwa varit brukeligt för ungdomen, emedan man finner af Konung Ingjalds Historia, at det var wänligt, at Weinsarne öfwade sig i Swenälk. Weinsarne wälde sig folk, för hwilka de woro anförare, och gingo emot hwarandra, på samma sätt, som det plågade ske, när man war i sät. Detta skedde endast för ro skuld, men om de unge Herrar intet sedt något dylikt förut, skulle de swärligen hafwa fallit på et sådant tidsfördrif. Men om än hemöfningen intet varit så särdeles stor, har dock dageliga försarenheten ersatt, hwar som kunnat brista uti exercitierna. Wid Hofwet woro alltid tolf Råmpar eller Bersekar, som alla somrar woro i härnad, stundom med mer och stundom med mindre folk. Konungarne hvarwa, Jarlar, Herfar och Wönder på egen råkning, woro likaledes all stadigt i rörelse, hwarigenom folket underhölts uti en beständig öfning. Ei heller bör man föreställa sig, at folket rusade tilhopa som särskäcker, utan all ordning. Wåra gamla minnesmärken gifwa oss heit annat begrep. När Hunahären bröt in i Reid-Bohland, kommo de rågandes uti sex särskilda hopar eller fylken, i hwart fylke woro fem tusend, och i hwart tusend tretton hundra de (1). Dessa Fylke likna således i anseende til styrkan något när

Rö

Romarnas Legioner, och om desse Hunner woro Heruler, hwarom tilförne, torde de wärfeligen hafwa lärdt denna inrättning af Romarna. När Olof Haraldson föll på Stiklarstad, war krigsfolket så fördelt, at Konungen stode sig midt uti med sit Märke eller Baner, på högra handen skulle Dag Ringson stå under sin Fana, och på vänstra handen de Swenske hjelptropparne under sin Fana. Folket deltes för öfrigt i Sweitar eller större hopar, och hwar sweit i mindre fylkingar, och kan man häraf sluta, at lufcor warit emellan hoparna. Han gaf ock den besalning, at så framt man förmärkte, at bondehären wore manstarkare, skulle Fylkingarne widga sig, at hans här intet måtte blifwa öfverflyglad. Till sålttekn, Zerkuml, hade folket hwoita kors på hielm och skjolden. Lösen eller härrop, skulle wara, Fram, Fram Kristmån, Rorsmån, Rungemån (2). Kring Konungen war hwar en skjoldborgen, hwar de starkaste krigsmän woro upstälde, och i Skjoldborgen stältes öfwen Konungens Skulder (3). Bondehären war upställd på samma sätt under tre Baner, och tågade så när in til Konungens linier, at anförarne taltes wid, ej heller skedde anfall på någondera sidan, förr än tekn wardt gifwet genom Luraf och härrop. Man ser således härutaf, och af andra flera slaktordningar, at det war ingalunda wantigt, at upställa folket i form af en Pyramid. Ej heller får denna gifning någon styrka af Sigurd Rings slaktordning, då där säges, at han hade Swinfylket lufst, ty det kan likså wdt betyda, at Armeen war således ställd, at hon gjorde front på alla sidor. Tacitus har eljest gifwit anledning til denna mening, då han säger om Dyfarna, at de upstälde sma troppar per cuneos, hwilket lär hafwa en hel annan mening, och lär syfta på de smärre flockarnas ställning, uti hwilka de eftersta linierna woro något längre än de främsta. Och kan man jämsföra hwad, som tilförne är påmint om Konung Harald Hildetans sätt, at upställa slaktordningar. En kunnare torde liksom härutaf kunna någorlunda döma, om wåre forne förfäder warit så okunnige i krigskonsten, som man i almänhet håller för. De här omtalte baner eller märke, luros merendels af fanedragare. Men man finner ock, at de stode på spira hjul, hwar utaf de torde förmodeligen hafwa sådt sit namn,

Hushåll- och blifwit kallade Ståndare eller Standar, och et sådant
 ming, Lag. Baner finnes afritade uti Ethelreds Tractat de bello Standar-
 dipning. dii (4). Sådana böra til afwentyrs förstås, där man finner
 m. m. berättade, at märket blef nederhugget, såsom där såges om Ro-
 nung Eriks och Jorunders märke uti träsningen mot Hake.
 At dessa fanor varit utmärkte med någon måtning eller figur,
 kan slutas af Daniska fanan, som brukades emot Engelländar-
 na, och kallades Rasn, ty i denna, som war af hwit sidens
 tyg, war sydd eller målad en korp, när de foro i krig, men
 annars brukades en slät hwit fana (5). Hvad för figur wa-
 rit på Swenska fanor wet man intet.

(1) Gärwarar Saga C. 12. p. 175.

(2) Sturleson T. I. p. 163. 764.

(3) Sturleson, T. I. p. 768.

(4) Ethelreds Åberogade Traktat, är tryckt uti Twysden Rer. Ang.
 Script. T. I. p. 339.

(5) Encomium Emmae Reginae hos Duchene Rer. Norman. Scriptores.
 p. 169. Beskrifning på denna Fanan är sådan: Erat namque eis vex-
 illum miri portenti, quod licet credam posse esse incredibile, Lectori
 tamen, quia verum est, verè inferam Lectori. Enimvero dum esset
 simplicissimo, candidissimoque intextum serico, nullius figuræ in eo
 inserta esset imago, tempore belli semper in eo videbatur coruus, ac si
 intextus, in victoria suorum quasi hians ore, excutensque alas, insta-
 bilis pedibus, et suis devidis quiescimus et toto corpore demissus. På
 detta sätt blifwer det en trållfana; men om saken hängt så tilhåpa, som
 förut påmint är, kan alt begripas utan något trålleri.

§. 16.

Fästnings- Den som påminner sig, at våra Hedniska förfäder gjorde
 wärf. långwäga resor, både til Engeland, Frankrike och andra orter,
 måste ock naturligen falla på den tankan, at de haft något begrep
 om Fästningswärf. Fast man ock kan föreställa sig, at de utan
 denna försarenhet kunnat af sig sjelf begripa nyttan däraf. Om
 Prinsessan Thorborgs fästning eller Slott på Ulleråker är talt til-
 förne, och kan man däraf sluta, at de ingalunda varit aldeles
 oförfarne i denna konsten. När Olof Haraldson hade gädd in i
 Mälaren med sin flotta, berättar Sturleson, at Olof Sköto-
 nung

nung låtit draga järnkådjor öfver Stockund, och at et Kastel ^{Hushål} war upbyggdt öster om sundet (1). Huru dan detta kastelet warit ^{ning, Lag} wet man ej så noga, men efter utseende lår det hafwa warit gjordt ^{stipning} på samma sätt, som Thorborgs fästning, upbyggdt af sten, torf och trå. Sådana woro äfwen fästningarna i Norrige. När Olof Haraldson anlade Carpsborg, gjorde han en wall där omkring af sten, jord och trå, och lår utom dess gräfwa et djupt diken eller graf utom wallen (2). Den borg eller wall, som fordom warit kring staden Lund, har ock efter utseende warit af samma beskaffenhet. Men grafwar hafwa förmodeligen intet warit, hwarfen wid Lund, Stockund eller wid Thorborgs flott på Ulleråker, utan det lår hafwa warit en förbättring i fästnings bognaden, som Olof Haraldson infördt i Norden. Förutan andra förswarswapen brukades ock på sådana fästningar wallslungor och skotteldar (3). Man skaffade sig ock godt förråd af sten och långa stänger. Hwar före ock Sigurd Jorsala farare pålade alla nästgränsande härader, at hwar mansperson som fylt sina ellofwa år, skulle ärtigen föra in til Slottet i Kongahåll femt wapnstenar, eller så många fem almars långa stövar, hwiilka woro spersade i ena ändan (4). Hwad stängerne brukades til, förstås utan möda, och wallslungorne fastade stenar på de belägrande, då de woro större än de med händerna kunde wräklas. De omrörda skotteldar låra intet warit annat än et slags sprutor eller något dylikt, hwarmed ljudande watten och beck utstös, ty annan slags eld omtalas intet, då hells wa belägringen af Thorborgs fästning beskrifwes (5). De belägrande anfello sådana borgar, antingen med stormande och upklifvande på wallen, eller ock kudo de til med eld och huggande at rifwa den neder, och när detta intet lyckades, undergräfw de bottenwårken, och på det de under grafwandet måtte stå någorlunda säkre för de belägrades flott, beträcke de sig med stora flaskar af trå och widjor. Detta alt fördröfdes wid Thorborgs fästnings intagande, som man ser af det återopade stället af Göderiks och Rolfs Saga. De skidgårdar, hwarmed Konungars och andra Herrars hus woro omgifne, tjente förmodeligen mera til stängsel än befästning. Dessa woro ock nog aluånna.

C e c 2

(1) Sturleson T. I. p. 378.

(2)

Hushåll-
ning, Lag-
stipning.
M. M.

- (2) Sturleson T. I. p. 445.
(3) Gautrek och Rolfs Saga C. 21. p. 123.
(4) Sturleson T. II. p. 283.
(5) Gautr. och Rolfs Saga C. 23. p. 137.

§. 17.

Sjöslag.

Det som nu är anfördt, är väl det förnämsta, som kan påminnas om Nordiska krigsutförelset till Lands. Ryttari bruktes intet vid något hufvudsakeligt företagande, eller uti något ordentligt fältslag, man berönte sig endast af hästar vid hastiga tåg och rörelser. När man till Sjös skulle hålla någon träfning, gick hela styrkan och anläggningen ut på entring eller fiendtliga skeppens bestigande, så att allt ankom på handkrafter. Att det ena skeppet måtte hafva så mycket bättre undsättning af det andra, bundos sartygen gemenligen tilhopa, och hvilka som woro lösa, foro endast omkring och oroade med skott och stenkastning. Då man hade förråd af stockar, wälrades äfwen de neder på fienden. Detta att wärkställes uti sjöslager wid Swolder, emellan de förenade Swenska och Danska Flottorna emot Olof Trygvason. När någon af de stridande intet fann rådeligt, at längre uthärda sina motståndares anfall, afhöggos rågen, som höllo skeppen tilhopa, då man fick tillfälle at draga sig utur träfningen, så framti fienden med båtshakar eller stamliar intet hade medel at hindra undanslykten. På detta sätt drog sig Swen Jarl utur Näsja striden ifrån Olof Haraldson (1). Höfdingarne hade märke eller fana fram för sig på fartyget, och den fana som Olof Haraldson lät föra eller sätta fram för sig, war hwit med en orm uti. Tefn til slag gafs genom härbläsning, och sålärket, som Konung Olof äfwen här utmärkte sina män med, war hwita kors på Hjelmarne (2).

- (1) Sturleson T. I. p. 427.
(2) Sturleson T. I. p. 424.

§. 18.

Gewär
och
Wapn.

De gewär, som wäro förfärd berönte sig utaf, idra i de äldsta tiderna hafva warit til en stor del klubbor och sten. De gam

Qvæbåt-
ning, Lag-
stipend.
m. m.

gamla äftriggas, som ännu finnas, hafwa förmodeligen tjent til sådan förnödenhet. Man träffar ock figurerade stenar med hårt uti, som twifwels utan gjort tjenst för stridshamrar. Til samma tid böda ock förmodeligen de i jorden, tid efter annan upfundne kopparsvärjor hänföras, hvilka förwaras dels uti Antiquitets-Archivum, dels på andra ställen. Och gå de, om man intet be-
drager sig, i ålder tillbakas länge öfwer Historiska tiden. När Mores tåg öfwer Norland beskrifwes, såges, at Lapparne blifwit frändade af des gläntande wayn. Man kan därfö sluta, at deras rustning warit af stål. I Odens tid är Thors hammare ganska ryktbar, såsom en besonuerlig fräckt för Jotarna. Den torde ock hafwa warit en märkelig stålhammare, som uti en stark hand mätte warit farlig nog. I sinnerhet, som andra stålgewär intet warit särdeles almdänna. Man kan sluta detta af Tacitus, som berättar om de Swenska, at Konungen lät förwara gewären under någon af sina trälars wård. Man beriente sig därföre efter omständigheten, fast en äggjärn brukades, äfwen af stenar och klubb-
bor. Således lät Konung Wulf från Wäster-Gjötland, då han ärnade sig i drabning med Grim, samla stenar i fartngen, och uphugga i skogen stora klubbbor (1). Harald Hildetan blef ock med en klubba dödad i Bråwalla slag. Men sedan wayn af järn och stål blefwa almdännare, woro de förre allenast nödwapn, som brukades i brist af bättre. Huru sedermera en wäl bewäpnad soldat i hela sin rustning såg ut, kan slutas af Arntnot Sellina från Jämtland, som kom til Olof Haraldson kort för Stiklarstads träfning. Han war försed med god hjälm, ringbrynja, röd skjöld, godt swärd, och et långt spjut, på hwilket kastet war med guld inlagt (2). Olof Haraldson war ock något när bewäpnad på samma sätt, ty han hade en förgylld hjälm, hwit skjöld med kors inlagt af guld, en käfia eller yr i handen, wid sidan hade han et skarpt swärd, på hwilket kasten war omklindad med guld (3). Man har ock warit et af de wäntigaste gewär, hwilken ock länge blifwit bibehållen, så at Swenska almogen äfwen wid slutet af det femtonde århundrad berient sig därfö. Af det föregående kan man ock finna, at pil och båga woro likaledes i bruk. Men at man intet sarte särdeles wårde på skjutande wid hufwudsakeliga träfnin-
gar, kan slutas af Zelemarkshoarna, som insynno sig wid Brå-

Hushåll-
nina, Pag-
kipning.
m. m.

walla slag: ty ehuru wäl de wore store bågskottar, wille dock alle hafwa dem i eftersta lederna, som de minst betydande (4). Den som ätundar mera underrättelse om de fordna Götterns gewär, kan finna den uti wåra wanliga Antiquitets Kister. På detta ställe kan denna anwisingen wara tillräckelig.

(1) Gentr. och Kolsa Saga C. 29. p. 151.

(2) Sturleson T. I. p. 778.

(3) Sturleson T. I. p. 776.

(4) Sagubrott p. 25.

12. Capitlet.

Om

Enskolta Hushållningen, Åkerbruket, Fiskeri,
Handtwärk och Handel.

§. I.

Enskolta
Hushål-
ningen.

Såra försäders anstalter til Rikets inwärtas och utwärtas försvar, samt andras ofredande, har man i forrhet försäkt. De wore nog försärliga, ty alla strander uti Europa waro usatte för obehageliga besök af de gamla Norrmän. Om de i samma mån besittade sig om Landets upodling, hade styrkan warit waraktigare. Men en stadig idoghet har wäl aldrig warit hwarken ibland Nordens fel eller förmåner. Rikedom och wällesnad hafwer dock warit nog så begärlig här som på andra ställen: men som det war wigare at taga sig för midgenhet genom råfwande, än förwårtswa sig den genom tålmod och arbete, har det sira warit mer uti folkets smak än det senare. Så bekräfter Tacitus Tyskarna (1), och lära äfwen wåra gamle Swear i samma målning wara affskildrade. Men som någon slags hushållning uti alla samfund är cumgångelig, så har man och i Norden warit betänkt på näringsgång, som med tiden blifwit förökte. I första början lär Jagten warit den hufwudsaken

Jagt.

liga

ligaste delen af Nordiska hushållningen, och lär det efter utseende härutaf hafva handt, at en död mans qvarlåtenskap blifwit fullt arf, efter des hela rikedom bestått uti des båga och pilar. Det är bekant äfwen af det föregående, at arf betyder en pil. På detta sätt lesde de gamle Finnar, och Lapparne nu för tiden äro intet komne stort längre. Zornandes gifvror annars tillkänna, at Suetans i Scanbien handlade med dyra skinnvaror, som ock ifrån dem fördes i myckenhet til de Romare (2), hvarutaf är tydeligt, at den slags jagt warit drifwen med nog allwar, i synnerhet som de äfwen klädde sig sjelf därmed, ty samma Auctor intygar, at de lesde fattigt, men klädde sig präktigt. Utom denna hushålls-jagten, har man ock til tidsfördrif mycket roat sig med jagt, hwartil man redan uti äldsta tider betjenne sig både af hundar och hökar. Där talas fördenksul ofta om Weidibundar i våra gamla Sagor. Hök eller Falkjagt brukades i synnerhet af det förnämre folket. När Rolf Krake besökte sin styfader Konung Adils i Upsala, kem så wäl han sjelf, som hans medföljare resandes med hökar på apeln. Om Konung Adils hök talas ock i Rolf Krates Saga. Man har ock tilldels talt om Konung Dlof Skötkonungs hök, som på en morgon slog fem orrar. At Systeri äfwen gjorde en stor del af gamla hushållningen, förstås af sig sjelf. Och är wäl Thors mete det äldsta, som omnäwes i våra Handlingar (3). Om nåt talas i Wolsunga Sagan (4). På stranden af Halogaland fångades en myckenhet af hwalfsfiskar, och gjorde man skeppsråg af deras skin, men detta angår intet Sverige.

Euslyta
hushåll-
ningen.

Systeri.

(1) Tacitus de Mor. Germ. Nec arare terram, aut expedire annum tam facile persuaderis, quam vocare hostes et vulnere mereri; pigrum quin immo et iners videtur sudore acquirere, quod possis sanguine parare.

(2) Zornandes de Reb. Get. C. 3.

(3) Edda Dämifaga 42.

(4) Wolsunga Sagan C. 23. p. 37.

(5) Ottars Periplus §. 6. p. 10.

§. 2.

At Pytheas sunnit återbruk i Thule, är tilldels påmint. Uti återbruk. Gylfes tid nämnas plogar, ty han skänkte Seland åt Gefion såsom

Enskilda
hushål-
ningen.

som et godt plogsländ. Ibland de andra offerhögtider, som af Oden inrättades, war och et offer för ärsvärdten. Åkerbruket har sedermera varit, stundom i bättre, stundom i sämre händ, all som öfverheten varit mer eller mindre mon om Landets upodling. Förmodligen har man brukat samma slags såd som nu, ty Råg åkrar omtalas i Wosunga Sagan (1), och Korn såddes af fattige folk i Wäster-Gjödland i Gdthriks tid (2). En såddes i Norrige under Olof Haraldsons regering (3). Och torde detta slags såde wara gammalt nog. De ord, hwarmed Almogen betefnar Vin, Går nemligen eller To, synes witna om et uråldrigt bruk, ättminstone i några Ländsorter. Hwarföre man och finner besatt wid Christendomens införande, at Tionde borde gifwas så af Vin, Hampa, Åtter, Bönor, som af Råg och Hvete (4). Dock lämna dessa gamla Lagars ord intet så tydeliga bewis om dessa forðna tider, emedan man kan intet med säkerhet utmärka, när denna mening uti dem inslucit. Jag måste och bekänna, at jag har swårt för at tro, det wåre gamle Swear varit sådeles store åkermän, ehuruwål Adamus Bremensis gifwer wid handen, at Sverige war ganska rikt på såd och Honung: ager frugibus et melle opimus säger han. Landets godhet i Upland och på flera ställen, har kunnat rikeligen belöna åfwen en slurfwig jordbrukares nöda, som man och erfärer på många ställen i wår tid. Det blifwer dock ofelbart, at de Swenske från uråldriga tider idkadt åkerbruk.

(1) Wolsunga Saga p. 56.

(2) Gautr. och Rolfs Saga p. 17.

(3) Sturleson T. I. p. 813.

(4) 6 Gl. Krist. B. Wsm. 2. 14 Gl. R. B. W. 202.

§. 3.

Trdgårds-
stjöl.

När man kan intet med samma wisshet wara öfwertrygad, när Trdgårds-stjöl börjat komma til wår Nord. Ut Haldan Swartes tid i nionde århundrad talas om Grågård (1). När då torde förmodligen endast wara frågan om en fjöckerrgård, hwar käl, rostwor, och mera dylikt såddes. Icke destomindre sin-
ne

ner man inte långt efter denna tiden, nemligen i tiende århundrad, at åpletrån och fruktrågårdar varit i Norden (2). Man trädffar och förbud i Wåstgårdhagen vara gjordt, och straff utsat på dem, som ofredade Trdgårdar, uti hvilka wäpne åple, åtter, bödnor, kål och lök (3). Där utsattes och straff på dem, som höggro willappel i Wåstmannelagen (4). Och kan härutaf någorlunda slutas, at goda trån varit i landet, emedan det lär vara ofelbart, at våra skogsåplen inte äro någon inhemsk frukt, utan blifwit fortplantade af goda frö eller hårdnar, som wid tillfälle blifwit sådde i skogen, och där genom wanskjidsel förlorade sin godhet.

Enskilda
Hushåll-
ningen.

- (1) Sturleson T. I. p. 69. Annars nämnes och Gråsgård i Herwaras Saga C. 13. p. 135.
 (2) Thorgrim Prudes Saga C. 3. p. 17. Jfr. Suhms Afhandling om de Danskes Handel och Erplåt. p. 69. Uti Gautrefes och Rolfes Saga C. 12. p. 71. nämnes och åpletrå.
 (3) 24. Gl. Tinf. B. Wg2.
 (4) 40. Gl. B. B. Wm2.

§. 4.

Med Åkerbruk är Boskapsfödsele nära sammanhängande, och Boskaps- har man från erminnes tider varit försedd med boskap i Norden. Utmom hwad Pytheas berättat om Thule, är Odens häst Sleip- ner, och Thors bockar öfweralt, både i Fabeler och Historier om- talta. Tjurar brukades til offren. Erik och Alrik, Upsala Konun- gar, woro nog nämne om goda hästar, och Konung Adils tilläg- ges samma beröm, hvilket allt af det föregående kan inhämtas. Utom des vittnar och Jorlandes, at Swethans och Turingi hade sköna hästar. Om Swinkreatur är Jalgalten et godt bewis, och om Får och Getter talas ofta i våra gamla Handlingar. Annars berättas, at två hundraade får och sexio orar fördrades dageligen i Rolf Krakes Hof i Lédro (1). Man torde kanstie kunna få utaf något i antalet, men bruket blifwer icke bestomin- dre oförnekligt. Ja man har och haft orar och hästar idnast up i Norrige, ty Ottar i Halogaland ägde tiugu orar, tiugu får och tiugu swinkreatur, utom hästar med hvilka han brukade jorden (2).

§ f f

Hens

Griffita
Pustol-
ningen.

Häns, gifst och annan hemsfogel, lär man hafst till större delen då som nu, och offerades tuppur i ledro i stället för hölar, hwarom Biskop Dithmar från Merseburg idunnat vittnesbörd. Adamus Bremensis berättar fördenksul, at Sverige framför andra Ländet i Norden, war i synnerhet rikligt för boskaps afvel. Han säger ock, at så wäl i Sverige som Norrige på ättilliga orter, ätwen det förudnasta folket i landet woro herdar, och lefde af sina händerns arbete (3). Man finner ock något dylikt hos Saxo, då han anförer, at Swenska Prinsarne Regnar och Thoraldo woro af deras styfmoder förordnade at wältra Konungens boskap, til des de anteligen blefwo sedste från denna tunga herdetesnaden, genom en Dansk Prinseskas tilhjelp (4). At man brukat wallhundar, intygas annars på ättilliga ställen af våra gamla Lagar (5).

(1) Bodwar Biarkes Saga.

(2) Ottars Periplus §. 6. p. 10.

(3) Adamus Bremensis de Situ Daniz &c. C. 85. p. 60. Sveonia igitur est regio fertilissima, ager frugibus et melle opimus, extra quod pecorum foetu omnibus antefertur, oportunitas aluminium sylvarumque magna, ubique peregrinis mercibus omnis regio plena.

(4) Adamus Bremensis p. 63.

(5) 24 §l. BB. Lgl. 47. C. BB. LL.

§. 5.

Hushålls-
slögder.

Man ser således, at våre gamle Swear hafwa använt en del af sin tid til åkerbruk och boskaps-skidsel. Andra hushålls- slögder hafwa ej heller warit aldeles försummade. Den första wagn, som i våra orter omtalas, at wäl Åsa, Thors, och sedan den tiden lär wäl deras bruk warit allmänt. Man finner ock, at man redan i dessa urgamla tider, för de resandes beqwämlighet, brukat at tåcka wagnarna, och på en sådan tididnad wagn, blef Haldan Swartes brud i nionde århundrad förd til honom (1). Hwarfen plogar eller wagnat kunna beqwämligen tilredas utan äggjåren, hwarföre ock dessa twifwels utan, warit från uråldriga tider bekanta. Och berättas i Hawamal, at Asarne uti Hawal allant hårdar, gjorde rånger och annan redskap. Om Thuar en rik bonde i Småland berättas, at han hade en son benämnd Smider,

hwi-

hvilken varit så handslög, at han kunnat tillvärka allt hvad af järn försärdigas borde (2). Man kan härutaf indgorslunda sluta, at konsten varit almän, men delad efter wanligheten emellan sånnere och bättre arbetare. Dvärgarne woro dock i synnerhet namnkunnige för wapnesmide. D:se bodde i bergen (3), hwaraf de och de gamle kallade Echo Dwerghal, efter de inbillade sig, at Dwergharne svarade. De gamle Sagorna tala om många prof på deras snidhet. Det kan wara nog, at man här allena nämner, det namnkunniga svärdet Tirsing, hvilket Swafurlam Odens sonson Konungen i Rykland bestått af tvånnne Dwerghar. Det beskrifwes så skarpt, at det skar sönder både järn och sten (4). Beskrifningen kan tåla afslag, men såmnar likwål bewis på Dwargharnas beipnerliga handighet.

Enskilda
Dwerg-
hal-
ningen.

(1) Sturleson, T. 1. p. 68. 69.

(2) Gerand och Boses Saga C. 2. p. 4.

(3) Edda Dämlif. 13. här säges, at Dwergharne bodde i jorden och i stenar.

(4) Gerwarar Saga C. 2^a p. 37.

§. 6.

Det kan wara troligt, at dessa nu omtalade Dwerghar äro wåre äldste Bergswärksidkare. Så widt de bodde affstide ifrån annat folk, och förmodeligen intet drifwit någon widlystig handel; kan man hafwa anledning at tro, det de sielf tillwärfat sit järn. Myrmalm och annan järnmateria, som i wåra orter nästan öfwerallt ligger up i dagen, har kunnat gifwa dem allt tillfälle, at utöfwa sin konst. Det kan och wara sannolikt, at Oden med sina Åsar varit förfaren i Bergswäsende; men något fulltygande bewis kan man intet anföra om wåra Bergswärks ålder. Så mycket är oemotägeligt, at de äro ganska gamla. Wid år 1177 for Konung Smorre från Norrige igenom Järnberaland, då ännu hedens domen öfweralt i dessa orter war i full gång. Om Konung Rodmar i Järnberaland är nämndt tillförne. Konung Olof Haraldson, när han med Smenski undsättning wid år 1030, for til Norrige, fortsatte resan genom Järnberaland. Härutaf kan ses,

Berg-
wärf.

Enskolta
Hushål-
ningen.

modeligen göras det slut, at Bergebruket då redan varit ganfka gamla, emedan et helt Landskap dörfas såde sit namn. Vastovius menar, at de Christne lårt wåra förfäder at drifwa Bergwårk. Denna mening torde wara sann, så wida man intet wil hålla före, at Oden och Asarne redan lagt grunden dårtill. Men dörfas följer intet, at denna kundskap inkommit i Sverige efter Ansgarii tid, utan de Swenske hafwa kunnat förskaffa sig denna förfarenhet i Engeland, då man ock med skäl kan påstå, at konsten är lård af de Christna. Om Bergsmåns wetenskapen af Munkarna blifwit meddelat åt wåra förfäder, wore, at förmoda, at något spår där til skulle finnas uti gamla Munketlegenderna. Icke desto mindre, om ån Bergwårk varit upblade från uråldriga tider, lär man likwål intet ånnu drifwit någon särdeles utländsk handel därmed: ty wid den händelsen har man swårt för at föreställa sig, det en så märkwårdig omständighet kunnat med tyfshet aldeles gås förbi af Adamus Bremensis, som likwål påtog sig at göra en beskrifning öfwer Sverige (1).

- (1) Man bbe i synnerhet härwid jämsföra Justitie-Rådet Langebecks wådra Tractat om Norriska Bergwerken; här är ånnu ingen ting i detta åmne utkommit, som härmed kan förliknas.

§. 7.

Gullsmi-
der.

Det blifwer således otwifvelaktigt, at Smedje-Konsten varit ganfka gammal i Norden, och har den åfwen sträkt sig til de äd-
lare metaller. Ty Drottning Sigrid Storråda hade i sit Hof twånne Gullsmider, som woro så wane wid at hantera gull, at de af blotta wigten kunde finna, at där war skärd i den stora Ring, som Konung Olof Trygvason hade skänkt henne til Fästninge gåfwa, så snart de fingo den samma i händerna (1). Man kan härutaf nogfamt finna, at flera oumgångeliga slödder och konster ofelbart måtte varit bekanta, fast de intet äro omtalte i fordna Skrifter. Qwarnar nämnas uti Fjolt och Frodes tid (2). Brödbakning war ålmån, åfwen för sjöfarande uti åttonde århundrad (3). Ejdrubränneri omröres i Gulatingslagen, hwilken af Håkan Haraldson är utgifwen uti tionde århundrad (4). At koka salt har varit wanligt i Norrige ifrån urgamla tider (5).
Om

Andra
hustöds-
der.

Om kalk varit bekant, innan de Christna började at bygga sina
 äldre Kyrkor kan tviflas. Där säges wäl hos Sturleson, i öf-
 versättningen, at Konungarne i Naumdalens gjorde at sig en hög,
 som war upbyggd af stenar, kalk och trä. Men i Isländskan står
 Limi, som ock betyder grenar, då meningen kan blifwa den, at
 högen varit gjord af stenar, grenar och stockar (6). Smår och
 malt nämnas, som wantiga utskyder, hwilka om Juleu borde af-
 lämnas til Öfwerheten (7), under Swen Knutson i Norrige.
 Wadmal brukades i Gautes tid i Wäster-Gjötland (8). Och
 är af liknelse, at det varit af folket hellsa förärdigat, emedan
 det brukades af fattigt folk, som bodde långt bort i willa marken,
 och hade intet omgång, och mycket mindre någon handel med an-
 dra. Qwinfolkens måst wantiga fyllor hafwa förmodeligen varit
 merendels då som nu, at spinna, sy och wäfwa, hwarföre ock ten
 och slända omtalas uti Hagbard och Signes Historia (9). Om
 Thora Borgarhjort från Öster-Gjötland berättas, at hon huf
 spde en fjortel at sig, som war stickad med silfwer (10). Qwin-
 folken lära ock utomdels hafwa fördrättat i almänhet alla de fyllor,
 som nu äro skräddare arbete, emedan man finner, at en Sigurd
 i Biarmaland lät förärdiga sina bröllopskläder af en sin äls-
 karinna (11).

Eufylta
 Husbäl-
 ningen.

§ § §

- (1) Sturleson T. I. p. 284.
- (2) Edda Nami Saga 65. Quern Tiotande nämnes ock i Serwarar
 Saga C. 17. p. 162.
- (3) Ragnar Lodbroks Saga C. 4. p. 7.
- (4) Se Et. R. Suhms Afhandling om de D. Handel och Ecylats p. 73.
- (5) Frithjof Stråfnes Saga C. 11. p. 36.
- (6) Sturleson T. I. p. 79. Wid år 1186 bygdes stenhus i Liffand,
 hwartil stenbyggare och kalk, förmodeligen också hämtades från Goth-
 laad. Grubers Orig. Liv. §. 6.
- (7) Sturleson, T. I. p. 817.
- (8) Gautr. och Rolfs Saga C. 2. p. 12. Och har man från armin-
 nes tider drifwit handel med Wadmal från Gothland, hwarföre ock
 Liffandarne frågade Biskop Meinhard wid år 1196, hwad Wadmal
 kostade på Gothland. Se Arndts gamla Liffandiska Kronik eller Gru-
 bers Origines Livoniae. §. 11. p. 12. Arndt gör ock på följande sidan
 en

**Eufylta
Puschäl-
ningen.**

en artig undersökning om betydelsen af ordet Wadmal. Ordet är urgamalt, och är i allmänt bruk hos Almoget, och torde det kan hända wara ren Finska, ty Waate betyder kläde, se Justenii Lexicon p. 407. Sidsta slafwelsen är förmodligen intet annat än en wanlig ändelse, som förekommer öfwer allt i vårt språk, som göromål, witzneomål m. m.

(9) Saxo L. 7. p. 129.

(10) Ragnar Lodbroks Saga C. 5. p. 12.

(11) Gerard och Voses Saga C. 10. p. 46.

§. 8.

Städer.

Äf det man nu har anförde, är tydeligt, at wisja slöjder warit brukade hos våra förfäder, öfwen i de äldsta tider, så at man torde kunna slå något utaf det barbari, som dem af somliga tillägges; och lär detta blifwa ännu något tydeligare, när man tager i öfwerwägande våra Swears och Ödihers fordrna handel. Utan städer kan wäl ingen särdeles handel drifwas, och där de finnas, kan man alltid sluta til någon slags handel. Ingen kan twifla, at ju städer warit i Norden från långliga tider. Sigtuna är förmodligen ibland de äldsta, och är hon anlagd af Öden. I början war det endast et offerställe; men orten lär sedermera hafwa tilltagit uti myckenhet af folk, och de därmed förknippade rörelser.

Sigtuna.

Uti Bräwalla slag war en Kjöpmän från Sigtuna öfwen deltagande (1). Uti nionde århundrad woro många och förmögne Kjöpmän uti Birka eller Sigtuna, som Rimburtus intyggar (2). Och när inbyggarna aflämnade hundra mark silfwer i brandfäst til Konung Anund, woro de Danke intet nöjde med denna summa, emedan de woro försäkrade, at ingen Kjöpmän war i staden, som ju ägde långt mer. Och på denna grund skulle åtminstone hwar Kjöpmän i staden warit ägare af sexton hundra lod silfwer, hwilket gifwer et tillräckligt bewis om borgarnas förmögenhet på en tid, då ännu intet silfwer war i så särdeles öfverflöd i Europa. Et nytt prof af folkets wälmåga wistes, då Adalbertus uti ellfte århundrad predikade i Sigtuna, ty då fick han i offer wid en Wessa siutito mark silfwer, som gde åt minstone femhundra Riksdaler Specie (3). Man har med flit på detta stället förenat Björkö och Sigtuna, som de til öfwenspråk gjorde et samfund, hwar

Björkö.

hwarföre och Kimbertus säger, at Bircensis eller Björkboarne, woid det befruktade anfaller af Konung Anund och de Danska, tagit sin tilflykt til den när intil belägna staden, som ofelbart är Sigtuna. Kan hända, at Björkbo varit en kyping, eller marknadsplats för Sigtuna boarna, och torde äfwen en del af Sigtuna kypmän satt sig där neder. Det är oemotfägeligt, at Adamus Bremensis talar alltid om Birca, såsom en särskild stad från Sigtuna. Han lägger och det til, at uti Birca drefs anseelig handel, och at där war en god hamn, som besöktes af Danska, Norrmän, Slaver och Sember, utom andra Scythiska folkslag (4). Skädes är ganska sannolikt, at Birca eller Björkbo varit en betydande ort i dessa tider. At man nu intet finner några lämningar därutaf, bewiser ingen ting. I et skogrikt land utwalde man naturligen det bequämligaste stället at bygga, nemligen af träd, och när en sådan ort på et eller annat sätt blifwit ödelagd, kan man intet wänta många öfwerlefwor. De som funnits på Björkbo, har Hadorphen omtalt uti Företalet til Björkbo Rätten. Om man wiste, hwarutaf Jac. Ziegler tagit sin berättelse, då han anför, at Björkbo stad varit fordom så folkrik, at han funnat utrusta fjorton tusende män; hade man et betydande bewis om stadens storlek; ty då borde där äminstone hafwa varit femtio tusend inwånare. Huru wida detta kan wara troligt, ämnas til Läsarens eget efterfinnande. Imidlertid kallas Sigtuna en stor stad af Adamus Bremensis (5).

Enskilda
husbäl-
ningen.

(1) Særo L. 8. p. 145.

(2) Kimbertus Vita Ansgarii C. 16.

(3) Adamus Bremensis de situ Daniz &c. p. 62. n. 94.

(4) Adamus Br. Hist. Eccl. L. 1. C. 50. p. 15. Här berättas och, at Björkboarne gjort många försändningar uti inloppet til staden, hwarigenom stället blifwit ganska beswärtig, i spenarhet för dem, som intet kände vägen.

(5) Adamus Br. de situ D. p. 61.

§. 9.

Den nu omtalte Bremiske Munkens nämner och Telge ibland Swenska städerna, samt Skara, den han och kallar en stor stad. Telge.
Skara.
Bör.

Gästholm
Hushåll-
ningen.
Upsala.

Förmodeligen hafwer Skara varit Wästgötha Jarlarnas säte. Ut Ragwald Jarl bodde där, kan inhämtas af det föregående. Men Upsala öfvergår både dessa senare i ålder, ty han är anlagd af Freyer. I början lär det endast varit en Kungsgård, som sådt en ny högaktning genom Åguda Templet. Men en Kungsgård och offerställe, så wida Öfverheten och Regeringen har där sit warliga säte, ombytes snart til en stad. Uti Februarii månad höltes här en årlig marknad, som warade en hel vecka, så länge hedendomen war i landet (1). Liödhus eller Löödse nämnes uti tionde århundrad, och war en wanlig hamn för dem som seglade i Wästerhafwet (2). Om man kan tro Saxo, war Kalmar redan en stad uti Harald Hildetans tid, och en del af Danska Flottan tog hamn här, då han war stadd på resan til Bräwalla slag (3). Sturleson talar också om Kalmar (4). Flera städer finner man intet nämnda uti våra gamla Handlingar; icke destomindre torde både Norrköping, Linköping och flera andra, wara liksom gamla, och liksom betydande, som de nu uppräknade, såst det händer, at ingen af våra gamla Häfveteknare dem ihogkommit. Om Skånska städerna är talt tillförne.

(1) Sturleson T. I. p. 477.

(2) Torfens H. N. T. II. L. 8. p. 36.

(3) Saxo L. 8. p. 145.

(4) Sturleson T. I. p. 693. T. II. p. 264. och på detta senare stället kallat Kalmar uttryckeligen en köpstad.

§. 10.

Inländsk
handel.

Äf det som nu är anfördt, kan man nog sluta, at handeln ingalunda varit försummad. Men oakadt Landet varit skidigen bebodd, har där liksom varit stora ödemarker på äfkilliga ställen. Men här finner man, at anstalter varit gjorda til de resandes behöfvligheter, som man nöppeligen skulle föreställa sig. På sådana obbyggda trakter woro hus upbyggde för de resande, hwar de kunde taga härberge både för sig och sina waror. Sådana bygningar kallades Sälöhus. Wissa inkomster woro anslagna til husens underhållande, och woro de resande förbundne, at förse huset med wed,

wed, som de kunde hugga i skogen för de wägsfarande, som kommo efter. Et sådant hus war i willa marken, på wägen emellan Kongahäls, och Wäster-Gjethland Et dplikt war äfwen upbyggt på wägen, som gick öfwer fjällen från Norrige, in uti Jämteland [1]. Uti detta senare war äfwen lost eller kamrar i andra wåningen, med spis och andra oungängeliga nödwändigheter. Något hwar kan se, at dessa hus likna de Österländska Caravansera, men därföre påstår man intet, at wåre förfäder lärt inrättningen från dem, eller at Österländska folken sådt den ifrån oss. Således war wäl någon bequämlighet för de resande, men säkerheten borde de skaffa sig self, hwarföre man ock, så wida det kunde passa sig, reste gierna uti troligt sällskap, och kommo tolf Riddmän tillsamman til det Salo-hus, som låg i Jämteland, utan at et så manstarkt följe kunde rådda dem från at blifwa öfwerfalte. Ty sedan de gjorde sig glada för eldbrasan, bleswo de alla nedergjorde utom en, som Arnliot Sellina, hwilken utaf et tilfälle samma gång låg på vinden, tog up til sig [2]. Aldamma farwägen war ock någorlunda upröddad, sedan Konung Braut Anunder där med gjorde en så betydande begynnelse. Dock lär den intet warit af de genaste; ty när Adamus Bremensis skal beskrifwa resan, som i hans tid skedde från Skåne landwägen til Sigtuna, behöfdes en hel månad därtill, och gick den öfwer Skara därf från til Telge, så til Sigtuna [3].

Enskilda
Hushål-
ningen.

(1) Torfäus H. N. T. II. p. 476.

(2) Sturleson T. I. p. 659. 660.

(3) Adamus Bremensis de Situ Daniz p. 62. n. 94.

§. II.

Man kan på detta sätt göra sig något begrep om Inrikes Handeln, hwilken ock besträmdades genom de ärtiga marknader, som äfwen i selfwa hedendomen woro bekante, hwarom ock uti nionde §. är påmint. Där talas wäl endast om Upsala marknad, men det är troligt, at sådana samlingar äfwen warit på flera ställen, fast det intet hos de gamla Håsbetefnare finnes omnämnt. Men denna handel, ehuru mynnig han ock är för inwånarnas be-

Inländt
Sandel.

Enskolta
Hushåll-
ningen.

qwämlighet och wälmåga, gör den lifwöl Landet i almänhet, hwarken rikare eller fattigare. Den utrikes handelen däremot, då den är bygd på någon tillförlätelig grund, är af större båttnad för et land. Och har den warit, äfwen denna tiden, uti mycken gång och drift. Man kan dock undra, huru det war möjligt, at någon utrikes handel kunnat idkas, då alla haf woro fulla af Wikingar och sjörofware. Men man har förmodeligen i almänhet intet rätt begrep om Wikingarnas lefnadsart, då man förre ställer sig, at de utan åstiknad angrepo alla sjöfarande. Ty uti en sådan beskaffenhet, hade all handel warit nästan aldeles omöjlig, i synnerhet, när man drager sig til minnes, at alle, snart sagt, både ringare och förmögnare aflade sina första mandoms prof genom Wikingafärder. Men saken låt förmodeligen wara den, at Wikingafärdernas förnämsta syftemål war egentligen, at hindra sjörofwari, och tjente således mera til handelens befrämjande än förqwärfjande. Många bewis har man härpå uti fordna Sagorna. När Swenske Hårhöfwietsmannen Hjalmar, och Orwar Odd slutade sit förbund och fostbrödraslag, betingades bland andra wilkor äfwen det af Hjalmar, at man under sina Wikingafärder ingalunda borde röfwa bönder eller Rjöpman, dock så, at man kunde taga utaf dem i nödfall, så mycket som til nödtorftigt uppehålle behöfdes [1]. Om Frithjof Fräkne berättas på samma sätt, at han under sina sjöråd anställ inga andra än röfware och illaka Wikingar, men bönder och Rjöpman låt han fara i frid [2]. Om Jokul och Hwitserk berättas liksåledes, at de foro i Wiking, och skaffade sig mycken egendom af Berserkar och annat illgärningsfolk, men Rjöpman lämnades oansåktade. Ingemund och Grim gjorde sammaledes, ty de riktade sig endast af röfware, som lågo i förskat för bönder och handlande [3]. Man torde då med all säkerhet kunna påstå, det som redan är anmärkt, at handelen hade mera förman än skada af Wikingafärderna. Men detta hindrar intet, at ju någre warit mindre samwetsgranne, och försläppta både Rjöpman och andra. Sådant händer ock i vår tid. Jcke destomindre wisar det, som nu är andragit, at det war möjligt at drifwa handel, hwilket ock af oräkneliga exempel bestyrkes.

(1) Torfäus H. N. T. I. L. 6. C. 4. p. 270.

(2) Frithjof Fräknes Saga C. 11. p. 32.

(3) Bartholin. Ant. Dan. p. 458.

§. 12.

Man har redan anmärkt, at alla nästgränsande folkslag drefs
 wo handel på Björkö, Västerås och Skinnwaror hämtades i stor
 myckenhet från Bjarmaland, och drefs denna handel förnämligast
 af dem, som bodde i Norrige. At man och ifrån Sverige farit
 til dessa orter, wisar Heraud och Boses Saga; om Bosc och
 Hlodwår, hvilka bägge blifwit regerande i Bjarmaland, är talt
 tillförne. Uti tionde århundrad nämnes en rik man Audgils från
 Göttharike, som anlände från England med mycket Rjöpmanngods
 til Kongahäll, hwar han och på et wißt sätt legde med tre mark
 silwer Skalden Halfred at göra sig följie til Wäster-Gjethland,
 och förde fem hästar det hembrakta godset [1]. Tose Gjetha
 Jarlen Walgauts son, hade länge warit utomlands och driwit
 handel, då han och blifwit Christen [2]. Denne Tose war af
 ganska förnäm släkt från Wäster-Gjethland [3]; hwilket wisar,
 at man ännu intet fallit på den dåraktiga yran, at köpenkap
 och handel wanhelgar Adelskapet. Man kan på detta sättet nog
 samit finna sannolikheten af Premissa Munkens uttælle, då han
 säger om Sverige, at hela landet war fult af utländska waror.
 Och sträkte det sig så wäl til nödwändighets, som öfwerflöds
 gods. Sill och Salt hämtades från Norrige [4]. Ifrån Skå-
 ne utseppades Spannemål och mera dyligt, och war det farrig,
 som en Thorolf bortdröwar från Harald Harsager, då det kom
 från Skand, lastat med malt, hwete, win och honung m. m. [5].
 Urom des besöktes Skånska marknaderna af en myckenhet farrig
 från alla kanter. Om Julin i Pomern witnar Adamus Bremen-
 sis, at alla Nordiska folkslag drefs wo där handel. At wåre för-
 fäder warit mycket bekante i Dorstade i Nederländerna, intgar
 Rumbertus. Konung Rolf Gauttiks son från Wäster-Gjethland
 uppehöll sig länge i Irland, häröf är nämndt tillförne. Til Holm-
 gården eller Roffland församlades mycket folk; til at handla Öre-
 tiska och andra Österländska waror, som där uti öfwerflöds stry-
 trades. Och här war det, som twånne uistickade från Konung
 Erik Emundson i Upsala, Björn Blåsida, och Salgard Serk råka-
 de i en häftig twist med Håk Habrok från Norrige, angående en
 med gull inwäfd kåpa eller mantel, som Habrok köpt til Konung

Enskilda
 Hushål-
 ningen.
 Utländsk
 handel.

Enskilda
Hushål-
ningen.

Harald Harfager. Ty de Swenske påstodo, at som deras Konung war förmer än Konungen i Norrige, så borde ock en så präktig klädning honom allena tilkomma [6]. Som påsändet war nästan lösligt, så blef ock wårskan därpå ingen annan, än at de råfado i slagsmål, hwilket likwäl intet gjorde någon förändring i handelen. Hög Håbrofs rånfekätt wid detta tillfälle, förtjenat at ihogkommas, ty då Salgard Serf utmante honom til enwige om Konungarnas wärdighet, swarade Hög, at det war intet anständigt, at låta sin Konungs Höghet ankomma på en undersåtares större eller mindre lycka i enwige.

(1) Torfäus H. N. T. II. L. 10. C. 2. p. 476.

(2) Torfäus H. N. T. III. L. 3. C. 3. app. p. 174.

(3) Sturleson T. I. p. 690.

(4) Sturleson T. I. p. 446.

(5) Torfäus H. N. T. II. p. 36.

(6) Torfäus H. N. T. II. L. 1. p. 68.

§. 13.

Resor
til Con-
stantino-
pel.

De Swenskas resor til Rykslagård eller Constantinopel dro ock ganska gamla. Så mycket man wet, dro de Swenske de förste, som gjordt Rysharnas namn bekant i Constantinopel. Ty wid år 839 dro några Swear ditkomne, hwilka berättadt, at Rysharne woro et eget folkslag, som hade sin egen Chacan eller Kung, och så widare [1]. De blefwo ansedde som spioner, och kan wäl hånda, at de woro så. Men sedermera kommo wåre Nordmän uti större och bättre ansende, ty de gjorde största delen af Kejsarens Lifwakt, som kallades Barangi eller Wåringar. Grekerne sjelfwe gifwa wid handen, at Barangi woro från Thule [2], hwilket namn egenteligen alt ifrån Procopii tid utmärkte wår Scandiska halfd, Sverige och Norrige. Brift på inhemiska minnesmärken dr ordsaken, at man intet kan anföra många exempel af dessa resor. Dock kunna några efterdömen gifwa anledning til säkra slut. Eilif, hufvudman för Ringmännerna i England, Thorkil Spratelefs son, for til Constantinopel efter Konung Swen Duros död, och blef där Wåringarnas anförare [3]. Här om år

är talt tillförne. Waldemar en af Ingvær Widsförles medföljare kom med et fartyg til Mjølsgård efter Ingvær död wid år 1042 [4]. När Konung Olof Haraldson blef slagen på Striklarstad, fick en Swensk man hans swärd Kneit, och war det sedermera alt uiföre uti samma släkt, til des det köptes från des ägare, som war ibland Wåringarna, och blef uphängt i St. Olofs Kyrka i Constantinopel [5]. Under Kejsar Alexius Comnenus war Thor Helsing anförare för Wåringarna [6]. K. Harald Hårdråde i Norrige, som efter Striklarstads träffning tog sin tilflykt til Sverige, for ock sedan til Constantinopel, och war länge ibland Wåringarna. Dessa resor woro ganska indråftiga, och långt affrån från våra tiders wandringar, ty de förra skaffade penningar i Landet, då desse senare gemensligen draga dem ut. Constantinopel war både det praktiska och rikaste Hof, som den tiden war bekant. Och Wåringarne woro ganska wäl lönte, så at de hemkommande Herrar förde anseelig egendom med sig tillbaka. En besynnerlig förmån hade ock Wåringarne, när någon Kejsare døde, ty då tilkom dem den afstidna Herrens klädekammar, eller Garderobe, at de kunde tillägna sig alt hwad där fanns, hwarutaf de gjorde sig anseelig winst [7]. Detta kallades af Wåringarna Polutaswarf, eller klädekammars omgången [8]. Och war detta förnämligast ordsaken til den stora myckenhet af guld, silfwer, penningar och andra dyrbara saker, som nyssnämde Harald hade förde med sig från Grefeland, ty han hade warit tre gånger uti en sådan Polutaswarf. Och ehuruwål dessa resor skjedde mera för krigstjänst än för handel, kan man likwål wara säker, at utaf et folkslag, som wiste så mycken benägenhet för köpenkap, afwen mycken handel blifwit tillika idlad.

Enskilda
Hushåll-
ningen.

(1) Annales Bertiniani hos Duchene Rerum Francicarum Scriptores T. III. p. 195.

(2) Prinsessan Anna Comnena uti sin Alexias L. 2. p. 53. uti Corpus Historiæ Byzantinæ, Venetianiska uplaget, säger uttryckligen, at Barangi woro ifrån Thule. Cinnamus, som skrifwit sin Historia efter Kejsar Manuela död, år 1181, säger, at Barangi woro et Britaniskt folk. Men man har mer ordsat at tro Prinsessan Anna, som

Enskolta
Gnshäl-
ningen.

slåg dessa Wåringar hwar dag wid Hofwet. Icke deskomindre nekas in-
tet, at ju både Engelmän och Dansta warit blandade med Thulebo-
arna. Man kan annars jämföra Domprobiens O. Celsii undersök-
ning om dem, som på Kunstenarna omtalas, at hafwa rest til Greke-
land eller Grikia, uti Aët. Lit. Svec. 1728 p. 478. Och förefomma
sefvermera på samma ställe p. 402 ättilliga Kunritningar, uti hvilka
nåmnas många af dem, som farit til Grekland. Och kan man äfwen
därutaf sluta, at deras antal måtte hafwa warit nog stort, när man
fann nödigt at stadga, at den som satt sig neder i Grekland; intet fick
ärfwa här hemima i Landet. Ingsins mans arf tager then man i
Girklandi sitter 12 Kl. 2. §. Arf. B. Wäl. År 1729 fanns wid
Gårdsnäs i Skåne en fruka med 200 Lod silfwer uti, och ibland dem
äfwen en Grekisk silfwerpenning, med ättilliga ringar omkring, som
warit buren på armen, och torde äfwen detta bewisa, at fyndet warit
nedfatt af en Wåring, eller någon des efterkommande. Omstriften är
mycket otydelig, men myntet är wäl af Kejsar Merins. Penningen
finnes i Lundskä Academiens Wpnt. Cabinet, och är stäinkt dit af
Landshöfding Lindenstedt.

(3) Torfäus H. N. T. III. p. 15.

(4) Ingwar Widförles Saga C. 8. p. 32.

(5) Sturleson T. II. p. 394.

(6) Sturleson T. II. p. 397.

(7) Sturleson T. II. p. 73.

(8) Den förklaring, som här är gifwen på Polutaswarf, förtjenar til
äfwentyr någon undersökning. Sjelfwa saken synes ofelbar, nemligen,
at den döda Kejsarens slädelamare, med hwad däruti fanns, tilhörde
Wåringarna. Men at all den döda Kejsarens egendom, eller och sjelf-
wa Skatlamaren, skulle gå på detta sätt til stöflings, strider emot all
sannolikhet. Sjelfwa ordet är icke deslomindre lika otydeligt. Til äf-
wentyrs borde ordet skrifwas Polutas eller Palatis warf, och då blif-
wer meningen den, som i sjelfwa §. är utsatt, och ordet blifwer en bra-
ten blandning af Ryssa och Swenska. Warf betydde omgång, och är
allmänt bekant, Plati på Ryssa lär wara en slädning

§. 14.

Sjörefor.

På detta sätt hafwa wäl intet många orter warit obeskäta,
hwar någon winning war at hämta, det kom på et ut, antingen
det war til Sjös eller Lands. Wåra förfäders driftiga tiltagen
het gjorde, at de intet hade betänkfande at inställa sig hos de wils-
laste folkstagen, och sjörefor woro de wane wid från barndomen.

De

De som inbilla sig, at de gamle intet vågade sig ut från stranderna, efter Compasser woro ännu intet i bruk, äro intet undermåttade om våra Nordiska sjöfarter. Norrmännernas resor til Island, Grönland och America, som de kallade Winland, betaga allt twifvelsmål härutinnan. En Swenskt man Gardar Swarths son är den förste, som seglat kring Island, och sunnit, at det war en Ö. Landet blef och någon tid af honom kallat Gardarsholm [1]. De sjöfarande woro angelägne om at finna land, men huru stort och widsträckt hafwet war, bekymrade dem intet. Hwarföre och Floke från Rogaland eller Stawanger i Norrige, då han gaf sig på wägen til Gardarsholm, som af honom sedermera blef kallat Island, tog trenne korpar med sig til ledsagare. Sedan han seglat någon tid i willa siden, utsläptes den ena korpen, men han tog wägen tillbaka. Den andra korpen wände om til fartyget igen. Men den tredje, sedan han blef lämnad i frihet, sldg rätt fram, och wiste Floke på detta sättet genast wägen til Island [2]. Detta Land blef upptäckt wid år 860. Och här ifrån fick Grönland sina Norrlandska inbyggare wid år 980 [3]. Lusten at upptäcka obekanta Länder, drog Norrmännen ännu vidare ut i willa hafwet, sedan de bebyggt Island och Grönland. Anledningen här til gaf Björn Herjulfsson, hwilken, då han ärnade sig til sin fader som bodde på Grönland, blef af Nordanwäder drifwen til et slätt och skogrikt Land. Men han bekymrade sig intet om sin nya upfunning, utan kom ändteligen efter en beswärlig resa til sin fader. Efter hans död förfogade sig Björn til Erik Jarl Håkanson i Norrige. När hans resa blef här kunnig, fick Leif Erikson lust at upsdka detta nya Landet. Han gifwer sig därfore til sjö med fem och trettio män, kommer först til et bergigt, och med snö öfwerhöjdt Land, där intet gräs war at se. Där ifrån seglar han länger til et slätt och skogwuxit Land. Detta kallade Leif Markland. Med Nordöst wind öfvergiftwas öfwen dessa stränder, och Leif anlände efter två dagar til en Ö, som låg norr om sasta landet. Här for han widare wäster in at et sund, och där strandade fartyget på grund af Ebben, då han lät warpa sig in til sasta landet, byggde sig där hus, och blef där öfwer vinteren. Ingen fräst kjändes här, och gräset rådnade alenast något litet öfwer vinteren. Dagarne woro och här mera jänne

Enskolta
husbäl-
ningen.Til
Island.Grön-
land.

Enskilda
Hushåll-
ningen.
Winland
eller
America.

jämnlånga än på Island, och solen war uppe både wid frukost och medaftens tid om förtaste dagen. Win och hwete wårte här wildt, och här utaf kallade han Landet Winland. Man kan här utaf negsamt sluta, at Leif warit långt nog neder mot söder i Amerika. Med Landets inbyggare, som Norrmännen kallade Skrålingar, drefwo sedermera desse Grönlandsfarare handel, och hade egen nederlagsplats, där Leif Erikson upbögt sina bodar. En upkommen oenighet emellan Norrmännerna hieselwa, och andra til äfventyrs och obekanta ordsaker gjorde, at dessa resor ändteligen afstodnade aldeles [4]. Men ryktet om dessa nya Länder war icke desto mindre vida kringspjadt, så at det äfwen kommit til Bremen [5]. Det kan också wara troligt, at flere Norrmän, än de som omrättas af de gamla Håsbetecknare, begifwit sig hit, och at folkslaget Esquimaux, på Terre Neuve, äro efterkommande af de forndra Norrmän [6].

(1) Torfåus H. N. T. II. L. 2. C. 2. p. 96.

(2) Torfåus T. II. L. 2. p. 99.

(3) Aré Frode C. 6. p. 32.

(4) Om Winlands upfinnande kan läsas Sturleson, Olof Trygvassons Saga C. 104 följ. och Torfåus de Vinlandia antiqua; och gör sig denna senare Auctor mycket besvär at bewisa, det Leif war kommen til et Land, hwar solen gick up antingen klockan åtta eller klockan nio. Peringsköllds öfversättning går äfwen något när ut på det samma. Men om man rätt öfwerwägar gamla Författarens ord, kan ingen annan mening inhämtas, än den, som är anförd. Orden äro först dessa: meira war thar jafndagri enn a Grænlandi edne Islandi. Öfversättningen bäras böe ej blifwa annan än denna: Jämndager war där mera än på Grönland eller Island, och betyder, at dagarne intet woro där så olika i längden, som de woro på Grönland eller Island. Något hwar wet förut, at all som man kommer närmare til dagjännings linien, blifwa dagarne allt mer och mer lika långa, så at under hieselwa linien äro alla dagar lika. Den andra mening som brödt uttollarna, är i gamla språket denna: Sol hafdi thar eiftarstad oc dagmala stad um ständagi, som är ej annat, än at solen hade eiftarställe och dagmala ställe om förtaste dagen. Dagmala betyder frukost, och Eift svarar däremot om eftermiddagen, då meningen aldrig kan blifwa annorlunda, än at solen war uppe både om frukost och medaftens tid om förtaste dagen. Och kunde denna anmärkning wara angelägen för en Grönländare, fast en annan förmodeligen intet gjordt denna påminnelse. Öftridigt är, at här intet talas hwarten om solens up- eller nedgång.

(5)

(5) Hos Adamus Bremensis föreligger detta märkliga vittnesbörd, Enskilda
Hushåll-
ningen.
de situ Daniz p. 65. n. 105. Præterea unam adhuc insulam recepit
a multis repertam, in illo oceano, quæ dicitur Vinland, eo quod ibi
vites sponte nascantur, vinum optimum ferentes. Nam et fruges ibi
non feminatas abundare, non fabulosa opinione, sed certa Danorum
comperimus relatione.

(6) Jämsför Mallets Introduction à l'Histoire de Dannemarc L. 4.
P. 174. f.

§. 15.

De uti förra §. omtalade Länder, äro mer besökta af Nord- Utgående
waror.
män, än af Swear och Göther, men man har handlat så mycket
starkare på andra orter. Folkets förmögenhet intygar, at man
drifwet denna handel med mycket förmån för det allmänna. Och
Adamus Bremensis vittnar, at de Swenske fattades ingen slags
rikedom, och at de åtkade guld, silfwer, hästar, och rara påls-
wärk som ingen ting (1). De Danske och Norste woro ock i an-
seende til de Swenska fattige, efter samma Auctors intygande (2).
Om detta har sin riktighet, måste landet åtminstone hafwa skaffat
så många waror til utskipning, som kunnat något nå swara emot
de inkommande. Det är troligt, at de här omtalte hästar och
pålswärk warit en betydande grund, hwarpå handelen hwäfst den-
na tiden. Så angelägen och begärlig handelswara, som timber
och wirke är i våra tider, så kan man dock twifla, om den haft
så god afättning i detta tidehwarf, emedan Europa war ännu fullt
af skogar öfwer alt. Wore man wiß, at våra Bergwärk warit
drefna med eftertryck, hade man där en otwifwelaktig kjälla til
handelens blommande tilstånd. Silvester Giraldus vittnar om
Norrmanternas och Ostmanternas handel på Irland, och ser det
ut, som de öfwen afåtit gewär til detta Landets inbyggare, hvil-
ken handel utan all twifwel warit ganska fördelaktig (3). Och då
har man någon anledning at tro, det Järnbruken utan twifwel
warit i gång i det nionde århundrad. Utom des lär fruktharhe-
ten af landet warit tillräckelig för antalet af des inbyggare. Dock
wår Nordiska handel lär förmodeligen altid kunna bära sig, så lån-
ge de waror, som äro oundgängelige för vårt lifs uppehälle, kun-
na skaffas i landet, och intet behöfwa kjøpas utifrån. Öfwerflöd
war

H h h

Enskol ta
Pusshäl-
ningen.

war wäl inkommen, men den har förmodeligen intet warit så almän, som den blifwit i senare tider. Underwigten i handelen torde och understundom wara botad genom Wikingsfärder och fjöröfweri, hwilket fång är ganska indrägtigt, så länge man får idka det i frid. Jag måste dock tilstå, som förr är sagt, at denna psed intet kun- nat wara almän, emedan Kjöpmän, och alt hwad handel heter, då nödmändigt bort förswinna.

(1) När Adamus de Situ Daniz p. 69. talar om de Swenska, yttrar han sig sålunda: Nullis itaque egere dicas Sveones opibus, excepta quam nos diligimus et adoramus superbia. Omnia enim instrumenta vanæ gloriæ, hoc est, aurum, argentum, sonipedes regios, pelles ca- storum et marturum, quæ nos admiratione sui dementes faciunt, illi pro nihilo ducunt.

(2) Adamus Br. de Situ D. p. 63. har följande utlåtelse om Norrmän- nerna och de Daniska: Sine invidia cum proximis habitant Sveonibus, quamvis a Danis æque pauperibus non impune tentantur aliquando. Itaque rei familiaris inopia coacti totum mundum circumeunt.

(3) Med Åhsarens goda tillstånd får man och insära det witnesbörd, som denna Engelska Auctor Sylvester Giraldus af det tolfte århundrad lämnat härom uti des Topographia Hiberniæ Dist. 3. C. 10, hwar han talar om Irlandarnas gewär och wäpn. Securibus quoque amplis utuntur, säger han, fabrilis diligentia optime Chalybaris, quas a Nor- vægiensibus et Ostmannis, de quibus post dicetur, sunt mutuati. Et Cambdens Anglia. Erf. 1603 p. 738.

§. 16.

Det synes således ganska naturligt, at fordna handelen stödt Gull och til större delen genom byte af wara mot wara, och hwad som Silfwer. brast, är twisfvelsutan upsköft genom gull och silfwer, som och i det hånseende bör räknas för wara. Uti Antiquitets Archivö fin- nas många af jorden uptagna gulkringar, på hwilka åtskilliga smärre och oformliga gulkringar hänga. At dessa warit brukade i handel synes tydeligt af det intygande, som Turckiska Ministren wid Swenska Hofwet Mehmet Effendi lämnade til Kongl. Secre- teraren Helin 1733, då han wiste honom Archivets rariteter. Ty han försäkrade, at de Arabiske Kjöpmän än i dag bära såda- na ringar på armen, och använda dem efter omständigheterna til sina köp eller byten. Och låra sådana ringar hafwa warit al- männa nog, emedan man finner åtskilliga wi Archivö, af 70,

100, 200, och flera Ducaters wigt. Och när Gullstycken funnat finnas hos fattiga torpare, som man ser af Gautrek och Rolfs Saga (1), kan däråf tagas anledning at tro, det waran warit gånbar, och kan hända i öfwerflöd på sit sätt. Samma påföljd lär och kunna dragas från et Danst bruk, efter hwilket all jord war wårderad och skatlagd i gull. Penningar hafwa och warit använda til samma behof, och är deras början i Norden både omwif och gannimal. Odens kopfsatt och kopparpenningar, som onstalas af Sturleson i Freyers Historia synes witna om et urgammalt bruk. Men detta oaktat, lär man ännu intet kunna upröisa några Swenska mynt, som med säkerhet kunna sägas wara äldre än Olof Skötkonung. Man vågar likwål intet at däråf påstå, at inga warit slagna för. Östridigt är, at wåre gamle Norrmän haft penningar, ty om Frithiof Fräkne berättas, at han haft en pung full med penningar (2), och skänkte Harald Hårdråde wid et tilfälle en med silfwer beslagen kanna, full af silfwerpenningar. De gamlas resor och handel til de orter, hwar penningar warit länge i bruk, wisar noggsamt, at de kunnat förskaffa sig sådana saker, hwilkas nytta uti handelens idkande war ganska wig och bequämlig. Och är således inter'otroligt, at äfwen några af wåra Nordiska Konungar kunnat falla på den tankan, at låta mynta penningar. Men en Historieförifwore bör mera hyslesätta sig med det, som är fjedt, än med det som kunnat ske, hwaråföre man ät å sidofätter alla widare gisningar i detta mål. Kan hända någon omständighet torde framdeles yppa sig, som kunde fulltyga, at det är för hastigt, at förkasta som falska alla de mynt, som kunna höra til äldre tider än Christendomens stadgade begynnelsen i Norden. Det wore imedlertid önskeligt, at den, som til äfwen-tyrs kommer öfwer något gammalt och owanligt fynd, wille noga uptefna tid, tilfälle och omständigheter af upfinningen, på det han må kunna öfwertryga både sig sjelf och andra, det intet bedrägeri warit därunder.

Enstolsta.
Husbäl-
ningen.

Pennin-
gar.

(1) Gautr. och Rolfs Saga C. 2. p. 11. Den, som annars åstundar en omständeligare underrättelse om de Gullringar, som finnas i Anti-quitets Archiv, behagar läsa Nöcker E. J. Björners afhandling däröf, eller Nordiska Hjeltepyrdnad m. m.

(2) Frithiof Fräknes Saga C. 11. p. 36.

(3) Sturleson T. II. p. 84.

Lefnads-
sättet.

13. Capitlet.

Om

De Samlas Lefnadsätt, Bygningar, Husgeråd,
Kläder, Gåstebud, Giftermål och Begravingar.

§. I.

Omgång.

För, omgånge med främmande, och den därmed förknippade
förfarenhet, samt en anständig wälfenad hafwa gemenligen
den wårkan, at folkets begrep utwidgas, och willheten af-
klådes aldeles. Man lämnar då til Lärarens egen eftertänka, om
wåra förfäder böra anses för så grofwe och ohöfsade, såsom en
del det föreställer sig. Atminstone har en gammal Auctor wid
875 gjorde den beskrifning på Nordmännerna, at de woro låtsin-
te, ostadige, sållan nöjde at blifwa inom sina gränser, men där
emot höfsige och behagelige (1). Och synes det, som man på den-
na mätning kan igentjånna afwen wåra nu warande Landsmän.
Saxarna beskrifwer samma Auctor såsom ostadiga, willa och grym-
ma. Samma anmärkning kan man göra af Tacitus, som beskrif-
wer Tyskarna i almindhet nästan som wilman, de där lefde i en
smutsig fattigdom, men när han kommer til Norden, afmålar han
de gamla Swear, som et folk, hwilket satte värde på egendom,
och war mäktigt både til Sjöns och Lands. Man kan fördenksat
inter: altid sluta med säkerhet från Tyskland til Sverige. At wi
sedermåra måste låna både wett och smak, sådant som det war,
från Tyskland, fipter af andra omständigheter. När Adamus
Bremensis beskrifwer de Swenskas wånsiga upförande, säger han,
at alla Nordiska folklagen, men i synnerhet de Swenska, hyste en
ogemen wålwilja emot främmande, så at det ansågs nästan för
årelöst, at neka herberge åt en resande. Hwarföre de ock bewiste
en sådan all upståndelig wålwilja och all möjlig wånskaps betygelse,
ja man anmätte afwen honom wid bortresen til samma wålsågnad hos
sina wänner (2). Om sådant alt är prof på barbari, är det at
önska, det sådant barbari aldrig måtte blifwa utrotat. I almind-
het kan man wål inter begjåra stort mer af en menniska, än höfsig-
het, wårkelig tjenst, och wålgärningar. Man begriper likwål utan
mås

möda, at intet alle Landets inbyggare woro så sinnade. Och träsfade Nudgifs och Skalden Halfred folk, som bemötte dem med mord och förskat, hwarom man kan läsa Torfäus (3). Sådant höre til menniskigheten, och ingen större menighet lär hitintil wara funnen, uti hwißen gode och onde intet warit sammanblandade.

Leifnads:
sättet.

(1) Albericus Monachus Trium Fontium uti des Chronicon wid år 875. p. 203. Est enim (prædicta gens Normannorum) levissima et instabilis, nec propriis contenta terminis, gratiosa tamen quocunque venerit et affabilis, hæc ut dixi occidentale Regnum, sicut Saxones, qui et ipsi instabiles sed feroces sunt, orientale semper infestant.

(2) Adamus Br. de S. D. p. 60. Quamvis omnes hyperborei hospitalitate sint insignes, præcipui sunt nostri Sveones, quibus est omni probro gravius, hospitium negare transeuntibus ita ut certamen habeant inter se, quis dignus sit hospitium recipere. Cui omnia exhibent humanitatis jura, quot illic commorari voluerit diebus, ad amicos suos illum certatim per singulas dirigit mansiones. Hæc illi bona in moribus habent.

(3) Torfäus H. N. T. II. L. 10. C. 2. p. 476.

§. 2.

De, som bodde när in til de orter, hwaräst Öfverhers personer, och annat förnämt folk hade sina säten, och de som bodde i negden af någon stad, woro gemenligen höfligare och muntrare. De åter, som lefde för sig sjelfwa från andra menniskors omgifninge liksom afstångde, woro naturligen något mindre uphöflade. Dese senare, som uppehöld sig uti willmarken, bodde antingen uti tjäll, eller jordkulor, som woro oformligt upstaplade af stockar och stenar. Sådana hus kallades Skala, och bodde en Elgfrode uti en dylik koja, hvar han soode sig med röswande på wägsfarande (1). Denne Elgfrode war likwäl af förnämt släkt från Norrige, och broder til Thore Hundfot, som för sin storlek blef wald til Konung på något ställe i Götha Rike. Kol Krappe wid Götha Alf bodde i tjäll (2) m. m. Men så litet man nu kan säga, at de Swenske bo uti Backstugor, efter fattigt folk här understundom hafwa sådana hemwist, så litet kan man säga om våra gamla försäder, at de bodde i tält och jordkulor. Erödet om, man brukade redan uti Hjolners tid hoga hus med två wåningar. Och sådant war Frodes hus i Dannemark, där uti han undsfagnade

Suo.

Leifvads-
sätet.

sin Grann-Konung (3). Uti nedra wåningen war kök och andra tilrednings-rum, men gjästerne bodde i den öfra. I allmänhet bodde de förnämre uti-ganska stora och widlyftiga hus; ty om Thor berättas, at han bodde uti et hus, hwaruti woro några hundrade asdelta rum (4). Detta är skrifwit i Edda, och kan sålgedes tåla något afslag. Men som man wet, at de store Herrar höllo en ganska stor och widlyftig betjening, måste nödpändigt husen swara därå. Hwar förre och Sturleson kallar Thorgny Lagmans hus en stor och präktig by (5). Men denna präkt lider et ganska stort afslag, når man påminner sig, at på husen woro hwarcken storfstenar eller fönster. Spisen, afwen uti Konungarnas Hof, war midt på golfwet, längs åt salen; och bänkar woro på bågge sidor, hwar gjästerna suto (6). I taket hafwer förmodeligen varit någon glugg eller windöga, hwarigenom röken gädt ut, på samma sätt, som det skiedt, uti de för kort tid sedan brukade rökstufwor. Samma slut kan inhämtas af den anmärkning, som Sturleson gjordt om Sjökonungarna, at de drucko aldrig under fotad ås (7). Detta war utan twifwel ganska ohyggeligt. Men man war intet förödd medd större beqwänklighet uti Italien och Frankrike, afwen i det trettonde århundrade, utan man rökte där sina wåner, lika så wål som här. Så sålhynte, som storfstenar woro denna tiden, så rara woro och glasfönster; och lär man intet hafwa haft begrep här om i längliga tider. Uti Italien betjente man sig af genomskinande stenar, hos det förnämre folket, som man kallade Lapides speculares, men ringare folk brukade hinnor och skinn. Och som glasmåstare intet varit at tilgå uti Engeland, förr än uti det ottonde århundrad, lär denna konst långt senare kommit til Norden. En glugg eller windöga har förmodeligen varit det enda, som gifwet lius i rummen, och låra windögorne varit täkta med en genomskienlig hinna, som bönderne bruka på somliga ställen ännu. Fönster-nåmnas wål i Frithiof Fråfnes Saga i öfwerfåtningen (8), men Liora, som står i Jländiskan, lär likwål intet betyda annat än en glugg. Samma ord brukas och wid beskrifningen af Konung Harald Hårdrådes hus, då där talas om Einar Tambastjefwers mord, och lär afwen här böra förstås en sådan glugg, som varit tillika försedd med trälucka (9). Och som där intet nämnes

mer

mer än en sådan sucka på Helsingborgs rådsal, lär där varit nog brist på dager i andra hus. Den fattigdom på lius, som var om dagen inne i husen, lär ej heller varit bättre botat om astnorna, utan spisen har gjort största tjensten. Hvarföre där också såges i Hwamæl (10), at man skulle dricka öl wid elden, hwilket likväl i andra omständigheter kunnat ske bequämligare på andra ställen. Och som lius intet woro uti almindt bruk uti Italien uti 13 århundrad, utan man brukte stickor at lysa sig med, dswen i de hederligare borgarehusen (11), lär man förmodeligen en lång tid intet varit bättre berjent i Norden. Jäse destomindre hafwa warliuss, kersti, varit almänna nog i elflfte århundrad, emedan Lagman Thores trädjar i Jämtland, under Alund Jacobs regering, gäfwro et stort kersti til den fångne Thorodder, under det han roade dem om Julen med Skaldqwäden (12). Man finner också, at lius brunno om nätterna uti Olof Haraldsons Hof (13). Där talas också om Skridlioss eller Lyktor, dock torde det gamla ordet snarare betyda stickor än lykta. Ehuru det må wæra, wisa dock de återopade vittnesbörd, at man här i Norden redan berjent sig af lius i det elflfte århundrad.

(1) Kolf Krakes Saga C. 28. p. 64.

(2) Sturlaugers Saga p. 22.

(3) Sturleson T. I. p. 14.

(4) Edda 19 Dämifagan.

(5) Sturleson T. I. p. 481.

(6) Kolf Krakes Saga C. 41. p. 98.

(7) Sturleson T. I. p. 40.

(8) Frithiof G. C. C. 7. p. 22.

(9) Sturleson T. II. p. 106.

(10) Hwamæl v: 74.

(11) Ristfälliga Italienske Auctorer af trettonde och fjortonde århundrad, såsom Nicobaldo, Musso, La Flamma bewisa det, som om Italien är andraget, och Du Cange i sit Glossarium, ordet Vitrea, lämnar undeträttelse om glasfönster. Här är ej tillfälle, at omständeligare omröra dessa utländska märkwardigheter.

(12) Sturleson T. I. p. 656.

(13) Sturleson T. I. p. 491.

§. 3.

Lefnads-
sättet.
Husens
inred-
ning.

Äf de föregående Anmärkningar kan inhämtas, at hos almos-
gen finnas ännu många öfverlesnord af det fordnas lefnads-sättet.
Och har en förmodgen bonde nu för tiden i många måt samma be-
quämligheter, som de förnämste haft fordom dags. Samma lif-
het förekommer ock i rummens inredning, och mera dylikt. Långa
bord och bänkar, i stället för stolar, långs åt borden, brukades
ock uti Konungliga husen, och bänkarna woro betäckte med hyende.
Förnämsta sätet kallades ondweige (1), och får man ännu hos
bönderna se en dylikt inrättning, och höra samma ord. Detta up-
lyses mycket af de anstalter, som i åkt togos wid den gästebuds-
inredning, som Drottning Asta ämnade åt sin son Olof Harald-
son. Tapeter uphängas, bänkarna tillagas, halm lägges på golf-
vet, och skänken (Trapazona) sättes i ordning (2). Uti Konung
Olof Haraldsons hus, som han lät upbygga i Trondheim, war en
stor birstufwa eller sal, och woro dörrar på bägge gafsarna,
där war ock en skala eller sofskammare, uti hwilken Hoffsolket låg
om nätterna, alla om hwarandra (3). I sångarna brukades dån-
bäddar, äfwen i Harald Harsfagers tid (4), och woro dessa om-
hängde med gardiner, och hos Drottning Sigrid Storråda så dyr-
bara, at de öfwer allt med äkta perlor woro besatta. På borden
lades dukar, och handkläden woro tillreds för handtvagningen (5).
Dessa duktyg lät förmodeligen hafwa varit tillwärfat i landet,
men där hämtades dock utifrån understundom det, som skulle wa-
ra bättre och präktigare (6). Andra husgerädsaker, som sat, tal-
rikar, kular, stekspet, m. m. hafwa således varit brukade af
älder (7).

(1) Man kan jämsföra Veretii Index på Ondweige.

(2) Sturleson T. I. p. 403.

(3) Sturleson, T. I. p. 434. |

(4) Sturleson T. I. p. 102.

(5) Gautrek och Rolfs Saga C. 30. p. 175.

(6) Sturleson T. I. p. 449.

(7) Gautr. R. Saga C. 1. p. 6. C. 30, p. 176, och uti Stekspet talas
uti Jagiald Irlådas Historia.

§. 4.

Desa husgeråds saker hafwa varit bättre hos det förnåmre folket, och sämre hos de ringare. Om Oden och hans följeslagare såges, at alla deras fjärril och ridtyg varit af gull (1). Detta kan anses för ganska tvifvelaktigt, i synnerhet, när man påminner sig, at det berättas af Edda. Men det är nästan lika otroligt, at en skogsbo i Jämtland skulle föra silfver iakt med sig, äfwen då han strökt igenom skogshulten. Dock berättas detta så omständeligen om Arntliot Gellina, at det kan intet dragas i tvifvelsmål (2). Större delen af sådana fjärril hafwa dock förmodeligen varit af trä, och hos de förnåmnare beslagna med gull och silfver (3). Sådan war den mäsar, bolla eller träkanna, som Harald Hårdråde skänkte åt en Norrsk Herre, benämnd Thor (4). Men ibland andra Konung Haralds dyrbårheter, talas också om ett gullstöp, så stort som ett människohufvud. Annars berjente man sig merendels af stora horn til dryckesfjärril. Sådan war Brages bägaren, och war här i landet den tiden godt förråd på stora och willa opar (5), förmodeligen af samma slag, som ännu finnes i Polen. Om det varit brukeligt at säga hufvudskålarna anringen af wänner, eller slagna fiender, och berjena sig af dem til dryckesfjärril, som Paulus Diaconus berättar om Longobarderna, kan man hwarken jaka eller neka. Åminstone finnes ing'n anledning därtill, i de skrifter, som annars underwisa oss om Nordiska Historien.

Refnads-
fäktet.
Suggerad.

- (1) Edda 12 Dämifaga.
- (2) Sturleson, T. I. p. 659.
- (3) Sturleson, T. I. p. 88.
- (4) Sturleson, T. II. p. 84.
- (5) Adamus Bremensis de S. D. p. 63. n. 92.

§. 5.

Om våra förfäders matredning, har man också någon fast och fullkomlig underrättelse. Bröd är förmodeligen brukat så länge til bakars, som där talas om såd och årsvärt, då man kan med all trygghet hänsföra det til Odens tid. Brödbakning omätas icke desto

Matred-
ning.

Resnads-
liet.

destomindre för första gången uti Ragnar Lodbroks Saga. Smör to:de wara likså gammalt, ty redan i Horodori tid berättas om Scytherna, at mjölken skakades i aflånga träskjårit, til des där bles smör utaf (1). Uti Nordiska Handlingar nämnes en gästwa af smör, som något rart i Gotunheim uti det fjunde eller åttonde århundrad (2). Island kjöträtter har släkt smörswetsutan warit anse- det, som en beönnertlig lækethet, emedan det war Hjeltarnas för- nåmsta föda i Walhall (3). Kjøttet fördrådes ingalunda rådt, utan det kokades, och hade man redan under Ynglinga Slåkten affkyldt dem, som äro rådt kjött. Hwarsöre och Hjalmar uti de betingningar, han gjorde med Dwar Odd, förbehöll wid liks- straff, at ingen af jättkapet skulle så äta rådt kjøtt. Håstkjøtt at man endast wid offren. Om man fördråde så mycket kjøtt om da- gen uti Rolf Krakes Hof, som förr är berättat, har wäl Hoffs- ket intet haft ordsak at klaga öfwer matleda. Huru man lagat annars maten, har man och en någorlunda beskrifning uti Starke- ders wisa, som Saxo öfversatt på latin (4). Och war denna slagskjåmpen i synnerhet förargad öfwer de många råtter, som då brukades, och at man kokade det som war stekt, och stekte det som war kokadt, så at man nog kan finna, at gubben intet warit ål- skare af ragout. Småkor, såsom Östron och Muslor, nämnas och här, som en ganska förargelig spis. Jcke destomindre, om man lägger til, smultron, äkerbär, och andra sådana frukter, som landet alstrar utaf sig tillika med mjölk och mera dylikt, skulle för- modeligen öfwen en nymodig maga finna någorlunda sin räkning wid fordna tidens måltider. Deras dryck war i synnerhet öl och mjöd, bågge så gamla, at man intet wet, när de först kommit i bruk, och war det uti et mjöddkar, som Fjotin lyktade sit rus hos Frode i Dannemark. At mjöddet skulle wara så mycket smä- keligare, och lankie, gifwa bårtre rus, lade man kryddor där- på. Sådant mjöd kallades grasadur (5). Men hwad krydder eller gräs däruti blandades wet man intet. Win har man och bejunt sig af ganska länge. Uti Starkebers återopade qwåde förargar han sig öfwen öfwer win. Uti nionde århundrad hade man win til salu i Björkå (6), och det sartzg, som warit nå- gon tid därefter wid Skandrs marknad för Harald Harskars räkning, war öfwen lastat med win, hwarem tillförene är omrört.

(1)

Beskrivelse af
klæder.

- (1) Herodotus C. 2.
- (2) Torfæus H. N. T. I. p. 314.
- (3) Edda Námisaga 33.
- (4) Sæmo L. 6. p. 116.
- (5) Sturleson T. I. p. 490.
- (6) Rimbertus Vita Ansgarii C. 17.

§. 6.

Såsom almogen bibehællte ganske meget af de forndne brug, Klædeset
 at det ock troligt, at böndernas klædebragt föreställer ännu den
 gamla moden at klåda sig. Tacitus berättar, at de förnämre af
 Tyskarna burit tränga kläder, och är det mycket troligt, at Göthar
 och Franker infördt denna nästan öfver allt brukeliga korta klædes
 dragten. Eljest kan man säga om våra försåder, at de brukat
 både mätta och yppighet i sin klædsel. Man har tillförne talat om
 den gullvådå mantel, som skulle köpas i Ryssland. Jämtlands
 ringen Arntsiot Gellina war klædd i Skarlakan och gull, och war
 lifvadt uti hwardagsklæder (1). De förnämre buro kläder af
 Pell (2), men man wet ej så noga, hvad med pell förstås. Det
 är helt ordfist, om det war identt. Gint ylle kan ock därmed
 betecknas, och flinvaror war det ingalunda, emedan der skijes ut
 tryckeligen därifrån (3). Af detta slag war det tyg, som Ewens
 ska Prinsessa Ingegärd fickade til Olof Haraldson i Norrige,
 och war det öfversedt med gull, och silkesband uti, och kan wäl
 wara, at det varit tapeter, som Peringsföld det öfversatt (4).
 Harald Hårdråde hade en röd eller Purpur mantel, underfodrad
 med hwit skinn (5). Frithjof Fräkne war klædd uti en mörkblå
 kjortel eller sidræck, som war omwunden med et tjockt silfver belte (6).
 Héraud från Öster-Göthland war klædd uti en röd Skarlakans
 ræck, omgjordad med silfverbälte, och Gullad om hufvudet, när
 han inståtte sig på brölloppet i Bjarmaland (7). Om hwita och
 gullömmade handskar, talas öfwenledes wid samma bröllop. Si
 gård Eyrs hwardags kläder war en blå ræck eller kjortel, blå
 strumpor, höga skor lindade om benen, grå kappa och grå hart.
 Men då han skulle wisa sig i sin pråkt, hade han karduan stöfkor,
 med förgyllta spårar, pells kläder och skarlakans kappa, förgyllt

teknade
fäster.

Hjelm på hufvudet, och mårja wid sidan (8). Om deras ringar är talt något tillförne, men utom sådana som brulades i handel, har man dem ock til prydnad, så på fingrar, som på armar: na, hwarom Björner uti sin Nordiska Hjelkeprydnad har lämnat tillräckelig beskrifning.

- (1) Sturleson T. I. p. 658.
- (2) Sturleson T. I. p. 495.
- (3) Sturleson T. I. p. 449.
- (4) Sturleson T. I. p. 486.
- (5) Sturleson, T. II. p. 84.
- (6) Strithof Jr. Saga C. II. p. 36.
- (7) Gerand och Boses Saga C. 12. p. 35.
- (8) Sturleson T. I. p. 405.

§. 7.

Tidsför-
drif.

De gamlas tidsfördrif hafwa varit äfkilliga, då som nu. At brottas, och äfwen at slås för ro skuld, lär hafwa varit ganska wanligt; ty sådana lekas tillågnas Hjeltarna i Walhall (1). Af samma beskaffenhet war den profiek, som Sripdager måste undergå wid Konung Adils Hof. Man kunde då för ro skuld mista armar och ben, ja äfwen lifwet. Men man har ock haft andra tidsfördrif, som varit mindre hårda, och ibland dessa hafwer jagten varit en wanlig wedergroeffelse för bägge könen; ty Gruentimbren hade så wäl som Herrarne sina jagtsalkar (2). Alla öfningar, som gjorde mighet i kroppen, woro ock mycket diskade, hwarföre ock de förnämre woro ganska färdige uti alla sådana idrotter. Olof Haraldson berömmes för bågskjutning, simmande och mera dylikt. Olof Trygvason war så snabb, at han kunde gå utom skeppsbordet på årorna, när rodatne woro i fullt arbete; det berättas ock om honom, at han want sig at leka med tre handsfater eller wårjor på en gång, dem han kastade på det sätt, at en war alltid up i lusten (3). Uti simmande war man i synnerhet förfaren, så at det war lätt at gå til botten, och up igen efter behag, och sinna öfwer och under watten (4). Detta alt hade oförnekligan sin stora nytta, och tjente i synnerhet til at hård-
da

da kroppen, och förwara halsan genom stadig rörelse. Och torde man till afwenspris med skäl kunna säga, at kroppssnigar i vår tid försummas förmycket, til kropparnas märkliga försvagande. Det lär dock wara oförnekligt, at och den wackraste själ i en boskallig kropp, innet kan utdätta rätt mycket. Om Tyfarna berättar Tacitus, at de warit otroligt begifna på tärningspel, så at de och satte up både egendom och hufwafriheten, när alt annat war förspelat. Man kan tro, at samma hufwa afwen smittat våra försädder, emedan man finner afwen nu i våra orter exempel på dem, som innet äro stort klokare. Oselbart är, at tärningar warit bekanta i vår Nord ifrån urminnes tider, hwilka och warit teknade på samma sätt, som nu wanligt är, så at et eller af warit mitt emot sex, och så vidare (5). Om brådspel warit brukat kan man innet weta, ej heller är det afgjort, at med de guldtastor, som talas om i Edda, skal förstås brickor, såst Daniska öfwerfåningarna det så förklarar (6). Den Skattasæl, hwar med Alf Zarl wille roa Konung Knut i Dannemark, har oselbart warit Schackspel, och kan man afwen därpå någorlunda sluta des ålder i vår Nord (7). Dans, strängspel och sång, hafwa och gjordt en del af våra försädders tidsfördrif, men höra förnämligast til gjästebudsroen, som nu skal beskrifwas, och deras gåtor förtjena en särskild undersökning.

Resnads
sättet.

(1) Edda Dämifaga 35.

(2) Sturleson T. I. p. 281.

(3) Sturleson T. I. p. 311.

(4) Sturleson T. II. p. 272.

(5) Sturleson T. I. p. 529.

(6) Edda Dämifaga 49.

(7) Sturleson T. I. p. 686.

§. 8.

Uti gjästebuden lyfte egentligen de gamlas prast och wälles, Gjäst-
nad: här buro de sina Thignar kläder, och här frambyros de bud.
frälsigaste rätter, som tidens seder och smak kunde åstadkomma.
Bästa wälfsågnaden stredde likwäl genom supande. Och på det
3 i 3 dryc

Resnads-
sättet.

drycken skulle wara så mycket smakeligare, frambyros dryckes kja-
riten, och skålarne begyntes af Fruentimren. Dof sådana tjenst-
andar eller walfyrrior upwaktade Hjeltarna i Walskall (1). Ko-
nung Granmars dotter Hildigun böriade skålen, och drack Rolf
Krafas minne til Konung Hjorward (2). När Ragnar Lodbrok
besökte Eisten Wali i Upsala, bar Eistens dotter Ingeberg in
drycksbågaren för Ragnar och sin fader (3). På samma sätt
skjedde wid den tractering, hwarmed Saramas anförare Hengst-
undfögnade Britternas Konung Bortigernes i Engeland (4), in
den förras dotter upwaktade Konungen. De skålar som druckos,
woro åtskilliga; emedan man påminnte sig både Gudar och afdöda
Hjeltar; hwarföre de ock kallades minne. På det namnkunniga
brölloppet, som omnälas i Herauds Saga, dracks först Thors
minne, så alla Mars, däreft Odens, och sist Freys. Wid
skålarne spelades på harpor, och stycken ombettes efter skålarne (5).
En slags Gudsstjens war innesluten uti dessa skålars drickande,
hwarföre man ock finner, at några Jländare, då de wille slykta-
undan för Konung Dof i Norrige, hwilken tvingade alla til Chri-
stendom, signade tre skålar eller minne åt Freyer, på dog de skulle
så god wind til Swerige, och tre åt Thor eller Oden, på det
winden skulle bära tillbaka mot Jmland (6). När arfwi skulle
ske, dracks ock den aflednas skål, hwarpå sedan andra minnen
följde, och bleswo både Christi och S. Michaels minne druckne uti det
gästebud, som Swen Otto anstälde efter sin fader Konung Ha-
rald (7). Uti Norrka Hirdskrå förekommer ock Dofs minne (8).
At intet den ena skulle supa ut för den andra, då de drucko af
et hjärt, som med naglar i stöpet utmärkt, huru mycket hwar drick-
ka skulle, och denna försikthet har den helige Dunstan i Enge-
land inrättat, hwilket ock anføres såsom et bewis af hans mogna
och gudafrika insigt (9). Under dessa skålars drickande gjorde de
gamle ock sina heliga löften, sådant war Ingialdes löfte wid Bras-
gebågaren. På samma sätt förpliktade sig Swen Otto mot Ko-
nung Ethelred i Engeland, och Sigwald Jarl med de andra
Jemsöwikingarna gjorde sina löften, at bekriega Håkan Jarl i
Norrige. Understundom woro dessa löften efter uisende mindre
äfwentyrliche, såsom när Hjorward Berkerf gjorde löfte, at han
skulle äga Prinsessan Ingeborg från Upsala, fast det icke destomins-
dre

Dre föstade sedermera både honom och hans elsfroa bröder lifwet, om hwilket alt på sina wederbörliga ställen är omrördt. Man lär dock härutaf så mycket, at wåre försäder woro ganfka ömme om hållander af hwad de lofwat, afwen under starkaste ruset, och at man kunde hafwa mera förtroende til de tidens yra dryckenskap, än til wår werlds betänkfama nykterhet.

(1) Edda 31. Dämifaga.

(2) Sturleson T. I. p. 48. Man lär af detta stället, hwad ordalag man brukade wid detta tillfälle, och drack Hildigun på detta sätt til Hjertward: Allir heilir Njingar at Rolfs minni Arafa.

(3) Ragnar Lodbroks Saga C. 36. p. 19.

(4) Nennius Hist. Britonum, C. 36. p. 119.

(5) Hraud och Voses Saga C. 17. p. 49.

(6) Torfäus H. N. T. II. p. 471.

(7) Sturleson T. I. p. 246.

(8) Dolmer Rortste Hirdskrá C. 49. p. 335.

(9) Albericus wid år 962. p. 3. Angli didicerunt a Danis potationem. Sanctus Dunstanus -- ut potationem compatriotarum refrenaret, clavos aureos vel argenteos vasis infigi iussit, ut dum quisque metam suam cognosceret, non plus subserviente verecundia vel ipsé appeteret vel appetere cogeret. Man ser ännu uti gamladags kanner sådana naglar, som man kallade pålar.

§. 9.

At frögden måtte blifwa så mycket lifsigare, blef wälsågnaden esomostast urblandad med spel och dans. Den som inbillar sig, at wåre forðne Swear föraktade musiken för den Lekare. Nått, som förekommer uti Wästgötha och Östgötha Lagen (1), han be- drager sig wårkeligen. To med minsta eftertanka begripes, at där endast talas om en enda Landstreckare, som med trumma och fiol samlade almosor. En sådan uysling kan wara medömskan wård, men ingen kan falla på den tankan, at han kan wara i anseende. Däremot är ofelbart, at andre Musikanter och Lekare warit högt nog afiade, när de wid Konungarnas egne Hof woro underhållne. Om Konung Hugleik wet man, at han hade wid Hofwet alla slags Lekare, Harpspelare, Vigare och Fidlare, som de kallas i

Sträng-
spel

Yng-

Lefnads-
sättet.

Ynglinga Sagan. Man kan härutaf sluta med all säkerhet, at sängkonsten ingalunda varit föraktad, hvarken i Hugeliks eller hans förfäders och efterkommandes tid. Et nyckter mer som man finner, at Konung Dief Skötkonung haft ordentlig Tafelmusik; ty så snart råttorna woro på bordet, kommo Lekarne eller Musikkamerne in med harpor, gior och andra instrumenter (Sangröl) (2). Om en Swenskt Prins wid namn Holer berättas, at han war ganska förfaren och öfswad i all slags strängespel (3). Wose från Öster-Gjuthland wiste prof af sin skickelighet på brölloppet i Wäromaland, och det med sådant losford, at alle betygade, at det war ogderligt at spela bättre (4). Man har npligen omrödrat, at man instämde med musik sköten wid stälarnas drickande, hwilket och wid Constantinopolitanska Hofwet varit brukeligt (5). Man der intet underrättad, hurudana de gamlas instrumenter varit, dock synes, som de något när varit de samma som nu brukas, fioler nemligen och harpor, och hafwa dessa senare varit ganska stora, som både af Herauds och Wolsunga Sagan kan inhämtas. Hwiska blåsinstrumenter varit i bruk wet man intet, utom deras Luderar, hwilka ofta omtalas, och hafwa varit et slags trompet eller horn. Man berjente sig af dem til at sammanfalla folket, eller och efter omständigheten at gifwa teken til slagtning. At Romare och Greker haft särskilda toner eller marcher, som utmärkte hwar rörelser krigshären göra kulle, är bekant af Aristides (6). Om något dylikt varit i Norden brukeligt, har man sig intet bekant. Hwad som nu är påmint, kan gifwa något begrep om den gamla sång eller spelkonsten. Om deras dansar talas uti Herauds och Woses Saga; de hafwa förmodeligen varit af samma slag, som man nu kallat springdansar, och torde de hafwa varit något i förwantskap med dem, som ännu hos bönderna på några ställen dro i bruk. Besönnertligt är, at man finner i den äberopade Heraud och Woses Saga; en dans eller stycke wara omrödrat, hwilken haft den kraft, at alt, som war i rünniet, ända til kuiswar och torefkar, kom i rörelse. Et sträff, som ännu intet på alla ställen hos almogen är förswunnit, och kallas detta märkwärdiga stycke Ålfdansen.

Dans.

(1) Om denna Lefare Rätt kan läsas 7 Bl. Særam. B. Wgl. 18 Bl. Drap. B. Wgl.

- (2) Sturleson T. I. p. 522.
 (3) Særo L. T. p. 39.
 (4) Geraud och Döges Saga C. II. p. 50.
 (5) Evidas på ordet Masargoi.
 (6) Aristides Quintilianus de Musica L. 2. p. 77.

Infuade
 Utter

§. 10.

Hos våra förfäder war wäl intet det wäl i senare tider kallat **Dorbska** rang, icke destomindre har någon ordning i Gjästbuden varit i akt tagen. När Konung Rolf från Wäster-Gjötland undsägades af Konung Erik i Upsala, sattes Rolf i högsåtet hos Konungen, och så Rolfs fosterbröder. På Konungens andra sida satt Drottningen, Prinsessan Thorborg, och sedan det öfriga Fruentimret [1]. Ut Rolf Krakes Hof i Ledro, suto Bodwar Bjærke och Hjalte på Konungens högra sida, och på vänstra sidan de tre bröderna från Sverige, Swipdager, Hwiðfær och Brigad, och däreft woro de tolf Bersefkarnas säten [2]. I allmänhet hades afseende så wäl på börd och tapperheten, som långwarigheten af tjensten, så at den nykomne intog gemenligen nedersta rummet wid bordet, och war det et slags straff, at blifwa flyttad längre neder ifrån sit wanliga ställe, som af Konung Knuts Hofartiklar intagas kan [3]. För fremmande war annars förmåsta stället mitt emot Konungen eller wården, hwilket kallades på några orter andra Öndwegen [4], och på detta säte fick Konung Hjortward sit säte hos Konung Grammar i Öddermanland, och Ragnwald Jarl hos Torgny Lagman.

- (1) Göttrik och Rolfs Saga C. 25. p. 146.
 (2) Rolf Krakes Saga C. 37. p. 87.
 (3) Soeno Aggonis Leges Castrenses Canuti C. 5. p. 160.
 (4) Man kan här om läsa Werelius i Anmärkningarna til Sautr. och Rolfs Saga p. 88.

§. 11.

Deffe hit intit upräknade seder äro sådana, at de med anständigheten ganska wäl förenas kunna. Men andra bruk af grof-

R E E

ware

Resnads-
sättet.

ware små hafwa och warie wedertagna. Af denna art war utan twifwel den sedwänja, at man, sedan kjöttet war förtärdt, roade sig med at slå gjästerna i ansiktet med ben. Sådana tidsfördrif woro almindliga ibland Rolf Krakes Kämpar, och gick det någorlunda an, så länge de smärre benen woro i rörelse: men när de större bentäggarna började slaga fring drönen, war anrättningen nog ohöfjad för Hofcavalierer. Bodwar Bjarke sem nykommen och swan wid et så oöfäntat esterspel, lekte och så groft, at den, han träffade, satte lifwet til [1]. Konung Rolf hade wäl ätskilliga gånger betygat sit misnöje öfwer en sådan ofsed, men hells wäldet hade ändå intet blifwit hämmat. På samma sätt bemötte Starkader en af Dancka Konungens spelmän, som skulle roa honom [2]. Och torde denna ofskärlig wänt länge nog öfward på wis, så ställen i Norden, emedan man finner efterdöme därpå uti Konung Knut den Storas Hofartiklar i Dannemark, hwaräst stadgas, at den som trenne gånger blifwit beträdd med förseelse, bör de sitta aftranederst, och de andre kunde efter behag kasta benen på honom [3]. Man är wäl intet underrättad, at denna sedwänja warit brukelig öfweralt i Norden, men efter man anförde det, som til forna werldens heder tjena kan, bör man ej heller förbigå det, som synes mindre hederligt. Man bör känna de gamla, både til sina fel och förmåner. Så mycket bör man likwäl erindra, at ingen anledning är, at sådant skee i Öfwerhetens närwaro, utan det har warit et wanligt ras, som ibland en hop yra och halfbrucna Hofbuzar lätteligen upkomma kan.

(1) Rolf Krakes Saga C. 34. p. 78.

(2) Særo L. 6. p. 115.

(3) Særo Aggonis Leges Castrenses Canuti Magni C. 5. p. 167. Sjelfwa Auctorens ord förtjena at anföras. Si quem obstinata præsuntio ternis excessibus in obsequentem notauerit, ac respicere detractaverit, extremum eum omnium locandum statuerunt. Immo decreverunt, ut quilibet convictorum ossa in eum pro arbitrio jactaret, nec quisquam propterea temeritatis aut petulantiae argueretur.

§. 12.

Offer-
sjästepud.

Men de gamlas gjästepud förtjena til äfventyrs ännu en nå-
got omständeligare beskrifning. De högtideligaste woro wid almind-
na

na offrens firande, wid förbunds slutande, wid bröllop och wid graföl. Öfvergillat, som firades af Blot Ewen bestrifwes uti den Helige Eskils Leifwerne [1]. Något utförligare afmålas en sådan blot weizlo af Sturlejon. Man slaktade då hästar tillika med andra kreatur, blodet uptogs uti fjärril, som kallades Lant-bollar, och med blodet öfwerströks så wäl afguda belåten som selswa offerhusen utan och innan. Det som war öfwer af blodet stänktes på folket. Spisen war midt på golfvet, öfwer hwilken kitalarna hängde, hwaruti maten kokades. Rundt om spisen suto gjästerne, til hwilka ölet fringbars uti horn, dock med den ordning, at först drafs Odens full, däreft Niords, så Freys, sedan Brages, och ändteligen drack man efter behag sina släktingars minne som woro lagde i höggar. Wården började skålarne, och talade för dem. De som i synnerhet satte wårde på sin styrka och manlighet, drucko Thors skål, och gjorde hammarmärke öfwer hornet. Ibland all maten war hästeskjött det aldrgheligaste, och Öfvergillen hafwa warit, efter utseende de aldrasmutsigaste och ohyggeligaste [2]. At man i Sverige wid dessa högtider brukat win, kunde man til äfwentyras sluta af den Helige Eskils Leifwerne; om man ej wiste, at Auctoreterna til dessa snacksagor, understundom förwadt omständigheterna, på det Läsaren skulle inbilla sig, at de förstodo Latin. De gjästabud, som firades wid förbunds slutande, torde hafwa warit i någon förwantskap med offer-helgderne, och stodo de gementligen i otta dagar, men en omständeligare bestrifning har man intet [3].

(1) E. Benzell Mon. Eccl. p. 37.

(2) Sturlejon T. I. p. 141, 145.

(3) Adamus Bremensis H. Eccl. L. 30. C. 20. talar om den förening, som blifwit träffad emellan Konung Ewen Ulfson i Dannemark, och Arke-Bisken Adalwardus i Bremen, hans ord äro dese Denique sicut mos est inter barbaros ad confirmandum pactum foederis, convivium habebatur vicissim per octo dies.

§. 13.

När bröllep hållas skulle, woro de största anstalter och til Bröllop-lagningar, och byggdes därtil understundom enskilda rum och salar,

R E E 2

hwil

sefnads-
sättet.

hvilket ej war så svårt at wärkställa, där folket bodde i trähus, och tillräckelig tilgång war på skog. På bröllopsfälen i Bjarmaland woro hundrade dörrar, men det är ej svårt at begripa, det Historiekrifwaren behagat. De anstalterna, på det måtningen skulle bärwa så mycket grannare. Wärd i gästbudsälen stod brudfängen, dit man uppgick på trappesteg [1]. Wärd Konungliga Personers bröllop, satt Konungen i högsetet, och hade Brudgummen på högra sidan, och Bruden på den wänstra. På den sidan som brudgummen satt hade mansfolken sina platser, och fruentimmeret på andra sidan, så at den ordning, hwarigenom karlar och fruentimmer sitta blandade, lär wara kommen til oss, så wäl som hwarwa ordet Buntereyhe från Tyskland. När Stjöldemöder skulle gästas, suto de på brudebänken med Hjälm och Brynja, samt full rustning [2]. Andra brudar hafwa warit förefedde med mindre förfärlig skrud. Lustbarheterna bestodo uti äta, supa och dansa, och det i en städig och omskiftande rörelse, så at man gick från bordet til dansen, och därifrån til bordet igen, hvilket allt man kan sluta af beskrifningen på brölloppet i Bjarmaland. Och härutinnan hafwer och almogen bibehållit de uråldriga bruken, ty man äter, dansar och super om hwart annat, utan uppehåll. Det är besynnerligt, at denna ofsynliga lustbarheten kunnat bibehållas, äfwen bland de förnämre, ända til sex onde och suttonde århundrad: änskjönt den obegriplighet och ostid fölgt med dessa måltids dansar, at, när et fruentimer, som satt wid inra sidan af bordet, blef uptaget, gick hon öfwer bordet emellan faten, at inställa sig hos sin meddansare. Sådana bröllop warade längre och fortare efter wæderbörandes förändighet och omständigheter. Brölloppet i Upsala, då Konung Rolf giftes med Konung Eriks dötter Thorborg stod en half månad [3], hwarest Konungen som wärd, gjorde hedertliga ständker til alla, som butne woro. Denna sistnämde sed lär förmodligen warit almän wld alla större gästebud, ty man finner bewis därpå, så wäl i den måltid, hwarmed Åke i Wermeland undfågnade Konungen i Swertige och Norrtige, som i Sigrid Storrådas gästebud för Harald Grönfke, och andra tillfällen. Detta passar sig och bättre med de högdragna Götiska seder, än de förmodeligen i senare tider upkomna brudgäfwor, hwarmed gästerna nästan på wärdshuswis betalte sin wälpågning.

[.]

- (1) Geraud och Dofes Saga C. 10. p. 43.
 (2) Geraud och Dofes Saga C. 2. p. 4.
 (3) Gautr. och Kofse Saga C. 25. p. 148.

Refnads-
fäster.

§. 14.

Annars börjades giftermälen i fornda dagar som nu genom frieri, så framt man inter råfwade sig hustrur, och tog dem til sig med wåld. Uti Störwicks och Starkaders släkten war detta qwinno-rån nästan allmänt. De b:fristwas och som mycket grofwe och fula karlar, och af lugen betydande släkt: men därjämte så högdragne, at de inter kunde nöja sig med andra än de förnämsta, som woro i landet, då inter annat medel förmodeligen warit, än at förskaffa sig hustrur med wåld. Men alle woro inter Bersekar och halstroll. Allt annat hedertligt folk, bar mycken högaktning för skönet, och skaffade sig hustrur ordenteligare. Ragnar Lodbroks frieri til Kraka eller Aulag är tillbräne omralt, och de efterdömen, som Prinsebornas och andra förnämre Jungfruers giftermål uti helswa Historien gifwa wid handen, öfwertryga oss om en finare och anständigare sinak. Första anmätningen skjedde hos brudens föräldrar, men dottrens egit wal gjorde gemenligen utslaget. Gylforna, som ifrån barndomen inter hörde talas om annat, än hjeltebater och mannamod, lämpade och merendels sit tycke därefter, så at dem föredrogs, hwilken gifwit de mäst prof af tapperhet. Således utwalde Ingeborg, Thor Herfes dotter i Norrige den gamla Konung Gautrek från Wäster-Gjöhland, fram för en annan Konung Dief, som til åren war yngre, och til utseendet warlar. [1] Wid trolöningen gäfwos skänker åt bruden, hwilka kallades fästarkä, och efter den underrättelse, som Tacitus lämnat om Enskarna, bestodo de uti oxar, en berslader häst och wapn, hwilket och kommit något när öfwerens med de gäfwor, som omtalas i Gylfomåla Balken, nemligen sabel, bersel, gångare, armakäpa och hätta. Det är troligt at de Swenska, som et handlande folkslag, hwilket häst föräd på penningar, afwen gifwit penningar wid sådant tilfälle, en sed, som danu brukas ibland allogen. Och häraf är det hänt, at Bröllop på gammal Swenska kallades Brudkaup eller brudfjöp. Det är utan twifwel, at

Trolöf-
ning

R f f 3

detta

**Levnads-
sättet.** detta af Alder varit brukeligt hos Frankerna [2]. Sjelfwa bröds-
loppet stod merendels hos brudens föräldrar, men understundom
firades det hos brudgummen, som det skedde med Konung Gaut-
reks giftermål. Om någon besymmerlig högtidelighet varit i bruk,
Barnsöl. då barnen föddes, wet man intet. Man öste watten på de nyfö-
da Swennebarnen, och gaf dem namn, hwilken sed varit brukad
i sjelfwa Hedendomen, fast den icke destomindre lär wara sånd af
de Christna, och torde den til ähwenityrs intet wara så särdeles
gammal. Den första gång denna wattnödsning omtalas, är wid
Ragnar Lodbroks sons födelse [3]. Då barnen såde tänder gafs
woos dem skänker af föräldrarna, som kallades eandfa. Men det-
ta och mera dylikt kan sås uti våra wanliga Håförelsnare och
Antiquarier.

(1) Gautr. och Rolfs Saga C. 12. p. 70.

(2) Thoromachus, uti sit Chronicon L. 4. C. 16. p. 201. uttrar sig
på detta sätt öfwer Gundebrand Burgundiernas Konung, då han för-
lofwade Clotildis med Konung Chlodowæus. Quod ille denegare me-
ruens, et sperans amicitiam cum Chlodowæo inire, eam se daturum
spondet, Legato offerens solidum et denarium, ut mos erat Francorum,
eam partibus Chlodowæi desponsauit. Denne Auctor är tryckt uti
Basnage Thesaur. Mon. Eccles. T. II.

(3) Ragnar Lodbroks Saga C. 6. p. 15.

§. 15.

**Begräf-
ning.**

At wære förfäder hafte mycken wård om sina afdöda Hjelstar
och släktingar, är således allmänt bekant. Efter Odens stadgan-
de brändes den dödas bekamen på et där til upbyggt bål, och askan
af kroppen tillika med de obrända benen uppsamlades och lades i
krufor, hwilka sedermera antingen sattes platt neder i jorden, eller
ock, om den döde varit i något anseende, upkastades en stöere el-
ler mindre hög öfwer den nedsatta krukån. Dessa krufor woro
merendels af ler, och en stor del se ut, som de intet varit brän-
de, andra åter wisa tydeligen, at de varit brända, hollket wita-
nar, at konstnär at göra lerkärl måtte varit nog gammal. Un-
derstundom finner man ofwan i dessa krufor några brunaktiga rim-
for, smala som halnstrå. När dessa läggas på elden, gifwa de
en stark och angenäm lukt ifrån sig, så at man därtaf kan sluta,
at

at det varit en slags röfelse. Afse för Wessman, då han för några år sedan war här i Skåne, och lärt upgräfwa ättilliga gamla Utebackar, har funnit på många ställen sådant röfsmärk. På somliga orter har man funnit graskrutor eller Urner af adlare ämne. Ser sådana urner blefwo upgräfna på Fyen 1683 af purt gull, och wid Bergen i Norrige är funnen en Christallkruka, omslindad med gulltrå [1]. Man träffar och understundom sådana af Metall. Sedan Yngue Frey i Sverige, och Dan i Danne mark blefwo satte i hög obrände, började Bränneålderen så småningom at afstaga, och Högålderen kom i stället, hwilken och räckte ända in i Christendomen, och är Eher, Ehortiska familjens stamfader, begrafwen i en hög wid-Ridsfinge, änskjönt han war Christen m. m. [2]. Tidens widskjeddliga Gudstjenst fordrade, at den aflednas hjäraste och dyrbaraste egendom skulle göras fötje, så wäl på båten som i högen; men at detta stråkt sig til hustur och andra efterlefwande, är intet bewis, änskjönt Oddur Munk hast denna uppenbarelse [3]. Til mera äminnelse efter den afledna, uprestis äfwen större och mindre hållar eller stenar efter honom, Wautstenar kallade, i synnerhet när någon mantlig gjärning utmärkt den dödas lefwerne. Af dessa synes än i dag ganska många, större delen utan Rumor. På det högen skulle wara så mycket waraktigare, lades stora stenar hwarstals rundt omkring och öfwer krukans, och blef hon tillika därigenom förwarad, at hon intet måtte af tyngden blifwa söndertröad. Men uti detta ämne är kfrist witt så mycket, at en widlyftigare undersökning är onödig, emedan det kan säas öfwer alt hos alla våra Antiquarier.

Lefnads-
sättet.

(1) Man kan se här om Philosophical Transactions abbridget P. 4. p. 162. m. m.

(2) Så wäl Sophia Brahe uti sin Elgtebol, som Mesenius in Theatro Nobilitatis Suecanæ, och andra, hwilka kfristwit Adelige släktregister, komma öfwerens om denna omständighet. Men Ehortens grafhögd lär nu wara jämnad genom plogar och år.

(3) De bewis, som anföras til at slädfälla denna sedwänja, äro intet såredes betydande. Man beropar sig på 43 Damsågon i Edda, hwaräst berättas, at Baldurs hustru Ranna lätit upbränna sig på bålet, som war tilredt af des afledna mata; men Ranna war döb förut af sorg, och därefter blef hon buren på bålet. Wi hafwa däremot tadeliga prof, äfwen af det, som i hellska Historien är andraget. Däsa leide efter

So.

Lefnads-
sättet.

Konung Will, Sigrid Storråda efter Erik Segerfull, utan at deras hedre därigenom blifwit förminskad, hwilket likväl hade warit nödnda- digt, om de afswiket från en så helgad lag. Uti Egil och Rismunds Saga, och Gange Rolfs Saga förekommer wäl något dylikt. Men däraf, at någon warit så hjertsländ, at hon welat följa sin man i hö- gen, kan intet slutas til en almån och laaligen stadgad sedwånja. Det kan ock hända i vår tid, at någon tager sin död af sin makas bortgång, men man gör likväl war tid en oförjert hedre, om man darsföre til- ägnar åt almånheten en så fördrande ömhet. Menars kan man sluta af Brevs Historia, at stora skatter fordom warit nederfätte i g. afhögar- na. Scheffer uti sin Upsalia antiqua. C. 18. p. 360 berättar, at i Gustaf Adolfs tid uti Ritebackarna wid Upsala, wärit upfunna åte- lilliga dyrbarkheter, och äfwen tjäril af gull. De stora guldpenninar eller runda plåtar, som år 1674 upfunnos wid Wd i Etåne, och äro af samma Scheffer beskrifna, torde ock wara någon tillhörighet af något gammalt grässlåde. Men denna sak behöfwer förmodeligen intet, at blifwa widlyftigare bewisad.

§. 16.

Tal efter
de döda.

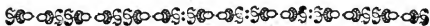
Til at än mera betyga sin högakning för den afledna, war det ock medertaget, at hålla Tal wid grafwen eller högen, och bjuda honom fara wäl, samt önska lyckelig resa til Walhall; wärfar bleswo ock understundom upsatte til den dödas äreminne. Detta alt blef i akt taget wid Konung Håkan Haraldsons död i Norrige, uti tionde århundrad under tjofa Hedendomen [1]. Man om- bytte ock kläder wid förefallande sorg efter närskilda. Således lät Drottning Thyra i Dannemark kläda Kungshuset efter des son Knut Danaast med grått kläde eller wadmål [2]. Sorgen dränktes omsider i Bragebdgaren under arsfölet, hwarmed den af- lednas hela Historia fulländades. Fattigt och ringa folk, som in- ter hade tillfälle, at göra sig behageliga i Walhall, hwarken genom stora bedrifster, eller rika skatter, som skulle följa dem til andra werlden, hade likväl et annat niwel at göra sig wälfomna hos Oden; emedan de störtade sig utför Åttestuperna, och således hells- willigt förförtade sina dagar, hwilket ock war en slags manlighet i dessa tider. Men af alt, som nu är andrager, och af den myk- na wärd och ömhet, som man wist mot sina afledna wänner och släktingar, kan man nog finna sannolikheten af et långt minne hos efterwerlden. Och som man anmärkt förut, at man, i de högti- deliga

deliga offergifven, jämte Gudarnas Kälar, afwen drack sina i hög Befnads-
sätet.
lagda släktlingars minne, kan man nog begripa, at så wdt afgu-
dadyrkan, som hedniska widseppelsen blefwo därigenom alt stadig
underhållna. Hwarföre och de förste Christne naturligen blifwit
likom tvungne at göra sig all möjlig flit at utrota minnet af alt
hwar hedniskt war. Hwilket och lär wara ordsaken, hwarföre wi
nu hafwa så liten underrättelse om dem som i Attebackarna ligga
begrafne, änskjönt man wid Christendomens början hafte fullkomlig
kunskap därom.

(1) Sturleson, T. I. p. 163.

(2) Olof Trygvassons Saga uti andra Tomen af Sturleson p. 462.

14. Capitlet.

Om

De Fordna Swears Wetenskaper och Witterhet.

§. I.

San bør ej föreställa sig, at wåre äldste försäder warit my- Wetenska-
per.
Skrif-
konsten.
cket bewandrade, antingen uti denna eller fordna tidens
wetenskaper, sådana som de warit hos Greker och Roma-
re. Mycken försarenhet, och et godt naturligt wett, kunde likwål
innet fattas hos et folk, som med handel och seglation gjordt sig
bekant kring alla stränder i Europa, och afwen haft mycken ge-
menskap med Constantinopel, hwar wetenskaperna bibehållit sit an-
seende, då de ännu uti wästra delarna af Europa, lågo försänkta
uti et tjockt mörker. Det skriffat, som warit brukeligt i Norden,
och som här allenast finnes, och på innet annat ställe i hela werl-
den, synes til en del bekräfta, hwar som nu är sagt. Men man
är ingalunda med någon säkerhet underrättad, ifrån hwar tid
skriffkonsten i Norden, eller Runornas älder bør hänföras. Det lär
wara utan alt twifvelsmål, at skriffkonsten warit bekant i Sverige,
då Ansgarius wid år 829 war i Björkö, emedan han hade bref
med

Betenka
per

med sig ifrån Konungen till Kejsar Ludovicus. Man finner också i ett om brev från Prinsessan Ingegerd till Ragnwald Jarl i Dios Skriftnings tid (1). Så att Skrifkonsten torde vara mer bekant än man i allmänhet föreställer sig. Starkaders berättelse om Dråwalla slag måste också nödvändigt vara Skriften, emedan så många omständigheter och namn hade omöjligt kunnat blifva bibehållna genom blotta minnet (2). Uti Wolsunga Sagan förekommer ett långa Skaldekväde om Fjoll Runor; hvarom är sagt tillförne. Man torde också med fullkomlig trygghet kunna sluta, att Skrifkonsten varit bekant i Norden, i det åttonde och nionde århundradet.

(1) Sturleson T. I. p. 511. Här talas om Prinsessans ritsendingum, som väl intet kan vara annat än brev.

(2) Detta tillfälle äfwen af Alfgeor Brocman, uti des vackra Anmärkningar till Ingvar Widsfortes Saga p. 70. Man kan tillika jämföra härmed, hvad som uti hellska Inledningens om Skrifkonsten är andra git, och des kundskap uti Norden.

§. 2.

Frågar man nu vidare, hwem som lärde våra Nordiska folk att Skrifva, wore det kan hända ej så orimligt, om man swarar, att man wet det intet. Sådan okunnighet möter nästan hos alla folkslag, då man söker uprinnelsen här till. Den som påstår, att de Christne lärde våra förfäder Skrifkonsten, frågar man billigt: hwilka Christna? Ansgarius lär säkert intet hafva tagit sig det besväret, och des utan är fullkomlig anledning, att de förstodt Konsten förut. En äldre läromästare bör också nödvändigt hafva den heder. Men man är därföre intet klokare, ty hvarken wet man, af hwem eller när man i Norden blifwit underrättad om denna hemlighet, så framt man intet wil nöja sig med det ljus, som af Gudska Skrifter kan inhämtas. Helvetierne wore underrättade om Skrifkonsten för Christi födelse, hwilket är oemotfägeligt af Cäsars Commentarier. Tacitus tillägger Tyfarna, som en beknämlig försäkring, att de intet brukade att Skrifva kärleks-bref. Det hade varit sånugt att berömma dem därföre, om de aldeles intet förstått att Skrifva. Marfeille är en Grekisk Colonie eller nybygg, anlagd wdt sex hundrade år för Christi födelse, och hos gamla Gallerna war ej heller denna Konsten okunnig, emedan man wet, att de brukade

Ede at kasta Skuldebref på bålet til den döda, i förhoppning, at Betenska
ver.
han skulle hafwa nyta där af i andra werlden. I Britannien har ämnstone konsten varit kjänd, alt sedan Romarne blefwo mästare i landet, hwilket skeddde i första århundrad efter Christi födelse. När man nu påminner sig, at Tacitus talar om de Swenska, såsom mågtiga til sjös, är det nog begripeligt, at de kunnat besöka de länder, uti hwilka Skiffkonsten varit i bruk af ålder, och således hafwa de lätteligen kunnat blifwa underwiste härutinnan uti de afågnaste tider. Det är osörnekligt, at våra Runor, hafwa mycken likhet med gamla Romerska Alphabetet, men på samma räkning äro de ock lika med Grekiska och Galliska bokstäfverna, ja med hellska Joniskan och Samaritaniskan, ty alla dessa bokstäfwer äro i grunden wara alt et. Det kan då wara möjligt, at våra förfäder från Gallien eller Britannien lärde Skiffkonsten; men hufvudsfrågan blifwer altid den samma, nemligen när det skedd? Af hwad som redan är påmint, har denna kundskap kunnat blifwa inhämtad för Christi födelse, och stort längre gå intet de tillbaka, som göra Oden til Runernas uphöfsman i vår Nord (1).

- (1) Hos Sertorius Ursatus de notis Romanorum uti Grævii Thesaurus T. XI. p. 543. finnes en gammal Inscription af denna ritning
 XLA AVG. GORDIA. Ala Augusti Gordiana, uti hwilken A har mycken likhet med Runan A af. Runorna J. B. R. J. äro äfven konstnackade Latinska. Några af de andra Runorna äro likare Gallernas bokstäfwer, sådana som de finnas i en gammal Inscription uti Aringhi Roma Subterranea p. 599, och uti Benedictinernas stora Histoire Literaire de la France T. I. p. 16. Så at den som wil hålla sig wid blotta möjligheten, kan nog finna medel at kasta våra förfäder bokstäfwer, utan at beswåra Runarna därmed.

§. 3.

Men det blifwer ännu swårare at begripa, hwarföre de Christne Runor, om de lärt oss at skrifa Runor, intet lärt oss mer än sexton, då Romerska Alphabetet war likväl mycket rikare. Runskrifwarne öfvertygga oss, at våre förfäder intet haft flera, emedan uti gyllene talet eller Cyclus Lunæ de sexton förste äro ratta Runor, men de tre sidste däremot äro dubbla, eller sammansatta, som egentligen intet hafwa något ljud. Dessutan har man ock all an-

Wetenska-
per.

ledning at fråga, hwarföre våra Nordiska folkslag begynt sit A b c med F, då Romarne började sit med A. Och om våre förfäder lärt sina Runskafwar af Runarna, har man fulkomligt skäl at tro, det de lärt det, som Runarne wiste och hieselwe brukade, nemligen at börja dagräkningen med A. B. C. och så vidare. Detta skedde likwål intet, utan våre forðne Swear och Götter började dagräkningen med F. B. D. m. m. Naturliga påföljden blifwer då den, at ingen anledning är, at Runorna eller våra gamla bokstäfwer leda sin uprinnelse från Runarna. Biföpen i Rayns Rabanus Maurus, som dödde 856, då ännu ingen Christendom war stadgad, hwarcken i Dannemark eller Sverige, beskriwer Runorna, och gifwer dem til en del samma namn, som de haft i Norden, F kallar han Eben, þ Thorn, V Sech, X Sagel, I Sis, T Lagu, Y Man, + Nor, N Sur (1). Hvem ser intet, at dessa namn dro bruken af våra forðna Götiska Rön, Thor, Sö, Sagel, Jo, Laugur, Madur, Taur och Ue. At Rabanus gifwer flera Characterer än Runorna warit, gör wål intet stort til saken, emedan man finner, at den, som lärt honom dessa bokstäfwer, welat uimärka Runor för hela Romerska Alphabetet. Det blifwer icke destomindre oförnekligt, at Rabanus Maurus haft begrep om Runor, och gifwet dem samma namn som de hade i Norden, när ännu ingen Christendom war rotad här, och Irland ännu intet war bebodt. Ingen lär fördenksfull kunna med skäl fatta den tanken, at Runor och deras namn är en uppfinning af någon Isländsk Runamästare, som någon til äfrentyrers annars funnat föreställa sig. Ej heller är någon sannolikhet, at de hafwa någon förbindelse med Christendomen i Norden. Således til följe af hwad som nu är andraget, torde man med alt skäl kunna tro, at Venantius Fortunatus werfeligen ment våra Götiska Runor, när han nämner Barbara Runa (2).

(1) Rabanus Maurus de inventione Lingvarum uti Goldasti Rerum Alamanicar. Scriptores T. II. p. 93.

(2) Venantii Fortunati vers är allmänt bekant.

Barbara fraxineis scalpatur Runa tabellis,

Quodque Papyrus agit, Virgula plana valet.

Man har ordsak at tro, det Venantius här ment Runor, eller de bokstäfwer, som wärketigen warit så kallade. Och efter de andeligas styl, lär med

Bar-

Barbarus, intet annat kunnat förstås än en Hedning. Vid denna händelse börde det förswenskas, en Hednisk Runa, eller sådana bokstäfver, som hos Hedningarna wore i bruk. Medgifwes denna uttolkning, bör man intet söla dessa Runor, hwarken uti Italien, Frankrike eller Spanien, ej heller uti en stor del af Tyssland. Kan och hända, at Barbarus har samma betydelse här som på et annat ställe hos samma Auctor, L. 9. C. 1. då han talar til Konung Chilperic på detta sätt:

Chilperice potens, si interpres Barbarus adsit,

Adjutor fortis, hoc quoque nomen habet.

Här gifwer Venantius tillstånd, at Chilperic på barbariska språket betyder Adjutor fortis, och det är ren Swenska nemligen, Sjelperik, sammanfatt af Hjelpa adjutare, och rik potens, fortis, J. G. Eccard de origine Germanorum §. 88. p. 191, leder detta ordet af Tysskan, hvilket och går an, efter språken äro uti grunden et och det samma, men ingen kan neka, at ju Swenskan uttrycker både mening och ordet helt tydeligen.

§. 4.

Äf allt detta, som hit in til är anmärkt, lär wara ganska sannolikt, at våra Nordiske Gøther warit underrättade i Kristkonsten förr än Christendomen kom til Norden. Men af allt, som man ännu kunnat anföra, som man ingalunda sluta, när Runor ne kommit i bruk hos våra förfäder. Men wil man sätta tro til våra Gøthiska häfder, försvinner allt tvifvelsmål, emedan Oden blifwer då deras upfinnare, eller åtminstone den som införde deras bruk i Gøthiska Norden. Runa Capitulæ säger det tydeligen. Men när författaren til dessa rim lefwat, wet man likwäl intet, om man intet wil tro, at de komma från Oden. Detta understår jag mig likwäl hwarken at jaka eller neka. Så mycket lär wara öfverfelig, at Auctören lefwat för Semunder, och warit Hedning. Medgifwes detta, så följer vidare, at man i Hedendomen hafte öfwer allt den mening, at Runornas ursprung bör ledas ifrån denna märkelige mannen, då de ingalunda kunna anses för nya. När man nu tillika påminner sig, at Saurleson vittnar, at Oden gjorde en del af sina gøtiskonster med Runor, finner man, at både Fabler och Historier stamma öfwerens om deras Ålder, och låra de på den räkning ingalunda kommit hit med Christendomen. Men härutaf följer intet, at konsten warit således allmän, utan torde den wara hållen som en hemlighet ibland de förnämre i Landet, til des den så småningom allt mer och mer blifwit utwidgad (1).

Wattenkast-
per.

(1) Om våra Runstenars ålder bör man och här göra någon påminnelse, fast deras vittnesbörd uti Historien merendels kan umbädas. De gå förmodligen allt för långt i sin högaltning för Runstenarna, som inbillat sig, at man på dem finner wedermålen af frigeståg, som skjedt ifrån Swerige innan Gedom och Gomorra blifwit förstörde. Detta är nog så svårt at tro, som det är obegripeligt, huru man kunnat falla på en sådan menlag. Om man genom någon lifhet i namn får läf at göra sådana ossfrång, kan jag intet se, hwarföre man intet påstått, at Kom sådt sit namn från Rauuo i Finland. Men denna fornälskan de snaken är nog ombyt i senare tider. Och nu är man åter af den tanken, at alla Runstenar äro mycket yngre än Christendomen eller det nionde århundrad. Detta wil jag intet bestrida, men allenast göra den påminnelse, at det kan hända intet är tillräckeligt, ot af blotta förstekt-
net, som finnes på stenarna, strart göra denna slutsats. Watten-ösnin-
gen, som skjedde wid våra förfäders namngifning af upfödda barn, lär ofelbart vara länd af de Christna, men brukades icke desomindred uti mörkaste Hedendomen. Lifså kan det vara händt med förstekt-
Sielfwa Hedningarna hafwa kunnat sådt högaltning för denna figur, utan at de warit underwisla i Christendomen, när de sedt, at man till-
ägnat så mycket kraft åt detta tefuet, och brukade det så ofta. Hos
Saxarne i Engeland, jattes förs på åttar och ångar til påminnelse om
bönestunderna, som man finner af Vica Willehadi uti Basmage The-
saur. Monum. Eccl. T. II. p. 107. På mynt, wid döpselen, och nästan
alla andra, både andeliga och werldliga fördrättningar brukades förs.
De Swenske äro et efterapande folkslag, som gjerna härmar utländska
seder, fast det pågår sig litet nog underfundom. Utom des wet man
af S. Sigfrids Historia, at de nyligen omwända Christna ansågo det
för en besynnerlig förmön, när den blef losgiffwet, at sätta förs wid de
dödas grafwar, änskjönt de intet warit döpte. Er. Benzeli Mon. Eccl.
p. 7. Det kan då wara troligt, at efterkommanderne låtit ingräfwa
förs på sina förfäders eller bekantas Runstenar, änskjönt de intet warit
där tilförne, i hopp, at någon förmön, för den döda, därutinnan skul-
le ligga förborgad. Sådant kan uti widterpetliga tider blifwa mycket
ansedt, fast det i sig self är idel dårskap. Atminstone torde en sådan
figur ingången på en Hednings Runsten, hafwa lifså mycket värkan
som en Skildemåla. Men en widlyftigare undersökning i detta ämne
bör intet hit, emedan, som redan påmint är, gamla Historien lider in-
gen ting, äntingen Runstenarna anses för gamla eller nya.

S. 5.

Någon kunnkap om solens gång och årets längd, lära och
våre Hednisse förfäder hafwa haft. Deras stora Gester, som si-
rades på vissa tider om året, synas bewisa denna kundskapen.
De

De som bodde länge affides, hade intet kunnat insinna sig wid de högtideliga offren, och de därmed förenade Riksdagar, om de intet hade haft någon wiß afmätning på året at räkta sig efter. Utom des finner man bewis härpå af de gamla Hedniska inbyggarna på Ziland. De räknade nemligen uti året fyra dagar på det fierde hundra, eller trehundra sextio fyra dagar om året (1). Zy efter Ziländska räkningen gå 120 på hwart hundra. Dessa dagar deltes widare i två Måseer eller två halfår, 52 wekor och tolf månader, trettio dagar i hwat månad, då i denna månads räkningen fyra dagar öfverskjuta. De märkte likwål snart nog, at denna räkning war felaktig, emedan deras första sommar dag på detta sätt gief alt längre och längre tilbaka in uti våren. En benämnd Thorsten Sivart gaf då det rådet, at de hwart hundra år om sommaren skulle lägga til en hel wecka eller sju dagar. Förslaget wann bifall, och Lagman Thorfel Måne och andre, som hade mera insigt beflöto, at året skulle framdeles bestå af 365 dagar, om det intet war Leapår, Skottår, men af 366 om det war Leapår, hwilket hände hwart fierde år. Denna Skottdagen jämfades på det sätt, at hwart hundra år skulle hafwa sextio tre wekor, men om två Leapår inföllo inom et tal af sju år, skulle det fierde året hafwa sextio tre wekor.

(1) Detta allt är tagit af Åre Frode C. 4. p. 20. f.

§. 6.

Sålunda beskriwer Åre Frode de gamla Hedningars årsmätning på Ziland, och ehuruwål med Skottdagens insättande en uppenbar misräkning och willerda förmärkes, som kan hånda spår af något skrifsel (1), blifwer det icke destomindre oenotklägligt, at våre hedniska förfäder, innan Christendomen kom til Norden, haft något begrep både om Sol årets storlek, och Skottdagens nödwändighet, så framt man intet wille blanda årstiderna. At desse fordrne Ziländare räknat allenast 364 dagar om året, kan spåra därutaf, at de intet haft fullkomligt begrep om den hos Wästerne brukade årskräftningen, utan följt et sådant dagatal, som uti almänna åren varit brukeligt. Zy man kan sluta af det föregående, at fem eller sex år i rad varit af 364 dagar, och således lika långa, eller

Wetenka-
per.

eller som Åre det uttrycker jämnlånga. Hvilket ock är ordsaken, hwarföre är uti våra gamla Lagar kallad Jamnlonga (2), så at när man skulle räkna år och dag efter Lagen, borde man endast hafwa afseende på de jämnlånga åren, hvilka bestodo af semtio två veckor, eller 364 dagar, och intet på dem, som innehöllo semtio tre veckor, eller 371 dagar. Och at detta förslag, som gafs af Thorsten, intet war ohörde eller nyt, kan därafs intagas, at Åre säger, at alle wakenade dårwid, hwilket på gamla Järländiskan betyder, at de påminte sig det (3). Denna stordvekan, som hwart fierte eller fiunde år inföll, skulle infättas om sommaren. Något når på samma sätt war wedertaget hos de gamla Angler, hvilka bodde i södra delarna af vår Nord, såsom i Holsten och Sleswig. m. m. Ty når de skulle jämnlånga sina år med infjutrning af en månad, infattes denna månad wid inträdet af sommaren (4). Årens längd af 365 dagar och laupåret eller stordåret, synes gisfwa tillfånna, at de gamle Nörman wärketigen haft någon kunskap om Calendarium Julianum, äfsskjönt de med stordagens infättning haft en annan wana, eller iuståning. Det blifwer inmedertid oförnekligt, at wefordrånigen warit brukelig i hellsfwa Hedendomen. Och är det på den grund troligt, at de namn, hwarmed wi äfwen nu betefne dagarna, hafwa warit de samma af ålder. Dessa namn komma wäl mycket öfwerens med de Romares, men dår är likwål någon skilnad, ty Fredag torde snarare böda hänledas från Freyer än Frigga, och Långur, hwaraf Løgerdagen såde namn, swarar snarare emot Neptunus än Saturnus. Om dagarnas namn borde förskrifwas från Munkarna, har man ordsak at föreställa sig, at de namnt dem efter det, som i Christna församlingen war måst brukeligt, och kallat dem den första, andra dagen m. m. såsom de Christna sade i almänhet, prima et secunda feria &c.

- (1) At den, som afskrifwit Åres wärk, utaf ofunnighet försedt sig, är oförnekligt; ty dår står p. 26. at VII. år samman jamnlong, eller at sju år i rad äro lika långa, hwilket är omöjligt når hwart fiunde år, som han sagt förut, skulle dras med en wela.
- (2) Ordet Jamnlonga för år, förekommer ofta i våra gamla Lagar, såsom 8 Gl. Mb. B. Uppl. 18 Gl. Mb. B. Uppl. 10 Gl. R. B. Wgpl. 14 Gl. Alf. B. Wgpl. 22 C. Alf. B. R. Och uti 15 C. 4. §. B. B. R. står Jamnlonga året m. m.

(3)

- (3) At wafna, på gamla Islandskan, bemötsägeligen har denna betydelsen, Wetenka
per.
kan slutas af Sturle'on T. 1. p. 702; här talas om Olof Haraldson, som frågade Raud om sin släkt, och när Raud berättat sina ärenden, sågs om Konung Olof, tha wafnadi Konungur wið theina det beggia, då påminnte sig Konungen bägges deras släkte.
- (4) Beda de ratione temporum C. 13.

§. 7.

Äf det föregående har man sedt, at tolf månader woro på året. Namnen på dessa månader hafwa varit olika uti olika landsorter. Efter Edda war Gormånad eller flaktemånaden förste månaden i året, den 2 Grerimånad, eller första fjöldsmanad. 3 Haustmånad eller sidste månaden i hösten. 4 Thormånad som war första wintermånad. 5 Goimånad. 6 Einmånad eller sista månaden i winteren. 7 Gaukamånad. 8 Eggiden. 9 Solmånad. 10 Silmånad, eller då man bodde uti skogshusen, hwilka lågo för sig self, at där wårda boskapen. 11 Zegannir eller Hdanden. 12 Kornskurdar eller Skjorde tiden (1). Hos Anglerna, eller de som bodde uti södra delen af vår Nord woro åter andra namn. Gjuli swarade emot Januarius. 2 Solmånad, hwilket Beda menar skal betyda lakemånaden, efter de då bakade och offerade kakor åt sina Gudar. 3 Rehdmånad, hwilken han menar hafwa sådt namn af en Gudinna, som hetat Rehda, fast den snarare torde hafwa sådt sit namn af redskapen, som då gjordes färdiga til wårbruket. 4 Eostar månad, samma namn som Carolus Magnus sedermera gaf åt Aprilmånad, och hwarutaf man ännu uti Tyskland kallar Påsten Ostern. Beda säger, at namnet är taget af en Gudinna Eostre, hwilken i synnerhet dyrkades denna tiden om året (2). 5 Trimschi, efter forna då njöskades tre gånger om dagen, hwilket Beda anmärker som et stort bewis på dessa Länders fruktbarehet. 6 Lida, 7 Lida, och skola namnen därutaf flyta, emedan dessa månader woro i synnerhet blida. Dock kan wäl wara, at namnet bdr snarare ledas från Lid, högd eller Backe, emedan solen då war uti sin högd. 8 Weid eller Wenden månad, och skal wenden betyda ogräs. 9 Saleg eller helgmånad. 10 Winterfyllet eller fullmånan, istån hwilken Winteren börjades. 11 Blothmånad eller offermånaden. 12 Gju-

Wetenka-
per.

li eller Julmånad, och således har både December och Januarius hetat Julemånad. Och skal namnet Gjuli egentligen wara taget därutaf, at solen då wänder tillbaka ifrån södra wändcirkeln. Beda torde til öfwenpris hafwa rätt, ehuru wäl man annars tror, at månaden därutaf blifwit så kallad, efter Hedniska Julestenen då inföll. Men om detta passat sig med Anglarnas årsräkning: är det likwäl ostridigt, at Julen i andra Landskaper finnes på en annan tid, nemligen uti Goi eller Sebruarius. Dessa woro de tolf månader uti wantliga åren, men då Anglernas skettår inföll, som bestod af tretton månader, lades en månad til, hwilken ock kallades Lida, och kallades året för samma ordsak Trilidi. De andra namn, som warit och ännu äro i bruk på årskilliga orter, går man förbi tills widare, emedan det är öwist, huru wi da de med skäl kunna föras til denna tiden.

- (1) Jon. Gams Schediasma de ratione Anni solaris secundum rudem observationem veterum Paganorum in Islandia p. 115. Men det torde wara angeläget at öfwen införa hieselwa sådlet af Edda, emedan man afwitet ifrån den öfwerfättning och förklaring, som Gam gifwit, på det såfaren må sielf kunna döma, huruwi da man träffat meningar rätt eller ej. Witnesbördet af Edda lyder så. Frea Jafndagri er haust, til thes er sol setst i Eyfkarstad. Tha er weitr til Jafndaguro. Tha er war til Gardaga. Tha er sumar til Jafndaguro. Haustmaanadr heitir inn næsti fyr war. Fyrsti wetri heitir Goormaanadr. Thaa er Frer maandr. Thaa er Haustmaanadr. Thaa er Thom. Thaa Goimaanadr. Thaa Einmaanadr. Thaa Haustmaanadr, oc Saadryd. Thaa Eggtyd oc Stektyd, Thaa er Solmaanadr oc Selmaanadr. Thaa era Heannir, Thaa er Kornskurdar maanader. Någon öfwerfättning torde här wara mindre nödig, ty innehället är klart: nemligen, at hösten börjas om höstdagjämningen, och warar til des solen går neder i Eyfkarstad, eller tydeligare, til den kortaste dagen. Därifrån räknas winteren til wårdagjämningen, då börjas wåren, och warar til Gardagen eller längsta dagen, då sommaren tager wid, och råder til höstdagjämningen. När det såges, at Goormånad är första månaden i winteren, kan det intet förklaras på annat sätt, än at denne månad, är den första månaden i året. Det är bekant, at man fordom kallade winter, det wi nu kalla år. Och när det såges, at höstmånaden är den första månaden för winteren, toges winter för årstid och intet för år. Hwillet öfwen däraf är tydeligt, at höstmånaden sättes uttyd eligen näst för Thorsmånad. Frer månad, som är den andra månaden i året, torde betyda det, som i hieselwa 9 år annärte, emedan Frea heitir

tyder Karp, bitter. Werelius in Indice. Hwarföre Sam förklarar detta annorlunda, lär samma därutaf, at då årstiderna nämnas i Ed. da, talas ock om höstmånaden, hwar af han trodt, at den sommit näst för Hoormånad. Men rätta meningen torde likwäl wara den, som här är uptagen.

Wetenka-
per.

§. 8.

Desa tolf månader deltes i två mifere eller halftwa år, winter nemligen och sommar. Wintermånader kallades de, uti hwilka natten war längre än dagen, och sommaren utgjorde den öfre tiden, uti hwilken dagarne woro längre än natten (1). Winteren börjades wid höstdagjämningen, och warade til dagjämningen om våren, då sommaren börjades. Detta bör dock intet så förstås, at winteren tog sin begynnelse wid hufwa dagjämningen. Utan man ansåg hela September såsom dagjämning, och nästa fullmånan i October war winterens rätta början, hwarutaf ock månaden kallades wintersfyllet. Men som Ny och fullmånar intet falla in på samma dag, det ena året som det andra, sattes winterens början den 14 October eller Calixti dag. Hwarföre man ock finner i gamla Kalendarier denna dagen wara kallad winternatt (2), och sommaren börjades den 14 April eller Titur-tii dag. Denna anmärkning lär förmodeligen hafwa sin uprinnelse från hufwa Hedendomen, emedan det är något, som intet har någon synnerlig gemenskap med de Christnas fester. Torfaus anför, at winteren begyntes på den fredag, som är näst för S:t Lucas eller den 18 October, och sommaren på Thorsdagen näst för S:t Måns eller den 16 April (3). Men som detta ankommer på Söndags bokstaften, hwarom wåre forndne försäder warit mycket litet bekomrade, när de med jämna dagar och weker afmätte åren, kan denna sedwånja intet hänsföras til denna urgamla tiden, utan til Christendomens stadgande i Norden. Efter dessa grunder blifwer det aldeles intet swårt, at ursätta de gamlas mid-sommar och midwinter. Ty midsommaren, som är midt uti gamla sommaren, infaller den 14 Junii efter gamla stilen, och midwinteren den 13 December eller gamla Lucia; nemligen uti de jämnlånga åren, som bestodo af 52 weker, men med någon skinnad uti fördröknings åren, som innehöllo 53 weker (4).

Årets för-
delning i
sommars
och win-
ter.

M m m 2

(1)

Wetenka-
per.

(1) Beda de ratione temporum C. 13.

(2) Torfåus H. N. T. II. L. 2. C. II. p. 126.

(3) Man har intet velat följa nya stilen uti dessa anmärkningar, på det man så mycket bättre må kunna betjena sig af de gamla Kalendarier. Eljest lår något hwar kunna utan möda begripa, på hwar grund man utslatat midsommar och midwinter. Wanliga året bestod af 364 dagar, af hvilka hälften hörde til winteren, och den andra hälften til sommaren. En och sextio dagar dela således så wäl sommar som winter, uti två lika delar, och midsommar och midwinter så se tydeliga ställe hwar de böra utfattas.

(4) Wormii Fasti Danici p. 144.

§. 9.

Kunstas-
war.

Denna årsräkning war utfatt på de gamlas Kunstaswar, och på dessa finner man egentligen först en räkning på hvarwa dagarna i året, sedan det så kallade Gyllene talet eller Månans Cykel, och ändteligen åtskilliga tekn, hwarigenom wiisa märkwärdiga dagar utwisas. Första dagen i året utmärkes med Ψ , den andra med Λ , den tredje med δ , den fjerde med ϵ , den femte med κ , den sjette med ρ , och den sjunde med χ , då man sedermera fortsar på samma sätt två och femtio gånger, eller så många gånger, som wörfar äro i året. Den sista dagen, som öfwerstjuter wörf-talet utmärkes åter igen med Ψ , så at första och sista dagen i året altid äro teknade med en och samma bokstaf. Men detta sista kan intet lämpas på de urgamla Hedniska tider, emedan man i de wanliga åren intet räknade mer än 364 dagar, och på den räkning måste de gamlas år börjas med Ψ och lysas med χ , utan är denna ändring då först skedd, ndr Kunstaswen inträd-des til alla delar efter Julianiska Kalendern. Så framt wåre forndne Swear intet warit måne om at weta, på hvilka dagar nyändningar insköllo, kunde den ena raden på Kunstaswen wara tillräckelig at afmåta tiden, så framt wiisa tekn därjämte utfatt, ndr deras årliga fester ficas skulle. Och Olaus Magnus så-ger, at man på de äldsta Kunstaswar intet haft mer än denna raden (1). Det kan wara, at han wärkeligen sedt sådana. Men som man wet af Tacitus, at de gamle Thyskar med mycken granlagenhet aktat på Ny och fullmåne (2); är troligt, at dessa må-

månans förändringar intet varit utlämnade, såsom man också finner Betenska-
 dem på alla Runstafvar, så vida mig är bekant. I denna ver.
 affikt sättes Måne-Cirkelen, eller Gjulenetalet inunder de Runor,
 hvarmed dagarna betecknades. Det är bekant, at efter nitton
 års förlopp infaller Nymånen på samma dagar i året. Detta
 talet af nitton utskätsas med följande Runor. K1. N2. þ3. þ4.
 R5. V6. X7. þ8. 19. 410. H11. T12. B13. T14. Y15. A16.
 T17. X18. Ø19. Deße stafvar ställdes så igenom alla månader
 na på Runstafven, at de svarade emot de dagar, på hvilka
 Nyer hördjades, så at när man allenast wiste hwilket tal, som
 året utgjorde uti Måne-Cirkelen, kunde man genast se hwad dag
 Nymånan inföll hela året igenom. Om det war första året af
 Mån-Cirkelen utmärkte Runan K dagen af Nymånaden. Uti
 det andra året betecknades Nymåne genom N och så vidare. Går
 denna ordraf kallades och Runstafvar Primstafvar, ty Prim
 betyder Nymåne. Den tredje raden, som förekommer öfver
 dagraden, utvisar nu på Runstafvarna sänings och skjördetiden,
 helgedagar, större och mindre fester, samt de högtideliga gäste-
 buds dagar, och mera dylikt, och låra en del af de märken,
 som äfwen nu förekomma, varit brukade i hellska Hedendomen.
 Olaus Magnus intygar, hwilket också är oemotägeligt, at hells-
 wa almogen varit så försären i Runstafven, at de icke allenast
 förstådt utwisa Söndagar och Helgedagar, utan också Ny och Ne-
 dan hela året igenom. Hwilken kunskap likväl nu för tiden gans-
 ka mycket aftagit, sedan man genom våra almänna Almanachor
 kan mycket lättare winna samma ändamål.

(1) Olaus Magnus Hist. L. I. C. 34. Jämförd med Worms Fasti
 Danki L. I. C. 8.

(2) Tacitus de moribus Germanor. Coeunt, nisi quid fortuitum et subi-
 tum inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur Luna aut impletur,
 nam agendis rebus hoc auspiciatissimum initium credunt. Nec dierum
 numerum ut nos sed noctium computant.

§. 10.

Förmodeligen är tydeligt, af hwad som nu är andraget, at Dagar
 man i Ödihissa Norden haft något begrep om årets rätta längd, nas af
 och mätning.
 M m m 3

Wetenska- och männans til- och aftagande. Men därutaf följer ingafunda, at
per- wärdre älfste förfäder hafst någon Mathematisk kunskap i dessa saker,
ty en del af dessa aumärkningar kunna göras af en eftertänksam
bonde. Själfwa skuggan, som rättar sig efter solens rörelse, kan
genom någon förfarenhet utwisa idugsta dagen, och så widare.
Men troligast är, at denna kunskap kommit in med någon resande,
ja, kan hända med själfwa Oden, då aldeles ingen Mathesis be-
höfveses därtill, utan et godt naturligt begrep och minne utdrättat
afse-mman. Ut dagens afsmätning har ännu warit mindre korrst,
emedan den aldeles skjedt på bondewis, då des delar afgjordes ge-
nom Dagward, som almogen på några ställen kallar Dastre,
Midtdag, Middaston, Qwäll, Midnat och Otta. Men at utmärka
dessa dygners förändringar uti mörkt och mulit wäder, lär warit
nog swårt, då man hafst brist på lre och timglas, hwarmed Nor-
den, efter utseende denna tiden ingafunda warit försedd. 3de desto-
mindre finner man exempel på dem, som kunnat utstaka dagens
fridande, fast hwarcken Sol, Måne eller Stjernor synes på him-
melen. Den Swenska Mannen Raud, som satt sig neder i östra
Dalarna, hade en son, som het Sigurd, hwilken hafst denna
kunskap, och wist prof därutaf för Konung Olof Haraldson (1).
Det är skada, at Sturleson, som lämnat oss denna underrättelse,
intet gifwet någon omständelig beskrifning på detta rön. At man
fordom räknat nätter och intet dagar, som nu är brukeligt, och
at natten började dygnet, på samma sätt, som de gamle Gallier
och Tyssarne brukade, är alsmant bekant. Hwarföre man ock i
wår tid kallar Juleaston, Nyårsaston, och så widare, intet den
aston, som faller in på Jul och Nyårsdagen, utan den föregående.
Den längsta natten kallades Modernatten hos Anglierna (2), för-
modeligen därföre, at hon i anseende til sin långa längd kunde an-
ses för moder för de andra nätterna. 3 Norrige kallades längsta
natten Höko-natt, som inföll tre dagar för Juleaston, och då hölls
Julen, innan denna fest blef flyttad af Håkan Haraldson på sam-
ma tid, fors de Christne firade Christi födelse (3). Fast man sin-
ner, at fordna Julen på andra orter warit firad och hållen på
annan tid om året.

(1) Sturleson T. I. p. 140.

(2) Beda de Ratione temporum. C. 13. p. 81. säger, at Wödranatten
inföll

inföll VIII Kal. Jan: eller sielfwa Juledagen, och är hans mening, at namnet bör ledas från några gamla widskeppelser, som den tiden i aftogos. Det är möjlige, at han bedragit sig, men det kan också wara, at han har rätt, då och namnet bör skrifwas Wodranatten. Men om det har sin riktighet, at längsta natten inföll Juldagen, har Beda haft en beqvämmerlig Almanach.

Wetenka.
per.

- (3) Sturleson T. I. p. 140. Sielfwa orden, utaf hvilka denna mening är tagen, förtjena någon förklaring, och böra ansåras: En Adur war Jolabald hafte Gökonnatt, that war midsa wettrar, Wott och halddin thriggia natta Jol. Peringiböld har öfwerfätt det sålunda: „Men tilförne höllo de Jul Hölannatt, och stod då Julen öfwer tre „nätter.“ Men denna mening lär intet kunna tagas af sielfwa orden. Allt är tydeligt undantagande thriggia natta Jol. Men at söfå detta bör man påminna sig, hwad som är påmint i sielfwa §; at natten gief för dagen. Första natt Jul blifwer således natten för Juldagen, andra natt Jul måste då blifwa andra dagen för Juldagen, och thriggia natt Jul, tredje natten för Jul. Om man wille tro, at thriggia natt Jul skulle betyda tredje dag Jul, borde man tillika föreslåa sig, at längsta natten eller midwinter natten kunde falla in på tredje Juldagen, hvilket intet woll går an. Däremot kommer denna räkning närmare in til Gregorianiska Kalendern, som utfätter längsta natten den 21 December. Och wisar denna anmärkning, at wåre gamle Norrmän hafte en annan grund, hwarest de utskalat längsta natten, än den, som kan hämtas af Julianiska Kalendern, fast man intet wet, hwartuti den bestod. Det som nu är andraget, beträffas än vidare af en gammal Runstaf, som Veretius infört i Anmärkningarna til Hertogens Sagan p. 56; ty hornet, som utmärker supe och glöddedagarna, utfättes allra först på tredje dagen för Jule afton. Ordet Gökonnatt lär betyda längsta natten, utaf Auka eller Gauka, som betecknar föröka, och at Gauka uti gamla Skrifter är det samma som Auka, kan slutas af Brages vers hos Sturleson T. I. p. 6. hwarsåtti uti några exemplar står Auka, och uti andra Gauka.

§. II.

Wåra förfäders räkningssätt har också, så wida och är bekant, varit ganska enfaldigt. Til at utmärka talen eller Numren, brukades Runorna, så at $\forall$ betydde et, Λ två, Π tre, h fyra, R fem, p sex och så vidare til nittion, såsom man finner af Oghlens talet. Man wet intet, om de hafte flera Characterer eller Ziffror. Sörre summor har man utfätt med wanliga ord. Det är således ögonstenligt, at de hafte ett särskildt sätt at räkna, som de intet kunnat få, hwarken från Greker eller Romare. Grekerne bru-

Räkning.
konst.

betensta brukade wäl sina bokstäfwer som tal, men på et helt annat sätt. *per.* Ty A betydde et, och B två och så vidare til Z, som betydade tio. R utmärkte hos Gräkerna tiugo, då det uti Gårdhiska räknekonsten betydde sex, m. m. Romarne brukade däremot sina egna och bekanta Figurer, hwilka ock finnas i Kalendarierna antagna til at uttrycka Gyllenetalet. Hwarföre ock, om wåre förfäder insett hafit sina egna Characterer förut, kan man wara öfweriuggad, at de emottagit det räkningssätt, som Runkarne brukade, hwilket war det Romerska. Af det, som redan är nämnt, at året efter Jisändiska räkningen, bestod af tre hundra och fyra dagar, som i wår räkning gör 364, är ögonfönligt, at de gamlas hundra gjorde i wåra tal et hundra tiugo. De tal, som woro under och emellan hundra, räknades genom Tig, som betyder en Decas eller antal af tio, såsom niotig, tiotig, elffwarig, hwilka swarar emot nittio, hundra och hundra tio (1). De tal, som woro emellan Tigen, räknades först med halfwa tig, såsom half-fertig. På detta sätt säges om första Biskopen på Holum, at han war wettri mindre än halffertiger, eller et är mindre än trettio fem, som gör 34 (2). De andre talen öktes eller minskades efter wanligheten. Ut i enkla talen räknades merendels til tolf, och de tal, som woro emellan tolf och tiugo, öktes med tillägg af de enkla, såsom tolf och två för fjorton (3). Tiugo kallades tut tug eller två tig, och så vidare. Hos bönderna på några ställen är ännu i bruk at räkna genom Snefer eller Tjog, såsom sra snefer, fyra tjog, eller qvatre-Vingt, som Fransosen säger. Och torde detta räkningssätt wara ganska gammalt. Men det kan wara nog, at man gifwet något begrep om de gamlas räknekonst. Genom Christendomen blef medertaget at räkna på det nu brukeliga sättet, fast ännu hos almogen och i almänna lefwernet ännu finnes qwarleswör af forna räkningen. Man kan se här om Wærelius i Anmärkningarna til Herwarar Sagan 18 Capitlet och 168 sid. f.

(1) Rymplinga Sagan C. 32. p. 62.

(2) Åre Frode C. 10. p. 68.

(3) Herwarar Saga C. 18. p. 167..

§. 12.

Wetenska-
per.
Stjern-
konsten.

Man tillskrifwer äfwen våra Götter någon slags kunskap i Stjernkonsten, sålunda nämligen, at de wetat och kunnat nämna wisja stjernor, och dömt därutaf, så wäls huru natten led, som ifrån hwad wäderstreck windarne blåste. Uti lilla Rinkrönikan säges, at Thor warit bildad på det sätt, at han i handen höll Stjernetornerna och Karlwagnen. Dock wet man intet, hwari-från denna berättelsen är tagen. Icke destomindre är Karlwagnen et gammalt namn på stora Björnen, Ursa Major, och är bekant, at äfwen de forðne Greker kallat denna Constellation för wagn. Twänne andra stjernor kallade de gamle Thiasæs ögon, en annan kallades Drwendils tå (1). Winteryatan och Friggeråck torde ock wara öfwerlesior af de forðna tider. Men denna Båtsmans Astronomien förtienar ingen widare förklaring. Här är för öfrigit ingen anledning, at de gamle gjort någon skinnad på fixstjernor eller Planeter, ej heller hafwa de haft något bekymmer, antingen Månan lyfte af sig sjelf, eller han fick sit stien annorstädes ifrån. Detta och mera dylikt woro saker, som intet syllesatte deras upmärksamhet på något sätt.

(1) Edda Dämisaga 53, 56.

§. 13.

Läres-
konsten.

Men Läreskonsten är en wetenskap eller förfarenhet, som på närmare afstånd röder war sammanlesnad, och hafwa wåre förfäder wärfeligen haft något begrep därom. Arwinnotjörnet winnlade sig i synnerhet om denna behändighet. Den äldsta man finner wara berömd i detta mål är Idun, Brages hustru, som war i följe med Asarna, då de kommo til wår Nord. Hennes äplen dro namnkunniga såsom de, hwilka hade en besynnerlig kraft at bibehålla hälsan, hwarsföre det ock berättas, at då hon wart bortröfwad af Thiasæ Jotun, blefwo Asarne genast förfallne och fröfelige (1). Det är skada, at man intet wet sammanblandningen af dessa härliga äplen. De gamlas Seid, som man menar hafwa warit et slags kokning, war förknippad med ganska mycken widfjæppelse, och föll äfwen denna yllagning på Freutim-

N n

rens

Wetensta-
per.

rens lott. Men detta tjente mer til at göra onde än godt, och torde snarare hafwa warit et slags förgift än läkemedel. Ingen del af Medicinen synes likwäl wara mera nödwändig, än konsten at läka sår, hos et folk, som war alt städigt uti krig och härfärder. Och ehuru wäl man wet, at många blifwit botade, är man dock ingalunda underrättad om medlen. Så mycket är likwäl bekant, at man twåttade sårén med warmt watten, och besjente sig både af knifwar och tänger wid sådana tilfällen. Man gaf de sårade at dricka en soppa af idk och andra krydder, hwilka woro kokade uti en stengryta (2). På detta sätt wärdade en hustru eller Läkarinna (Läknerin) de sårade, som kommo ifrån Stills-larstads träfning, innan hon förbant dem. Det torde och förtjena at nämnas, det Läkarinnan bödd til at utdröna, hwar de quäste hade djupa och farliga sår, därigenom, at hon gaf dem dricka af den förr omtalta Eldsoppan, och gjorde sedan af lukten sina gisningar. Kan och hända, at man brukte grädda til at läka sår, emedan grädda betyder läka. Om sårén woro besynnerligen stora, som-mades de tillsammans med trå, efter omständigheterna (3). I al-månhet woro alle Härfskrare ganska mycket försarne i Läkarekonsten. Jcke detsomindre woro Qinsfolken i synnerhet berömda darskrare, och deras anseende i detta mål hafwer bibehållit sig ganska länge i Nor-den, såsom och den ryktbare Paracelsus försäkrar, at han i Stock-holm warit bekant med et förudmt Gruentimmer, som med en dropck botade alla slags sår, utom bendrott, och det med en så ha-stig wärkan, at sårét altid läktes, då den spuka tagit in tre gån-gor af dropcken (4). Flera sådana, och i synnerhet sympatetiska curer, som af Quinnotjöhnet woro förrättade, omtalas och på an-dra ställen (5). Så at det, som i nyare tider händt, synes göra de gamlas berättelser ännu mera trowärdiga.

(1) Edda Dämifaga 52.

(2) Sturleson T. I. p. 824.

(3) Gautrik och Rolfs Saga C 31. p. 200. jfr. Rolf Krakes Saga C. 21. p. 47.

(4) Detta Theophrasti Paracelsi witnessbörd finnes inskrift af J. Gram, uti Kiöpenhamnska Sällskapet's Skrifter, T. IIII. p. 244.

(5) Afkilliga Utländska Doctors witnessmål i denna saken finnas inskrif-ta uti J. Billbergs Disputation de Magnetisnism rerum Thes. 6. hållen i Upsala 1683.

§. 14.

Detta allt vittnar nogsammt om någon slags kunskap, men dinu har man inter kunnat skaffa bewis, på sådant, som i våra tider kallas lärdom. Dock torde de gamlas kunskap om jorden, någorlunda förtjena detta namn, emedan den warit widsträckt nog, i anseende til de tiderna. Våra förfäders widlyftiga resor, måste nödvändigt hafwa utwidgat deras kunskap i denna delen. At de ment det jorden war kringfluten, kan slutas af det gamla ordstäf: Laugur är Landabálte, eller at hafwet innesfattar jorden, som en gjördel. Jorden war i deras tanka rund, hwaridre de ock kallade henne Zeims Kringla, eller jordenes krets. Gamla werldens trenne större delar kallades Norder Halsu, Wäster Halsu och Suder Halsu. Norder Halsu war Europa, Wäster Halsu Africa, och Suder eller Austur Halsu war Asien. Nordur Halsu och Wäster Halsu skildes från hwarandra genom Midjardar Sjäf eller Medelhafwet, hwilket sträkte sig från Norrasund eller Fretum Gaditanum, in til Zorsala Land eller Palästina (1). Ifrån Midjardar Sjäf gick en stor hassebotn til Swarta Hafwet, och på Norra sidan om detta haf war Swithjod hin mikla eller kalda, Scythia Magna, beläget. Den Södra delen af Africa war i deras tanka obebodd för solhetans skull, och dessa negder kallades Blåtand (2), förmodeligen därföre, at hwad som war upbrukat, bygdes af Swarta Morianer. De gamle nämna ock et annat Land, som de kallade stora Serkland Men om des belägenhet är man ej noga underrättad. Nägre dro af den tanka, at Ejrcasien härmed betecknas. Men emedan Swithjod hin mikla war där beläget, torde China snarare här med förstås, hwars gamle inbyggare Seres til äfventyres gifwit anledning til namnet. Asien ansågs, som warande mit i werlden, och des södra delar berömmas för fruktbarehet på Gull och Simstenar eller Juweler. Gränsen emellan Europa och Asien war Swarta Hafwet och Tanais, som kallades Wanaqwis. Men uti Europa woro våre förfäder i synnerhet bewandrade, och gåfwo de orterna namn, som woro nog wridne efter Nordiska språket. Roskland kallades Garbarike eller Solmgården, hwilket senare kommer nog äfwerens med Eholmogorod. Understundom nämnes det ock Nisaland; sö-

Wetenka-
per.
Geogra-
phie eller
Jordbe-
skrifning.

Wetenka-
per.

ra stranden af Österhön war inbegripet under Windland eller de Wnders land. Den öfriga delen af Tyskland kallades Sotland, dock torde til äfwentryes Holsten allena warit här med beträknadt, fast det sedermerta blifwit lämpat på hela Tyskland. At de hafte en omständelig underrättelse om Norrige och Danmark, är mindre underligt. Deras beständiga härfärder och långwariga wislande i Engeland, gjorde dem näst:n aldeles hemma i dessa negder. London kallade de Luntunaborg, Southwark Sudwicke, Cantelbury Cantaraborg, York Torwik, och så wisware. Dublin, Waterford, Limerick på Irland äro antingen upbyggde eller äminstone förnyade af Norrmän (3). Frankrike hette efter wåra fäders språk Walland(4), eller Gualand, förmodeligen af de gamla Galler, hwilket synes intyga, at detta namn är i wåra orter ganfka gammalt. Rouen uti Normandie kallades Ruda. Den Norra delen af Eurova, såsom Järðarne, Island och Grönland äro först updtäkte af Norrmän. Om America eller Wndland det goda, är talt tilförne. Hvad begrep wåre fäder haft om Norra och Östra delen af Eurova, kan slutas af Samson Sigres Saga 13 Capitlet. Här säges, at Glesiewall låg öster om Risaland, intet långt därifrån war Jothunheim, och än längre bort Swalbard, som låg upemot Grönlands obugder. Uti Swalbard woro många slags folk, och lefde man där ganfka länge ända til 200 år. Där war och annat slags folk, som skal hafwa warit ganfka dumt, hwarföre de och fader hafwa Tidimanna wetit. På en hafsud eller skage bodde åter et annat slags folk, som de kallade Småmdjor, desse lefde intet längre än femton år och aflade barn, när de woro sju år gamla. Och war så godt så råd på troll och spåken i Jotunheim, at de straxt woro tillreds med sin upwaktning, så snart de blefwo anmodade. Här om är talt tilförne. Verdätsen torde uti det wäsentliga hafwa något at betyda, men för öfrigt är den nog i förwanskap med de Sagor, som annars fringföras, at roa barn med.

(1) Edda uti Förtälet 3 Capitlet.

(2) Sturleson C. 1. T. 1. p. 1.

(3) Siluester Giraldus i Chorographia Hibernie C. 43. P. 750. Camdens Uplag.

(4) Sturleson T. I. p. 391.

§. 15.

Men det är tid, at wi ock öfwerwäga de gamlas tänkesätt, Wetenskaper.
 uti mera affskilda eller abstracta ämnen. De slogos, handlade, å- Natur-
 to och drucko om hwarannat, men de tänkte ock understundom. Funnighet
 Jorden och djuren gifwa tillräckeligt förenadt til betraktelser, och eller
 om dessas jämförelse gjorde de sina anmärkningar på detta sätt. Physica.
 Det föll dem ganska besynnerligt, at jorden och djuren hade sam-
 ma egenskaper, ådle, i många afseende, men woro dock olika uti
 wäsendet, härte. Då man söker på högsta själlen, och i djupaste
 dalarna finner man watten, likaledes träffar man blod hos djuren
 så wäl i hufwud som i fötterna. Jorden bär blomster och gräs,
 som falla af hwart år, på samma sätt wäxa här och sjädrar på
 djuren, hwilka falla af hwart år. Såsom ben äro i djurens krop-
 par, så äro berg och stenar i jorden. Härutaf gjorde wåre
 gamle föreläsnare den uträkning, at jorden på sit sätt war lefwand-
 e. Och som jorden war ganska gammal, och födde alt som lef-
 wande war, och alt sedermera förwandlades til jord, gjorde de
 widare den slutsats, at djur och människor hade sit ursprung ur
 jorden, hwarföre de ock med sina släktlinier stannade altid på stu-
 tet i jorden. Af sina gamla förfäder hade de widare lärdt, at
 himla ljusen hade sedan många hundra år gått ojämnt, så at
 det ena gick hastigare, det andra långsammare. Härutaf gjordes
 den påskåd, at någon måtte nödwändigt wara, som styrer dem,
 och utmärkt deras gång. Et sådant wäsendes magt borde förden-
 skul wara ganska stor. Och emedan det rådde öfwer det hufwud-
 sakeligaste, måste det ofelbart wara til, innan himalljusens fing-
 rars wärelse. Widare esier detta wäsende styrde rörelsen af himallju-
 sen, härskade det ock öfwer solen, dag, jordens gröda, wind,
 wäder och hafsens strömmar. Wid denna tankeledning har man
 intet gjort annat än öfwersatt på tydligare Swenska, det som de
 gamle på sit språk tillförne utförde, på det Läsaren må härutaf
 kunna finna, huru de sammanbundet fögderna med hwarandra grund-
 meningarna (1). När de widare wille urrannsaka altings ursprung,
 sade de, at den störste af alla Gudar war Allfader, som lefwer i
 alla ålderar, och styrer alting både smått och stort. Denne Allfa-
 der skapade himmel och jord, lusten och alla des delar. Han gjorde

Wetenka:
per.

de och människan, och gaf honom anda, som skulle lefwa utan återwändning, och aldrig försvinna eller förgås, fast kroppen upplöstes til jord eller brunne til aska. Och skulle alle wärlarade menniskor wara med honom hells uti Himle eller Ljusens boningar, men illakt folk fara til HELL, och därifrån til Nifelheim (2). Här tyfnar den forndna Philosophien, och det som följer är en blandning af förnufts slut och gammal sägen, som uti Fabler och Dämsagor är inskräddt.

(1) Edda i Företaget C. 3.

(2) Edda Dämsaga. 1.

§. 16.

Wärdens
och män-
niskans
skapelse.

Den, som behagar öfwerwäga denna förnufts slutning, lår förmodeligen finna något sammanhang däruti, och kan hända större, än man borde wänta ifrån så afstängda folkslag. Men wåre gamle Götter stadnade intet här med sin eftertänka, utan de wille utgrunda sätter af wärlens början, och beskaffenheten af det, som gäddt förut. Dock här inwika de sig i sägen och gåtor, som wi wärfeligen intet rätt förstå, och de förmodeligen ej heller begripit. Fornsagor och förnufts slut äro sammanblandade, hwilka göra en aldeles osammanhängande bygning. Något bår likwäl anföras, som kan lämna uplysning om deras tänke och talesätt. Tiden eller År war för wärlens skapelse (1), och war utsträckt en stor rymd eller vacuum, ginunga gap. Utom detta ginunga gap war asgrunden eller Nifelheim, och Muspelsheim. Från asgrunden utflöt alt stadigt fjöld och annat ondt i Ginungagapet, och från Muspelsheim, som låg åt söder, eid och luss. När strömmarne kommo långt bort i Norden, stadnade det flytande wäsendet och wardt is, hwilken smältes sedan af luset, som utflöt från Muspelsheim. Af de droppar, som föllo från smälta isen, blef et wäsende uti mennisko liknelse, som kallades Yme. Denne swettrades under det han sof, och söddes då under hans wänstra arm en man och hustru, och af sötterna likaledes, och häruraf hafwa Rimrhusarne sin uprinnelse, et illakt och argt släkte (2). Men detta wäldjur skulle nödwändigt hafwa någon föda, därtil skapades fram en ko, af hwars mjölk Yme närde sig. Koens skapelse

fade sig söda därigenom, at hon stekade de frusna stenarna. Då *Wetia* hände det widunder, at en man upkom af stenen, hwiilen het *per*. Bure. Bure södde Bore, och han war fader åt Oden, Wiler och We (3). Men Bores söner dräpa Yme, och rann så mycket blod af Ymes får, at hela Nimitusha släktet fördränktes, undantagande Bergelmer och hans hustru, hwiika räddade sig på en båt. Bergelmer blef således en ny stamfader för den senare Nimitusha Aiten. Men Bores söner togo Ymes kropp, och kastade den i ginunga gap, och skapade af hans hustru himmelen, af benraglet jorden, af blodens sårar och strömmar. Af tänder och benpiporna, sedan de blefwo krossade, wart grus och sand, och af fjöttec backar och berg. Men af de gnistror och eldsdelar, som utslutit från Muspelshelm, gjorde Bores söner sol och stjärnor til at uplysa werlden (4). Sedan skapade de af twänne träd, som lågo Reid hafstranden, man och qwinna, Askur och Embla, Oden gaf dem lif, Wiler gaf wett och rörelse, We utseende syn och hörsel. Och af dessa är sedermera råttia mennisko släktet fortplantadt (5).

(1) Denna beskaffenhet uttryckes i *Wotuspa* 3. v. på detta sätt.

Ar war alda, tha er Ymer bygde.
 Wara sandur ne får, nie swalar um,
 Jord sanns äfa, nie up himen,
 Gap war Ginunga, enn gras hwerge.

„Tid eller år war då, när Ymer bygde, sjö eller sand fans intet,
 „eller boningar där omkring, jorden war intet til ej heller, eller himlen
 „ofwan. Allt war en tom rymd eller Ginungagap, och växter wore
 „ingenstuds..

(2) Edda 4 Dämifaga.

(3) Edda 5 Dämifaga.

(4) Edda 6 Dämifaga.

(5) Edda 7 Dämifaga.

§. 17.

Af dessa ofatta Fabler finner man likwäl någorlunda, hwad de gamle Nordiske inbyggarne ment om werldens uprinnelse: nemligen at materien varit til långt för werldens skapelse, och at fjöld

Wetenska- fjödd och hetta warit de ämne ordsaker, hwar utaf alt haft sit
per. ursprung. Man finner ock några spår af Mosiss berättelse om
Skapelsen och syndaflecken, men så förwändade, at de omöjligen kun-
na wara lånte af de Christna, utan synas hafwa en urgammal
grund uti deras äldsta förfäders sägen. Man träffar ock här två
otiska urämmen, nemligen ljus och mörker, som uprinnelse til godt
och ondt, hwilket är gamla Österländska Philosophien om Oro-
masdes och Arimannus. De grader, som man här finner bland
Gudarna, såsom Allfader, Bure, Bore och Bores söner, Oden
Wiler och We, hafwa ock mycken gemenskap med de gamla Gno-
stiska Æones, så at alt synes wisa, det wärdre stamfäder hafwa
hånat all sin kunskap från Östergändan, hwarigenom wåra for-
na Händeteknars berättelser så åter en ny grad af sannolikhet,
då de leda från den senare Oden och Asarna, icke allenast Götis-
ka folkets fordna ursprung, utan ock deras konster, wetenskaper,
fabler och widskeppelser. Ut i dessa nu omrörda Dämsagor och
gåtor, har man iniet bjudet til at utreda de gamla ordens etymo-
logiska ursprung, emedan bemöddandet blifwer ganska öfrentprigt,
ty en del af dessa orden dro dels så urgamla, dels kan hända af
Skrifwararna förwändne, at egenteliga betydelsen måste nödwändigt
blifwa ganska mörk. Gör samma ordsak har man sunnit betänke-
ligt, at öfversätta Thuzar genom Troll, och utom des synes or-
det hafwa närmare skyldskap med de gamla Tusci, Italiens fordna
inbyggare, än med det nu i bruk warande ordet Thase, som skal
betypa en warg m. m.

§. 18.

Moral- Detta kan wara nog til at wisa wåra förfäders begrep om
eller alla tings början och uphof. När frågan blifwer om deras En-
Sedolära. daldra, skola ännu några af deras fabler uprepas. Men på det-
ta stället bör man i synnerhet komma ihog deras tankar i Mora-
len. Så wäl härutiinnan seer i det öfriga finnes blandning af
fornsagor, och någon slags estertänka. Til de förra kunna här-
föras deras begrep om förbudna leder i ägtenkapsmål. At giftas
med sina systre war iniet lögligt hos Asarna (1). Likaledes
war det emot deras grundmeningar, at taga til ägta sina döttrar,
som

som man kan sluta af det tilföorne är berättat uti Konung Adolfs *Wetenskaper* Historia, om Drottning Yrsa, som war Konung Helges dotter från Vedro. Men för öfrigt njöt man i dessa mål en fullkomlig frihet. Et inbördes samtycke gjorde ägtenskapet, och et dylikt samtycke uplöste det. Skade war gift med Niord, men sinnelagen kommo intet öfwerens, hon öfwer gaf därför sin man, och gifte sig med Oden, och Niord trodde sig intet wara förolämpad därigenom. Samma frihet gällde äfwen uti antalet af hustrur. Tyske och förmyndighet war den enda regel, som härutinnan rådfrågades. Och har man så mycket mera skäl at tro Adamus Bremensis i detta mål (2), som Tacitus intyggar, at hos de förnämre af Goslaria ansågs för hederligt, at hafwa flera hustrur (3). Örohet i ägtenskap straffades gemenligen til lifwet, dock så, at mannen war berättigad at efter behag beifra brottet (4). Ingen skilnad gjordes på ägte och naturliga barn, utan alle woro lika berättigade til arf. Jcke destomindre, om någon besynnerlig oskicket war på middernet, kunde det woid tilfålle blifwa i äktet taget, såsom man finner af det föregående om Konung Olof Skötkonungs barn. Man har wäl intet exempel, at man här i Sverige utkastat nyfödda barn, denna ösed lär likwål intet hafwa warit öfbröd äfwen i våra öfwer, ty det är oemotfägeligt, at denna omännisklighet warit inritad på Island (5). Dock lär en sådan wana endast hafwa warit hos fattigt folk, för hwilka barn warit och blifwer en tunga uti ewärdeliga tider, så länge inga andra försättningat tagas. Imidlertid är saken den för det allmänna den samma, antingen barnen förgås genom wanstjöldet och fattigdom, eller genom utkastning. At man öste watten på de nyfödda barnen är nämndt tilföorne. Den inbifning fölgde understundem därmed, at et så wattenbestänkt barn intet skulle falla i sått (6). Efter Hedniska grundsatserna war det likwål snarare en förmån än olycka, at lyfta sina dagar på et sådant sätt.

(1) Sturleson T. I. p. 4.

(2) Adamus Bremensis de situ Danie C. 85. In sola Mulierum copia modum nesciunt, (Sveones). Quisque secundum facultatem virium suarum, duas aut tres vel amplius simul habet, divites aut Principes absque numero. Nam et filios ex tali conjunctione genitos habent Legitimos.

Betenka
per.

- (3) Tacitus de moribus Germanorum. Quamquam severa illic matronia, nec ullam morum partem magis laudaveris, nam prope soli Barbarorum singulis uxoribus contenti sunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob nobilitatem pluribus nuptiis ambiuntur.
- (4) Adamus Br. de situ D. C. 85.
- (5) Åre Grode C. 7. p. 46. Sturleson T. I. p. 436.
- (6) Runa Capitule v. 21.

§. 19.

Uti andra grundfanningar af sedolåran, tänkte de på samma sätt, som annat hederligt folk. Man har tillförne andragit några gamla reglor i detta ämne på 70 sidan. För sammanhanget kan man också här anföra några: när någon lider, borde man taga del i hans lidande, göra sina omwänner gddt, och aldrig sågna sig, när det går illa, utan alltid wara mån om godt namn och rykte (1). Denna ömhet om godt namn och rykte, ja och efter döden, uttryckte de på et nog besynnerligt sätt, när de sade: sänaden dö, släktingar dö, wänner dö, man dö och sjelf, men et dö inset, nemligen minnet och omddmet öfwer den afsmnade (2). Til munterhet och sit påminte man sålunda: arla eller bittida skal den stiga up, som tänker winna en annors förmögenhet, en liggande warg sågnar sig sällan af rof, och en sofwande man får sällan seger. Den som wil förwårswa egendom, böder stiga bittida up, och börja sit arbete med förstånd, den försummar mycket, som sofwer om morgonen, ty munterhet är halfgjord gärning. Huru litet man ensam kan uträtta något, utmärkte man med detta ord: stäf: Unger war jag fordom, for ensam och for will, men trodde mig lyckelig, då jag fann en annan, man är mans gammal. Alla dessa anmärkningar äro tagna af Hawamal, som ifrån början til slut är upfylld med dylika wäl betänkta påminnelser. Dessa och flere sådana wisor sungos uti våra försäders glädestud och samwård, hwarutaf et hederligt tänkesätt forplantades i ungdomen. Hwaroföre man och i sjelfwa Historien funnit många efterdomen på et moget och bepröfwat wett, och en mera förnuftig männisförfärlig, än man af dessa tider annars kunnat wänta. Härigenom dämpades och någorlunda den annars blodtorstiga Religio, nen, hwaroföre och Adamus Bremensis witnar om de Swenska, at

at de utan möda skulle kunna förmås til Christendomen, om de ej Betenka af egenmytliga Lärare förargades (3). Man lärde Moralen i de tider at lesa dårefter, och intet til at prata dårom, hwilket missbruk ofta flyter af det Systematiska Lärosättet, då man dr mera bekymrad om at uplysa förståndet, än at förbättra wiljan. I allmänhet är wäl ingen ting, som mer uppbjer de gamlas sedoldra, än deras ogemena beredwillighet emot främmande, hwilket wisar ögonförligen, at deras Moral bestod mer i wärk än uti ord. Utom hwad tillförne hårom är påmint, aflämnar och Sawamal et öfwerlygande witnesbörd om denna tjenstfärdighet, då wälwilja mot främmande intager första rummet ibland des sedoldrande resglor, och det med et slags frögderop: war nögd du glada gifware, gäster komma in; hwarefter sedermåra föreskrifwes, at den resande borde betjenas med wärma, watten, mat och annan förnödenhet (4).

(1) Sawamal v. 114.

(2) Sawamal v. 64.

(3) Adamus Bremensis de situ Danicæ C. 85. p. 60. Et profecto facile sermone ad nostram fidem persuaderentur, nisi quod mali Doctores, dum sua quærant, non quæ Jesu Christi, scandalizant eos, qui saluari possent.

(4) Sawamal v. 2.

§. 20.

Såsom medel at skidra eftertankan, roade man sig och med gåtor, och som dessa woro nog inwäckande, kunde intet utan besynnerligt eftersinnande uplösas. När Gester sade til Heidrek, at han på sin resa haft wåg öfwer, wåg under, och wåg på alla sidor, torde en mindre wan wid sådant, intet straxt hafwa begripet, at Gester sarit öfwer en bro, och at foglarne flugit öfwer och omkring honom. Likaledes fordrades någon erfarenhet til at weta, det fogstripor skulle förstås med de lekare, som fara landet igenom, och hafwa hwit skid om hösten, och svart om sommaren. Ej heller skulle det wara så lätt at begripa, hwad det mände wara, som war swartare än en korp, hårdare än et horn, hwitare än et äggskal, och rättare än en stång, fast Heidrek straxt

Gåtor.

Betenka-
per.

gihade, at det war en swart Agasten som låg i sölstenet. En hel hop af sådana gåtor förekomma uti Herwarar Saga, hvilka alla fordra en slags qwicksbet til uplösning. De gamlas ordspråk woro ock understundom artiga nog, såsom: Morg eru Kongs eiro, Konungen har många öron, fall er farar heil, fall betyder lycka för en resande, och mera dyligt, som i de gamlas skrifter förekommer, hvilket allt innefattar både qwicksbet, smak och estartanka.

(1) Herwarar Saga C. 15.

§. 21.

Skald-
konst.

Men här om skulle man blifwa än mera öfvertygad, om man rätt förstod nu förtiden deras fordna Skaldskap eller Poesi. Skalderna woro egentligen innehafware af all den gamla Nordiska wissheten. Skalderna förwarade icke allenast våra förfäders Gudaldrar, utan ock deras moral och sagnsagor, och deras qwäden bibehöllo från glömskan, icke allenast fordna tidens därskaper och fabler, utan ock de gamla Hjeltars minnesvärda gjerningar och utmärkta bedrifter. Denna Skaldkonst inkom med Oden och Alfarna, och des bruk blef ändteligen så gynnadt och älskat, at man afwen i dagligt tal, då något besynnerligt skulle företagas, yttrade sina tankar på vers. Bersärne woro, som de gamla Grekerns och Romarnes, utan rimslut, och man war ännu intet kommen i den tankan, at någon prydelighet låg därutinnan förborgad, at man lyktade raderna med lika ljudande ord. En besynnerlig takt och wigt i orden, och stundom kortare och stundom längre rader stilde Skaldskaper från wantliga och brukeliga talet. Man finner likwäl en ganska stor åtskillnad emellan de sänger, som man på stånden wid förefallande omständigheter utsade, och de, som af Skalderna efter längre betänkande upfattes. De förra dro afwen nu nog lätt at förstå, men de senare dro däremot ganska inwelsade, åtminstone för oss och våra tider. Bägge slagen förekomma ofta uti våra gamla skrifter. Och som det alltid är en dygd eller förtjenst at tala så, at Höfaren eller Åhöfaren kan utan allt för djupsinligt begrundande, begripa, hwar som säges, skulle man snart kunna falla på den tankan, at de ofkonstlade Skaldeqwäden woro af större värde, än hellsäwa Skaldernas utpräjade konstfärdiga.

Det

Det är och oemotsägeligt, at de i hast författade versar äro underskundem med smak och styrka sammanfatta. Till bewis vill man anföra början af det gamla Bjalkemål, som Thormod Kolbrunur Skald söng om morgonen för Stiklarstads träfning (1):

Dagur er upkommen
Dýnia hana fiádrar,
Málar wilmóðgom
At winna erfídi.

Waki ec a waki
Wina bofud
Allir einr eðru
Aðils umfínnar.

Har hin hardgreipi
Hrolfur stíorandi
Atrom goder menn,
Þheim er eðle fíya.

Wecka ec yður at wini
Ne at wífo runnum
Heldur weck ec yður at
Saurdum Hildarleifi.

Dagen är uprunnen
Dána Tuppars fiádrar,
Mál är för wálménta
At winna arfwode.

Waken up; ja waken
Wánners hufwud
Alle de förnámsfe
Af Konungens Búgar.

Har den handfaste
Hrolfur stíutande
Wán af godan láft,
De som aldrig fíykta.

Er jag wácker ej til wín
Eller Hlíðfors stémtan
Heltre er jag wácker til
Hárða Bardalekar.

Den som kan finna smak i annat, än hwad som går på Rim, torde finna af detta lilla prof, at de gamlas hwardags versar woro ingalunda ofatta. Men når man skal döma om ráttá Skaldernas arbeten, blifwer omdömet något wanskeligare, emedan det är swårt at dömma om det, man intet rátt förstår. Om så är, at de inbillat sig, at et konstlat mócker ökte behagel eller wigten af deras sänger, hafwa de intet hast förmodeligen i alla delar den finaste smaken. Dock bör man intet wara för hastig med et sådant utslag. Så mycket är oemotsägeligt, at de woro uppfet ríke på tilfarter eller Epitheta, och woro somliga artíga nog, såsom, når de kallade pítor, slaktningars hágel, bagel orusta, stora wágor himinglassa, eller sådana som stíldo på himmelen, Dagen jordens och ljufets son, Daggen Kvarnas swette, Grás jordenes har eller fiádrar, Dyon anstíttis ljús, glants och stjerner, och mera dylikt, som man kan

Wetenka-
per.

se af andra delen i Edda. På sika lydande ord eller Synonym-
ma hade de et ganske stort förråd. Til bewis wil man endast
nämna, at Skalderne hade til det minsta 126 särskilda namn på
Oden, liksåledes brukades innemot trettio särskilda ord til at beteck-
na en regerande Herre och Härförare. m. m. Detta allt gjorde
wärdeligen en rikhet i versarna, men ock därjämte någon svårighet
för Åhbraren om han intet fullkomligen war wan wid Skaldernas språk.
Örtydeligheten fördröades än mera därigenom, at Skalderne kastade or-
den om hwarandra, utan at fråga efter, om de hade sammanhang
med de näst föregående eller ej, förmodeligen i afsikt at bibehålla den
påbegynnade taktten. Til bewis will man endast anföra en vers af
Skalden Sigwator, uti hwilken orden äro tydeliga nog, men me-
ningen är icke desto mindre mörk, i anseende til den omrörda om-
kastning. Versen är denna:

Oð hafu Augu thest
Isländst Konan wisat
Brattan stig at baugi
Diatum lange en sworta.

Wil man behålla samma ordning, blifwa orden dessa och menin-
gen ingen. „Oð hafwa ögon dessa Isländska hustru wisat bran-
„tan wäg til ringen klara langt och swarta“ (2). Meningen måste
likwäl wara, at denna Isländska hustruns swarta ögon hafwa wist
oß branta och långa vägen til den lysande ringen, eller gullet.
Den som hade tid och tillfälle, at skaffa en fullkomlig Ordebof på
gamla språket, som wi wärdeligen ännu sakna, skulle gifwa en stor
hjälpreda til at förstå de gamlas skrifter. Inledertid torde detta
som nu de påmint, kunna gifwa något ljus uti kunskapen om wä-
ra forna Gødheres Skaldskap.

(1) Sturleson T. I. p. 791.

(2) Man kan så läsa denna Sigwators vers hos Werelius uti Namark-
ningarna til Hårwarar Sagan p. 164.

§. 22.

Skaldernas insigt och konst förökte deras anseende, hwarför
ock de förnämste Herrar i landet hade dem alltid omkring sig. Es-
ter

ter det Skaldatal, som förekommer wid slutet af Sturlesons *Betensta-*
per. märk, är Starkader den äldste af alla, hvars sånger då ännu
 woro uti friskt minne. Men som äfstillige Starkader omtalas uti
 Historien, måste man ofelbart medgifwa, at en del af de Skalde-
 qwäden, som ännu äro i behåll, ingalunda kunna tilägnas åt den
 Starkader, som lefwat under Sigurd Ring, och bewistat Brä-
 walla slag. Uti Gautreks och Rolfs Saga förekomma äfstilliga
 wisor, som äro gjorde af den Starkader, hwilken lefwat uti
 Swenska Konungarnas Eriks och Alriks tid, och således några
 hundra år för Sigurd Ring. Man har ej heller någon anled-
 ning at föreställa sig, det alla andra qwäden, som uti Sagorna
 förekomma, äro därför yngre än Ragnar Lodbros, fast än där
 säges, uti det nu återopade Skaldatal, at Starkader lefwat un-
 der den förre omtalta Konungen. Ty här lär egentligen wara
 frågan om de versar, som af hufwiga Skalderna woro författade,
 men inter om dem, som utan mycket betänksande i hast sammansat-
 tes, utan dessa torde wara så gamla, som hufwiga Rhetorerne, åt
 hwilka de tilägnas. Och på denna grund torde man med all skäl
 kunna påstå, at det gamla Blakemål, af hwilket man nyligen an-
 förde början, är upsat uti Rolf Krakes tid, och således kort efter
 Konung Adils regering. Harvamal, Woluspa, Runacapitule, som
 äro stycken af Sámunders Edda, pläga gemenligen tillskrifwas åt
 Oden, emedan han hufw insåres där talande. Men detta bewis är
 wäl intet särdeles bindande. Icke destomindre låta de wara äldre
 än Sámunder, och uppsatte i hufwiga Hedendomen. Efter utseende
 äro dessa qwäden af det slag, uti hwilka man mer besittat sig om
 tydtegheten än om konsten, och äro de således intet så inbundne
 som hufwiga Skaldernas arbeten. Men därför kunna de wara
 lika gamla. Så länge utländska wäsenkaperna ännu intet brutit
 in uti vår Östiska Rord, har språket kunnat wara sig aldeles
 likt uti många hundra år. Det är imidlertid osörnekeligt, at
 Skalkonsten och Fornqwäden warit mycket äldre än Starkader.
 Om Tyfarna säger Tacitus, at de sjöngo, när de skulle gå i fält;
 och har man prof af en sådan såtsång, när Gifor på Angantyras
 wagnar utmanat Hunnerna. Denna är kort, och kan således
 anföras:

Wetenka-
per.

Sigtur er ydar Selve,
Seygur er ydar Wisir
Gnåfur ydar Gunnfani
Gramur er ydar Odin.

„Et slaktordning är bruten, et anförare är seg, et sana är på
„fallet, och Oden är eder härst“ (1). Jörnandes säger och om
Götherna, at de hade versar, hwarutinnan deras förfäders bedrif-
ter woro upräknade. Detta alt bekräftar Scurlsons usaga, då
han försäkrar, at Skaldkonsten kommit in med Oden, hwilket alt
gifwer fullkomlig anledning at tro, det många af de äfwen nu be-
warade versar, äro äldre än Ragnar Lodbrok.

- (1) Herwarar Sagan C. 19. p. 174. Man har gädd något ifrån We-
rellii öfversättning, som förklarar Gunnfani med Konung; men som
Gonfanon är et gammalt Frantsiskt ord, och således i några ställen
med Swenskan, hwilket betyder Fana, lär det wara tryggare, at äf-
wen här behålla samma bemärkelse.

§. 23.

At Konungar och andre förnämne Herrar hade Skalder uti
sina Hof, förhindrade intet, at ju Herrarne helfwa woro äfwen
förfarne i konsten, och gjorde sig heder utaf at wara Skalder. Så-
ledes wet man, at Ragnar Lodbrok, des söner och Gemål Aulag
woro berömda för Skaldskap. Och är det ingen ringa heder för
förnämmt folk, när de, uti den witterhet och lärdom, som gjäller
uti deras tid, hafwa så mycken insigt som någon annan. Här
med öfwe Ragnar Lodbrok sina Hjeltebater, och Ragnars Gemål
Aulag, om hon är författare af det dödsqwäde öfwer Ragnar,
som finnes uti Sagan, hwilket är troligt, har uprättat et warak-
tigare minne åt sin Herre, än alt det öfriga, som både Sago-
och Stadderförfattare til hans äminnelse upfordt. Ingen af några
Swenska Konungar har likwäl haft större antal af Skalder uti
sit Hof än Eisten Beli; ty här uppehölls sig Brage den Gamle,
Eypur, Grundi, Kälk, Refur, Örm, Oswald, Stein och Rogn-
wald. Några Skaldqwäden finnas ännu uti gamla Skrifter,
som hafwa namn af Brage; men som samma namn warit brukat
ibland Afarna, och sedermera twiswälsutan ofta förnyat, blifwer
det

det tvänfkeligt at utsätta, antingen dessa sänger, böda hånfröas til Betenst^{per.}
 Brage, som lefde under Eisten, eller til någon äldre. Man har
 tillförne omtrödt, at Skalden Erpur fräste sit lif därigenom, at
 han författade en Skaldekrift öfver Konung Saur på Håga. I
 sådant anseende war annu Skaldkonsten, at lifstraff därigenom
 kunde försenas. Skalden Hjarne gde annu en större figur i
 Danika Historien, emedan han skal blifwit uphögd på hellska Ko-
 nunga Thronen, för den grafkrift han upfatt öfver en Frode.
 Om berättelsen är riktig, måste denna händelsen hafwa tilldraget
 sig uti något Gylke eller litet Hård; et lapppris rike kunde allena
 blifwa en wärdig belöning för en dinkelig vers. Så mycket kan
 med all troghet slutas härutaf, at Skalder warit i Norden in-
 nan Island fick inbyggare, så at man far will, utan twifwel, om
 man iubillar sig, at hela Nordens Historia leder sin uprinnelse
 ifrån Island. Ut däremot många af de Nordiska Skaldarwäden
 blifwit flyttade til Island, och där dro förwarade, då de förkom-
 mit i sit rätta fädernes land, är både begripeligt och troligt: men
 detta är i hellska Inledningen tillförne omtrödt. De efterföljande
 Konungar i Sverige hafwa och haft sina Hof-Boeter och Skal-
 der. Hos Erik Refilson war Alf, hos Styrbjörn Alf Sulo Jarl,
 denna Herrens Skald, och förnämsta rådgifware. Uti Erik Se-
 gersälls Hof, uppehöll sig Skalden Thormwald Hjaltson. Sun-
 lang Ragn och Ottar woro hos Olof Skötkonung, och uti Alund
 Jacobs förtrolighet woro Skalderne Sigwate och Ottar. Så
 at man härutaf nogsammt märker, at wåre forndne Konungar älskat
 wett och witterhet, så för egen ro, som efterkommandernas under-
 rättelse. Hwarföre och den, som omåldigt will och kan dömma,
 lår utan swärighet kunna finna, at man inett bår förkasta gamla
 Historien, för brist af samtida witnessbörd. Dessa dro utan twif-
 wel af stor betydhet, men så wida gamla berättelser urlifwas
 och forplantas i senare skrifter, kan den anses, som någorlunda
 botad, änskjönt de äldradesta skrifter och tideböcker aldeles för-
 svunnit.

15. Capitlet.

Om

De Gamla Sweets Gudalära och Gudstjenst.

§. 1.

Gamla
Sweets,
Gudalära.

Af det föregående har man funnit, at våre gamle förfäder erkjant et Allsmågtigt Wisende, hwilket de kallade Allfader. Han war icke allenast uphofsman til himmel, jord och lust, och alt hwad däruti finnes, utan ock til människans odödeliga själ. Han lefwet ock i alla tider, samt styrer sit Rike, så til större som mindre delar. Således hafwa de gamle oförnekkeligen haft begrep, så wäl om Skapelsen, som om Guds försyn, hwarutaf widare följer belöning, och straff efter detta lifwet, som de trodde wara beredt at människorna, antingen i Gimle eller Nifelheim. Dastat dessa tankar, som någorlunda afmåla högsta wäsendets egenheter, kan man dock liksom intet märka, at de trodt materien eller urämnet wara skapat, ej heller Nifelheim och Gimle, utan de hafwa anset dessa ställen, som delar af den oändeliga rymden. Och ehuruwäl de erkjandt Allfader för alltings uphofsman, hafwa de dock trodt, at den nu warande werldsbjgnaden, borde tilskrifwas Oden, Wiler och Wi, Bores söner. Innan den nu warande werlden war skapat, woro Nittusarna, som lida sit ursprung från Yme. Utaf honom härstammade Jotar, Thafar och Dwerger, som bo i bergen (2). Men rätta människosläktet leder sin härkomst från Asur och Embla. Guldålderen, Aurea ætas, war den första tiden, hwilken blef förskjänd genom qwinnor, som kommo från Jotunheim (3).

(1) Edda Dämifaga. 3.

(2) Edda Dämifaga. 13.

(3) Edda Dämifaga. 12.

§. 2.

Så snart man medgifwer wiåa grader eller ordningar bland Sudar, at ingen ting, som hindrar, at ju deras antal kan blifwa gan-

ganfka stort. Swartföre man och finner hos våra förfäder en talrik flock af sådana spöken, hvilka dels leda sin härkomst från Odin dels woro med honom i förwandtskap och förbindelse. Odin tillägnas 26 söner, af hvilka Baldur, Thor, Brage, Hermod, Skjöld, Serning, Sigge och Tyr kunna anses, som de förnämste (1). De andre Asar, som fördröte Gudahopen woro Freyer, Widar, Wale, Hdd, Ullur, Håner och Sorsäte. Loke war af Jota Art, men räknades icke destomindre bland Asarna, ehuruwäl han war måst namnkunnig för Ulbragd och Dgerningar (2). Men Gudastaran war ännu intet fullkomlig, utan en hel rad med qwinsfolk, war och upptagen i denna räkning: såsom Frigga, Laga, som wördades, såsom den där i synnerhet war förfaren uti fräseligheter, Eir war kunnig i Läkarekonsten, Gefjon war Jungfru, och dyrkades i synnerhet af dem, som dödde ogifta, Julla war och Jungfru, Frigaas hemliga råd och kammarpiga. Freya war den förnämsta näst Frigga, hennes dotter het Gnos, och war berömd för owanlig skönhet, Siofin war spelsatt at leda människors hjertan til kärlek. Lofn åkallades i kärleksfäker, när något särdeles motstånd yppades. War beifrade deras förseelser, som bruto ed och löften, Wor war tillreds uti hemliga anläggningar, Syn war dörrvakterna, och hindrade dem at gå in, hwilkas närvaro war onödig, Lyn offärdades til deras tjänst, som Frigga i synnerhet tagit uti sin wård, Snorra war qwick och artig, men Gna war Freyas bäddbäderska (3). Utom dessa wat åter et annat följe, som kallades Tjornor, hwilka i synnerhet woro satte öfwer människors öden, och woro de antingen tre eller af tre slag, Wrd, Warande och Skuld. Af dessa woro somliga goda, som beredde goda, andra illaka, som spade onda ägon at människorna (4). Men där war ännu et annat slags pack, som kallades Alfwar, af hvilka somliga woro hwoita, och kallades Ljodálswar, och andra swarta, hwilka nämnades Döckálswar. m. m.

(1) Edda 2 Delen.

(2) Dämifaga 27.

(3) Dämifaga 30.

(4) Dämifaga 15.

Guda-
lära.

§. 3.

På detta sätt war denna sladderbetjening stor nog, men ingalunda tillräckelig; hwarföre ock nya Gudar tillskapades efter omständigheterna, när någon trodde sig hafwa mindre bistånd af de för omkaltade. Om Konung Erik Emundson i Upsala berättas, at han haft en enskilt afgud, som kallades Lyeer, hvars biträde han i synnerhet ålitade (1). Uti nionde århundrad, förr än Ansgarius andra gången kom til Björkö, blef en af de afsidna Swenska Konungar wid namn Erik uppeagen bland Gudarna, och et enskilt Tempel uprättat til hans dyrkande (2). Håkan Lada Jarl från Norrige, hade ock et enskilt Familie-Troll, som han bewiste besynnerlig wördnad, utom den öfriga Gudamenigheten, nemligen Thorgerd Hårgabrud, och des syster Tjpa, twänne råda själar, hwilka han ock gjorde sig bewägna genom sin egen sons blod, under den wanfärliga träfningen, som han höll med Jomswikins garna (3). Utom des hade man inqwarterat Gudar i fogar, berg, lundar, sjöar och alla elementer. Necken war Herre i watten, Blåkulla skulle hålla honom sålskap, på det han intet måtte ledna uti sina fuktiga boningar, och de gamlas wälfrågade Sjödrå hafwa förmodeligen warit sysselsatta med betjeningen. Glår eller Agi Forniothers son, hade ock den åtan, at wara rådnad bland Gudarna, som hade sina säten i watten, då hans bröder imedlertid, Kare och Loge, delt de andra förrättningarna sig emellan, ty den senare regerade i elden, och den förre herskade i wäddret (4). Allt war således uti fullkomlig ordning eller oordning, och ingen ända war på sträck och läringsfagor.

(1) Torfåus H. N. T. II. L. 1. C. 39. p. 70.

(2) Rimburtus Vita Ansgarii C. 23.

(3) Torfåus H. N. T. II. L. 8. C. 11. p. 315.

(4) Sundin Töregur.

§. 4.

När Nordens äldste inbyggare hafwa dock ingalunda warit bestimtrade med alla dessa dårskaper. Det begrep, de gjorde sig om
Alla

Allfader, gör hela den andra Gudahopen onödig, och nästan orimlig. När Allfader skapat och regerade hela världen, måste nödvändigt alla de andre Gudarne blifvit sylstolde, så framt de intet skola anses som tjänstandar. Och har förmodeligen läran om Englarna gifvit mycken anledning til de många Gudar, som man dyrkat i världen. Det kan ock vara troligt, at de gamlas Gudalära intet varit så orimlig, innan Oden inkom. Men denne Guckelmakare förwände alting, han inbillade det enfsaldiga folket, at han war Allfader, och at han war Oden, verdens skapare, ehuru wäl hetswa Eddas Sagor utmärka en tydelig skilnad emellan den gamla Oden och den senare; ty den förre war Bores son, och den senare Frealafs son. Den förre war endast den tredje ifrån den första, men Oden Frealafs son, hade en ganska lång rad af förfäder. Och än större olikhet war emellan Oden och Allfader. Detta oaktade har likwäl den senare Odens intagande wäsende aldeles förtjusat et lättroget folk, som kunde ock uti sin enfsaldighet någorlunda ursäktas, emedan de funno sig lyckeliga under hans spira. Den som gör en annan lyckelig, synes nästan wara berättigad til den lilla belöning, at blifwa trodd i det han säger. Men Oden war intet misundsam om sin dra, utan han delade den gjerna med sina trogna följeslagare. Innan Oden kom hit, hade de forдне Totar dyrkat Thor som Gud. Det kan wäl wara, at härmed förstås den rätta Guden, som kan sägas låta höra sin röst i åskedundret. Men denne gamle Thor blef nu förbländad med Asa Thor, och all de gamlas Gudalära omskapades aldeles; ty icke allenast Narne, utan ock annat märkwärdigt folk wærdet upptaget i Gudarnas skrå. Dock likwäl med den skilnad, at, såsom Oden war förman för de andra, så fick ock han det förnämsta stället ibland dessa nysskapade gudomligheter. Man har tillförene anmärkt, at hela Odens Statslära syftade på, at göra folket stridbart och tappert. Jordeniskul uphögde han sig i synnerhet til beskyddare för dem, som uti denna tidsens hjeltebragder gjorde sig namnkunniga. Men med alla de Guda-egenskaper, som Oden sig tillägnade, måste han likwäl dö; hwilket är ganska människligt, och ingalunda röjer någon Gudomlighet. Det war då angeläget, at inbilla folket, det hans kropps förgångelse intet war någon wärkelig död, utan endast en resa til Gudarnas hem eller

Guda-
lära.

sit fördna Åsgård. Här wånade Oden til sig uti Walhall, eller de dödas sal, alla dem, som blefwo slagna i sält. Dese kallades Einherjar, och blefwo undsägna de hwar dag med slakt, öl och mjöd, denna tidens förnämsta kökseligheter (1). Dock som at blott äta och dricka, är wäl et magert och fattigt tidsördrif, bibehålla Einherjarne samma synne i Walhall, som de hafte på jorden: nemligen, de klädde sig dageligen i full rustning, och slogos inbördes hela dagen, då de intet äto och plögade sig (2). Men at intet Walhall skulle til alla delar se ut som et munkelöster, skedde bestjennigen af Jungfruer, som kallades Walkvrior. Dese dukade borden och inburo råttorna (3). Dese sändes ock ut til alla slaktningar, at bjuda gäster til Oden, de nemligen, som i slaget falla skulle, hwarjämte dem ock war updraget, at beskränja segren för de winnande.

(1) Edda Dämsfaga. 33.

(2) Edda Dämsfaga. 35.

(3) Edda Dämsfaga. 31.

§. 5.

Sedan Oden på detta sätt förbehållit åt sig sjelf den hifseligaste och fördömande delen af människans egenkapet, lämnade han de öfriga angelägenheterna under de andra Gudarnas wård och skydd. Asa Thor blef wörddad näst Oden, som den starkaste af Gudarna, hans Hammar, Gördel och Järnhanskar woro i synnerhet förskickeliga för deras fiender. Baldur dyrkades såsom renhets, wälsignethets och barmhertighets Guden (1). Tiord åkallades som wädergud, hwarjördre ock Sjdfarare och Fjögare woro honom i synnerhet undergiffne. Frey war Herre öfwer rågn och solskin, hwarjördre man ock blotade åt honom för Jordens gröda. Tyr åkallades af Rikshjeltar, såsom den mycket kunde bidraga til segren. Brage war wälsignethets och Skaldskaps Gud. Heimdaller hade sått wälsamheten på sin lott: han sof intet, hans ögon woro så goda, at han kunde se lika klart både natt och dag, och öronen så skarpa, at han kunde höra, huru gräset wäpet, och war han fördenksal satt til wäktare öfwer Wiscrost eller rågnbågen,

gen, hvilken war wägen til himmelen. Illur Thors stoffson älskades i enwige. m. m. Frigga Odens gemål war råddande öfwer månniskjornas öden. Freya dyrkades i älsfog, och hennes wagn war förspänd med kattor, men därför war hon intet mindre frig, älskande än de öfriga, utan henne tilkom hälfta delen af dem, som blefwo slagne i silt, då den andra hälften hörde Oden til (2).

Guda-
lära.

(1) Edda Dämifaga 20.

(2) Edda Dämifaga 32.

§. 6.

Det är ej svårt at begripa, det dessa Herras domsagor woro nog blandade med hwarandra; men regeringen blef därigenom intet öredigare. Dikter och Fabler hänga sålän ihop på en nat sätt. Därutinnan stänma de kända öfwerens, at alla utom Loke ansågos för wälgörande. Men han däremot war arg och illak, och i synnerhet förfaren i swel och bedrägeri (1). Loke war fader til Fenrisulfwen, Midgardsormen och Zell, som är döden. Och som Gudarne wiste, at dessa ingar skulle gifwa anledning til mycket ondt, blef Fenrisulfwen bunden wid en stenkippa, Midgardsormen kastad i hafwet, och Zell i Nifelheim eller asgrund, hwar hon fick på sin lott alla dem, som dödde af sjukdom och ålder (2). Loke war imedlertid ordsak til Baldurs död, och hindrade öfwen, at han intet kunde efter döden, på Gudarnas begäran komma tillbaka. Han försökte och Thor med åtskilliga försök och swel, och lät honom skjampa med Midgardsormen och ålderdomen. Men Loke som warit skuld til Baldurs död, blef til straff fastbunden wid tre spetsiga klippor, och en giftig orm hängd öfwer hans hufvud, som utgjöt eter på honom, och när det föll på Lokes ansikte, ansåkrades han så därpå, at jorden skäl och blåswade (3).

(1) Edda Dämifaga 47.

(2) Edda 28 Dämifaga.

(3) Edda Dämifaga 47.

§. 7.

Men omsider, efter många tiders förlopp, kallades werldens ^{Kaynaros} ändalykt, som de gamle kallade Gudarnas dom eller ^{ter, eller} Kaynaros ^{werldens} ^{ändalykt.}

Guda-
låra.

ter. Denna förändring börjades med en fäselig vinter, då snö och prödder rasade från alla världenes kanter, och varade vinteren uti fulla tre år, utan någon emellankommande sommar. När efter följde andra tre år, då krig och drilig vrade öfver hela jorden, med sådan bitterhet, at fördörrar intet skonade barnen, ej heller barnen fördörrarna. Sol och måne förlorade då sin sken, och stjernorna föllo neder af himmelen. Genom Jordbåsningar, som då upkommo, råmnade bergen, och Jentisulfsven tillika med Loke blefwo löse, Midgardsormen gick då up på landet, och hafwet swallade öfver på alla sidor. Då kom ock skeppet Nagelfare i fart, som är byggt af döda människors naglar, för hwilken ordsak det ansågs för en helig nödvändighet, at ingen skulle då med oskurna naglar, til den ändan, at detta fäseliga farttyg måtte sent blifwa färdigt. Jentisulfsven for då omkring med gapande mund, så at öfra hjäften stod i himmelen, men den nedra på jorden, och eld flög utaf ögon och näsa. På sidan af ulfsven går Midgardsormen, som frös och sprutar gift ifrån sig öfver hela lusten. Under detta buller öppnade sig himmelen, och Muspels söner anförde af Surtur, rida fram med blanka swärd, som lysa som solen. På slätten Wigrider förena-de sig med Jentisulfsven, Midgardsormen, Loke, hela Rimthusa släktet, och alla Hells söner. Imedlertid hade Heimdaller blåst i sin horn, och sammankallade Gudarna til strids. Den går emot Jentisulfsven, Thor mot Midgardsormen, Freyr mot Surtur, och Tyr emot hunden, som släde bunden wid Sniparchell. Freyr faller mot Surtur, Tyr och hunden stupar bägge, Thor går ända på Midgardsormen, går sedan nio steg tillbaka, och faller neder död, af det myckna gift, som ormen utkastadt, Heimdaller och Loke sårta emot hwarandra, och blifwa hwarannans bane. Den upswålges af Jentisulfsven, och dörr således, men då stiger Widar fram i twargens gap och sliter honom i stycken, hwarefter Surtur kastar eld rundt om sig, och bränner up hela jorden (1).

(1) Edda 48 Dänsaga.

§. 8.

Denna lågan sträcker sig likwadt intet till himmelen, ej heller til Narstrand, utan i det förtas salar, som äro byggde af Gull, lef-

leswa gode och sedige människor utan bekymmer; men uti Nar-
strond plågas alla menedare och mordwargar af Nidhogger och
andra giftiga ormar. Imedertid stuter jorden up ur af hafwet,
marken blifwer grön på nytt, åkrar bära säd uran at wara säd-
de, Bidar och Wile leswa och bo på Ida-wall. Dit komma
ock Thors söner, Mod och Wagne, samt Baldur och Höder,
förlofades från Hell eller döden. Men af twidne öfwerblefna män-
niskor, Lif och Leifsthræfer, forplantas på nytt människosläktet och
uppfyller jorden (1). Uti dessa fabler innesfattas de gamlas Guda-
lära, så framt sådana Sagor kunna förtjena et så hederligt namn.
Man träffar här äfkilliga urgamla sanningar, om själarnas odd-
delighet, upståndelsen, werldenes undergång genom eld, de godas
förestående lycksalighet, efter den nu warande jordens förstöring,
och de ondass straff och plågor. Besynnerligt är, at hwarcken O-
den eller de andra folkfrätande Gudar omtalas efter Ragnarroker.
Men Baldur omtalas såsom upväxt utur döden, som för sin
godhet warit i ihinnerhet ryktbar ibland Asarna. Man kan sluta
därur, at Walhalls söndjeller och Krigshjeltarnas Lycksalighet
slutas andeligen uti werldens ändalyft, men: en stilla och menlös
dygd skulle dock leswa efter altings undergång, hwilken lära genom
alla Odens gyskelsvärk likväl intet kunnat aldeles utrotas. Man
lämnar för öfrigt åt hwar och ens tycke, at med andra betrak-
telser utreda sammanhanget af dessa osammanhängande berättelser.
Mycket kunde ofelbart anföras med mycken sannolikhet; men det
är wid detta tillfälle nog, at man gifwit i forrhet något begrep
om våra försäders helgade Fabler. Sjelfwa Gudsstjenssten bör
ock nu med några ord ihogskimmas.

(1) Edda Dämifaga 49.

§. 9.

At dyrka Gudarna med en ren wördnad och obefläckat les-
werne, har intet warit frukten, hwarcken af våra försäders eller
andra Hedningars Gudalära; änstjönt Gimle och himmelen egen-
teligen anlägs för ofskidighetens belöning och hemwist. En sådan
dygd kräfwer et beswärtligt twång af våra oregleriga böjeller; det
är långt lättare at besöka Tempel, och göra offer, än at afslåda

Q q q

Guda-
lära.

Guda-
stjens-
sten.

Guda-
lära.

sig sina behageliga wälfuster. Man utwalde således afwen i Norden det förre, såsom mindre beswärtligt, och när någon heder och wärklig dygd bewisades i allmänna lefwerner, war det mer en wärk kan af wana och annan eftertank, än en frukt af Gudsstiensten. Offren hafwa därföre varit i full gång ifrån de aflågnaste ruder. Man gjorde offer åt Thor, innan Oden kom til Norden, men under honom blefwo de ordentligare, och under Yngue Frey än mera högtideliga, sedan Upsala Tempel war inrättat. Till offer brukades alla slags djur, såsom oxar, får, hästar. m. m. (1). När den hårda ärswårpen plågade landet i Domalders tid, offrades första hösten oxar, den andra Människor, och den tredje Konungen sjelf. Man finner härutaf, at då stora landsplågor rasade, skulle de förnämste i landet blifwa Gudarnas offer, hwarföre och i Reid-Gjöhaland wro et dylikt tilfälle wardt fastställt, at den förnämste yngling, som war i den negden, borde upoffras til försoning för folket (2). Uti andra omständigheter kunde fångar och utlänningar göra tillflykt. Och hade man denadt åt Olof Haraldsons sändebud en dylik heders bewisning i Jamteland, då de kommo dit, at på Konungens wägnar i Norrige utkräfw skatten (3). Denna ogudaktiga Gudsirukan war i gång under hedniska tiden, ända til des Christna läran kunde så öfwerhanden; ty Adamus Bremensis intygar, at människor offrades i Upsala ännu uti hans tid. Så at denna onämnlige gudaktighet war bibehållen uti wår Nord, sedan den war aflagd både i Danmark och Norrige.

(1) Vin S. Eskilli uti Benzeli Mon. Eccles. p. 31.

(2) Herwarar S. C. II. p. 125. Jfr. Gautr. och Rolfs Saga C. 7. p. 34.

(3) Sturleson T. I. p. 654.

§. 10.

Desa djur offrades utan åtskildnad, så wäl til den ena, som til den andra Guden, dock woro underfundem wiða jur förbehållne åt wiða Gudar, och war Julgatten egentligen h lead åt Freya, som man kan se af Herwarar Eran. Ett Gudes wän skörd war det Thor egentligen, som Normännerne försonade med män-
ni

Säda-
lära.

nissoblod (1). Men i anledning af våra förfäders grundmeningar, skulle man snarare tro, at denna grusvackliga helgedom tillhörde Frey, emedan det Stedde merendels til årsväxtens befrämjande. Adamus Bremensis intyggar likväl, at man i pest och hungers nöd i synnerhet afkallade Thor. Vid djurs offrande utvaldes gemintligen nio af hvarst slag wid de stora Blotfester, som hvarst nionde år firades. Intet qvinlön, utan manlön allena ansågs för värdigt at skänkas åt Gudarna (2); och är troligt, at frumtimret intet varit mistgutt öfver mansfolkets företrädere i denna omständighet. I Dannemark gick man då längre med sin heliga raseri, emedan man uti Ledro offrade hvarst nionde år nio och nio-tio människor, 99 hästar, 99 hundar, och 99 tuppår, i brist af hökar (3). Det var hifseligt, at vara Gudfruktig i sådana tider.

(1) Dudo de moribus Norrmannorum, hos Duchene *Rer. Norman. Scriptores* p. 62.

(2) Adamus Bremensis de Situ D. &c. C. 93. p. 62. Sacrificium tale est, ex omni animante, quod masculinum est, novem capita offeruntur etc. Vid Gothlands Lagen C. 1. p. 48. anföres, at Gutarne offrade så väl döttrar som söner. Det är möjligt, at Huctoren til denna berättelse f:dragit sig, emedan Runen Adams berättelse synes aldeles ojämförbar, dock kan väl vara, at et stridigt bruk varit gällande på Gothland, ty uti orimligheter gjäller ingen regel.

(3) Ditmarus Merseburgensis L. 1. p. 12.

§. 11.

I början fördrattades offren på wisa därtill helgade platser, Offerstäl-
som med plant eller stidgårdar woro omringade. Man kallade len och
dem Wi eller We, hwilket ord egentligen betyder Helig. Och Tempel.
härutaf ledes det ordalag, at den kallades Warg i Weum, som
så förbrutit sig, at han icke en gång war fri och säker om sin lif
på sådana helgade orter. Af detta ordet Wi, har Wisby på
Gothland fått sin namn, Odenswi på Fyn, och Wiborg på
Futland. m. m. Sådana ställen nämndes och understundom Sa-
gar, och sådan war Baldurs hage på Segnsylke i Norrige (1).
De woro så högaftade, at ingen understod sig på et sådant ställe
at förolämpa någon. Gemenligen utwalde man här til högar,
lundar och hult (2). Och hade merendels alla menigheter sina
ens

Guda-
lära.

enkösta offerställen. Så mycket man wet, har Oden varit den förste, hwilken i våra orter upbyggt Offerhus eller Tempel, som de gamle kallade Hof. Sedan anlades Upsala Tempel af Freyer, och dro utan twifwel flera sådana upbyggde på andra ställen i riket, emedan man tillförne berättat, at Håkan Jarl förstört et dylikt i Väster-Göthland, som varit helgat åt hundrade Gudar. Men Upsala Tempel war likwål det ansenligaste och präktigaste, ättminstone i Sverige, det är tillförne bekräftat. Jumala Tempel i Bjarmaland war ock ganska rikt. Sturleson gifwer en omständelig berättelse därom. Men efter alt utseende hafwa flera afgudahus varit i Upsala, än det gamla och namnkunniga, som Freyer låtit upresa. Ättminstone hade Frey et enkelt Hof eller Tempel, hwaruti det beläte dyrkades, som blef uptaget af des hög uti nionde århundrad (3). Om Konung Eriks Tempel är talt i föregående tredje §. Sättes at fördratta dessa heliga dårfkaper war olika. Wid Upsala uti ellfte århundrad, dränkte man först offerdjuren, sedan uphängdes de i den heliga lunden, som war wid Templet, och har en Christen en gång räknat två och hundra mannistjor och hundar, som där varit uphängde (4). Då offerkreaturen slaktades, beströfs Gudarnas belåten och såten med en del af blodet, med en del öfwerströfs wäggarne af offerhuset, både utan och innan, och en del stänktes på folket (5). Man hedrade ock Gudarna understundom på et annat sätt, man smorde, torlade och bakade Gudarnas belåten framsför spisen, och är denna underliga Gudstjenst idkad i Baldurs hage i Norrige (6). Uti oförnuftiga dåraktigheter, kan et gylteri wara så godt som et annat.

(1) Frithiof Skräfne Saga C. 1. p. 1.

(2) Bihangit wid Göthlands 2. p. 48.

(3) Bartholin Ant. Dan. L. 2. C. 5. p. 335. af Olof Trygwassons S.

(4) Adamus Br. de situ Danie &c.

(5) Sturleson T. I. p. 141.

(6) Frithiof Skräfne Saga C. 4. p. 27.

§. 12.

Präster.

Uti äldsta tiderna fördrattades offren af de högsta domhafwan-
de i landet, som man har sig bekant, så wål om Thor af For-
nio.

niorhens Ätt, som om Oden och hans Drottare. Sedan lära de regerande hafwa updragit denna fördränning åt andra mindre betydande personer. Understundom har man också lämnat dessa heliga sysslor åt Fruentimmer. När Freys beläte wardt uptaget ur högen, utwäldes en ung och wacker flicka, at wara förestånderska för Templet och des hela betjening. Hon ansågs och kallades för Freys Hustru. Och offrade man icke allenast åt Frey för god ärosvär, utan man utbad sig äfwen Gudarnas närvaro uti de högtideliga gästebud, som i samma affigt tillagades. Wid sådana resor satt Frey och hans hustru på en wagn, och betjeningerna gingo bredwid, och ledde hästarna. Under en sådan resa hände det en gång, at träbeldret blef sönderslaget, då en wid namn Gunnar tog uppå sig Freys skud, och fann förstånderskan sig nog så wäl wid at wara dennas hustru, som at wara gift wid träbeldret (1). Det i förra §. omrörde bakande och smörjande af Gudabeldren, som brukades i Baldurs hage, fördrättades af Fruentimmer (2). Konung Alfs dotter i Alfheim war på samma sätt sysselsatt med offren, som där i Landet förwaltades (3). Så at hward Tacitus anförde om qwinnojödneets högaftning hos Tyskarna, at de wördades såsom något Gudommeligt, synes hafwa warit på samma sätt i akt tagit hos våra förfäder. Den seden, at på wagnar kringlöpa Gudarna, och emottaga dem med gästebud, är så urgammal, at äfwen Tacitus talar där om, då han berättar, at Gudinnan Hertha eller Hertha for ifrån sin heliga Lund, som war på en D, uti en tukt wagn, som drogs af koer, och förordfakades frögd och glädjedagar hos alla, hwar hon behagade utwälja härberge (4).

(1) Olof Trygvasons Saga hos Bartolin Ant. Dan. L. 2. C. 5. P. 335.

(2) Sritjof Gräfnes Saga C. 9. p. 27.

(3) Herwarar Saga C. 1. Werelii Anmärkningar härwid p. 30, at Qwinnojödneet fördrättade dessa andeliga sysslor, efter det skedde til Freyas tjenst, lär ej alltid funna hafwa rum.

(4) Tacitus de Mor. Germ. Man kan annars härwid jämsföra den Danske afhandling, som kallas Herthedal wid Leyre, och utkom i Köpenhamn 1745.

§. 13.

Guda-
lära.
Högtider
eller
Fester.

Man har tillförne påmint, at Oden inrättade tre högtideliga offerfester, som skulle firas hwart år. Om hösten nemligen, offerades för et lyckeligt år, om midvintern för årswårten, och om sommaren för seger och lycka i fält. Denne Odens inrättning, blef som andra hans stadgar, almänneligen wedertagen. Liem andra bibehöll Sigurd Thorson på Bjarkö i Norrige, samma sedwänja, ty innan han wardt Christen, höll han hwart år tre blorhögtider, den förste om winternatten, den andra om midvintern, och den tredje om sommaren. Och sedan han afstådt från Hedendomen, firade han icke destomindre tre högtideliga gjästebud, nemligen Winabod om hösten, Julabod om vinteren, och tredje gjästebudet om Våf-tiden (1). I anledning af det, som fört är påmint om årets fördelningar synes tydeligt, at första offret är firadt i September wid första winternatten; det andra om midvintern, som faller in wid längsta natten, och den tredje festen emot sommaren. At detta är ingen kirdeles swårighet underkastadt. Men när man finner, at Julen firades i Februarii månad, eller Gai (2), och at denna festen sammanfogas med midvinters offret, blifwer intet sammanhang i hela gamla årskröningen. Det är osörnefeligt, at Husmuddloth, eller stora offret firades i Sverige uti Gjemånad wid Upsala, och skulle då alt folket församlas dit utur h'ta riket, emedan då hölts alra Swears Ting, eller almännelig Riksdag, men offerade då för frid och seger (3). Och är Distingen i Upsala en dnuu warande äminnelse af fordna sedwänjan. Men til afwentyrs war Julen då länge sedan förbi (4). Icke destomindre war Julen i wist hänseende den måst betydbande helgen om året. Män offerade, man åt, man roade sig på alla uprånkelige sätt, och warade dessa fräse och lekedagar, ända ifrån den 21 Decem-ber, til den trettonde Januarii (5). På hwilken tid den stora offerfest firades, som insöll hwart nionde år, wet man intet, men då skulle afwen alla Landets inbyggare inställa sig, och med gäfwor och skänker betygga sin andakt, så at de Christna woro nödsakade, at med penningar lösa sig ifrån, at begå denna högtid (6).

(1) Sturleson T. I. p. 575.

(2) Herwarar Saga C. 14.

(3)

(3) Sturleson T. I. p. 476.

(4) Det kan ändteligen nu för tiden vara og lika mycket, antingen de gamle Sævar firade sin Jul i December eller Gebruarus. Dock torde foljande Annmärkningar förtjena at öfverwägas. Sturleson säger T. I. p. 140. at Hedniska Julen firades Hölnatten, hwilken efter alt utserende är längsta natten, hwar om i födra Capitlet 10. §. är talt. Midvinter's offeret uphöldes för årsmörten, men offeret i Götje månad war inrättat för fred och seger. Hwarutaf man förmodeligen kan sluta, at midvinters och Götjemånads blot ingalunda war et och det samma. Sturleson säger och intet, at offeret i Götje inföll om Julen, han berättar twärtem, at Ragwald Jarl for intet från Wäster-Göthland, för än Julen war förbi T. I. p. 479. Men det oaktadt, war han icke bestomindre tillfådes på Upsala Ting, och på första dagen. Så at där är all liknelse, at Götjemånads högtidelighet hör aldeles intet til Julen. Och torde författaren af Herwarar Sagan i detta målet hafwa bedraget sig, så framt man intet wil tro, at Julen firades i Midgøthaland på en annan tid, än i öfra Norden warit brukligt. Bedas berättelse är tillförne omörd, hwilken och stämmer öfwerens med Julens firande i December. Men som redan nämnt är, det kan ändteligen göra og lika mycket, antingen Julen beswårade våra förfäder uti December, eller någon annan månad. Det som är påmint to: de tunna gisra anledning til nogare esiertanka i denna saken, så wida det kan synas wara mödan wärdt.

(5) Wexelius i Annmärk. til Herwarar Saga p. 56.

(6) Adamus Bremensis de situ Danie. C. 94. p. 62.

§. 14.

Efter alt utseende dro dessa större och almänna offren egentligen kallade Disarblot, af ordet Dns eller Dystr, hwarmed Gudarne i almänhet betecknades. De små offren, som tilhörde wiß i hushåll, kallades Allwablöt, så at afgudadyrkan utspridt sit wärd i hela Landet, til både större och mindre samfund. Och som Eder, Oden och Freyer woro de förnämste ibland Swenska Gudarna, så war och förnämligast Upsala Tempel åt dem inwigt (1). Wid offren gjorde man och sina spådomar, stundom på et, och stundom på et annat sätt, man berönte sig och af andra medel til at utforska tillkommande ting, och hade twiswels utan skamma förman då som nu; man gifade stundom rått och stundom gull, det förra kom man ihog, det sednare bortglömdes. Detta och mera dylikt finner man allestädes uti våra wanliga fornöfare eller

Gudar
låta.

Disar-
blot.
Allwablöt.

Gudalära.

eller Antiquarier. Här har man allenast bordt meddela et kort begrep om våra försäders foräda Gudalära och widskeppelser. Man har ock med flit utelämnat all jämförelse, emellan våra hedniska Afgudar, och andra folkslags så kallade Gudomligheter. Man kan finna likhet emellan en människa och et ofskidligt kreatur: man kan däråföre utan mycken möda, om så behagas, förlikna Jupiter med Thor, Oden med Mercurius, och så widare. Men här är intet egenteliga frågan, hwad wi nu för tiden kunna göra oss för meningar om de gamlas Gudstienst, utan hwad de gamle Hedningar sjelf trodt, och då går man säkraste wägen, när man följer de gamlas berättelser, utan annan förklaring, än den sjelfwa orden medgifwa. Något rätt sammanhang kan så mycket mindre wäntas, såsom intet oförnuftigt kan hänga rätt tihopa. Med all den möda och spetsfundiga förklaringar, som Greker och Romare frambrakt til at pryda sin hedniska Gudstienst, hänger den dock tihopa som God dag och Jarwål. Huru kan man då begära något redigare sammanhang uti Gødhiska fablerne, och den därutaf flytande Gudstiensten. Den som kan inbilla sig, at en träfforts är en Gud, kan med samma fog inbilla sig, at han sjelf är en häst. Och uti sådana omständigheter blifwer påföljden oundwikelig, at när den gapande och undrande hopen håpnar och ryser, måste den tänkande och förståndigare delen åtminstone i sit sinne le där å, och begabba allsamman.

- (1) Det är en almän sägen, at Thors, Odens och Friggas belåten woro upsatte och dyrkades uti Upsala Tempel. Adamus Bremensis de situ Dan. &c. C. 92. p. 61. säger tydeligt, at de tre woro Thor, Oden och Frigo, och kan wäl ingen, som förstår aldrig så litet Latin, falla på den tanken, at Frigo war qwinfolk. Men likheten emellan Frigo och Frigga har gjort, at Auctoren til Rimkrönikan omkapat Frigo, hwarutaf sedermere, alla seuare Häfdetelnare följt samma berättelse, änsjünde den är aldeles stridande med Adami utsäga.

§. 15.

Härutaf finner man ock många prof utaf dem uti Gødhiska Norden, hwilka sökrat all den hedniska Gudstiensten, och aldrig åfallat, hwarfen den ena eller andra afguden, utan haft all sin lit til sig sjelf, och til sin egen Wandom. När Gauka Thor och Afar

Ålfarfastr blefwo tillfrågade af Konung Olaf Haraldson, hwad tro de hade, swarade de, at de woro hwarken Hedningar eller Christne, och at de aldrig trodt på någon annan än sig sjelf (1). Samma swar gaf Arnliot Gellina från Jämteland, när han på samma sätt tillfrågades af samma Konung (2). Om Rolf Krake i Danne-mærk och hans Rjämpar berättas likaledes, at de aldrig offrat Gudarna, men satt all sin förtrostan på sin egen kraft och styrka. Efter nu warande talesätt, borde med all skäl desse kallas Ateister. När sådana Gudasökrare woro mäktiga, förlorade lagen då som nu sin värkan emot dem, annars blef et sådant upstånd de besträat med landesflyktighet. Ty Hjalte hade blifwit dömd i landesflyktighet, efter han på Finget i Island, hungit en förklenlig wisa om Gudarna (3). I almänhet kan det wäl intet falla på andra än barn och tokar, at förtita sig på sig sjelf. Den måste wara mycket kortsynt, som kan inbilla sig, at hans öde ankommer til alla delar på honom sjelf. Man kan dock intet förtänka dem, som intet kunde fåsta sit förtroende på liflösa träbelären. Den samme estertänka, som upwäcker sökrat för almänna och wedertagna dårskaper, måste och upwäcka wördnad för et högre wäsende, som i sin magt och wisshet innesfattar hela werlden. Man träffar oft i Hedniska Norden många sådana, hwilka sökrat afgudarna, men icke destomindre dyrkat och åkakat den råtte Guden, hela werldens Skapare. Sådan tros bekännelse gaf Thorkel Ingemundson på Island, när den mordiske Biskopen Thangbrand wille för-må honom at taga ånot Christendomen. Han yrkar sig då, at han intet wille hafwa annan tro, än den Thorsten och Thor hans fosterfader hade haft, hwilka trodde på den, som hade skapat so-len (4). Lagmannen på Island Thorkil Måne, som för sedighet och obefläkat lefwerne, warit i synnerhet wördad hos sina Lands-män, lät båda sig ut i solstener, när han skulle dö, och besatte sig uti den Gudens händer, som solen skapat hade (5). När Harald Harsager gjorde sit löfte om hela Norriges underläggande, swor han wid den Gud, som honom skapat, och styrer hela werlden (6). Man ser härutaf, at hwarken den grofwa afgudadyrkan, eller den öfwer all antagna willolåran om Oden, och flere sådana hjälplösa Gudar, kunnat döfwa den inwärttes öfwertryggelsen, om en almånt härskande Gud. Så at, när menigheten, och de som hade annars

Enda-
lära.

förmän däråf, blotade åt afgudar, uplyste likväl de förnustigare sig till det högre wäsendet, som endast med förnust och estertänka kan fattas.

(1) Sturleson T. I. p. 758.

(2) Sturleson T. I. p. 779.

(3) Åre Frode p. 38. Oddur Munk, Olof Trygvasons Saga C. 37. p. 137.

(4) Wagnåla C. 44.

(5) Landnama hos Bartholin. Ant. Dan. L. I. p. 84.

(6) Sturleson T. I. p. 76.

16. Capitlet.

Om

Christina Religionens början och fortplantande
i Sverige.

§. 1.

Christina
Religio-
nens
upphof.

Sedan de förnämre och måst uplyste i Landet, begripet därskapen, af Hedniska Gudstiensten, måste nödvändigt afgudadyrkan i samma mån aftaga, och wägen till Christendomen blifwa jämnare. Om det intet wore förnämret, at döma om den Almågtiga Gudsens alwisa hushållning, skulle man kunna tycka, at sådant folk, som bibehållit sin förnust obefinnat, under er så alindne fördärf, hade förtjent längesedan at blifwa benådet med er tillräckeligare kus, om rätta salighets wägen. Sedan man lärde at känna den rätta Guden, såsom sin Skapare och uppehållare, skulle man då intet så löra at känna honom såsom sin Frälsare och saliggörare? Wegreisen at utgrunda denna hemtighet, kan wara fördåtelig, men dristiga ombedmen böra wara långt borta. Man bör ej tadla en klok mans göromål, innan man wet dess hela plan och anläggning. Et barn uptager med tacksamhet utaf sin fader, när det undfår någon förmån, men sedat intet hwarsföre det intet stjedt för, utan dr förändgt i sin öfwerlygelse, at

at fadren förstår det bättre. Jag kan ej tro, at man wanbedrar wårt förnuft, när man förlifnar det woid et barns begrep, i jäm-förelse med den Gudomeliga wissheten. Det kan wara löstigt, at wissa weta all ting, men det är säfångt at inbilla sig, det man wet det. Wi erkänne därföre med wördnad Guds nåd, som i sinom tid behagar låta Christendomens ljus upgå uti wårt fader-nesland, och när wi med lust afswar besita oss at följa det, blif-wer intet mycken tid öfwer, som kan användas på onödiga spörs-mål. En ärtig man är i sonnerhet mån om, at fulgöra sin egen skyldighet, han måstrar mycket litet andras gärningar, ty det an-går honom intet, och än mindre Guds göromål, ty han förstår dem intet.

Christna
Religio-
nens
upps.

§. 2.

Man lärnar därföre all undersökning, hwarföre Christendo-men först i det elffte århundrad kom til någon stadga i Sverige. Det passas sig bättre at eftersöka, när Christna läran först blifwit bekant i vår Nord. Uti äldsta församlingen war man wätkeligen i den tanken, at Apostlarna förkunnat Evangelium för hela werl-den, och skal Apostelen Andreas hafwa predikat för Scytherna, hwilken mening äfwen warit antagen af Origenes, uti tredje år-hundrad (1). Philippus skal och hafwa förkunnat Evangelium för Scytherna, och gifwit anledning, at et beläte, som warit up-rättat åt Mars, där blifwit sönderslaget (2). Uti en gammal re-sebeskrifning om S. Thomas berättas liksåledes, at Apostlarne delt sig emellan den då bekanta werlden (3). Den, som därföre wil tro, at Christna läran då blifwit bekant äfwen uti Sverige, kan wärkeigen hafwa någon anledning til sin tanke, hwilken jag lik-wäl hwarfen wil bekräfta eller wedertägga. Theodoretus uti femte århundrad säger, at Christna läran warit, genom Fiskare och Tullförwaltare fringsprid ibland alla folkslag, och äfwen hos Cim-brer och Tysskar (4). Men om man och aldeles å sido sätter dessa witnesbödd, blifwer det likwäl oemotfägeligt, at våre gamle för-fäder intet kunnat wara okunnige om Christendomen, långt före än Wulgarius kom hit. De utländske Götter woro redan uti femte århundrad omwände til Christna läran, och en Konung från

Äldsta
Christen-
dom i
Norden.

R r 2

Sweris

Christina
Religio-
nens
upphof.

Sverige, eller Scandia, benämnd Rolf, öfvergaf sit rike här i Norden, och blef qwar hos Ostgötharnas Konung Theodericus, som då war regerande i Italien (5). Handel och krig, som wåra Nordiska folk förde med Engeland, Gallien, och flera Länder, hwar Christina Religionen warit rotad, redan uti andra århundrad, måste nödmåndigt hafwa gifwet någon kundskap om Christendomen. Wattenösnigen eller Hedniska dopet, samt heshwa förstefnet, torde och härigenom blifwit bekant i Norden. Thors kamp med Midgårds ormen, läran om Ragnarroker eller yttersta domen, och mera dylikt, torde och innehålla några qwarleswör, dels af Judiska, dels af Christina läran, som genom resande Kjöpmän, och afwen genom fångar kunnat wara inhämtad (6).

(1) Eusebius H. Ec. L. 1. C. 2.

(2) Abdias Vitz Apostolor. L. 10. §. 2.

(3) Itinerarium Thomæ Apostoli uti Fabricii Codex apocryph. N. T. T. I. p. 819.

(4) Theodoretus de curandis Græcorum affectibus, serm. 9.

(5) Jornandes de Reb. Get. C. 3.

(6) Rimbertus Vic. Ansgarii C. 10. berättar, at då Ansgarius första gången kom til Björkö, war där et stort antal af Christina fångar. Det som annars berättas om en Audåus, som man welat göra til Metoden, och hwillen skolat under Domalder predikat Evangelium i Sverige, har man wid detta tillfälle intet kunnat anföra. Epiphanius talar om denna Audåus Hæref. 70. p. m. 336 och säger, at han rest til det innersta af Gothien, εἰς τὰ ἐσωτάτα τῆς Γοθίας. Men at här med intet kan förstås Sverige, kan slutas af den kort därefter upkomna förföljelsen, ty de som då förföljdes, flydde undan til Chakris, Antiochien och Euphrates. Så at det blifwer ögonfäntligt, at Epiphanius här intet kunnat mena någon annan Gothia, än där utländske Götherna en tiden bodde, hwilket war i negden af Swarta och Caspiska hafwet.

§. 3.

Willi-
brods
ankomst.

Men ännu hade ingen, så mycket man med säkerhet wet, påtagit sig någon resa til Norden, i tanka at omvända wåra Hedniska förfäder. Willibrods Biskopen i Urrecht lår altså efter alt utseende hafwa warit den förste, hwilken uti et sådant ärende an-

Christna
Religio-
nens
upphof.

anlände til wåra orter. Om honom de man tillförlåteligen under-
rättad, at han rest til de Danska folkslagen, i affsigt at förmå dem
til antagande af Christendomen. Men som hans resa inter war
särdeles lyckelig, de det allena berättat, at han kommit til en af de
Danska Konungar, som hetat Ougendus, hos hwilken han lik-
wål inter funnat utdratta. Willibrod wände fördensful tilbaka
hwarifrån han war kommen, men tog likwål med sig trettio sty-
cken ynglingar, som han uplärde i Christendomen, och lät döpa (1).
Denna resa lär wara skedd wid år 690, och war så wål han,
som hans elofrwa medhjelpare ifrån Engeland (2). Man berättar
wål om dem, at de omwändt många til Christendomen, men det
rimmar sig intet rätt wål med den underrättelse, som man nu
ansförde, och af Alcuin de författad. Swar denne Ougendus
regerat, wet man på inter sådt, namnet lär wara Håkan, hwil-
ket efter Danska mundarten plågar utågas Hågen. Det torde
hafwa warit någon Fylkskonung, som antingen bodt i Danne-
mark, eller uti de til Dannemark mot Norden nåsigränsande län-
der, ty alle dessa tre Nordiska riken kallades uti medeltiden med
et gemensamt namn, skundom Dacia och skundom Normannia.
Efter all liknelse hafwa Sward Ring, och Harald Hildetan rege-
rat, då Willibrod kom til Norden. Sigurd Ring kallas och Hå-
kan Ring, så wål af Særo, som uti lilla Rimkrönikan, men där-
före kan man intet med wisshet påstå, at han warit denna Ougen-
dus. Alcuin berättar, at denna Håkan warit grymmare än nå-
got wilddjur. Men hwaruti denna grymhet bestådt, nämner han
intet; utan säger twärrom, at han bemötte de utstickade med all
heder. Det kan då wara troligt, at han endast därföre sådt en
så swår beskylning, efter han intet warit sträpt tilseds, at öfwer-
gifsna sin förra Gudstienst. Den som de så mycket färdig, at ta-
ga emot all ny Religion, som en Romersk utstickade förkun-
nat, kan nästan likiå gjerna blifwa wid den gamla.

(1) Alcuinus Vita Villebrodi C. 9. Men detta wäntesbörd kan til af-
wentyr förstås: Cum apud Radbodum vir Dei se fructi-
ficare non posse sentiret, ad ferocissimos Danorum populos iter Evangeli-
zandi convertit. Ibi tum regnabat Ougendus, homo omni fera crudelior,
et omni lapide durior, qui tamen iubente Deo, veritatis preconem ho-
morifice tractabat. Quem dum obduratum moribus et idololatriæ de-

Christina
Religio-
nens
upphof.

ditum, et nullam melioris vite spem habentem offendit, acceptis tunc triginta ejusdem Patris pueris, ad electus a Deo populos Regni Francorum revereri festinavit.

(2) Jämför Joh. Molleri Inagoge ad Hist. Carfones Cimbr. P. 2. L. 2. C. 19.

§. 4.

Ebbo.

Ehurwald Willebrods fördrättning uti Gøthiska Norden intet gjorde något besynnerligt, utwidgades likwål Christna Låran allt mer och mer, uti de nästgränsande länder, sedan Keisar Carolus Magnus företagit sig, at aldeles tvinga Saperna. Bremen war redan anlagd wid år 788, och den Helige Willehad förordnad där til Biskop, hwilken förkunnade Evangelium så wål för Saperna, som för de folklagen, hwilka bodde Norr om Elbströmmen. Men ingen anledning är, at hans Apostoliska omsorg sträkt sig til Sverige. Regden kring Holsten och Sleswig, har utan twiswel gifwet honom så tillräckeligt arbete, at han intet kunnat befatta sig med mer afslägsna orter. Hans efterträdare uti Biskops ämbetet för Ansgarius, wärdade sin ansfordrade hjord på samma sätt, och så wål Sverige som Dannemarf, saknade en lång tid Christna lärare. Andteligen ansfordrodde Wäswen Paschalis 1 år Arke-Biskopen Ebbo i Reims, och Munken Saliegarius, som sedermera blef Biskop i Cambrai, at uti vår Nord forplanta Christendomen. Arke-Biskopen Ebbo, hade ifrån det altanedrigaste, emedan han war född af lifegna föräldrar, brakt sig up til Arke-Biskops wärdigheten, i sonnerhet genom den nåd han stod uti hos Keisaren Ludewicus Pius. Den nåd wedergäldade han på det sätt, at han uphetsade sönerne emot sin fader, och war en af de förnämste uprorsmän uti Keisar Ludwigs affättande. Af en sådan arbetare kan man intet wänta någon särdeles uppta i Herrans ringärd. Man wet ej heller, hwad han gjort utom det, at där såges i almänhet, at han omwändt åfkilliga (1). Hans wärfeliga förtjenster uti detta målet, låra dock hafwa warit ganska ringa, emedan han förliknas med Willibrod (2).

(1) Glodeardus H. E. L. 2. C. 19. Rimbertus V. Ansgarii C. 12.

(2)

(2) *Adamus Bremensis H. Eccl. L. 1. C. 16.* Ecce quod longo tempore Villabrodum et Ebbonem aliosque voluisse legimus, nec potuisse, nunc Ansgarium et potuisse et voluisse miramur.

Christina
Religio-
nus
upphof.

§. 5.

Anteligen ankommo sändingebud från Sverige til Keisar Ludvig, som ibland annat gäfwro tillstånd, at många här i landet åstundade at emottaga Christna läran, och at Konungen sjelf gjerna wille tillåta, at Christna Präster skulle få inkomma, allenast man måtte få förståndiga Lärare. Keisaren lät då kalla til sig Munken Ansgarius från Corwei-Closter, och updrog honom den hedrande, och tillika farliga sysslan, at förkunna Evangelium för de Swenska (1). Ansgarius war dinn hos Daniska Prinsan Harold, hwilken warit utdrifwen från Danmark, och hade lärit döpa sig i Mainz år 826. Harold hade därpå rest tillbaka, och sådt någon förläning af Keisaren wid Elbströmmen. På Keisarens bud insinner sig Ansgarius, samt påtager sig utan widlyftigt betänskande denna nya förtäning. Til sin medhjelpare utwalde han en annan munk wid namn Wihmarus. Keisaren lät sörse dessa andeliga utsticade med hederliga gästoor, som skulle användas hos de betydande här i landet. Men denna försigtighet war såfång; Ansgarius och Wihmar hade stigit om bord på et Rådsmans fartyg, och råfde ut för sjöreswäre, hwarigenom de til at rädda sit lif, blefwo twungne at öfwergefwra allsamma, och kommo med största swårighet wadande til land. Denna olycka affräkte likwäl intet Ansgarius, utan han fortsatte den öfriga resan til fots, fast än wägen war både lång och beswårlig (1).

Ansga-
rius.

(1) *Himbertus V. Ansgarii C. 8.*

§. 6.

Så snart Ansgarius ankom til Björkö, blef han mycket wäl emottagen af Konung Björn. Tillstånd at predika, blef honom lämnat, och hwem som wille, fick frihet at taga emot Christna Lärnan. De Christna sångar, som där woro i stort antal, kunde och berjena sig af de nyligen ankomna Lärare, så at ingen ting blef förment, hwarigenom Christendomen kunde blifwa forplantad. Ibland

Christina
Religio-
nens
upphof.

Ätland ärfkilliga andra, som wid detta tillfälle låto döpa sig, war ätten Herigararius, som war en af Konungens råd och besafningshafwande i Björkö. Man kan twifla, om Christendomen på något ställe i werlden blifwit hederligare börjad. De Swenske anhölllo hetswe om Lärare, och när de ankommo, erhöles de icke allenast en fulkomlig frihet at förkunna Guds ord, och bejerna afwen hetswa sångarna med H. E. Krans Natward, utan hwem som wille, fick tillstånd at antaga Christendomen. Detta alt hade warit omöjligt, om ej en slags högsakning för Christina Läraren, hade warit rotad i Landet. Det enda, som synes underligt är, at warre nykomne Lärare efter et halft års obehindrat wistande på orten, foro likwilt bägge härifrån, och låto således de uppligen ommodnda enskilt draga försorg om det öfriga. En ren nit om Christendomens utwidgande, synes hafwa fordrat en större wård, och mera nitfullskande ömhet (1).

- (1) Rimbertus V. Ansgarii C. 10. kallat Konungen, til hwilken Ansgarius kom, Bern, och hos Adamus Bremensis H. E. L. 1. C. 16. heter han Björn. Ut i Officia propria Patronorum Regni Suecie, hwilken bok är öfversed af Cardinalen Bellarminus 1606, och tryckt i Edln 1702, kallas han Björn 2, så at intet stål är at ombota namnet til Bell. Efter Langfredga tal hos Erik Benzeliuss i anmärkningarna til Wastovius p. 81, och hos Torfäus Ser. Reg. Dan. p. 362 är Björn på Håga, wärkeligen den andra Björn som regerat i Sverige, och synes således den almannt wedertagna meningen, at Ansgarius predikat i Björkö, då Konung Björn på Håga war rådande i Sverige, mycket wäl kunna hafwa bestånd. Dock nekas intet, at det kan och wara troligt, at deunc Herre intet warit öfwerkonung i Sverige, utan en af Underkonungarna, på hwilka ännu til äfwenpæts warit gode förråd.

§. 7.

Ansga-
rius,
Ärke-Bi-
skop i
Ham-
burg.

År 829 lde Ansgarius hafwa rest til Sverige. När han kom tilbaka, och hade tillika bref med sig ifrån Konung Björn til Keisaren, blef han för sit andeliga beswår förordnad til Ärke-Biskop i Hamburg. Denne stad war anlagd af Keisar Carolus Magnus wid år 811, och Ansgarius war således den förste Ärke-Biskop här på orten wid år 831. Efter Keisarens bref borde Ansgarii Ärke-Biskopsdöme innefatta alt hwad, som låg Nörr om

Christna
Religio-
nens
upphof.

om Elbströmmen, hwilket ock kallades med et almant namn *Nordalbingia* (1). Men at detta förordnande skulle wara så mycket mera gällande, inhämtades öfwen Påfwens Gregori IV. stadfästelse (2). Den nödvändiga Årke-Biskops Skruden Pallum, och Biskopsmödan bleswo honom lifaledes af samma Påfweliga bewågenhet föruntte. End omständigheter, som woro helt angelagna til Evangelii kraftiga förkunnande. Wigfelen fördrättades af Drogo Årke-Biskopen i Metz, som hade til medhjelpare Årke-Biskopen Ebbo från Reims, Harro från Trier, och Oegar från Mayntz, hwilka alle, jämte Biskoparna Selligand och Willerik, som tilsörne hade dragit försorg om Nordalbingiens andeliga förnödenhet, togo del i denna heliga fördrättning. Och på detta sätt war nu Ansgarius en wärdig Ståthållare öfwer et af de största Stift, som warit i Europa, och war en andelig Regent öfwer Länder, som hwarken han eller helswa Påfwen och Keisaren wiste, at de woro til, emedan hans magt sträkte sig icke allenast öfwer Sverige, Dannemark och Norrige, utan ock til Färd, Island och Grönland.

(1) Mycken twist är om dessa Årtal, hwilket ock i et wist hänseende kan wara og lika mycket. De äldre Historiekrifware utlåta intet wist Årtal, när Ansgarius reste til Sverige, och de nyare äro oense om alla åren, som äro emellan 828 och 832. Jfr. Mollers *Cumbria Literata* T. III. Artiklen Ansgarius §. 7. p. 13. Uti Benedictinernas *Histoire Littéraire de la France* T. IV. p. 634 utlåtes samma år, som man här fölgt. Samma ovisshet är om året, när Ansgarius bles Årke-Biskop. Af Rimburtus C. 11, 12. wet man, at Ebbo ännu war uti anseende, men deane myndige Prelat bles afliatt 834, sedan han året förut hade med flera andeliga fäder afslått Keisar Ludwig des Keiserliga Höghet. Och därföre kan man med fullkomlig säkerhet sluta, at Ansgarius blifwit Biskop, innan den oroen kommit i full rörelse. Man kan därföre hänföra Hamburgiska Årke-Biskopsdömet til åren 830, 31 eller 32; och större granlagenhet behöfs intet på detta ställe.

(2) Ludovici Pii bref, om Hamburgiska Årke-Biskopsdömet inrättande, är daterat uti Achen 1d. Mai 834. Hollenska Hof-Predikanten Philip Casar, har år 1642 utgifwit sin *Tripostolatus Septentrionis*, och första gången låtit trycka detta Keiserliga förordnande. Och ehuru wäl jag intet ämnar inlåta mig uti någon twist om riktigheten af detta Document, borbe jag dock kunna med all trygghet påstå, at det aldrig kunnat komma sådant från Keiserliga Cancelliet, som det nu finnes. Här säges nemligen, at Evangelii ljus war redan uppgånget, icke

S i f

aller

Christna
Religio-
nens
upphof.

allenast i Dannemart, Sverige och Norrige, utan och uti Terra Gron-
landon, Hallingalandon, Islandon och Scridevindon. Den måste wara
litet förfaren, som kan inbilla sig, at Island och Grönland varit redan
bekanta, då Ansgarius kom til Sverige. Gregorii IV. bekräftelse på
Kajsarsens förordnande, upprätnar samma Länder, och förtjenar således
samma anmärkning. Flera påminnelser förbigås.

§. 8.

Gautbert
den förste
Biskop i
Sverige.

Om man endast varit mån om Christna lärans forplantande,
hade man förmodeligen kunnat umbära den anstalt, at förordna
Öfwer-Biskop uti Länder, där nu hwarken war Biskop eller
Präst. Men som man wille tillika stadfästa det Påfveliga enwä-
det; war det nödigt, at Guds ord skulle förkunnas under en myn-
dig Prälats inseende, som kunde hindra, at inga farliga grund-
meningar måtte tillika blifwa utskädd. Man wille wäl, at Hed-
ningarna skulle förmås at tro på rätta Guden, men de borde till-
ika wänjas at mera tro på människor. Dock det som hit intil
war fjedt i Sverige, war allenast en ringa början, som snart
skulle förqwasas. Det war då angeläget, at någon ny lärare skul-
le utses, som kunde draga wärd om denna spåda plantering. En
af Årke-Biskop Ebbos släktingar, med samma Ebbos och Ans-
garii gemensama öfwerfågning, blef då förordnad til Biskop i
Sverige. Sålunda blef Gautbertus, hwilken kallades Simon,
wid sin Biskopsöwning den förste Swenske Öfwerherde (1). Den-
ne Gautbert fick wid sit anländande til Björkö, Åmjuta samma be-
wägenhet, som Ansgarius kunnat fågna sig utaf. Honom blef til-
låtet, at hålla offentliga predikningar, ja en almän kyrka blef
och af honom inwigd, hwilken är den första man wetat utaf i
wår Swenska werld. Herigarius hade wäl tillförne låtit uprätta
en kyrka på sin egen grund, men kan förmodeligen intet anses för
annat än et Capel (2).

(1) Kimbertus V. Ansgarii C. 12, 13.

(2) Kimbertus C. 13.

§. 9.

Förföljelse
emot
Christna
Präster.

Hit intil hade wåre förfäder betygat en fullkomlig wälwilja
emot Christendomen. Men en obekant omständighet, kan hända,
wår

wår nya Biskops, eller hans medhjelpares förseelse och öfweriining
 gjorde upror ibland folket. Man plundrade huset, där de nykom-
 ne lärare bodde, en af Gauberts släktingar Richard blef ihjäl-
 slagen, men Gaubert själf, och alle de andre blefwo fångslade och
 drefne ut landet. Man har anledning at tro, det denna upres-
 ning intet skedd för Christendomens skull, ty hwarfen war Ro-
 nungen därutinnan deltagande, ej heller blef Herigarius på något
 sätt förföljd, för sin nyligen antagna Religion, utan han bodde
 uti all trygghet, och behöfde ingalunda döija, at han war Chris-
 sten (1). Et tydeligt bewis gaf han därpå wid et tilfälle, då en
 almind sammankomst war på såttet, och man uphög löshyddor på
 marken för de församlades beqvämlichkeit. Hedningarne begönte
 då at försmäda och begabba Herigarius, därför at han afwiket
 från de fordna Gudarnas tjenst. Men han hade intet betänkande
 wid at förklara den fordna Guds tjensten för oförnuftig, och be-
 kjäuna därjämte Kristus för den ende alsmågtige Guden. Uti sin
 öfwertryggelse gick han ock så långt, at han wågade ställa folkets
 afgudalära, och sin tro på et besynnerligt prof. Man kunde utan
 svårighet se förut, at regn skulle komma innan kort. Han an-
 modade då Hedningarna, at de skulle antopa sina Gudar, at de
 intet skulle blifwa wåre af rågnen, han wille däremot åkalla Chri-
 stus, och war försäkrad, at intet rågn skulle falla på honom.
 Försöket blef emottaget, Hedningarne blefwo öfwerströmmade af
 rågnen, men på Herigarius och en liten gäse, som han hade med
 sig, kom ingen droppe en gång. Så berättas denna besynnerliga
 händelse af Rimberrus. Det är nog bekant, at uti denna tidens
 legender förekomma åtskilliga underwårk, som äro nog otroliga.
 Icke destomindre går man til öfwentryck alt för långt, om man
 nekaf alt utan ringaste granskning. Guds undergörande nåd är
 intet bunden, hwarfen til en eller annan tid; och en rätt Christens
 tro, då den alswartig är, kan efter Guds nådiga försyn uträtta
 mycket. Det synes billigt, när man tror för syn skull, och de
 Christen, endast för at wara på moden, at icke allenast under-
 wårk, utan ock all annan wålsignelse afstånar. Men det är ej
 det enda förunderliga, som berättas om Herigarius. Wid et an-
 nat tilfälle, då han länge varit sjuk af wårk, och Hedningarne
 rådde honom, at han til sin hälsas återwinande, skulle offra åt

Christen
 Religio-
 nens
 uphof.

Heriga-
 rius.

Christina
Religio-
mens
apost.

Gudarna, och dessa onödiga förmaningar intet upphörde, lät han bära sig uti sin Kyrka, och efter en innerlig bön til Gud om sin hälsa, steg han up, och gick aldeles friskt därifrån i många närvarandes påseende. Sådant kunde intet annat än verka högaktning för Christina läran. Et nytt tillfälle yppade sig til samma ändamåts vinnande, när den Viltoge Konung Anund med en Dansk här kom för Björkö, och hotade så wäl denna orten, som den när intil belägna staden, med en oundwifelig fördöfelse. Konungen war borta, och uti et så oförmodeligt anfall, kunde man intet wänta någon undsättning. Hedningarne togo då sin wanliga tillflykt til sina kraftlösa offer. När därmed intet urreddades, tillbödo de brandstat af hundra mark hswer åt Konung Anund. Detta senare tilbud war wiktigare hos Konungen än alla offren; men hans folk ansåg denna summa såsom alt för liten, och gjorde sig färdiga at anfälla staden, ånshjönt penningarne woro betalte. Uti denna bestörtning gjorde man än större löften och offer til Gudarna. Herigarius tog då tillfället i akt, och förestälde dem såfångan af alt sit hedniska gyskelwärf, emedan de förlorat sina penningar, och oaktat alla sina offer, woro ännu uti samma fara. Han bad dem därpå, at de skulle tro på den Allsmågrige Guden, som han tjänar, och bor i himmelen, då det wore möjligt, at de kunde blifwa frälske. Det war i sådana omständigheter mer angeläget för Hedningarna at behålla sin egendom, än twista om Gudstjensten; hwaraf de ock lofwade, at gjerna wilja göra alt, hwad Herigarius åstundade. Utgången blef ock den, at Anund ändrade sit beslut, och wille ingalunda förgöra sina Landsmän, utan lämnade staden oansåktad. Men til at förmå sit folk til samma tankar, föreslog han, at man skulle genom lotkastning rådfråga Gudarna, huruvida det wore rådeligt at angripa de Swenska, då Lotten föll, som före är berättat (2).

(1) Rimbertus C. 15.

(2) Rimbertus C. 16.

§. 10.

Allt detta öfwertrygar oss, at Christendomen intet warit förföljd, ånshjönt man affärdat så snöpligen Gaubert och hans följe.

Christina
Religio-
nens
upphof.

jeslagare. Twårt om måste wårdraden för Christna Låran hafwa anseentligen tilltaget, så wida det har sin riktighet, som i förra §. är andraget. Man kan nedgifswa, at berättelsen kan tåla twifwels- mål. Följande påminnelser torde likwål kunna göras i detta mål. De underwårsk, som här omtalas, tiskrifwas intet någon illnädig och egenmyttig Munk, som welat förnå folk til själemåhor eller andra andeliga nåringsång. De fte intet uti någon hemlig wår, utan i alt folks åsyn, och uti ingen annan affigt, än til at för- swaga hedniska öfwertrygelsen om afgudaldran, och bewisa Christna Religionens trowårdsighet. När man låser om S. David, at han hängt sina wårnar på folstrålarne, har man swårt för at hålla sig från löje, ty ainingen denna helgedom legat på sophögen, eller hängt i lusten, war det för Christna Religionen alt det sam- ma. Det påfar sig intet med ämnets wårdsighet, at göra mirakel för ro skul. Om Rimburtus för öfrigt welat roa sin Låsare med ofanningar, hade det warit mycket lämpligare, at tiskrifwa sådana underwårsk at Ansgarius, eller at någon annan predikande Munk. Det gör han likwål intet, utan berättar saken, som han hörde af samtida och åsyna witnen: och jag wet lutet, huru wi nu kunna wara befogade, at draga en händelse i twifwelsmål, som ofårwige åstådare bekräfta, då berättelsen intet är erhmelig. Jag har för god tanka om min låsare, för at tro, det någon af dem lär noka möjeligheten af underwårsk, och underliga händelser. Så mistro- ende och ötroende, som wår tid är, inbillar man sig likwål, at hafwa förnust, och den måste ofelbart hafwa sådet mycket mindre än en systertrott dāros, som tror, at han begriper alt, hwad som åsynen nu hånder. Wi följe altså med et ståligt förtroende Rim- berti berättelse, och då böra wi påminna oss tillika, at alt det, som nu är omtalt, tilldragit sig, sedan alle Christne Lårare wor- so afwiste, erödan man uti hela sin år, efter Gauberts utdrif- ning intet haft någon Christen Låsare. Men efter denna tidens förlopp ankom ifrån Ansgarius Eremiten Rimburtus, hwilken icke allenast med all framgång förkunnade Guds ord, utan och be- tjente Herigarius uti sit ptersta.

§. 11.

Ansgarius hade imedertid warit öfwerhopad med mycket be-
kymmer. Utom hans dageliga bemödande, til at omwända de Dan-

Sam-
burgs och
Bremens
Bistops-
sta
döme för-
enade.

§ § §

Christina
Religio-
nens
urhof.

Åka och Slaverna til Christendom, insann sig åfwen wid år 845 en stor svärmande af stedsmanne Norrmän för Hamburg, som förstörde staden, och nödgade Ansgarius at flykta därifrån. Hans Årke-Biskops wärdighet blef fördenskull snart nog öfwerända i Årke-Biskopsdömet Verden, intet långt från Hamburg. Men Biskop Luderic i Bremen emottog wår hederliga siofking på et långt annat sätt, emedan han dref bort honom från Bremen, dit Ansgarius uti sit wädeliga tillstånd tagit sin tillflykt. Och bdr denna Luderic således ingalunda förglömmas, såsom et wärdigt exempel af denna tidens andeliga fäder. Ansgarius wiste sig uti alt detta ganska rålig, och blef intet långt därefter, nemligen år 848 eller 850, efter sin misgynnades Luderic's död, åfwen Biskop i Bremen, så at detta Biskopsdöme blef med Hamburgska Årke-Biskopsstolen til ewärdeliga tider förknippat, efter inhämtat samtycke af Påfwen i Rom, som utföll år 858. Men imedertid försummade intet Ansgarius, at med all sit beskrämja Christendomen i Dannemark, och blef en Konung Erik där omwänd, och en Kyrka i Sleswig uprättad. Hwarefter han åter påmint sig den uppgångna Christendomen i Sverige; och sedan Gautbertus wdgat at taga del härutinnan, fattade han sjelf det förslag, at begifwa sig hit.

§. 12.

Ansga-
rius
Kommer
2 gången
til Björkö.

På det alt måtte åföpa så mycket öfkeligare, antog Ansgarius wärdigheten af K. Ludwigs Sändningebud, och fick tillika bres med sig från Konung Erik i Dannemark, til en Swensk Konung benämnd Olof, som den tiden hade sit säte i Björkö. När Ansgarius andra gången ankom til denna orten, war Herigarius död, och åfwen en stor del af hans födra bekanta. En ny oröda war och upkommen genom en bedragare, som förebar sig hafwa haft uppenbarelse af Gudarna, at de wål tillåto, at flere Gudar måtte wördas, men de Christnas GUD kunde de intet emottaga uti sit sällskap. Efter denna anledning blef en af de afledna Swenska Konungar, som hetat Erik, förklarad för Gud, samt

Christna
Religio-
nens
uppsat.

samt Tempel och Präster til hans heder invigde, hvarom tillförne är nämnt. Denna händelse hade så förwillat och updrött allas sinnen wid Ansgarii ankomst, at hans gamle vänner rådde honom, det han i största hast borde begifwa sig därifrån. Som Budskap från en främmande Konung kunde han wäl förmoda sig en fullkomlig säkerhet, och hans upriktiga nit kunde ej heller tillåta en så hastig bortgång. Han begynte därför sin förrättning med at bjuda Konungen til gäst. Konung Olof gjorde ingen svårighet at infinna sig hos denna nya Läraren; emedan han war underrättad förut, genom Konung Eriks ufsickade, så wäl som genom Ansgarii gamla medhållare om hans ärende. Måltiden hade med sig anständiga gåfvor för Konungen, och under sådana anstalter föredrog Ansgarius sin ansökning om tillstånd, at förkunna Evangelium. Konungen war ganfka benägen, men förklarade lifwål, at han uti detta målet kunde intet förordna af egit bewåg; utan borde man först genom lottekastning rådfråga Gudarna, och sedan Lotten utfallit til hans förmån, skulle man widare wid et almindt möte inhämta menighetens bifall (1). Därpå föredrog Konung Olof saken för sit Råd, då man förrättade lottekastningen. Men när samma ärende blef framhåst för menigheten, upkom en ganfka håfelig tråta, som warade til des ändteligen en gammal och wredig man steg up, och förestälde den församlade möckenheten, at sedan många kommit i försarenhet, at de Christnas GUD war ganfka mågtig, och man ofta hade rönt hans kraftiga hjelp, och många farit til Dorstadt i affigt, at där widare blifwa underrättade om hans dyrkan, borde man ingalunda förmäna dessa nyligen ankomna, at underwisfa folket uti denna läran, emedan det war dåraktigt, at med många farligheter söka utomlands, det man kunde utan beswår och afwenityr ända, då man war hemma. Härigenom stadnade oenigheten, och samtycket blef almindt. Ansgarius måtte liksom afswakta et annat så kallat Riksdags beslut, som på en annan ort i landet skulle fastställas, innan han fick fullkomligt tillstånd at predika. Men när och det utfallet efter önskan, lämnade Konungen at wår Arke-Biskop en oinskränkt frihet, at upbygga Kyrkor, tillsätta Präster, lära och låta döpa alla dem, som sig därtill beqwäma wille (2).

Christna
Religi-
ons
u: of.

(1) Örnshjelm har, uti sin Historia Ecclesiastica L. I. C. 17. p. 50, et långt och wackert Tal, som Ansgarius wid detta tilfälle hållit för Ly- nungen, och åtskilliga nyare hafwa följt honom. Den, som således å- stundar weta, hwad Ansgarius funnat såga wid detta tilfälle, kan så sin Åstundan förnögd, så framt han intet finner tjenligare, at sielf up- sätta et Tal för Ansgarius. Men wil man weta, hwad Ansgarius wår- teligen sagt, blifwer det något wansteligare, emedan Rimbertus intet talt där om, och andra minnesmärken i detta ämne äro ej at tilgå.

(2) Rimbertus V. Ansgarii C. 23, 24, 25.

§. 13.

Efter en sådan tilståndse, förordnade Ansgarius Biskop Gautberts släktinge Eribert, til at wårda det andeliga Herda- ambetet i Sverige. Men han sielf, efter wål förerrättade ärenden, wände tilbaks; sedan Konungen lämnat plats til Kyrka, och han sielf fidopt et hus til Erimberts widare förnndenhet. Sveriges fordna Biskop Gautbert skickade ock kort därefter en Danst man til Sverige wid namn Arnstfrid, hwilken af Årke-Biskop Ebbo war upfostrad i Christna läran. Denne afläste Erimbert, men ef- ter några år for Arnstfrid åter härifrån, då han fått höra, at Rimbert. Biskop Gautbert war död. Då ankom Rimbert til Björkö, hwilken äfwen war til börden en Danst. Härutaf kan man finna, at Ansgarius, sedan sin sista resa, warit mycket mån om at underhålla Christna läran uti wår Nord. Men efter utseende har där warit brist på redeliga och Gudseuktiga män, som wille påtaga sig dessa wanstelige sysslor. Skörden war således stor, men arbetarne woro få, och Ansgarii Stift war så widlyftigt, at det är intet underligt, at han intet kunde uppehålla sig länge på hwart ställe.

§. 14.

Man kan intet med wißhet utmärcka året, när Ansgarius kom andra gången til Sverige. Förmodeligen lär det warit emellan 850 och 860; men det är långt wißare, at han warit en hederlig man och upriktig lärare. Dock war hwarken han eller de andre denna tidens predikanter på något sätt at jämföra med Apostlarna. Dessa utförde sit ämbete med et upriktigt och ofonst- lat

Christina
Religio-
nens
upphof.

lat förkunna af himmelska sanningarna. De undergörande gäfs-
wor, hwarmed de äfwen woro försedde, förskade folkets upmärk-
samhet, och således bestränjade Hedningarnas omvändelse (1). Men
uti Ansgarii fördrätningar löste en hel hop med människa försök-
tighets regler, som man intet med skal kan lasta, efter affigeten
war god. Han öpnade sig allestädes wägen genom gäfswor och
känker hos Konungar och andra förnåmna Herrar, och wiste så-
ledes, at han åktade hwarcken rikedom eller förnödenhet emot den
förnåm, at kunna bestränja Christendomens utbredande. Han
lånade et oemöjligt prof därpå, när han förordnade Präster
här i Sverige, och på andra ställen bland Hedningarna. En af
hans förnåmsta förmaningar war, at Prästerne ingen ting skulle
begjära af de Nykristna, utan nåra sig af sina händers wärk, och
wara nöjde med måttelig kläda och föda. Merendels försedde
han dem self med större delen af dessa förnödenheter, och skaffade
hwar kunde behöfwas, at påkostat uti gäfswor och fördrin-
gar (2). Enkor, fattiga och sadertlösa försörjde han, och sängar
kjöpte han fria. Jag skulle tro, at det är losgifwet at berömma
et så Christeligt upförande, äfwen då, när ingen ärnar at efter-
följa honom. Uti Evangelii förkunna har han twiswelsutan
fölgt de grundsatser, som den tiden almänt woro gjällande i för-
samlingen, och lär hans lära hafwa warit i många mål wida af-
skild från senare tidens ofatta tidsänningar. Man kan sluta det af
hans sista bön, som han gjorde på sin sotesång. Han betrödde
sin själs angelägenhet, hwarcken til Jungfru Maria, Petrus eller
Paulus, utan sade: *HERRE war mig nådelig efter din barm-
hertighet, HERRE war mig arme syndare nådig, uti di-
na händer befaller jag min anda, du hafwer förlöst mig,
HERRE Sanningens GUD.* Och under dessa suckningar afom-
nade han uti Bremen år 865 (3).

(1) Rimburtus Vita Ansgarii C. 28.

(2) Rimburtus C. 29.

(3) Adamus Bremensis H. E. L. 1. C. 31.

§. 15.

Utaf Ansgarii Beswerne, som af Rimburtus är författat, är
större delen af det, som nu är anförde, upteknat. Någre andre
haf-
Ansga-
rius
belig.

E t t

Christina
Religio-
nens
upphöf.

hafsa ännu vidare äft hans förtjenster, och H. Bolcher äfwen berättat, at Upsala och Lunda Domkyrkor, äro af Ansgarius uprättade. Denna underrättelse har intet annat fel, än at hon är osann. Efter döden är Ansgarius inörd uti de Heligas antal, och dyrkad nästan så om en Skypes Gud för Norden; man wet likväl intet, hwilken Påfwe har bewist honom denna heder. Den fjerde Februarii firades hans äminnelse i Sverige, och åkallades han på samma sätt, som man annars bör åkalla den Helige Andä (1). Men i Lund war den tredje i samma månad helgad til hans dreminne (2), hwilken dag och war hans dödsdag. Hamburgarne däremot firade hans äminnelse twänne gånger om året, den tredje Februarii och nionde September (3), så at efterwerlden har haft uti långwarigt minne, denna upriktiga Lärarens trogna tjenster och bemödande om Christendomens forplantning i Norden.

(1) Offi ia Propria Patronorum Regni Suecie. Ibland andra Legenders förefommer och här en vers, som så lyder.

Ansgari Pater Optime
Errantes nos in devio
Reduc tuo Juuamine
Servans in Christi gremio.

Samma Psalm eller Hymnus läses och uti Öernhielms uplag af Vita Ansgarii p. 271. Dock med den lilla skillnad, at hos Öernhielms står uti följande versar:

Svecis et Danis gratia
Donum fideique prædicas,

då uti dessa Officia står: Danis et Svecis &c.

(2) Breviarium Lundense.

(3) Man kan härutiinnan jämföra Möllers Cimbria Litterata T. 3. hwar en utförlig berättelse om Ansgarius förefommer.

§. 16.

Rimbeg-
tus.

Ansgarius hade fort för sin död förfätrat, at Rimbertus war wärdigare at wara Årke-Biskop, än han self war wärdig til Sub-Diaconus (1). Rimbertus blef och med enhälligt wal förordnad til Årke-Biskop i Hamburg och Bremen. Han war ifrån Ståndern, och bör således intet förblandas med den förr omtalade Rimb-

Christina
Religio-
nens
uppsat.

Rimbertus, som war ifrån Dannemark. Hans bekommer om Evangelii fortplantande i Norden berömmes mycket. De här uprättade församlingar blefvo icke allenast af honom med Lärare försedde, utan han har och sjelf besökt de nyligen omvända Christna. Under sin resa til Sverige, skal han årskilliga gånger hafwa på et underbart sätt stillet vädret, och skaffat en blind sin syn igen, då han beströf honom med den heliga Oljan, och meddelte honom Confirmationen (2). Det berättas och, det han omvände och döpt en Swenskt Konung (3). Man gör sig likväl et sådant beströf, at skaffa namn på denna Herren. Men så framt det har sin riktighet, kan man nog finna, at Christendomen blifwit oansenligen utwidgad under den tiden Rimbertus lefde. Man har sig likväl intet bekant, om Rimbertus eller hans företrädare förkunnat Guds ord på något annat ställe i Sverige än Björkö. Dock som här samlades mycket folk, så wäl för handelen, som för almännas nöden, hwiika här under tiden blifwit hållne, kunde Christendomen lätteligen utspridas til andra orter i Riket. Nordiska Församlingen nöttjade inret längre denna uppbyggeliga Biskopens wård, än til år 888, då han affomnade. Han hafwer som sin företrädare haft mycket ömhet om fattiga, och til Christna fångars lösen använde han äfwen sjelfwa Kyrkans heliga kyril, och annan dyrbar egendom. Den, som har lust at blifwa underrättad om Rimberti öfriga underwark, och andra omständigheter, kan läsa hans Lefwerne och Adamus Bremensis. Underwark och uppenbarelser blifwa nu almännas och wanliga omständigheter hos våra Nordiska lärare. Den som kan tro dem, wil jag intet betaga sin öfwerlystelse, och den som wil neka dem, ätnar jag intet tråta med. Det är imedertid oskräpkeligt, at okunnigheten tilfö, Christendomen förminskades, och konster, widskeddelse, samt dikter blefwo nödwändigas egenskaper, til at bibehålla et lutande anseende.

(1) Vita Rimberti C. 11.

(2) Vita Rimberti C. 21.

(3) Appendix ad Hist. Archiepisc. Bremensium p. 116. af Fabricii Uplag.

§. 17.

Våra Nordiska folkslag hade sin goda del uti de öfweralt tilltagande oröddor. Frankiska rikets råttia styrka föll med Carolus

Christna
Religio-
nens
upphof.

Magnus. Inseendet war ännu qwar under Ludovicus Pius, men under des efterträdare förswann således både magt och höga aktning, at icke allenast alla Europeiska stränder woro upfylte med ströfwande Norrindnn, utan man rånte ock deras obehageliga besök långt in uti landet, så i Frankrike som i Tyskland, så at hela Norden syntes wara uprörd emot den östliga delen af Europa. Det war då intet så mycket underligt, at niten til at utsprida Christna Religionen slaknade, i synnerhet hos sådant folk, som bättre wille anses för at wilja wara martyrer, än at warat. Och oaktat man af allt, hwad hit intil är anfördr, nogsamf finner, det Christa läran, äminstone i Sverige, intet haft något särdeles motstånd; saknade man likwål en lång tid Christna präster. Det är oförnekligt, at man har intet bewis, at Årke-Bisshoparne Adalgar, Hoyer, och Reginward på något sätt wårdat sig om Christna Församlingen i Sverige. Men Bremiske
Unni. Årke-Bisshopen Unni, Reginwards efterträdare, synes hafwa haft et renare upfat, och kom han fördenstul sjelf til Björkö, alla samligheter oaktat, och upwåkade där Christendomen liksom på nytt. Sverige hade då intet haft någon Christen Lärare uti hundra år, undantagande den forra tid, Rimburtus sig här uppehållit. Unni dödde ock i Björkö år 936, kroppen bles där begrafwen, men hufwudet fördes til Bremen, och nedfattes uti S. Petri's Kyrka fram för altaret. En Konung Ring har wid denna tiden tillika med sina söner Erik och Emund, regerat i Björkö, och hade han til förtträdare en Anund, Björn och Oluf (1). Där säges ock om Unni, at han predikat Guds ord uti all Danska Länderna, hwat af man ock har ställig anledning at tro, det han dsiwen warit i Skåne.

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 1. C. 50. 51. Albertus Krantz Metropolis L. 3. p. 63. Johan Moller Cimbria Litt. T. III. p. 6. påstår, at Adalgarius sticfat Präster til Sverige, och det i anledning af Adami Bremensis egna ord, som efter Mollers tanka endast nefat, at han sticfat någon Bisshop til Sverige. Adami ord äro likwål desä, C. 50. Quo, Bircam, post obitum Ansgarii annis Lxx nemo Doctor ausus est pertingere, præter solum, ut Luginus, Rimbertum. Det lår wara smärt at bewisa, det Doctor på detta stället betyder Bisshop. Efter et gammalt rykte skal Adalgarius hafwa warit til Familien en Meinsdorph.

§. 18.

Efter Unni fick Norden uti Adalbagas, en aldeles Polstijf Arke-Biskop. Til sin släkt skal han hafwa warit en Mjensdorf. Säkert dr, at han war af förnam härkomst, och wistades merendels altid wid Keisar Otos 1, och hans söners Hof. Uti 54 år förestod han Arke-Biskopsämbetet i Bremen, och skaffade sit Stift stora förmåner genom friskallelse från all werldslig Domstol, et i sig self nog orimmetligt privilegium, men likwål aldeles uti tidens och Påstwiska Clericiers smak. Dock likwål har han inter aldeles wanstört de andeliga skyldigheter af sit Biskopsämbete. Uti Dannemark tillsatte han ättilliga Biskopar, såsom Harald i Sleswig, Lifdag i Ribe, och Reimbrand i Arhus, åt hwilka han ock updrog wården af Kyrkorna uti Fyn, Seland och Skåne, och nämnas nu för första gången Christna Församlingar i Skåne (1). Utom des förordnade han ock flera Biskopar i Dannemark, som inter hade något wist stift at förestå, utan arbetade på Christendomen, alt som tid och omständigheterna wille tillåta. Utaf dessa alla dr likwål Biskop Lifdag i Ribe i synnerhet namnkunnig, emedan han äfwen predikat för de Swenska och Norska (2). Annars förordnade Adalbag til Biskop i Sverige en Danst Adelsman Odinkar den äldre, som skal hafwa warit en helig man, och mycket sitig i sin ansötrödda skola. Denna Odinkar har ock predikat för Skåningarna, och skal han hafwa warit til sin släkt af Hwidarna (3). Uti Sverige regerade den tid en Emund Erikson, twiifwelsutan i Björkö, ty Upsala Konungar frågade Munkarne inter efter som aldeles otrogna (4). Och torde detta wara den Emund Stemma, som omtalas wid Gränsfästningen emellan Sverige och Dannemark.

Christina
Religio:
nens
upphof.
Adalbag
guo.

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 2.

(2) Adamus Bremensis L. 2. C. 16.

(3) Adamus Bremensis L. 2. C. 26. Jfr. Pontoppidan Annales Ecclesiastici, T. I. p. 149.

(4) At detta dr inter en grundlös beskyldning, kan slutas af Adamus B. hwilken uti sin H. E. L. 1. C. 51. har denna märkwärdiga uttalselse: Sicut enim inutile est, acta non credentium scrupari, ita impium arbitramur eorum præterire salutem, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt.

Christina
Religio-
nens
upphöf.
Liben-
tius.

Adalagus døde 988, och hade Eibentius til sin efterträdare, som warit en ganska dygdig man, emedan Gruntimner fick sällan se honom; och om detta har sin riktighet, lär han hafwa predikat för dem i mörkret. Et annat bewis på hans Christendom war, at han war mycket blesk, emedan man däraf borde sluta, at han fastade mycket. Det war ock en af hans beshynnerliga dygder, at han for sällan til Hof. Den som intet wil tro, at detta allt är berdm, lämnar jag gjerna uti sin mening, men för dessa egenkopp, uphöjes han af Adamus Bremensis (1). Man har intet många prof på des arbetande i HERkans wingård bland Hedningarna. Det är möjligt, at han intet stort funnat utdrätta, ty först ledo de Christna stor försöjlhelse i Dannemark under Swen Otto, sedan kom Erik Segersäll, som war Hedning, med hela Swenska krigshären til Dannemark, och ändteligen härjade Acomänerne grufwöligen, både i Bremen och på andra ställen. Et rykte har annars warit, at Erik Segersäll blifwit döpt, tillika med et stort antal af Swenska krigsfolket, genom Biskop Poppo i Sleswrig, sedan Biskopen förut burit i blotta händerna et gliddande jern, til at bewisa Christna lärans trowärdighet. Men denna Historia berättas af Häfdeteknarna på så olika sätt, at man stannar uti ganska stor owisshet, äminstone om detta underwärd stede inför Konung Erik Segersäll. Dessutan är intet spår hos Gødhiska Skribenter, at Erik Segersäll warit Christen. Wore man förwischad, at berättelsen kommit ifrån Konung Swen Wifson i Dannemark; wore man intet besogad at draga den i twisfvelsmål; men omständigheterna synas strida däremot, hwarsföre man ock lämnar utförandet af Poppos underwärd til dem, som skrifwa Daniska Historien (2). Det torde dock hafwa sin riktighet, at många Christne Lärare fölgde med Konung Erik, då han wände tillbaka från sin Daniska föråtning. Samma frihet hade de förre Lärarne åtnjutit hos Konungarna i Björkd, ämstjönt de helfwe blefwo icke destomindre uti sina förra willfarelser (3). Wid slutet af Eibentii tid, blef en Folquardus ordinerad til Biskop i Wenden, men när han därifrån blefwit fördrifwen, har han sedermera förfunnat Guds ord i Sverige eller Norrige, och kort därefter døde

Li

Vibentius 1013 (4). Annars har vid denna tid en Prins eller Konung från Sverige, wid namn Gulating, blifwit upammad i Christna läran af Biskop Erpo i Wenden, och så förförfat sig, at han blifwit därtillsmåttades Diaconus, men sedermera har han ömmergiffnit sit Prästerkap, och farit tillbaka til Norden, hwat han hos sit folk blifwit regerande (5).

Christna
Religio-
nens
uphof.

(1) Adamus Bremensis L. 2. C. 20.

(2) När Adamus Br. L. 2. C. 26. berättar sig på Konung Swens witnesbörd, säger han intet mer, än at Konung Erik war Hedning, och regerade både i Sverige och Dannemark. Men när han talar om Poppos underdå, som han skal hafwa gjort för Konungen i Sverige, säger han, det berättas, sjunt, hvilket endast vittnar om et rykte. Uti 27 Capitlet såges likväl, efter Konung Swens utfaga, at Konung Erik sedermera skal hafwa affallit från Christendomen. Men det är oföfbart, at vår Bremiske Biskop intet har altid med en granlaga af- sammet författat sin Historia. Det är möjligt, at, då Adamus kom- mit fram med denna berättelsen, som worit Konungen aldeles obekant, han då swarat, at Konung Erik då måtte hafwa fallit tillbaka til He- dendomen, hvilket Historiekrifwaren sålunda uptaget, som en omwill- lig utlåtelse.

(3) Adamus Br. H. E. L. 2. C. 27.

(4) Adamus Br. H. E. L. 2. C. 32.

(5) Ditmarus Merleburgensis L. 7. p. 95. Här säges, at denne Ko- nung war ifrån Scythien. At man denna tid underfundom kallat de Swenska Scyther, är bekant af Adamus Bremensis, som säger, at Arke-Biskop Unni dödde i Scythien, ehuruväl han omskändeligen be- skrifwit des död, i -Björk. Man behöfwer intet länge söla efter an- ledningen här til, emedan likheten emellan Swithiod och Scythia är så stor, at nästan ingen skillnad rånes. At en Konung Ring utaf Norrsta Konungablotet i början af elfföste århundrad, haft et litet rike i Sverige, är tillörne påmint uti Konung Olof Skjottkonungs Historia, och war des son Dag Ringson, äfwen deltagande i Etiklarstads träfning, på Olof Haraldsons wagnar.

§. 20.

Man har hit in til uti forrhet föredragit, hwad Hamburgi Christen-
ke Arke-Biskoparne utdrättat i Sverige, til Christna lärans forts-
plantande, in til början af elfföste århundrad. Men man har till-
wäls all ordsak at tro, det Christendomen ännu stådt på ganska swa-
ga land.

Christna
Religio-
nens
upphof.

ga sötter. När man undantager, hwad som skedd wid Ansgaris första ankomst til Sverige, kan man intet nämna en enda Swenskt, som varit Christen, och omvänd af Hamburgska Biskops-sätets utskickade. Dock wore det förmodat at påstå, det alle de lärare, som såges hafwa kommit hit, gjorde aldeles intet. Icke desto mindre ser det ut, som Christna Låran hade sent eller aldrig blifwit bestådd i Sverige, em inge andre besattat sig med des förkun- mande, utom dem, som varit affärdade ifrån dessa andeliga Her- rar, hwilka Påfwen förlånt med Monopolium af Christendomen i Norden. Försynen betjente sig därförde af andra utwägar, til det- ta ändamålets vinnande. Norrste Prinsen Olof Trygwafon, som i sin späda barndom varit i Sverige uti Erik Segersälls tid, hade under sina widlyftiga resor sådt smak för Christna Låran i Grefeland, och ändteligen blifwit döpt på en af Sorlingiska darna wid Engeland; hwarefter han år 995 kom til Norrige. Det hör intet hit at förklara, hwarken huru han fick enwäldet i Norrige, eller hwad medel han brukade, til at förmå sina undersåtare til Christendomen. Det war hans wilja, at alle skulle låta döpa sig, moisägelse och drögsål moro lika brotliga: ja, utökta och omdä- nskliga straff woro genast tilreds öfwer de mostråfwiga. På det- ta sätt blef Norrige Christnad, nästan i alla sina Landsändar. Wästgöta Jarlen Ragwald Ulfson, Konung Olof Skötkonungs systonbarn, friade til Olof Trygwafons syster Ingeborg. Man förståller sig nogsam, at ja-ord kunde intet gifwas med andra wil- kor, utan så framt Jarlen wille taga emot Christendomen, och af- wen befrämja den hos sina underhafwande. Ragwald war straxt färdig, låt döpa sig, och alla sina följeslagare, bröllopet befejlade Christendomen. Det gick fort at blifwa Christen, i sådana om- ständigheter. När Jarlen tillika med sin unga brud tog afsked af Konung Olof Trygwafon, fölgde honom åtskillige Christne Lärare, som skulle predika för Wästgötharna (1). Detta skjedde år 1000 efter Christi födelse, och blef Christna Religionen allraförst rotfast i Wäster-Göthland, ty hwad som tillörne skedd i Bjärkö, war efter utseende, så godt som intet.

(1) Sturleson T. I. p. 353.

§. 21.

På detta sätt war Christna Religionen inkommen i hieswa Konunga Familien. Det dröjde intet länge, för än den gjorde än woidare framsteg. Erik Jarl Håkanson från Norrige, som hade tillika med sin broder Swen Jarl uppehållit sig i Sverige hos Dlof Skötkonung, gjorde löfte i Swödderslag, at han skulle blifwa Christen, så framt han måtte segra på Dlof Trygwason. Segren wans, och Erik Jarl höll sitt löfte. Des broder Swen, som war Dlof Skötkonungs mäg, fölgde samma efterdöme. Det är då troligt, at Dlof Skötkonung intet länge dröjde, innan han ock antaget Christendomen. Efter våra gamla Legender skal Konung Dlof hafwa begärt af Konung Mildred i Engeland, at så någon tillförlätelig Lärare, då han nog wore sinnad at antaga Christna Religionen; hwarpå den helige Sigfrid, Arke-Biskopen i York, påtagit sig denna långa resan. Man gör denna berättelse för mycken heder, om man kallar den en Saga; ty den är intet annat än en dum Fabel. Så mycket är wist, at Konung Dlof blif Christen, och at en Engelsman förättade döpsen (1), hwilken Isländarne kalla Jon Sigurd, och Legenderna S. Sigfrid (2). Jon Sigurd hade tillförne varit Hof-Biskop hos Dlof Trygwason. Om han efter Norriska Konungens fall rest tillbaka til Engeland, och därifrån blifwit efterkrifwen af Dlof Skötkonung, kunna våra inhemska berättelser så wida komma öfwerens, med Isländska Handlingarna. Men hwarken war han Biskop i York, ej eller war någon Konung i Engeland wid namn Mildred, och ingen liknelse är, at Konung Ethelred gjorde Konung Dlof denna tjensten. Han kunde så samma förmån af sin egen stoffader Swen Otto, Konungen i Dannemark, som redan war mera mäktig, och gjällande i Engeland, än Ethelred hiesf. Efter en gammal Dagbok har Dlof Skötkonung blifwit döpt år 1008 (3), hwilken räkning kommer ganska wäl öfwerens med andra omständigheter, och är det ganska troligt, at det skedd wid Husby i Wäster-Göthland, hwilket så wäl af gammal sagan, som andra omständigheter bekräftas (4).

Christna
Religio-
nens
uppf.

S. Sig-
frid.

(1) Så wäl Officia propria Patronorum R. S. som alla gamla Legender komma öfwerens, at S. Sigfrid war ifrån Engeland. At Dlof Tryg,

Christina
Religio-
nens
upphof.

Trygwasons Hof-Bisfop, Jon Sigurd kommit til Swerige, lår wara oemotfågeligt. Olof Trygwasons Saga p. 165. At han warit Engelmån, fan slutas af Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 27. hwar han försåkrar, at Olof Trygwasons Bisfop eller Prest, Johannes war ifrån England. At man i Norrige och Åfwen på andra ställen kallat dem Jon, som annars hetat Johannes, lår intet behöfwa något bewis.

- (2) At Jon Sigurd är en och samma person med S. Sigfrid, torde förmodeligen blifwa tydeligt af hans Hiforia, som Isländfke Runten Gunlaug författat, hwars innehåll är detta: at Jon Sigurd blef efter slaget wid Enølder anmodad, at komma til Swerige, och arbeta på Hedningarnas ommändelse, hwarpå han först döpte Konungen self, och sedan uti två års tid farit i kring landet, och ommådte många til Christendomen. På tredje året efter hans hifkomst, hafwa någre Herar sammangaddat sig emot Christendomen, hwarpå Jon Sigurd farit til Sigtuna, och med tienliga förhållningar förmåt dem, at afstå ifrån sitt påbegynta försåt, at på nytt upmåda afgudadyrkan, wid hwilket tilfälle han och förebrådt våra förfäder den swära förförljelsen, som de ansådt mot de Christna wid Beghior. Andteligen, då han blifwit gammal, har han begifwit sig til Wärend och där dödt. Torfäus H. N. T. II. C. 51. p. 459. Af det lilla som är berättat, kan man nogfamt finna, at samma öde tillägges här at Jon Sigurd, som annars tilågnas åt S. Sigfrid. Han döpte Konungen, predikade federmåra i landet, rundt omkring; han talar om förförljelsen i Wåghid, och slutade sina dagar i Wärende, hwar Wåghid är belägen. Man ser härutaf, at Gunlaug upfatt berättelsen, som han funnit den, fast han intet wetat hwarken reda på Wåghid eller Wärende. Och behöfwet man intet med Torfäus söka Wärend uti Vernon i Frankrike, eller på någon annan utländsk ort. Torfäus har anseth som en afgjord sak, at S. Sigfrid warit Bisfop i York. Men detta är onckeligen falskt. För öfrigt är Gunlaug i anseende till sin ålder tillfå trowärdig; som någon af våra Legendskrifware; ty han dödde 1219, och S. Sigfrids Legend är något, när Kristnen wid samma tid. Erik Benzelius i noterna til Wasfiorius p. 77. och Prolegom. til M. Eccel. p. 1. Uti Officia propria Patr. R. S. såges intet, at S. Sigfrid war Bisfop i York, där berättas endast, at han war Episcopus Anglus och det här sin rikthet, där nämnes ei heller, at Konungen i England hwarken hetat Ethelred eller Mildred. Arke-Bisfop E. Benzelius uti sitt Utkast til Swenska Historien p. 165. har länge sedan gjort denna påminnelse, at Sigfrid aldrig warit Arke-Bisfop i York. Uti S. Sigfrids Legend talas och om den stora wåfkap, som warit emellan Konung Olof i Swerige, och Ethelred i England. Men den är neg så obegripelig. Intet bewis är, at Konung Olof warit denna tid prån med sin styfader Swen Otto. Twårt om, man har swarare ordfat at tro, det Konungen i Swerige warit sin styfader behjelpelig, som war Ethel-

Ethelreds affwenna fiende. Om någon Engelsk Herre, som hetat Mildred, och warit af förnäm eller Kungelig släkt, förmått Jon Sigurd at fara til Sverige, kunde äfwen Legenderna i den puncten äga något witsord; ätminstone är det säkert, at Mildred warit et belant namn i Engeland, och finnes hos Bromton p. 741 af Etwodens uplag en Mildreda nämnd, som warit i adra skyldskap med Ercombert, Konungen i Kent.

Christina
Religio-
nens
uphof.

- (3) *Diacium Minoritarum* p. 6. Här står wäl 1108, men det måtte wara förskrifwit. *Ericus Olai* L. 2. p. 31. anför samma årtal, som felaktigt. *Ulti Officia propria Pat. R. S.* säges, at Sigfrid kom til Sverige wid år 1000, hwilket kommer nog öfwerens med det årtal, som här är utsett.

- (4) Bihanget til *Wästgötha-Lagen* p. 97. *Drynolphi Bishops: Acta* uti *E. Benzellii Mon. E.* p. 72. m. m.

§. 22.

När Konung Olof Skötkonung blef Christnad eller Skird, som man då talade, döptes äfwen det då närwarande Kungeliga huset, tillika med en stor del af krigshären (1). Med denna krigshär kan wäl intet annat förstås än Konungens wanliga lifwakt, som warit talrik nog. Tidernas omständigheter låra hafwa fordrat en sådan försiktighet, annars wet man intet af något krig i dessa orter. Men innan Sigfrid kom til Konung Olof i Wäster. Götaland, hade han warit i Wärende i Småland, och där omwände ganska många ifrån Hedendomen. Han updrog försorgen om denna församling åt sina släktingar, Unaman, Winaman och Sunaman, som warit honom släktige från Engeland. Men under Sigfrids frånvaro hos Konungen, skjedde en upresning i Småland emot dessa nya Lärare. Gunnar Gröpe Sewikson war anförare för de uprotistiska, och gick pran så långt, at dessa tre Lärare blefwo mördade, halsbuggne, och deras hufwud kastade i siden, som ligger bredwid Wägsjö. Så snart S. Sigfrid blef underrättad om sina släktingars dröp, skyndar han tillbaka til Wärende, och Konungen földe efter med tillräckligt antal af folk. De, som hade del i brottet, blefwo då straffade med tredubbla böter, och ärligt arbete til Wägsjö Korkas upbyggande. S. Sigfrid fortfor på alt framgent uti sit lösliga arbete, at utsprida Christina Idrens kändedom, så wäl i Småland som på andra orter, och mötte honom

Unaman
Win-
man
Sun-
man.

Christina och hans medarbetare intet något vidare hinder, än hvad invånarnas tillgifvenhet för sin inrotade gamla wilsfärlse kunde åstadkomma.

nens
upphof.

(1) Legenda S. Sigfridi in Mon. Eccl. E. Benzeli p. 8. följ.

§. 23.

Sigfrid
sinnet sina
släktingars
hufvud.

Men innan Konung Oluf kom neder til Småland, berättas en ganska underlig händelse wara skedd; som har all behagelighet af en wäl sammanfatt Wunke-Legenda. Då S. Sigfrid en afton går wid sjön helt bekymrad öfwer sina släktingars olycka, ser han trenne lius lpsa på watnet. Där kommer då flytande en träbrytta, hwaruti des släktingars trenne hufvuden warie med stenar nedsänkte. Sigfrid skryndar sig at taga emot denna låra pant af sina olyckliga medarbetare, och när han öpnar locket, har han uti sin bedröfwelse bedt GUD om hämd. Det ena hufvudet swarade då genast, det skal blifwa hämnat, det andra frågade när, och det tredje sade, på barns barn. Man kan intet så mycket fördänka dessa liflösa hufvuden, om de bortglömt sin Christendom; men af en så helig man, som S. Sigfrid, hade man sig at wänta långt andra betraktelser wid et sådant tillfälle, än hämndgirighet. At göra Historien så mycket wakrare, har man sedermera med en uppbyggelig tillökning förbättrat den samma, och försäkrat, at alla de släkter, hwilkas försäder hast del uti detta mord, altid warie fattiga och olyckliga (1). Man nämner här stundom Ulfaxar, och stundom Strålar. Wil man sätta tro til våra Adelige släkteregister; låra Ulfsparrar på fäderne, och Trollar på möderna, öfwen leda sin uprinnelse från Sunnar Gröpe. Dessa släkter hafwa lyst uti de största heders-tjenster, som i Sverige kunna beklädas. De andra twänne Familier äro wäl intet atbeles så namnkunniga. Men man tänker understundom underligt i de landsändar, som äro långt afågsna från hofwet; ty man inbillar sig, då och då, at man ock kan wara lyckelig, ännuönd man hwarcken innehafwer högsta Munnen på Rangordningen, ej eller dr öfwer den samma. Annars berättar Messenius, at Sunnar Gröpe blifwit landsflyktig, och dödde i Biskingen.

(1) Johannes Magnus Hist. Sveog. L. 17. Hvad annars detta förunderliga undermärket anade, så förelommer det så väl uti Officia Propria PP. R. S. som uti S. Sigfrids Legender. Men til at bewisa et så omåttat mirakel, behöfwas omsändeligare bewis, än de som kunna hämtas af Annmärningar, hvilka äro författade två hundra år efter, at en så märkelig händelse sig tilldragit.

Christina
Religio-
nens
upphof.

§. 24.

At Christendomen måtte med så mycket större allwar befastas i Sverige, ankommo ock utom S. Sigfrid åtskilliga andra Ed. rare från Engeland, såsom Grimkil, Rodolf, Bernard, S. Åstil, S. Dawid och Wolfred. Denne Bernard bde intet förblandas med den Bernard, som blifwit förste Biskop i Skåne (1). Wolfred predikade med mycken nit, och kan hända med förmycken hetsighet. Sedan han omwändt ganska många, ankommer han ock til en ort, hwar et Afgudabelde war upstått. Sjelfwa Afguden, som här dyrkades, kallades Thorstan. Uti sin iswer försmådar han icke allenast sjelfwa bilden, utan han tager ock til en yxa, och hugger den i stycken. Denna gjerning upretade således det församlade folket, at de utan betänkanke anfälla den ifriga Predikanten, och mörda honom på stället (2). Om meningen war god, war likwål hetan oförsiktig, ja åfwen otidig. Afguden bde först tagas ur hjertat, och kan man sedan utan fara beindta honom efter behag. S. Åstil inkom med S. Sigfrid, och skal hafwa warit med honom i skyddskap. Af honom förordnades han til Biskop i ifriga Sverige eller Nordanfog. Han skal hafwa omwändt många Hedningar, och blifwit omsider ihidilagen uti Konung Inges tid, af Bloth-Ewen, då han måtte warit utgammal. Såsom Åstil predikade för Edrmeisändningarna i synnerhet, så har S. Dawid söktunnat Guds ord för Wästmanlåndningarna (3). Om denna manns helighet har man twiflat så mycket mindre, som han kunnat berjena sig af solstrålarna, at hänga sina handskar på, et uppbyggeligt underwark i synnerhet, som ingen mer än des egen dräng såg det, och han sjelf intet wiste därutaf (4). Men härigenom borde han wäl förtänas med S: Brita från Skotland, om hwilken et dylikt jättekn berättas (5). Hvad Grimkil, Rodolf och Bernard utdrättat, wet man intet. Dese woro likwål

S. Åstil.
S. Dawid.
Wolfred.

Christna
Religio-
nens
upphof.
Thurgot.

intet de enda lärare, som i Olof Skötkonungs tid utöfde Christiendomen i Sverige. Unwan, som följde Libentius uti Arkebiskopsdömet, och dödde 1029, har och bidragit til Hedningarnas omvändelse, och är af honom Thurgot förordnad, at wara den förste Biskop i Skara (6), och lär han hafwa döpt Arf. Prinsarna Alund och Emund, Konung Olof Skötkonungs söner. Konung Olofs gemål lär och wid samma tid antagit Christna läran. Man kan ej sluta annat af Bremiska Munkens berättelse. Danste Biskopen i Ribe, Odinkar den yngre, har och wid tillfälle förkunnat Guds ord i Sverige. Denne war en ganska märkelig man, af Dancka Konungahuset, ätminstone på möderne. Hans fader war Toke Jarl i Wendshjel, hwilken warit ganska rik och dgt, snart sagt, tredie delen af Wendshjel. Et prof af en besynnerlig Gudsfruktan wiste Odinkar därigenom, at han under Långfästas lät en af sina präster hwar annan dag piffa sig (7).

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 40. Jfr. E. Benzelius Anmärk. til Wastorinus p. 19.

(2) Adamus B. L. 2. C. 44.

(3) Vita S. Eschilli uti E. Benzeli Mon. Eccl. p. 29.

(4) Officia Propria P. P. R. S. den 15. Julii p. 21.

(5) Cogitosus de S. Brigida Virgine Scota, uti Beshage Thef. M. Eccl. T. I. p. 148.

(6) Adamus Br. L. 2. C. 41.

(7) Adamus Br. L. 2. C. 26, 34. och Adami Scholiastes n. 31.

§. 25.

Christen-
domen
predikades
utan
tvång.

Man finner härutaf, at man uti Konung Olof Skötkonungs tid, med fullkomligt allwar sökt at ursprida Christiendomen hos våra förfäder. Det kan förekomma besynnerligt, at här intet brukades någon wäldsamhet, til at förnä underfåarna at låta döpa sig. Wi Norrige predikades Evangelium under mord och brand, och det war et Stadsbrott at intet wara Christen. Och ehuruwl til en del samana lärare förkunnade Christiendomen i Sverige, som warit i Norrige, blefwo dock inga sådana steg tagna. Det är fördenskul troligt, at denna tidsens Präster in-
ter

tet warie ordsak til en sådan mätta och lindrigheet. Ja man
 kan och twisla, om hieswa Konungen hafte någon del däruti. Så
 mycket wet man, at Konung Olof Skötkonung hafte i sinnet, at
 utföra et nog dristigt förslag, nemligen at försöra afgudatemplet i
 Upsala, hwaräst hedniska Gudstjensten iklades med alla sina gruf-
 weligheter och widseppelser, under det at Christl Evangelium pre-
 dikades i negden rundt omkring. Hemligheten, som war nöd-
 wändig til utförandet af et sådant förslag, lår intet blifwit full-
 komligen i aft tagen, utan Hedningarna singo kunnskap därom,
 då en sådan förening blef träffad emellan dem och Konung O-
 lof, at Konungen skulle stå frut, at wälja sig hwilken ort ho-
 nom behagade i riket, och där utföra sin Christna Gudstjenst,
 och at hwem som wille skulle hafwa frihet at emottaga samma
 lära, men ingen wäldsamhet borde utföras emot Hedningarna,
 til at bringa dem ifrån sin fordna Gudstjenst (1). Man kan
 sluta härutaf, at hwarken Konungen eller Prästerna wägade sig,
 at gripa til sådana medel. Man kan och härutaf finna, det wåre
 Hedniska försäder, oaktat sin andeliga blindhet, likwål uti andra
 mål tänkt ganska grundligt och wdt. Et förnustigare steg kan
 wdt intet tagas i sådana omständigheter. Barn kunna genom aga
 förmåds til stickelighet, men at genom förbjudelser, plågor och straff
 omwända folk til Christendom, är så mycket orimligare, som
 Christendom utan frihet och öfwerthygelse är ingen Christendom.
 På detta sätt bibehålls allmänna säkerheten, när Lagen pågnade
 både Christna och Hedningar. Denna öfwerenskemwelse hade och
 en annan wårkan, at Konungen, som intet wdt kunde wara när-
 warande uti Upsala, där alla hedniska woderstygagelser utförades,
 på gamla wiset, utwalde sit wanliga wistande i Wäster. Götaland,
 hwar Christendomen, sedan Ragwald Karls omwändande, gjordt
 förmodeligen större framsteg än på andra ställen. Men därföre
 woro intet Hedningarna afstängde, hwarken ifrån Konungens per-
 son, ej heller ifrån tjenster och förlåningar. Man kan sluta det af
 hwar som uti hieswa Olof Skötkonungs Historia är berättat,
 emedan Konungens trognaste Råd, Arwid, Thorwid och Freywid
 woro oförnekelsen Hedningar.

Christna
 Religio-
 nens
 upphof.

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 41.

Christna
Religio-
nens
upphof.
Libentius
A. D. i
Bremen.

Uti et sådant tillstånd slutade Konung Olof sin vandring, och Anund Jacob antog så väl Riksstyrelsen, som Christendomens lagliga wård och befrämjande. Då Konung Anund regerade, blef Libentius den Andre Biskop i Bremen. Han war Unwans efterträdare, och dödde år 1032. Och ehuruwål de Angelske Edrare hade efter utseende bidraget det aldramåsta til Christna Lärans besordrande i Norden, woro de ändå nödsakade at erklänna Brev misfa Årke-Biskopens öfwerwålde, så at S. Sigfrid måtte försoga sig til Årke-Biskopen Libentius (1). Thurgot, förste Biskopen i Skara, begaf sig äfwen til Bremen, och dödde där af spedisika, en sjukdom, som gifwit anledning til mycket förfärliga tankar om denna tidens andeliga fäder: fast det är möjligt, at man gör dem orätt. Uti Thurgots ställe förordnades en Munk från Ramsöla, benämnd Godefrisk til Biskop i Skara af Libentius. Men Libentius efterträdare Herman, som förestod stiftet allenast uti tre års tid, och Bezelinus Albrand, som dödde 1043, gjorde mycket litet til Christendomens utwidgande i Sverige. Jcfe detsomindre föröfkes Christna Församlingen rätt mycket under Konung Anund, dock njöto Hedniske inbyggarna oförkränkt sina fordna och urgamla rättigheter. Man ser det af Jarlen Belgauter, en af de ifrigaste Hedendomens förfäktare, hwilken war rådande förmodeligen i Helsinga Wäster-Göthland (2). Hans son Lufwe Jarl, som blifwit omwänd under sina utländska resor, förmådde honom ändertligen med många böner at besöka Konung Olof Haraldson i Norrige, hwat han ock efter et fräckt motstånd i början, blef likwäl under en påkommen sjukdom så rödd, at han öfwer gaf sina Hedniska willfarelser, och med upriktigt hjerta antog Christendomen (3). Så at man ock kan räkna Olof den Helige ibland dem, som hufpit til, at allt mer och mer befästa Christendomen i Sverige. Dock hafwa förmodeligen de förr omtalte Sigfrid, Åstil och Dawid gjordt det måsta.

Godefrisk.

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 2. C. 46.

(2) Sturleson T. I. p. 690.

(3) Torfäus H. N. T. III. p. 174.

§. 27.

Något när på samma tid, som Enund Olofson blef Konung i Sverige, tog Arke-Biskop Adalbert emot Kyrko-Regementet i Bremen. En ganska myndig och tiltagsen Prälat, som i selska bönjaren råklade i twist med alla Nordiska Konungarna, och hade så när genom sin tiltagsenhet lärdt dem at begripa, hwad rättig- heter dem tilhörde som Öfverhet, och at affsäga sig Bremiska Her- rarnas öfwerhöfde. Med Konung Swen Estridson i Dannemark råklade Adalbert i twist för Konungens Gemål, Guda eller Gun- hild. Efter Canoniska Lagen skulle hon wara för när i släkt med Konung Swen. Hon war antingen Swen Jarls, eller Konung Alund Jacobs dotter, och hwilken släktlinea man antager, blifwer hon Konung Swens systneborns dotter, hwilket ägtenskap war efter denna tidens konstiga tänkesätt, et ganska syndigt giftermål, som intet kunde eller borde rälas (1). Adalbert hotar däröfver Ko- nung Swen med bantysning, och Konungen hotar Arke-Biskopen tillbaka med swärd och brand (2). Med samma dristighet upförde Adalbert sig emot Konung Harald Hårdråde i Norrige. Han förebrår honom såsom et groft brott, at han låtit wiga Biskopar i Frankrike och Engeland, hwilken rättighet likwäl tilhörde honom allena, som Arke-Biskop. Men Konungen i Norrige affärdade Adalberts myndiga beskikning med et ganska kort svar, nemligen at Konungen intet wiste af någon annan Arke-Biskop, eller annan regerande Herre i Norrige än Harald allena (3). Detta ansågs för et ganska högfärdigt och ofröskeligt swar, liksom ingen annan war lofsligwit at wara högfärdig i dessa tider, än Biskoparna. På detta sätt hade Adalbert blifwit onse med Konungarna i Danne- mark och Norrige. Det är troligt, at Konung Enund föränd- ren af et så dräktigt updrande, sådt lust at förläsa sig och sit land ifrån en så herrskande andakt, och undandraga sig en så strängt tuktande sadet. Han wille h:sfwa en Arkebiskop hemma i landet, och här til utsåg han en Swensk man, förmodeligen, som het Osmund. Ut des yngre år hade O. Sigfrid stickat denna Osmund til Bremen, at där i Skolan underrättas i bokwett, och denna tidens lärdom. Här förköfrade han sig med sådan framgång, at han nästan blef så högfärdig, som Arke-Biskopen sels. Enund

Christna
Religio-
nens
uphof.
Adalbert
A. B. i
Bremen.

Osmund
A. B. i
Skara.

Christina
Religio-
nens
uphof.

fann således uti Osmund en wärdig person, at sätta emot den upbläste Påfwen i Bremen. Men det war ej så lätt wärkstådt. Med Christina läran hade Konung Emund och de öfrige Christne emottagit en andelig underdånighet under Påfwen i Rom, hwarifrån alla andeliga wärdigheter ledde sin ursprung. Detta war en af denna tidens wigtigaste trosartiklar. Osmund for fördenstul til Rom, til at härifrån utwårka sig et önsketligt utslag på sin och sin Konungs ansöknings. Men i Rom förstod man andeliga regeringskonsten bättre, än at låta en ny omwänd Konung winna sin ästund, som redan i första början wägar at sätta sig up emot en Ärke-Biskop. Osmund måtte därföre resa ifrån Rom med ofördräat ärende. Men i Polen träffade han ändteligen en Biskop, som wigde honom. När han då kom tillbaka til Sverige, upförde han sig i alla delar, som en fullmyndig öfwerman för Swenska församlingen; och lät bära korset för sig, som en af öfwerherren i Rom lagligen tillsatt Ärke-Biskop (4). Detta kunde intet annat än misshaga den högdragna Bremiska Prelaten. Han afsände därföre sina ufskickade til Konung Emund, at afstödja denna förargelsen. Ibland de Bremiska Sändebuden, förde Adalward ordet, såsom förordnad Biskop öfwer Swenska Församlingen. Det förebars och, at denne nye Ärke-Biskop meddelte falska lärosatser åt de nykristna. Hwilket och torde wara sant efter tidens lärosätt, emedan han förmodeligen lärde dem, at det war ingen trosartikel at lyda Ärke-Biskopen i Bremen. Men de Bremiske sändebuden woro i början intet lyckeligare i Sverige, än Osmund warit i Rom. De blefwo uti största forrhet afviste. Och om intet stenkil warit widd Hofwet, hade de utan twifwel blifwet med så mera wanhedes affärdade. Men denne Herren, som kan hända, hade redan sina förslag på Kronan, och begrep, at Ärke-Biskopens, och de andeligas ynnest, kunde i framtiden blifwa honom fördelaktig, lindrade sändebudens förrer genom wackra skänkor, och förfordrade dem til Drottning Guda, som då lefde i stillhet på sina gods; sedan hon, som en lydig dotter, skilde sig widd sin Gemål Konung Swen i Dannemark. Här blefwo Adalberts ufskickade emottagne som män, hwilka warit nedfånne från himmelen, och Drottning Guda öfwerlämnade åt dem ansefliga gäfwor widd afresan, för Ärke-Biskopen af Bremen.

Adal-
ward.

(1) Efter den släktlinia, som E. Benzellius låtit trycka uti Amårkain-garna til Wastovius p. 78. war Guda, Anund Jacobs dotter; hells- wa Skoldskaps leden finnes utsat darsammanslades p. 32. Efter Stur-lefon T. 2. p. 104. het Konung Swens Gemål Gunhild, och war Swen Jarls dotter från Korriga. Af det föregående har man hört, at Swen Jarls Fru war Holmsfrid Olof Skoldkonungs dotter, då släktkapsleden blifwer den samma.

(2) Adamus Bremensis L. 3. C. 12.

(3) Adamus Bremensis L. 3. C. 19.

(4) Adamus Bremensis H. E. C. 15.

§. 28.

Det är omöjligt at finna någon föraripelse emot GUD och Christendomen, uti alt hwad Konung Emund hit in til gjorde emot Årke-Biskopen i Bremen. Man dömdo helt amorlunda där- om uti Adalberts Hof, och alle gamle Historiekrifware utropa Konung Emund för en illak och ond Konung. Adamus Bre- mensis gifwer honom denna titel, och lägger afwen til, at han frågade inget litter efter Christna läran, efter han hade hos sig och gynnade Biskop Himund. Uti Herwara Sagan säges, at de Swenske höllo illa Christendomen uti denna Konungens tid. I almänhet kallas han Emund Elämme, hwilket alt synes hafwa et ursprung, nemligen hans twistighet med Årke-Biskop Adalbert; ty annars wet man intet, hwad ondt han gjorde, och rör. Idgning- en mellan Sverige och Dannemark, som han eljest lastas för, hörer hwarken til honom eller til denna tiden. Det är ock swårt at begripa, med hwad skäl den kan sägas intet fråga efter Christ- na läran, som wille nödwändigt hafwa en Årke-Biskop närwa- rande, som således kunde bättre hafwa inående öfwer Christendo- mens forplantande, än Årke-Biskopen i Bremen kunde göra, om han än varit aldrig så wäl sinnad. Men sem redan sagt är, man hade helt andra tankar i Klostren. Spuden war så stor, at den kräde nödwändigt Guds straff, hwarsför eck, när Konun- gens son Anund blef slagen i Kroatland, och misshäpigt illika insdå, anågs det, som et onekligt bewis om Guds hämd för en sådan ogjärning (1). Det wästa war, at brottet war oförlätligt; ty ånslönt man skickade sedermera bud til Bremen, siä Biskop

Christna
Religio-
nens
upphof.

Konung
Emund
Olofssons
uppföran-
de, i an-
seende til
Christen-
domen.

Christna
Religio-
nens
uphof.

Adalward tilbakars, och läswade bättring, ansågs Konung Emund likwäl, som en lika stor syndare. Christendomen blef ock utsprid i Wermeland och hos Skridfinnarna af Adalward, men det oaktat heter det likwäl, at Christna Religionen wårdsöfades helt och hållet denna tiden. Man har större anledning at tro, at en ny omwänd Konung, som träffade så mycket hinder uti utöfningen af sina Konungsliga rättigheter för Christendomen skul, måtte hafwa haft mycken wård om Christna Låran, efter han intet låt fara allt ihop, och intet gick tillbaka til hedniska Gudstjensten, som ännu war i sin fullkomliga blomma hos Upswæarna.

(1) Adamus Bremensis H. E. L. 3. C. 17.

§. 29.

Adal-
ward.
B. i Skar-
ra.

Acilinus
B. i Skar-
ra.

Af andra omständigheter kan man ock sluta, det Christendomen war i dagelig tillwäxt. Sigfrid, Åkil och Dawid woro ännu i lifwet, som man kan sluta af deras Legender, så wida de förtjena at wara trodde. Gotskalk, som war förordnad til Biskop i Skara efter Thurgot, gjorde wäl ingen ting, efter han förmodeligen aldrig kommit hit, utan blef i sin beqwämlichkeit i Bremen. Men däremot har Adalward wist en större och nyttigare nitäfskan. Han hade förwårswat sig en sådan hëgagning hos allmogen, at solken och rågn troddes råtta sig efter hans böner och anordningar (1). Och med et sådant anseende, kan man nog begripa, at han hos mïnigheten kunnat uträtta hwad han wille. Adalward dödde här i Sverige, och fick til efterträdare en Acilinus, hwilken likwäl roade sig i Edin, och lät Swenska Församlingen sköta sig hëlf. Uri Helsingland blef ock förkunnat Evangelium. Dock torde det wara skedd efter Emunds död, då det intet egenteligen hört hit. Men af alla Sweriges Lärare, har förmodeligen S. Sigfrid, Åkil och Dawid gjort det mäst, hwar för de ock blifwit uptagne ibland Sweriges heliga Patroner. Sigfrids äminnelse firades den 15 Februarii, Åkils den 12 Junii, och Dawids den 15 Julii. När de dödde wet man intet, men det är bekant, at S. Sigfrid wårdade sig i synnerhet om Församlingen i Werende. Han ligger begrafwen i Wägilö, och wid Wästgötha-Lagen är denna anmärkning insluten, nemligen, at

Selg.

Selghir Angler togo widher själ hans, of fördo hånna til
 Paradis, of de then säli de släka arwudis lön skal upcata, Christina
Religio-
nus
upphof.
Everinus
B. i Ups-
sala.
 sum han tof. Det är troligt, at han varit en ärlig man, som
 uti stillhet fördrattat sin syssla, hwarföre han of mycket litet omtalas
 i Bremiska Handlingarna. Ut i hans Legenda säges, at Sigfrid
 förordnat en Biskop Everinus, eller Sewerinus i Upsala. Men
 om detta har sin rikthet, kan man med stid kalla honom en Bi-
 skop in paribus infidelium, ty här lär han ingen ting hafwa ut-
 rättat. Annars kan det wara en onödig fråga, om S. Sigfrid
 bår räknas ibland Skara Biskopar. Ofelbart är, at han inter
 ansågs för Biskop i Skara, medan han lefde. Af den gamla för-
 teckning på Christna Biskopar i Sverige, som finnes wid Wäst-
 götha-Lagen, är denna omständighet tagen. Men den berättar in-
 tet mer, at Sigfrid war Biskop i Skara, än den kan inträga,
 det Unni war där Biskop. Wil man följa denna förteckning, war
 Åsmund den förste af Skara Biskopar. Det är ganska troligt,
 at denne Åsmund är den nyligen omtalte Dismund, som gaf anled-
 ning til så mycket oreda uti Konung Emunds tid. Men ansjönt
 man wil lämna honom rum ibland Skara Biskopar, blifwer han
 dock ingalunda den förste, ty Thurgot war oförnekneligen för honom.
 Efter Åsmund nämnes en Biskop i Skara, som hetat Stensunder, Stensfrid
B. i Skar-
ra.
 uti förteckningen wid Wästgötha-Lagen. Biskop Brynolf kallar
 honom Stensfrid (1). Denne man är intet ihågkommen uti Bre-
 miska Handlingar, och kan man således noggrant finna, at han
 intet varit lagligen förordnad Biskop. Icke desto mindre kan wara
 troligt, at han til en del dragit wärd om Biskopsysslor, innan
 Adalward kommit hit, och således blifwit räknad bland Biskopar-
 na. Efter Brynolfs wätnesbörd, har Stensfrid varit en ganska
 märkelig man. Men däremot anses Adalward för ingen ting af
 B. Brynolf. Det kan wara midan wärdt at höra hans öndeme.

Halward gamle kom ther nest,

Han stet sin tid, som han kunde best.

Intet kan man om honom skrifa,

Hwad han lät i sin tid bedrifa.

Honem war på thet sista dōden i wānom,

Ty blef han dōd, som flere för honom.

Af hwad, som förr är påmint, synes som man bår hysa helt an-
 dra

Christina
Religio-
nens
upphof.

dra tankar om honom. Förmodligen har Adalward varit i son-
nerhet mån om att befärdja Christendomen, och det bår anses för
ingen ting hos en Påfwerlig Biskop. Men efter man talt om dem,
som wårdat Evangelii lärq uti Sverige, bår man intet förgåta
wår stormågtiga Prælat, Arke-Biskop Adalbert i Bremen. Se-
dan lyckau började blifwa honom widrig, fick han en hastig lust at
ställa almånnas Visitationer uti hela sit Stift, då han ock hade i
sinnet at besöka Sverige. Men denna förflugna lusten förswan
snart. Han war annars en istring förskåtare af sin Kyrkas werld-
sliga förmåner, och skaffade Bremiska Biskopstolen öfwer två
tusend hemman (mans) (3). Han hade ock i sinnet at göra sit
säte til Patriarchat. Dessa och flera widlyftiga förslag, stadnade
dock lifswål aldeles utaf, och han dödde i Bremen 1072. Man
wiste ock at tala om åtskilliga bedröfweliga förbehådelser af hans
död, som i wår tid kunna synas löjlige. Kyrken swettades och
greto, swin och hundar gingo in i Kyrkorna, och wargar ock ug-
lor tjöto utan för staden, hwilket alt wår gode Adam med mycken
håpenhet berättar.

(1) Er. Benzellii Mon. Eccl. p. 72.

(2) Adamus Br. Descr. Daniz. At man må kunna jämföra Adami
Bremensis uttåttelse om Adalward med Biskop Brynolfs ömdöme,
kan det wara tjenligt, at Adami egna ord inryckas: Tercium episco-
pum Gothorum, ordinavit noster metropolitanus Adalvardum Seniore,
vere laudabilem virum. Qui deinde ad Barbaros perveniens, sicut do-
cuit ita vixit. Nam sancte vivendo ac bene docendo magnam gentili-
um multitudinem ad Christianam convertit fidem. Qui etiam virtutum
claruit miraculis, ita ut poſcentibus in neceſſitate Barbaris imbrem de
coelo faceret descendere et denuo serenitatem venire, et alia, quæ hæ-
tenus quærantur a Doctoribus. Is autem vir memorabilis in Gothia
permanens nomen Domini Jesu constanter omnibus prædicavit. Ibi-
demque post multos Agones, quos pro Christo libenter sustinuit, vi-
tricem terræ carnem tradidit, spiritus coelum petiit Laureatus.

(3) Adamus Bremensis H. E. L. 4. C. 38.

§. 30.

Christina
Lärans
beskaffen-
het.

Genom hwilka Lärare Christina Låran blifwit utfödd i wår
Nord under Sigurdska slåkten, har man forteligen igenomgått.
Det återstår, at uti lika forrhet andraga beskaffenheten af Christina
Ed.

Äran uti dessa tider, så wida det kan hafwa någon gemenskap med Sverige, och Gødhiska Länderna. Hufvudartiklarna om TreEnigheten, Christi Gødjenst och andra sådana grundfanningar hafwa alltid warit föredragna på et och samma sätt. Döpselsen förrättades gemenligen under öpen himmel uti rinnande watten, uti hwilket den nedsteg, som döpas skulle. Så säger Gwaldo om Danska Prinsen Harald, då Keisar Ludovicus Pius förmanade honom at taga emot döpet:

Christina
Religio-
nus
upphöf.

Coepit adhortari, suscepto nomine Christi,
Fonte perennis aquæ Lavacrum novitatis inire.

Widare säges om samma Prins, när han blef döpt:

Tandem mollitus divino numine Danus
Credidit, et liquidas fontis descendit in undas.

Därföre säges också om Olof Skötkonung wid Wästgötha-Lagen, at han blef döpt i en källa wid Husaby. Efter fullbordad döpselse liffördes den ny Christne i hwita kläder, af den som städt sadder (1). Och härutaf torde det hafwa ändt, at Hedningarne kallade wår Frälsare hwita Christ. Merendels förrättades Döpselsen sträpt, när någon antog Christendomen. Men understundom tog man endast emot Korstecknet, som också i den äldre församlingen warit brukligt. Härigenom woro dessa nykristne, eller Catechumeni berättigade at wara närwarande wid Gudstjensten. Men Döpselsen upstöttes til det sista af lifstiden, på det man måtte komma så mycket mer ren och skjär til andra werlden (2). Det ansågs då för en förmån at dö med sina hwita Christnings-kläder, hwilket de gamle kallade dö i hwita wadum (3). HERRANS Natward udelstes under bröd och win, så wäl at Lekmän som Rikker. Man kan finna det af en hedertlig Trus, wid namn Friburg, upförande. Hon hade blifwit omwänd til Christendomen wid Ansgarii första ankomst til Björkå. Ty efter hon hade hört, at Natwarden war et af de Christnas förnämsta salighets medel, lät hon under en sin sjukdom, emedan ingen präst war tilstädes, lifpa win åt sig, som man skulle uti det yttersta gifwa henne til wederqweckelse, och tronens styrka (4). Christi krops och blods närwars uti Natwarden, trodde man i anledning af hellska insiktelse orden, utan någon vidare förklaring, och den twist, som yppades emellan

lan

Christna
Religio-
nens
upphof.

lan Pascasius, Ratbertus och Rarramus, något när mid sam-
ma tid, som Ansgarius första gången kom til Sverige, eller 830,
hade ännu icke gjort någon ändring uti gamla trosbekännelsen.

(1) Gwaldo V. Ansgarii C. 12.

Quem Caesar niueis, ut mos est, induit albis,

Et parer in Lavacri natalibus exsistit illi.

(2) Rimburtus V. Ansgarii C. 21.

(3) At detta ordalag, hwilket ofta förekommer, så wäl på Runstenar,
som uti Isländska Skrifter, inter böe annorlunda förstås än som sagt
är, kan slutas af Sturleson T. I. p. 308, hwaråft berättas, at Ri-
ar-ton och Bulli woro uti Konung Olof Trygwassons Hof undiögnade,
Medan their woro i hwita wadum. Man kan här wid jämföra
Canc. R. Jhres Disp. de mortuis in huius wadum §. 5. p. 6. hwor
flere witnessbörd sätta denna saken utom allt twiöwelsinål. Här anføres
ock p. 10. et sålle af Olof Trygwassons S. P. 2. p. 155. hwarutaf
bewises, at åsuen Kyrkorne, då de inwigdes, woro klädde med hwitt,
i hwita wadum.

(4) Rimburtus V. Ansg. C. 17.

§. 31.

Widste-
pessers.

Men uti andra mål woro ganska många onödiga tilsatser in-
komna, dels af enfaldighet, dels ock af illistighet, til at stadga det
winstränkta Påsweliga enwäldet, som nu inrotades allt mer och mer.
Alla drömar, som en wälmående man kunde hafwa, ansågos för
gudomeliga uppenbarelser. Ansgarii lefwerne är upfylldt med såda-
na märkwardigheter. Christna Församlingen hade i alla tider haft
en skellig fasa för ewiga fördomelsen, men nu började man at bäft
wa åsuen för Fjördsiden (1). De heligas afsewor woro redan
i så stor högaktning, at när Hamburg blef stöfstat, bärgade den
helige Ansgarius ingen ting mer, än sådana förmutnade hagedo-
mar (2). De afödde helgon afkallades nästan på samma sätt,
som man titleder GUD hiesel (3). Dock lär Ansgarius i detta
mål hafwa brukat en nödwändig försiktighet, och lärt Hedningar-
na, at tillbedja Christum hiesel. Men däremot rågnade underwärd
på alla kanter. Det, som hände i Björks efter Gautberts udrif-
ning, är af et så bespinnerligt slag, at det förtjenar at ansåras.
En förundni mans son hade warit med, när Biskopens hus plun-
dras

drades, och tagit en bok därifrån. Efter utseende lår det hafwa varit en Nåsebok, ty deras Biblioteker woro intet i almindhet försedda med annat förråd. Så snart denna bok kom i huset, olyckades alting, boskapen störade, folket døde, så at fadren i största ångst gick bort til en af de hedniska Präster och frågade, hwilken af Gudarna wore honom så oblid. Han fick til svar, at alle andre Gudar woro honom benägne, men de Christnas GUD war allena fördröad, efter något, som honom war heligt, fanns uti huset. Efter mycket grundande begrep Gubben andtelliggen, at det måtte wara den af des son bortdröfwade boken. Han tog då denna farliga helgedomen, och lade den wid en åjårdsgård, efter ingen understod sig at taga emot honom (4). När en ridd Skrift kunde injaga en sådan högaktning, hwad borde man då icke hysa för wördnad för de andeliga hetswa, som med sådana sakter dageligen omgingo. Til at än widare besäfta hos de Christna denna widskerpeliga wördnad för Prästeståndet, införde man eck det hemliga skriftermålet, til såje hwarutas syndernas förlåteise war bunden wid et omständeligt uprepande af ens begångna, och årens de försæls (5). På detta sätt blefwo de andelige underrättade om alt, hwad som i hela landet förhades, och hwar en wet, huru betydande en sådan kundskap är hos regeringensuka människor.

Christna
Religio-
nens
upbof.

(1) Rimbertus V. A. C. 2.

(2) Rimbertus C. 14.

(3) Rimbertus C. 2.

(4) Rimbertus C. 15.

(5) Rimbertus C. 3.

§. 32.

När sådana meningar utspredde sig allt mer och mer, kan man något när sluta, huru hetswa utöfningen af Christna läran varit beskaffad. Det nödwändiga dämpandet af våra willa begjäreiser och mållustiga egenkärtelet lår intet hafwa varit de grundsatzar, som måst påskyldes. Men en slags Metaphorisk fasts, almosor åt fattiga, gåfwo til Ryrkor och andeliga, med mera dplikt, skulle ersätta bristen af försälsen. Man har bewis på en

Sasta.

Christina
Religio-
uens
upphof.

sådan fastas anställande, sedan Swenska krigshären kommit tillbaka från Curland, hvarom är talt tillförne. Man anställde först en sju dagars fasta til rakfainhets teken mot GUD för härfärdens lyckeliga utgång, och när fyratio dagar därefter woro förbigångna, anställde man åter en ny fasta, som skulle wara uti fyratio dygn. Denna helighet, som fastan förde med sig, brötd endast i afhål- lande från fjödrätter (1). Det nu omtalta Curländska rådgaf och anledning til en annan Christendoms utöfning, nemligen Almosor för år fattiga. Den uprligen omtalta Fruen Friborg gjorde och den förfatning, at all hennes egendom efter des döds skulle utdelas bland fattiga. Men som där funnos inga fattiga i Björkd, reste hennes dotter til Dorstadt, at där aflämna sina almosor (2). Där gafs wäl ingen mera människlig egenskap, än at understödja nödlidande. Förnufset medgiffwer, och Christendomen kräfwet denna dygd. Men et rent hjerta, afklädande af egen kärlek, och sin wiljas underkastande under Guds nådiga wälbehag, äro afwen betydande omständigheter af en Christelig lefnad. Men huru dessa dygder af våra första Christendoms predikanter äro påpräde, därom har man inga uttryckeliga vittnesbörd.

Almosor.

(1) Kimbertus V. Ans. C. 27.

(2) Kimbertus C. 17. Man skulle snart kunna falla på den tanken, at inga fattige den tiden woro i Sverige, emedan siffwa orden äro dese: Et quis hic minus pauperes inveniuntur. Men pauperes bdr utan twi- wel förklarås med tiggare, hwilka förmodeligen uti hedendomen woro hörde eller sällsynte.

§ 33.

Kyrkor.

Med siffwa Christina läran infom afwen bruket at hafwa Kyrkor. Herigars Kyrka i Björkd är wäl den äldsta af alla, som i våra orter omtalas, fast det kan wara sannolikt, at hon snarare bdr anses för et Capell. Men det är ändå bliffwa den äldsta, som varit i Norden, emedan Kyrkan i Sleswich, som är den äldsta i Dannemark, inter blifwit bygd för en Ansgarius kommit från Björkd (1). Däremot är Kyrkan i Sleswich wara den första, som haft kloster (2). När Ansgarius andra gån- gen war i Björkd, blef en offentlig Kyrka där invigd, och prä- stegård afwen anslagen (3). Men af hwad som redan är anfördt, kan

Christna
Religio-
nens
uppsat.

kan man nog märka, at denna morgonrådna snart försvunnit, och at både Kyrkebyggnad och hellska Christendomen i Sverige afstadnat til des S. Sigfrid ankom. Då blef ändteligen Christna Religionen rotad hos oss för ewärdeliga tider. Det blef då en af S. Sigfrids första bekymmer, at uprätta Kyrkor. Den första, som af denna Läraren invigdes, war wid Husaby Kind i Wäster-Göthland (4). Tre andra Kyrkor med sina kyrkogårdar blefwo ock helgade af samma Lärare i Wäster-Göthland: Friggeroro nemligen, eller Friggesåker, Öyrum och Agnistad (5). I Husaby war Biskops eller Domkyrka, til des Skara kyrka blef upbyggd. Kyrkan i Östrabo eller Wårjo, är af samma ålder. Wil man tro S. Sigfrids Legenda, är stället til Östrabokyrka genom Gudomelig uppenbarelse utskafat, innan S. Sigfrid reste til Wäster-Göthland (6). Lunds Domkyrka råslar med dessa om ålderen, ty man wet, at grundwalen är lagd af Konung Swen Otto i Dannemark; och som denne Herren dödde 1014, kan man någorlunda därutaf finna denna Kyrkans ålder. Under Ewund Olofson gjordes början til Skara Domkyrka utaf Biskop Åsmund, och Biskopsbol tillades af Almindningen wid Skara, på en plats, som då kallades Mildeshed, och nu kallas Mildesmeden (7). När Konung Olof Haraldson flyktade til Rösland, blef en förnam Gothländning wid namn Ormika af honom omvänd til Christendomen, hwilken ock lät bygga sig en Kyrka, eller Synabus uti Återgarn (8). Någor därefter lät Botar af Åskubäck uprätta en Kyrka i Kolstad, men när Hedningarna i landet henne upbrunnit, anlade han en annan wid hellska Blothstället uti Wy, hwilken hade sått samma öde, som den förra, om ej Botar satt sig själv på Kyrkan, och sagt, at de äfwen skulle bränna up honom själv, om de wille bränna hans Kyrka. På detta sätt blefwo Kyrkor på åtskilliga ställen i landet uprättade. Hwar det intet war lämpelighet at uprätta Kyrkor, uprestes helgade och invigda kors, wid wägarna, wid hwilka folket kunde göra sin andakt (9), och sinnas ännu många, både torp och andra orter, som af sådana kors fått sina namn. Det är ock troligt, at de kors som sättas wid gräfwar, haft samma uprinnelse, och har S. Sigfrid tillåtit, at et sådant kors måtte uprestas wid en ny omvänds gräfställe, hwilken afsonnat, innan han blifwit döpt (10).

Christna
Religiö-
nens
upphof.

Nen det som här ni de andragit, kan til äfventyrs någorlunda gädra tillfyllest. En utförligare och grundeligare berättelse om Christendomen i Sverige, får man uti Swea Rikes Ryrko-Historia, som Doctor Ol. Telfius författat.

- (1) Kimbertus V. Ansgarii C. 21.
- (2) Kimbertus C. 23.
- (3) Kimbertus C. 25.
- (4) Legenda S. Sighidi uti Benz. Mon. Eccl. p. 25.
- (5) Bihanger mid Wästgötha-Lagen p. 95.
- (6) Legenda S. Sigfridi i Benzeli Mon. p. 5.
- (7) Bihanger mid Wästg. L. p. 95. Spegels Biskops Chron. p. 271. Biskop Brynolf uti sin Chron. kallat orten Wallcobed.
- (8) Bihanger til Gothlands-Lagen p. 50.
- (9) Vita S. Villehalsi uti Jac. Bafinge Mon. Ecclesiastica T. II. p. 107. Detta witnesbörd förtjenar at anföras: Sic mos est Saxonica gentis, quod in nonnullis nobilitum bonorumque hominum pradium (præliis) non ecclesiam sed sanctæ crucis signum Vomo (Vomino) dicatum, cum magno honore alium, in alto erectum, ad commodam divinæ orationis sedulitatem solent habere. Denne helige Wille had war född år 700, och dödde 786.
- (10) Legenda S. Sigfridi hos Benzelius p. 7.

17. Capitlet.

Om

De Utsiſtningar, som flödt ifrån Norden.

§. 1.

Utsiſtningar.
gar.

Sär man drager sig til minnes, hwad som fört i hesswa Historien är anfört, har man nog funnat märka, at wåra Gdihiffa Länder varit bebodda af et oroligt folkslag, som nästan aldrig oftare varit hemma, än då de ej funnat wara borta. Åra och wäder hafwa varit deras möst närande föda, och en stilla och lyckelig lefnad, då den varit afstånd från blodiga idrotter, ansågs som en orklös wacklighet, hwarigenom ingen heder och

och ära förvärfsas kunde. Det är då intet undersligt, om våre ^{Utsynin-} gamle Ehuleboar warit besvärtilige grannar för alla när intil lig- ^{gar.} gande Landskap: men at stora uthytningar och talrika folkhopar gåde härifrån til andra äfwen aflägna Länder, har syntes så otroligt för många, at de ock dragit i twifwelsemål, hwad hos tro- wärdiga Historiekrifware finnes antecknat. Norrige och Sverige kallas af Jormandes Officina gentium, och Vagina nationum, eller et land, hwarifrån många folkslag lida sin uprinnelse. Men man är straxt tillreds med den lagom höfliga påminnetjen, at Jormandes sagt ofanning. Man kan intet föreställa sig, huru det warit möjligt, at Norden kunnat alstra så mycket folk: så mycket mer, som nu warande folkskumtren intet gifwer anledning at tro, det fordrade folkrikheten kunnat wara tillräckelig, til et så ymnigt uthytande. Med samma sannolikhet kan man bestrida, at en Swensk frigsbår någonsin warit på andra sidan, om Nipern, och at en Konung från Sverige, wid Swarta Hafwet, slagits med Turkar och Tartare. Norden har i alla tider warit rik på otroliga sanningar. Den som annars behagar påminna sig den otroliga swärmen af Nortmän, som i nionde och tionde århundrad äfwerströmmade wästra negden af Europa, torde förmodeligen utan möda begripa, at vår Nord i foräna tider kunnat meddela åt andra Landskap långt flera folkshopar, än de önskat, och warit belätna med. Det är för öfrigt ganska öwist, huru starkt vår Nord warit bebod i gamla tider. När Konungar och annat förämt folk bodde i Hagalaland och Trumfen, och Bjärmer, samt Jorunhelms boar utgjorde bebyggande Konunga-Riken, måtte nödwändigt ufsendet af Norra Scandien hafwa warit långt annorlunda än nu. At många ställen i södra orterna warit fordom upbrukade, som nu ligga öde, är oemotfägeligt, emedan man uti willa stogar finner sammanhopade stenryfsior. Det är möjligt, at dessa ödesmål skedd i senare tider, men det är ock möjligt, at dessa minnesmärken dro af en urgammal ålder. Et friskt och muntert folk under en sund himmel, föröfrar sig gemenligen ganska starkt. Utomdes har folksmängden kunnat få en ansenlig tillökning genom andra wandrande släkten. Detta har wärfeligen händt med Oden och hans talrika sölje, såsom ock med Herulerna; kan ock hafwa händt flera gånger, fast våra magra och fattiga berättelser om äldsta tiden ingen

Utsättning ting dårom öfverlämnat til efterwerlden. Det är ej mödan värde, at bekhmra sig, huru et så stort antal af inbyggare kunnat så tillräckeligt uppehålle. Fiske, jagt, något åkerbruk och röfveri hafwa kunnat wara tillräckeliga näringsfång i almänhet, och när hårda är och allt för dyrt tid infallit, hafwa twihsvelsuran åtfylliga samfund genom utflytningar sökt sin räddning. Man förmodar, at det intet behöfs at påminna, det de ifrån Norden då och då utgångna folkslag, intet warit så manstarka uti sin första utflytning, som de blifwit sedernära, då de näskats Romerska Rikers gränser; sådant förstår sig af sig sjelf.

§. 2.

Man håller således före, at Jernandes och de andra Håfdes reknare böra äga et skälligt witsord, när de underrätta oss om de fordna uträg, som kjedt ifrån Gøthiska Norden. Jag tror likwål, at Olaus Magnus uti sin Charta Gothica, och de som honom efterfölgt, gärdt allt för långt med sina uträkningar, då de leda all den ohjra, som beswärat werlden, ifrån våra orter. Ty utom Gøther, Danstar, Gepider, Longobarder, Cimbrer, Franker, Norrmänner och flera, anförer han och Samogeder, Masageter, Hunner, Amazoner, Parther, Turcilinger, Awarer, Heruler, Swea, Chaiphaler, Daci, Slawer, Rugier, Alaner, Sember, Avoni eller Ländare, Picti, Carper, Caiber, Cimmerii, Bulgarer, Lithauer, Geruler, m. m. hwilka alla, efter hans tanka, hafst sin uprinnelse från Scandinavien (1). Säkraft hade det varit, om han låtit Noachs ark stadna på Dofrafsåll, ty då hade det varit med et arbete gjort, och hela människafliga slägtet hade då bort wörda vår Nord, såsom sin äldsta fädernesland. Et sådant bekvämlighet hade och kan hända lönt mödan för en så Parriost Hystoriefkrifware. Men intet är det mödan värde, at granska, hvad anledning Olaus Magnus haft til detta widlyftiga förwanskaper. Några så påminnelse kunna göra tillfyllst. At Sumnerne härstamma från Sverige, Danne-mark eller Norrige, är icke den minsta anledning af gamla Skrifter. Jernandes berättar wäl, at Gøthernas Konung Philmer drifwit ifrån sig några trollkonor, som Gøtherne kallat Aliruner, och at dessa hafwa blans

blandat sig uti Idemarkerna med de rena andarna, af hwilket
 omgånge Hunnerne hafte sin uprinnelse (2). Men denna hjärings-
 saga behöfwer ingen widerklågning. Så mycket torde likwål wara
 sant, at dessa förderfna qwinfolk blifwit uppragna af Hunnerna,
 hwilket ock til afwenyres gifwit anledning til de Swenska namn,
 som sumas bland Hunniska Prinssarna; såsom Valamir, Attila,
 Oetar, Roe. m. m. Men härutaf nekar man iniet, at ju detta
 ströfwande släkte afwen sträkt sina widlyriga swåmningar också til
 våra orter. Herulerne hafwa ock utan twifwel bot i Thule, eller
 Scandien. Deras gamla stambydd har likwål iniet warit här,
 utan de dro komme hit ifrån stämmande orter, under sina egna
 Korungar och Höfvingar: hwarjödre ock de utländske Herulerne,
 som bodde i neaden af Bömen och Ungern, då de hade förlorat
 sin Konung, kunde bud til Norden, och hämtade sig Konung från
 Thule (3). Procopius synes gifwa wid handen, at Scirer och
 Alaner woro ock Göthiska folkslag (4). Men dätas söjler ingalunda,
 at de gådt ut ifrån Sverige eller Scandien, ty folk af samma
 stam hafwa utan twifwel warit på samma orter, hwilkas fäder
 aldrig sedt Sverige. Och samma omödmåde bör man sälla
 om Swerwerna. Alminstone finner man ingenstädes hos någon
 gammal Historiekrifware, at de utgått ifrån Scandinawien. Ty
 at Tacitus och flera Romerska Häfderetnare, innesattat Sverige
 innom Swewiens fordna gränser, bör ingalunda afgöra twiflen;
 Alminstone bewisar Lucani utlåtelse ingen ting (5). Gissningen om
 Amazonerna grundar sig på Jornandis favorit mening, at alle
 hwad som finnes antecknat om Scythier och Gothis, bör lämpas på
 Götherna, som utgådt från Scanzien. m. m. Uti hela denna under-
 sökning, är ingen fråga om blotta möjligheter. När någon
 trovärdig Auctor, som kunnat hafwa kunskap om tråra Nordiska
 utflytningar, underwisat oss om en sådan omständighet, synes man
 hafwa fog och ordial at påstå det samma: men amars är det för-
 siktigare, at innehålla med sådana utlåtelse, som hwila endast på
 lösa insall, och npligen tillwärfade gissningar. Man har ändå ord-
 sak at frukta, det Läsaren ledsnar wid de talrika uttåg, som skjedt
 ifrån våra kalla bygder.

(1) Olai Gothi Charta Gothica, Ian läsas uti Peringskölds Namn-
 ringar, til Vita Theoderici Reg. Ostrogothorum p. 422.

Utskyn-
gar.

(2) Jornandes de rebus Geticis C. 24.

(3) Procopius de bello Gothico L. 2.

(4) Procopius de bello Gothico L. 1.

(5) Lucani vers är allmunt bekant:

Fundit ab extremo fluvio Aquilone Sveros
Albis et indomitum Rheni caput.

Här står intet, at Swewerne från yttersta Norden satt sig neder twi-
Elbe och Rhensströmmen, utan at dessa strömmar utgötut Swewerna
från yttersta Norden: så at Norten förbinder yttersta Norden med El-
ben, då hwarken Sverige eller Norrige kan förstås med denna Nord.

§. 3.

Göthar.

At Götherne gåt ut ifrån vår Nordiska halfö, har varit en
allmunt wedertagen mening ifrån uråldriga tider. De, som i nyare
tidehwadweret behagat twisla därom, wisja fullasta gamla Häf-
deteknars tydeliga witnessbörd, med nyligen uprättade gisningar.
Jornandes, som war i skildskap eller swägeriskap med Konungs-
liga släkten hos Götherna, och ifrån Secreterare hos Alanernas
Konung, blef Biskop i Ravenna år efter Christi födelse 552 (1),
har gifwit oss en omständelig beskrifning om Göthernas utgå ifrån
måra orter. Dennas berättelse är intet annat, än et kort samman-
drag af Caesiodori Historia Gothica. Caesiodorus lefde under
Göthernas Konung Theodericus, och war Consul eller Borg-
mästare i Rom år 513. Det kan då förekomma en eftertänksam
läsare nog besynnerligt, at någre Historiekrifware, af sjuttonde och
aderionde århundrad, kunna inbilla sig, at bättre weta Göthernas
ursprung, än en ferdän och lärd man, som lefde mer än tusend
år förut, och omgicks dageligen med Götherna. Man kan då
wara öfwertrygad, at Caesiodori witnessbörd i detta mål måste wa-
ra mera bindande, än några nya updåg, som intet bewisa annat
än författarnas dristighet. Äldre Häfdeteknare hafwa utomdes in-
trygat det samma; emedan Jornandes beropar sig tillika på Hi-
storiekrifwaren Ablabius, och Göthernas egna Skaldeqwäden i
denna märkwärdighet (2). Man finner ock hos Jornandes en
långt omständeligare beskrifning på vår Nord, än någon Latinsk
eller Grefsk Skriften tillförne upfart. Hwarifrån skulle mål denna
wara hämtad, om ej ifrån Götherna, och huru skulle de kunnat
läm-

Wänta någon närmare underrättelse om Sverige och Norrige, om de inter warit ifrån dessa orter, och idelät tillika någon handel och omgånge med sin fordna stambogd. Hwad skulle och förmat Götterna, at angifwa Skanien för sit urgamla fädernesland, om det inter warit sant. Därmed kunde de på inter sätt sätta sig i högaktning hos Greker och Romare, som hade så gånka ringa tanka om wår Nord. Utan om de wilat skrifa af härkonst, hade det pågat sig bättre, om de sagt sig wara utdaggat af gamla Scytherna och Tropanerna, hwilkas anseende uti fordna werlden war gånka högt aktadt. Jornandes har wäl blandat tishopa Götter med Geter och Scyther: men hwem ser inter at detta är hans egen hypothes, som han inter lånt af Götterna helsfroa. Det för-ra behåller fördenstul sin sårkornliga trowårdighet, då det senare lämnaas äminstone, som en aldeles oberist sak, om den inter bör hållas för ogrundad, hwilket lär wara det säkraste. Ty anskjönt det är troligt, at Götter, Scyther och Geter, äro i grunden et och samma folkslag, blifwer det ändå en nästan orimelig slufstas, at de senare leda sin uprinnelse från Sverige, då det twärt om bör snarare medgifwas, at de Swenska härstamma ifrån dem. Annars bör man inter förarga sig så mycket öfwer Jornandes, som gjordt Götter och Geter til et och det samma, emedan det war uti hans tid en nästan allmänt härskande mening (3).

(1) Jornandes de Reb. Get. C. 50.

(2) Jornandes de R. G. C. 4.

(3) Utom Jornandes har Procopius, Hieronymus, Orosius, Pl. Vopiscus, Spartianus, och flere andre haft samma tanka, at Götter och Geter warit et slags folk. Man kan se här om Philippus Cluverius Germania antiqua L. 3. C. 39. p. 626. Man kan och jämföra Stiernhielms Anti-Cluverius; och at såja sanningen, kan det göra oss lika mycket, antingen Götter göra et folk eller ej med Götterna, det är nog, om man kan bewisa, det Götterne, som intaget Rom, m. m. utdaggat från Sverige.

§. 4.

Man torde alltså med wördnad kunna förbigå, så wäl Taunastis, som Compris och helsfroa Amazonerna, och däremot endast hålla sig wid Götterna, som under sin Konung Berich (1) gjorde

Utskyttin-
gar.

sin första utstyning från Scandien. Detta uttåg war intet så manstarkt, at ju Norden kunde råta en sådan förminskning, emedan det skjedde allenast med trenne fartyg (2). Sin första hvilla togo Götterne i Gothiscangien, därifrån anlände de til Ulmerugernas, som blefwo fördrefna från sina hemvist, hwaresker Wandalerne, Ulmerugernas grannar blefwo underkufwade. Genom dessa framsteg blefwo utan twifwet många af deras hemmarwarande Landsmän föranlätne, at förena sig med de utgående: emedan Götterne woro fördrefte til en ganska stor myckenhet, då de under sin hemte Konung Filmer Sadarichson utwidgade sig annu mer, och afstogade til Quim. Spalerne blefwo då öfwerwundne, hwarigenom Götterne öpnade sig vägen til Swarta Hafwet. Det är ej så lätt at utreda, hwad med dessa gamla, och kantske förbräde namn, skal betecknas. Om man wil hålla före, at Götterne tagit vägen öfwer Skåne och Borneholm til Rogen, därifrån til Pomern, Brandenburg, Preußen och Pälén, är det öfsebart, at detta rådg kan mycket wäl förenas med Jornandis beskrifning. Och efter denna rådgwisares hafwa Ulmerugerne bodt på Rogen, Wandalerne i Pomern och Brandenburg, Spalerne i Preußen och Pälén. Men en granlaga undersökning i detta wäl är här intet nödig. Det gör tilfyllst, at Jorandes med så många omständigheter beskriwit Götternas uttåg och första härfärder, at där är intet den missa anledning at draga des berättelse i twifwelsmåll, i synnerhet som han haft tilförläteliga ledsagare.

(1) Hof-Sångleren v. Dalin S. R. Hist. T. I. p. 295 kallar Strick, By-Erik, hwilket påsar sig ganska wäl med gamla språket, ty Bår betyder boning, by eller hus, och Rik är et gammalt Swenskt namn.

(2) Jorandes de R. G. C. 17.

(3) Någre nyare åfwen af våra Swenska Häfdeteknare göra dessa första uttågande Götter til Finnar. Men denna gissning har ingen styrka, hwarken af Jorandes, eller af gamla språket, hwars öfwerlesnwor annu igenkännas. Ulmerugerna gör man til inbyggarna i Holmgården, Eholmogorod. Detta kan wara både möjligt och troligt, om man allenast kunde föreslåa sig, at tre Götiska fartyg kunnat bortdrifwa alla inwånarne i Holmgården. Men det kan wara sannolikt, at öbyggare blifwit förskräkte af några större fartyg, ifrån hwilla wälbewägnade stridsmän alt fladigt gjordt landgång. Strahlenberg N. D. T. von Europa und Asia p. 95. fladstjer förra gissningen med ordet Ulmerugens betydelse, ty han förmenar, at det är sammansatt af Ulima, som

som på Estniska betecknar et Utländ, och Rugigorod, som Narwa skal kallad af Ryssarna. Men sådana anmärkningar bewisa intet rätt mycel; ty om Etymologiska uträkningar skola gälla, är det liffa lätt at leda Ulmerugien från Holmen Rygen. En annan svårighet oppår sig wid denna nya förbättring, ty Wandalerne göras til Bender eller Elauer; som de wärfeligen intet woro. Jag har mig nog belant, at man gör Berichs flotta starkare, än den hos Jernandes finnes utfatt. Men när man läser gamla Auctorer, bör man wara angelägen at förklara hwad de sagt, och intet, hwad de intet sagt.

Utsynning
gar.

§. 5.

När detta första utbrott skedd från Norden wet man intet. Men om Gapt, som är stamfader för Amaliska Konungahuset varit deltagare däruti, som är troligt; kan man til äfwenlys så något ljus i denna omständighet. Där äro fiorten leder emellan Gapt och Theoderik, som regerade i Italien wid år 500 (1). Räkna man tre personer på hwart hundra år, har Gapt lefwat något när wid Christi födelse. Denna tidräkning efter lederna synes så en ny styrka därigenom, at Östro Gotha är afskild från Theoderik genom nio leder, då han bort lefwa wid år 200: hwilket han och förmodeligen gjorde, emedan han förde krig med Philippus, som blef Romersk Keisare år 244 (2). Man bör och intet förbigå, at denna Amaliska släkten war i et så röddat anseende hos Götterna, at de kallades Anses (3), hwilket ord Jernandes säger betyda Semideus eller halfgud. Med samma högaaktning ansågos Asarns i Sverige, hwilka inkommit med Oden: och är släktaden emellan Jernandis Anses, och Odens Asar så liten, at den kan anses som en blot olikhet i mundarten eller Dialecten.

- (1) Jernandes C. 14. Denna Stamtafla förtienar at anföras. 1 Gapt. 2 Galmal. 3 Augis. 4 Amala. 5 Asarn. 6 Östro Gotha. 7 Auult. 8 Athal. 9 Achiusf. 10 Wuldulf. 11 Waterawans. 12 Winitharius. 13 Wandalaris. 14 Theodemir. 15 Theoderik. Så mycket jag kan begripa, äro alla dessa namnen Swenska. Ga betyder aftning, upmärksamhet, däraf kommer ordet gapa. Galmal kan wara sammansat af Galla, lita, och Mal, då det betyder rådmål. Augis är Auge eller Åse. Amala tilatal. Asarn järnbrynja. Man får igen alla dessa orden i Werelii Lexicon. Östro är et Swenskt gammalt namn, som ännu är i bruk hos almogen, ännu

Utspråk-
gor.

stone i Slåne. Uti Unike förelommer ändelsen id, hwilken i gamla namnen är nog wänlig, såsom Ulfhild och Sunild. m. m. Deße höra till qwinkludet, men ändelsen på ildre sluter manfolks namn, såsom Steinilber, Ulfhildr. Hwad slawellen Un beträffar, så är den intet swanlig uti början af Swenska namn, såsom Unulf, Unwider m. m. Werelins i Namdrtingarna til Herand och Doses S. p. 121. Arhal och Adal är allt et. Ach i Ulf är sammanfat af Afi och Ulf, dåge almdat bränta namn. Wulduf torde wara Walduf eller den wddige Ulf. Walerawans låter aldeles illa med Wal Rasn, eller en korp, som upphåller sig wid orter, hwar såleslag hålles. Winithar synes komma af Win, wån. Ter eller Tar är en wänlig ändelse uti åstikliga andra namn, såsom Stalmter, Wigmunter och flera. Wandalar torde rent af betyda en Wandaler, och kunde han på samma sätt fått detta namn, som Upsala Konungen Wanlander, hwilken blifwet så kallad, efter modren war ifrån Wanahem eller Wanaland. Theodemir och Thiodrik behöfwa ingen förklaring, ty samordet är Thiod seff. Man kan twifla med skäl, om alla dessa namn kunna ledas med samma lätthet ifrån något annat språk, så att äfwen denna omsändighet synes intyga, att de utländske Göther varit af samma tungomål och släkte, som wåre inhemske.

(2) Fornandes de R. G. C. 16.

(3) Fornandes C. 13. Til widare bestyrkande, att Anses och Asar warit et och samma ord, torde följande Anmärkningar kunna bidraga. Uti åstikliga Swenska ord finner man, att bokstafwen, R, framför en Consonant tillägges och fräntages, utan att andra ordets betydelse. Således är Land och Lad allt et, hwarföre man också säger Gautaland för Gautaland, uti Karls och Grims Rim. p. 6. uti Björners Sagustock, liksåledes står Lad för Land i Herwarar Sagan p. 70. Af samma beskaffenhet är Wada och Wanda, Wadamal och Wandamal, Frank och Frak, Frankaland och Frakland, Sturleson T. II. p. 460, Rik och Ring, hwarföre också hos Sturleson T. I. p. 20. säges, att Ring varit den förste, som tagit Titel af Konung, då uti andra affskrifter samma Herre kallas Rik. Prof. Th. S. Bayer har också uti sin undersökning de Varogis gjort samma påminnelse, och anför til bewis Ingur och Jggur, Ragnwald och Ragwald. m. m. Adla Petropolit. T. IV. p. 311. O. Rudbeck har äfwen uti sin Atlantica gjort en dylik påminnelse, och anför til exempel, Tacta, Danken, Agathir, Angantyr, Inge och Jgge, Laccobardi och Langobardi. m. m. Slutneningen blifwer fördenstul sådan, att Anses och Asar torde wara et och samma ord.

§. 6.

De gjorda påminnelser kunna til äfwen tyres fulltyga, att de Göther, som uti tredje, fjerde, femte och följande århundrad på

så många sätt beströdade Romerska Riket, wärkeligen utgåde ifrån
 Skandien. Man medgifswo likwål, at många andra folkslag för-
 blandat sig med dem, och således förökt myckenheten, at Götterne
 kunnat blifwa förfärlige för hellska Romarna. Man nekade där-
 för intet, at Götter hafte sina hemwist på flera ställen än i Sverige,
 ej heller påstår man, at alle Götter hafte sin äldsta stambygd i
 wår Nord. Om man anser för afgordt, at Ewear och Götter
 inkommit med Oden, måste man tillika nödwändigt hålla före, at
 Götterne wärkeligen warit i Ryssland, Preussen, Tyskland och
 Dannemark, för än de kommo til Sverige; ty denna wägen tog
 Oden, då han ifrån stora Sverige eller Scythien förfogade sig
 til Norden. Detta allt är ingalunda stridande med Jörnandes;
 han nämner intet hwarsifrån Götterne i allmänhet leda sin första
 ursprung, utan berättar allenast, at de segrande Götter, som öf-
 werändade kasket Romerska hertawäldet i wästra delen af Europa,
 gjorde sit utdrag från Scanzien. Cluverius och Prætorius (1)
 med flera andra påstå, at Götterne hafte sin äldsta och rätta bo-
 ning uti Preussen. Jörnämsta anledningen tages af Pytheas,
 som trodt at Guttones, et tytt folkslag, bodde wid en hafswik,
 som kallades Mentonomum, och strökte sig i längden sextusende
 stadier, och kunde man därifrån komma til Den Abalum, hwar
 Bernsten eller Eleärum upkastades utur hafwet (2). Härutaf slut-
 tar Cluverius, at Götterna bodt i Preussen, hwilken ort har
 ymnligt förred på Bernsten. Men Cluverius blandar ihop, och
 anser wiisa omständigheter för aldeles afgjorda, som hwarken äro
 bewissta, eller kunna bewisas. Den hafswik, som Pytheas om-
 rör, skal wara Frische-Saff; men som storleken intet passar sig,
 ombyter han sextusend stadier til sephundrade, och tillägnar denna
 widden intet til hafwet, utan til landet, som Gutthones bebodde.
 Med sådana tilläningar och ändringar kan man så en påfärdet-
 nare at säga hwad man behagar. Sedan skola dessa Gutthones
 nödwändigt wara de samme som Götterne. Man frågar med
 alt skäl, hwarutaf han wet det. Aminstone gör namnens likhet
 intet til saken. Likheten emellan Gett och Gothi är ganska stor,
 men därföre äro dese efter Cluverii egna grundmeningar, aldeles
 åtskilda folkslag. De Swenske kallas Ruogi af Finnarna, och
 Ryssarne kallas Rhos af Grekerna. Daci bodde norr om Do-

Utsyn-
gar.

nauströmmen i östra Ungern; de Danke kallas och Daci utaf många Håfvereknare m. m. Men intet skidl är dödsföre at inbilla sig, at dessa folkslag hafwa emahanda stam närmare än i Noach. Desutan säger intet Pytheas, at Guttones bodde, där Värnsten samlades, hwilket är hufvudstjäder, hwarpå hela Cluverii bygning hvilat, utan at Bernstensorten hetat Albalum. Det torde altså wara mycket sannolikt, at med denna stora hafswiken bör förstås Cattigar, och Guttones blifwa de gamle Gotar eller Gidtar, Nordens äldste inbyggare. Men jag wet intet, om det lönar mödan, at med så nysken grannlagenhet utgrunda Pytheas berättelse, hwilken förmodeligen beror på lösa rykten, och är desutan både mörk och otvetylig. Har den sin riktighet, är det ofelbart, at Guttones hvarken dro Gotar eller Preussare, ty hvarken de förre eller de senare woro af Tysk härkomst. Dock kan det wara möjligt, at några Tyskar satt sig neder på västra stranderna af Scanzien, och äfwen i Danska Varna, hvarutaf Pytheas gjorde sin uträkning. Men hwilken mening som antages, är där likväl ingen stridighet emellan Fornandes och de äldre Historiekrifware. Huru Pytheas skal egentligen förstås, wet man intet. Tacitus nämnet inga Gidther i Norden eller i Preußen. Switones och Sitones som de måst betydande folkslagen, nämnas endast i våra orter, och de andre dro förbigångne, på samma sätt som man nu talar om Sverige, utan at omrödra landets öfriga fördelningar. Tacitus har och gådt förbi de Danska, men därföre kan man ingalunda påstå, at Dannemarf varit utan inbyggare och enstylda Regenter. Han har ofelbart haft mycket kunskap om Tyskland och des grannar, men intet har han förmodeligen wetat, all, och det kan hända, at han intet upmärksammat allt hvad han wetat. Tacitus nämner likväl Gothini och Gothones såsom boende i Tyskland, förmodeligen emot Slesien och Lausniz. Men man bör tillika påminna sig det Tacitus säger, det Gothini intet woro Tyskar (3), utan snarare Galler eller Elter. Denna omständighet synes bekräfta äfwen våra Nordiska Sagor, som berättat, at Den med sina Gidther någon tid varit i Tyskland, och där lämnat sina söner til Regenter, hvarigenom Gidhiska språket blifwit stadgad i den negden, och sedernärta allt mer och mer sig utwidgat. Den som annars har tillfälle at jämföra gamla Gidhiskan med

Ech

Estifkan, Kal utan twisfvel finna en ganska stor likhet mellan språken. Men denna undersökning spares til andra eller annat tillfälle. Ptolomæus säger Gud uti Scandien, han säger också, at Gythones bodt i Preußen, hvilket ganska väl kommer öfverens med Jornandes, som berättar, at Götterne sedan de uttrågat från Scandien, lämnat en stor del af sina Landsmän i Preußen, då den öfrige svärmen fortsatte resan til Swarta Hafvet. I allmänhet är denna lärda twisten nog förunderlig. Gochini hafwa bodt i Tyskland, Göt i Sverige, Gythones i negden af Polen och Preußen. Men härnäst vet man intet, hvarifrån de Götter komma, som intagit Rom. Den enda Auctor, som sagt, at desse Landvinnare eller Landsfördrifvare brurit up ifrån Pomern och Preußen är Jornandes, detta bär man tro: men när samma Historiekrifvare berättar, at desse Götter först trågat ut från Sverige, bär han intet äga misford. En sådan Despotismus i Historien måste jag bekänna, är nog besynnerlig.

Utlåtning
gar.

(1) Philippus Cluverius uti sin *Germania antiqua* L. 3. C. 34. p. 625. har gjort en vidlyftig undersökning om Götterna, och tillägnat dem åt Preußen. Matthæus Prætorius uti sin *Orbis Gothicus* arbetar i samma ämne: af den förra kan man lära mycket, men uti den senare är allt fullt med de dristigaste gissningar. Hvad yngre Häfdesteknare i detta ämne behagat uppgifva, är til större delen intet annat, än et upreparande af dessa Herrars insat.

(2) Pytheas utlåtelse finnes hos Plinius L. 37. C. 2. och förtjenar at insträfs: Pytheas credidit, Guttonibus Germaniæ genti, æoli æstuarium Oceani Mantonomon nomine, spatio stadiorum sex millium, ab hoc diei navigatione insulam abesse Abalum, illo vere fluctibus advehi (electrum) et esse concreti maris purgamentum, incolas pro ligno ad ignem uti eo, proximisque Teutonibus vendere. Om Oceanus här skal betyda stora hafvet, kan man intet väl kalla Frische haff för en vilddräf, emedan detta är en vil af Östersjön, och intet af stora hafvet. Men Cattogat är oförneklig en vil af hafvet. När Pytheas vidare säger, at Bernsten upslades dit, illo, är naturligt, at illo svarar til Abalum, och så har Prætorius tagit meningen. Det kan också vara möjligt, at illo syftar på æstuarium, då meningen blifwer långt annorlunda. Således är Pytheas tvetydig, och des utlåtelse berättar ingen ting, ännu om man ville medgifva, det Bernsten endast funnits til någon myckenhet i Preußen. At Preußen nu förtiden är rikast på denna waran, är utan allt twisfvelsmål; men därutaf följer intet, at ja andra orter wid Östersjön ännu tilldne hafwa varit lika rymnoga häruppå. Wid Fälscherbo i Skåne samlas ännu anseelig mycken-
ten.

Utsittin-
gar.

kenhet härutaf, såg i smärre stycken. År 1665 blef funnit i graf-
varna vid Klöppelhamn et stycke Bernsten af 40 unts. och 1681
vid Sallesboderne där sammanslades et dylikt stycke, som wägte 50
unts; år 1687 upgrofs på Amager från et djup af 20 fot et annat
stycke Bernsten af 13 och et halft unts wigt. Olig. Jacobæus Museum
Regium p. 38. Hwem kan då wara förvisad, at dessa orter i forna
tider intet varit så väl försedda med Bernsten, som sielfwa Preussen
i vår tid. Romarnes och Grekernas begjærlighet til denna wara har
funnat utdömma dessa orters förråd, hwaråst från urminnes tider stark
handel varit drifwen; då Preussen, såsom mera afslaget, längre fun-
nat behålla sina skatter. De gamla guld och silfwergrufwor i Spanien,
äro nu efter utdömda, men därföre twiflar man intet, at
de ju varit mycket rika i forna dagar.

- (3) Tacitus de moribus Germanorum. Gothinos Gallica, Oros Pannoni-
ca Lingua coarguit, non esse Germanos. "Om nu dessa Gjöthier eller
Gothini intet varit af samma släkte som de äldste Tyfkarne; huru
kan man då försäkra sig, at Tyfkland varit deras rätta stambygd.
På hwilken grund äfwen Hartwachs gissning uti Alt. und N. Preus-
sen förfaller, som ment, at deras äldsta fäderne-land bör sökas i
Pomeria.

§ 7.

Man påstod fördenksul, at Gjöthierne gädd ut ifrån Sverige
efter det lär wara sant, men intet därför, at någon särdeles ho-
der därigenom tillkyndas några Nordiska orter. At stundom se-
gra och stundom lida nederlag, är så allmänt, icke allenast för de
Svenska, utan och för andra Europeiska folkslag, at jag intet
kan begripa, det någon särdeles heder består däruti. Det torde
och til äfrentens wara hederligt at segra på Romare, då de an-
fördes af en Scipio, Pompejus och Edsar, men at underkufwa
Romare, som intet woro Romare, då de styrdes af usla och wel-
liga Regenter, kan väl wara fördelaktigt, men hedren blifwer
måtteligt. Man sätter då aldeles å sido, antingen Gjöthernas ut-
tåg varit hedrande eller ej; och söjer dem allenast något litet, til
des de ändteligen passat sig fasta hemwist i Romeriska Ränderna.
Om Gjöthernas Konung Ostro-Gotha är namnt tillförne, han
war redan så mågtig, at han vågade sig i uppenbart krig med
Kejsar Philippus. Sedan denna Kejsare wardt dödd år 249, in-
togs Gjöthierne under sin anförare Unsa, med en här af 70000
man

man i Thracien. Keisar Decii son blef først slagen ur fæltet, och Philippopolis intagen, hwar alle invånarne unge och gamle til et antal af 100000 människor blefwo nedersladede. När Keisaren sjelf omsider med hustru Romerska styrkan ankom, och Gdtherne sidit ganska mycket, och begjærde allenast, at i frid så draga sig tillbaka, wille Keisar Decius betjena sig af tilfælliet, och aldeles utrota dessa færliga grannar; men Gdthernas förtruwade förswar förändrade alt, Keisar Decius med sin son blef på platten, och större delen af Krigshæren undergick samma öde. Under Gallienus, som blef Keisare år 260, angrepo Gdtherne Romerska Riket med en större hæstighet. Då blef Diana Tempel i Ephesus i grund förstördt, och de usla öfwerlefwor af Troja aldeles öfwerända kastade, Bithynien, Thracien och andra Landskaper blefwo och grusweligen utplundrade, så at Gdtherne bewiste i hustru wårket, at de med sål kallades Barbarer. Litter därefter härjade Gdtherne på nytt Bithynien tillika med Pontus och Cappadocien. Detta segrande ströfweri blef dock hämmadt af Keisar Claudius, som blef regerande 268. De fortsette at ödelägga alt hwad de öfwerkommo, och hade intågat i Osra Moesien med en här af 320000 man, sammansatt af alla de odjur, som Nordens wälder innesattade. Men Romerska wälder war nu uti wärdiga händer, och Gdtherne ledo et grusweligt nederlag, så at 300000 blefwo dels fångna dels nedergjorde. En så gruswelig förlust hade borde sålla motet på annat folk; men Gdtherne som föraktade lifwet, och hade därjämte en ousläckelig ärra til ros och byte, blefwo därefter intet modstulne, utan oroade nu som förr Romerska gränsterna under Aurelianus, fast med lagom fördel. Sjelfwa Gdhiske Fruentimbren woro som soldater deltagande i de blodigaste fæltslag: hwarföre och tio stycken Gdhiske quinfolk, som i full rustning och manskläder blifwit til fånga tagna, fördes afwen uti Aureliani Triumph, som utom des lyfte af två fångna Keisare och den berömda Zenobia från Palmyra (1). Gdtherne blefwo således efter dessa och flere fruktlösa försök något fredligare, och lämnade hjälptroppar til de Romare såsom förenade och bundsförwanter, hwarutaf Romerske Keisarne hade mycket fördel. Då Constantinus Magnus hade uphögt det gamla Byzantium til den andra Romerska Rikets hufvudstad under namn af Constantino-

A a a

pel,

Utsjötnin-
gar.

pel, regerade Ararik och Aorik hos Gøðherna. Efter deras död kom Geberik til regeringen, hvilken underkufwade Wandalerne, sedan deras Konung Wisumar blifwit slagen. Efter Geberik blef Hermanrik af Amaliska släkten Gøðhernas Konung (2). Denne Herre lämnade wäl Romarna i fred; men däremot underkufwade han alla folkslag, som hade sina boställen i Öster, Wäster och Norr omkring Gøðherna. Herulernas Konung Alarik blef nederslagd wid Mäotiska träsket, och mot Öster gick förmodeligen hans rikes gränser til och öfwer Woiga (3). Alla Slawiska folken så som Wender (Wenedi) Antes och Slawini, rikika med Astierna blefwo och denna mäktige Herren underdånige, så at hans Herrar wälsde innefattade Polen, Preussen, Estland, Rostland och andra fringliggande länder in mot Swarta Hafwet. Denne store Hermanrik war icke allenast namnkunnig genom sina segrar, utan och genom sin mångåriga lifstid, ty han dödde uti sit hundrade och tionde år. Men han hade så när lefwat för länge, emedan de förfärlige Hunner då först började wisa sig på Wästra sidan af Mäotiska Träsket, och dēden råddade des förwärfwade åra för et öfwenlyckligt försök emot en otalig skock af förwärfwade röfware. Efter Hermanriks död nämnes först Skinaden emellan Ostrogothi och Wisigothi. De förre måtte til en stor del ärkänna Hunnernas öfwerwälsde; men de senare blefwo emottagne af Keisar Walens år 376, och boningsplatser utsedde för dem i Thracien. Man inbillar sig gementligen, at dessa namn böra uttydas genom Östgøthar och Wästgøthar, til hwilken mening öfwen Jornandes gifwit anledning, men som han förut anmärkt, at det är öwist, antingen Ostrogothi såde sit namn af Konung Ostrogotha eller af öster (4): måste nödwändigt samma öwiffhet öfwen röra Wisigothernas namn. Så mycket är säkert, at dessa namn wid denna tid näppeligen warit allmänt bekanta, emedan Ammianus Marcellinus kallat dem Gruthungi, som Jornandes nämnt Ostrogoth, och Wisigotherna Terwingi (5).

(1) Vopiscus in Aureliano C. 34.

(2) Alla dessa Konungars namn äro ren Swenska, eller Gøðiska. Ararik är sammansat af ar, är lycka och rik som betydter Regerande och mäktig. Det är allmänt, at man gaf, i sonnerhet åt de Regerande, namn af lyckelig betydning. Aorik är det samma som Öirik eller Eirik.

Ge

Geberik är efter utscende ibopfatt af Giasa, Isda, öde, och Nil. Ulfstun-
 Geberik's fader het Gilderik, fader, fadren Quida, och Karsars fadren gar.
 Quida. Jornandes C. 22. Gilderik torde wara alt et med Heid-
 rik, hvilket namn är nog belant i våra Sagor, och betyder Heidrek
 klar och molnfri, hvarsöre och Heidrek himme, klar himmel, förelom-
 mer i Hamamal v. 76. Owe och Owedår et gammalt Swenskt namn,
 och en af forðna Konungarna i Merke har betadt Tidud. German-
 rik är frigesfolkets anförare. Det wore bespunerligt, om all deuna
 likhet i namnen skulle härflyta af en blott händelse.

- (3) Jornandes C. 23. At Germanrik's wälde sträkt sig til Wolga, är
 kan hånda en blott aigning, hvilken likwäl torde hafwa någon stöd af
 Jornandes, som ibland de öfwerundna folkslagen äfwen upräknar
 Aithaul. At Wolga strömmen af Turlarna kallas Aithal, är nämndt
 tilförne. Keisar Constantinus Porphyrogeneta uti sin beskrifning om
 dessa orter kallar honom Aitel, så at namnet är nog gammalt.
- (4) Jornandes C. 14. Des ord förtjena at anföras: Pars eorum (Gotho-
 rum) qui orientalem plagam tenebant, eisque præerat Ostrogotha, in-
 certum vero ab ipsius nomine an a loco orientali dicti sunt Ostrogothi.
 Om Ostrogothas wörbade minne gjordt, at de Götter som af Konun-
 gar regerades, låtit falla sig Ostrogothi, torde til äfwen tyds de andre,
 hvilka styrdes af härfröre blifwit kallade Wisigothi, ty Wisir eller
 Wise på gammal Swenska betyder anförare. Det lär annars wara
 oförnekligt, at en stor del af Ostrogothi efter Hermanriks död bodt
 likså långt i wäster som Wisigothi. Men denna gissning lännas til
 Käsarens egit gunstiga ompröfwande; salen är för öfrigt af intet sär-
 deles wärde.
- (5) Ammianus Marcellinus L. 31. C. 8. följ. Gruthungi torde wara
 det samma, som Jornandes kallar Foederati eller Bundsförwanter.
 Grud är et swenskt ord, som betyder försäkran eller förbund. 6 Cap.
 Kunga. B. 2. 2. Men hwad Terwingi skal betyda, lännas åt andra
 utredande.

§. 8.

På det Wästgötharne måtte så mycket lättare blifwa emot-
 ragne af Keisar Walens, lofwade de at emottaga Arianiska kran,
 hwarigenom så wäl de, som Ostgötharne och Gepiderne blefwo
 besmittade af samma wilsfærlse. Det war dem mera angeläget,
 at komma i någon säkerhet emot Hunnernas ströfwande segerwin-
 ningar, än at tröda i Religionsmål. Wästgötharne foro då med
 Keisarens goda minne i otalig myckenhet öfwer Donauströmmen,
 och Thracien blef dem anwist til boning (1). Men twänne Ro-

A a a 2

mer,

Upplysnin-
gar.

mersta Länherrars oförnuftiga egennytta och gemena snålhet förbärf-
wade all den förmån, som Walens annars hade kunnat wänta
af Götterna: ty igenom deras anstalter blefwo Götterne bragte
uti största trångmål för nödörstigt lifsuppehälle, så at de nödsä-
rades at sälja allt för at uppehålla lifwet. Såsom detta förtro-
pet intet fick någon ändra, grepo de ändteligen til wapn under sin Höf-
dinge Fritigern, och togo således för inre, hwad de tillförne med
en omdännsfull dyrbet warit twungne at skaffa sig. Sedan upro-
ret war börjadt, förhärjades allt utan åtskillnad. Den nedrig sin-
nade Lupicinus, som med sin girighet gifwit anledning til oröfse-
det, böd wäl til at styra wäld med wäld: men som han war
bättre prånglare än General, blef han snart afwißt. Andre Ro-
merste Fältherrar blefwo därefter anbefalte at afftyra och dämpa
dessa buller. Men som de intet hufwudsakeligt emot Götterna
kunde uträtta, ankommer och Keisaren huf med hela Romerska
magten. Det kom då til en hufwudträffning intet långt från A-
drianopel, uti hwilken Fritigern med sina Götter wan en så fulkom-
lig seger, at Romarne sedan Canniska slaget intet lidit så stort ne-
derlag (2). Keisar Walens blef upbränd i en liten kaja, dit han
flyktat från slaget, och måsta delen af Höfdingarna blefwo lig-
gande på platsen. Sedan Walens på så ömkligt sätt omkom-
mit, gjorde Keisar Gratianus fred med Wästgötharna, hwilken
och af Theodosius blef stadfästad och bibehållen. Efter Fritigern
hade Athanarik sådt wärdet hos Wästgötharna. Denne dödde uti
Constantinopel, och Keisar Theodosius gick huf i föraställe fram
för dess lif. Sedan Theodosius wardt dödt, fördeltes Romerska Ri-
ket emellan des twänne söner Arcadius och Honorius, och under
dessa wackliga Prinsar förwandlades den försärliga Romerska mag-
ten, och liknade mer et stort benragel, än en wärdelig kropp. Gunst-
lingar wärdade alt, och alt wanfjörtes. Wästgötharne saknade
och sina wanliga skänker eller subsidier, som de altid ämnjuter.
Under denna wilkan utwaldes Marik til Konung öfwer Wästgö-
tharna. Han war af Walthiska släkt, den måst ansedda näst
Amalerna (3). Denne Herren föreställer sina Länsmän, at det
wore hederligare at en gång skaffa sig huf et eger Rike, än at af-
lid lefwa af andras barmhertighet. Hwarpå han mangrant brö-
t ut up med sina Götter, och lågar genom Pannonien och Sir-
mum

til Italien. Keisar Honorius war då Regerande öfwer
 västra Keisardömet, om den kan sågas regera, som regerades
 hufvudsakligen af Favoriter. Så länge des Svärfader Stilico lefde, war
 där ännu någon styrka qwar, emedan han war öfvermåttligen en
 god härskare, slug minister, och kan hända ärlig karl, så mycket
 nemligen en ogränssad ärgirighet kunde tillåta. Stilico war inter
 nögd at wara Keisarens Svärfader, och at värdeligen regera, han
 wille och blifwa antagen til med-regent. Detta up'at insått uti alla
 hans anläggningar, och hans enskilda upförande afmättes efter sam-
 ma affigter. Romerska folket woro dels Christne dels Hedningar.
 Keisaren war Christen, därföre borde wäl Stilico wara öfver-
 sådan, men som detta oaktrade många betydande personer och såg-
 ter woro Hedningar, war Stilicons son Eucherius Hedning. Så-
 som detta allt war intet tillräckeligt at främja des affigter, anstälde
 han äfkilliga oroligheter i Riket, och är det ganska sannolikt, och
 en nästan öfweralt wedertagen tanka, at Stilico hufvudsakligen förmådde Alarik
 at tåga in i Italien. Den Alariks framsteg woro ända intet be-
 tydande så länge Stilico lefde: men så snart Stilico på Keisarens
 befalning war mördad år 408, blefwo Göthernas wapn mera
 fördärliga, och Alarik belägrade Rom. Han förmåddes icke desto-
 mindre at uphåfwa belägringen emot betalning af 5000 markor
 Guld, 30000 markor Silfwer, 4000 Silkesklädningar, 3000
 purpurfärgade Skinn, och 3000 markor Peppar. Honorius be-
 kräftade öfwerenskommelsen, men gjorde likwäl äfkilliga utstuder-
 de inwändningar wid salgsbrändet af några andra artiklar, som
 betingades wid samma tillfälle. Detta förordskade, at Alarik in-
 spårrade Rom på nytt, han wiste dock en foglighet, som man nå-
 peligen skulle förmoda. Han föreställde Keisaren, at det wore be-
 trånkeligt, at utsätta Romerska Rikets hufvudstad för en öundwis-
 kelig undergång; emedan Keisaren inter war i den belägenhet, at
 han kunde skaffa undsättning. Den swaga Honorius begrep hwar-
 ken hwad han kunde, eller hwad han borde göra, utvalde förden-
 skut krig, då han kunnat få en skälzig och fördelaktig frid. Ty
 Alarik hade förpliktat sig, at förswara Rom emot alla des fiens-
 der, i fall de af honom föreslagna billiga wilkor blefwo emottagna.
 Emot alla wilkor förkastades, belägrade Alarik Rom för allwar,
 och staden blef inom en kort tid tvungen at öfna portarna för

Utsyn-
gar.

Göthiska Konungen. Alarik gjorde då sit intåg i Rom med et ganske litet følge af krigsfolk, förmodde och Romarna, at upsäga sin trohetsplikt emot Honorius, och wälja Altalus til Keisare, som då war Göthhållare i Rom. Alarik wiste således i hellska märket, at han ansåg det för hedertigare at kunna tillsätta Keisare än at warat. Den nya Keisaren war intet mera wärd sin höga wärdighet än Honorius, hvarsöre och Alarik någon tid därefter afklädde honom sin Keiserliga Purpur, och war bered at ingå en ställig förening med Honorius. Alt lifnade sig til fred, men någon fiendtlighet, som Honorii folk utöfwade på Götherna under hellska fredshandlingen, afbröt alla rådslagningar, och Alarik belägrade och intog Rom med storm d. 24 Aug. år 410. At för- må sina underhafswande til så mycket större hurtighet, hade Alarik lämnat Götherna frihet at plundra, alt hwad som fanns i Staden. Men han hade tillika gifwit den besatning, at ingen borde neder- göras, som intet gjorde motstånd och war bewäpnad, och de i synnerhet skonas som tagit sin tillflykt til Kyrkor, hwarom han af- wen lämnat inbyggarna kuskap. Det sista förbehåll blef til alla delar upfylldt, men det öfriga efterleddes med mindre aktisamhet. Alarik sjelf behöll likwäl så wid detta tillfälle, som eljest sin jäm- na och rådgiga sinne, hvarsöre och Honorii Spster Placidia, som tillika med otaliga andra blifwit til fånga tagen, bemidtes med all den wärdnad, som des höga wärdighet kräfwa kunde. Dastadt Alarik på detta sätt blifwit mästare i landet genom Roms eröfring: fattade han likwäl det beslut, at sätta sig med sina Göther neder i Africa. Men han dödde kort efter Roms eröfring, och blef be- grafwen med dyrbara skatter i Calabrien mit uti strömmen Ru- sento, ifrån hwilken Götherne låtit leda warnet, til des Alariks lif med den medföljande skatt blefwit nedfatt i jorden, då ström- men fick sit förra lopp, och alle slafwarne, som til detta arbete blifwit brukade, blefwo af daga tagne. Efter Alarik utwaldes des Swägar Althauls til Göthernas Konung, hwilken öfwer- gaf Italien, och bemästrade sig en stor del af södra Gallien. Ut i Narbonne gifte han sig med Honorii fångna syster Placidia år 414, wid hwilken högtidelighet, Altalus, som tillförne warit Ro- merisk Keisare, söng brudsången. Därefter tågade han in uti Spanien, hwaräst Götherne bibehöll sit wälde til år 713, då de af Maurerna blefwo öfwerwundne (4).

(1)

(1) Ammianus Marcellinus L. 31. C. 11.

Utsyn-
gar.

(2) Ammianus Marcellinus L. 31. C. 28; 29.

(3) Jornandes de R. G. C. 29. säger, at Balth på Götthiska språket betydde driflig. Ordet har mycken likhet med det äfwen nu på wist sätt brukliga Båld, som betecknar stor och hurtig.

(4) Det öfriga af denna §. är tagit af Ammianus Marcellinus, Jornandes, Zosimus, Zozomenus, Olympiodorus hos Photius och flera.

§. 9.

Således woro Wästgötharne komna til någon, fast orolig ro, och utgjorde et särskilt Konunga-Rike, när Östgötharne woro ännu under Hunnernas wälde. De lydde icke desto mindre sina egna Konungar, ehuruwäl Hunnernas Regenter woro Öswerkonungar. Tre bröder förde Regeringen hos Östgötharna, Walamir, Theodemir och Widimer, då den store werldsförstöraren Attila regerade öfwer Hunnerna, och war Walamir tillika med Ardarik, Gepidernas Konung i synnerhet uti Attilas förtroende, då däremot de andre småkonungar woro endast räknade som betjänter (1). Efter Attilas död år 453 stigrade sig denna försärliga Öswermagten; och Östgötharne bibehöllo sin frihet, så wäl emot Attilas söner, som emot andra nästgränsande folkslag: så at man däraf kan sluta, at det war Attila och intet Hunnerne, som warit Öswerherrar. Efter inhämtade tillstånd från Constantinopoltiska Hofwet, satte Götterne sig neder i Pannonien, och deras trenne Samkonungar bibehöllo genom råd och enighet sin förra anseende, icke allenast hos Barbarerna, utan och hos Grekiska Kejsarna. Men då de wänliga skänker, som Götterne plågade undfå, saknades, grepo de åter til wapn och sköfjade Jlyrien. Där war då intet annat råd för Grekerna, än at köpa sig frid: De årliga subsidier betaltes, och Theodemirs son Theoderik blef gifwen som gisslan til Keisar Leo i Constantinopel. Denna omständighet gaf anledning til at det ogemena och wälsförtjenta beröm, hwarigenom Theoderik sedermera lyfte fram för alla samtida Regenter. Tap- perhet, rådighet och ståndaktighet at uthärda alla frigs swårigheter, ja äfwen at wara ärlig karl, åtminstone emot de sina, och sit eget folk hade han kunnat lära hemma: men at så en uppstånd

små

Utsynia-
gal.

smak, tänka redigt och tala väl, war något, som denna tid nästan intet kunde läras utan hos Grekerna (2). På detta sätt erhöllo Grekerna någon säkerhet och lugn i anseende til Gdiherna, men desse woro imidlertid uti beständiga krig emot de nästgränsande Barbarer, Scirer, Hunner, Sarmater, Swerwer och andra, hvilka alle lärde af skadelig erfarenhet, at det war lättare at försöka lampa Gdiherna än at öfvervinna dem. Imidlertid war den unge Theoderik alt stadigt i Constantinopel uti tio års tid, efter hvilkas förlopp han uti sit adertonde år blef återvänd af Keisare Leo til sin fader Theodemir. Constantinopelitaniska lefnaden hade intet förgrävt hos unga Prinsen gamla Gdihiska arten, utan så snart han hemkom, angrep han på egen räkning en Sarmatisk Prins, som kort förut hade vunnit en betydande seger på de Romare. Fälttåget lyckades och Theoderik kom med seger tillbaka til sin Fader. Men intet bytte kunde förskä för Gdiherna, emedan wärjan war deras endaste näringsfång: hwarföre och när intet skeddes mer war at vinna hos de nästgränsande Barbarer, ansködo de ändteligen hellska Grekerna, under hvilket uplopp Theodemir med sin son Theoderik gjorde stora och fördärfweliga framsteg uti Ägypten, Thesalien och andra länder. Grekiske Keisaren blef där förre nödsakad nu som förut at köpa sig fred. Kort därefter dödde Theodemir, och Theoderik blef sin faders efterträdare. Zeno war då Keisare i Constantinopel, hvilken så snart han såt weta, at Theoderik war Konung hos Gdiherna, inkallade han honom til Constantinopel, hwaräst denna Gdihiske Prinsen blef med all heder och ärebetygelse emottagen. Triumph hedren blef honom på Keisarens kostnad förordnad, Consuls wärdighet updragen, hwilken af hellska Keisarna esomostast bekladdes, och en Ridderlig ärestod wardt til Theoderiks heder uprest utan för slottet. Detta alt hade kunnat til alla delar förändja en annan Prins, men Theoderik lednade snart wid denna hedertliga örlöshet, som och i hellska wärket intet annat war än en förnäm lätitia. Han tilböd sig förwenskul at utdrifwa Turcilingiernas och Rugiernes Konung Odoacer från Italien, hvilken titel förut hade öfwerändad kastat Wästergötiska Keisaredömet. När Zeno därtill gifwit sit bifall, stöndar Theoderik til Italien, Odoacer blef öfwervunnen, och Gdiherna blefwo härskare öfwer hela Italien och Sicilien, hwarjämte de af-
wen

men bibeholds sig uti besittning af Pannonien, Illyricum, Rhætien, Swewien och en stor del af södra Gallien: så at Theoderik war en af de mäktigaste Konungar, som den tid woro i Europa. Dock wödrade han Österländska Keisaredömet med en undergiftwenhet, som likwäl inter förswagade des oinskränkta wälske öfwer sina länder (3). Sedan han kommit til rolig besittning af Italien, kunde dessa länder sägna sig af et lugn, som de en lång tid saknat. Ingen ofredades, ofskuld och rådwisa gynnades, konster och wetenskaper skyddades, dygd och förtjenst uphöfdes och brukades, hwar den fante, och Romarne wöro långt lyckeligare under en Götthisk Prins, än de tifförne warit under sina infödda härskare. Det war redan nog i Grekernas smak, at förfölja folk för Religionen, och Arianerne hade utmärkt sig med nog stränghet emot de renläriga, hwilka åter bemötte dem wid tilsfälle med samma isfwer. Men Theoderik war en af de första som begrep, at ingen börr twingas at tro: hwarföre och både Catholiker och Judar under Arianiska Konungen kunde sägna sig af en fullkomlig säkerhet (4). Med et ord, Theoderik gjorde Östgötharna lyckliga och ansedda, och ndr han dödde år 526, lades grunden til deras fall, emedan Östgötharnas wälske i Italien gick aldeles öfwerända år 568: så at försarenheten wisar, at Rikens och menighetets wälgång ankommer esomofast på en enda människa (5).

(1) Jornandes C. 38.

(2) Ennodius i sin Panegyricus yttrar sig på samma sätt om Grekland. Educavit te in gremio civilitatis Græcia.

(3) Man kan göra denna slutsats af Theoderiks bref til Keisar Anastasius, uti hwilket han begär, at Keisaren med sit bifall beagade bekräfta det wal, hwarigenom Felix blifwit utsed til Consul i Rom. Slutmeningen i brefsfret är denna: Atque ideo vos, qui utrisque Republicæ bonis indiscrete potestis gratia delectari, jungite favorem, adunatę sententiam, amborum judicio dignus est eligi, qui tantis fascibus meretur augeri, Cassiodorus L. 2. Ep. 1.

(4) Theoderiks ord äro märkwärdiga uti des förordning, hwarigenom han tillät Judarna i Genua at förupa sin Synagoga: Religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur, ut credat invitus, Cassiodorus L. 2. Ep. 28.

(5) Til at undwika widlyftigbet wil man här til slut beropa sig på Hr. Richers Resneres beskrifning öfwer Theoderik den store, försigstads af

Utskiftning-
gar.

af Hr. Valtinson och utgifwen i Göteborg 1765. Joh. Lochlai Vita
Theoderici Regis med Peringstidles anmärkningar, H. E. v. Dalin
Sw. R. Hift. 1. D. E. 10.

§. 10.

Utom dessa Wäst- och Östgöthar war äfwen en stor mycken-
het af samma folkslag, som Jernandes kallar Gothi minores,
hvilka bodde i Moesien, närde sig förnamligast af boskaps- afwel,
och woro, kan hända, långt lyckeligare i sin fattigdom, än de an-
dre uti sin oroliga storhet (1). Hos dessa war Ulphilas Biskop,
hvars öfwerståndning förmenas ännu wara i behåll, och är i våra
tider med mycken omsorg granskad och förklarad. Dessa Göther
hafwa länge bodt i Moesien, och torde til äfwentyras ännu några
öfwerleswor af dem wara qwar i negden af Swarta Hafwet.
Annars undergick Latinska språket en stor förändring genom Gö-
thernas inbrott, och är det ofelbart, at Italienskan upkommit af
den blandning, som härigenom förordsakades. Den som har nå-
gon insigt i Italienskan, och har tillika någon kundskap i våra
Nordiska tunsamål, träffar nästan ord i hwar rad, som är ren
Svenska. Man har ock anledning at tro, at där warit gemen-
skap emellan de utgående Göther, och dem, som blefwo qwar i
vår Nordiska stambygd. Vid år 1680 blef i en trädgård på
Norremalm upgräfwen en Lerkruka, uti hvilken, utom förbrända
ben, en af Alariks penningar war förwarad (2). Jernandes
berättar, at en Konung från Scanzien wid namn Rodulph öf-
wergifwit sit sådernesrike, och försogat sig til Konung Theoderik i
Italien (3).

(1) Jernandes R. G. C. 51.

(2) På äfthan af detta mynt stod ALAREICO GOTHORVM MAXVMO,
och på fränthan HERCVLEI ROMANO. Man kan se här om Pering-
stidles anmärkningar til Vita Theoderici Regis p. 261.

(3) När Jernandes C. 3. upräknar de folkslag, som bodde i Scanzien,
och efter alt utseende i södra delen därutaf, förefomma ibland andra
äfwen Grochiranni, hos hvilka denne Rudolf war Konung. Så strif-
wes ordet uti Samoneti upslag af Caesiodorus år 1650. Andre,
som intet begripet hwad dessa stude wara för folk, hafwa sönderdelat or-
det uti Arochi och Rannii. Men denna söndering torde wara mindre
öddig. Utminstone är skilnaden emellan Arocher och Sartäcker så lit-
ten,

ten, at man kan hafva sål at tro, at det är et och samma namn. *Utspehning:*
 Hertäcker kallat i Konung Waldemars Jordebok et Hærad i Ståne, *gar.*
 som man nu efter senare Danska mundarten kallar Hæriager. Och om
 denna gisning antoget, synes tydligt nog, hwar denne Rudolf hafte
 sit Konungarike.

§. II.

Samma Håfdeteknare, som underrättat oss, at Gøtherne uti Gepider.
 gådt ifrån vår Nord, lämnat och en omständelig berättelse om
 Gepidernas ursprung. Dese woro Gøther och utgingo från
 Scanzien under Berichs anförande. Men efter de woro något
 sensfärdigare, blefwo de af de andra kallade Gepidd (1). Dit är
 troligt, at dese dömt annorlunda om sit upförande, hvarsföre de
 och behöllro detta annars förakteliga namnet, och afsondrade sig til-
 lika från de öfriga Gøtherna. Så at, när de andre fortsatte sin
 resa til negden af Swarta Hafwet, blefwo Gepiderne tillbaka på
 en Ö, som Weixelstrømmen gör wid sit utlopp i Hafwet. Här
 bodde de en lång tid, til des deras Konung Fastida började ut-
 widga sina gränser. Denne Herre underlade sig åskilliga smärre
 folkslag, och förswagade Burgundierna genom et grusweligt neder-
 lag. Lyckan blåde modet, och Fastida affärdade Bodskap til Gø-
 thernas Konung Ostrogotha, hwilka skulle föreställa, at som Ge-
 piderne bodde förträngt, woro de nödsakade, at se sig om något
 mera utrymme, hvarsföre de anhöllro, at Ostrogotha wille lämna
 dem land, hwar de kunde bo med mera bequämlighet, och om
 det nekades, woro de twungne at kassa sig rum med wårjan i
 handen. Ostrogotha beswarade denna Gepidiska höflighet med all
 låmpa, och försäkrade, at han hade afsty för et sådant krig, eme-
 dan Gøtherne anfågo Gepiderne. ~~Se bodder och stäktingar,~~
 men för öfriget hade han intet land at mista. Fastida, som förmodeli-
 gen wäntat et sådant svar, war strax titreds med sin krigshär,
 Gøtherne woro och färdige, hvarsföre det och genast kom til en
 ganska blodig träfning, som warade til des mörkret åskillde de så-
 rande. Men förlusten war så stor på Gepidernas sida, at Fasti-
 da i största hast drog sig tillbaka, och Gøtherne förnöjde med sin
 vundna förmån, lämnade Gepiderna en obehindrad återfärd, utan
 at widare oroa dem i sina gjömslor. Wid Hunnernas inbrott i
 B b b 2 Eu.

Ulfstain-
gar.

Europa blefwo Gepiderna, tillika med många andra folkslag, Hunniska wäldet underdånige, dock så, at de icke destomindre tygde sina egna Konungar. Men efter Attilas död, war: Gepidernas Konung Ardarik den förste, som förlöshade sina underhållwande från Hunniska Herradömet, och med segrande wapn, förswarade Gepidernas frihet emot Attilas söner (2). Sedermera förjagades Hunnerne från Dacien, då Gepiderna med Keisar Marciani goda minne såste där sina boningar, och ätnjoto tillika af Grekiska Hofwet årliga subsidier. Ostgöthernas Konung Theoderik skickade et stort antal Gepider til Gallien (3), dock hade Gepiderna icke destomindre sina egna Konungar, til des de af Longobardernas Konung Alboin blefwo aldeles utdröde (4). Denne Alboin intog sedermera östra delen af Italien, kort efter Ostgötharnas utrotande.

(1) Jornandes R. G. C. 17. säger, at Gepiderna sådt sit namn af gamla Göthiska ordet Gepanta, som betyger trög och lat. Uti Svea-Rikan har Gapande samma bemärkelse.

(2) Jornandes C. 50.

(3) Cassiodorus L. 5. Ep. 10.

(4) Paulus Diaconus de Rebus gestis Longobardorum L. 1. C. 27.

§. 12.

Longo-
barder.

Longobarderna nämnas för första gången, då Liberius Cäsar några år efter Christi födelse med Romeriska krigshären trängde igenom til Elbströmmen i Tyskland (1). At detta folkslag bodde norr om Elben intygar Strabo (2), och torde de något när hafwa innehaft samma boningsplatser, då Tacitus skrifwit sin berättelse om Germanien. Han berömmar dem ock mer för mandom, än folkriktighet. Men ingen af dessa Historiekrifware har omrödt, hwarifrån Longobarderna haft sin första uprinnelse, ej heller har någon af dessa författ sig, at författa Longobardernas Historia. När Paulus Warnefridi, som år 774 blef fången med sista Longobardernas Konung, lade handen wid en omständellig berättelse om Longobardernas öden, nämner han strax i början af sin wärk de Rebus gestis Longobardorum, at detta folkslag leder sin uprinnelse från Scandinavien (3). Man kan med väl fräga, hwarifrån han kunnat hämta underrättelse om en så urgammal om-

omständighet. På någon äldre Historiekrifware beropar han sig Utskrift af
 wäl inett, men därföre är man inett berättigad at påstå, det han gar.
 welat förläda sin läsare med updfiktade osanningar. Det är troligt,
 at han författat sin Historia antingen efter gammal sagn, som hos
 sielfwa Longobarderna warit antagen, eller efter fordna skrifter och
 documenter. Sagan kan wara falsk, kan och wara sann, och
 det blifwer oförnekligt, at Paulus Diaconus, som war sielf en
 Longobarder, och dageligen omgicks med folk af samma släkte,
 måste nödwändigt wara mera i stånd at dömma om Sagens trovär-
 dighet, än en tusende års yngre Historiekrifware, som i detta mål wet
 naturligen inett mer, än hwad han skal lära af denna Paulus
 eller någon annan gammal händelsekänare. Det är och säkert, at
 Paulus Diaconus inett warit den förste, som hämtat Longobar-
 derna ifrån wår Nord. Prosper uti femte århundradet har sagt
 det samma (4), hwilken intygande synes äga det witsord, hware-
 mot inett med skal lär kunna inwändas? Det är och oförnekligt,
 at grunden til en del af Pauli Diaconi berättelser warit skrifen
 långt förut. Ty uti företalet til Longobardernas Lagar har Konung
 Rotharis låtit inslyta en förteckning på Longobardernas Konungar,
 som aldeles stämmer öfwerens med denna Historiekrifwarens be-
 rättelse. Det kan och förjerna, at ihogkommas, det Paulus Dia-
 conus haft mycken kunskap om wår Nord, den han sädr af Folk,
 som warit här i landet. Han har warit underrättad om Finnar-
 nes eller Lapparnas stidöpande och deras Lappmuddar, han har
 haft kunskap om Moskofström eller Wastrom (5). Ja man kan
 och säga, at han i några mål wetat mer, än någon Norrman
 eller Swensk i wår tid; ty han hade sig och bekant, at de husof-
 ware hade sin hwila uti en bergskula här i Norden. Om jag
 inett bedrager mig, kan man af detta allt sluta, det någon större
 gemenskap warit den tiden emellan Swenska Norden och Italien,
 än man sig almindt föreställer. Och torde det ännu wara twi-
 felaktigt, om de gamla Runstenar, på hwilka Longobarda Land
 nämnes, inett warit upresta til äminnelse af de tider, då Lon-
 gobarderna ännu woro Herrar i Italien.

(1) Vellejus Paternulus L. 2. C. 106.

(2) Strabo Geogr. L. 7.

(3) Paulus Diaconus eller Warnefridi De R. G. Longobardorum
 L. 1. C. 2.

Usshtain-
gar.

(4) Prosper Aquitanus in Chronico. Post Christum natum 382 Longobardi ab extremis Germaniæ finibus, oceanique protinus littore, Scandianque insula magna egressi et novarum sedium avidi Ibone et Ajone Ducibus Vandalos primum vicerunt.

(5) Paulus Diaconus L. 1. C. 5. talar om Scritobinni eller Lapparna: Hi a saliendo juxta linguam barbaram etymologiam ducunt, saltibus enim utentes arte quadam ligno incurvo ad arcus similitudinem teras insequuntur. Om Lappmuddar yttrar han sig på samma ställe som följser: Apud hos est animal, non satis ablimile cervo, de cujus ego corio, ut fuerat pilis hispidum, vestem in modum tunicæ genu tenuis aptatam conspexi, qua, ut relatum est, Scritobinni utuntur. Om Röstström talar han i siette Capitlet, och kallar den umbilicus maris. At han intet haft sin underrättelse af lösa rykten, utan af folk, som våder feligen varit här i landet, kan man se af 2 Capitlet, där han talar om Scandinavia. Hæc ergo insula, sicut retulerunt nobis, qui eam lustraverunt, non tam in mari est polita, quam marinis fluctibus propter planitiem marginum terras ambientibus circumfusa. Detta torde öfwertygga oss, at Paulus Diaconus varit mer underrättad om de Norðiska sater, än man annars kan hånda sig föreskåker.

§. 13.

Man torde således böra medgifwa, at Longobarderna i första början gått ut från Scandinawien, efter Longobarderna hieselwe haft samma öfwertygelse. Men därutaf de ingalunda afsjorde, at detta folk varit Ödher till sin stam och uprinnelse. Deras äldsta Konungars namn kunna gifwa anledning till en annan tanka. Uri R. Norhars företal till Longobardernas Lagar uppräknas dessa Konungar således: 1 Njemund, 2 Lamiso, 3 Leth, 4 Childehor, 5 Godehoc, 6 Dasso, 7 Lato, 8 Wacho, 9 Watter, 10 Adoin, 11 Alboin. m. m. Om man undantager första namnet, som synes vara Swenskt, afgå de andre så långt ifrån Ödhisfan, at de intei wäl kunna ledas därifrån: då däremot Ödherernas äldsta Konunga namn utan minsta beklammer kunna hämtas ifrån Swenska stam-ord. Man har sig bekant, hwarifrån Lamiso dräddt sit namn: ty efter han blef funnen i en dam eller sjö, som på Longobardernas tungomål het Lame, de han blefwen så kallad (1). Som nu en liten sjö på Finke heter Lami, kan man till öfwertygens med någon sannolikhet sluta, at detta folk varit Finnar, i synnerhet, som öfwen de andra namnen komma när.

närmare öfverens med Finskan än med Swenskan (2). Denna ^{Ulfstjörnia} gisning synes och däraf kunna bestyrkas, emedan folkslaget kallades ^{gar.} tillförne Winuli eller Finnar, och namnet Longobard skal wara gifwit dem af Oden (3).

(1) Paulus Diaconus L. 1. C. 16. Er quia eum de piscino, quæ eorum lingua Lama dicitur, abstulit, Lamissio eidem nomen imposuit. Ht Lam på Finska betyder insjö, kan man lära af Justenius.

(2) Man wil allenast til bewis jämföra några af dessa namn med Finskan. Leth kommer öfverens med Lethi lös, Childeboc kan wara sammansatt af Childo glänt och Gofi ihålig, innerfattande. Gudehoc kan ledas af Cude eller Cuda wäfwa: Finnarne bruka intet G. Daffo kan komma af Taiwos himmel. Finnarne bruka nu förtiden hwarthen D. eller F. Tato kommer öfverens med Tähti stjerna, Wacho med Waaca wigstäl. m. m. Sedan Longobarderna mer och mer utwidgat sitt wäld, och flyttade längre i söder, har detta språket förmodeligen som andra tungomål blifwit på många sätt utblandat, och således mera oigenkänneligt. Annars har Procopius gjort den påminnelse Vandalicorum L. 3. at Göthar eller Ostgöthar, Wandaler, Wästgöthar, och Gepider woro et slags folk. Paulus Diaconus Historia Miscella L. 14. C. 8. gör samma anmärkning, Gothi, säger han, Hypogothi, Gepides et Vandalii nomen tantum mutantes et nihil aliud, unaque lingua uentes. Om Longobarderna varit af samma tungomål och släkte, är troligt, at hwarthen Procopius eller Paulus dem förbligadt i denna släkt-räkning. Ty hwad denne senare vidare påminner, at Longobarderna utgådt från Gepiderna, torde snarare lyfta på en Poltist föndring än någon förwantskap.

(3) Paulus Diaconus L. 1. C. 8. Här berättas, at Oden, då han såg Wimerernas qwinfolk, som på Grecas inrådande hade utslaget sina här öfwer anstikt, frågade hwad det wore för Longobardare eller Långsläggige. För Odens anseende har då detta senare namnet kommit mer i bruk än det föregående. Paulus säger, at Wad på deras språk betyder slägg, hwilket och kommer öfverens med nu warande Finnars Parti, hwaras Egskarnas Warti förmodeligen ~~wore~~ sin uprinnelse. Om namnet wore Göthiskt, skulle man eljest kunna tro, at det är sammansatt af Wad wärja, hwarföre och Oden bland andra kunnemärken, som honom tilläggas i Edda, kallas äfwen Långbarde, efter han brukade långt swärd.

§. 14

Under Tho och Ufos anförande gingo Longobarderna ur Scandinawien. Sin första hwalla togo de i Scoringa, därifrån drogo de

Utskottet
gar.

de igenom Asipiternas landsändar till Mauringa, och sedan till Solanda. Om Solanda skal betyda Gothland, och Scoringa wore förstrefwit för Scoringia eller Ståne, blifwer tåget nog begripeligt, emedan de då farit genom Asbohårad till Möre i Småland, och därifrån till Gothland. Därefter satte Winuli eller Longobarderne sig neder någon tid uti Antalb, Bantalb och Burgundaib. Wår rådgifware Paulus Warnefridi, som leder oss igenom dessa obekanta länder, wiste sjelf intet hwar de wore belägne, utan lämnar oss Sagan, som han den af Longobarderna bekommit. Denna okunnighet kan till äfwentrycks förlåtas, och Edsaren behagade sjelf med egna gifningar upplysa hwad som brister, så framt de äro omgjängeliga. Efter dessa härförares ödd hafwa Longobarderne förordnat Ajos son eller ättling Agilmund till Konung. Hans efterträdare fölgde efter hwarandra i den ordning, som förre paragraphen utwisar, och war Alboin den elffste i ordningen, i synnerhet namnkunnig; emedan han wid år 567 flyttade Longobardernas mage och herrawälde till Italien, hwaräst de bibehöllo sig regemente till år 773, då Longobardernas sista Konung Desiderius af Carolus Magnus blef till fånga tagen, och Longobardernas rike öfwerändad kastat (1). Namnet är nu allenast i behåll uti öfra delen af Italien, som af des fordna innehafware ännu kallas Lombardie (2).

- (1) Den, som wil hafwa en utförlig underrättelse om Longobardernas Historia, kan söka den samma hos Paulus Warnefridi eller Diaconus de Rebus gestis Longobardorum. På detta ställe kan det wara uog, som redan är anfördt.
- (2) En gammal Victor, som författat en Historia om det heliga kriget, och warit sjelf deltagande uti första koretåget, gör alltid skilnad emellan Longobardi och Lombardi. Denna Historia är tryckt uti Mabillon Museum Italicum T. I. P. 1. p. 140. Hwaruti denna skilnad består är swårt at säga. Till slut bår man göra den påminnelse, at Prosper och Paulus synes wara fridande med hwarandra, hwad tiden af deras utgång beträffar, ty om den skede wid år 382, har det intet kunnat hända i Odens tid, som Paulus Diaconus wid handen gifwer. Om Prospero tideräkning är riktig, synes det troligare, at Winuli efter sin utgång ifrån Scandinawien besöogat sig med de gamla Longobarder, som bodde i Tyskland, och således blifwit sedermere under deras namn mera bekanta. Dock kunna Prospero ord öfwen på annat sätt förklaras nemligen, at Longobarderne wid år 382 öfwerwunnit Wandalerne, sedan de långt förut tågat ut från Scandinawien.

§. 15.

§. 15.

Det lår wara oförnekligt, at Cimbrerne bodt i Jutland och ^{Ulfstjerna-} Holsten, hwarföre och Proclomäus kallar denna negden Ethersone- ^{gar.} sus Cimbrica. Genom hafwets öfwerflödande, som fördränkt en ^{Cimbret.} stor del af deras land, blefwo de förantäna at se sig om efter tryggare boningsplatzar (1). De förbundo sig fördensful med sina grannar Teutonerna, och sköfwade wida i kring så i Tyskland, som Gallien. I brist af säkra hemwist förkastade de sig et rikt bpte, emedan de skjölade och plundrade hwar de foro fram. And- teligen anlånda Cimbrerne med sina förbunds bröder i negden af Italien. Härifrån affärdades bodskap til Romerska Rådet med begjæran, at dem måtte lämnas något land at bo uti. Romarne woro mer wane at taga än skänka bort Länder; Cimbrerne er- höllo fördensful intet förnjande swar på sin ansöknin, hwarföre de och satte sig före, at tillägna sig med wåld, det de intet uti godo kunde winna. Den ena Romerska krigshären gick förlorad efter den andra, och man påfwade redan i Rom, där man in- set skönt någon försträckelse sedan Hannibals tid. Men ännu war intet tiden kommen, at Romerska makten skulle swikta för Barba- rer, och E. Marius genom sina segrar gjorde ända på Roms fruktan och Cimbrernas hot. Cimbriska nederlaget skjedde hundra- de år för Christi födelse. Och torde de til äfwentys upbrutit från Norden något när wid samma tid, som Oden insunnit sig i Gøthiska negden. Wil man följa den anledning som synes flyta af våra Gøthiska Handlingar, bör man hålla före, at Cimbret warit Gotar eller Finuar. Denna gissning kan wäl intet med fulltygande skäl bestyrkas, icke destomindre lår det namn, hwarmed Cimbrerne betecknade ishafwet, *Morimarusa* nemligen, wara ren Fincka (2). Och på den grund borde Cimbriska namnet icke alle- nast tilkomma inbyggarna i Jutland och Holsten, utan och dem, som bodt längre up i Norden (3). Men wid detta tilfälle, lår förmodeligen frågan wara endast om de orter, hwarifrån Cim- brerne började sit utåg: och då bör man efter alt usseende stadna inom Danska Rikets fornda och nu warande gränser, hwar hafwet lämnat både uti senare och äldre tider oförnekliga bewis af sit wåldsamma öfwerflödande (4). Man är likwål långt ifrån

Urskytning-
gar.

den tankan at inbilla sig, det Cimbrershamn i Skåne bibehåller
minneffen af Cimbriske urskytningen; ty denna mening, som en-
dast stöder sig på en flippig likhet i namnen, synes endast vara
framstild at roa barn, och barnlika Gornfokare.

(1) Florus L. 3. C. 3. beskrifver en stor del af hvad i denna §. är an-
fördt, hans vittnesbörd förtjenar således at inryckas: Cimbrī, Teutoni
atque Tigurini, ab extremis Gallis profugi cum terras eorum inundasset
Oceanus, novas sedes toto orbe quærebant. Exclusique Gallia et Hi-
spania, cum in Italiam remigarent, misere Legatos in castra Silanē,
inde ad Senatum petentes, ut Martius populus aliquid sibi terræ daret
quasi stipendium, ceterum, ut vellet, manibus atque armis eorum uteretur.
Strabo L. 7. vittnar och, at de utgående Cimbrer bodt på en
halvö, och af hafvets flödande blifvit nödsakade, at vandra sig til nya
bopläden. Men Strabo ansåg denna berättelse för ogrundad, efter han
hade sig luteri besant något annat stigande af hafvet, än det dagliga
Ebb och Flod. Men om et sådant flödande är här aldeles ingen fråga.

(2) Plineus L. 4. C. 13. Septentrionalis oceanus, Amalchium cum
Hecatus appellat. - Philemon Morimarum a Cimbris vocari, hoc
est mortuum mare, usque ad Promontorium Rubear. Man lär härutaf,
at Morimarum betyder döda hafvet. På Rinsla är Meri haf, och
Marras betyder stek, eller en som är när döden. Justinii Pericon.
Eit äfventyrs torde och Rubear vara Rinsla, emedan Rubeus betecknar
något, som hänger fast.

(3) Plutarchus in Mario säger, at där varit et rykte, at Cimmerierne
eller Cimbrerne, som han menar varit et slags folk, hafva bodt uti et
skogvuxit land, som legat nästan inunder Polen. Och på den grund
måste en del af Cimbrerna nödvändigt hafva bodt längre i Rord än
Jutland. Plineus på det återopade stället, sedan han nämnt Sinus
Eodanus, talat vidare om två andra stora hafswikar Chylippenus
och Lagnum, af hvilken denne senare gick intil Cimbrernas land. Det
ta synes sitta på Rinsla och Bochniska Viken. Men det är ej åt, at
förbjuga sig i nödsam förklaring af Plinius Geographiska begrep om
när Rord. Ty hvarken hade han mycken kunskap om dessa afslagna
länder, ej heller bde man därpå se neta, at Cimbrerne gått ut från
Jutland och Holsten, fast än den öfriga Rorden varit bebod af sam-
ma folkslag.

(4) När Pomponius Mela L. 3. C. 7. beskriver Sinus Eodanus,
säger han, at hafvet, som stö emellan barna, liknade mer där än sand.
Man torde fördenkta med stid hålla före, at hafvet sedan Pomponii
tid fördrifft en stor del af de öfriga stranderna, på de intil hafvet
liggande Lär och Landskap. Och at detta värfeligen stödt, kan slutas
af det rön, som blef för en tid sedan gjorde mid Landströma, då man
sann

fann teka af Hol, El och Hafslag i hellska hafwet. Dhyerke Ström: *Ulfstina*.
 senfetto Bref uti Disputationen de Fundamentis Chronologie Srio-Goth.
 p. 73. Hafwets inkræftningar hafwa varit ännu mildare på västra
 sidan af Jutland. Ty wid år 1300, 1332, 1616, och i synnerhet år
 1634, m. m. bortskölldes en ganska widlyftig tract af Schleswig, som
 ännu ligger förskult i hafwet. Dancwerth Beschreib. Schleswig und
 Holst. p. 146. Och finner man ofta spår till sådana hafwets inbrott
 ganska långt in i landet. Eccard de origine German. L. 1. §. 80.
 p. 176 berättar, at då man wid Herrenhausen skulle gräfwä till wat-
 nets ledbande, fann man en af hafswägarna nedfaldt i jorden; med
 kopparna af träden wälsade mot sud. af. 11. Så at man kan nog fäna,
 at det war misjeligt, at de gamle inwånare kunde af en sådan plöja
 blifwa förärlade, at söla sig tryggare bostäden.

§. 16.

Frankerne omtalas för första gången under Keisar Valeria *Franker*.
 nus. Deras namn war således allmänt bekant nit uti tredje år-
 hundrad efter Christi födelse (1). Deras hemvist war då emellan
 Rhen och Elbströmmen mot Norden, och innesattades flera folk-
 slag under detta skändna namn, såsom Salii, Ebauci, Eherusti,
 Sicambri, Bructeri (2). Salierne hafwa dock förmodeligen wa-
 rit de, som egentligen kallades Franker (3), och lär namnet se-
 dermera äfwen blifwit lämpadt på alla dem, som gifwit sig i nå-
 ra förbindelse med Frankerna. De, som äro af den tankan, at
 dessa folkslag blifwit egentligen så kallade, efter de i synnerhet före-
 nådt sig till frihetens bibehållande emot de Romare, taga all sin
 anledning af ordet Frank eller Fri. Men inter. teckn dr, at dessa
 woro mer ömma om frihetens förswar än de andre Tyskar, hvil-
 ka alla wid tillfälle gäfwu oförnekliga bewis af deras *tilförsamhet*
 för friheten. Det kan och anse för oafgjordt, om ordet i dessa
 gamla tider betydt fri. Det torde alltså wara tryggast, at Salii
 varit egentligen de, som kallade sig Franker. Som nu hwarken
 Salier eller Franker nämnas ibland Tyskarna hos de Historiekrif-
 ware, som äro äldre än tredje århundrad; synes det naturligt, at
 dessa folk af äldre inter bodt i Tyskland, utan komma annorstäds
 ifrån. I denna punct komma och alle gamle Håfveteknare öfwerens,
 fast de äro stridige om stället, hwartilfrån de böra hämnas. I så-
 dan wilsedighet hafwa någre farit till Troja, och där sökt Fran-
 ker.

Utskinn-
gar.

Fernas stamsfäder (4). Gregorius Turonensis förklarar denna vägen, när han inqvarterar dem i Nannonien. Men så framt Thoromachus Episcopus är den samme som Gregorius, har han verkligen haft den först nämde meningen, fast han af blygsamhet, kan hånda, uti sina Annales Francorum gädd medelvägen. Eljest är gifningen om Frankernas ursprung ifrån Troja så wacker, at den hwarken bör eller behöfwer wedersägas. Prosper Aquitanus har i sit Chronicon berättat, at Priamus regerar hos Frankerna i Keisar Theodosii tid, och lår hela Historien om Trojanerna, såsom Frankernas förfäder blifwit tillkapad af detta namnet. Men det som redan sagt är, förtjenar widare upmärksamhet, at alle de gamle Historiekrifware komma därutinnan öfwerens, at Frankerne intet bodt af ålder i Tyskland; och efter denna anledning torde Götiska Norden blifwa der bequämligaste ställe, hwartilfrån de böra hänsökas. Lumenius, som är äldre än alle Frankiska Skribenterna, och lefwadt i fjerde århundrad, talar om Frankernas stambygd, som war uti Barbariets yttersta strander, dit aldrig Romarne med sina wapen kommit (5). På denna grund kan man wäl aldrig med någon tillförlätelighet påstå, det Frankernas äldsta säte warit emellan Rhen och Elbströmmen. Ty Romare woro redan uti Augustus tid komne til Elben. Leibniz har utaf en gammal Voet, som lefwat i början af nionde århundrad bewist, at det då war et gammalt rykte ibland Frankerna, at de woro komne ifrån Norrmännerna. Greculphus Bisken af Bisieux i Normandie af samma århundrad, säger utan omsöep, at Frankernas äldsta fädernesland war i Scanzien, och at där ännu war et land, som kallades Francia (6). När man nu jämsför dessa witnessbörd med den anmärkning, som förekommer hos Geographus Ravennas, torde Frankernas gamla fädernesbygd blifwa tydlig nog. Denna Författarens egna ord böra öfweröfsgas och påstås. Quarta ut hora noctis Norrmannorum est Patria, quæ est Dania ab aliquis, cujus ad frontem Albis uex Patria Albis, Mauringania certissime antiquis dicebatur, in qua Patria Albis per multos annos Francorum Linea remorata est. Leibniz har öfwerfatt detta stället sålunda: à la quatrième heure de la nuit est la Patrie ou Region des Norrmans, que les Anciens appelloient la Danie, au devant de la quelle est la Region de

VEL

I Elbe, que les anciens appelloient la Mauringanie, et c'est est dans *Ulfstättin*
 cette Region de l'Elbe, ou la ligne des François a eu sa demeure *gar.*
 durant plusieurs années. Bid denna öfversättning bör först mär-
 kas, at där står intet, at Normannia kallades Dania af de gam-
 la, utan af några ob aliquis. Här synes således gäras skillnad
 emellan Dania eller Dannemark, som kallades så af alla, och
 den Dania som kallades så af några. På denna grund lår den
 egentliga Norrmannien eller Norrige här böra förstås, hvilken
 tillika med Sverige betecknades understundom med namnet Dania.
 Sedan anser Leibniz för en afgjord sak, at Albis eller Patria
 Albis måtte nödvändigt lysa på Elbeströmmen och landet där om-
 fring: på det kan så väl beräpda Ödöra sidan af Elben, som den
 Norra, i hvilken händelse han ingalunda vinner sit syftsmål, som
 är at bewisa, det Frankerne fordom bodt i Holfsten och Zuttland.
 Men som gamle Nuctoren intet talar om någon ström, utan om
 et land, hvar Frankerne bodt, bde man följa hans egna ord,
 och söka efter et land, som låg frammanför Norrige, och kan sva-
 ra emot Patria Albis. Och då pågår sig Alfhem både med nam-
 net och belägenheten: ty det är tillförne bewist och allmänt bekant,
 at det fordom Alfhem låg emellan Götha lsf och Romälsfwen. Wi-
 dare säger vår Ravenniske Jordbeskrifware, at de gamle kallade
 annars denna tracten Mauringania. Herr Leibniz menar, at
 Pomerens namn torde hafwa behållit något af gamla Mauringa-
 nien. Ehuru stor olikheten är emellan namnen af Pomeran och
 Mauringania, torde gissningen kunna räddas, om de andra om-
 ständigheter woro tillämpliga. Men i Norrige har man intet
 svårare at träffa likjudande namn med Mauringania; ty Nord-
 möre och Sunmöre äro allmänt bekanta *Landskap*, och *Sturles-*
son talar utomdes ock om *Wästmauri* (7), utom *Norlanda*,
Narstrand, *Marck* och flera dylika, som alla i denna negden
 förekomma. Man torde ock kunna här få igen det gamla Fran-
 cia, som *Greeculphus* omtalar, ty *Strätne Hörad* i *Bohuslän*
 är bekant, och *Gröfdarne* i Norrige omtalas af *Sturleson* (8).
 Af alt detta torde man hafwa fullkomlig anledning at tro, det
 Gröfne eller Frankboarne gjordt fordomdags någon utflyttning til
Lyckland, och de således äro de rätta stamsfäder för de namn-
 kunniga Franker, som i senare tider bemäktigat sig *Gallien*, och
 således gifwit både namn och begynnelse til Frankrike.

Ulfstenius
sat.

(1) Vopiscus in Aureliano C. 3.

(2) Se Cluverius Germania antiqua, L. 3. C. 20.

(3) Ammianus Marcellinus L. 17. C. 17. Quibus paratis, petit primos omnium Francos, eos videlicet, quos consuetudo Sakhos appellavit. Här nämner han Salerna, såsom de, hvilka egentligen kallades Granter.

(4) Tacitus af femte århundradet från Pamégo i Spanien torde vara den förste som sagt, at Granterna voro från Troya. Se des Collectio Historica ad Bagnage Thesaur. Monument. Ecclesiasticorum T. 2. p. 166. Thoromachus Episcopus uti sit Chronicon L. 1. C. 2. har samman ditt p. 196 hos Bagnage. Gregorius af ottonde århundradet berättar det samma, och Tertremius Abboten i Burzburg uti sin bok de Origine Francorum lämnar en omständelig berättelse om denna sabel, bevisandes sig på en gammal Auctor Sunibaldus, som efter utseende hvarken lefwat förr eller efter Christi födelse. Annars har Bagnage bndit till at bewisa, det Thoromachus Episcopus intet de någon annan än Gregorius Turonensis; ty Turonachus strefs underfundom för Turonensis. Jfr. J. A. Fabricius Biblioth. Latina med. & antiquae Latinitatis T. 6. p. 748.

(5) Eumenius Panegyricus ad Constantinum Augustum C. 6. Quid rursus loquar intimas Francie nationes, non jam ab his locis, quæ olim Romani invaserant, sed a propriis ex origine sua sedibus, atque ab ultimis Barbariarum littoribus avulsas, et in desertis Galliarum Regionibus collocatas, ut pacem Romani imperii culta juvarent, et arma delecta. Cluverius anför äfwen detta vittnesbörd, men betienar sig för öfrigt intet därutaf, emedan det är uppenbarligen stridande emot hans egen mening, som sätter det förda Francien emellan Elben och Rhensfloderna. Men B. O. Struvius uti sin Reichs Historie p. 3. §. 4. har väl begripet, at Eumenius har afsicende på långt afstågnare länder. Han uttrar sig fördenstul om A. Turnebi mening, som satt Granterna i Elåne, på detta sätt: "Adrianus Turnebus will sie aus „Schonen herleiten, indem er sich einbildet, es wären die Franci eben „dieselben, welche der Ptolemaus in dieser Insel Phiragos nennet. „Daher habe man auch von ihnen zu sagen pflegen, sie wären von „denen entlegensichen ufern des barbarischen landes gleichsam abgerissen „worden".

(6) Gergulphus Lixoviensis Episcopus in Chronico: affirmant eos de Scantzia insula, quæ vagina est gentium, exordium habuisse, de qua Gothi et ceteræ nationes Theorificæ exierunt, quod et idioma linguæ eorum testatur. Est enim in eadem insula regio, quæ, ut ferunt, adhuc Francia vocatur. Den Poet, som Hr. Leibniz uti sin afhandling de l'Origine des François bevisar sig på, är Ermoldus Nigellus, hvaras utslåtelse är följande:

Hic

Mic Populus porro, veteri cognomine Dahi
 Ante vocabantur et vocitantur adhuc.
 Neri quoque Francisco dicuntur nomine Manni
 Veloces, agiles, armigerique nimis.
 Ipse quidem populus late pernotus habetur
 Lintre dapes quaerens, incolit atque mara,
 Pulch: r adeit facie, cultuque, statuque decorus
 Unde genus Francis adfore fama refert.

(7) Sturleson T. I. p. 58.

(8) Sturleson T. I. p. 725.

§. 17.

Hurumida denna undersökning vinner Franskiska Antiquariernas befall, vet jag intet: men med Leibnizens hypothese voro de intet nöjde. N. Tournemine gjorde åtskilliga invändningar däremot, och höll för ibland annat, at Linea Francorum, som förekommer hos Geographus Ravennas, kunde så väl betyda Frankernas gränser, som Frankernas försäder (1). Förklaringen synes dock något tvungen, men efter den här framgiffna tillämpning, afgår ingen ting af sakens riktighet; antingen den ena eller andra uttolkning antages. N. Germor har i synnerhet angripit den Ravenniska Jordbeskrifwarens trovärdighet (2). Bland annat föreslår han honom, at han var en Götte, liksom den omständighet uti et sådant måt skulle förringa hans anseende. Men den mening man här antager, grundar sig intet blott på den Ravenniska Häfdekrönikans utsaga: utan är med flera skribenters värdigt ord stadfäst. Man kunde då til skventens med all billighet anse Frankernas äldsta utgång ifrån Götiska Norden, såsom den sannolikaste mening, som förmodligen kan uppstå. At de sedermera bodt emellan Elben och Rhensflodmen medgifves gjärna. Scerulphus har annars uti des nyligen återopade vittnesbörd anmärkt, at sielfwa språkets likhet synes stadga hans utsaga, och em jag intet bedrager mig, at sielfwa ordet Stak eller Frank ren Götiska, och betyder huerig, rapper (3), samt ordet nu mera förklarar sin gamla bemärkelse, och betecknar Fräckt eller oförskämd. De gamle Frankiska Skribenter yttra sig på samma sätt om namnet (4). Men at Frank nu betyder fri, är därutaf wara händer, at

Ulfstjörn-
sär.

at Frankerne, då de satte sig neder i Gallien, en lång tid warie frie för skatter och utlagor. Anser man vidare Franka Prinse-
nas namn, som är det enda man nu har kvar af äldsta språket, sål man och utan svårighet finna, at de äro aldeles Swenska. Sunon och Marcomir äro de, som hos Frankerna regerat näst efter Priamus. Söner och Siune äro allmänt bekanta namn hos almogén. Marknader och Marcomir torde wara et och det samma. Chlodowäus kallas Ludouin hos Cassiodorus, och ibland våra forna Gódhiska Konungar träffar man och en, som hetat Glodwer. Chilperik betydde hjälperik på Frankiska, hädrom är talt tillförne. En af Chlodowäi söner het Gram. Gram är et gammalt Swenskt namn, som och brukades ofta af Stalderna til at betekna Konung och härskare. Det wore intet svårt, at anföra flera sådana likjudande namn, men de gås förbi til at und-
wika widlyfthet.

(1) Leibnizens svar på Pere Tournemines inläst, finnes merendels sam-
mantrykt med des Essay sur l'origine des François.

(2) Et utdrag af Pere Sermons observations historiques et critiques sur
l'origine de la Nation Française, finnes trykt uti 23 Tomer af P.
Daniels Histoire de France, med Griffets tillfågningar.

(3) Man wil allenast beropa sig på äffentliga namnfamniga män, hwilla
alle för sin tapperhet blifwit kallade Gråf eller Gråfne, såsom Brode
Gråfne, Ale Gråfne, Grithiof Gråfne. m. m.

(4) Sigebert från Gemblours eller Gemblacensis i början af sit Chro-
nicon har följande utlåtelse. Valentinianus, (Francos) attica lingua
interpretatur feroces. Sigebert bedrager sig afelbart, när han inbilar
sig, at Valentinianus gifwit Frankerna sit namn, men han intygar lik-
väl, at ordet beteknat en hurtig eller fråd man. Herr Achery uti des
Spicilegium T. 10. har infört en skrift de Castro Ambasie, uti hvil-
ken deana utlåtelse finnes: Sicambri hæc audientes casos Alanos omnino
deleverunt. Romani Attica lingua tunc eos Francos, id est, feroces
eos appellaverunt, diuque attributo liberi vixerunt. Jacobus de Vi-
triaco hos Martenne T. 3. Anecdotorum säger, at Francus betydde på
Latin, bellicosus, armis exercitatus. Se Du Lange Dictionar. T. III.
p. 643 af Benedictinernas utlag. Libanius minar utom des, at
Frankerne först blifwit kallade Fracti, af Grekiska φρακτες, som bety-
der bemäpnad. Jfr. P. Sermon sur l'origine de la Nation Fran-
çoise. C. 4.

§. 18.

Åttskillige orter finnas i Norden, som synas hafwa fädt namn af Burgundierna. Borneholm kallas beständigt hos Sturleson Burgundarholm, och hos samma Historiekrifware nämnes Burgundar i Norrige (1). Flera orter i Norden hafwa ock dylika namn. Agathias vittnar ock, at Burgundierne woro et Gødhift folkslag (2). Men dessa anledningar dro otillräckliga bewis, at de wandrande Burgundier, som gifwit namn åt Bourgogne Frankrike, hafwa sin uprinnelse från Scandien: i spårerhet, som jag intet funnit någon gammal Håfveteknare, som det fulltygat. Samma omöjlighet bår man, kan hända, fälla om Wandalerne. Gøther woro de, eller af Gødhift stam. De hafwa ock kan hända gifwit namn åt Wendyspel på Jutland. Men emedan hos de gamla ingen underrättelse finnes, at de gådt ut ifrån Scandinavien, lämnar man denna undersökning til andras utredande. Om Saporerna kunde man säga det samma, men här förekommer den skilnad, at Saporernas äldste Historiekrifware Witikindus af nionde århundradet gjorde den påminnelse, at någre i hans tid woro af den tanke, at Saporernas äldsta hemvist varit hos de Danska och Normännerna (3), och at de woro föledds antände til Tyskland. Denna mening synes ock stadfästas därigenom, at Tacitus intet nämner några Sapor i Tyskland. Den äldste Håfveteknare, som talat om detta folkslag, är Ptolomæus af andra århundradet. Här utaf torde man kunna taga den sannolika gissning, at de sedan Taciti tid ankommit til Hollsten, hwatifrån de sedermera utvidgat sina gränstor längre åt söder, och intaget de länder, som de nu innehafwa. Ty utom Holsten eller Chersonesus Embrica woro de intet komne, när Ptolomæus upsatte sin jordbeskrifning. Så mycket lår wara onekeligt, at gamla Sapriska språket, hwars öfverleswor ännu igenfinnas uti gamla namn, til alla delar komma öfwerens med det fordna Swenska eller Gødhiska (4).

Utsjötningsgar.
Burgundier.

Wandaler.

Sapor.

(1) Sturleson T. I. p. 72f.

(2) Agathias L. 1. ifr. Cluverius Germ. Antiq. L. 3. C. 33. p. 642.

(3) Witikindus annales Saxonum L. 1. p. 2. af Reineccii uplag. Namper hac re varia opinio est, aliis arbitrantibus de Danis Normannisque originem duxisse Saxones. Pro certo autem novimus, Saxones his

Utsiktning.
gar.

regionibus nauibus aduectos, et loco primum applicuisse, qui usque hodie nuncupatur Hadoleua. Sadersleden nu förleden.

(4) Wed och Wid betyder skog på Swenska, och äro Tiveden och Holweden, nu Holmlågen, bekanta skogar i Sverige. Myrkwider betyder en stor och mörk skog; hwarföre och en skog i Holsletuland; Holslen; kallad Myrkwidur i Olof Trygmason's Saga. Bihanget till Sturteson T. 2. p. 459. På samma sätt träffar man en stor skog i Böhmen wara kallad Miriquidu af Sagarne hos Dithmarus Merseburgensis 1. 6. C. 62. och Miriwidu en dylikt wid Trajectum L. 7. p. 112. Ut i Skåne lyttas många byars namn på Lef, såsom Söderlef Mon. Scan. P. 2. p. 18. Bareslef p. 75. Perslef p. 87. m. m. På samma sätt nämnes åttifåriga orter i Saren hos Diehmarus som alla ändas på leue, såsom Wallisleue p. 10. Hilleleue p. 45. Wimmileue p. 87. Ut en by i Saren, som het Redmersleue hade Biskop Dithmar en gård p. 68. Rutmerslef, nu Remmelsöf är en by i Hariagers härad i Skåne. Mon. sc. p. 126. Alstidi är en ort i Saren, Dithmar p. 8. och många byar i Skåne heta Allstad. Helsing hos Dithm. p. 109 låter som ren Swenska. Capungum p. 8. lyas wara det samma, som de gamla Kaupung. Runeberg i Thyringen förekommer hos Wittkins dus L. 1. p. 4. Runeberga och Runebergs härad äro bekanta i Skåne. Ejelshwa Thyringen. har många lillbyar och orter i Sverige, såsom Turinge i Södermanland; Thyringe i Skåne och mera dylikt. Det wore bespinnerligt, om hela denna luhet borde tillfrågas en blott Händelse.

§. 19.

Angler.

Wid år 449 foro Sagarne i förbund och sällskap med Anglerna öfwer til Britannien. Dessa öden äro allmänt bekanta; nemligen at de inkommo på Britannernas Konung Wottigernis anmodan. Soro och Lengst Anglosagarnas anförare togo Britannerna på det sätt i skrifwar, at de på slutet gjorde sig selska till Herrar i landet, och är det allmänt kunnigt, at Britannien sedermera af Anglerna wardt kallat Engeland. Af det som i förra § är anmärkt, bodde Sagarne i äldre tider i Holslen, och borde man härutaf kunna sluta, at Anglerne warit deras grannar, efter de warit hwarandra sjäaktige til Britannien. Denna sannolika gissning bekräftas til alla delar af Beda, som berättar, at Anglerne, hwilka sedermera satt sig neder i Engeland, bodde tillförne emellan Jutarnas och Sagarne's land (1). På denna grund bodde Anglerne i Schleswig, och är Angeln ännu ryktbar å dessa orter,

Utskottet
gar.

orter, såsom Anglernas forna fädernesland. Jäte destomindre de
föga troligt, at den lilla trakten kunnat utstunda så stora folkho-
par, at et helt Konungarike därav sådt sit namn. Man hafwer
då en skjällig anledning at tro; det Angler bodde på flera ställen
än i Angeln. Norrmannen Othar från Halogaland i nionde år-
hundrad de wäl något yngre än Beda; men har förmodeligen
haft någon tillförläpeligare underrättelse, emedan han varit hiesel
i dessa orter. När denne gjorde sin resa til Sleswig eller Herthum,
säger han sig hafwa rest förbi Gothland, Sillende och åstilla
andra dar, och i dessa länder bodde Anglerne, säger han, innan
de kommo til England (2). At hos Othar med Gothland för-
stås Skåne och med Sillende Seland, är aldeles intet tvifvelsmål.
Man kan med tillförläpelig grund hålla för, at såsom Angeln i Sles-
wig behåller minnet af de gamla Angler, så är skroen Engels-
holm och Engeströma, et minnesmärke af samma folkslag. Nu m.
Arminstone lär man med all säkerhet påstå, det så wäl Saxarne
som Anglerne varit et slags folk; med Götiska Nordens inbyggas-
re, emedan så wäl Hors sem Hengst, och de andre Anglo-
Saxonske Konungarne, leda all sin uprinnelse från Oden, på
samma sätt, som de Danske och Swenske Konungahusen. Utom
des de gamla Anglo-Saxonske språket så skwerensskidmande
med Götiskan, at nästan liten eller ingen skillnad kan förmärkas.
Detta ämne kan intet utdräas här, icke destomindre wil man i an-
märkningarne til et litet prof här af införa den wyrdige Bedas ut-
tårelse, som han haft på sit yttersta (3). At uti Engelska språket
nu för tiden finnes mycken Swenska inblandad, torde til en del
böra hänföras til Norrmännernas långvariga wistande i England.

(1) Beda Hist. Eccl. Anglorum L. 1. C. 15. *Adveniens autem de
tribus Germaniae populis fortioribus, id est de Saxonibus, Anglis, Vi-
tis. - Porro de Anglis, hoc est de illa Patria, quae Anglia dicitur,
et ab eo tempore usque hodie manere desertus inter Provincias Vitarum
et Saxonum perhibetur. Cluverius G. A. L. 3. C. 23. p. 605.
skäfer Jutä i skälet för Wita, hwilket är aldeles onödigt, ty Jutä
och Wita blifwa ända et och samma folkslag. Eitelweerd Saxo
har samma uttårelse om Angelas belägenhet, som Beda. Anglia ve-
tus sita est inter Saxones et Gothos, habens oppidum capitale, quod
sermone Saxonico Slesvik, secundum vero Danos Haurby.*

(2) Ottobers peritus §. 11. p. 16. *Sim was on that Steorbord Go-
land,*

D d d d 2

Riftytain-
gar.

land, Sillende, and Iglanda fela. On thām Landom eardodon Engle ar hi hither on Land comon. Af detta vittnesbörd ar tydeligt, at Anglerne bodde uti Skine, Seland och på de andra Darnas Darna. Biskups har öfversatt, on them Landom, detta landet, men det ar tydeligt, at det bde heter: i dessa lānder.

- (3) Denna Bedas utlåtelse finnes hos Simeon Dunelmensē de Dunelmensē Ecclesia L. 1. C. 15: p. 8. Simeons ord lyda så. Nam et (Beda) tunc hoc Anglico carmine componens, multum compunctus siebat: For thām neodsāre nennig wyrtthēd thanses snotra thonns him thearf. Sytoge biggene ar his heonen gange, hwet his gaste godes odde yrcles, āfter deathe heonen demed wurde. Quod ita Latine sonar: Ante necessarium exitum prudentior quam opus fuerit nemo exiit ad cogitandum: uidelicet antequam hinc proficiscatur anima, quid boni vel mali egerit, qualiter post exitum iudicanda fuerit. Några anmärkingar torde sätta saken i mera lūs: Neodsāre, nödsfärd, en färd eller resa, som man gör af nöd eller twång, mot sin wilja: Nennig, ingen. Wurtthēd, wärdar, Thanses, följā. Snotra, snoter, qwid, klot. Snotra at māli stār i hawannal. Sytoge, fortyga. Siggens, bygga på gammal Swenska ar betänka, byggen, betänksam. Heonen hā, hādan. Gange, gång. Hwet, hwet: his, hans. Gaste, gäst; anda, Åreles, ubel. Åfter dead, efter döden, Demed wurde, dymt warder.

§. 20.

Norr-
män.

Alla dessa hit intil upräknade, stormenta eller wärckeliga utslötningar från Norden sönas blifwa rowärdiga genom Norrmännernas pra swärmande, som uti nionde och följande århundrad öfverdrökte som gråshoppor nästan alla strandet uti wāstra delen af Europa. Dessa Norrmän kallas underfundom Dani eller Daci, underfundom Norrmanni, och underfundom utmärkas de med andra namn. Jag skulle anse det för en wärckelig hedre för wāra forädra Landsmän, om man med skäl kunde påstå, at de warit kunnige i dessa omständigheter. Men jag måste med förargelshet tillstå, at de Swenske likså wäl som Danke och Norrke warit deltagande i dessa hufweliga utdåg. Så wäl de Danke som Swenske kallades Norrmanni af Frankernas Historiografen (1). Åt Norrmännerna kallades underfundom Daci eller Dani fulltiggar ingalunda, at de woro til. förra delen Danke: ty det ar lätt at bewisa, det Dacia i denna tidens skrifter underfundom iniet betydet Danne-mark (2). Uom dess nämnas Swear och Ödher uttryc-

tyckeligen tillika med de Danska och Norriska såsom de, hvilka uti ^{Ulfstornas} nionde århundrad med sina anfäll besvärade Engeland (3). På ^{gar.} våra Kunstenar omtalas äfstillige, som omkommet i Wäster-wiking, hvilket med all sannolikhet bör lämpas på Norrmännernas ströfverier (4). När man och drager sig til minnes, hvad som förr i Attagarils lefwert är påmint, at, wid hans första ankomst til Sverige et stort antal af Christna fångar war i Bideb, kan man och sluta, at desse warit bortförde från Feisland, Engeland, Frankrike och andra åt wäster belägna Christna orter. En ännu war ingen Christendom rotad, hwarken i Dannemark, Norrige eller Norra delen af Tyskland. Det lät således wara fullgadt mer än man önskade, at man med samma fog sätter de Swenska ibland dessa röfware-flokar, som man nämner Dannemarks och Norriges fordnä inbyggare. Men hwilket af dessa folkslag i detta måt bör hafwa främsta rummet, lärnat man gjerna til andras afsörande, och måste jag bekänna, at jag intet ännu är fullkomligen uplyst, antingen röfwaren, mördrännaren eller mördaren bör gå fränst. Man kan intet neka, at under Norrmännernas ströfwande förmärktes då och då en utmärkt tapperhet, om man så behagar kalla det. Men en naken tapperhet utan heder, utan ära, utan Christendom och medlidande, beledsagad med grymhet och snålhet, är en tapperhet, som påfar sig bättre på wargar än människor. Den råda och berömda tapperheten har i sölje med sig långt andra egenskaper.

- (1) Eginhardus Vita Caroli Magni: Dani siquidem et Srones, quos Normannos vocamus, et septentrionale litus et omnes in eo insulas tenent. Chronicon de Pipono ad Ludovicum VII. Dani Srevique, quos Theotisci Normannos vocant. Chronicon Magdeburgense Msc. uti S. Germains Bibliotek A. 951. Dani siquidem et Sveones, quos Normannos vocamus --- Dani et Sveones ceterique trans Daniam populi ab Historicis Francorum omnes vocantur Normanni. Desse vittnesbörd kunna läsas hos Du Cange, ordet Nortmanni, och är det mycket lätt at införa ännu flera utlagor, som bekrästa det samma. Det är besparerligt, at Cluwerins G. A. L. 3. C. 41. p. 667, säger icke desl mindre at det är falskt, at de Swenske någonsin äro kallade Nortmanni, såsom Eginhard och de andre gamle Huctorer intet sällsamt wetat, hvad de ment; då de nämde ordet Nortman.

- (2) Dubo Decanus S. Quintini de moribus et actis Ducum Normanniae L. 1. p. 62. hos Duchens Rerum Normannicarum Scriptores. Est

Ulfstina-
gar.

namque ibi (Scanza) tractus quam plurimus Aloniz, fluviusque nimis
copiosus Daciz, atque meatus multum profusus Getiz. Quorum Dacia
exstat medioxima in modum coronæ instarque civitatis præmagnis al-
pibus emunita. Man finner nog, at denne Munt velat vara wälsta-
lig och skifwa latin med mycken grändt, hwarföre han giordt af Da-
nia, Dacia, af Halland Alania, af Götha: rike eller Sverige Getia,
så at han aldeles begräfwit sin Jordbeskrifning uti et prälände inset.
Jäde deslominindre når han säger, at Dacia war omgiffwen med höga
berg, såsom med en mur eller frants, kan något hwar begripa, at det
egentligen så kallade Dannemærk här iugalande kan menas, utan be-
skrifningen påfar sig endast på Norrige, så framt han med Getia för-
stådt Sverige. Ifrån detta af Dudo utmärkt Dacia ledde Rolf eller
Robert första Hertigen i Normandie sin uprinnele, och han war utan
twifvelsmål från Norrige. Således lär vara omwifvelaktigt, at på
detta stället med Dacia iugalande kan menas Dannemærk. Saken lär
förmodeligen vara den, at Dania eller Dacia i denna tidens skrifter
betyder i almänhet alla dessa tre Nordiska Riken, och at man af andra
omständigheter än af namnet bör sluta, at där enstake talas om Dan-
nemærk. De Frankiske och Engelske Stridwenter äro tillä litet at för-
stås dårföre, som de gamle Romare, som af Ståne kalladt hela
når Nord Scandia eller Scandinavia.

(3) Bromtons Chronicon p. 802. Cujus (Ethelwulfi) temporibus om-
nipotens Deus crudelissimas gentes emisit, quæ nec ætati nec sexui par-
cebant, scilicet Dacos cum Gethis Norwagentes cum Suarbedis,
Vandalos cum Frefis. Når Simson Dunelmensis de Gestis Regum
Anglorum mid år 851 p. 120 talar om detta Ethelwulfs krig, adms-
ner han likväl endast Dani, hwilket bekräftar den i nästföregående an-
märkning gjorda påminnele, at Dani war et almindt namn, hwar
med underfundom alla Nordiska folkten betecknades.

(4) Uti Edmunda sockn i Wästergötland finnes en sådan Runritning:
Tuli sati stain thanfi eptir Gie sun sin harda gudan Trak, sa
war tuder i wester watum i wifingu. Þeringskiöld norr ad vitam.
Theoderici p. 481. m. m.

§. 21.

Man lär alltså med all sannolikhet kunna påstå, at Norrmän-
nerne rasade ut från dessa tre Nordiska Riken. De soro uti män-
ga och särskilda flokar under åtskilliga anförare, och ehuruwäl de
hade warit nog beswärlige tilldörne, yttrade sig likwål deras raseri
förändligast efter Earl den Stores död. Om något annat än en
omdåtelig begärelse til rof upåggat dem til detta föröwisade upbö-
rande, wet man intet. Frankiska Rikets söndring, och de rege-
ran-

rändes mätta förfäringar gåfvo utan tvifvel lust åt begärefsen. *Westphalia* *gar.*
 De började sit ströfwande på Frankiska kusterna år 813, då
 Frisland plundrades. Det ringa moistånd, som Norrmännerne
 wid detta tilfälle erfart, lockade ut ifrån Norden ännu talrikare
 hopar, och emellan 840 och 850 förhärjades Rouen, och alt som
 roat beläget på bägge sidorna af Seineströmmen länge in uti lan-
 det, och det äfskilliga gångor. Nantes och Bourdeaux hade sam-
 ma öde, och nästan hwarit år blef märkvärdigt genom ny förödel-
 se. Anjou, Touraine och en del af Guienne plundrades och up-
 brändes år 853. Endå år därefter förstördes Orleans, och Pa-
 ris blef intaget och upbrändt 857. År 861 blef Paris andra
 gången upbrändt af Norrmännerna, och K. Carl måtte med 5000
 mark silfver försona dem. Men som andra härar ofrebade andra
 orter, blef åter en ny skatt af 4000 mark till Norrmännerna ut-
 betalt år 869. De följande åren besöktes Franka Länderna med
 samma öfvermåld, och 880 blef Tournai och alt der öfriga, som
 war beläget wid strömmen Esclde i grund förstörde och ödelagt.
 Året därpå upbrändes Cambrai, Arras, Amiens, Corbei och alt
 som war i norden af Sommen. År 882 undergick Trier, Trier,
 Edin och alla slott, byar och städer där i gränslapet samma öde (1).
 Som detta förfarande hwarcken afstodnade eller hämmas kunde,
 köpte ändteligen K. Caroloman sig fred med 12000 mark silfver
 år 883. Men lugnet blef därföre intet desto långvarigare, än
 fjöndt tolf års fred eller stillestånd war betingad wid Rattens betas-
 lande (2). Ty Konungen dödde samma år, och Norrmännerne
 föreburo, at de endast ingådt förbund och stillestånd med K. Ca-
 roloman, hvarföre och des efterträdare borde undergå samma wil-
 for, om han wille njuta frukten af den betingade freden. Den-
 na inwändning war wäl inter: ~~skedets~~ ~~öfvertygande~~ för förenfret,
 men hade warit kraftig nog at öfna statkamriaren, om något wa-
 rik i föräd. Men som penningar inter kunde skaffas, börjades
 pran med samma häftighet som förr. Alla orter sattes efter wan-
 ligheten under härjande och stöfling, och Norrmännerne kommo nu
 tredje gången, år 887, för Paris med en här af treitis tusende
 man. Staden war antingen nu uti bättre försvårstånd, eller
 inbyggarna mindre sege än de förra gångorne; emedan de belä-
 grande med all sin hetta och slughet ingen ting urditta kunde. Men

Utsyn-
gar

så litet som Normännerne utdrätte emot staden, så litet utdrätte de Hertig Henrik emot Normännerna. Han ankom med en talrik frigehår, sammandragen både utur Tyskland och Frankrike: men de belägrande hade besatt sin läger med fördolda gropar rundt omkring, så att när Hertigen ville angripa dem, blef han icke allenast hielt på platsen, utan och de öfrige med manspilan affärda de. Paris blef således inspärriad som tillförne. Men som Normännerne ville intet frukildest fördröja en tid, som i deras tycke kunde bättre användas på rån och brand, drogo de sina fartyg förbi staden, och foro således strömmarne uppföre, då Burgundien och Lottringen sköflades. På detta sätt war norra delen af Frankrike underkastad en sammanhängande och nästan ouphörlig wåldsamhet. Men de södra delar woro därföre intet oansåttade, utan en annan swärm af samma folkslag foro genom landet wid Gibraltar, och utöfwade samma omännisklighet Rhoneströmmen uppföre, wid hwilket tillfälle äfwen Italien besöktes, då Pisa, Luna och andra orter måste röna en lika gruswelig medfart. Det som är anmärkt kan upmärcka en billig sasa, men denna öfles, då man drager sig til minnes, at Normännerne under sin röfswande, nedergjorde tillika allt, som förefom. Präster och lekman, män och qwinnor, ynglingar och barn mördades utan åstiknad (3), och de som hade den olyckan at undslippa döden, bortfördes hopetals i fångenskap och tråldom. Biskopar och Präster blefwo nedersabade under Gudstjänstens förättande, och altaren öfwerstänktes med de dödas blod, och någre munkar wilja likwål inbilla oss, at Jungfru Marias lintyg, och Sanct Märzens benragel war en besynnerlig skräck för Normännerna. Utaf allt detta kan man nog märcka, at Normännerne woro icke allenast utom sina gränstor, utan och på ei wißt sätt utom sin natur. Ty ehuruwål de intet satte mycket wärde på lifwet, så at de intet särdeles wroddes sig för olämpa någon, då lifwet afhändes: woro de likwål intet omännisklige, som af det föregående kan inhämtas. Kan hända, at Carl den Stores förhållande emot Sazarna, som intet war stort blidar, tjente dessa äfwenlyrare til et olyckeligt efterdöme.

(1) Man kan se här om interti Auctoris gesta Normannorum in Francia ab anno 837 ad annum 896 hos Duchene RR. N. SS. p. 1. följ.

(2) Regino Prümensis Chronicon wid år 884.

- (3) Den uyligen återopae incertus auctor wid år 883. Norrmanni interea non cessant captivare atque interficere Populum Christianum, atque ecclesias subruere, destrudis moeniis et villis crematis. Per enim plateas jacebant cadavera Clericorum et Laicorum nobilium ac mulierum, juvenum et lactentium. Non erat via vel locus, quo non jacerent mortui, et erat tribulatio omnibus et dolor.

Utsigtin-
gar.

§. 22.

Man kan nog begripa, at et sådant framfarande intet kunde afslåpa utan motstånd, hwarföre och Normännerne underfundom med stor förlust blefwo affärdade. Det märkeligaste nedertag sedo de af Keisar Arnolph wid år 891, då en otalig hop Normän blef på platsen. Men detta affredde dem ingalunda från widare ströfwande, ty deras förnämsta affigt war rof och byte. Andteligen ankommer och Rolf Ragwald Mödra Jarls son från Norrige, af Swenska Konungens Gores döt genom des son Heiter. Naturen syntes hafwa ämnat denna til något högre än at wara röfware, anskönt des första ungdoms år uti Wikingsfärder woro tillbrakta. När Rolf en gång ifrån en resa i Östersjön hade anländt til Wiken i Norrige, och där efter Wikinga sed låtit slakta boskap wid stranden, utan annat tillstånd och rättighet, än den, at han behöfde förfriskning; råskade han i första onåd hos Konung Harald Hårfager, som då war Öfwerkonung i Norrige. Harald hade wid hårdt straf förbudt alt strandhugg och rån inromlands, och til Rolfs lycka eller olycka, war Konungen wid samma tilfälle hiesel närwarande i Wiken. Konung Harald låter då upbjuda almdänting, på hwilket Rolf för ewärdeliga tider blef förklarad landsflyktig (1). Ingen ting kunde blidka Konungens upretade sinne, Rolfs fader Ragwald Jarl war af Konungens förwognaste wänner; men hwarken wännskap eller förböner kunde undandraga honom sit rättmätiga straff. Man gjorde ännu lagar i Norden för at lesa därefter. Rolf, som på detta sätt blef beröfwad sit råda Gädernesland, wardt nödsakad genom mod och mandom förwofswa sig et nytt. Men som han intet hade tillräckeligt folk att företaga et så viktigt wärf, tog han sin första tillflykt til Skåne, hwar han til äfwenlys hade gods och wänner (2). Där församlades til honom en hop ungt och öfwerdådigt folk, som under en så ansedd Hofsinge war hägat at försöka sin lycka.

¶ ¶ ¶

Med

Ufsyn-
gar.

Med denna förstärkning for Rolf til Engeland, därifrån til Frisland, och ändteligen, sedan han gjort sig mästare af Rouen och kringliggande negden, plundrade han med et ouphörligt härjande alla nästgränsande orter i Frankerike, och alt dåtwade för hans segrande röfweri. Carl den ensaldige war då Konung i Frankerike, men om han än warit mindre ensaldig, hade hans magt warit icke destomindre alt för swag, til at emotstå en så talrik swärm af fremlingar, som anfördes af en Högdinge, som förnade uti sin person så wäl et oförskräckt mod, som en mångårig försarenhet i krigswetenskapen; man blef då förantåten at med freds underhandling förbinda sig en så farlig motståndare. Hela landet kring Rouen blef honom updraget, som et ärteligt Edn af Konungen i Frankerike, hwilket ock alt sedan är kalladt Norrmannidie. Giftermål med R. Karls dotter Gisla beståde freden, hwilken än mera styrktes genom Christna Religionen, som antogs af Rolf och större delen af des underhafwande. Denna fred och förbund blef slutadt år 912, då R. Carl och Rolf möttes wid St. Clair, och Rolf höllade Konungen genom sina händers läggande emellan Konungens händer. Man sökte wäl at förmå Rolf at falla på knä för Konungen och kyssa hans fot, men där til wille Rolf på intet sätt beqwidma sig. Dock ändteligen efter mycket prut, anmodade Rolf en af sina Officerare at i des ställe åfwen fullgöra denna Ceremonien. Hwaruppå den orwige Norrmannen stiger fram, tager Konungens fot och rycker Konungen baklängs öfwerända (3). På detta sätt war nu alt fullbordat, som af Rolf åstundades. Christendomen allena återstod, men hans döpsel blef fort dårefter af Biskopen i Rouen fördrättad, och Hertig Robert, R. Hugo Capets Faderfader, uptog Rolf af dopet, och gaf honom sit namn, och Rolf blef således med namn af Robert den förste Hertig i Norrmannidie. Härigenom fick Frankerike en beständig fred för alla Nordiska röfwerier, fast Riket hade icke destomindre noa olågenhet af detta Herrskap, i synnerhet sedan Rolfs ätteliggat blifwit Konungar i Engeland, och tillika genom giftermål kommit i besittning af stora Landskap i Frankerike.

(1) Sturleson T. I. p. 99. Pontanus har annars gjort åtskilliga påminnelser, hwarigenom han wil bewisa, at Rolf war wärkeligen en Danst

Danck man. Så wäl dessa som swaren därpå kunna läsas hos Torstæus Utsjötnin-
H. N. T. II. p. 83 och 89. Och det är för öfrigt utan twifwelselmål, gar-
at han war ifrån Rottig.

- (2) Dudo L. 2. p. 71. hos Duchene: Rollo morari non volens in Dacia,
propter Regem diffidens sui, Scanzam insulam cum sex nauibus est in-
gressus. Guilielmus Gemmeticensis Historia Normannorum L. 2. C. 3.
brukar samma ord som Dudo, och således gör samma berättelse.

- (3) Dudo L. 2. p. 84.

§. 23.

Såsom Normandie i Frankrike utan twifwel sådt namn af
Normännerna; så hafwa och åstilla utländske hufdetsknare sallit
på den tankan, at Holland sådt sit namn af Halland, och Zeeland
af Seland i Dannemark (1). Otzwifwelaktigt är, at dessa namn
intet warit bekanta innan Normännerne började beswära dessa
orter med sina besök. Det är almdant kunnogt, at dessa länder
uti äldsta tiden gjordt en del af Belgium, sedan kallades de Ba-
tawia, och under Frankernas Regering innesattades de uti Frisia
eller Frisland. Uti Bråwalla slag hade Harald Hildetan äfwen
Frisiska troppar, och kan wäl wara, at redan den tiden Dansk
eller Götiskt folk bebodt skänten af Holland och Seland. Älm-
stone träffar man åstilla beters namn, som synas wara aldeles
Swenska, hwilka och warit i bruk, innan Normännerne uti nionde
århundrad började besöka dessa stränder. Man kan och lidteligen
föreställa sig, at Normännerne intet ämnat Nederländska kusterne
öfnsåktade, när de allt stadigt landstego och plundrade Frankrike.
År 837 landstego Normännerne på den Wallacra (2), hwarefter
de sedermera togo brandstätt af Dorchester, och bemäktigade sig en
stor del af Frisland 846. Sex år därefter kognio Normänner-
ne med en flotta af 250 fartyg til Frisland. År 882 fick Nor-
mannisse Konungen Godofrid hela Frisland i förlänning af R.
Carl, hwilket land och en annan Norman wid namn Rikrik til-
förne hafte i besittning (3). Så at man kan hafwa mycken anled-
ning, at de nyare namn, hwarmed denne negden nu betecknas, och
tüsörne intet warit i bruk, torde med allt sål tilskrifwas Normän-
nerna.

Utskiftning
gar.

(1) Philip von Zesen uti sin beskrifning öfwer Amsterdam yttrar sig på detta sätt p. 7. "Die übrigen (Niederländische Provincien) haben von andern völkern, welche sie nach der Zeit eingenommen, andere namen bekommen, und so scheint Holland vom Dänischen Lande Galland, wie auch Zeeland von gleich also benämpter Dänische insel durch die Dänen und Nöhren, als sie sich dieser der Betauer gegend benemdetiget, und dieselben bewohnt, geneunet". Samma Placitor berättar vidare p. 11. at Harlem efter Bosphorns gifning skal vara det samma som Jarlhem. Pontoppidan uti gesta Danorum extra Daniam T. II. p. 428. har inrykt samma vittnesbörd. Janus Douss uti sina Annales Hollandiae L. I. p. 67. medgifwer äfwen, at namnet kommer ifrån Norrmännerna, hwarwid han beropar sig ock på Nannius och Junius, hvilka bögge varit af den tanlan, at Hollands namn blifwit lånt från Norden. Barre de Baumarchais uti sina lettres sur la Hollande ancienne et moderne P. 7. p. 7. yttrar sig sålunda uti detta mål: Le savant von Loon croit que ce furent des peuples septentrionales de ce siecle-là, et que pour conserver le souvenir des lieux, qu'elles avoient quittés, elles en faisoient porter le nom à ceux ou elles estoient. Rau kan härwid, om så behågas, jämföra hvad som är påmint uti Monumenta Scanensia Vol. 1. p. 47. hwaråst andra Rectorer anföras, som haft samma mening.

(2) Incertus Auctor hos Duchene Rer. Norm. Scriptores p. I. anno Domini 837 Northmanni in insula, quæ Vallacra dicitur, multos trucidarunt, et aliquandiu ibi commorantes, censu exacto ad Dorostaden pervenerunt. Här wid kan märkas, at en by här i Skåne har ännu samma namn och heter Wallåkra, intet långt ifrån Landstona. Med den Wallacra betecknas ofelbart Walscherna i Jeland.

(3) Incertus Auctor p. 4. anno 882. Godofredus Rex Norrmannorum ad eum (Carolus) exiit, cui Imperator Regnum Frefonum, quod olim Roricus Rex Northmannus tenuerat, dedit, conjugunque ei dedit Gislam filiam Lotharii Regis.

§. 24.

Nu Engelsmännen woro nästan ännu mer anfäktade af Norrmännernas öfversködande, och en ouphörlig ström af dessa ohemula gäster utfugade landet uti några hundra år, till des ändteligen de Danske under K. Swen Otto och Knut den Rika blefwo aldeles Herrar i landet. Ifrwar Widsadme, Harald Hildeskan, Sigurd Ring, Ragnar Lodbrok woro äfwen råbände öfwer en stor del af England, hwar om på sin behöriga ställe är talt

ut

tillförne. Engelske Historiekrifvare gifwa hellsire wid handen, at ^{Utskyttning} R. Alfreds moder war af Götthist släkt, af den nemligen, som warit regerande på den Wight (1). Om med dessa Götthier bödra förstås wåra Swenska Götthier, som är troligt, har man et nott bewis på Swenska saltståg til Engeland. En af Ostangiska Konungarna benämnd Uffa, skal hafwa gifwit namn åt en ort i Sverige, som hetat Upsala (2). Om detta har sin riktighet, torde äfwen denna Herren hafwa warit från Sverige. Det är likwål onödigt, at med en omständelig berättelse utföra dessa fördrande rörelser, emedan man kan intet altid med tillförlätelig wißhet utse, ta, huru stor del wåre Swenske förfäder wärentinnan hafu, utom hwad som nyl. är nämndt, och tillförne är omrört om R. Rolf från Wästergötthland, Eilij Carl uti Swen Ottos tjenst, och Swenske Konungen Lachman, som war i följe med Konung Knut. Härutaf har det utan twisfel händt, at Engelska språket är aldeles upphelt med Swenska och Danska ord, och at många städers och byars namn dro de samma i Engeland, som i Sverige och Dannemark. Wæda Benerabilis ligger begrafwen i Gyrwe i Durham, och Gyrwe war fordom en namnkunnig ort på Seland (3). Rådeby och Holmby dro ryktbare ställen i R. Carl Stuarts olyckeliga Historia, och byar af samma namn finnas ännu i Skåne. Raby och Stamthorp blefwo af R. Knut lagde under Durhams Biskops döme (4). Många byar hafwa lika namn i Sverige och Dannemark. Åstilla orter heta Kirkeby i Engeland. Landskapet York fördelas i Ridimpar, och i Småland är Rydingen allmänt bekant. Likaledes war Upsala i Engeland en gård eller by, som låg til Basedals Closter (5). Andra orters namn låra och wara tagna från Norden. Blesingstone norr om Oxford synes wissa, at Diekingasboar där fordom satt sig neder [6], med mera dylikt, som hwar en sielf kan upleta, efter den gifna anledning. Wåre gamle förfäder hafwa ej heller försummat at besöka Skotland: men som landet war mindre fruktbart, och där war således mindre at winna, dr äminnelsen af deras härfärder til detta rike mindre allmän och monumenterna fåare. Samma ordsak torde hafwa warit, at Norrmännene förde sig äfwen mera fridsamt up på Island, och berättar Giraldus, at folk som kommit ifrån Norrwege och andra åt Norden betidana där tillika med Ostmanni up-

Utsjöpnin-
gar.

bygt Dublin (7), Waterford, Pimmerik och andra städer. Och torde med Riksmänner förstås de Swenske, såsom boende på östra sidan om Norrige Men at wara fredlig på fremmande orter, war wdt understundom et naturligt twång för Norrmän, därföre de och wid tilfälle afwen här farit fram med mord och brand. Man har tilförne talt om R. Rolfs öden och upstånd i Irland, och sedermera har en Germund eller Turgesius wid år 838 med et grusweligt härjande förddt landet [8]. Den som annars är hågad at inhämta mera uplysning om Norrmännernas och de Danstas förhållande uti Britannien, Irland och nåstgränsande orter, kan läsa Biskop Pontoppidans Gesta Danorum extra Daniam.

(1) Alfred war född 849. Om hans moderne gifwer Åger Menevensis följande underrättelse uti sin bok de Reb. gestis Alfredi Regis p. 12. Mater quoque ejusdem Regis Oslurgh nominabatur, religiosa nimium foemina nobilis ingenio, nobilis et genere, quæ erat filia Oslac famosi Pincernæ Ethelwulfi Regis, qui Oslac Gothus erat natione, ortus enim erat de Gothis et India, och i de följande raderna säger han, at Åger på följande sidan rit ägare af den Beeta. At här med Gothus betefnas et annat folk än de Dansta, torde kunna slutas därutaf, at Åger på följande sidan talar om och nämner de Dansta, och således gör skilnad emellan Gothus och Danus. Hos denna tidens Historiekrifware göres och åtskilnad emellan Göther och Danstar på det sätt, at desse senare säges härstamma från de förra. Således öftrar sig Wilhelmus Gemmeticensis de Ducibus Normanniz L. 1. C. 4. Originem tamen a Gothis noscuntur ducere Dani. At Åger här sammanfogar Gothi och Yabl, lär intet betyda annat, än at Gothi woro et långt afåget folkslag. Wid detta tilfälle har man beröpat sig på de Ructorer, som förekomma i Camdens samling af Anglica &c. Frankfurt 1603 fol.

(2) Til denna gisning gifwes anledning af Albericus trium fontium Monachus wid år 616, p. 47. orden äro dessa: Anno DCXVI obiit Rex Edilbertus Cantuariensis Christianus, super ceteros Regulos potentior tertius in ordine. Quartus in ordine potentior dictus est Redwaldus orientaliū anglorum Rex, filius Titili, filii Uffa, ab isto dicta, est cipius Uxala (Upsala) Uffi aula in Suecia. Wid detta vittnesbörd bör påstås, at Uxala utan twiswel ståde i handskrefna boken, och Upsala lär wara tillagt af Leibernig, såsom en förklaring. Denna Konungalångd finnes och hos Bromton p. 745, hwar Uffa, Tículus och Redwaldus nämnas med samma omständigheter, som hos Albericus, men anmärkningen om Uxala och Swerige är utelemnad. Det kan och wara, at denna annotation warit insat i brådden af någon, som läst Alberic, och

och stledes blifwit sedermåra iustitad i sielfwa texten. Skulle åter på Ulfstjerna minnelsen wara kommen ifrån Albericus sielf, kan wål ingen annan gar. slutmening däråf hämtas, än at Uffa warit från en ort i Smerige, som til hans äminnelse blifwit kallad Urala, eller Uffala. Ty at Uffala stad i Upland af honom sådt namn, eller af honom warit bygt, synes strida med all sannolikhet.

(3) Om Bedas begrafsning, sålle kan läsas Simeon Dunelmensis p. 8.

(4) Camdens Britannia.

(5) Uti Monasticum Anglicanum. p. 840 omtalas Agnes de Upsala, och Villa de Upsala, ex qua duas bocetas terræ cum tosto et crosto et omnibus pertinentiis suis dedit Vilhelmus de Percy monialibus Bosedalen-sibus. Jämför Eric Berzelius in notis ad Vestovium p. 26.

(6) Biesingstone nämnes uti Philosophical Transactions abridged af Lowthorp T. II. p. 395.

(7) Silvester Giraldus Topographia Hiberniæ Distinct. P. 3. C. 43. Detta bör likwål intet så förstås, at Hymnarna allraförst upbyggt Dublin och de flera släder, utan at de uprättadt dem, sedan de warit ödelagde eller försälne.

(8) Giraldus Topogr. Hib. P. 3. C. 37. In hujus vero Feliidii Regis tempore, Norwagiensis in magna classe Hibernica littora anno 838 expulerunt, qui et manu forti terram occupantes et gentili furore debacchantes, ecclesias fere omnes destruxerunt, horum autem Dux Turgesius vocatur &c.

§. 25.

Men ehuru man budit til at minska de föreburna uttåg, som Wareger. stjedt ifrån Scandinawien; torde dock läsaren förlora en del af sit bendigna rådamod, om man alt för länge härmed uppehåller. Man utder sig likwål ännu någon minskning af oödlighet, til des man äfwen sådt lämna någon kunskap om Waregerne, hvilka icke allenast warit härskande en lång tid i Ryssland, utan och lagt grunden til detta Rikets widsträckt wäide. Ryssland hade uti fordna tider et långt annat utseende, än nu. Folket war mera wildt, landet mindre upbrukat. Til bewis af det senare wil man allenast beropa sig på Keisar Constantinus Porphyrogeneta, som wid 948 uti instruktionen för sin son Keisar Romanus förskrifte, at hwarken får, hästar, eller orar woro den tiden til sångs uti Ryssland, utan skulle köpas utifrån (1). Utom denna ensakthet woro de och mycket af sina grannar anskade, och hafwa Waregerne

Utslotnigar.

ne i synnerhet en lång tid varit Herrar i landet emot Norr och Väster, då Chasarerne mot Ödder plågade dem med skatt och trädslom. Uti så vanskelige omständigheter upkom och ibland de Ryfska Förstarna en villrådig venighet, til des ändtiligen några Ryfsar, som varit i tjenst hos Waregerne, förmådde de tvistiga Herrarna, at mid år 862, begjæra trenne bröder, Kurik, Sinaus och Thruvor från Waregerne til Öfwerherrar. Detta förslag kunde och så mycket lättare mårkstållas, som staden Nowogrods gamle inbyggare hade sin uprinnelse från Waregerne. Härigenom kom Ryfska Riket til mera stadga, Ryfsarne hellswe genom Waregernas rithjelp affkuddade sig det utländska Herraröddet, och utvidgade sin magt och gränstor, så at de blifwit omsider förfärlige för alla sina grannar (2). Alle Ryfsarnas Storförstar och Konungar leda sit ursprung från Waregen Kurik, til des ändteligen gamla Ryfsa Konungasläkten aldeles utslotnade med Czar Fedor Iwanowits som dödde 1597; dock föra ännu åtskilliga förnåma Ryfska Familier sina anor til Kurik, som sin äldsta stamsfader (3).

(1) Constantinus Porphyrogeneta de administrando imperio ad Imperatorem Romanum filium. Jämför Bayer Geographia Russiæ vicinarumque Regionum, i Acta Petropolitana T. IX. p. 403.

(2) Detta alt är tagit af det Utdrag af Chronicon Kioviense, som Ryfska Runken Theodosius eller Nestor i tolfte århundradet författadt, och är tryckt uti Gerh. Frid. Müllers Sammlung Russischer Geschichte T. I. p. 9, 10. Det är skada, at man ännu intet behagat meddela allmänheten et fullkomligt uplag af denna gamla Häfdeteknare, så at man kunde så kända honom i hela sin widd. Professor Müllers utdrag är icke allenast ofullkomligt utan och inwektat, och illa öfversatt, hvilket senare Herr Müller sielf gifwer tillkänna uti femte Bandet af Sammlung Russ. Gesch. p. 7. Man skulle och förmodeligen hafwa sådt mera ljus i detta ämne, om intet samma H. Müllers arbete de originibus gentis et nominis Russorum, som utkom 1749, blifwit af Högä Webersbrände förbudit och indragit. Jfr. Büschings Neue Erdbeschreibung T. I. P. 2. p. 639.

(3) Utaf de Ryfska Familier, som leda sit ursprung från Waregerne genom Kurik, wil jag allenast nämna Knejsarna Worotinski, Krepnia och Dolgoruki. Hos von Sawen uti des Esterrätningar om det Russiske Rige P. 1. C. 13. p. 374. följande, upräknas icke allenast desse utan och många flera, hwilka alle skola wara af Waregiskt härkomst från Kurik.

§. 26.

Efter den mening, som här i Sverige är vedertagen, woro ^{Utsigtnin-} desse Wareger oförnekligan Swenske (1). Men denna mening lär ^{gar.} intet komma öfwerens med den nu härskande smaken i Ryssland, hwarföre och Professor Müller påstår, at med Wareger förstås sidare. Efter denna anledning anförer han Swenska, Danska, Norriska och Engelska Wareger: men när frågan blifwer, ifrån hvilka Wareger Rurik härstammar, påstår han, at de warit Preussare, säst han uti första bandet af sina Samlingar hållit före, det Waregerne warit förnämligast från Norrige (2). Professor E. S. Bayer wil bewisa, at Rysska Förstelliga huset warit af Kongeliga Danska Sköldunga släktet (3). Baron Serberstein håller åter före, at desse Wareger kommit från Bagrien i Hollsten (4). Denna sista mening torde man kunna med läsarens goda minne förbigå med stillatigande. Men hwad beträffar Herrar Professorerna från Petersburg, så vågar jag, utan förmåtenhet at påstå, at de skrifwit det de aldrig ment. Den som kjenner Bayers grundeliga lärdom, är nog öfvertygad, at denne man intet kunnat anse en sak för afgjord, som aldrig kan bewisas; ty det är och blifwer en ren ömdjilighet, at fulltuga, det Rurik warit af Sköldungarna, ännu ännu af alt, hwad hit intil är gjordt alman af Nestors skrifter; och om något tydeligt vittnesbörd i detta mål warit funnit hos denna Kiowska Munk, kan man wara förskrädd, at det länge sedan warit framsat i dagen. Det är och ganska lätt at bewisa, det H. Müllers mening ingalunda kan bestå med det han sielf upgifwit af Theodosius eller Nestor. När Nestor uppräknar Rysslands gamla inbyggare, nämner han Rus eller Ryssar, Tschud eller Finnar, Lih eller Lischändare, och ändteligen Pruss eller Preussare. Sedan säger han, at dessas grannar warit Waregerna, utaf hvilka Östersidan blifwit kallad Waretskoi More, eller Waregiska hafwet. Uti anmärkningen til detta stället, säger Müller, at Wareger intet betyddt annat än Seefahrende Leute eller sidfarande (5). Han medgifwer och, at desse Wareger warit komne från Norden, men i synnerhet från Norrige. Detta allt passas sig likwäl intet med Nestors uttalselse. Ty först säger han, at Waregerne woro grannar med Ryssarna och de andra där up-

Utsyn-
gar.

räknade folkslag. Huru kan man nu säga, at sjöfarande äro grannar; ty på den grund blefvo Engelländare, Holländare, Fransoser, m. m. ja selskwa Amerikanerne, och hela människa släktet, kan hända, grannar med Ingermanland och Petersburg. Sedan om Waregerne äro Norrmän, från Norrige, nemligen, huru kan då Österheden wara kallad efter dem Waregiska hafvet. Det är wanligt at gifwa haf namn af folk, som bebo des stränder, men intet af folkslag, som äro därifrån afslägsna. Jag hyser för mycket högaktning för H. Müller, än jag kan tro, det han intet begripit felande sammanhanget af en sådan mening. Dock kan denna gifning, ehuru besynnerlig den och söderkommer så något skön: ty fast än efter Nestors uttælle intet annat Land än Swerige kan förstås med Waregernas land, är det ändå sannolikt, at, såsom Norrste, Danste och Swenske äro i grunden et slags folk, det kan hafwa händt, at Danste och Norste, som wistats wid Rysska Hafvet, blifwit kallade Wareger, fast Swearne egenteligen namnet tilhörde. Men huru det med Preussiska Waregerne är beskaffat, hwilken gifning H. Müller sedermera andragit, har man föröfware at begripa. Nestor förklarar på det nyligen återopade stället, at Preussen räknades til Ryssland i fordnä tider: huru kan wäl någon på den räkning säga, at Rysslands grannar äro Preussare, så wida de gjorde en del af Ryssland. Kan wäl någon besynnerligare uttælle gifwas, än om man wille säga, det Selandsskararne äro grannar af Dannemark. Men en så uplyst man sann tydeligen, at så sidskande gifningar intet kunde winna Läsarens förtroende, han bestyrker därföre sin uttælle med historiskt witnessbörd, af en gammal saga, som är bibehållen i Rysska Krönikan. Hr. Müller anför wäl intet orden af denna tidebok, men det är likwäl intet swårt at finna, det här lyfts på Stepanais Aniga, hwilken berättar om Rurich, at han varit en Eufurist, Euförste i Preussen, af Keisar Augusti Ått (6). Efter wår lärde Professor borde säga något, så har och sagt något, det är Läsarens sak, at taga all möjlig upbyggelse därutaf, men så länge man intet behagar omskrifwa Nestors Chronicon eller och gifwa en annan öfversättning, uti hwilken man får läsa både hwad Nestor har skrivit, och hwad han intet har skrivit, blifwer wäl den sannolikaste mening, at Waregerne äro Swear.

(1)

- (1) Verelius i anmärkningarna til Hertwara Sagan, Rudbeck's *Atlan. Utflötnin-*
 tica T. I. p. 518, hafwa länge sedan funnit, at Waregerne varit gar.
 Swear. Detta ämnat är vidare utfördt af Prof. A. Mosler de Vare-
 gia Lund 1731. Algot Scarin de originibus prisce gentis Varegorum
 Åbo 1734, och Ulfefor E. J. Wjörner de Vregis Heroibus Scandia-
 nis et primis Russie Dynastiis Stockholm 1743. Jfr. von Dalin
 Swea R. Historia 1. D. p. 537.
- (2) Måller Samlung Russischer Geschichte T. I. p. 4. gör den påmin-
 nelse, at Wareg betyder sjöfarande, här efter har han denna utlåtelse:
 „Ich kan wohl leiden, daß man diese nach Rußland gekommene Ware-
 „ger aus denen Nordischen Ländern und besonders von denen Norwe-
 „gischen Königen ableitet“. Sebermera har han funnit tianligt, at
 pttar sig på annat sätt uti Saml. R. S. T. V. p. 385. där han gör
 dessa Ryska Wareger til Preussare.
- (3) L. S. Bayer Origines Russicæ uti Adæ Petropol. T. VIII. p. 410.
 Utar eorum (Olai Magni, Rudbeckii, et Peringskjöldii) auctoritate,
 ut ostendam hanc Augustam Russiæ domum ultra Rurichum Skiöldun-
 gis inferi, et genealogiam probabilem produci usque ad Christum natum.
- (4) Herberstein Rerum Muscovitarum Commentarii p. 3.
- (5) At man med så mycket mera tydelighet må finna sammanhanget af
 denna slutsats, är nödigt at sielfwa orden anföras af Utdraget, som Mål-
 ler af Nestors Chronicon uti Saml. R. S. T. I. p. 3. „Rußland ist
 „mit seinen angrenzenden ländern von Japhets nachkommen bevölkert,
 „und sind in denen alten zeiten die einwohner von folgenden Provinzien
 „als Ruff, Tschud, Rurom, Wordna, Jam, Litwa, Simegol, Kors,
 „Setgola, Lib, Lech, und Prus dahin gerechnet worden. Ihre Nach-
 „barn die Wareger, von welchen die Office den nahmen Waretschloi-
 „more empfangen, waren nebst denen übrigen von gleicher abstunft“.
- (6) Emedan, så wida mig är bekant, Stepanaja Kaiga intet är gjord af
 män, wil man anförda des utlåtelse af N. Bayer afhandling de Vare-
 gis Act. Petropolitani. T. III. p. 275. Ex Prussia scribit aliquem Chur-
 fistra et Magnum Ducem Rurichum nomine accipere. &c. Det
 blifwer således tydeligt, at denne öfveropade gamle Auctor, som Bayer
 äfwen wisat, skrifwit sedan år 1612, då hwar en utan swårighet begri-
 per, huru stort des witsord kan wara i denna omständighet, och huru
 litet denna berättelse kan anses för gammal. Eliest har Bayer så ty-
 deligen uti den nämnda afhandling bewist, at Waregerne intet äro Preus-
 sare, at nu mera ingen omvändig kan falla på den tanken, så at samma
 Professor uti sina Origines Russicæ Act. Petrop. T. VIII. p. 406 anser
 för en afsjörd sak, at Waregerne varit Scandinawier, Norrmän och
 Danska. Huru tydeligare pttar han sig de Vregis p. 283. Ajo Va-
 regos Ruthenicorum Scriptorum fuisse ex Scandinavia Danique homines
 nobiles socios in bello et stipendarios milites Russorum, Regum Satellites,
 limitum custodes, rebus etiam civilibus et Magistratibus admodos, ab

Utsäta-
gar.

is deinde in uniuersum omnes Svedos, Gothlandos, Norrmannos, Da-
nos dictos fuisse Varagos.

§. 27.

De i den näst föregående paragraph gjorda påminnelser, at med Wareger de Swenske egentligen böra förstås, bestrykas och genom andra omständigheter. Efter Rysarnas egen bekännelse war Storsörsten Jaroslans Gemål en Waregisk Prinsessa, och det är utan allt twifvelsmål, at denne Herre war gift med Konung Olof Ståfkonungs dotter, Prinsessan Ingegerd (1). Likaledes omtalas uti Ryska Chronicon Waregen Jacob, Prinsessans broder, fast man inter funnit tjenligt at inrycka denna omständighet uti utdraget af R. Stors Krönika (2). Dessa twänne vittnesbörd wisa utan motsäijelse, at Rysarnas Wareger äro oförnekeligen wåre forðne Swear, och ännu är inter et enda ställe af gamla Ryska Historien bragt i liuset, som med samma tydelighet gifwer tilljämna, at namnet sträckt sig til Norrmän och Danika, ehuruwäl det kan wara troligt, at både Danika och Norrmän kunnat wara Waregerna föliaktige, och blifwit för språkets likhet räknade ibland dem. Öfwerwägar man och andra händelser, skal man äfwen finna, at Ryska och Swenska Historien, hwad Waregerna beträffar, komma ganska wäl öfwerens. Ryska Krönikorna gifwa wid handen, at Eschud, Finnarne, Slawonerne och Krimitarne wid år 859 betalt skatt til Waregerna, nemligen en Hermelin eller hwit Ekors restin för hwar mansperson (3). Om Upsala Konung Erik Emundson wet man, at han uti sina yngre år lagt under sig Finland, Estland och Eurland, och sträckt sig wälde äfwen öfwer andra mot öfster belägna länder. Detta påsar sig och ganska wäl med tidsräkningen, ty uti Inledningen s. 24 är wist, at R. Erik Emundson dödde år 884. Man finner således af Swenska Historien, det Swearne varit rådande i Rysland och andra nästgränsande orter fort för Ruriks ankomst til Nowogrod. Jämte för man wärdare tillståndet uti de andra Östijiska Riken, kan man nog se, at et sådant sätttråg wid denna tid inter blifwit företager hwarcken af Norrige eller Danne-mark. Norrige war ännu fördelt i sina små Konungariken, och wid år 860 började först Harald Harfager at twinga under sig de andra Småkungarna i Norrige. Han hade

fäles

Således hvarken tid eller tillfälle at oroa Ryssland. Under R. Gorm, ^{Utskyttelse} som då regerade i Dannemark, war hela Danska styrkan wänd mot Engeland, och andra åt wäster belägna länder. En enda fördrättning från Dannemark mot Eurland berättas wara skedd i denna tid, men den war olyckelig, som man ser af Rimburtus Vita Ansgarii. Omständigheterna härutaf äro anförda, när Ansgarii Beskrifverne uprepades, och har man tillika af Rimburtus wid samma tillfälle påmint, at Eurländarne den tiden woro Swenska Kronan statsflyktige. De Swenskas anseende i Ryssland kan ock därutaf intagas, at Swenske män varit brukade i sändningebud til Keisaren i Constantinopel, ifrån regerande Herrar i Ryssland wid år 839 (4). Och war det första gången som namnet Ryß eller Ros finnes wara nämnt, uti alla de skrifter, som nu äro at tilgå. Kan ock hända, at Nowogrods boarne, och de under dem lydande folkslag, aldrig tillförne varit bekanta under detta namn, hwilket efter allt utseende är tagit af ordet Ruoz eller Ruogi, hwarmed Finnarne uti alla tider utmärkt de Swenska (5). Äfwen denna sista påminnelsen är ingalunda stridande med de gamla Ryssars egen beaktelse; emedan de förbära, at Waregen Kurik först kallat dessa Slauer Ros (6). Ty ansjönt man sedt, at de Swenske först gjort namnet bekant i Constantinopel, kan det ändå wara osäkert, om desse Nowogrodskte Slauer sjelf kallat sig så, för än Kurik blifwit regerande. När man nu lägger allt tilsamman, synes ofelbart, at Waregerne varit de Swenske. Men därföre kan man intet säga, antingen Kurik varit af Ynglinga släkten, eller af något annat Kungeligt hus, hwarpå i forna tider varit godt förråd i Sverige. Det är nog, at man bewist, det Kurik varit Swensk. Och såröwdt intet många i Ryssland twiflat på denna sanning, innan tidernas omskiften förvandlat Historien til en Politisk wetenskap; där oft bör wridas efter Politiska, fast i sig sjelf ganfka onödiga affigter. Atminstone har Archimandriten Cyprianns från Nowogrod intet varit af annan tanke, när han år 1613 inför Hertig Carl Philip i Wiborg d. 28 Augusti förklarade, det Nowogrod, som tillförne haft uti Kurik en Swensk Prins til Öfwerherre, utan Mustores tilhjelp, skulle ock nu kunna underhålla sin egen Regering utan någon annans biträde (7).

(1) Sammlung Russ. Gesch. T. I. p. 219. Här talas om Prinsessan Ingergerds giftermål med Jaroslaw, och noten här wid lyder så: "Im

Upplysning
gar.

„Russischen, Jurie Jaroslaw Bladimirsk, wovon es auch in dem
„Russischen Geschichtsbüchern heisset, daß er eine Waregische Prinzesin
„zur Gemahlin gehabt.

- (2) L. G. Bayer de Varagis Act. Petrop. T. III. p. 291. Russici annales sub Jaroslaw Jacobum Varagum celebrant. Is sine dubio Ingergeris Reginz frater, Olai Regis filius fuit.
- (3) Bayer de Varagis p. 304. Scriptores Russi testantur ad an. Chr. 859. Czudos, (seu Estones et Finnos) Slavonos et Kriviczos Varagis tributa soluisse pro quolibet viro po bieloi vjeverioi, hwilka Ryska ord förklarad sedermerna med hwita Storförstian.
- (4) Den ofta nämnde flitige och lärde Bayer har först upgräfat denna omständighet utur sina gamla gjömslor, ännu int den hade kunnat wara bekant långt förut. Annales Bertiniani hos Duchene Rerum Francicarum Scriptores T. III. p. 195 har bewarat för efterwerlden denna märkwardighet wid år 839. Misit cum iis (Theophilus Imperator Constantinopolitanus) quosdam, qui se, id est gentem suam Rhos vocari dicebant, quos Rex illorum Chacanus vocabulo ad se amicitie sicut assererant, causas direxerat, petens per memoratam epistolam, quatenus benignitate Imperatoris redeundi facultatem atque auxilium per imperium suum totum habere possent - - quorum adventus causam Imperator diligentius investigans, comperit eos gentis esse Sveonum, Exploratores potius Regni illius nostrigue, quam amicitie petitores ratus &c.
- (5) Detta är widlyftigare undersökt uti en Disputation, hållen i Lund 1754 de origine et nomine gentis Russorum, och har sedermerna den lärde Bäckhing uti sin Erdbeschreibung T. I. Vol. 2. p. 670 samma mening, at Ryska namnet är tagit af de Swenskas namn, hans ord äro dessa: „Die Finnen nennen noch heut zu tage die Schweden aus einer „unbekanten ursache Russen „ Solcher gestalt sind die Wareger von den „Slawen Russen genennet worden, und weil diese jenen unterthänig gewesen, so haben sie sich auch mit dem namen der Russen belegen lassen, „wie die Gallier den namen der Granter.
- (6) Man måste äfwen i detta mål beropa sig på Bayer uti des Origines Russicæ Acta Petropolitana T. VIII. p. 395. Russi contendunt circa Michaelis Imperatoris tempora Rurichum Rempublicam primum constituisse, nomenque parti cuidam Slavorum indidisse, ut nuncuparentur Russi.
- (7) Denna Archimandritens uttåtelse förtjenar, at införas utur Joh. W. defindi Krigs-Historia 2 Bof. 7 C. p. 511. The Rowogårdste kunnat bewisa af sin Historia, at de hafwa haft ifrån Swerige en Storförste benämnd Rurich, några hundrade år för än Rowogården blef utnämnd Rurich, och förmente, at de wore mäktige nog, at underhålla en Storförste för sig själfwa.

§. 28.

Hwad hit intil är anset, synes vara byggt på nog tillförlä-
 telig grund. Men går man längre och frågar, hvarutaf det kom-
 mit, at Rysarne kallat de Swenska Wareger, swaras upriktigt,
 at man wet det intet. Större delen af våra Swenska Håsdere-
 nare förmäna, at namnet bdr ledas ifrån ordet Warg, som på
 gamla språket betydde en röfware. Det är likwål söga troligt,
 at wåre försädder hselfwe kalladt sig röfware. Man medgifwer
 gjerna, at många Swear i fordnä tider idkat detta handwark.
 Men man war förmodeligen i många mål sinnad då som nu, man
 wille twifwels utan helre vara skälm än heta så. För denna ord-
 sak har ock Professor Moller uti sin nämnda afhandling de Va-
 regia hållit före, at namnet kommit från Finnarna, hos hwilka
 Waras betydde en tjuf och röfware. Müller söker ursprung til
 namnet ifrån Frankiska ordet Warec, droit de Varec, som
 swarar emot wraf på Swenska. Och på denna fasta botten byg-
 ger han sin Historiska grundmening, at Wareger betyda jäfsaran-
 de. Bayer menar, at ordet Waring gifwit anledning til nam-
 net, och gifningen kan vara sannolik. Hof-Canceleren v. Dalin
 håller före, at Waregerne blifwit så kallade af Swerige, emedan
 Rysarne intet wäl kunnat utfåga twånne Consonanter, så at det
 i stället för Swertige blifwit Warge. Med hwad lidhet sådant
 sker af Rysarna, kan man ej så noga weta; men nu för tiden
 äro många ord hos Rysarna brukliga, som börjas på s, och w.
 Hr. v. Dalin gifwer dock anledning til en annan gifning, som
 synes troligare, nemligen at Waregerne såde sit namn af Fincka
 eller Lapiska ordet Wariberg. Men det är en wanfelig möda, at
 wissa utgrunda ordens egentliga ursprung, då man hwarcken har
 sig bekant deras rätta betydelse eller anledning. Det är förden-
 skul ändligt, at de äla antalet af gifningar med nya försk, och kan
 så snart Barghamn, Baggata och Baggfund på Åland hafwa
 gifwit anledning til namnet, som något annat. Det är nog at
 man wet, det Swearne blifwit kallade Wareger, och det synes wa-
 ra fulltgat, änskjönt man är okunnig om ordets rätta betydelse.
 Samma willrådhighet indrer wold ordet Ruos. Om man wore
 försäkrad, at de gamle Finnar talat Ebräiska, skulle man snart kun-
 na

Utsyttarna tro, det Finnarne kallat wåra försöder Ruoske eller löpare af
 gar. Rus. Titelen är lämpelig nog på et folk, som aldrig war stilla.
 Och äro Ryssarne eller Rhos til äfwenlyps för samma ordsak skul
 af Grekerna kallade Dromitz, hwilket och betydter löpare (2).

Men det är förmodeligen tid at sluta vår Historiska undersökning
 om Swearnas fordna Utsyttningar. Det är möjligt, at Afhand-
 lingen kan synas några läsare för lång, andra åter för kort. Til
 at förnåja bägge, anhålles tjensteligen, at de förre behagade
 springa öfwer wiða Artiklar, och de senare täckas hellså lågga
 til hwad som fattas; smaken är olika efter tider och omständighe-
 ter. Och om det i fordna dagar war hederligt, at wandra och
 flytta alt jämt af och til, lär det förmodeligen nu för tiden wara
 nytigare för det almänna, at blifwa qwar i landet, i synnerhet,
 om Gudsfruktan föder ärlighet, ärligheten idoghet, och idogheten
 wålmåga för de hemmawarande.

(1) von Dalin Sw. Rikes Historia T. I. p. 303.

(2) Jämför Bayer Origines Russicz Acta Petropolitana T. VIII. p. 404.

Rättelser.

Sid.

7. 4 Raden Kiefl, läs Kiefl.
 15. sista r. Sturleson, l. Sturleson.
 18. 11 r. hvila, l. hvilka.
 24. 6 r. 26, l. 16.
 17. 3 r. långt, l. låge.
 28. 6 r. Grealafing, l. Grealafing.
 32. 4 r. har, l. här.
 42. 6 r. Högstiden, l. högden.
 7 r. den, l. det.
 50. 20 §. 16 r. varaktigheten, l. varketig-
 beten.
 52. 2 r. Serfel, l. Persfel.
 1 §. 1 r. sidfarten, l. sidfarter.
 55. 1 §. 15 r. fogade, l. fogar.
 57. sista r. Grafsland, l. Grafsländ.
 65. 20 r. want, l. varit.
 21 Åsberg, l. Åsberg.
 67. 14 §. 18 r. Åurrunor, l. Åurrunor.
 76. 1 anmärkningen (*) Thilladim,
 l. Thilladim.
 96. 13 r. löftades, l. löftades.
 99. 15 r. som blef, l. som blef fången.
 128. anm. (*) 4 r. om, l. som.
 155. 23, 24 r. och kan det, l. om det kan.
 158. 4 r. inier, l. mier.
 159. anm. (***) Troysden, l. Twysden.
 178. 9 r. hon, l. han.
 179. 24 §. 3 r. Gudvänder, l. Gud-
 rauder.
 188. 10 r. gifwa, l. gifwa.
 189. 30 §. 10 r. tanka, l. tankar.
 194. 33 §. 13 r. påttadt är utelämnadt.
 197. 35 §. 15 r. man, l. men.
 200. 12 r. Kjämpar i, l. Kjämpar, hvil-
 ken och haft mycken del i.
 201. 20 r. legater, l. legender.
 205. anm. (***) til saken, l. saken til inter.
 209. 4 r. Olof Trygvasson han, l. Olof
 Haraldson.
 214. 6 r. rikta, l. njuta.
 8, 9 r. bönder, l. böner. 9 r. lån,
 l. lån.
 sista r. at qvåde, l. et qvåde.
 222. 6 r. inter, l. litet.
 11 §. 2 r. synes, l. lyntes.

Sid.

227. 2 r. husfolk, l. husfru.
 230. 12 r. utståndning, l. ritståndning.
 234. 9 r. lita uti alt, l. lita uti lit.
 233. 35 r. Tisafon, l. Tisafon.
 236. 1 r. Jigar, l. Jigiarn.
 253. 71 §. om, l. alla.
 263. 2 r. Norrige, l. Sverige.
 271. 4 r. Sâne, l. Stâne.
 273. anm. (***) 3 r. Sven Wlf, som
 l. Sven Wlfson.
 278. 2 r. Sola på Joder, l. Sola på
 Jader.
 280. 87 §. 15 r. gamma, l. gamla.
 289. 19 r. Stigamader, l. Stigamader.
 294. 13 r. Rord, l. Soru.
 297. 22 r. Båsmån, l. Båsmån.
 298. 19 r. Burmgham, l. Buringham.
 306. 4 §. 17 r. Kjetil Håfåns, l. Kjetil
 Håfåns, samma rättelse bör sje 307
 sid. 2 anmärka.
 313. 11 §. 23 r. sin, l. sin.
 315. 1 r. Öttinge, l. Öttingi.
 318. 6 r. Gardwiken, l. Gardwiken.
 330. 15, 16 r. at landet war öde, l.
 landet war inett öde.
 334. sista r. Eyre, l. Eyr.
 335. 2 §. 25 r. Jøgeir, l. Jøgeir.
 340. 12 r. hånmas, l. hånmas.
 341. 18 r. Sårar, l. Sårar.
 348. 7 §. 29 r. Håfåns, l. Håfåns.
 349. 8 §. 11 r. icke, l. inga.
 12 r. lantagare, l. lantagare.
 360. 10 r. lag, l. leding.
 362. 10 §. 4 r. tillagnade, l. tillagade.
 363. 26 r. gult, l. gult.
 370. 17 r. lön, l. lön.
 375. 9 r. Abel, l. Odal.
 387. 6 §. 7 r. i början: Alla Landskap
 är utelämnadt.
 390. 23 r. Bafgen, l. bauge.
 396. 1. r. bönder, l. baner.
 405. 30 r. tåsa, l. tåsa.
 435. anm. 1. C. 2. l. Lib. 2.
 439. 9 §. 6 r. enda bör gå ut.
 443. 5 r. Landtbollar, l. lantbollar.

Kättelser.

Sid.

445. 14 §. 18 r. dem, l. den.
 452. 23 r. Irland, l. Island.
 457. ann. Ebenna, l. Ehera.
 467. 21 r. Blåtand, l. Blåland.
 475. 20 §. 2 r. de utlemnadt.
 476. 21 §. 18 r. stånden, l. stunden.
 483. 7 r. Häner, l. Häner.
       29 r. ägon, l. öden.
 487. 7 §. 2 r. Rainerofer, l. Ragna-
       rofer.
 493. 8 r. Sudarnaß, l. Sudens.

Sid.

500. 6 §. 12 r. en, l. den.
 525. 24 §. 18 r. öfriga, l. öfra.
 543. 18 r. samma, l. många.
       26 r. Gother, l. Geter.
 546. 23 r. misla, l. minsla.
 550. 8 r. Gjöthar, l. Gjötar.
       20 r. Swithonen, l. Swioned.
 565. 25 r. Wastrom, l. Wastrom.
 566. 13 §. 8 r. Childerhor, l. Childehor.
 573. 33 r. Frötdarne, l. Frätdarne.
       35 r. Frötkne, l. Frätkne.

Exemplaret kostar 18 Dal. Ropparmynt.

141 *G* ~~4~~ *C*
23

